
НОВИЙ ЗАПОВІТ

ЄВАНГЕЛІЯ

КНИГИ
СВЯЩЕННОГО ПИСАННЯ
НОВОГО ЗАПОВІТУ

СВІТЛО НА СХОДІ

УДК 27-246
Н73

І. Огієнко

Н73 Новий Заповіт. – К.: Світло на Сході, 2018. – 544 с.

ISBN 978-617-7554-04-1

Переклад із давньогрецької І. Огієнка.

Слова, набрані курсивом, відсутні в оригінальному тексті й додані для кращого розуміння перекладу. Напівжирним шрифтом набрані найчастіше цитовані вірші зі Священного Писання.

Уперше текст українського перекладу Священного Писання подається з урахуванням діалогів та описових частин і синтаксичним їх оформленням відповідно до мовних норм.

УДК 27-246

Вид. № 02.548
ISBN 978-617-7554-04-1

© United Bible Societies, 1962.
© Українське Біблійне Товариство, 2004.
© Редакція, верстка, додатки, мапи
«Світло на Сході», 2018.

СВЯТА ЄВАНГЕЛІЯ ВІД МАТВІЯ

Родовід Месії Ісуса

РОЗДІЛ 1

¹Книга родоводу Ісуса Христа, Сина Давидового, Сина Авраамового: ²Авраам породив Ісака, а Ісак породив Якова, а Яків породив Юду й братів його. ³Юда ж породив Фареса та Зару від Тамари. Фарес же породив Есрома, а Есром породив Арама. ⁴А Арам породив Амінадава, Амінадав же породив Наассона, а Наассон породив Салмона. ⁵Салмон же породив Вооза від Рахави, а Вооз¹ породив Йовіда від Рути, Йовід же породив Єссея. ⁶А Єсей породив царя Давида, Давид же породив Соломона від Урієвої. ⁷Соломон же породив Ровоама, а Ровоам породив Авію, а Авія породив Асафа. ⁸Асаф же породив Йосафата, а Йосафат породив Йорама, Йорам же породив Озію. ⁹Озія ж породив Йоатама, а Йоатам породив Ахаза, Ахаз же породив Єзекію. ¹⁰А Єзекія породив Манасію, Манасія ж породив Амоса, а Амос породив Йосію. ¹¹Йосія ж породив Йоякіма, Йоякім породив Єхонію й братів його за вавилонського переселення. ¹²А по вавилонським переселенні Єхонія породив Салатїїля, а Салатїїль породив Зоровавеля. ¹³Зоровавель же породив Авіюда, а Авіюд породив Еліякіма, а Еліякім породив Азора. ¹⁴Азор же породив Садока, а Садок породив Ахіма, а Ахім породив Еліюда. ¹⁵Еліюд же породив Елеазара, а Елеазар породив Маттана, а Маттан породив Якова. ¹⁶А Яків породив Йосипа, мужа Марії, що з неї родився Ісус, званий Христос². ¹⁷А всіх поколінь від Авраама аж до Давида –

¹ Багато грецьких текстів дають Вóес.

² Грецьке Христós, Христос – Помазанець, гебрейське Месія. «Званий Христос» – це: що був Христос. Пор. Мт. 5:9. Ісус – Спаситель.

чотирнадцять поколінь, і від Давида аж до вавилонського переселення – чотирнадцять поколінь, і від вавилонського переселення до Христа – поколінь чотирнадцять.

Зачаття і народження Ісуса

¹⁸Народження ж Ісуса Христа сталося так. Коли Його матір Марію заручено з Йосипом, то перш, ніж зійшлися вони, виявилось, що вона має в утробі від Духа Святого. ¹⁹А Йосип, муж її, будучи праведний, і не бажавши ославити її, хотів тайкома відпустити її. ²⁰Коли ж він те подумав, ось з'явивсь йому Ангол Господній у сні, промовляючи:

– Йосипе, сину Давидів, не бійся прийняти Марію, дружину свою, бо зачате в ній – то від Духа Святого. ²¹І вона вродить Сина, ти ж даси Йому ім'я Ісус¹, **бо спасе Він людей Своїх від їхніх гріхів.**

²²А все оце сталось, щоб збулося сказане пророком від Господа, який провіщає: ²³«Ось діва в утробі зачне, і Сина породить, і назвуть Йому Ім'я Еммануїл², що в перекладі є: «З нами Бог»». ²⁴Як прокинувся ж Йосип зі сну, то зробив, як звелів йому Ангол Господній, – і прийняв він дружину свою. ²⁵І не знав він її, аж Сина свого первородженого вона породила, а він дав Йому ім'я Ісус.

Мудреці зі сходу

РОЗДІЛ 2

¹Коли ж народився Ісус у Віфлеємі Юдейським, за днів царя Ірода, то ось мудреці прибули до Єрусалиму зі сходу, ²і питали:

– Де народжений Цар Юдейський? Бо на сході ми бачили зорю Його, і прибули поклонитись Йому.

³І, як зачув це цар Ірод, занепокоївся, і з ним увесь Єрусалим.

¹ Ім'я 'Ιησους, Ісус, що означає Спаситель.

² Гебрейське *Immani-El*, що означає «З нами Бог».

⁴І, зібравши всіх первосвящеників і книжників¹ людських, він випитував у них, де має Христос народитись?

⁵Вони ж відказали йому:

– У Віфлеємі Юдейським, бо в пророка написано так: ⁶«І ти, Віфлеєме, земле Юдина, не менший нічим між осадами Юдиними, бо з тебе з'явиться Вождь, що буде Він пасти народ Мій ізраїльський».

⁷Тоді Ірод покликав таємно *отих* мудреців, і докладно випитував їх про час, коли з'явилась зоря. ⁸І він відіслав їх до Віфлеєму, говорячи:

– Ідіть, і пильно розвідайтеся про Дитятко; а як знайдете, сповістіть мене, щоб і я міг піти й поклонитись Йому.

⁹Вони ж царя вислухали й відійшли. І ось зоря, що на сході вони її бачили, ішла перед ними, аж прийшла й стала зверху, де Дитятко було. ¹⁰А бачивши зорю, вони надзвичайно зраділи.

¹¹І, ввійшовши до дому, знайшли *там* Дитятко з Марією, Його матір'ю. І вони впали ницьма, і вклонились Йому. І, відчинивши скарбниці свої, піднесли Йому свої дари: золото, ладан та смирну. ¹²А уві сні остережені, щоб не вертатись до Ірода, відійшли вони іншим шляхом до своєї землі.

Втеча до Єгипту

¹³Як вони ж відійшли, ось Ангол Господній з'явивсь у сні Йосипові та й сказав:

– Уставай, візьми Дитятко та матір Його, і втікай до Єгипту, і там зоставайся, аж поки скажу тобі, бо Дитятка шукатиме Ірод, щоб Його погубити.

¹⁴І він устав, узяв Дитятко та матір Його вночі, та й пішов до Єгипту. ¹⁵І він там зоставався аж до смерті Іродової, щоб збулося сказане від Господа пророком, який провіщає: «Із Єгипту покликав Я Сина Свого».

¹ Книжники – це вчителі Закону Божого, належали до фарисейської секти.
Пор. Мт. 23:1–39.

Ірод побиває немовлят

¹⁶Спостеріг тоді Ірод, що ті мудреці насміялися з нього, та й розгнівався дуже, і послав повбивати в Віфлеємі й по всій тій околиці всіх дітей від двох років і менше, за часом, що його в мудреців він випитав. ¹⁷Тоді справдилось те, що сказав Єремія пророк, промовляючи: ¹⁸«Чути голос у Рамі, плач і ридання та голосіння велике: Рахиль плаче за дітьми своїми, і не дається розважити себе, бо нема їх»...

¹⁹Коли ж Ірод умер, ось Ангол Господній з'явився в Єгипті уві сні Йосипові, та й промовив:

– ²⁰Уставай, візьми Дитятко та матір Його, та йди в землю Ізраїлеву, бо вимерли ті, хто шукав душу¹ Дитини.

²¹І він устав, узяв Дитятко та матір Його, і прийшов у землю Ізраїлеву. ²²Та прочувши, що царює в Юдеї Архелай, – замість Ірода, батька свого, – побоявся піти туди він. А уві сні остережений, відійшов до країв галілейських. ²³А прибувши, оселився у місті, на ім'я Назарет, щоб збулося пророками сказане, що Він Назарянин буде званий.²

Проповідь Івана Христителя

РОЗДІЛ 3

¹Тими ж днями приходить Іван Христитель, і проповідує в пустині юдейській, ²та й каже:

– Покайтесь, бо наблизилось Царство Небесне!

³Бо він той, що про нього сказав Ісая пророк, промовляючи: «Голос того, хто кличе: “В пустині готуйте дорогу для Господа, рівняйте стежки Йому!”» ⁴Сам же Іван мав одягу собі з верблюжого волосу, і пояс ремінний на стегнах своїх; а пожива для нього була сарана та мед польовий. ⁵Тоді до

¹ «Шукати душу» – чигати на життя, бажаючи забити. У біблійній мові слово «душа» часто замість «життя».

² «Буде званий» – грецизм: κληθήσεται, цебто буде. Пор. далі 5:9.

нього виходив Єрусалим, і вся Юдея, і вся йорданська околиця, ⁶і в річці Йордані христились від нього, і визнавали гріхи свої. ⁷Як побачив же він багатьох фарисеїв¹ та саддукеїв², що приходять на хрищення, то промовив до них:

– Роде зміїний, – хто вас надоумив утікати від гніву майбутнього? ⁸Отож, – учиніть гідний плід покаяння! ⁹І не думайте говорити в собі: «Ми маємо отця Авраама». Кажу-бо я вам, що Бог може піднести дітей Авраамові з цього каміння! ¹⁰Бо вже до коріння дерев і сокира прикладена: кожне ж дерево, що доброго плоду не родить, буде зрубане та й у вогонь буде вкинене. ¹¹Я хрищу вас водою на покаяння, але Той, Хто йде по мені, потужніший від мене: я недостойний понести взуття Йому! Він христитиме вас Святим Духом й вогнем. ¹²У руці Своїй має Він віячку, і перечистить Свій тік: пшеницю Свою Він збере до засіків, а полову попалить у вогні невгасимім.

Хрищення Ісуса

¹³Тоді прибуває Ісус із Галілеї понад Йордан до Івана, щоб христитись від нього. ¹⁴Але перешкоджав він Йому й говорив:

– Я повинен христитись від Тебе, і чи Тобі йти до мене?

¹⁵А Ісус відповів і сказав йому:

– Допусти *це* тепер, бо так годиться нам виповнити усю правду.

Тоді допустив він Його. ¹⁶І охристившись Ісус, зараз вийшов із води. І ось небо розкрилось, і побачив *Іван* Духа Божого, що спускався, як голуб³, і сховався на Нього. ¹⁷І ось голос почувся із неба:

– **Це Син Мій Улюблений, що Його Я вподобав!**

^{1,2} Фарисеї – юдейська секта, що сильно дотримувала видиме виконання Мойсеєвого Закону. Пор. Мт. 23:1–39. Про саддукеїв – див. Мт. 22:23.

³ Давні тексти дають тут жіночий рід: голубка.

Спокуси Ісуса

РОЗДІЛ 4

¹Потому Ісус був поведений Духом у пустиню, щоб диявол Його спокушав. ²І постив Він сорок день і сорок ночей, а вкінці зголоднів. ³І ось приступив до Нього спокусник, і сказав:

– Коли Ти Син Божий, скажи, щоб каміння це стало хлібами!

⁴А Він відповів і промовив:

– Написано: **«Не хлібом самим буде жити людина, але кожним словом, що походить із уст Божих».**

⁵Тоді забирає диявол Його в святе місто, і ставить Його на наріжника храму, ⁶та й каже Йому:

– Коли Ти Син Божий, то кинься додолу, бо ж написано: «Він накаже про Тебе Своїм Анголам, і вони на руках понесуть Тебе, щоб об камінь коли не спіткнув Ти Своєї ноги».

⁷Ісус відказав йому:

– Ще написано: **«Не спокушуй Господа Бога свого!»**

⁸Знов диявол бере Його на височезную гору, і показує Йому всі царства на світі та їхню славу, ⁹та й каже до Нього:

– Це все Тобі дам, якщо впадеш і мені Ти поклонишся!

¹⁰Тоді каже до нього Ісус:

– Відійди, сатано! Бо ж написано: **«Господеві Богові своєму вклоняйся, і служи Одному Йому!»**

¹¹Тоді позоставив диявол Його. І ось Анголи приступили, і служили Йому.

Ісус розпочинає Своє служіння

¹²Як довідавсь Ісус, що Івана ув'язнено, перейшов у Галілею.

¹³І, покинувши Він Назарета, прийшов й оселився в Капернаумі приморським, на границі країн Завулонової й Нефталімової,

¹⁴щоб справдилось те, що сказав Ісая пророк, промовляючи:

¹⁵«Завулонова земле, і Нефталімова земле, за Йорданом при морській дорозі, Галілеє поганська! ¹⁶Народ, що в темряві сидів, світло велике побачив, а тим, хто сидів у країні смертельної

тіні, засяяло світло». ¹⁷Із того часу Ісус розпочав проповідувати й промовляти:

– **Покайтеся, бо наблизилось Царство Небесне!**

Перші учні

¹⁸Як проходив же Він поблизу Галілейського моря, то побачив двох братів: Симона, що зветься Петром, та Андрія, його брата, що невода в море закидали, – бо рибалки були. ¹⁹І Він каже до них:

– Ідіть за Мною, – Я зроблю вас ловцями людей!

²⁰І вони зараз покинули сіті, та й пішли вслід за Ним. ²¹І, далі пішовши звідти, Він побачив двох інших братів, – Зеведеєвого сина Якова та Івана, його брата, із Зеведеєм, їхнім батьком, що лагодили свого невода в човні, – і покликав Він їх. ²²Вони зараз залишили човна та батька свого, – та й пішли вслід за Ним.

Служіння у Галілеї

²³І ходив Він по всій Галілеї, по їхніх синагогах навчаючи, та Євангелію¹ Царства проповідуючи, і вздоровлюючи всяку недугу, і всяку неміч між людьми. ²⁴А чутка про Нього пішла по всій Сирії. І водили до Нього недужих усіх, хто терпів на різні хвороби та муки, і біснுவатих, і сновид, і розслаблених², – і Він їх уздоровляв. ²⁵І багато людей ішло за Ним і з Галілеї, і з Десятимістя, і з Єрусалиму, і з Юдеї, і з Зайорданья.

Проповідь на горі; заповіді блаженства

РОЗДІЛ 5

¹І, побачивши натовп, Він вийшов на гору. А як сів, підійшли Його учні до Нього. ²І, відкривши уста Свої, Він навчати їх став, промовляючи:

– ³**Блаженні³ вбогі духом, бо їхнє Царство Небесне.**

¹ Грецьке Εὐαγγέλιον – Благовістя, Добра Звістка, Добра Новина, Євангелія.

² Грецьке παραλυτικούς – спаралізованих або розслаблених.

³ Блаженний, грецьке μακάριος – щасливий, благословенний.

⁴Блаженні засмучені, бо вони будуть утішені.

⁵Блаженні лагідні, бо землю успадкують вони.

⁶Блаженні голодні та спрагнені правди, бо вони нагодовані будуть.

⁷Блаженні милостиві, бо помилувані вони будуть.

⁸Блаженні чисті серцем, бо вони будуть бачити Бога.

⁹Блаженні миротворці, бо вони синами Божими стануть¹.

¹⁰Блаженні вигнані за правду, бо їхнє Царство Небесне.

¹¹Блаженні ви, як ганьбити та гнати вас будуть, і будуть облудно на вас наговорювати всяке слово лихе ради Мене.

¹²Радійте та веселіться, – нагорода-бо ваша велика на небесах! Бо так гнали й пророків, що були перед вами.

Учні та світ

¹³**Ви – сіль землі.** Коли сіль ізвітріє, то чим насолити її? Не придасться вона вже нінащо, хіба щоб надвір була висипана та потоптана людьми.

¹⁴**Ви – світло для світу.** Не може сховатися місто, що стоїть на верховині гори. ¹⁵І не запалюють світильника, щоб поставити його під посудину, але на свічник, – і світить воно всім у домі. ¹⁶Отак ваше світло нехай світить перед людьми, щоб вони бачили ваші добрі діла, та прославляли Отця вашого, що на небі.

¹⁷Не подумайте, ніби Я руйнувати Закон чи Пророків прийшов, – Я не руйнувати прийшов, але виконати². ¹⁸Поправді ж кажу вам: доки небо й земля не минеться, – ані йота³ єдина, ані жоден значок із Закону не минеться, аж поки не збудеться все. ¹⁹Хто ж порушить одну з найменших цих заповідей, та й людей

¹ В оригіналі «названі будуть», а це гебраїзм-грецизм, треба: будуть, стануть.
Пор. Мт. 21:13; Мр. 11:17; Лк. 1:76; Рим. 9:26; 1 М. 2:23; 3 М. 13:45 тощо.

² Грецьке πληρωσαι, церковнослов'янський *исполнити*. Перекладають і «доповнити».
Пор. Мт. 23:32.

³ Йота в тодішньому арамейському письмі (jod) була найменшою буквочкою (як ').

так навчить, той буде найменшим у Царстві Небеснім; а хто виконає та й навчить, той стане великим у Царстві Небеснім. ²⁰Кажу-бо Я вам: коли праведність ваша не буде рясніша, як книжників та фарисеїв, то не ввійдете в Царство Небесне!

Стосунки з ближнім

²¹Ви чули, що було стародавнім наказане: «Не вбивай, а хто вб'є, підпадає він судові». ²²А Я вам кажу, що кожен, хто гнівається на брата свого, підпадає вже судові. А хто скаже на брата свого: «рака¹», підпадає верховному судові, а хто скаже «дурний», підпадає геєні вогненній.² ²³Тому, коли принесеш ти до жертовника свій дар, та тут згадаєш, що брат твій щось має на тебе, – ²⁴залиши отут дар свій перед жертовником, і піди, примирись перше з братом своїм, – і тоді повертайся, і принось свій дар. ²⁵Зі своїм супротивником швидко мирися, доки з ним на дорозі³ ще ти, щоб тебе супротивник судді не віддав, а суддя щоб прислужникові тебе не передав, і щоб тебе до в'язниці не вкинули. ²⁶Поправді кажу тобі: Не вийдеш ізвідти, поки не віддаси ти й останнього шеляга⁴!

²⁷Ви чули, що сказано: «Не чини перелюбу». ²⁸А Я вам кажу, що кожен, хто на жінку подивиться із пожадливістю, той уже вчинив із нею перелюб у серці своїм. ²⁹Коли праве око твоє спокушає тебе, – його вибери, і кинь від себе: бо краще тобі, щоб загинув один із твоїх членів, аніж до геєни все тіло твоє було вкинене. ³⁰І як правиця твоя спокушає тебе, – відітни її й кинь від себе: бо краще тобі, щоб загинув один із твоїх членів, аніж до геєни все тіло твоє було вкинене.

³¹Також сказано: «Хто дружину свою відпускає, нехай дасть їй листа розводового». ³²А Я вам кажу, що кожен, хто пускає

¹ Ракá – ледащо, нікчемний, блазень, виродок, пустий.

² Геєна або геєна вогненна – місце мук для грішників. Пор. Мт. 10:28; Мр. 9:43, 45.

³ Доки з ним зустрічаєшся ще.

⁴ Грецьке кобράντην – дрібна монета, 1/4 римського аса, дві лепти. Пор. Мр. 12:42.

дружину свою, крім провини розпусти, той доводить її до перелюбу. І хто з відпущеною побереться, той чинить перелюб.

³³Ще ви чули, що було стародавнім наказане: «Не клянись неправдиво», але «виконуй клятви свої перед Господом».

³⁴А Я вам кажу не клястися зовсім: ані небом, бо воно престол Божий; ³⁵ні землею, бо підніжок для ніг Його *це*; ані Єрусалимом, бо він місто Царя Великого; ³⁶не клянись головою своєю, – бо навіть однієї волосинки ти не можеш учинити білою чи чорною. ³⁷Ваше ж слово хай буде: «так-так», «ні-ні». А що більше над це, то *те* від лукавого.

³⁸Ви чули, що сказано: «Око за око, і зуб за зуба». ³⁹А Я вам кажу не противитись злому. І коли вдарить тебе хто у праву щоку твою, – підстав йому й другу. ⁴⁰А хто хоче тебе позивати й забрати сорочку твою, – віддай і плаща йому. ⁴¹А хто силувати тебе буде відбути подорожнє¹ на милю² одну, – іди з ним навіть дві. ⁴²Хто просить у тебе – то дай, а хто хоче позичити в тебе – не відвертайся *від нього*.

⁴³Ви чули, що сказано: «Люби свого ближнього, і ненавидь свого ворога». ⁴⁴А Я вам кажу: **Любіть ворогів своїх, благословляйте тих, хто вас проклинає, творить добро тим, хто ненавидить вас, і моліться за тих, хто вас переслідує,** ⁴⁵**щоб вам бути синами Отця вашого, що на небі,** що наказує сходити сонцю Своєму над злими й над добрими, і дощ посилає на праведних і на неправедних. ⁴⁶Коли-бо ви любите тих, хто вас любить, то яку нагороду ви маєте? Хіба не те саме й митники³ роблять? ⁴⁷І коли ви вітаєте тільки братів⁴ своїх, то що ж особливого робите? Чи й погани не чинять отак?

⁴⁸**Отож, будьте досконалі, як досконалий Отець ваш Небесний!**

¹ Грецьке ἀγῶναρ εἶσαι – відбувати подорожню повинність. Від слова ἀγῶνας – урядовий кур'єр, який розносить накази.

² Грецьке μίλιον – тисяча кроків.

³ Митники чи митар – збирачі державного мита (податків), зненавиджені народом.

⁴ Деякі грецькі тексти дають φίλους – друзів.

Милостиня бідним і молитва

РОЗДІЛ 6

¹Стережіться виставляти свою милостиню перед людьми, щоб бачили вас; а як ні, то не матимете нагороди від Отця вашого, що на небі. ²Отож, коли чиниш ти милостиню, не сурми перед себе, як то роблять *оті* лицеміри¹ по синагогах та вулицях, щоб хвалили їх люди. Поправді кажу вам: вони мають уже нагороду свою! ³А як ти чиниш милостиню, – хай не знатиме ліва рука твоя, що робить правиця твоя, ⁴щоб таємна була твоя милостиня, а Отець твій, що бачить таємне, віддасть тобі явно.

⁵А як молитесь, то не будьте, як *ті* лицеміри, що люблять ставати й молитися по синагогах та на перехрестях, щоб їх бачили люди. Поправді кажу вам: вони мають уже нагороду свою! ⁶А ти, коли молишся, увійди до своєї комірчини, зачини свої двері, і помолися Отцеві своєму, що в таїні; а Отець твій, що бачить таємне, віддасть тобі явно. ⁷А як молитесь, не проказуйте зайвого, як *ті* погани, – бо думають, ніби вони будуть вислухані за своє велемовство. ⁸Отож, не вподобляйтеся їм, бо знає Отець ваш, чого потребуєте, ще раніше за ваше прохання! ⁹Ви ж моліться отак:

«Отче наш, що єси на небесах! Нехай святиться Ім'я Твоє, ¹⁰нехай прийде Царство Твоє, нехай буде воля Твоя, як на небі, так і на землі. ¹¹Хліба нашого насущного² дай нам сьогодні. ¹²І прости нам довги наші, як і ми прощаємо винуватцям нашим. ¹³І не введи нас у випробовування, але визволи нас від лукавого. Бо³ Твоє є царство, і сила, і слава навіки. Амінь⁴».

¹ Грецьке ὑποκριτής – відповідаючий, актор; а звідси: облудник, лукавий, той, хто вдає, хто прикидається.

² Грецьке ἐπιούσιος – надістотний, церковнослов'янський *нашущний*: на суть нам. Пор. Ів. 6:32–35, 48, 51, 58.

³ У деяких давніх грецьких списках цього закінчення 13-го віршу «Бо Твоє... Амінь» немає.

⁴ Амінь – це слово староеврейське, означає «так, справді так, правильно».

¹⁴Бо як людям ви простите прогріхи їхні, то простить і вам ваш Небесний Отець. ¹⁵А коли ви не будете людям прощати, то й Отець ваш не простить вам прогріхів ваших.

Піст; справжній скарб; багатство (мамона)

¹⁶А як постите, то не будьте сумні, як оті лицеміри: вони-бо змінюють обличчя свої, щоб бачили люди, що постять вони. Поправді кажу вам: вони мають уже нагороду свою!

¹⁷А ти, коли постиш, намасти свою голову, і лице своє вмий, ¹⁸щоб ти посту свого не виявив людям, а Отцеві своєму, що в таїні; і Отець твій, що бачить таємне, віддасть тобі явно.

¹⁹Не складайте скарбів собі на землі, де нищить їх міль та іржа, і де злодії підкопуються й викрадають. ²⁰Складайте ж собі скарби на небі, де ні міль, ні іржа їх не нищить, і де злодії до них не підкопуються та не крадуть. ²¹Бо де скарб твій, – там буде й серце твоє!

²²Око – то світильник для тіла. Тож як око твоє буде здорове, то й усе тіло твоє буде світле. ²³А коли б твоє око лихе було, то й усе тіло твоє буде темне. Отож, коли світло, що в тобі, є темрява, то яка ж то велика та темрява!

²⁴**Ніхто двом панам служити не може, – бо або одного зненавидить, а другого буде любити, або буде триматись одного, а другого знехтує. Не можете Богові служити й мамоні¹.**

Ліки від тривоги

²⁵Через те вам кажу: Не журіться про життя своє – що будете їсти та що будете пити, ні про тіло своє, – у що зодягнетесь. Чи ж не більше від їжі життя, а від одягу тіло? ²⁶Погляньте на птахів небесних, що не сіють, не жнуть, не збирають у клуні, та проте ваш Небесний Отець їх годує. Чи ж ви

¹ Мамона – це: маєток, багатство, земне добро.

не багато вартніші за них? ²⁷Хто ж із вас, коли журиться, зможе додати до зросту свого *бодай* ліктя одного? ²⁸І про одяг чого ви клопочетесь? Погляньте на польові лілеї, як зростають вони, – не працюють, ані не прядуть. ²⁹А Я вам кажу, що й сам Соломон у всій славі своїй не вдягався отак, як одна з них. ³⁰І коли польову ту траву, що сьогодні ось є, а взавтра до печі викидається, Бог отак зодягає, – скільки ж краще *зодягне* Він вас, маловірні! ³¹Отож, не журиться, кажучи: «Що ми будемо їсти», чи: «Що будемо пити», або: «У що ми зодягнемось?» ³²Бо ж *усього того* погани шукають; але знає Отець ваш Небесний, що всього того вам потрібно. ³³**Шукайте ж найперш Царства Божого й правди Його, – а все це вам додасться.** ³⁴Отож, не журиться про завтрашній день, – бо завтра за себе само поклопочеться. Кожний день має досить своєї турботи!

Осуд інших

РОЗДІЛ 7

¹Не судіть, щоб і вас не судили; ²бо яким судом судити будете, *таким же* осудять і вас, і якою мірою будете міряти, *такою* відміряють вам. ³І чого в оці брата свого ти заскалку¹ бачиш, колоди² ж у власному оці не чуєш? ⁴Або як ти скажеш до брата свого: «Давай вийму я заскалку з ока твого», коли он колода у власному оці? ⁵Лицеміре, – вийми перше колоду із власного ока, а потім побачиш, як вийняти заскалку з ока брата твого.

⁶Не давайте святого псам, і не розсипайте перел³ своїх перед свиньми, щоб вони не потоптали їх ногами своїми, і, обернувшись, щоб не розшматували й вас...

¹ Грецьке *κάρφος* – соломинка, прутик, церковнослов'янське *св'чець*.

² Грецьке *δοκός* – колода, деревина, церковнослов'янське *бервно* (бревно).

³ Грецьке *μαρῳαρίτης* – перли, церковнослов'янське *кнєрж*.

Молитва і золоте правило

⁷Просіть – і буде вам дано, шукайте – і знайдете, стукайте – і відчинять вам; ⁸бо кожен, хто просить – одержує, хто шукає – знаходить, а хто стукає – відчинять йому.

⁹Чи ж то серед вас є людина, що подасть своєму синові каменя, коли хліба проситиме він? ¹⁰Або коли риби проситиме, то подасть йому гадину¹? ¹¹Тож як ви, будши злі, потрапите добрі дари своїм дітям давати, – скільки ж більше Отець ваш Небесний подасть добра тим, хто проситиме в Нього!

¹²Тож усе, чого тільки бажаєте, щоб чинили вам люди, те саме чиніть їм і ви. Бо в цьому Закон і Пророки.

Вузькі та широкі ворота

¹³Увійходьте тісними ворітьми, бо просторі ворота й широка дорога, що веде до погибелі, – і нею багато хто ходять. ¹⁴Бо тісні ті ворота, і вузька та дорога, що веде до життя, – і мало таких, що знаходять її!

Дерево та його плоди

¹⁵Стережіться фальшивих пророків, що приходять до вас у одежі овечій, а всередині – хижі вовки. ¹⁶По їхніх плодах ви пізнаєте їх. Бо хіба ж виноград на тернині збирають, або фіги – із будяків? ¹⁷Так ото родить добрі плоди кожне дерево добре, а дерево зле плоди родить лихі. ¹⁸Не може родить добре дерево плоду лихого, ані дерево зле плодів добрих родити. ¹⁹Усяке ж дерево, що доброго плоду не родить, – зрубується та у вогонь укидається. ²⁰Отож-бо, – по їхніх плодах ви пізнаєте їх!

²¹Не кожен, хто каже до Мене: «Господи, Господи!», увійде в Царство Небесне, але той, хто виконує волю Мого Отця, що на небі. ²²Багато хто скажуть Мені того дня: «Господи, Господи, хіба ми не Ім'ям Твоїм пророкували, хіба

¹ Грецьке ὄφιν – вуж, не отруйна гадина.

не Ім'ям Твоїм демонів¹ ми виганяли, або не Ім'ям Твоїм чуда великі творили?»²³ І їм оголошу Я тоді: «Я ніколи не знав вас... Відійдіть від Мене, хто чинить беззаконня!»

Два фундаменти

²⁴Отож, кожен, хто слухає цих Моїх слів і виконує їх, подібний до чоловіка розумного, що свій дім збудував на камені.

²⁵І линула злива, і розлилися річки, і буря знялася, і на дім отой кинулась, – та не впав, бо на камені був він заснований.

²⁶А кожен, хто слухає цих Моїх слів, та їх не виконує, – подібний до чоловіка того необачного, що свій дім збудував на піску. ²⁷І линула злива, і розлилися річки, і буря знялася й на дім отой кинулась, – і він упав. І велика була та руїна його!

²⁸І ото, як Ісус закінчив ці слова, то народ дивувався з науки Його. ²⁹Бо навчав Він їх, як можновладний, а не як ті книжники їхні.

Ісус уздоровлює прокаженого; віра сотника

РОЗДІЛ 8

¹А коли Він зійшов із гори, услід за Ним ішов натовп великий.

²І ось підійшов прокажений, уклонився Йому та й сказав:
– Коли, Господи, хочеш, – Ти можеш очистити² мене!

³А Ісус простяг руку, і доторкнувся до нього, говорячи:
– Хочу, – будь чистий!

І тієї хвилини очистився той від своєї прокази. ⁴І говорить до нього Ісус:

– Гляди, – не розповідай нікому. Але йди, покажися священикові, та дар принеси, якого Мойсей заповів, їм на свідоцтво³.

¹ Грецьке δαίμων – демон, злий дух, народне – біс.

² Прокажений уважався нечистим, тому очистити – уздоровити від прокази.

³ Священики видавали свідоцтво, що прокажений видужав і може входити в свою громаду.

⁵А коли Він до Капернауму ввійшов, то до Нього наблизився сотник, та й благати зачав Його, ⁶кажучи:

– Господи, мій слуга лежить удома розслаблений, і тяжко страждає.

⁷Він говорить йому:

– Я прийду й уздоровлю його.

⁸А сотник Йому відповів:

– Недостойний я, Господи, щоб зайшов Ти під стріху мою... Та промов тільки слово, – і видужає мій слуга! ⁹Бо й я – людина підвладна, і вояків під собою я маю; і одному кажу: «піди» – то йде він, а тому: «прийди» – і приходить, або рабові своєму: «зроби те» – і він зробить.

¹⁰Почувши таке, Ісус здивувався, і промовив до тих, хто йшов услід за Ним:

– Поправді кажу вам: навіть серед Ізраїля Я не знайшов такої великої віри! ¹¹Кажу ж вам, що багато хто прийдуть від сходу та заходу, і засядуть у Царстві Небеснім із Авраамом, Ісаком та Яковом. ¹²Сини ж Царства – повкидані будуть до темряви зовнішньої – буде там плач і скрегіт зубів!..

¹³І сказав Ісус сотникові:

– Іди, і як повірив ти, нехай так тобі й станеться!

І тієї ж години одужав слуга його.

Уздоровлення Петрової теці й багатьох інших

¹⁴Як прийшов же Ісус до Петрового дому, то побачив тещу його, що лежала в гарячці. ¹⁵І Він доторкнувся руки її, – і гарячка покинула ту... – І встала вона, та й Йому прислужувала! ¹⁶А коли настав вечір, привели багатьох біснுவатих¹ до Нього, – і Він словом *Своїм* вигнав духів, а недужих усіх уздоровив, ¹⁷щоб справдилося, що сказав Ісаїя пророк, промовляючи: «Він узяв наші немочі, і недуги поніс».

¹ Грецьке βασιλοῦχοι μένους – захоплених демоном чи демонами.

Випробування учнів

¹⁸А як угледів Ісус навколо Себе багато народу, наказав переплинути на той бік. ¹⁹І приступив один книжник та й до Нього сказав:

– Учителю, я піду за Тобою, хоч би куди ти пішов!

²⁰Промовляє до нього Ісус:

– **Мають нори лисиці, а гнізда небесні пташки, – Син же Людський¹ не має де й голови прихилити...**

²¹А інший із учнів промовив до Нього:

– Дозволь мені, Господи, перше піти та батька свого поховати.

²²А Ісус йому каже:

– **Іди за Мною, і зостав мертвим ховати мерців своїх!**

²³І коли Він до човна вступив, за Ним увійшли Його учні.

²⁴І ось буря велика зірвалась на морі, аж човен зачав заливатися хвилями. А Він спав... ²⁵І кинулись учні, і збудили Його та й благали:

– Рятуй, Господи, – гинемо!

²⁶А Він відповів їм:

– Чого полохливі ви, маловірні?

Тоді встав, наказав бурі й морю, – і тиша велика настала...

²⁷А народ дивувався й казав:

– Хто ж це такий, що вітри та море слухняні Йому?

Ісус виганяє бісів

²⁸І, як прибув Він на той бік, до землі Гадаринської², перестріли Його два біснуваті, що вийшли з могильних печер, дуже люті, так що ніхто не міг переходити тією дорогою. ²⁹І ось, вони стали кричати, говорячи:

¹ «Син Людський» – так часто називає Себе Ісус, грецьке Υἱός τοῦ Ἄνθρώπου, гебрейське Ben Adam (у пророків).

² Деякі списки дають: Гергесинської.

– Що Тобі, Сину Божий, до нас?¹ Прийшов Ти сюди передчасно нас мучити?

³⁰А поодаль від них пасся гурт великий свиней. ³¹І просилися демони, кажучи:

– Коли виженеш нас, то пошли нас у той гурт свиней.

³²А Він відповів їм:

– Ідіть.

І вийшли вони, і пішли в гурт свиней. І ось кинувся з кручі до моря весь гурт, – і потопився в воді. ³³Пастухи ж повтікали; а коли прибули вони в місто, то про все розповіли, і про біснуватих. ³⁴І ось, усе місто вийшло назустріч Ісусові. Як Його ж угледіли, то стали благати, щоб пішов *Собі* з їхнього краю!..

Уздоровлення розслабленого

РОЗДІЛ 9

¹І, сівши до човна, Він переплинув, і до міста Свого прибув.

²І ото, принесли до Нього розслабленого, що на ложі лежав.

І, як побачив Ісус їхню віру, сказав розслабленому:

– **Будь бадьорий, сину! Прощаються тобі гріхи твої!**

³І ось, дехто із книжників стали казати про себе: «Він богозневажає». ⁴Ісус же думки їхні знав і сказав:

– Чого думаєте ви лукаве в серцях своїх? ⁵Що легше, – сказати: «Прощаються тобі гріхи» чи сказати: «Уставай та й ходи?»

⁶Але щоб ви знали, що прощати гріхи на землі має владу Син Людський, – тож каже Він розслабленому: «Уставай, візьми ложе своє, та й іди у свій дім!»

⁷Той устав і пішов у свій дім. ⁸А натовп, побачивши це, налякався, – і славив Бога, що людям Він дав таку владу!..

¹ Грецьке і церковнослов'янське: «что намъ и Тебѣ» – це гебраїзм, українською: що Тобі до нас. Те саме і в Мр. 1:27, 5:7; Лк. 8:28; Ів. 2:4.

Покликання Матвія

⁹А коли Ісус звідти проходив, побачив чоловіка, на ім'я Матвія, що сидів на митниці, та й каже йому:

– Іди за Мною!

Той устав, і пішов услід за Ним. ¹⁰І сталось, як Ісус сидів при столі у домі, ось зійшлося багато митників і грішників, і вони посідали з Ним та з Його учнями. ¹¹Як побачили ж *те* фарисеї, то сказали до учнів Його:

– Чому то Вчитель ваш їсть із митниками та із грішниками?

¹²А Він це почув та й сказав:

– Лікаря не потребують здорові, а слабі! ¹³Ідіть же, і навчіться, що то є: «Милості хочу, а не жертви». **Бо Я не прийшов кликати праведних, але грішників до покаяння.**

Про ніст

¹⁴Тоді приступили до Нього Іванові учні та й кажуть:

– Чому постимо ми й фарисеї, а учні Твої не постять?

¹⁵Ісус же промовив до них:

– Хіба можуть гості весільні сумувати, поки з ними *ще* є молодий? Але прийдуть *ті* дні, коли заберуть молодого від них, – тоді й постити будуть вони. ¹⁶До одежі ж старої ніхто не вставляє латки з сукна сирового, – бо збіжиться воно, і дірка стане *ще* гірша. ¹⁷І не вливають вина молодого в старі бурдюки, а то бурдюки розірвуться, і вино розіллється, і бурдюки пропадуть; а вливають вино молоде до нових бурдюків, – і одне й друге збережено буде.

Чудеса uzдоровлення

¹⁸Коли Він говорив це до них, підійшов ось один із старших, уклонився Йому та й говорить:

– Дочка моя хвилі цієї померла. Та прийди, поклади Свою руку на неї, – і вона оживе.

¹⁹І підвівся Ісус, і пішов услід за ним, також учні Його.

²⁰І ото одна жінка, що дванадцять літ хворою на кровоте-
чу була, приступила ззаду, і доторкнулась до краю одежі
Його. ²¹Бо вона говорила про себе: «Коли хоч доторкнуся
одежі Його, то одужаю». ²²Ісус, обернувшись, побачив її та
й сказав:

– Будь бадьорою, дочко, – твоя віра спасла тебе!

І одужала жінка з тієї години.

²³А Ісус, як прибув до господи старшого, і вздрів дударів та
юрбу голосільників, ²⁴то сказав:

– Відійдіть, бо не вмерло дівча, але спить.

І насміхалися з Нього. ²⁵А коли народ випроваджено, Він
увійшов, узяв за руку її, – і дівчина встала! ²⁶І вістка про це
розійшлася по всій тій країні.

²⁷Коли ж Ісус звідти вертався, ішли за Ним два сліпці, що
кричали й казали:

– Змилуйсь над нами, Сину Давидів!

²⁸І коли Він додому прийшов, приступили до Нього сліпці.
А Ісус до них каже:

– Чи ж вірите ви, що Я можу вчинити оце?

Говорять до Нього вони:

– Так, Господи.

²⁹Тоді Він доторкнувся до їхніх очей і сказав:

– Нехай станеться вам згідно з вашою вірою!

³⁰І очі відкрилися їм. А Ісус наказав їм суворо, говорячи:

– Глядіть, – щоб ніхто не довідався *про це*!

³¹А вони відійшли, та й розголосили про Нього по всій тій
країні.

³²Коли ж ті виходили, то ось привели до Нього чоловіка
німого, що був біснுவатий. ³³І як демон був вигнаний, німий
заговорив. І дивувався народ і казав:

– Ніколи таке не траплялося серед Ізраїля!

³⁴Фарисеї ж казали:

– Виганяє Він демонів силою князя демонів.

³⁵І обходив Ісус всі міста та оселі, навчаючи в їхніх синагогах, та Євангелію Царства проповідуючи, і вздоровлюючи всяку недугу та неміч усяку. ³⁶А як бачив людей, змилосерджувався Він над ними, бо були вони змучені та розпорошені, як ті вівці, що не мають пастуха. ³⁷Тоді Він казав Своїм учням:

– **Жниво справді велике, та робітників мало; ³⁸тож благайте Господаря жнива, щоб на жниво Своє Він робітників вислав.**

Дванадцять учнів; настанова для служіння РОЗДІЛ 10

¹І закликав Він дванадцятьох Своїх учнів, і владу їм дав над нечистими духами, щоб їх виганяли вони, і щоб уздоровляли всіляку недугу та неміч всіляку. ²А імена апостолів дванадцятьох отакі: перший Симон, що Петром прозивається, і Андрій, брат його; Яків, син Зеведеїв, та Іван, брат його; ³Пилип і Варфоломій, Хома й митник Матвій; Яків, син Алфеїв, і Тадей; ⁴Симон Кананіт, та Юда Іскаріотський¹, що й видав Його.

⁵Цих Дванадцятьох Ісус вислав, і їм наказав, промовляючи:

– На путь до поган не ходіть, і до самарянського міста не входьте, ⁶але йдіть радніш до овечок загинулих дому Ізраїлевого. ⁷А ходячи, проповідуйте та говоріть, що наблизилось Царство Небесне. ⁸Уздоровляйте недужих, воскрешайте померлих, очищайте прокажених, виганяйте демонів. Ви дармо дістали, дармо й давайте. ⁹Не беріть ані золота, ані срібла, ані мідяків до своїх поясів, ¹⁰ані торби в дорогу, ані двох одеж, ні сандалів, ані палиці. Бо вартий робітник своєї поживи². ¹¹А як зайдете в місто якесь чи в село, то розвідайте, хто там достойний, – і там перебувайте, аж поки не вийдете. ¹²А входячи в дім,

¹ Іскаріотський, це – із міста Каріоту.

² У деяких грецьких текстах – нагороди.

вітайте його, промовляючи: «Мир¹ дому цьому!»¹³ І коли буде достойний той дім, – нехай зійде на нього ваш мир; а як недостойний він буде, то мир ваш нехай до вас вернеться.¹⁴ А як хто вас не прийме, і ваших слів не послухає, то, виходячи з дому чи з міста того, обтрусіть порох із ніг своїх.¹⁵ Поправді кажу вам: легше буде країні содомській й гоморській дня судного, аніж місту тому!

Тяжка дорога перед ними

¹⁶Оце посилаю Я вас, як овець між вовки. **Будьте ж мудрі, як змії, і невинні, як голубки.**¹⁷ Стережіться ж людей, бо вони на суди видаватимуть вас, та по синагогах своїх бичувати вас будуть.¹⁸ І до правителів та до царів поведуть вас за Мене, на свідчення їм і поганам.¹⁹ А коли видаватимуть вас, не журіться, як або що говорити: тієї години буде вам дане, що маєте ви говорити,²⁰ бо не ви промовлятимете, але Дух Отця вашого в вас промовлятиме.²¹ І видасть на смерть брата брат, а батько – дитину. І діти повстануть супроти батьків, і їх повбивають.²² І за Ім'я Моє будуть усі вас ненавидіти. А хто витерпить аж до кінця, той буде спасений.²³ А коли будуть вас переслідувати в одному місті, утікайте до іншого. Поправді кажу вам, – не встигнете ви обійти міст Ізраїлевих, як прийде Син Людський.

Що означає бути учнем

²⁴Учень не більший за вчителя, а раб – понад пана свого.²⁵ Доволі для учня, коли буде він, як учитель його, а раб – як господар його. Коли Вельзевулом² назвали господаря дому, – скільки ж більше *назвуть так* домашніх його!²⁶ Але не лякайтеся їх. Немає нічого захищеного, що воно не відкриється, ані потаємного,

¹ Мир чи спокій – це велика ласка Божа, яку мав принести Месія.
Пор. Іс. 9:6–7, 52:7, 53:5; Мих. 5:5.

² Вельзевул – князь бісів, начальник злих духів. Пор. Мт. 12:24.

що не виявиться. ²⁷Що кажу Я вам потемки, – говоріть те при світлі, що ж на вухо ви чуєте – проповідуйте те на дахах¹. ²⁸І не лякайтесь тих, хто тіло вбиває, а душі вбити не може; але бійтеся більше того, хто може й душу, і тіло *вам* занастити в геєні. ²⁹Чи не два горобці продаються за гріш²? А на землю із них ні один не впаде без *волі* Отця вашого. ³⁰А вам і волосся все на голові пораховано. ³¹Отож, не лякайтесь, – бо вартніші ви за багатьох горобців.

³²Отже, кожного, хто Мене визнає перед людьми, того перед Небесним Отцем Моїм визнаю й Я. ³³Хто ж Мене відцурається перед людьми, того й Я відцураюся перед Небесним Отцем Моїм.

³⁴Не думайте, що Я прийшов, щоб мир на землю принести, – Я не мир принести прийшов, а меча. ³⁵Я ж прийшов порізнити чоловіка з батьком його, дочку з її матір'ю, і невістку з свекрухою її. ³⁶І: «вороги чоловікові – домашні його!» ³⁷Хто більш, як Мене, любить батька чи матір, той Мене недостойний. І хто більш, як Мене, любить сина чи дочку, той Мене недостойний. ³⁸І хто не візьме свого хреста, і не піде за Мною слідом, той Мене недостойний. ³⁹**Хто душу³ свою зберігає, той погубить її, хто ж за Мене погубить душу⁴ свою, – той знайде її.**

Нагорода за служіння

⁴⁰Хто вас приймає – приймає Мене, хто ж приймає Мене, – приймає Того, Хто послав Мене. ⁴¹Хто приймає пророка, як пророка, той дістане нагороду пророчу, хто ж приймає праведника, як праведника, той дістане нагороду праведничу. ⁴²І хто напоїть, як учня, кого з малих цих бодай кухлем водиці холодної, поправді кажу вам, – той не згубить нагороди своєї.

¹ Доми на Сході мають пласку покрівлю. Пор. Мт. 24:17.

² У грецькому тексті *ασσάριον* – дрібна римська монета, ас. Динар рівняється 16 асам. Пор. Лк. 12:6.

^{3,4} Тут душа – життя.

Запитання Івана

РОЗДІЛ 11

¹І сталось, коли Ісус перестав навчати дванадцятьох Своїх учнів, Він звідти пішов, щоб учити, і по їхніх містах проповідувати. ²Прочувши ж Іван у в'язниці про дії Христові, послав через учнів своїх, ³щоб Його запитати:

– Чи Ти Той, Хто має прийти, чи чекати нам Іншого?

⁴Ісус же промовив у відповідь їм:

– Ідіть, і перекажіть Іванові, що ви чуєте й бачите: ⁵Сліпі прозрівають, і криві ходять, стають чистими прокажені, і чують глухі, і померлі встають, а вбогим звіщається Добра Новина... ⁶**І блаженний, хто через Мене спокуси не матиме!**

Ісусове свідчення про Івана

⁷Як вони ж відійшли, Ісус про Івана почав говорити народові:

– На що ви ходили в пустиню дивитися? Чи на очерет, що вітер гойдає його? ⁸Та на що ви дивитись ходили? Може, на чоловіка, у м'які шати одягненого? Аджеж ті, хто носить м'яке, – по палатах царських. ⁹По що ж ви ходили? Може, бачити пророка? Так, кажу вам, – навіть більш, як пророка.

¹⁰Бо це ж той, що про нього написано: «Ось перед обличчя Твоє посилаю Свого посланця, який перед Тобою дорогу Твою приготує!» ¹¹Поправді кажу вам: Між народженими від жінок не було більшого над Івана Христителя! Та найменший у Царстві Небеснім – той більший від нього! ¹²Від днів же Івана Христителя й досі Царство Небесне здобувається силою, і ті,

хто вживає зусилля, хапають його. ¹³Усі-бо Пророки й Закон до Івана провіщували. ¹⁴Коли ж хочете знати, – то Ілля він, що має прийти. ¹⁵Хто має вуха, – нехай слухає! ¹⁶До кого ж цей рід прирівняю? – До хлоп'ят він подібний, що на ринку сидять та вигукують іншим, ¹⁷і кажуть: «Ми вам грали, а ви не танцювали, ми співали вам жалібно, та не плакали ви»...

¹⁸Бо прийшов Іван, що не їв і не пив, вони ж кажуть:

«Він демона має». ¹⁹Прийшов же Син Людський, що їсть і п'є, вони ж кажуть: «Чоловік ось, ласун і п'яниця, Він приятель митників і грішників». І виправдалася мудрість своїми ділами.¹

Міста, що не покалися

²⁰Ісус тоді став докоряти містам, де відбулося найбільш Його чуд, що вони не покалися:

– ²¹Горе тобі, Хоразіне, горе тобі, Віфсаїдо! Бо коли б то в Тирі й Сидоні відбулися ті чуда, що сталися в вас, то давно б вони каялися в волосяниці² та в попелі. ²²Але кажу вам: Легше буде дня судного Тиру й Сидону, ніж вам! ²³А ти, Капернауме, що «до неба піднісся, – аж до аду³ ти зійдеш». Бо коли б у Содомі відбулися ті чуда, що в тобі вони сталися, то лишився б він був по сьогоднішній день. ²⁴Але кажу вам, що содомській землі буде легше дня судного, аніж тобі!..

«Прийдіть до Мене...»

²⁵Того часу, навчаючи, промовив Ісус:

– Прославляю Тебе, Отче, Господи неба й землі, що втаїв Ти оце від премудрих і розумних, та його немовлятам відкрив. ²⁶Так, Отче, – бо Тобі так було до вподоби! ²⁷Передав Мені все Мій Отець. І Сина не знає ніхто, крім Отця, і Отця не знає ніхто, окрім Сина, та кому Син захоче відкрити. ²⁸**Прийдіть до Мене, усі струждені та обтяжені, – і Я вас заспокою!** ²⁹**Візьміть на себе ярмо Моє, і навчіться від Мене, бо Я тихий і серцем покірливий, – і знайдете спокій душам своїм.** ³⁰**Бо ж ярмо Моє любе, а тягар Мій легкий!**

¹ Деякі грецькі тексти мають τῶν τέκνων αὐτῆς – своїми дітьми. Пор. Лк. 7:35.

² Грецьке σακκος – мішок, церковнослов'янське **кратниці**. Це жалобний одяг гебреїв, із сирого полотна. На знак жалоби голову посипали попелом.

³ Грецьке слово ад означає місце перебування грішників по смерті; гебрейське шеол; те саме геена вогненна, пекло.

Запитання щодо суботи

РОЗДІЛ 12

¹Того часу Ісус переходив ланами в суботу. А учні Його зголодніли, і стали зривати колосся та їсти. ²Побачили ж *це* фарисеї, та й кажуть Йому:

– Он учні Твої роблять те, чого не годиться робити в суботу...

³А Він відповів їм:

– Чи ж ви не читали, що зробив Давид, коли сам зголоднів і ті, хто був із ним? ⁴Як він увійшов до Божого дому, і спожив хліби показні, яких їсти не можна було ні йому, ані тим, хто був із ним, а тільки самим священикам? ⁵Або ви не читали в Законі що в суботу священики порушують¹ суботу у храмі, – і невинні вони? ⁶А Я вам кажу, що тут Більший, як храм! ⁷Коли б знали ви, що то є: «Милості хочу, а не жертви», то ви не судили б невинних...

Господь суботи

⁸Бо **Син Людський Господь і суботі!**

⁹І, вийшовши звідти, прибув Він до їхньої синагоги². ¹⁰І ото, був там чоловік, що мав суху руку. І, щоб обвинити Ісуса, запитали Його:

– Чи вздоровляти годиться в суботу?

¹¹А Він їм сказав:

– Чи знайдеться між вами людина, яка, одну мавши вівцю, не піде по неї, і не врятує її, як вона впаде в яму в суботу?

¹²А скільки ж людина вартніша за *тую* овечку! Тому можна чинити добро *й* у суботу!

¹³І каже тоді чоловікові:

– Простягни свою руку!

Той простяг, – і стала здорова вона, як і друга...

¹ Грецьке βεβηλοῦσι – оскверняють, профанують.

² Грецьке συναγωγή – збори, місце зборів євреїв для молитви.

¹⁴Фарисеї ж пішли, і зібрали нараду на Нього, – як би Його погубити?..

¹⁵А Ісус, розізнавши, пішов *Собі* звідти. І багато пішло вслід за Ним, – і Він їх уздоровив усіх. ¹⁶А Він наказав їм суворо Його не виявляти, ¹⁷щоб справдилось те, що сказав Ісая пророк, промовляючи: ¹⁸«Ото Мій Отрок, що Я вибрав Його, Мій Улюблений, що Його полюбила душа Моя! Вкладу Свого Духа в Нього, – і Він суд проголосить поганам. ¹⁹Він не буде змагатися, ані кричати, і на вулицях чути не буде ніхто Його голосу. ²⁰Він очеретини надломленої не доломить, і гнота догасаючого не погасить, поки не допровадить присуду до перемоги... ²¹І погани надіятись будуть на Ім'я Його!»

Дорікання фарисеїв

²²Тоді привели до Нього німого сліпця, що був біснுவатий, – і Він уздоровив його, так що німий став говорити та бачити.

²³І дивувались усі люди й казали:

– Чи ж не Син це Давидів?

²⁴Фарисеї ж, почувши, сказали:

– Він демонів не виганяє інакше, тільки як Вельзевулом¹, князем демонів.

²⁵А Він знав думки їхні, і промовив до них:

– Кожне царство, поділене супроти себе, запустіє. І кожне місто чи дім, поділені супроти себе, не втримаються. ²⁶І коли сатана² сатану виганяє, то ділиться супроти себе; як же втримається царство його? ²⁷І коли Вельзевулом виганяю Я демонів, то ким виганяють сини ваші? Тому вони стануть вам суддями. ²⁸А коли ж Духом Божим вигоню Я демонів, то настало для вас Царство Боже. ²⁹Або як то хто може вдертися в дім дужого,

¹ Грецьке Βεελζεβοὺλ – князь злих духів. Слово гебрейське, означає «пан мух», «пан бджіл», «пан аду», а звідси – демон, диявол, сатана.

² Сатана – диявол, противник, спокусник.

та пограбувати добро його, якщо перше не зв'яже дужого? І аж тоді він господу його пограбує.

Непростимий гріх

³⁰Хто не зі Мною, той супроти Мене; і хто не збирає зі Мною, той розкидає. ³¹Тому-то кажу вам: усякий гріх, *навіть* богозневага¹, проститься людям, але богозневага на Духа не проститься! ³²І як скаже хто слово на Людського Сина, то йому проститься *те*; а коли скаже проти Духа Святого, – не проститься *того* йому ані в цім віці, ані в майбутнім!

Слова розкривають характер

³³Або виростить дерево добре, то й плід його добрий, або виростить дерево зле, то й плід його злий. Пізнається-бо дерево з плоду! ³⁴Роде зміїний! Як ви можете мовити добре, будши злі? Бо чим серце наповнене, те говорять уста. ³⁵Добра людина з доброго скарбу добре виносить, а лукава людина зі скарбу лихого виносить лихе. ³⁶**Кажу ж вам, що за кожне слово пусте, яке скажуть люди, дадуть вони відповідь судного дня!** ³⁷Бо зі слів своїх будеш виправданий, і зі слів своїх будеш засуджений.

Бажання ознак

³⁸Тоді дехто із книжників та фарисеїв озвались до Нього й сказали:

– Учителю, – хочемо побачити ознаку від Тебе.

³⁹А Ісус відповів їм:

– Рід лукавий і перелюбний шукає ознаки, – та ознаки йому не дадуть, окрім ознаки пророка Йони. ⁴⁰Як Йона перебув у середині китовій три дні і три ночі, так перебуде три дні та три ночі й Син Людський у серці землі.² ⁴¹Ніневітяни стануть на суд

¹ Хула або богозневага, святозневага.

² «Серце землі» – гебраїзм, це середина землі, сама земля.

із цим родом, – і осудять його, вони-бо покаялися через Йонину проповідь. А тут ото Більший, ніж Йона! ⁴²Цариця з півдня на суд стане з родом оцим, – і засудить його, бо вона з кінця світу прийшла Соломонову мудрість послухати. А тут ото Більший, аніж Соломон! ⁴³А коли дух нечистий виходить із людини, то блукає місцями безвідними, відпочинку шукаючи, та не знаходить. ⁴⁴Тоді він говорить: «Вернуся до дому свого, звідки вийшов». А як вернеться він, то *хату* знаходить порожню, заметену й прибрану. ⁴⁵Тоді він іде, та й приводить сімох духів інших, лютіших за себе, – і входять вони та й живуть тут. І буде останнє людині тій гірше за перше... Так буде й лукавому родові цьому!

Змінені стосунки

⁴⁶Коли Він іще промовляв до народу, аж ось мати й брати Його осторонь стали, бажаючи з Ним говорити. ⁴⁷І сказав хтось Йому:

– Ото мати Твоя й Твої браття стоять *онде* осторонь, і говорити з Тобою бажають.

⁴⁸А Він відповів тому, хто Йому говорив, і сказав:

– Хто мати Моя? І хто браття Мої?

⁴⁹І, показавши рукою Своєю на учнів Своїх, Він промовив:

– Ото Моя мати та браття Мої! ⁵⁰Бо **хто волю Мого Отця, що на небі, чинитиме, той Мені брат, і сестра, і мати!**

Ісус навчає притчами

РОЗДІЛ 13

¹Того ж дня Ісус вийшов із дому, та й сів біля моря. ²І безліч народу зібралась до Нього, так що Він увійшов до човна та й сів, а весь натовп стояв понад берегом. ³І багато навчав Він їх притчами¹, кажучи:

¹ Притча, грецьке *παραβολή* – це оповідання, яке треба розуміти алегорично інакомовно.

– Ось вийшов сіяч, щоб посіяти. ⁴І як сів він зерна, упали одні край дороги, – і пташки налетіли, та їх повидзьобували. ⁵Другі ж упали на ґрунт кам'янистий, де не мали багато землі, – і негайно посходили, бо земля неглибока була; ⁶а як сонце зійшло, – то зів'яли, і коріння не мавши, – посохли. ⁷А інші попадали в терен, – і вигнався терен, і їх поглушив. ⁸Інші ж упали на добру землю – і зродили: одне в сто раз, друге в шістдесят, а те втридцяттеро. ⁹Хто має вуха, щоб слухати, нехай слухає!

Тлумачення

¹⁰І учні Його приступили й сказали до Нього:

– Чому притчами Ти промовляєш до них?

¹¹А Він відповів і промовив:

– Тому, що вам дано пізнати таємниці Царства Небесного, – їм же не дано. ¹²Бо хто має, то дасться йому та додасться, хто ж не має, – забереться від нього й те, що він має. ¹³Я тому говорю до них притчами, що вони, дивлячись, не бачать, і слухаючи, не чують, і не розуміють. ¹⁴І над ними збувається пророцтво Ісаї, яке промовляє: «Почуєте слухом, – і не зрозумієте, дивитися будете оком, – і не побачите...» ¹⁵Затовстіло-бо серце людей цих, тяжко чують вухами вони, і зажмурили очі свої, щоб коли не побачити очима й не почути вухами, і не зрозуміти їм серцем, і не навернутись, щоб Я їх уздоровив! ¹⁶Очі ж ваші блаженні, що бачать, і вуха ваші, що чують. ¹⁷Бо поправді кажу вам, що багато пророків і праведних бажали побачити, що бачите ви, – та не бачили, і почути, що чуєте ви, – і не чули.

Вияснення притчі про сіяча

¹⁸Послухайте ж притчу про сіяча. ¹⁹До кожного, хто слухає слово про Царство, але не розуміє, приходять лукавий, і краде посіяне в серці його; це те, що посіяне понад дорогою. ²⁰А посіяне на кам'янистому ґрунті, – це той, хто слухає

слово, і з радістю зараз приймає його; ²¹але кореня в ньому нема, тому він непостійний; коли ж утиск або переслідування настають за слово, то він зараз спокушується¹. ²²А між терен посієне, – це той, хто слухає слово, але клопоти віку цього та омана багатства заглушують слово, – і воно зостається без плоду. ²³А посієне в добрій землі, – це той, хто слухає слово і його розуміє, і плід він приносить, і дає один у сто раз, другий у шістдесят, а той утридцять.

Кукіль між пшеницею

²⁴Іншу притчу подав Він їм, кажучи:

– Царство Небесне подібне до чоловіка, що посіяв добре насіння на полі своїм. ²⁵А коли люди спали, прийшов ворог його, і куколь між пшеницею насіяв, та й пішов. ²⁶А як виросло збіжжя та кинуло колос, тоді показався і кукіль. ²⁷І прийшли господареві раби, та й кажуть йому: «Пане, чи ж не добре насіння ти сіяв на полі своїм? Звідки ж узявся кукіль?» ²⁸А він їм відказав: «Чоловік супротивник накоїв оце». А раби відказали йому: «Отож, – чи не хочеш, щоб пішли ми і його повиполювали?» ²⁹Але він відказав: «Ні, – щоб, виполюючи *той* кукіль, ви не вирвали разом із ним і пшеницю. ³⁰Залишіть, – хай разом обоє ростуть аж до жнив; а в жнива накажу я жінцям: “Зберіть перше кукіль і його пов’яжіть у снопки, щоб їх попалити; пшеницю ж спровадьте до клуні моєї”».

Гірчичне зерно

³¹Іншу притчу подав Він їм, кажучи:

– Царство Небесне подібне до зерна гірчичного, що взяв чоловік і посіяв на полі своїм. ³²Воно найдрібніше з усього насіння, але, коли виросте, більше воно за зілля, і стає деревом, так що птаство небесне злітається, і кублиться у вітті його.

¹ Грецьке *οκαυβαλίζεται* – зтягується в гріх, спокушується, зводиться.

Розчина

³³Іншу притчу Він їм розповів:

– Царство Небесне подібне до розчини, що її бере жінка, і кладе на три мірі муки¹, аж поки все вкисне.

³⁴Це все в притчах Ісус говорив до людей, і без притчі нічого Він їм не казав, ³⁵щоб справдилось те, що сказав пророк, промовляючи: «Відкрию у притчах уста Свої, розповім таємниці від почину *світу!*»

Пояснення притчі про кукіль

³⁶Тоді відпустив Він народ і додому прийшов. І підійшли Його учні до Нього й сказали:

– Поясни нам притчу про кукіль польовий.

³⁷А Він відповів і промовив до них:

– Хто добре насіння посіяв, – це Син Людський, ³⁸а поле – це світ, добре ж насіння – це сини Царства, а кукіль – сини лукавого; ³⁹а ворог, що всіяв його – це диявол, жнива – кінець віку, а женці – Анголи. ⁴⁰І як збирають кукіль, і як палять у вогні, так буде й наприкінці віку цього. ⁴¹Пошле Людський Син Своїх Анголів, і вони позбирають із Царства Його всі спокуси, і тих, хто чинить беззаконня, ⁴²і їх повкидають до печі вогненної, – буде там плач і скрегіт зубів! ⁴³Тоді праведники, немов сонце, засяють у Царстві свого Отця. Хто має вуха, нехай слухає!

Захований скарб

⁴⁴Царство Небесне подібне ще до захованого в полі скарбу, що людина, знайшовши, ховає його, і з радості з того йде, та й усе, що має, продає та купує те поле.

¹ Грецьке *οάτων*, арамейське *sata* – міра сипкого в гебреїв. Повна сата – 13,5 літрів, мала сата – половина повної. У гебреїв на одне випікання хліба звичайно вживалося три сати.

Коштовна перлина

⁴⁵Подібне ще Царство Небесне до того купця, що пошукує перел добрих, ⁴⁶а як знайде одну дорогоцінну перлину, то йде, і все продає, що має, і купує її.

Невід

⁴⁷Подібне ще Царство Небесне до невода, у море закиненого, що зібрав він усячину. ⁴⁸Коли він наповниться, тягнуть на берег його, і, сівши, вибирають до посуду добре, непотріб же геть викидають. ⁴⁹Так буде й наприкінці віку: Анголи повиходять, і вилучать злих з-поміж праведних, ⁵⁰і їх повкидають до печі вогненної, – буде там плач і скрегіт зубів!

⁵¹Чи ви зрозуміли це все?

– Так! – відказали Йому.

⁵²І Він їм сказав:

– Тому кожен книжник, що навчений про Царство Небесне, подібний до того господаря, що з скарбниці своєї виносить нове та старе.

Ісус знов у Назареті

⁵³І сталось, як скінчив Ісус притчі оці, Він звідти пішов. ⁵⁴І прийшов Він до Своєї батьківщини, і навчав їх у їхній синагозі, так що стали вони дивуватися й питати:

– Звідки в Нього ця мудрість та сили чудодійні? ⁵⁵Чи ж Він не син теслі? Чи ж мати Його не Марією зветься, а брати Його – Яків, і Йосип, і Симон та Юда? ⁵⁶І чи ж сестри Його не всі з нами? Звідки ж Йому все оте?

⁵⁷І вони спокушались Ним. А Ісус їм сказав:

– **Пророка нема без пошани, – хіба тільки в вітчизні своїй та в домі своїм!**

⁵⁸І Він не вчинив тут чуд багатьох через їхню невіру.

Івану Христителю відтято голову

РОЗДІЛ 14

¹Того часу прочув Ірод чотиривласник¹ чутки про Ісуса, ²і сказав своїм слугам:

– Це Іван Христитель, – він із мертвих воскрес, і тому чуда творяться ним...

³Бо Ірод схопив Івана, і зв'язав його, і посадив у в'язницю через Іродіяду, дружину брата свого Пилипа. ⁴Бо до нього Іван говорив: «Не годиться тобі її мати!»² ⁵І хотів Ірод смерть заподіяти йому, та боявся народу, бо того за пророка вважали. ⁶А як був день народження Ірода, танцювала посеред *гостей* дочка Іродіядина, та й Іродові догодила. ⁷Тому під присягою він обіцявся їй дати, чого тільки попросить вона. ⁸А вона, за намовою матері своєї:

– Дай мені, – проказала, – отут на полумиску голову Івана Христителя!..

⁹І цар засмутився, але через клятву та тих, хто сидів при столі³ з ним, звелів дати. ¹⁰І послав стягти Івана в в'язниці. ¹¹І принесли на полумискові його голову, та й дали дівчині, а та віднесла її своїй матері...

¹²А учні його прибули, взяли тіло, і поховали його, та прийшли й сповістили Ісуса.

Нагодування п'яти тисяч народу

¹³Як Ісус *те* почув, Він відплив звідти човном у місце пустинне й самотнє. І, прочувши, народ із міст пішов пішки за Ним. ¹⁴І, як вийшов Ісус, Він побачив багато народу, – і змилосердивсь над ними, і їхніх слабих уздоровив. ¹⁵А коли настав вечір, підійшли *Його* учні до Нього й сказали:

¹ Чотиривласник – правитель чотирьох провінцій, грецьке тетрарх.

² Іродіяда, дочка Аристовула, онука Ірода І, покинула свого чоловіка Ірода-Пилипа й одружилася з його братом Антипою.

³ «Возлежав» – сидів, напівлежачи, при столі.

– Тут місце пустинне, і година вже пізня; відпусти народ, – хай по селах розійдуться, і куплять поживи собі.

¹⁶А Ісус їм сказав:

– Непотрібно відходити їм, – нагодуйте їх ви!

¹⁷Вони ж кажуть Йому:

– Не маємо *чим* тут, – тільки п'ятеро хліба й дві риби.

¹⁸А Він відказав:

– Принесіть Мені їх сюди.

¹⁹І, звелівши натовпові посідати на траві, Він узяв п'ятеро хліба й дві риби, споглянув на небо, поблагословив й поламав *ті* хліби, і дав учням, а учні народові. ²⁰І всі їли й наситились, а з кусків позосталих назбирали дванадцятро повних кошів... ²¹Ідців же було чоловік тисяч із п'ять, крім жінок і дітей.

Ісус іде по воді

²²І зараз звелів Ісус учням до човна сідати, і переплисти на той бік раніше Його, аж поки народ Він відпустить. ²³Відпустивши ж народ, Він на гору пішов помолитися на самоті; і як вечір настав, був там Сам. ²⁴А човен вже був на середині моря, і кидали хвилі його, бо вітер зірвавсь супротивний. ²⁵А о четвертій сторожі нічній¹ Ісус підійшов до них, ідучи по морю. ²⁶Як побачили ж учні, що йде Він по морю, то настрашилися та й казали:

– Мара!

І від страху вони закричали... ²⁷А Ісус до них зараз озвався й сказав:

– **Заспокойтесь, – це Я, не лякайтесь!**

²⁸Петро ж відповів і сказав:

– Коли, Господи, Ти це, то звели, щоб прийшов я до Тебе по воді.

²⁹А Він відказав йому:

– Іди.

¹ Це була десь година четверта ранку.

І, вилізши з човна, Петро став іти по воді, і пішов до Ісуса. ³⁰Але, бачачи велику бурю, злякався, і зачав потопати, і скричав:

– Рятуй мене, Господи!..

³¹І зараз Ісус простяг руку й схопив його, і каже до нього:
– Маловірний, чого усумнився?

³²Як до човна ж вони ввійшли, буря вщухнула. ³³А приявні в човні вклонились Йому та сказали:

– Ти справді Син Божий!

³⁴Перепливши ж вони, прибули в землю Генісаретську. ³⁵А люди тієї місцевості, пізнавши Його, сповістили по всій тій околиці, і до Нього принесли всіх хворих. ³⁶І благали Його, щоб бодай доторкнутися краю одежі Його. А хто доторкався, – uzдоровлений був.

Передання і наказ Божий

РОЗДІЛ 15

¹Тоді до Ісуса прийшли фарисеї та книжники з Єрусалиму й сказали:

– ²Чого Твої учні ламають передання старших? Бо не миють вони своїх рук, коли хліб споживають.

³А Він відповів і промовив до них:

– А чого й ви порушуете Божу заповідь ради передання вашого? ⁴Бо Бог заповів: «Шануй батька та матір» та: «Хто злорічить на батька чи матір, – хай смертю помре». ⁵А ви кажете: «Коли скаже хто батьку чи матері: “Те, чим би ви скористались від мене хотіли, то дар Богові”, ⁶то може вже й не шанувати той батька свого або матір свою». Так ви ради передання вашого знівечили Боже Слово. ⁷Лицеміри! Про вас добре Ісаїя прокував, говорячи: ⁸«Оці люди устами шанують Мене, серце ж їхнє далеко від Мене! ⁹Та однак надаремне шанують Мене, бо навчають наук – людських заповідей...»

¹⁰І Він покликав народ, і промовив до нього:

– Послухайте та зрозумійте! ¹¹Не те, що входить до уст, людину сквернить, але те, що виходить із уст, те людину сквернить.

¹²Тоді учні Його приступили й сказали Йому:

– Чи Ти знаєш, що фарисеї, почувши *це* слово, спокусилися?

¹³А Він відповів і сказав:

– Усяка рослина, яку насадив не Отець Мій Небесний, буде вирвана з коренем. ¹⁴Залишіть ви їх: це сліпі поводитарі для сліпих. А коли сліпий водить сліпого, – обоє до ями впадуть...

Серце людини

¹⁵А Петро відповів і до Нього сказав:

– Поясни нам цю притчу.

¹⁶А Він відказав:

– Чи ж і ви розуміння не маєте? ¹⁷Чи ж ви не розумієте, що все те, що входить до уст, вступає в живіт, та й назовні¹ виходить? ¹⁸Що ж виходить із уст, те походить із серця², – і воно опоганює людину. ¹⁹Бо з серця³ виходять лихі думки, душо-губства, перелюби, розпуста, крадіж, неправдиві засвідчення, богозневаги. ²⁰Оце те, що людину опоганює. А їсти руками невмитими, – не опоганює це людини!

Хананеянка

²¹І, вийшовши звідти, Ісус відійшов у землі тирські й сидонські.

²²І ось жінка *одна* хананеянка, із тих околиць прийшовши, заголосила до Нього й сказала:

– Змилуйся наді мною, Господи, Сину Давидів, – демон тяжко дочку мою мучить!

²³А Він їй не казав ані слова. Тоді учні Його, підійшовши, благали Його та казали:

– Відпусти її, бо кричить услід за нами!

¹ Грецьке ἀφεδρών – геть, до нечистого місця.

^{2,3} «Серце» в біблійній мові часто це центр розумового життя.

²⁴А Він відповів і сказав:

– Я посланий тільки до овечок загинулих дому Ізраїлевого...

²⁵А вона, підійшовши, уклонилаь Йому та й сказала:

– Господи, допоможи мені!

²⁶А Він відповів і сказав:

– Не годиться взяти хліб у дітей, і кинути щенятам...

²⁷Вона ж відказала:

– Так, Господи! Але ж і щенята їдять ті кришки, що спадають зі столу їхніх панів.

²⁸Тоді відповів і сказав їй Ісус:

– **О жінко, твоя віра велика, – нехай буде тобі, як ти хочеш!**

І тієї години дочка її видужала.

Уздоровлення багатьох недужих

²⁹І, відійшовши звідти, Ісус прибув до Галілейського моря, і, зі-йшовши на гору, сів там. ³⁰І приступило до Нього багато народу, що мали з собою кривих, калік, сліпих, німих і інших багато, і клали¹ їх до Ісусових ніг. І Він уздоровлював їх. ³¹А народ не виходив із дива, бо бачив, що говорять німі, каліки *стають* здорові, криві ходять, і бачать сліпі, – і славив він Бога Ізраїлевого!

Нагодування чотирьох тисяч

³²А Ісус Своїх учнів покликав і сказав:

– Жаль Мені цих людей, що вже три дні зі Мною знаходяться, але їсти не мають чого; відпустити їх без їжі не хочу, щоб вони не ослабли в дорозі.

³³А учні Йому відказали:

– Де нам *узяти* стільки хліба в пустині, щоб нагодувати стільки народу?

³⁴А Ісус запитав їх:

– Скільки маєте хліба?

¹ Грецьке ἄρξισαν – скидали.

Вони ж відказали:

– Семеро, та трохи рибок.

³⁵І Він ізвелів на землі посідати народові. ³⁶І, взявши сім хлібів і риби, віддавши *Богу* подяку, поламав і дав учням Своїм, а учні народові. ³⁷І всі їли й наситилися, а з позосталих кусків назбирали сім кошиків повних... ³⁸Їдців же було чотири тисячі чоловік, окрім жінок та дітей.

³⁹І, відпустивши народ, усів Він до човна, і прибув до землі Магдалинської.

Фарисеї випробовують Ісуса

РОЗДІЛ 16

¹І підійшли фарисеї та саддукеї, і, випробовуючи, просили Його показати ознаку їм із неба. ²А Він відповів і промовив до них:

– Ви звечора кажете: «Буде погода, – червоніє-бо небо».

³А ранком: «Сьогодні негода, – червоніє-бо небо похмуре». Розпізнати небесне обличчя ви вмієте, ознак часу ж не можете!

⁴Рід лукавий і перелюбний шукає ознаки, та ознаки йому не дадуть, окрім ознаки пророка Йони.

І, їх полишивши, Він відійшов.

⁵А учні Його, перейшовши на той бік, забули взяти хліба.

⁶Ісус же промовив до них:

– Стережіться уважливо фарисейської та саддукейської розчини!

⁷Вони ж міркували собі й говорили: «Ми ж хлібів не взяли».

⁸А Ісус, знавши *те*, запитав:

– Чого між собою міркуєте ви, маловірні, що хлібів не взяли?

⁹Чи ж ви ще не розумієте й не пам'ятаєте про п'ять хлібів на п'ять тисяч, – і скільки кошів ви зібрали? ¹⁰Ані про сім хлібів на чотири тисячі, – і скільки кошиків ви назбирали? ¹¹Як ви не розумієте, що Я не про хліб вам сказав? Стережіться-но розчини фарисейської та саддукейської!

¹²Тоді зрозуміли вони, що Він не казав стерегтися їм розчини хлібної, але фарисейської та саддукейської науки.

Петро визнає Христа

¹³Прийшовши ж Ісус до землі Кесарії Пилипової, питав Своїх учнів і казав:

– За кого народ уважає Мене, Сина Людського?

¹⁴Вони ж відповіли:

– Одні за Івана Христителя, одні за Іллю, інші ж за Єремію або за одного з пророків.

¹⁵Він каже до них:

– А ви за кого Мене маєте?

¹⁶А Симон Петро відповів і сказав:

– **Ти – Христос, Син Бога Живого!**

¹⁷А Ісус відповів і до нього промовив:

– Блаженний ти, Симоне, сину Йонин, бо не тіло і кров¹ тобі *оце* виявили, але Мій Небесний Отець. ¹⁸І кажу Я тобі, що ти скеля², і на скелі оцій **побудую Я Церкву Свою, – і сили³ адові не переможуть її.** ¹⁹І ключі тобі дам від Царства Небесного, і що на землі ти зв'яжеш, те зв'язане буде на небі, а що на землі ти розв'яжеш, те розв'язане буде на небі!

²⁰Тоді наказав Своїм учням, щоб нікому не казали, що Він – Христос.

Ісус говорить про Свою смерть

²¹Із того часу Ісус став виказувати Своїм учням, що Він мусить іти до Єрусалиму, і постраждати багато від старших, і первосвящеників, і книжників, і вбитому бути, – і воскреснути третього дня. ²²І, набік відвівши Його, Петро став Йому дорікати й казати:

– Змилуйся, Господи, – такого Тобі хай не буде!

¹ «Тіло й кров» (плоть і кров) – людина, гебраїзм.

² По-грецькому Пётрос, церковнослов'янське Пётрх, це – скеля, гр. Пётра.

³ Грецьке – ворота чи брами, це – сили. πύλα.

²³А Він обернувся й промовив Петрові:

– Відступися від Мене, сатано, – ти спокуса Мені, бо думаєш не про Боже, а про людське!

Ціна учнівства

²⁴Промовив тоді Ісус учням Своїм:

– **Коли хоче хто йти вслід за Мною, – хай зречеться самого себе, і хай візьме свого хреста, та й іде вслід за Мною.**

²⁵**Бо хто хоче спасти свою душу, той погубить її, хто ж за Мене свою душу погубить, той знайде її.** ²⁶**Яка ж користь людині, що здобуде весь світ, але душу свою занепастить? Або що дасть людина взамін за душу свою?** ²⁷Бо прийде Син Людський у славі Свого Отця з Анголами Своїми, і тоді віддасть кожному згідно з ділами його. ²⁸Поправді кажу вам, що деякі з тут-о приявних не скуштують смерті, аж поки не побачать Сина Людського, що йде в Царстві Своїм.

Переображення Господне

РОЗДІЛ 17

¹А через шість день забирає Ісус Петра, і Якова, і Івана, брата його, та й веде їх осібно на гору високу. ²І Він перед ними переобразився¹: обличчя Його, як *те* сонце, засяло, а одежа Його стала біла, як світло. ³І ось з'явилися до них Мойсей та Ілля, і розмовляли із Ним. ⁴І озвався Петро та й сказав до Ісуса:

– Господи, добре бути нам тут! Коли хочеш, поставлю отут три шатрі: для Тебе одне, і одне для Мойсея, і одне для Іллі.

⁵Як він ще говорив, ось хмара ясна заслонила їх, і ось голос із хмари почувсь, що казав:

– **Це Син Мій Улюблений, що Його Я вподобав. Його слухайтеся!**

¹ Грецьке μετεμορφώθη, латинське transfiguratus est, церковнослов'янське *Преобразиш* – змінився, прийняв.

⁶А почувши, попадали учні долілиць, і полякалися сильно...

⁷А Ісус підійшов, доторкнувся до них і промовив:

– Уставайте й не бійтесь!

⁸Звівши ж очі свої, нікого вони не побачили, окрім Самого Ісуса. ⁹А коли з гори сходили, заповів їм Ісус і сказав:

– Не кажіть нікому про це видіння, аж поки Син Людський із мертвих воскресне.

¹⁰І запитали Його учні, говорячи:

– Що це книжники кажуть, ніби треба Іллі перш прийти?

¹¹А Він відповів і сказав:

– Ілля, правда, прийде, і все приготує.¹²Але кажу вам, що Ілля вже прийшов, – та його не пізнали, але з ним зробили, що тільки хотіли... Так і Син Людський має страждати від них.

¹³Учні тоді зрозуміли, що Він їм говорив про Івана Христітеля.

Біснуватий

¹⁴І як вони до народу прийшли, то до Нього *один* чоловік приступив, і навколішки впав перед Ним, ¹⁵і сказав:

– Господи, змилуйсь над сином моїм, що біснується у номісяччі, і мучиться тяжко, бо почасти падає він у вогонь, і почасти в воду. ¹⁶Я його привів до учнів Твоїх, – та вони не могли вздоровити його.

¹⁷А Ісус відповів і сказав:

– О роде невірний й розбещений, доки буду Я з вами? Доки вас Я терпітиму? Приведіть до Мене сюди його!

¹⁸Потому Ісус погрозив йому, і демон вийшов із нього. І видужав хлопець тієї години! ¹⁹Тоді підійшли учні на самоті до Ісуса й сказали:

– Чому ми не могли його вигнати?

²⁰А Він їм відповів:

– Через ваше невірство. Бо поправді кажу вам: коли будете ви мати віру, *хоч* як зерно гірчичне, і горі оцій скажете:

«Перейди звідси туди» – то й перейде вона, і нічого не матимете неможливого! ²¹Цей же рід не виходить інакше, як тільки молитвою й постом.

²²Коли пробували вони в Галілеї, то сказав їм Ісус:

– Людський Син буде виданий людям до рук, ²³і вони Його вб'ють, але третього дня Він воскресне.

І тяжко вони зажурились...

Податок

²⁴Як прийшли ж вони в Капернаум, до Петра підійшли збирачі дидрахм *на храм*, та й сказали:

– Чи не заплатить ваш учитель дидрахми¹?

²⁵Він відказує:

– Так.

І як він увійшов до дому, то Ісус попередив його та сказав:

– Як ти думаєш, Симоне: царі земні з кого беруть мито або податки: від синів своїх, чи чужих?

²⁶А як той відказав:

– Від чужих,

то промовив до нього Ісус:

– Тож вільні сини! ²⁷Та щоб їх не спокусити, піди над море, та вудку закинь, і яку першу рибу ізловиш, візьми, і рота відкрий їй, – і знайдеш статира²; візьми ти його, – і віддай їм за Мене й за себе...

Посада у Царстві

РОЗДІЛ 18

¹Підійшли до Ісуса тоді Його учні, питаючи:

– Хто найбільший у Царстві Небеснім?

¹ Дидрахма – монета у дві драхми. Це був річний податок, на святиню, який зобов'язаний був давати кожен ізраїльтянин.

² Статир – грецька срібна монета в 4 драхми, гебрейське шекель, сребренник, приблизно 66 центів.

²Він же дитину покликав, і поставив її серед них, ³та й сказав: – Поправді кажу вам: **коли не навернетесь, і не станете, як ті діти, – не ввійдете в Царство Небесне!** ⁴Отже, хто впокориться, як дитина оця, той найбільший у Царстві Небеснім. ⁵І хто прийме таку дитину одну в Мое Ім'я, той приймає Мене. ⁶Хто ж спокусить одне з цих малих, що вірують в Мене, то краще б такому було, коли б жорно млинове на шию йому почепити, – і його потопити в морській глибині...

Спокуси

⁷Від спокус горе світові, – бо мусять спокуси прийти; надто горе людині, що від неї приходить спокуса! ⁸Коли тільки рука твоя, чи нога твоя спокушає тебе, – відітни її й кинь від себе: краще тобі увійти в життя одноруким або одноногим, ніж з обома руками чи з обома ногами бути вкиненому у вогонь вічний. ⁹І коли твоє око тебе спокушає – його вибери й кинь від себе: краще тобі однооком увійти в життя, ніж з обома очима бути вкиненому до геєни вогненної. ¹⁰Стережіться, щоб ви не погордували ані одним із малих цих; кажу-бо Я вам, що їхні Анголи повсякчасно бачать у небі обличчя Мого Отця, що на небі. ¹¹Син-бо Людський прийшов, щоб спасти загинуле.

Дев'яносто дев'ять і одна

¹²Як вам здається: коли має який чоловік сто овець, а одна з них заблудить, то чи він не покине дев'яносто дев'ять у горах, і не піде шукати заблудлої? ¹³І коли пощастить відшукати її, поправді кажу вам, що радіє за неї він більше, аніж за дев'яносто дев'ятьох незаблудлих. ¹⁴Так волі нема Отця вашого, що на небі, щоб загинув один із цих малих.

Повчання та молитва

¹⁵А коли прогрішиться твій брат проти тебе, іди й йому викажи поміж тобою та ним самим; як тебе він послухає, – ти придбав

свого брата. ¹⁶А коли не послухає він, то візьми з собою ще одного чи двох, щоб справа всіляка ствердилась устами двох чи трьох свідків. ¹⁷А коли не послухає їх, – скажи Церкві; коли ж не послухає й Церкви, – хай буде тобі, як поганин і митник!

¹⁸Поправді кажу вам: **Що тільки зв'яжете на землі, зв'язане буде на небі, і що тільки розв'яжете на землі, розв'язане буде на небі.** ¹⁹Ще поправді кажу вам, що коли б двоє з вас на землі погодились про всяку річ, то коли вони будуть просити за неї, – станеться їм від Мого Отця, що на небі! ²⁰Бо де двоє чи троє в Ім'я Моє зібрані, – там Я серед них.

Прощення

²¹Петро приступив тоді та запитався Його:

– Господи, – скільки разів брат мій може згрішити проти мене, а я маю прощати йому? Чи до семи раз?

²²Ісус промовляє до нього:

– Не кажу тобі – до семи раз, але аж до сорока семи раз по семи! ²³Тим-то Царство Небесне подібне одному цареві, що захотів обрахунок зробити з своїми рабами. ²⁴Коли ж він почав обраховувати, то йому привели одного, що винен був десять тисяч талантів¹. ²⁵А що він не мав із чого віддати, наказав пан продати його, і його дружину та діти, і все, що він мав, – і заплатити. ²⁶Тоді раб той упав до ніг, і вклонявся йому та благав: «Потерпи мені, – я віддам тобі все!» ²⁷І змилосердився пан над рабом тим, – і звільнив його, і простив йому борг. ²⁸А як вийшов той раб, то спіткав він одного з своїх співтоваришів, що був винен йому сто динаріїв². І, схопивши його, він душив та казав: «Віддай, що ти винен!» ²⁹А товариш його впав у ноги йому, і благав його, кажучи: «Потерпи мені, – і я віддам тобі!» ³⁰Та той не схотів, а пішов і всадив до в'язниці його, – аж поки він боргу не верне. ³¹Як побачили ж товариші його те,

^{1,2} Талант – 60 мін чи 9.7 юнів міра грошей, приблизно 1000 американських доларів.
Динарій чи драхма – срібна монета вартістю 16.5 центів.

що сталося, то засмутилися дуже, і прийшли й розповіли своєму панові все, що було. ³²Тоді пан його кличе його, та й говорить до нього: «Рабе лукавий, – я простив тобі весь той борг, бо просив ти мене. ³³Чи й тобі не належало змилюватися над своїм співтоваришем, як і я над тобою змилювався?» ³⁴І прогнівався пан його, – і катам його видав, аж поки йому не віддасть всього боргу. ³⁵Так само й Отець Мій Небесний учинить із вами, коли кожен із вас не простить своєму братові з серця свого їхніх прогріхів¹.

Щодо розлучення

РОЗДІЛ 19

¹І сталось, як Ісус закінчив ці слова, то Він вирушив із Галілеї, і прибув до країни Юдейської, на той бік Йордану. ²А за Ним ішла безліч народу, – і Він уздоровив їх тут. ³І підійшли фарисеї до Нього, і, випробовуючи, запитали Його:

– Чи дозволено дружину свою відпускати з причини всякої?

⁴А Він відповів і сказав:

– Чи ви не читали, що Той, Хто створив споконвіку *людей*, створив їх чоловіком і жінкою? ⁵І сказав: «Покине тому чоловік батька й матір, і пристане до дружини своєї, – і стануть обое вони одним тілом, ⁶тому-то немає вже двох, але одне тіло». Тож, **що Бог спарував, – людина нехай не розлучує!**

⁷Вони кажуть Йому:

– А чому ж Мойсей заповів дати листа роздового, та й відпускати?

⁸Він говорить до них:

– То за ваше жорстокосердя дозволив Мойсей відпускати дружин ваших, спочатку ж так не було. ⁹А Я вам кажу: Хто дружину відпустить свою не з причини перелюбу, і одружиться з іншою, той чинить перелюб. І хто одружиться з розведеною, той чинить перелюб.

¹ Закінчення «їхніх прогріхів» немає в деяких грецьких текстах.

¹⁰Учні говорять Йому:

– Коли справа така чоловіка із дружиною, то не добре одружуватись.

¹¹А Він їм відказав:

– Це слово вміщають¹ не всі, але ті, кому дано. ¹²Бо бувають скопці, що з утроби ще матерньої народилися так; є й скопці, що їх люди оскопили, і є скопці, що самі оскопили себе ради Царства Небесного. Хто може вмістити, – нехай вмістить.

Ісус благословляє діток

¹³Тоді привели Йому діток, щоб поклав на них руки, і *за них* помолився, учні ж їм докоряли. ¹⁴Ісус же сказав:

– **Пустіть діток, і не бороніть їм приходити до Мене, – бо Царство Небесне належить таким.**

¹⁵І Він руки на них поклав, та й пішов звідтіля.

Багатий юнак

¹⁶І підійшов ось один, і до Нього сказав:

– Учителю Добрий, що маю зробити я доброго, щоб мати життя вічне?

¹⁷Він же йому відказав:

– Чого звеш Мене Добрим? Ніхто не є Добрий, крім Бога Самого. Коли ж хочеш ввійти до життя, то виконай заповіді.

¹⁸Той питає Його:

– Які саме?

А Ісус відказав:

– Не вбивай, не чини перелюбу, не кради, не свідкуй неправдиво. ¹⁹Шануй батька та матір і люби свого ближнього, як самого себе.

²⁰Говорить до Нього юнак:

– Це я виконав все. Чого ще бракує мені?

¹ «Це слово вміщають» – цю заповідь сприймають.

²¹Ісус каже йому:

– Коли хочеш бути досконалим, – піди, продай добра свої та й убогим роздай, – і матимеш скарб ти на небі. Потому приходь та й іди вслід за Мною.

²²Почувши ж юнак *таке* слово, відійшов, зажурившись, – бо великі маєтки він мав. ²³Ісус же сказав Своїм учням:

– Поправді кажу вам, що багатому трудно ввійти в Царство Небесне. ²⁴Ще вам кажу: Верблюдові легше пройти через голчине вушко,¹ ніж багатому в Боже Царство *ввійти!*

²⁵Як учні ж Його це зачули, здивувалися дуже й сказали:

– Хто ж тоді може спастися?

²⁶А Ісус позирнув і сказав їм:

– Неможливе це людям, – та можливе все Богові.

Нагорода вірним

²⁷Тоді відізвався Петро та до Нього сказав:

– От усе ми покинули, та й пішли за Тобою слідом; що ж нам буде *за це?*

²⁸А Ісус відказав їм:

– Поправді кажу вам, що коли, при відновленні світу, Син Людський засяде на престолі слави Своєї, тоді сядете й ви, що за Мною пішли, на дванадцять престолів, щоб судити дванадцять племен Ізраїлевих. ²⁹І кожен, хто за Ім'я Моє кине дім, чи братів, чи сестер, або батька, чи матір, чи діти, чи землі, – той багатократно одержить і успадкує вічне життя. ³⁰І багато хто з перших останніми стануть, а останні – першими.

Робітники у винограднику

РОЗДІЛ 20

¹Бо Царство Небесне подібне одному господареві, що вдосвіта вийшов згодити робітників у свій виноградник. ²Згодившись ж

¹ Це тогочасна гіпербола (перебільшення), ще була тоді приказкою неможливого.
Пор. Мт. 23:24.

він із робітниками по динарію за день, послав їх до свого винограднику. ³А вийшовши коло години десь третьої¹, побачив він інших, що стояли без праці на ринку, ⁴та й каже до них: «Ідіть і ви до мого винограднику, і що буде належати, дам вам». ⁵Вони ж відійшли. І вийшов він знов о годині десь шостій й дев'ятій, і те саме зробив. ⁶А вийшовши коло години одинадцятої, знайшов інших, що стояли *без праці*, та й каже до них: «Чого тут стоїте цілий день безробітні?» ⁷Вони кажуть до нього: «Бо ніхто не найняв нас». Відказує їм: «Ідіть і ви в виноградник». ⁸Коли ж вечір настав, то говорить *тоді* до свого управителя пан винограднику: «Поклич робітників, і дай їм заплату, почавши з останніх до перших». ⁹І прийшли ті, що з години одинадцятої, і взяли по динарію. ¹⁰Коли ж прийшли перші, то думали, що вони візьмуть більше. Та й вони по динару взяли. ¹¹А взявши, вони почали нарікати на господаря, ¹²кажучи: «Ці останні годину одну працювали, а ти прирівняв їх до нас, що витерпіли тягар дня та спекоту»... ¹³А він відповів і сказав до одного із них: «Не кривджу я, друже, тебе, – хіба не за динарія згодився зі мною?» ¹⁴Візьми ти своє та й іди. Але я хочу дати й цьому ось останньому, як і тобі. ¹⁵Чи ж не вільно мені зі своїм, що я хочу, зробити? Хіба око твоє заздре від того, що я добрий?» ¹⁶**Отак будуть останні першими, а перші – останніми!**

Смерть, пророцтво про воскресення

¹⁷Побажавши ж піти до Єрусалиму, Ісус взяв осібно Дванадцятьох, і на дорозі їм сповістив:

– ¹⁸Оце в Єрусалим ми йдемо, – і первосвященикам і книжникам виданий буде Син Людський, – і засудять на смерть Його... ¹⁹І поганим Його вони видадуть – на наругу та на катування, і на розп'яття, – але третього дня Він воскресне!

¹ Це наша година дев'ятого ранку. Наші години на шість годин випереджають гебрейські.

Прохання про почесі

²⁰Тоді приступила до Нього мати синів Зеведеєвих, і вклонилась, і просила від Нього чогось. ²¹А Він їй сказав:

– Чого хочеш?

Вона каже Йому:

– Скажи, щоб обидва сини мої ці сіли в Царстві Твоїм – праворуч один, і ліворуч від Тебе один.

²²А Ісус відповів і сказав:

– Не знаєте, чого просите. Чи ж можете ви пити чашу¹, що Я її питиму (або христитися хрищенням, що я ним хрищуся)?²

Вони кажуть Йому:

– Можемо.

²³Він говорить до них:

– Ви питимете Мою чашу³ (і будете христитися хрищенням, що Я ним хрищуся). А сидіти праворуч Мене та ліворуч – не Моє це давати, а кому від Мого Отця *те* вготовано.

²⁴Як почули це десятеро, стали гніватися на обох *тих* братів.

²⁵А Ісус їх покликав і промовив:

– Ви знаєте, що князі народів панують над ними, а вельможі їх тиснуть. ²⁶Не так буде між вами, але хто великим із вас хоче бути, – хай буде слугою він вам. ²⁷А хто з вас бути першим бажає, – нехай буде він вам за раба. ²⁸Так само й **Син Людський прийшов не на те, щоб служили Йому, а щоб послужити, і душу Свою дати на викуп за багатьох!**

Зір для сліпого

²⁹Як вони ж з Єрихону виходили, за Ним ішов натовп великий. ³⁰І ось двоє сліпих, що сиділи при дорозі, почувши, що переходить Ісус, стали кричати, благаючи:

– Змилуйсь над нами, Господи, Сину Давидів!

^{1,3} «Чаша» – це гебраїзм, визначає долю.

² У деяких грецьких текстах подається й те, що тут взяте у ().

³¹Народ же сварився на них, щоб мовчали, вони ж іще більше кричали, благаючи:

– Змилуйсь над нами, Господи, Сину Давидів!

³²Ісус же спинився, покликав їх та й сказав:

– Що хочете, щоб Я вам зробив?

³³Вони Йому кажуть:

– Господи, – нехай нам розкриються очі!

³⁴І змилосердивсь Ісус, доторкнувся до їхніх очей, – і зараз прозріли їм очі, і вони подалися за Ним.

Славний в'їзд

РОЗДІЛ 21

¹А коли вони наблизились до Єрусалиму, і прийшли до Вітфагії, до гори Оливної, тоді Ісус вислав двох учнів, ²до них, кажучи:

– Ідіть у село, яке перед вами, і знайдете зараз ослицю прив'язану та з нею осля; відв'яжіть, і Мені приведіть їх. ³А як хто вам що скаже, відкажіть, що їх потребує Господь, – і Він зараз пошле їх.

⁴А це сталось, щоб справдилось те, що сказав пророк, промовляючи: ⁵«Скажіть Сіонській доньці: “Ось до тебе йде Цар твій! Він покірливий, і сів на осла, – на осля, під'яремної сина”». ⁶А учні пішли та й зробили, як звелів їм Ісус. ⁷Вони привели до Ісуса ослицю й осла, і одержу поклали на них, – і Він сів на них. ⁸І багато народу стелили одержу свою по дорозі, інші ж різали віття з дерев і стелили дорогою. ⁹А народ, що йшов перед Ним і позаду, викрикував, кажучи:

– **Осанна¹ Сину Давидовому! Благословенний, хто йде у Господнє ім'я! Осанна на висоті!**

¹⁰А коли увійшов Він до Єрусалиму, то здвигнулося ціле місто, питаючи:

¹ Осанна – це в гебреїв окрик радості при зустрічі царів або високих осіб, наше «слава!». Означає (hoši'anna) спаси, просимо. Пор. Пс. 118:25.

– Хто це такий?

¹¹А народ говорив:

– Це Пророк, – Ісус із Назарету Галілейського!

Очищення храму

¹²Потому Ісус увійшов у храм Божий, і вигнав усіх продавців і покупців у храмі, і поперевертав грошомінам столи, та осло-ни – продавцям голубів. ¹³І сказав їм:

– Написано: «Дім Мій – буде домом молитви», а ви робите з нього печеру розбійників.

¹⁴І приступили у храмі до Нього сліпі та криві, – і Він їх уздоровив. ¹⁵А первосвященики й книжники, бачивши чуда, що Він учинив, і дітей, що в храмі викрикували: «Осанна Сину Давидовому», обурилися, ¹⁶та й сказали Йому:

– Чи ти чуєш, що кажуть вони?

А Ісус відказав їм:

– Так. Чи ж ви не читали ніколи: «Із уст немовлят, і тих, що ссуть, учинив Ти хвалу»?

¹⁷І покинувши їх, Він вийшов за місто в Віфанію, – і там ніч перебув.

Неплідне фігове дерево

¹⁸А вранці, до міста вертаючись, Він зголоднів. ¹⁹І побачив Він при дорозі одне фігове дерево, і до нього прийшов, та нічого, крім листя самого, на нім не знайшов. І до нього Він каже:

– Нехай плоду із тебе не буде ніколи повіки!

І фігове дерево зараз усохло. ²⁰А учні, побачивши це, дивувалися та говорили:

– Як швидко всохло це фігове дерево!..

²¹Ісус же промовив у відповідь їм:

– Поправді кажу вам: Коли б мали ви віру, і не мали сумніву, то вчинили б не тільки як із фіговим деревом, а якби й цій

горі ви сказали: «Порушся та кинься до моря», – то й станеться *те!* ²²І **все, чого ви в молитві попросите з вірою, – то одержите.**

Влада під сумнівом

²³А коли Він прийшов у храм і навчав, поприходили первосвященики й старші народу до Нього й сказали:

– Якою Ти владою чиниш оце? І хто Тобі владу цю дав?

²⁴Ісус же промовив у відповідь їм:

– Запитаю й Я вас одне слово. Як про нього дасте Мені відповідь, то й Я вам скажу, якою владою Я це чиню. ²⁵Іванове хрищення звідки було: із неба, чи від людей?

Вони ж міркували собі й говорили: «Коли скажемо: “Із неба”, відкаже Він нам: “Чого ж ви йому не повірили?” ²⁶А як скажемо: “Від людей” – боїмося народу, бо Івана вважають усі за пророка». ²⁷І сказали Ісусові в відповідь:

– Ми не знаємо.

Відказав їм і Він:

– То й Я вам не скажу, якою владою Я це чиню.

Притча про двох синів

²⁸А як вам здається? Один чоловік мав двох синів. Прийшовши до першого, він сказав: «Піди-но, дитино, сьогодні, працюй у винограднику!» ²⁹А той відповів і сказав: «Готовий, панотче» – і не пішов. ³⁰І, прийшовши до другого, так само сказав. А той відповів і сказав: «Я не хочу». А потім покаявся, і пішов.

³¹Котрий *же* з двох учинив волю батькову?

Вони кажуть:

– Останній.

Ісус промовляє до них:

– Поправді кажу вам, що митники та блудодійки випереджують вас у Боже Царство. ³²Бо прийшов до вас дорогою праведності Іван, та йому не повірили ви, а митники та блудодійки

йняли йому віри. А ви бачили, та проте не покаєлися й опісля, щоб повірити йому.

Притча про землевласника

³³Послухайте іншої притчі. Був господар один. Насадив виноградник він, обгородив його муром, видовбав у ньому чавило, башту поставив, – і віддав його винарям, та й пішов. ³⁴Коли ж надійшов час плодів, він до винарів послав рабів своїх, щоб прийняти плоди свої. ³⁵Винарі ж рабів його похапали, – і одного побили, а другого замордували, а того вкаменували. ³⁶Знов послав він інших рабів, більш як перше, – та й їм учинили те саме. ³⁷Нарешті послав до них сина свого і сказав: «Посоромляться сина мого». ³⁸Але винарі, як побачили сина, міркувати собі стали: «Це спадкоємець; ходім, замордуймо його, – і заберемо його спадщину!» ³⁹І, схопивши його, вони вивели за виноградник його, та й убили. ⁴⁰Отож, як прибуде той пан винограднику, що зробить він тим винарям?

⁴¹Вони кажуть Йому:

– Злочинців погубить жорстоко, виноградник ж віддасть іншим винарям, що будуть плоди віддавати йому своєчасно.

⁴²Ісус промовляє до них:

– Чи ви не читали ніколи в Писанні: «Камінь, що його будівничі відкинули, – той наріжним став каменем; від Господа сталося це, і дивне воно в очах наших!» ⁴³Тому кажу вам, що від вас Царство Боже відійметься, і дасться народові, що плоди його буде приносити. ⁴⁴І хто впаде на цей камінь – розіб'ється, а на кого він сам упаде – то розчавить його.

⁴⁵А як первосвященики та фарисеї почули ці притчі Його, то вони зрозуміли, що про них Він говорить. ⁴⁶І намагались схопити Його, але побоялись людей, бо вважали Його за Пророка.

Притча про гостей весільних

РОЗДІЛ 22

¹А Ісус, відповідаючи, знов почав говорити їм притчами, кажучи:

– ²Царство Небесне подібне одному цареві, що весілля справляв для сина свого. ³І послав він своїх рабів покликати тих, хто був на весілля запрошений, – та ті не хотіли прийти. ⁴Знову послав він інших рабів, наказуючи: «Скажіть запрошеним: “Ось я приготував обід свій, закололи бики й відгодоване, – і все готове. Ідіть на весілля!”» ⁵Та вони злегковажили та порозходились, – той на поле своє, а той на свій торг. ⁶А останні, похапавши рабів його, знущалися, та й повбивали їх. ⁷І розгнівався цар, і послав своє військо, – і вигубив тих убійників, а їхнє місто спалив. ⁸Тоді каже рабам своїм: «Весілля готове, але недостойні були *ті* покликані. ⁹Тож підіть на роздоріжжя, і кого тільки спіткаєте, – кличте їх на весілля». ¹⁰І вийшовши раби ті на роздоріжжя, зібрали всіх, кого тільки спіткали, – злих і добрих. І весільна кімната гостями переповнилась. ¹¹Як прийшов же *той* цар на гостей подивитись, побачив там чоловіка, в одезу весільну не вбраного, ¹²та й каже йому: «Як ти, друже, ввійшов сюди, не мавши одези весільної?» Той же мовчав. ¹³Тоді цар сказав своїм слугам: «Зв'яжіть йому ноги та руки, та й киньте до зовнішньої темряви, – буде плач там і скрегіт зубів... ¹⁴Бо **багато покликаних, – та вибраних мало**».

Належне – кесареві

¹⁵Тоді фарисеї пішли й умовлялись, як зловити на слові Його. ¹⁶І посилають до Нього своїх учнів із іродіанами¹, і кажуть: – Учителю, знаємо ми, що Ти справедливий, і наставляєш на Божу дорогу правдиво, і не зважаєш ні на кого, бо на людське

¹ Іродіани – політична партія галілейська, яка підтримувала владу царя Ірода; були проти фарисеїв.

обличчя¹ не дивишся Ти. ¹⁷Скажи ж нам, як здається Тобі: чи годиться давати податок для кесаря, чи ні?

¹⁸А Ісус, знаючи їхнє лукавство, сказав:

– Чого ви, лицеміри, Мене випробовуєте? ¹⁹Покажіть Мені гріш податковий.

І принесли динарія Йому. ²⁰А Він каже до них:

– Чий це образ і напис?

²¹Ті відказують:

– Кесарів.

Тоді каже Він їм:

– Тож **віддайте кесареве – кесареві, а Богові – Боже.**

²²А почувши таке, вони диву далися. І, лишивши Його, відійшли.

Ісус відповідає саддукеям

²³Того дня приступили до Нього саддукеї², що твердять, ніби нема воскресення³, і запитали Його, ²⁴та й сказали:

– Учителю, Мойсей наказав: «Коли хто помре, не мавши дітей, то нехай його брат візьме вдову його, – і відновить насіння для брата свого». ²⁵Було ж у нас сім братів. І перший, одружившись, умер, і, не мавши насіння, зоставив дружину свою братові своєму. ²⁶Так само і другий, і третій, – аж до сьомого. ²⁷А по всіх вмерла й жінка. ²⁸Отож, у воскресенні котрому з сімох вона дружиною буде? Бо всі мали її.

²⁹Ісус же промовив у відповідь їм:

– Помиляєтесь ви, не знаючи Писання, ні Божої сили.

³⁰Бо в воскресенні ні женяться, ані заміж виходять, але як Анголи *ті* на небі. ³¹А про воскресення померлих хіба не читали прореченого вам від Бога, що каже: ³²«Я Бог

¹ Обличчя – тут особа.

² Саддукеї – секта юдейська, що складалася з аристократії. Це були раціоналісти, що відкидали воскресення мертвих, життя душі загробне, тогосвітнє та ін.

³ Розрізняємо: воскресення – це воскреснути самому, напр., воскресення Ісуса Христа. І воскресіння – це воскресити кого, напр., воскресіння Лазаря.

Авраамів, і Бог Ісаків, і Бог Яковів»; **Бог не є Богом мертвих, а живих.**

³³А народ, чувши це, дивувався науці Його.

³⁴Фарисеї ж, почувши, що Він уста замкнув саддукеям, зібралися разом. ³⁵І спитався один із них, учитель Закону, Його випробовуючи й кажучи:

– ³⁶Учителю, котра заповідь найбільша¹ в Законі?

³⁷Він же промовив йому:

– **Люби Господа Бога свого всім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією своєю думкою.**² ³⁸Це найбільша й найперша заповідь. ³⁹А друга однакова³ з нею: **«Люби свого ближнього, як самого себе».** ⁴⁰На двох оцих заповідях увесь Закон і Пророки стоять⁴.

⁴¹Коли ж фарисеї зібрались, Ісус їх запитав, ⁴²і сказав:

– Що ви думаєте про Христа? Чий Він син?

Вони Йому кажуть:

– Давидів.

⁴³Він до них промовляє:

– Як же то *силою* Духа Давид Його Господом зве, коли каже:

⁴⁴«Промовив Господь Господеві моему: “Сядь праворуч Мене, доки не покладу Я Твоїх ворогів підніжком ногам Твоїм”».

⁴⁵Тож, коли Давид зве Його Господом, – як же Він йому син?

⁴⁶І ніхто не спромігся відповісти Йому ані слова... І ніхто з того дня не наважувався більш питати Його.

Пояснення щодо фарисейства

РОЗДІЛ 23

¹Тоді промовив Ісус до народу й до учнів Своїх, ²і сказав:

– На сидінні Мойсеєвим усілися книжники та фарисеї.

¹ Грецьке μεγάλη – велика. Це гебраїзм: найбільша.

² У біблійній мові серце – це розумовий центр, а душа – часто життя.

³ Грецьке ὁμοία – однакова, рівна, така сама. Пор. Гал. 5:14; 1 Ів. 4:21; Рим. 13:9.

⁴ Грецьке κρέμαται – висять, оснуються.

³Тож усе, що вони скажуть вам, – робіть і виконуйте; та за вчинками їхніми не робіть, бо говорять вони – *та* не роблять *того!* ⁴Вони ж в'яжуть тяжкі тягарі, і кладуть їх на людські рамена, самі ж *навіть* пальцем своїм не хочуть їх порушити... ⁵Усі ж учинки свої вони роблять, щоб їх бачили люди, і богомілля¹ свої розширюють, і здовжують китиці. ⁶І люблять вони передніші місця на бенкетах, і передніші лавки в синагогах, ⁷і привіти на ринках, і щоб звали їх люди: «Учителю!» ⁸А ви вчителями не звіться, – **бо один вам Учитель, а ви всі брати.** ⁹І не називайте нікого отцем на землі, – бо один вам Отець, що на небі. ¹⁰І не звіться наставниками, – бо один вам Наставник, – Христос. ¹¹Хто між вами найбільший, хай слугою вам буде! ¹²**Хто-бо підноситься, – буде понижений, хто ж понижується, той піднесеться.**

Вісім скорбот

¹³Горе ж вам, книжники та фарисеї, лицеміри, що перед людьми зачиняєте Царство Небесне, – бо й самі ви не входите, ані тих, хто хоче ввійти, увійти не пускаєте! ¹⁴(Горе ж вам, книжники та фарисеї, лицеміри, що вдовині хати поїдаєте, і напоказ молитесь довго, – через те осуд тяжчий ви приймете!)² ¹⁵Горе вам, книжники та фарисеї, лицеміри, що обходите море та землю, щоб придбати нововірця одного; а коли *те* стається, то робите його сином геєни, вдвоє гіршим від вас! ¹⁶Горе вам, проводирі ви сліпі, що говорите: «Коли хто поклянеться храмом, то нічого; а хто поклянеться золотом храму, то той винуватий». ¹⁷Нерозумні й сліпі, – що-бо більше: чи золото, чи той храм, що освячує золото? ¹⁸І: «Коли хто поклянеться жертovníком, – то нічого, а хто поклянеться жертвою, що на нім, то він винуватий». ¹⁹Нерозумні й сліпі, – що-бо більше: чи жертва, чи той жертovníк, що освячує жертву? ²⁰Отож,

¹ Це пов'язки на чолі та на руках із виписками з Закону.

² У багатьох грецьких текстах цього 14-го вірша немає.

хто клянеться жертовником, – клянеться ним та всім, що на ньому. ²¹І хто храмом клянеться, – клянеться ним та Тим, Хто живе в нім. ²²І хто небом клянеться, – клянеться Божим престолом і Тим, Хто на ньому сидить.

²³Горе вам, книжники та фарисеї, лицеміри, що даєте десятину із м'яти, і ганусу й кмину, але найважливіше в Законі покинули: суд, милосердя та віру; це треба робити, і того не кидати. ²⁴Проводирі ви сліпі, що відціджуєте комаря, а верблюда ковтаєте! ²⁵Горе вам, книжники та фарисеї, лицеміри, що чистите зовнішність кухля та миски, а всередині повні вони здирства й кривди! ²⁶Фарисею сліпий, – очисти перше середину кухля, щоб чистий він був і назовні! ²⁷Горе вам, книжники та фарисеї, лицеміри, що подібні до гробів побілених, які гарними зверху здаються, а всередині повні трупних кісток та всякої нечистоти! ²⁸Так і ви, – назовні здаєтеся людям за праведних, а всередині повні лицемірства та беззаконня!

²⁹Горе вам, книжники та фарисеї, лицеміри, що пророкам надгробники ставите, і праведникам прикрашаєте пам'ятники, ³⁰та говорите: «Якби ми жили за днів наших батьків, то ми не були б спільниками їхніми в крові пророків». ³¹Тим самим на себе свідкуєте, що сини ви убивців пророків. ³²Доповніть і ви міру *провини* ваших батьків! ³³О змії, о роде гадючий, – як ви втечете від засуду *до* геєни? ³⁴І ось тому посилаю до вас Я пророків, і мудрих, і книжників; частину їх ви повбиваєте та розіпнете, а частину їх ви бичуватимете в синагогах своїх, і будете гнати з міста до міста. ³⁵Щоб спала на вас уся праведна кров, що пролита була на землі, від крові Авеля праведного, аж до крові Захарія, Варахіїног¹ сина, що ви замордували його між храмом і жертовником! ³⁶Поправді кажу вам: Оце все спаде на рід цей!

¹ Деякі тексти подають «сина Йояди». Це Захарій, якого гебреї побили камінням за царя Йоана. Пор. 2 Хр. 24:21–22.

Плач по Єрусалиму

³⁷Єрусалиме, Єрусалиме, що вбиваєш пророків та каменуєш посланих до тебе! Скільки разів Я хотів зібрати діти твої, як та квочка збирає під крила курчаток своїх, – та ви не захотіли!
³⁸Ось ваш дім залишається порожній для вас! ³⁹Говорю-бо Я вам: Відтепер ви Мене не побачите, аж поки не скажете: «Благословенний, Хто йде у Господне Ім'я!»

Ознаки приходу Христа

РОЗДІЛ 24

¹І вийшов Ісус і від храму пішов. І підійшли Його учні, щоб Йому показати будинки храмові. ²Він же промовив у відповідь їм:

– Чи бачите ви все оце? Поправді кажу вам: Не залишиться тут *навіть* камінь на камені, який не зруйнується!..

³Коли ж Він сидів на Оливній горі, підійшли Його учні до Нього самотньо й спитали:

– Скажи нам, – коли станеться це? І яка буде ознака приходу Твого й кінця віку?

⁴Ісус же промовив у відповідь їм:

– Стережіться, щоб вас хто не звів! ⁵Бо багато хто прийде в Ім'я Моє, кажучи: «Я Христос». І зведуть багатьох. ⁶Ви ж про війни почуєте, і про воєнні чутки, – глядіть, не лякайтесь, бо статись належить тому. Але це не кінець ще. ⁷Бо повстане народ на народ, і царство на царство, і голод, мор та землетруси настануть місцями. ⁸А все це – початок терпіння *породільних*. ⁹На муки тоді видаватимуть вас, і вбиватимуть вас, і вас будуть ненавидіти всі народи за Ім'я Моє. ¹⁰І багато хто в той час спокусяться, і видавати один одного будуть, і один одного будуть ненавидіти. ¹¹Постане багато фальшивих пророків, – і зведуть багатьох. ¹²І через розріст беззаконства любов багатьох охолоне. ¹³**А хто витерпить аж до кінця, –**

той буде спасений! ¹⁴І проповідана буде ця Євангелія Царства по цілому світові, на свідоцтво народам усім. І тоді прийде кінець!

Небезпечні часи

¹⁵Тож, коли ви побачите ту «гідоту спустошення», що про неї звіщав пророк Даниїл, на місці святому, – хто читає, нехай розуміє, – ¹⁶тоді ті, хто в Юдеї, нехай в гори втікають. ¹⁷Хто на покрівлі, нехай той не сходить узяти речі з дому свого. ¹⁸І хто на полі, – хай назад не вертається взяти одержу свою. ¹⁹Горе ж вагітним і тим, хто годує грудьми, за днів тих! ²⁰Моліться ж, щоб ваша втеча не сталась зимою, ані в суботу. ²¹Бо скорбота велика настане тоді, якої не було з первопочину світу аж досі й не буде. ²²І коли б не вкоротились ті дні, не спаслася б ніяка людина; але через вибраних дні ті вкоротяться. ²³Тоді, як хто скаже до вас: «Ото, Христос тут» чи «Отам», не йміть віри. ²⁴Бо постануть христи неправдиві, і неправдиві пророки, і будуть чинити великі ознаки та чуда, що звели б, коли б можна, і вибраних. ²⁵Оце Я наперед вам сказав. ²⁶А коли скажуть вам: «Ось Він у пустині» – не виходьте, «Ось Він у криївках» – не вірте! ²⁷Бо як блискавка *та* вибігає зі сходу, і з'являється аж до заходу, так буде і прихід Сина Людського. ²⁸Бо де труп, – там зберуться орли.

Славне повернення

²⁹І зараз, по скорботі тих днів, «сонце затьмиться, і місяць не дасть свого світла», і зорі попадають з неба, і сили небесні порушуються. ³⁰І того часу на небі з'явиться знак Сина Людського, і тоді заголосять всі земні племена, і побачать вони Сина Людського, що йтиме на хмарах небесних із великою потугою й славою. ³¹І пошле Анголів Своїх Він із голосним сурмовим гуком, і зберуть Його вибраних – від вітрів чотирьох, від кінців неба аж до кінців його.

Притча про фігове дерево

³²Від дерева ж фігового навчіться прикладу: коли віття його вже розпукується, і кинеться листя, то ви знаєте, що близько вже літо. ³³Так і ви: коли все це побачите, знайте, що близько, – під дверима! ³⁴Поправді кажу вам: не перейде цей рід, аж усе оце станеться. ³⁵**Небо й земля проминеться, але не минуться слова Мої!**

³⁶А про день той й годину не знає ніхто: ані Анголи небесні, ані Син, – лише Сам Отець. ³⁷Як було за днів Ноевих, так буде і прихід Сина Людського. ³⁸Бо так само, як за днів до потопу всі їли й пили, женилися й заміж виходили, аж до дня, коли Ной увійшов до ковчегу, ³⁹і не знали, аж поки потоп не прийшов та й усіх не забрав, – так буде і прихід Сина Людського. ⁴⁰Будуть двоє на полі тоді, – один візьметься, а другий полишиться. ⁴¹Дві будуть молоти на жорнах, – одна візьметься, а друга полишиться.

Будьте готові до Його приходу

⁴²Тож **пильуйте, бо не знаєте, котрого дня прийде Господь ваш.** ⁴³Знайте ж це, що коли б знав господар, о котрій сторожі прийде злодій, то він пильнував би, і підкопати свого дому не дав би. ⁴⁴Тому будьте готові й ви, – бо прийде Син Людський тієї години, коли ви не думаєте!

⁴⁵Хто ж вірний і мудрий раб, якого пан поставив над своїми челядниками давати своєчасно поживу для них? ⁴⁶Блаженний той раб, що пан його прийде та знайде, що робить він так! ⁴⁷Поправді кажу вам, що над цілим маєтком своїм він поставить його. ⁴⁸А як той злий раб скаже у серці своїм: «Забариться пан мій прийти», ⁴⁹і зачне бити товаришів своїх, а їсти та пити з п'яницями, ⁵⁰то пан того раба прийде дня, якого він не сподівається, і о годині, якої не знає. ⁵¹І він пополовині розітне його, і визначить долю йому з лицемірами, – буде плач там і скрегіт зубів!

Притча про десятьох дів

РОЗДІЛ 25

¹Тоді Царство Небесне буде подібне до десяти дів, що побрали каганці свої, та й пішли зустрічати молодого. ²П'ять же з них нерозумні були, а п'ять мудрі. ³Нерозумні ж, узявши каганці, не взяли із собою оливи. ⁴А мудрі набрали оливи в посудинки разом із своїми каганцями. ⁵А коли забаривсь молодий, то всі задрімали й поснули. ⁶А опівночі крик залунав: «Ось молодий, – виходьте назустріч!» ⁷Схопились тоді всі ті діви, і каганці свої наготували. ⁸Нерозумні ж сказали до мудрих: «Дайте нам із своєї оливи, бо наші каганці *ось* гаснуть». ⁹Мудрі ж відповіли та сказали: «Щоб, бува, нам і вам не забракло, – краще вдайтеся до продавців, і купіть собі». ¹⁰І як вони купувати пішли, то прибув молодий; і готові ввійшли на весілля з ним, – і замкнені двері були. ¹¹А потім прийшла й решта дів і казала: «Пане, пане, – відчини нам!» ¹²Він же в відповідь їм проказав: «Поправді кажу вам, – не знаю я вас!» ¹³Тож пильнуйте, бо не знаєте ні дня, ні години, коли прийде Син Людський!

Притча про таланти

¹⁴Так само ж *один* чоловік, як відходив, покликав своїх рабів і передав їм добро своє. ¹⁵І одному він дав п'ять талантів, а другому два, а тому один, – кожному за спроможністю його. І відійшов. ¹⁶А той, що взяв п'ять талантів, негайно пішов і орудував ними, – і набув він п'ять інших талантів. ¹⁷Так само *ж* і той, що *взяв* два – і він *ще* два інших набув. ¹⁸А той, що одного взяв, пішов та й закопав його в землю, – і сховав срібло пана свого. ¹⁹По довгому ж часі вернувся пан тих рабів, та й від них зажадав обрахунку. ²⁰І прийшов той, що взяв п'ять талантів, – приніс іще п'ять талантів і сказав: «Пане *мій*, п'ять талантів мені передав ти, – ось я здобув інші п'ять талантів». ²¹Сказав же йому його пан: «**Гаразд, рабе добрий і вірний! Ти в малому був вірний, над великим поставлю тебе, –**

увійди до радощів пана свого!» ²²Підійшов же й той, що взяв два таланти, і сказав: «Два таланти мені передав ти, – ось іще два таланти здобув я». ²³Сказав йому пан його: «Гаразд, рабе добрий і вірний! Ти в малому був вірний, над великим поставлю тебе, – увійди до радощів пана свого!» ²⁴Підійшов же і той, що одного таланта взяв, і сказав: «Я знав тебе, пане, що тверда ти людина, – ти жнеш, де не сів, і збираєш, де не розсипав. ²⁵І я побоявся, – пішов і таланта твого сховав у землю. Ото маєш своє»... ²⁶І відповів його пан і сказав йому: «Рабе лукавий і лінивий! Ти знав, що я жну, де не сів, і збираю, де не розсипав? ²⁷Тож тобі було треба віддати гроші мої грошомінам, і, вернувшись, я взяв би з прибутком своє. ²⁸Візьміть же від нього таланта, і віддайте тому, що десять талантів він має. ²⁹Бо кожному, хто має, дасться йому та й додасться, хто ж не має, – забереться від нього й те, що він має. ³⁰А раба непотрібного вкиньте до зовнішньої темряви, – буде плач там і скрегіт зубів!»

Суд

³¹Коли ж прийде Син Людський у славі Своїй, і всі Анголи з Ним, тоді Він засяде на престолі слави Своєї. ³²І перед Ним усі народи зберуться, і Він відділить одного від одного їх, як відділяє вівчар овець від козлів. ³³І поставить Він вівці праворуч Себе, а козлята – ліворуч. ³⁴Тоді скаже Цар тим, хто праворуч Його: «Прийдіть, благословенні Мого Отця, посядьте Царство, уготоване вам від закладин світу. ³⁵Бо Я голодував – і ви нагодували Мене, прагнув – і ви напоїли Мене, мандрівником¹ Я був – і Мене прийняли ви. ³⁶Був нагий – і Мене зодягли ви, слабував – і Мене ви відвідали, у в'язниці Я був – і прийшли ви до Мене». ³⁷Тоді відповідять Йому праведні й скажуть: «Господи, коли то Тебе ми голодного бачили – і нагодували, або спрагненого – і напоїли? ³⁸Коли то Тебе мандрівником²

^{1,2} Грецьке ξένος – мандрівник, блукач, чужоземець, не горожанин, чужаниця, чужинець.

ми бачили – і прийняли, чи нагим – і зодягли? ³⁹Коли то Тебе ми недужого бачили, чи в в'язниці – і до Тебе прийшли?» ⁴⁰Цар відповість і промовить до них: «Поправді кажу вам: **що тільки вчинили ви одному з найменших братів Моїх цих, – те Мені ви вчинили**». ⁴¹Тоді скаже їм тим, хто ліворуч: «Ідіть ви від Мене, прокляті, у вічний вогонь, що дияволу та його посланцям приготований. ⁴²Бо Я голодував – і не нагодували Мене, прагнув – і ви не напоїли Мене, ⁴³мандрівником Я був – і не прийняли ви Мене, був нагий – і не зодягли ви Мене, слабий і в в'язниці – і Мене не відвідали ви». ⁴⁴Тоді відповідать і вони, промовляючи: «Господи, коли то Тебе ми голодного бачили, або спрагненого, або мандрівником, чи нагого, чи недужого, чи в в'язниці – і не послужили Тобі?» ⁴⁵Тоді Він відповість їм і скаже: «Поправді кажу вам: чого тільки одному з найменших цих ви не вчинили, – Мені не вчинили!» ⁴⁶І ці підуть на вічну муку, а праведники – на вічне життя.

Змова вбити Ісуса

РОЗДІЛ 26

¹І сталось, коли закінчив Ісус усі ці слова, Він сказав Своїм учням:

– ²Ви знаєте, що через два дні буде Пасха, – і Людський Син буде виданий на розп'яття.

³Тоді первосвященики, і книжники, і старші народу зібралися в домі первосвященика, званого Кайяфою, ⁴і радилися, щоб підступом взяти Ісуса й забити. ⁵І вони говорили:

– Та не в свято, щоб *бува* колотнеча в народі не сталась.

Дорогоцінне миро

⁶Коли ж Ісус був у Віфанії, у домі Симона прокаженого, ⁷підійшла *одна* жінка до Нього, маючи алябастрову пляшечку дорогоцінного мира, – і вилила на Його голову, як

сидів при столі¹ Він. ⁸Як побачили ж учні це, то обурилися та й сказали:

– Нащо таке марнотратство? ⁹Бо дорого можна було б це продати, і віддати убогим.

¹⁰Зрозумівши Ісус, промовив до них:

– Чого прикрість ви робите жінці? Вона ж добрий учинок зробила Мені. ¹¹Бо вбогих ви маєте завжди з собою, а Мене не постійно ви маєте. ¹²Бо, виливши миро оце на тіло Моє, вона *те* вчинила на похорон Мій. ¹³Поправді кажу вам: де тільки оця Євангелія проповідувана буде в цілому світі, – на пам'ятку їй буде сказане й те, що зробила вона!

Домовленість Юди

¹⁴Тоді один із Дванадцятьох, званий Юдою Іскаріотським, подався до первосвящеників, ¹⁵і сказав:

– Що хочете дати мені, – і я вам Його видам?

І вони йому виплатили тридцять срібняків². ¹⁶І він відтоді шукав слушного часу, щоб видати Його.

¹⁷А першого дня Опрісноків учні підійшли до Ісуса й сказали Йому:

– Де хочеш, щоб ми приготували пасху спожити Тобі?

¹⁸А Він відказав:

– Ідіть до такого-то в місто, і перекажіть йому: «Каже Вчитель: “Час Мій близький, – справлю Пасху з Своїми учнями в тебе”».

¹⁹І учні зробили, як звелів їм Ісус, і зачали пасху готувати.

Остання Пасха

²⁰А коли настав вечір, Він із дванадцятьма учнями сів за стіл.

²¹І, як вони споживали, Він сказав:

– Поправді кажу вам, що один із вас видасть Мене...

¹ Возлежав. Пор. Мт. 9:10.

² Срібняк, грецьке ἀργύριον – срібна гебрейська монета, статир срібний шекель, рівняється 4 драхмам, ціна – приблизно 66 центів.

²²А вони засмутилися тяжко, і кожен із них став питати Його:

– Чи не я то, о Господи?

²³А Він відповів і промовив:

– Хто руку *свою* вмочить у миску зі Мною, той видасть Мене.

²⁴Людський Син справді йде¹, як про Нього написано; але горе тому чоловікові, що видасть Людського Сина! Було б краще йому, коли б той чоловік не родився!

²⁵Юда ж, зрадник Його, відповів і сказав:

– Чи не я то, Учителю?

Відказав Він йому:

– Ти сказав...²

Божа настанова щодо Вечері

²⁶Як вони ж споживали, Ісус узяв хліб, і поблагословив, поламав, і давав Своїм учням, і сказав:

– **Прийміть, споживайте, – це тіло Моє.**

²⁷А взявши чашу, і подяку вчинивши, Він подав їм і сказав:

– **Пийте з неї всі, ²⁸бо це – кров Моя Нового Завіту, що за багатьох проливається на відпущення гріхів!** ²⁹Кажу ж вам, що віднині не питиму Я від оцього плоду виноградного аж до дня, коли з вами його новим питиму в Царстві Мого Отця.

³⁰А коли відспівали вони, то на гору Оливну пішли.

³¹Промовляє тоді їм Ісус:

– Усі ви через Мене спокуситесь ночі цієї. Бо написано: «Уражу пастиря, – і розпорошаться вівці отари». ³²По воскресенні ж Своїм Я вас випереджу в Галілеї.

³³А Петро відповів і сказав Йому:

– Якби й усі спокусились про Тебе, – я не спокушуся ніколи.

¹ Грецьке ὀλάγει – іде, підлягає.

² «Ти сказав» – це підтвердження запити, цебто так. Пор. Лк. 22:70.

³⁴Промовив до нього Ісус:

– Поправді кажу тобі, що ночі цієї, перше ніж заспіває півень, – відречешся ти тричі від Мене...

³⁵Говорить до Нього Петро:

– Коли б мені навіть умерти з Тобою, – я не відречуся від Тебе!

Так сказали й усі учні.

Гефсиманський сад

³⁶Тоді з ними приходить Ісус до місцевості, званої Гефсиманія, і промовляє до учнів:

– Посидьте ви тут, аж поки піду й помолюся отам.

³⁷І, взявши Петра й двох синів Зеведеєвих, зачав сумувати й тужити. ³⁸Тоді промовляє до них:

– Обгорнена сумом смертельним душа Моя! Залишіться тут, і попильуйте зі Мною...

³⁹І, трохи далі пройшовши, упав Він долілиць, та молився й благав: **«Отче Мій, коли можна, нехай обмине ця чаша¹ Мене... Та проте, – не як Я хочу, а як Ти»...** ⁴⁰І, вернувшись до учнів, знайшов їх, що спали, і промовив Петрові:

– Отак, – не змогли ви й однієї години попильувати зі Мною?.. **⁴¹Пильуйте й моліться, щоб не впасти на спробу, – бадьорий-бо дух, але немічне тіло.**

⁴²Відійшовши ще вдруге, Він молився й благав:

– Отче Мій, як ця чаша не може минути Мене, щоб не пити її, – нехай станеться воля Твоя!

⁴³І, прийшовши, ізнову знайшов їх, що спали, бо зважніли їм очі. ⁴⁴І, залишивши їх, знов пішов, і помолився втретє, те саме слово промовивши. ⁴⁵Потому приходить до учнів і їм промовляє:

– Ви ще далі спите й спочиваєте? Ось година наблизилась, – і до рук грішникам виданий буде Син Людський... ⁴⁶Уставайте, ходім, – ось наблизився Мій зрадник!

¹ Чаша – гебраїзм: доля, майбутня доля.

Зрада й арешт Ісуса

⁴⁷І коли Він іще говорив, аж ось прийшов Юда, один із Дванадцятьох, а з ним люду багато від первосвящеників і старших народу з мечами та киями. ⁴⁸А зрадник Його дав знака їм, кажучи: «Кого поцілую¹, то Він, – беріть Його». ⁴⁹І зараз Він підійшов до Ісуса й сказав:

– Радій², Учителю!

І поцілував Його. ⁵⁰Ісус же йому відказав:

– Чого, друже, прийшов ти?

Тоді приступили та руки наклали на Ісуса, – і схопили Його. ⁵¹А ось один із тих, що з Ісусом були, витягнув руку, і меча свого вихопив та й рубонув раба первосвященика, – і відтяв йому вухо. ⁵²Тоді промовляє до нього Ісус:

– Сховай свого меча в його місце, бо всі, хто візьме меча, – від меча і загинуть. ⁵³Чи ти думаєш, що не можу тепер упросити Свого Отця, – і Він дасть Мені зараз більше дванадцяти легіонів Анголів? ⁵⁴Але як має збутись Писання, що так статися мусить?

⁵⁵Тієї години промовив Ісус до народу:

– Немов на розбійника вийшли з мечами та киями, щоб узяти Мене! Я щоденно у храмі сидів і навчав, – і Мене не взяли ви. ⁵⁶Це ж сталось усе, щоб збулися писання пророків.

Усі учні тоді залишили Його й повтікали...

Ісус перед Кайяфою

⁵⁷А вони схопили Ісуса, і повели до первосвященика Кайяфи, де зібралися книжники й старші. ⁵⁸Петро ж здалека йшов услід за Ним аж до двору первосвященика, і, ввійшовши всередину, сів із службою, щоб бачити кінець. ⁵⁹А первосвященики та весь синедріон³ шукали на Ісуса неправдивого свідчення,

¹ Цебто привітаю поцілунком, за тодішнім звичаєм.

² Радій – це звичайний привіт у греків при зустрічі. Наше: здоров був! Пор. Лк. 1:28.

³ Синедріон – сейм гебрейський, найвища влада церковна, судова й політична.

щоб смерть заподіяти Йому, ⁶⁰і не знаходили, хоч кривосвідків багато підходило. Аж ось накінець з'явилися двоє, ⁶¹і сказали:

– Він говорив: «Я можу зруйнувати храм Божий, – і за три дні збудувати його».

⁶²Тоді первосвященик устав і до Нього сказав:

– Ти нічого не відповідаєш *на те*, що свідчать супроти Тебе?

⁶³Ісус же мовчав. І первосвященик сказав Йому:

– Заприсягаю Тебе Живим Богом, щоб нам Ти сказав, – чи Христос Ти, Син Божий?

⁶⁴Промовляє до нього Ісус:

– Ти сказав... А навіть повім вам: відтепер ви побачите Людського Сина, що сидітиме праворуч сили Божої, і на хмарах небесних приходитиме!

⁶⁵Тоді первосвященик роздер одержу свою¹ та й сказав:

– Він богозневажив! Нащо нам іще свідки потрібні? Ось ви чули тепер *Його* богозневагу! ⁶⁶Як вам іздається?

Вони ж відповіли та сказали:

– Повинен умерти!

⁶⁷Тоді стали плювати на обличчя Йому, та бити по щоках Його, інші ж киями били, ⁶⁸і казали:

– Пророкуй нам, Христе, хто то вдарив Тебе?..

Зречення Петра

⁶⁹А Петро перед домом сидів на подвір'ї. І приступила до нього служниця одна та й сказала:

– І ти був з Ісусом Галілеянином!

⁷⁰А він перед всіма відрікся, сказавши:

– Не відаю я, що ти кажеш...

⁷¹А коли до воріт він підходив, побачила інша його та й сказала приявним там *людям*:

– Оцей був з Ісусом Назарянином!

¹ На знак великого смутку чи болю, чи обурення у гебреїв був звичай роздирати одяг свій.

⁷²І він знову відрікся та став присягатись:

– Не знаю Цього Чоловіка!..

⁷³Підійшли ж трохи згодом присутні й сказали Петрові:

– І ти справді з отих, та й мова твоя виявляє тебе.

⁷⁴Тоді він став клястись та божитись: «Не знаю Цього Чоловіка!» І заспівав півень хвилі тієї... ⁷⁵І згадав Петро сказане слово Ісусове: «Перше ніж заспіває півень, – відречешся ти тричі від Мене». І, вийшовши звідти, він гірко заплакав...

Каяття Юди

РОЗДІЛ 27

¹А коли настав ранок, усі первосвященики й старші народу зібрали нараду супроти Ісуса, щоб Йому заподіяти смерть.

²І, зв'язавши Його, повели, та й Понтію Пилату¹ намісникові віддали.

³Тоді Юда, що видав Його, як побачив, що Його засудили, розкаювся, і вернув тридцять срібняків первосвященикам і старшим, ⁴та й сказав:

– Я згрішив, невинну кров видавши.

Вони ж відказали:

– А нам що до того? Дивись собі сам...

⁵І, кинувши в храм срібняки, відійшов, а *потому* пішов, – та й повісився... ⁶А первосвященики, як взяли срібняки, то сказали:

– Цього не годиться покласти до сховку церковного, – це ж бо заплата за кров.

⁷А порадившись, купили на них поле ганчарське, щоб мандрівників ховати, ⁸чому й зветься те поле «полем крові» аж до сьогодні. ⁹Тоді справдилось те, що сказав пророк Єремія, промовляючи: «І взяли вони тридцять срібняків, заплату

¹ Грецьке Πόντιος Πλάτος, латинське Pontius Pilatus, церковнослов'янське **Понтійскій Пїлатъ**. Понтій – ім'я, а Пилат – прізвище.

Оціненого, що Його оцінили сини Ізраїлеві, ¹⁰і дали їх за поле ганчарське, як Господь наказав мені».

Ісус перед Пилатом

¹¹Ісус же став перед намісником¹. І намісник Його запитав і сказав:

– Чи Ти Цар Юдейський?

Ісус же йому відказав:

– Ти кажеш.²

¹²Коли ж первосвященики й старші Його винуватили, Він нічого *на те* не відказував. ¹³Тоді каже до Нього Пилат:

– Чи не чуєш, – як багато на Тебе свідкують?

¹⁴А Він ні на одне слово йому не відказував, так що намісник був дуже здивований.

¹⁵Мав же намісник звичай відпускати на свято народові в'язня одного, котрого хотіли вони. ¹⁶Був тоді в'язень відомий, що звався Варавва. ¹⁷І, як зібрались вони, то сказав їм Пилат:

– Котрого бажаєте, щоб я вам відпустив: Варавву, чи Ісуса, що зветься Христос?

¹⁸Бо він знав, що Його через заздрощі видали. ¹⁹Коли ж він сидів на суддевім сидінні, його дружина прислала сказати йому:

– Нічого не роби Праведнику тому, бо сьогодні увісні я багато терпіла з-за Нього...

²⁰А первосвященики й старші попідмовляли народ, щоб просити за Варавву, а Ісусові смерть заподіяти. ²¹Намісник тоді відповів і сказав їм:

– Котрого ж із двох ви бажаєте, щоб я вам відпустив?

Вони ж відказали:

– Варавву.

²²Пилат каже до них:

¹ Це намісник римського імператора в Юдеї.

² «Та кажеш» чи «Ти сказав» – це стверджуюча відповідь, цебто так.
Пор. Мт. 26:25, 64; Мр. 19:2; Лк. 23:3, 22:70; Ів. 18:37.

– А що ж маю зробити з Ісусом, що зветься Христос?

Усі закричали:

– Нехай розп'ятий буде!..

²³А намісник спитав:

– Яке ж зло Він зробив?

Вони ж зачали ще сильніше кричати й казати:

– Нехай розп'ятий буде!

²⁴І, як побачив Пилат, що нічого не вдіє, а неспокій ще більший стається, набрав він води, та й перед народом умив свої руки й сказав:

– Я невинний у крові Його!¹ Самі ви побачите...

²⁵А весь народ відповів і сказав:

– На нас Його кров і на наших дітей!..

²⁶Тоді відпустив їм Варавву, а Ісуса, збичувавши, він видав, щоб розп'ятий був.

Глузування над Ісусом

²⁷Тоді-то намісникові вояки, до преторія² взявши Ісуса, зібрали на Нього весь відділ. ²⁸І, роздягнувши Його, багрянцю³ наділи на Нього. ²⁹І, сплівши з тернини вінка, поклали Йому на голову, а тростину в правицю Його. І, навколішки падаючи перед Ним, сміялися з Нього й казали:

– Радій⁴, Царю Юдейський!

³⁰І, плювавши на Нього, хапали тростину, та й по голові Його били...

³¹А коли назнущалися з Нього, зняли з Нього плаща, і зодягнули в одержу Його. І повели Його на розп'яття.

³²А виходячи, стріли одного кірінеянина, – Симон на ім'я, – його змусили нести для Нього хреста.

¹ Умивання рук на знак невинності – це старозавітний звичай. Пор. 5 М. 21:1–9.

² Преторій – це подвір'я намісництва (Пор. Мр. 15:16), а також намісника. Пор. Ів. 18:28.

³ Порфіра – верхня багряна одежа, яку носили імператори та військові провідники.

⁴ Це тодішній привіт.

Розп'яття

³³І, прибувши на місце, що зветься Голгофа¹, цебто сказати «Череповище», ³⁴дали Йому пити вина, із гіркотою змішаного,² – та, покуштувавши, Він пити не схотів. ³⁵А розп'явши Його, вони поділили одягу Його, кинувши жереба. ³⁶І, посідавши, стерегли Його там. ³⁷І напис провини Його помістили над Його головою: «Це Ісус, Цар Юдейський». ³⁸Тоді розп'ято з Ним двох розбійників: одного праворуч, а одного ліворуч. ³⁹А хто побіч проходив, Його лихословили та головами своїми хитали, ⁴⁰і казали:

– Ти, що храма руйнуєш та за три дні будуєш, – спаси Самого Себе! Коли Ти Божий Син, то зійди з хреста!

⁴¹Так само ж і первосвященики з книжниками та старшими, насміхаючися, говорили:

– ⁴²Він інших спасав, – а Самого Себе не може спасти! Коли Цар Він Ізраїлів, нехай зійде тепер із хреста, – і ми повіримо Йому! ⁴³Покладав Він надію на Бога, – нехай Той Його тепер визволить, якщо Він угодний Йому. Бо Він говорив: «Я – Син Божий»...

⁴⁴Також насміхалися з Нього й розбійники, що з Ним були розп'яті.

⁴⁵А від години шостої аж до години дев'ятої – темрява сталась по цілій землі! ⁴⁶А коло години дев'ятої скрикнув Ісус гучним голосом, кажучи:

– Елі, Елі, лама савахтані?³, цебто: **Боже Мій, Боже Мій, нащо Мене Ти покинув?..**

⁴⁷Дехто ж із тих, що стояли там, це почули й казали, що Він кличе Іллю.

⁴⁸А один із них зараз побіг і взяв губку та, оцтом її наповнивши, настромив на тростину й давав Йому пити⁴. ⁴⁹Інші казали:

¹ Голгофа або Голгота (див. Мр. 15:22; Ів. 19:17).

² Це вино, заправлене дуже гіркою миррою, – воно знеболювало розп'ятого.

³ Це з Пс. 21:2: El – мій Боже, Eli – мій Боже, lamah – нащо, azavetani – позоставив мене.

⁴ Розп'ятому давали оцет, щоб не млів.

– Чекай-но, побачмо, – чи прийде Ілля¹ визволяти Його.

⁵⁰А Ісус знову голосом гучним іскрикнув, – і духа віддав...

⁵¹І ось завіса у храмі роздерлась надвоє – від верху аж додолу, і земля потряслася, і зачали розпадатися скелі, ⁵²і повідкривались гроби, і повставало багато тіл спочилих святих, ⁵³а з гробів повиходивши, по Його воскресенні, до міста святого ввійшли, і багатьом із'явилися. ⁵⁴А сотник та ті, що Ісуса з ним стерегли, як землетрус побачили, і те, що там сталося, налякалися дуже й казали:

– **Він був справді Син Божий!**

⁵⁵Було там багато й жінок, що дивилися здалека, і що за Ісусом прийшли з Галілеї, і Йому прислуговували. ⁵⁶Між ними була Марія Магдалина², і Марія, мати Якова й Йосипа, і мати синів Зеведеєвих.

Поховання Ісуса

⁵⁷А коли настав вечір, то прийшов муж багатий із Ариматеї, на ім'я Йосип, що й сам навчався в Ісуса. ⁵⁸Він прийшов до Пилата й просив тіла Ісусового. Пилат ізвелів тоді видати. ⁵⁹І взяв Йосип *Ісусове* тіло, обгорнув його плащаницею чистою, ⁶⁰і поклав його в гробі новому своїм, що висік у скелі. До дверей гробових привалив він великого каменя, та й відійшов. ⁶¹Була ж там Марія Магдалина та інша Марія, що сиділи насупроти гробу.

⁶²А наступного дня, що за п'ятницею, до Пилата зібралися первосвященики та фарисеї, ⁶³і сказали:

– Пригадали ми, пане, собі, що обманець отой, як живий іще був, то сказав: «По трьох днях Я воскресну». ⁶⁴Звели ж гріб стерегти аж до третього дня, щоб учні Його не прийшли, та й не вкрали Його, і не сказали народові: «Він із мертвих воскрес!» І буде остання обмана гірша за першу...

¹ По-гебрейському Eli – «Боже мій», а вояки це приймають за ім'я пророка Іллі (Elijahu).

² Магдалина – із міста Магдали в Галілеї.

⁶⁵Відказав їм Пилат:

– Сторожу ви маєте, – ідіть, забезпечте, як знаєте.

⁶⁶І вони відійшли, і, запечатавши каменя, біля гробу сторожу поставили.

Воскресення Ісуса

РОЗДІЛ 28

¹Як минула ж субота, на світанку дня першого в тижні,¹ прийшла Марія Магдалина та інша Марія побачити гріб.

²І великий ось ставсь землетрус, бо зійшов із неба Ангол Господній, і, приступивши, відвалив від гробу каменя, та й сів на ньому.³Його ж постать була, як *та* блискавка, а шати його були білі, як сніг.⁴І від страху перед ним затряслася сторожа, та й стала, як мертва.

⁵А Ангол озвався й промовив жінкам:

– Не лякайтеся, бо я знаю, що Ісуса розп'ятого *це* ви шукаєте.⁶Нема Його тут, – бо воскрес, як сказав. Підійдіть, – подивіться на місце, де знаходився Він.⁷Ідіть же хутко, і скажіть Його учням, що воскрес Він із мертвих, і ото випереджує вас в Галілеї, – там Його ви побачите. Ось, вам я звістив!

⁸І пішли вони хутко від гробу, зі страхом і великою радістю, і побігли, щоб учнів Його сповістити.

⁹Аж ось перестрів їх Ісус і сказав:

– Радійте²!

Вони ж підійшли, обняли Його ноги і вклонились Йому до землі.¹⁰Промовляє тоді їм Ісус:

– Не лякайтесь! Ідіть, повідомте братів Моїх, – нехай вони йдуть у Галілею, – там побачать Мене!

¹¹Коли ж вони йшли, ось дехто зі сторожі до міста прийшли та й первосвященикам розповіли все, що сталось.¹²І, зібравшись

¹ Цебто на світанку в неділю. Див. Ів. 20:1.

² Радійте», грецьке χαίρετε – це слово привіту при зустрічі, наше «добридень». Латинське ave, гебрейське њalom (мир, спокій).

зі старшими, вони вважали раду, і дали сторожі чимало срібняків, ¹³і сказали:

– Розповідайте: «Його учні вночі прибули, – і вкрали Його, як ми спали». ¹⁴Як почує ж намісник про це, то його ми переконаємо, і від клопоту визволимо вас.

¹⁵І, взявши вони срібняки, зробили, як навчено їх. І пронеслося слово оце між юдеями, і *тримається* аж до сьогодні.

Велике доручення

¹⁶Одинадцять же учнів пішли в Галілею на гору, куди звелів їм Ісус. ¹⁷І як вони Його вгледіли, поклонились Йому до землі, а дехто вагався. ¹⁸А Ісус підійшов і промовив до них та й сказав:

– **Дана Мені всяка влада на небі й на землі. ¹⁹Тож ідіть, і навчіть¹ всі народи, хрестячи їх в Ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа, ²⁰навчаючи їх зберігати все те, що Я вам заповів. І ото, Я перебуватиму з вами повсякденно аж до кінця віку! Амінь.**

¹ Грецьке μαθητεύσατε – зробіть учнями.

СВЯТА ЄВАНГЕЛІЯ ВІД МАРКА

Проповідь Івана Христителя

РОЗДІЛ 1

¹Початок Євангелії Ісуса Христа, Сина Божого. ²Як у пророка Ісаї написано: «Ось перед обличчя Твоє посилаю Свого посланця, який перед Тобою дорогу Твою приготує. ³Голос того, хто кличе: “У пустині готуйте дорогу для Господа, рівняйте стежки Йому!”» – ⁴виступив *так* Іван, що в пустині христив та проповідував хрищення на покаяння – для прощення гріхів. ⁵І до нього приходила вся країна Юдейська та всі єрусалимляни, і в річці Йордані від нього христились вони, і визнавали гріхи свої. ⁶А Іван зодягався в одягу з верблюжого волосу, і мав пояс ремінний на стегнах своїх, а їв сарану та мед польовий. ⁷І він проповідував, кажучи:

– Услід за мною йде *он* Потужніший від мене, що Йому я негідний, нагнувшись, розв’язати ремінця від узуття Його. ⁸Я христив вас водою, а Той вас христитиме Духом Святим.

Хрищення Ісуса

⁹І сталося тими днями, – прийшов Ісус з Назарету Галілейського, і від Івана христився в Йордані. ¹⁰І зараз, коли Він виходив із води, то побачив *Іван* небо розкрите, і Духа, як голуба, що сходив на Нього. ¹¹І голос із неба почувся:

– **Ти Син Мій Улюблений, що Я вподобав Його!**

¹²І зараз повів Його Дух у пустиню. ¹³І Він був сорок днів у пустині, випробовуваний від сатани, і перебував зі звіриною. І служили Йому Анголи.

Ісус проповідує у Галілеї

¹⁴А коли Іван виданий був, то прийшов Ісус до Галілеї, і проповідував Божу Євангелію, ¹⁵і говорив:

– **Збулися часи, – і Боже Царство наблизилось. Покайтеся, і віруйте в Євангелію!**

¹⁶А коли Він проходив біля Галілейського моря, то побачив Симона та Андрія, брата Симонового, що *невода* в море закидали, – бо рибалки були. ¹⁷І сказав їм Ісус:

– Ідіть услід за Мною, – і зроблю, що станете ви ловцями людей.

¹⁸І зараз вони свого невода кинули, – та й пішли вслід за Ним.

¹⁹А коли недалеко прийшов, то побачив Він Якова Зеведеєвого та брата його Івана, що й вони в човні невода лагодили. ²⁰І зараз покликав Він їх. І вони залишили батька свого Зеведея в човні з робітниками, – і пішли вслід за Ним.

²¹І приходять вони в Капернаум. І негайно в суботу ввійшов Він у синагогу, і навчати зачав. ²²І дивувались науці Його, бо навчав Він їх, як можновладний, а не як *ті* книжники.

²³І зараз у їхній синагозі знайшовся *один* чоловік, що мав духа нечистого, і він закричав, ²⁴і сказав:

– Що Тобі до нас, Ісусе Назарянине? Ти прийшов погубити нас. Я знаю Тебе, хто Ти, – Божий Святий.

²⁵Ісус же йому наказав:

– Замовчи, і вийди з нього!

²⁶І затряс дух нечистий того, і, скрикнувши голосом гучним, вийшов із нього. ²⁷І жахнулися всі, – аж питали вони один одного, кажучи:

– Що це таке? Нова наука із потугою! Навіть духам нечистим наказує Він, – і вони Його слухають.

²⁸І чутка про Нього пішла хвилі тієї по всій Галілейській країні.

Уздоровлення людей

²⁹І вийшли вони із синагоги небавом, і прийшли з Яковом та Іваном до дому Симонового й Андрієвого. ³⁰А теща Симонова

лежала в гарячці; і зараз сказали про неї Йому. ³¹І Він підійшов і підвів її, узявши за руку, – і гарячка покинула ту, – і вона зачала прислуговувати їм.

³²А як вечір настав, коли сонце зайшло, то стали приносити до Нього недужих усіх та біснуватих. ³³І все місто зібралось перед дверима. ³⁴І Він уздоровив багатьох, на різні хвороби недужих, і багатьох демонів повиганяв. А демонам не дозволяв Він казати, що знають Його.

³⁵А над ранком, як дуже *ще* темно було, уставши, Він вийшов і пішов у місце самотнє, і там молився. ³⁶А Симон та ті, що *були* з ним, поспішили за Ним. ³⁷І, знайшовши Його, вони кажуть Йому:

– Усі шукають Тебе.

³⁸А Він промовляє до них:

– Ходім в інше місце, – до сіл та околиць міст, щоб і там проповідувати, бо на те Я прийшов.

³⁹І пішов, і проповідував в їхніх синагогах по всій Галілеї. І демонів Він виганяв.

⁴⁰І приходить до Нього прокажений, благає Його, і на коліна впадає та й каже Йому:

– Коли хочеш, – Ти можеш очистити мене!

⁴¹І змилосердився Він, – простяг руку *Свою*, і доторкнувся до нього, та й каже йому:

– Хочу, – будь чистий!

⁴²І проказа зійшла з нього хвилі тієї, – і чистим він став. ⁴³А Він, погрозивши йому, зараз вислав його, ⁴⁴і йому наказав: – Гляди, – не оповідай нічого нікому. Але йди, покажися священникові, і принеси за своє очищення, що Мойсей заповів, їм на свідоцтво.

⁴⁵А він, вийшовши, став багато оповідати й говорити про подію, так що Він не міг явно ввійти вже до міста, але перебував віддалік по самотніх місцях. І сходилися звідусюди до Нього.

Уздоровлення розслабленого

РОЗДІЛ 2

¹Коли ж Він по кількох днях прийшов знов до Капернауму, то чутка пішла, що Він удома. ²І зібралось багато, аж вони не вміщалися навіть при дверях. А Він їм виголошував слово. ³І прийшли ось до Нього, несучи розслабленого, якого несли четверо. ⁴А що через народ до Нього наблизитися не могли, то стелю розкрили, де Він був, і пробравши, звісили ложе, що на ньому лежав розслаблений. ⁵А Ісус, віру їхню побачивши, каже розслабленому:

– **Відпускаються, сину, гріхи тобі!**

⁶Там же сиділи дехто з книжників, і в серцях¹ своїх думали: ⁷«Чого Він говорить отак? Зневажає Він Бога... Хто може прощати гріхи, окрім Бога Самого?» ⁸І зараз Ісус відчув Духом Своїм, що вони так міркують собі, і сказав їм:

– Що таке ви в серцях своїх думаете? ⁹Що легше: сказати розслабленому: «Гріхи відпускаються тобі» чи сказати: «Уставай, візьми ложе своє та й ходи»? ¹⁰Але щоб ви знали, що Син Людський має владу прощати гріхи на землі, – каже розслабленому: – ¹¹Тобі Я наказую: «Уставай, візьми ложе своє, та й іди у свій дім!»

¹²І той устав, і негайно взяв ложе, – і вийшов перед усіма, так що всі дивувались і славили Бога, й казали:

– Ніколи такого не бачили ми!

¹³І вийшов над море Він знов. А весь натовп до Нього приходив, – і Він їх навчав.

Покликання Левія (Матвія)

¹⁴А коли Він проходив, то побачив Левія Алфієвого, що сидів на митниці, і каже йому:

– Іди за Мною!

¹ У біблійній мові «серце» часто означає розум.

Той устав, і пішов услід за Ним. ¹⁵Коли ж Він сидів при столі¹ в його домі, то багато митників і грішників сиділи з Ісусом та з учнями Його; бо було їх багато, і вони ходили за Ним. ¹⁶Як побачили ж книжники та фарисеї, що Він їсть із грішниками та з митниками, то сказали до учнів Його:

– Чому то Він їсть із митниками та з грішниками?

¹⁷А Ісус, як почув, промовляє до них:

– Лікаря не потребують здорові, а слабі. **Я не прийшов кликати праведних, але грішників (на покаєння).**

¹⁸А учні Іванові та фарисейські постили. І приходять вони, та й говорять до Нього:

– Чому учні Іванові та фарисейські постять, а учні Твої не постять?

¹⁹Ісус же промовив до них:

– Хіба постити можуть гості весільні, поки з ними *ще* є молодий? Доки мають вони молодого з собою, то постити не можуть. ²⁰Але прийдуть ті дні, коли заберуть молодого від них, – то й постити будуть вони за тих днів. ²¹І не пришиває ніхто до старої одежі латки з сукна сирового, а як ні, то край латки нової одірветься *там* від старого, – і дірка стане *ще* гірша. ²²І ніхто не вливає вина молодого в старі бурдюки, а то попрориває вино бурдюки, – і вино й бурдюки пропадуть, а *вливають* вино молоде до нових бурдюків.

Запитання щодо суботи

²³І сталось, як Він переходив ланами в суботу, Його учні дорогою йшли, та й стали колосся зривати. ²⁴Фарисеї ж казали Йому:

– Подивись, чому роблять у суботу вони, чого не годиться?

²⁵А Він їм відказав:

– Чи ж ви не читали ніколи, що зробив Давид, як потребу він мав та сам зголоднів і ті, що були з ним? ²⁶Як він увійшов до Божого дому – за первосвященика Авіятара, і спожив хліби

¹ Возлежав – півлежав, за східнім звичаєм, при їжі. Пор. Мт. 9:10.

показні, яких їсти не можна було, – тільки священикам, – і дав він і тим, хто був із ним?

²⁷І сказав Він до них:

– Субота постала для чоловіка, а не чоловік для суботи,
²⁸**а тому-то Син Людський Господь і суботі.**

Ісус уздоровлює у суботу

РОЗДІЛ 3

¹І Він знову до синагоги ввійшов. І був там *один* чоловік, який мав суху руку. ²І, щоб обвинуватити Його, наглядали за Ним, чи Він у суботу того не вздоровить. ³І говорить Він до чоловіка з сухою рукою:

– Стань посередині!

⁴А до них промовляє:

– У суботу годиться робити добре, чи робити лихе, життя зберегти, чи погубити?

Вони ж мовчали. ⁵І споглянув Він із гнівом на них, засмучений закам'янілістю їхніх сердець, і сказав чоловікові:

– Простягни *свою* руку!

І *той* простяг, – і рука йому стала здорова!

⁶Фарисеї ж негайно пішли та з іродіянами¹ раду зробили на Нього, – як Його погубити.

⁷А Ісус із Своїми учнями вийшов над море. І натовп великий ішов вслід за Ним із Галілеї й з Юдеї, ⁸і з Єрусалиму, і з Ідумеї, і з-за Йорданя, і з Тиру й Сидону. Натовп великий, прочувши, як багато чинив Він, зібрався до Нього. ⁹І сказав Він до учнів Своїх наготовити човна Йому, через натовп, щоб до Нього не тиснулись. ¹⁰Бо Він багатьох уздоровив, так що хто тільки немочі мав, то тислись до Нього, щоб Його доторкнутись. ¹¹І духи нечисті, як тільки вбачали Його, то падали ницьма перед Ним, і кричали й казали:

¹ Іродіяни, див. Мт. 22:16.

– Ти Син Божий!

¹²А Він їм суворо наказував, щоб вони Його не виявляли.

Вибір Дванадцятьох

¹³І Він вийшов на гору, і покликав, кого Сам хотів; вони ж приступили до Нього. ¹⁴І визначив Дванадцятьох, щоб із Ним перебували, і щоб послати на проповідь їх, ¹⁵і щоб мали вони владу вздоровляти недуги й вигонити демонів. ¹⁶І визначив Він *оцих* Дванадцятьох: Симона, і дав йому ім'я Петро, ¹⁷і Якова Зеведеєвого, і Івана, брата Якова, і дав їм імена Воанергес, цебто «сини громові¹», ¹⁸і Андрія, і Пилипа, і Варфоломія, і Матвія, і Хому, і Якова Алфієвого, і Тадея, і Симона Кананіта ¹⁹та Юду Іскаріотського, що й видав Його.

²⁰І приходять до дому вони. І знову зібралось народу, що вони не могли навіть хліба з'їсти. ²¹І коли Його ближчі почули, то вийшли, щоб узяти Його, бо говорено, ніби Він несамо-витий. ²²А книжники, що поприходили з Єрусалиму, казали:
– Має Він Вельзевула, і виганяє демонів силою князя демонів.

²³І, закликавши їх, Він у притчах до них промовляв:

– Як може сатана сатану виганяти? ²⁴І коли царство поділиться супроти себе, – не може встояти те царство. ²⁵І коли дім поділиться супроти себе, – не може встояти той дім. ²⁶І коли б сатана сам на себе повстав і поділився, то не зможе встояти він, але згине. ²⁷Ніхто-бо не може вдертись у дім дужого, та й пограбувати добро його, якщо перше не зв'яже дужого, і аж тоді пограбує господу його. ²⁸Поправді кажу вам, що простяться людським синам усі прогріхи та богозневаги, хоч би як вони богозневажали. ²⁹Але, хто богозневажить Духа Святого, – повіки йому не відпуститься, але гріху вічному він підпадає.

³⁰Бо ж казали вони: «Він духа нечистого має».

¹ А власне bene regez – сини грому.

³¹І поприходили мати Його та брати Його, і, осторонь ставши, послали до Нього і Його викликали. ³²А народ кругом Нього сидів. І сказали Йому:

– Ото мати Твоя, і брати Твої, і сестри Твої *он* про Тебе питаються осторонь.

³³А Він їм відповів і сказав:

– Хто Моя мати й брати?

³⁴І поглянув на тих, що круг Нього сиділи, і промовив:

– Ось мати Моя та браття Мої! ³⁵Бо хто Божу волю чинитиме, той Мені брат, і сестра, і мати.

Притча про сіяча і ґрунт

РОЗДІЛ 4

¹І знову почав Він навчати над морем. І зібралось до Нього багато народу, так що Сам Він до човна на морі ввійшов і сидів, а народ увесь був на землі покрай моря. ²І багато навчав Він їх притчами, і в науці Своїй їм казав:

– ³Слухайте, – вийшов сіяч ось, щоб сіяти. ⁴І як сіяв, упало зерно одне край дороги, – і налетіли пташки, і його повидзьобували. ⁵Друге ж упало на ґрунт кам'янистий, де не мало багато землі, – і негайно зійшло, бо земля неглибока була; ⁶а як сонце зійшло – то зів'яло, і, коріння не мавши, усохло. ⁷А інше впало між терен, і вигнався терен, і його поглушив, – і плоду воно не дало. ⁸Інше ж упало на добру землю, і дало плід, що посходив і ріс; і видало втридцять, у шістдесят і в сто *раз*.

⁹І сказав:

– Хто має вуха, щоб слухати, – нехай слухає!

¹⁰І, як остався Він насамоті, Його запитали найближчі з Дванадцятьма про *цю* притчу. ¹¹І Він їм відповів:

– Вам дано *пізнати* таємниці¹ Божого Царства, а тим, що за вами, усе відбувається в притчах, ¹²щоб оком дивились вони –

¹ Грецьке *μυστήριον* – таємницю, церковнослов'янське *тайны*, як і Мт. 13:11 та Лк. 8:10.

і не бачили, вухом слухали – і не зрозуміли, щоб коли вони не навернулися, і відпущені будуть гріхи їм!

Тлумачення

¹³І Він їх запитав:

– Ви не розумієте притчі цієї? І як вам зрозуміти всі притчі!

¹⁴Сіяч сіє слово. ¹⁵А котрі край дороги, де сіється слово, – це ті, що як тільки почують, то зараз приходять до них сатана, і забирає слово, посіяне в них. ¹⁶Так само й посіяні на кам'янистому ґрунті, – вони, як почують те слово, то з радістю зараз приймають його, ¹⁷та коріння не мають у собі й непостійні; а згодом, як утиск або переслідування наступає за слово, вони спокушаються зараз. ¹⁸А між терен посіяне, – це ті, що слухають слово, ¹⁹але клопти цього світлі й омана багатства та різні бажання ввіходять, та й заглушують слово, – і плоду воно не дає. ²⁰А посіяне в добру землю – це ті, що слухають слово й приймають, – і родять утридцятро, у шістдесят і в сто раз.

²¹І сказав Він до них:

– Чи світильника приносять на те, щоб поставити його під посудину чи, може, під ліжку? А не щоб поставити на свічнику?

²²Бо немає нічого захованого, що не виявиться, і немає таємного, що не вийде наяв. ²³Хто має вуха, щоб слухати, – нехай слухає!

²⁴І сказав Він до них:

– Уважайте, що чуєте: Якою мірою будете міряти, такою відміряють вам, і додадуть вам. ²⁵Бо хто має, то дасться йому, хто ж не має, – забереться від нього й те, що він має.

Притча про насіння

²⁶І сказав Він:

– Так і Боже Царство, як той чоловік, що кидає в землю насіння, ²⁷і чи спить, чи встає він удень та вночі, а насіння пускає паростки та росте, хоч не знає він, як. ²⁸Бо родить земля

сама з себе: перше вруна, потім колос, а тоді повне збіжжя на колосі. ²⁹А коли плід доспіє, зараз він посилає серпа, бо настали жнива.

Притча про гірчичне зерно

³⁰І сказав Він:

– До чого прирівняємо Царство Боже? Або в якій притчці представимо його? ³¹Воно – як *те* зерно гірчичне, яке, коли сіється в землю, найдрібніше за всі земні насіння. ³²Як посіяне ж буде, виростає, і стає над усі зілля більше, і віття пускає велике таке, що кублितись може в тіні його птаство небесне.

³³І такими притчами багатьма Він їм слово звіщав, оскільки вони могли слухати. ³⁴І без притчці *нічого* Він їм не казав, а учням Своїм самотою вияснював усе.

Ісус заспокоює море

³⁵І сказав Він до них того дня, коли вечір настав:

– Переплиньмо на той бік.

³⁶І, лишивши народ, узяли із собою Його, як у човні Він був; і інші човни були з Ним. ³⁷І знялася *ось* буря велика, а хвилі вливалися в човен, аж човен *водою* вже переповнився!

³⁸А Він спав на кормі на подушці... І вони розбудили Його та й сказали Йому:

– Учителю, чи Тобі байдуже, що ми гинемо?..

³⁹Тоді Він устав, і вітрові заборонив, і до моря сказав:

– Мовчи, перестань!

І стих вітер, – і тиша велика настала...

⁴⁰І сказав Він до них:

– Чого ви такі полохливі? Чому віри не маєте?

⁴¹А вони налякалися страхом великим, і говорили один до одного:

– Хто ж це такий, що вітер і море слухняні Йому?

Гадаринський біснுவатий

РОЗДІЛ 5

¹І на другий бік моря вони прибули, до землі Гадаринської.
²І як вийшов Він із човна, то зараз Його перестрів чоловік із могильних печер, що мав духа нечистого. ³Він мешкання мав у гробах, і ніхто й ланцюгами зв'язати не міг його, ⁴бо часто кайданами та ланцюгами в'язали його, але він розривав ланцюги та кайдани торощив, – і ніхто не міг угамувати його. ⁵І він повсякчас перебував день і ніч у гробах та в горах, – і кричав, і бився об каміння... ⁶А коли він Ісуса побачив здалека, то прибіг, і вклонився Йому, ⁷і закричав гучним голосом, кажучи:

– Що до мене Тобі, Ісусе, Сину Бога Всевишнього? Богом Тебе заклинаю, – не муч Ти мене!

⁸Бо сказав Він йому:

– Вийди, душе нечистий, із людини!

⁹І запитав Він його:

– Як тобі на ім'я?

А той відповів:

– Леґіон¹ мені ім'я – багато-бо нас.

¹⁰І він Його дуже просив, щоб їх не вислав із тієї землі.

¹¹Пасся ж там на горі гурт великий свиней. ¹²І просилися *демони*, кажучи:

– Пошли нас у свиней, щоб у них ми ввійшли.

¹³І дозволив Він їм. І повиходили духи нечисті, і в свиней увійшли. І гурт кинувся з кручі до моря, – а було зо дві тисячі їх – і вони потопилися в морі... ¹⁴А їхні пастухи повтікали та в місті й по селах звістили. І повиходили *люди* побачити, що сталось. ¹⁵І прийшли до Ісуса й побачили, що той біснуватий, що мав леґіона, убраний сидів, і при умі, – і полякались вони...

¹⁶Самовидці ж їм розповіли, що сталося з *тим* біснуватим, також про свиней. ¹⁷І вони стали благати Його, щоб пішов *Собі* з їхнього краю. ¹⁸А як Він сів до човна, то біснуватий

¹ Латинське слово legio – леґіон (4200 – 6000 вояків), військо.

став просити Його, щоб залишитися з Ним. ¹⁹Ісус же йому не дозволив, а промовив до нього:

– Іди до дому свого, до своїх, і їм розповіж, які речі великі Господь учинив тобі, і як змилювався над тобою!

²⁰І пішов він та в Десятимісті¹ зачав проповідувати, які речі великі Ісус учинив йому. І всі дивувались!

Чудеса та зцілення

²¹І коли переплив Ісус човном на той бік ізнов, то до Нього зібралось багато народу. І був Він над морем. ²²І приходить один із старших синагоги, на ім'я Яір, і, як побачив Його, припадає до ніг Йому, ²³і дуже благає Його та говорить:

– Моя дочка кінчається. Прийди ж, поклади *Свої* руки на неї, щоб видужала та жила!..

²⁴І пішов Він із ним. За Ним натовп великий ішов, і тиснувся до Нього.

²⁵А жінка *одна*, що дванадцять років хворою на кровотечу була, ²⁶що чимало натерпілася від багатьох лікарів, і витратила все добро своє, та ніякої помочі з *того* не мала, а прийшла ще до гіршого, ²⁷як почула вона про Ісуса, підійшла через натовп іззаду, і доторкнулась до одежі Його... ²⁸Бо вона говорила *про себе*: «Коли хоч доторкнусь до одежі Його, то одужаю»...

²⁹І висохло хвилі тієї джерело кровотечі її, і тілом відчула вона, що видужала від недуги! ³⁰І в ту мить Ісус відчув у Собі, що вийшла з Нього сила. І Він до народу звернувся й спитав:

– Хто доторкнувся до Моеї одежі?

³¹І відказали Йому Його учні:

– Ти бачиш, що тисне на Тебе народ, а питаєшся: «Хто доторкнувся до Мене?»»

³²А Він навкруги поглядав, щоб побачити ту, що зробила оце. ³³І жінка злякалась та затрусилась, бо знала, що сталося

¹ Десятимістя, гр. Δεκάπολις – союз десяти огречених міст за Йорданом, вилучених із гебрійської території.

їй. І вона підійшла, і впала ницьма перед Ним, – і всю правду Йому розповіла... ³⁴А Він їй сказав:

– Твоя віра, о дочко, спасла тебе; іди з миром, і здоровою будь від своєї недуги!

³⁵Як Він ще говорив, приходять ось від старшини синагоги та й кажуть:

– Дочка твоя вмерла; чого ще турбуєш Учителя?..

³⁶А Ісус, як почув слово сказане, промовляє до старшини синагоги:

– Не лякайся, – тільки віруй!

³⁷І Він не дозволив іти за Собою нікому, тільки Петрові та Якову, та Іванові, братові Якова. ³⁸І приходять у дім старшини синагоги, і Він бачить метушню та *людей*, що плакали та голосили. ³⁹А ввійшовши, сказав Він до них:

– Чого ви метушитеся та плачете? Не вмерло дівча, але спить!

⁴⁰І вони насміхалися з Нього. А Він усіх випровадив, узяв батька дівчати та матір, та тих, хто був із Ним, і ввійшов, де лежало дівча. ⁴¹І взяв Він за руку дівча та й промовив до нього: «Таліта, кумі»¹, що значить: «Дівчатко, кажу тобі – встань!» ⁴²І в ту мить підвелось й ходило дівча; а років мало з дванадцять. І всі зараз жахнулися з дива великого!.. ⁴³А Він наказав їм суворо, щоб ніхто не довідавсь про це. І дати їй їсти звелів.

Повчання у Назареті

РОЗДІЛ 6

¹І, вийшовши звідти, Він прийшов до Своєї батьківщини², а за Ним ішли учні Його. ²Як настала ж субота, Він навчати почав у синагозі. І багато хто, чувши, дивуватися стали й питали:

¹ Таλίθα – дівча, коумі (частіше коїм) – уставай. Це з живої арамейської мови.

² Цебто до Назарету. Пор. Мр. 1:9, 24; Лк. 4:16.

– Звідки в Нього оце? І що за мудрість, що дана Йому? І що за чуда, що стаються руками Його? ³Хіба ж Він не тесля, син Маріїн, брат же Якову, і Йосипу, і Юді та Симонові? А сестри Його хіба тут не між нами?

І вони спокушалися Ним... ⁴А Ісус їм сказав:

– Пророка нема без пошани, – хіба тільки в вітчизні своїй, та в родині своїй, та в домі своїм.

⁵І Він тут учинити не міг чуда жадного, тільки деяких хворих, руки поклавши *на них*, уздоровив. ⁶І Він дивувався їх невірству. І ходив Він по селах навкруг та навчав.

Дванадцятьох послано на проповідь

⁷І, закликавши Дванадцятьох, зачав їх по двох посилати, і владу їм дав над нечистими духами. ⁸І звелів їм нічого в дорогу не брати, крім палиці тільки самої: ні торби, ні хліба, ані мідяків у *свій* черес, ⁹а ходити в сандалях, і двох убрань не носити. ¹⁰І промовив до них:

– Коли ви де ввійдете в дім, залишайтеся там, аж поки не вийдете звідти. ¹¹А як місто яке вас не прийме, і не послухають вас, то, виходячи звідти, обтрусіть порошок, що в вас під ногами, на свідчення супроти них. Поправді кажу вам, – легше буде Содому й Гоморрі дня судного, аніж місту тому!

¹²І вийшли вони, і проповідували, щоб каялися. ¹³І багато вигонили демонів, і оливою хворих багато намащували – і вздоровляли.

Спогад про долю Івана

¹⁴І прочув про Ісуса цар Ірод, – бо ім'я Його стало *загально* відоме, – і сказав, що то Іван Христитель із мертвих воскрес, і тому творяться чуда від нього. ¹⁵Інші впевняли, що Ілля Він, а знов інші казали, що пророк, або як один із пророків.

¹⁶А Ірод, прочувши, сказав:

– Іван, якому я голову стяв, – оце він воскрес!

¹⁷Той-бо Ірод, пославши, схопив Івана, і в в'язниці закував його, через Іродіяду, дружину брата свого Пилипа, бо він одружився із нею. ¹⁸Бо Іван казав Іродові:

– Не годиться тобі мати за дружину жінку брата свого!

¹⁹А Іродіяда лютилась на нього, і хотіла йому смерть задіяти, та не могла. ²⁰Бо Ірод боявся Івана, знаючи, що він муж праведний і святий, і беріг його. І, його слухаючи, він дуже бентежився, але слухав його залюбки. ²¹Та настав день догідний, коли дня народження Ірод справляв бенкет вельможам своїм, і тисячникам, і галілейській старшині, ²²і коли прийшла дочка тієї Іродіяди, і танцювала, і сподобалася Іродові та присутнім із ним при столі, – тоді цар промовив до дівчини:

– Преси в мене, чого хочеш, – і дам я тобі!

²³І поклявся він їй:

– Чого тільки від мене попросиш, то дам я тобі, – хоча б і півцарства мого!

²⁴Вона ж вийшла, і спиталася матері своєї:

– Чого маю просити?

А та відказала:

– Голови Івана Христителя...

²⁵І зараз квапливо вернулась вона до царя, і просила, говорючи:

– Я хочу, щоб дав ти негайно мені на полумиску голову Івана Христителя!

²⁶І засмутився цар, але через клятву й з-за тих, що з ним були при столі, не схотів їй відмовити. ²⁷І цар зараз послав вояка, і звелів принести Іванову голову. ²⁸І пішов він, і стяв у в'язниці Івана, і приніс його голову на полумискові, і дівчаті віддав, а дівча віддало її своїй матері... ²⁹А коли його учні зачули, то прийшли, і взяли його тіло, і до гробу поклали його.

³⁰І посходилися до Ісуса апостоли, і розповіли Йому все, – як багато зробили вони, і як багато навчили. ³¹І сказав Він до них:

– Ідіть осібно самі до безлюдного місця, та трохи спочиньте.

Бо багато *народу* приходило та відбувало, аж навіть не мали коли й поживитись.

³²І відпливли вони човном окремо до місця безлюдного.

Нагодування п'яти тисяч

³³І побачили їх, коли плинули, і багато хто їх розпізнали. І пішки побігли туди з усіх міст, та й їх випередили. ³⁴І, як вийшов Ісус, Він побачив багато народу, – і змилювався над ними, бо були, немов вівці, що не мають пастуха. І зачав їх багато навчати. ³⁵І, як минуло вже часу доволі, підійшли Його учні до Нього та й кажуть:

– Це місце безлюдне, а година вже пізня. ³⁶Відпусти їх, – нехай підуть в осади та села близькі, і куплять собі чого їсти.

³⁷А Він відповів і сказав їм:

– Дайте їсти їм ви.

Вони ж відказали Йому:

– Чи ми маємо піти та хліба купити на двісті динаріїв, і дати їм їсти?

³⁸А Він їх запитав:

– Скільки маєте хліба? Ідіть, побачте!

І розізнавши, сказали:

– П'ять *хлібів* та дві риби.

³⁹І звелів їм усіх на зеленій траві посадити один біля одного.

⁴⁰І розсілись рядами вони, по сто та по п'ятдесят. ⁴¹І Він узяв п'ять хлібів та дві риби, споглянув на небо, поблагословив, і поламав *ті* хліби, і дав учням, щоб клали перед ними, і дві риби на всіх поділив. ⁴²І всі їли й наїлися! ⁴³А з кусків позосталих та з риб назбирали дванадцять повних кошів. ⁴⁴А тих, хто хліб споживав, було тисяч із п'ять чоловік!

Ісус іде по воді

⁴⁵І зараз звелів Своїм учням до човна сідати, і на той бік поплинути до Віфсаїди, раніше Його, поки Сам Він відпустить

народ. ⁴⁶І Він їх відпустив, та й пішов помолитись на гору. ⁴⁷А як вечір настав, човен був серед моря, а Він Сам-один на землі. ⁴⁸Коли ж Він побачив, як вони веслуванням мордують-ся, – бо вітер їм був супротивний, о четвертій сторожі вночі¹ підійшов Він до них, по морю йдучи, і хотів їх минути. ⁴⁹А вони, як побачили, що йде Він по морю, подумали, що то мара, та й стали кричати, ⁵⁰бо Його всі побачили та налякались. А Він зараз до них обізвався й сказав їм:

– Будьте смілі, – це Я, не лякайтесь!

⁵¹І ввійшов Він у човен до них, і вітер зтих. А вони здивувалися дуже в собі, ⁵²бо не зрозуміли *чуда* про хліби, бо серце їхнє було затверділе.

Уздоровлення у землі Генісаретській

⁵³Перепливши ж вони, прибули в землю Генісаретську й причалили. ⁵⁴І, як вони повиходили з човна, *люди* зараз пізнали Його, ⁵⁵і порозбігались по всій тій околиці, і стали на ложах недужих приносити, де тільки прочули, що Він є. ⁵⁶І куди тільки Він прибував – до сіл, чи до міст, чи до осель, – клали недужих на майданах, і благали Його, щоб могли доторкнутись хоч краю одежі Його. І хто тільки до Нього доторкувався, той був уздоровлений!

Послідовники передання

РОЗДІЛ 7

¹І зібрались до Нього фарисеї та деякі з книжників, які прибули із Єрусалиму, ²і побачили, що деякі з учнів Його їли хліб руками нечистими, цебто невмитими. ³Бо фарисеї й усі юдеї, зберігаючи передання старших, не їдять, як старанно не виміють рук; ⁴а *вернувшись* з ринку, вони ні їдять, поки не вмиються. Багато є й іншого, що вони прийняли,

¹ Це була десь четверта ранку.

щоб додержувати: миття чаш, і глеків, і мідяного посуду. ⁵І запитали Його фарисеї та книжники:

– Чому учні Твої не живуть за переданням старших, але хліб споживають руками нечистими?

⁶А Він їм відказав:

– Добре пророкував про вас, лицемірів, Ісаїя, як написано: «Оці люди устами шанують Мене, серце ж їхнє далеко від Мене... ⁷Та однак надаремне шанують Мене, бо навчають наук – людських заповідей». ⁸Занехавши заповідь Божу, передань людських ви тримаєтесь: обмиваєте глеку та чаші, і багато такого подібного й іншого робите ви.

⁹І сказав Він до них:

– Спритно відкидаєте ви заповідь Божу, аби зберегти своє передання. ¹⁰Бо Мойсей наказав: «Шануй батька свого та матір свою», та: «Хто злорічить на батька чи матір, нехай смертю помре». ¹¹А ви кажете: «Коли скаже хто батьку чи матері: “Корван¹, чи дар *Богові* те, чим би ти скористатись від мене хотів”», ¹²то вже вільно йому не робити нічого для батька чи матері, ¹³порушуючи Боже Слово вашим переданням, що його ви *самі* встановили. І багато такого ви іншого робите.

Серце людини

¹⁴І Він знову покликав народ і промовив до нього:

– Послухайте Мене всі, і зрозумійте! ¹⁵Немає нічого назовні людини, що, увіходячи в неї, могло б опоганити її; що ж із неї виходить, – те людину опоганює. ¹⁶Коли має хто вуха, щоб слухати, – нехай слухає!

¹⁷А коли від народу ввійшов Він до дому, тоді учні Його запиталися в Нього про притчу. ¹⁸І Він їм відказав:

– Чи ж і ви розуміння не маєте? Хіба ж не розумієте ви, що все те, що входить іззовні в людину, – не може опоганити її?

¹ Єврейське Корбан – дар, жертва для храму Божого.

¹⁹Бо не входить до серця йому, але до живота, і виходить назовні, очищуючи всяку їжу.

²⁰А далі сказав Він:

– Що з людини виходить, – те людину опоганює. ²¹Бо зсередини, із людського серця¹ виходять лихі думки, розпуста, крадіж, душогубства, ²²перелюби, здирства, лукавства, підступ, безстыдства, завидющеє око, богозневага, гордощі, безум. ²³Усе зле це виходить зсередини, – і людину опоганює!

Сирофінікіянка

²⁴І встав² Він, і звідти пішов у землю тирську й сидонську. І, ввійшовши до дому, Він хотів, щоб ніхто не довідавсь, та не міг утаїтись. ²⁵Негайно-бо жінка одна, якої дочка мала духа нечистого, прочула про Нього, і прийшла, та й припала до ніг Йому. ²⁶А ця жінка грекиня була, родом сирофінікіянка. Вона стала благати Його, щоб із дочки її демона вигнав. ²⁷А Він їй сказав:

– Дай, щоб перше наїлися діти, – не годиться-бо хліб забирати в дітей, і кинути щенятам!

²⁸А вона Йому в відповідь каже:

– Так, Господи! Але навіть щенята їдять під столом від дитячих кришок...

²⁹І Він їй сказав:

– За слово оце йди собі, – демон вийшов із твоєї дочки!

³⁰А коли вона в дім свій вернулась, то знайшла, що дочка на постелі лежала, а демон вийшов *із неї*.

³¹І вийшов Він знов із країв тирських і сидонських, і подався шляхом на Сидон над море Галілейське, через околиці Десятимістя. ³²І приводять до Нього глухого немову, і благають Його, щоб руку на нього поклав. ³³І взяв Він його від народу самого, і вклав пальці Свої йому в вуха, і, сплюнувши, доторкнувся

¹ У біблійній мові «серце» часто означає розум.

² Таке «встав» – це гебраїзм, що визначає початок руху. Пор. 1 М. 13:17.

його язика. ³⁴І, на небо споглянувши, Він зітхнув і промовив до нього: «Еффата¹»; цебто: «Відкрийся!» ³⁵І відкрилися вуха йому, і путо його язика розв'язалось негайно, – і він став говорити виразно! ³⁶А Він їм звелів, щоб нікому *цього* не розповідали. Та що більше наказував їм, то ще більш розголошували. ³⁷І дуже *всі* дивувалися та говорили:

– **Він добре все робить: глухим дає чути, а німим – говорити!**

Нагодування чотирьох тисяч

РОЗДІЛ 8

¹Тими днями, коли було знову багато народу, а їсти не мали чого, покликав Він учнів Своїх та й промовив до них:

– ²Жаль мені тих людей, що вже три дні зі Мною знаходяться, та їсти не мають чого. ³А коли відпущу їх голодних до їхніх домівок, то ослабнуть у дорозі, бо деякі з них поприходили здалека.

⁴І відказали Йому Його учні:

– Звідки зможе хто нагодувати їх хлібом отут у пустині?

⁵А Він їх запитав:

– Скільки маєте хліба?

Вони ж повідомили:

– Семеро.

⁶Тоді Він народу звелів на землі посідати. І, взявши семеро хліба, віддавши подяку, Він поламав і дав учням Своїм, щоб роздати. А вони роздавали народові. ⁷І мали вони трохи рибок; і Він їх поблагословив, і роздати звелів також їх. ⁸І всі їли й наїлися, а з позосталих кусків сім кошів назбирали... ⁹А тих, що їли, було тисяч з чотири!

¹⁰І всів Він негайно до човна з Своїми учнями, та й прибув до землі Далманутської.

¹ ἑφφαῖτά – відкрийся, це по-арамейсько-галілейському, бо цією мовою говорив Ісус Христос.

¹¹І вийшли фарисеї, і почали сперечатися з Ним, і, Його випробовуючи, хотіли від Нього ознаки із неба. ¹²А Він *тяжко* зітхнув у Своїм дусі й промовив:

– Якої ознаки цей рід вимагає? Поправді кажу вам, що родові цьому ознака не буде дана!

¹³І покинув Він їх, усів знову до човна, і на той бік відбув.

¹⁴І забули вони взяти хліба, і крім одного буханця, у човні не мали з собою *нічого*. ¹⁵А Він їм наказував та говорив:

– Стережіться уважливо фарисейської розчини й розчини Іродової!

¹⁶Вони ж міркували й казали один до одного, що хліба не мають вони.

¹⁷А Ісус, знаючи *те*, промовляє до них:

– Чого ви міркуєте, що хліба не маєте? Чи ви ще не знаєте й не розумієте? Чи ще маєте серце своє затверділим? ¹⁸Мавши очі – не бачите, і мавши вуха – не чуєте? І не пам'ятаєте, ¹⁹коли п'ять хлібів Я ламав на п'ять тисяч, – скільки повних кошів із кусків ви зібрали?

Вони кажуть до Нього:

– Дванадцять.

– ²⁰А як сім на чотири тисячі, – скільки кошків повних з кусків ви зібрали?

І відказують:

– Сім.

²¹І сказав Він до них:

– Ви ще не розумієте?..

²²І приходять вони в Віфсаїду. І приводять до Нього сліпого, і благають Його, щоб доторкнувся до нього. ²³І взяв Він сліпого за руку, та й вивів його за село. І послинивши очі йому, поклав руки на нього, і питався його, чи що бачить. ²⁴І, зиркнувши, сказав той:

– Я бачу людей, які ходять, немов би дерева...

²⁵Потім знов Він поклав *Свої* руки на очі йому, – і прозрів

той, і одужав, і виразно став бачити все! ²⁶І послав Він додому його й наказав:

– До села й не заходь, і нікому в селі не розповідай!

Петро визнає Христа

²⁷Потому пішов Ісус й учні Його до сіл Кесарії Пилипової, а в дорозі питав Своїх учнів, говорячи їм:

– За кого Мене люди вважають?

²⁸Вони ж відповіли Йому, кажучи:

– За Івана Хрестителя, другі – за Іллю, а інші – за одного з пророків.

²⁹І Він запитав їх:

– А ви за кого Мене маєте?

Петро Йому у відповідь каже:

– Ти – Христос!

³⁰І Він заборонив їм, щоб нікому про Нього вони не казали! ³¹І почав їх навчати, що Синові Людському треба багато страждати, і Його відцураються старші, і первосвященники, і книжники, і Він буде вбитий, – але третього дня Він воскресне. ³²І *те* слово казав Він відкрито. А Петро узяв набік Його, і Йому став перечити. ³³А Він обернувся й поглянув на учнів Своїх, та й Петру докорив і сказав:

– Відступись, сатано, від Мене, бо думаєш ти не про Боже, а про людське!

³⁴І Він покликав народ із Своїми учнями, та й промовив до них:

– **Коли хоче хто йти вслід за Мною, хай зречеться самого себе, і хай візьме свого хреста та й за Мною йде!**

³⁵**Бо хто хоче душу свою зберегти, той погубить її, а хто згубить душу свою ради Мене та Євангелії, той її збереже.**

³⁶**Яка ж користь людині, що здобуде весь світ, але душу свою занастить?** ³⁷**Або що назамін дасть людина за душу свою?** ³⁸Бо хто буде Мене та Моеї науки соромитися в роді

цім перелюбнім та грішнім, того посоромиться також Син Людський, як прийде у славі Свого Отця з Анголами святими».

Переображення Господнє

РОЗДІЛ 9

¹І сказав Він до них:

– Поправді кажу вам, що деякі з тут-о приявних не скуштують смерті, аж поки не бачитимуть Царства Божого, що прийшло воно в силі.

²А через шість день забирає Ісус Петра, і Якова, і Івана, та й веде їх осібно на гору високу самих. І Він переобразивсь перед ними. ³І стала одежа Його осяйна, дуже біла, як сніг, якої білильник не зміг би так вибілити на землі! ⁴І з'явивсь їм Ілля та Мойсей, і розмовляли з Ісусом. ⁵І озвався Петро та й сказав до Ісуса:

– Учителю, добре бути нам тут! Поставмо ж собі три шатрі: для Тебе одне, і одне для Мойсея, і одне для Іллі...

⁶Бо не знав, що казати, бо були перелякані. ⁷Та хмара ось їх заслонила, і голос почувся із хмари:

– **Це Син Мій Улюблений, – Його слухайтеся!**

⁸І зараз, звівши очі свої, вони вже нікого з собою не бачили, крім Самого Ісуса. ⁹А коли з гори сходили, Він їм наказав, щоб нікому того не казали, що бачили, аж поки Син Людський із мертвих воскресне. ¹⁰І вони заховали *те* слово в собі, сперечаючися, що то є: «воскреснути з мертвих». ¹¹І вони запитали Його та сказали:

– Що це книжники кажуть, ніби треба Іллі перш прийти?

¹²А Він відказав їм:

– Тож Ілля, коли прийде попереду, усе приготує. Та як же про Людського Сина написано, що мусить багато Він витерпіти, і буде зневажений? ¹³Але вам кажу, що й Ілля прийшов, – та зробили йому, що тільки хотіли, як про нього написано...

Усе можливо

¹⁴А коли повернулись до учнів, коло них вони вгледіли безліч народу та книжників, що сперечалися з ними. ¹⁵І негайно весь натовп, як побачив Його, сполохнувся із дива, і назустріч побіг, і став вітати Його. ¹⁶І запитався Він їх:

– Про що сперечаєтесь з ними?

¹⁷І Йому відповів один із натовпу:

– Учителю, привів я до Тебе *ось* сина свого, що духа німого він має. ¹⁸А як він де схопить його, то об землю кидає ним, – і він піну пускає й зубами скрегоче та сохне. Я казав Твоїм учням, щоб прогнали його, – та вони не змогли.

¹⁹А Він їм у відповідь каже:

– О, роде невірний, – доки буду Я з вами? Доки вас Я терпітиму? Приведіть до Мене його!

²⁰І до Нього того привели. І як тільки побачив Його, то дух зараз затряс ним. А той, повалившись на землю, став качатися та заливатися піною... ²¹І Він запитав його батька:

– Як давно йому сталося це?

Той сказав:

– Із дитинства. ²²І почасти кидав він ним і у вогонь, і до води, щоб його погубити. Але коли можеш що Ти, то змилуйсь над нами, і нам поможи!

²³Ісус же йому відказав:

– Щодо того *твого* «коли можеш», – то **тому, хто вірує, все можливе!**

²⁴Зараз батько хлоп'яти з слізьми закричав і сказав:

– **Вірую, Господи, – поможи недовірству моєму!**

²⁵А Ісус, як побачив, що натовп збігається, то нечистому духові наказав, і сказав йому:

– Душе німий і глухий, тобі Я наказую: вийди з нього, і більше у нього не входь!

²⁶І, закричавши та міцно затрясши, той вийшов. І він став, немов мертвий, – аж багато хто стали казати, що помер він...

²⁷А Ісус узяв за руку його та й підвів його, – і той устав. ²⁸Коли ж Він до дому прийшов, то учні питали Його самотою:

– Чому ми не могли його вигнати?

²⁹А Він їм сказав:

– Цей рід не виходить інакше, як тільки від молитви та посту.

Про смерть і воскресення передвіщено

³⁰І вони вийшли звідти, і проходили по Галілеї. А Він не хотів, щоб довідався хто. ³¹Бо Він Своїх учнів навчав і казав їм:

– Людський Син буде виданий людям до рук, і вони Його вб'ють, але вбитий, – воскресне Він третього дня!

³²Вони ж не зрозуміли *цього* слова, та боялись Його запитати.

³³І прибули вони в Капернаум. А як був Він у домі, то їх запитав:

– Про що міркували в дорозі?

³⁴І мовчали вони, – сперечалися-бо проміж себе в дорозі, хто найбільший. ³⁵А як сів, то покликав Він Дванадцятьох, і промовив до них:

– Коли хто бути першим бажає, – нехай буде найменшим із усіх і слуга всім!

³⁶І взяв Він дитину, і поставив її серед них. І, обнявши її, Він промовив до них:

– ³⁷Коли хто в Ім'я Моє прийме одне з дітей таких, той приймає Мене. Хто ж приймає Мене, – не Мене він приймає, а Того, Хто послав Мене!

Серйозні застереження

³⁸Обізвався до нього Іван:

– Учителю, ми бачили одного *чоловіка*, який з нами не ходить, що виганяє Ім'ям Твоїм демонів; і ми заборонили йому, бо він із нами не ходить.

³⁹А Ісус відказав:

– Не забороняйте йому, бо немає такого, що Ім'ям Моїм чудо зробив би, і зміг би небаром лихословити Мене. ⁴⁰Хто-бо не супроти нас, – той за нас! ⁴¹І коли хто напоїть вас кухлем води в Ім'я Моє ради того, що ви Христові, поправді кажу вам: той не згубить своєї нагороди!

⁴²Хто ж спокусить одного з малих цих, що вірять, то краще б такому було, коли б жорно млинове на шию йому почепити, та й кинути в море! ⁴³І коли рука твоя спокушає тебе, – відітни її: краще тобі ввійти до життя одноруким, ніж з обома руками ввійти до геєни, до вогню негасимого, ⁴⁴де їхній черв'як не вмирає, і не гасне вогонь. ⁴⁵І коли нога твоя спокушає тебе, – відітни її: краще тобі ввійти до життя одноногим, ніж з обома ногами бути вкиненому до геєни, (до вогню негасимого),¹ ⁴⁶де їхній черв'як не вмирає, і не гасне вогонь. ⁴⁷І коли твоє око тебе спокушає, – вибери його: краще тобі однооком ввійти в Царство Боже, ніж з обома очима бути вкиненому до геєни (вогненної), ⁴⁸де їхній черв'як не вмирає, і не гасне вогонь! ⁴⁹Бо посолиться кожен вогнем, і кожна жертва посолиться сіллю. ⁵⁰Сіль – добра річ. Коли ж сіль несолоною стане, – чим поправити її? Майте сіль у собі, майте й мир між собою!

Ісус повчає щодо розлучення

РОЗДІЛ 10

¹І, вийшовши звідти, Він приходить у землю Юдейську, на той бік Йордану. І знову зібралися юрби до Нього, і знов Він навчав їх, звичаєм Своїм. ²І підійшли фарисеї й спитали, Його випробовуючи:

– Чи дозволено чоловікові дружину *свою* відпустити?

³А Він відповів і сказав їм:

– Що Мойсей заповів вам?

¹ У віршах 45 і 47 в () читається тільки в деяких грецьких текстах.

⁴Вони ж відказали:

– Мойсей заповів написати листа розводового, та й відпустити.

⁵Ісус же промовив до них:

– То за ваше жорстокосердя він вам написав оцю заповідь.

⁶Бог же з початку творіння створив чоловіком і жінкою їх.

⁷Покине тому чоловік свого батька та матір, ⁸і стануть обоє вони одним тілом, – тим-то немає вже двох, але одне тіло.

⁹Тож, **що Бог спарував, – людина нехай не розлучує!**

¹⁰А вдома про це учні знов запитали Його. ¹¹І Він їм відказав:

– Хто дружину відпустить свою, та й одружиться з іншою, той чинить перелюб із нею. ¹²І коли дружина покине свого чоловіка, і вийде заміж за іншого, то чинить перелюб вона.

Ісус благословляє маленьких дітей

¹³Тоді поприносили діток до Нього, щоб Він доторкнувся до них, учні ж їм докоряли. ¹⁴А коли спостеріг *це* Ісус, то обурився, та й промовив до них:

– **Пустіть діток до Мене приходити, і не бороніть їм, – бо таких Царство Боже!** ¹⁵Поправді кажу вам: Хто Божого Царства не прийме, немов *те* дитя, той у нього не ввійде.

¹⁶І Він їх пригорнув, і поблагословив, на них руки поклавши.

Багатий юнак

¹⁷І коли вирушав Він у путь, то швидко наблизивсь один, упав перед Ним на коліна, і спитався Його:

– Учителю Добрий¹, – що робити мені, щоб вічне життя успадкувати?

¹⁸Ісус же йому відказав:

– Чого звеш Мене Добрим? Ніхто не є Добрий, крім Бога Самого. ¹⁹Знаєш заповіді: Не вбивай, не чини перелюбу, не кради, не свідкуй неправдиво, не кривди, шануй свого батька та матір.

¹ Грецьке ἀγαθός – добрий у всьому і всім, найвищий ступінь добрості.

²⁰А він відказав Йому:

– Учителю, – це все виконав я *ще* змалку.

²¹Ісус же поглянув на нього з любов'ю, і промовив йому:

– Одного бракує тобі: іди, розпродай, що маєш, та вбогим роздай, – і матимеш скарб ти на небі! Потому приходь *та й* іди вслід за Мною, узявши хреста.

²²А він засмутився тим словом, і пішов, зажурившись, – бо великі маєтки він мав! ²³і поглянув довкола Ісус, та й сказав своїм учням:

– Як тяжко отим, хто має багатство, увійти в Царство Боже!

²⁴І учні жажнулись від слів Його. А Ісус знов у відповідь каже до них:

– *Мої* діти, як тяжко отим, хто надію кладе на багатство, увійти в Царство Боже! ²⁵Верблюдіві легше пройти через голчине вушко, ніж багатому в Божеє Царство ввійти!

²⁶А вони здивувалися дуже, і казали один до одного:

– Хто ж *тоді* може спастися?

²⁷Ісус же поглянув на них і промовив:

– Неможливе це людям, а не Богові. Бо для Бога можливе все!

²⁸А Петро став казати Йому:

– От усе ми покинули, та й пішли за Тобою слідом.

²⁹Ісус відказав:

– Поправді кажу вам: Немає такого, щоб дім полишив, чи братів, чи сестер, або матір, чи батька, або діти, чи поля ради Мене та ради Євангелії, ³⁰і не одержав би в сто раз більше тепер, цього часу, серед переслідувань, – домів, і братів, і сестер, і матерів, і дітей, і піль, а в віці наступному – вічне життя. ³¹І багато хто з перших стануть останніми, а останні – першими.

Ісус провіщає про страждання

³²Були ж у дорозі вони, простуючи в Єрусалим. А Ісус ішов попереду них, – аж дуже вони дивувались, а ті, що йшли вслід

за Ним, боялись. І, взявши знов Дванадцятьох, почав їм розповідати, що з Ним статися має:

– ³³Оце в Єрусалим ми йдемо, і первосвященикам і книжникам виданий буде Син Людський, і засудять на смерть Його, і поганам Його видадуть, ³⁴і насміхатися будуть із Нього, і будуть плювати на Нього, і будуть Його бичувати, і вб'ють, – але третього дня Він воскресне!

³⁵І підходять до Нього Яків та Іван, сини Зеведеєві, та й кажуть Йому:

– Учителю, – ми хочемо, щоб Ти зробив нам, про що будемо просити Тебе.

³⁶А Він їх поспитав:

– Чого ж хочете, щоб Я вам зробив?

³⁷Вони ж відказали Йому:

– Дай нам, щоб у славі Твоїй ми сиділи праворуч від Тебе один, і ліворуч один!

³⁸А Ісус відказав їм:

– Не знаєте, чого просите. Чи ж можете ви пити чашу¹, що Я її п'ю, і христитися хрищенням, що Я ним хрищуся?

³⁹Вони відказали Йому:

– Можемо.

А Ісус їм сказав:

– Чашу, що Я її п'ю, ви питимете, і хрищенням, що Я ним хрищуся, ви охриститесь. ⁴⁰А сидіти праворуч Мене та ліворуч – не Мое це давати, а кому уготовано.

⁴¹Як почули ж *це* Десятеро, то обурились на Якова та на Івана. ⁴²А Ісус їх покликав, і промовив до них:

– Ви знаєте, що ті, що вважають себе за князів у народів, панують над ними, а їхні вельможі їх тиснуть. ⁴³Не так буде між вами, але хто з вас великим бути хоче, – нехай буде він вам за слугу. ⁴⁴А хто з вас бути першим бажає, – нехай буде всім за раба. ⁴⁵**Бо Син Людський прийшов не на те, щоб служили**

¹ Чаша – це доля.

Йому, але щоб послужити, і душу Свою дати на викуп за багатьох.

Вартимей прозрів

⁴⁶І приходять вони в Єрихон. А коли з Єрихону виходив Він разом із Своїми учнями й з безліччю люду, сидів і просив при дорозі сліпий Вартимей, син Тимеїв.¹ ⁴⁷І, прочувши, що то Ісус Назарянин, почав кликати та говорити:

– Сину Давидів, Ісусе, – змилуйся наді мною!

⁴⁸І сварились на нього багато хто, щоб мовчав, а він іще більше кричав:

– Сину Давидів, – змилуйся наді мною!

⁴⁹І спинився Ісус та й сказав:

– Покличте його!

І кличуть сліпого та й кажуть йому:

– Будь бадьорий, устань, – Він кличе тебе.

⁵⁰А той скинув плаща свого, і скочив із місця, – і прибіг до Ісуса. ⁵¹А Ісус відповів і сказав йому:

– Що ти хочеш, щоб зробив Я тобі?

Сліпий же Йому відказав:

– Учителю, – нехай я прозрю!

⁵²Ісус же до нього промовив:

– Іди, – твоя віра спасла тебе!

І той зараз прозрів, і пішов за Ісусом дорогою.

Славний в'їзд

РОЗДІЛ 11

¹І коли вони наблизились до Єрусалиму, до Вітфагії й Віфанії, на Оливній горі, тоді Він посилає двох учнів Своїх, ²і каже до них:

– Ідіть у село, яке перед вами, і, входячи в нього, ви знайдете зараз прив'язане ося, що на нього ніхто ще з людей не сідав.

¹ «Вартимей» у перекладі означає «син Тимея».

Відв'яжіть його, і приведіть. ³Коли ж скаже хто вам: «Що це ви робите?» – відкажіть: «Господь потребує його, – і відішле його сюди зараз».

⁴І вони відійшли, і знайшли те ося, що прив'язане коло воріт ізнадвору було при дорозі, – і відв'язали його. ⁵А деякі з тих, що стояли там, сказали до них:

– Що ви робите? *Пощо* ося ви відв'язуєте?

⁶Вони ж їм відказали, як звелів їм Ісус, – і відпущено їх. ⁷І вони привели до Ісуса ося, і поклали на нього плащі свої, а Він сів на нього. ⁸Багато ж *народу* стелили одержу свою по дорозі, а інші стелили дорогою зелень, натяту в полях. ⁹А ті, що йшли перед Ним і позаду, викрикували:

– **Осанна! Благословенний, хто йде у Господнє ім'я!**

¹⁰Благословенне Царство, що надходить, Отця нашого Давида! Осанна на висоті!

¹¹Потому ввійшов Він до Єрусалиму, і в храм. А оглянувши все, як година вже пізня була, Він пішов у Віфанію з Дванадцятьма.

¹²А на завтра, коли вони вийшли з Віфанії, Він зголоднів. ¹³І, побачивши здалека фігове дерево, вкрите листями, Він підійшов, чи не знайде на ньому чого. І, прийшовши до нього, не знайшов нічого, крім листя *самого*, – не пора-бо на фіги була. ¹⁴І озвався Ісус і промовив до нього:

– Щоб більше ніхто твого плоду не з'їв аж повіки!

А учні Його *все те* чули.

Ісус виганяє мінйялів з храму

¹⁵І прийшли вони в Єрусалим. А як Він у храм увійшов, то став виганяти продавців і покупців у храмі, і поперевертав столи грошомінам та ослони – продавцям голубів. ¹⁶І Він не дозволяв, щоб хто річ яку носив через храм. ¹⁷І Він їх навчав і казав їм:

– Хіба не написано: «Дім Мій – буде домом молитви в народів усіх», ви ж із нього зробили печеру розбійників!

¹⁸І почули *це* первосвященики й книжники, і шукали, як Його погубити, бо боялись Його, – увесь-бо народ дивувався науці Його. ¹⁹А як пізно ставало, вони поза місто виходили.

²⁰А проходячи вранці, побачили фігове дерево, усохле від кореня. ²¹І, згадавши Петро, говорить Йому:

– Учителю, глянь – фігове дерево, що прокляв Ти, всохло!

²²А Ісус їм у відповідь каже:

– Майте віру Божу! ²³Поправді кажу вам: Як хто скаже горі цій: «Порушся та й кинься до моря», і не матиме сумніву в серці своїм, але матиме віру, що станеться так, як говорить, – то буде йому! ²⁴Через це говорю вам: **Усе, чого ви в молитві попросите, вірте, що одержите, і сповниться вам.** ²⁵І коли стоїте на молитві, то прощайте, як маєте що проти кого, щоб і Отець ваш Небесний пробачив вам прогріхи ваші. ²⁶Коли ж не прощаєте ви, то й Отець ваш Небесний не простить вам прогріхів ваших.

Запитання щодо влади Ісуса

²⁷І знову прийшли вони в Єрусалим. Коли ж Він у храмі ходив, поприходили первосвященики й книжники, і старшини до Нього, ²⁸і сказали Йому:

– Якою Ти владою все оце чиниш? І хто Тобі владу цю дав, щоб Ти це робив?

²⁹А Ісус відказав їм:

– Запитаю й Я вас одне слово, і відповідайте Мені, то й Я відкажу вам, якою Я владою це *все* чиню. ³⁰Іванове хрищення з неба було, чи від людей? Відповідайте Мені!

³¹Вони ж міркували собі й говорили:

– Коли скажемо: «Із неба» – відкаже: «Чого ж ви йому не повірили?»

³²А як скажемо: «Від людей» – то боялись народу, бо всі вважали, що Іван був поправді пророк. ³³І сказали Ісусові у відповідь:

– Не знаємо...

А Ісус їм відказує:

– То й Я не скажу вам, якою Я владою це *все* чиню.

Притча про винарів

РОЗДІЛ 12

¹І почав Він у притчах до них промовляти:

– Насадив один чоловік виноградник, муром обгородив, видовбав у ньому чавило, башту поставив, – і віддав його винарям, та й пішов. ²А певного часу послав він раба до своїх винарів, щоб прийняти частину плоду з винограднику в тих винарів. ³Та вони схопили його та й побили, і відіслали ні з чим. ⁴І знову послав він до них раба іншого, – та й того вони зранили в голову та зневажили. ⁵Тоді вислав він іншого, – і того вони вбили. І багатьох *іще* інших, – набили одних, а одних повбивали. ⁶І він мав ще одного, – сина улюбленого. Наостанок послав і того він до них і сказав: «Посоромляться сина мого!» ⁷А ті винарі міркували собі: «Це спадкоємець; ходім, замордуймо його, – і нашою спадщина буде!» ⁸І вони схопили його та й убили, і викинули його за виноградник... ⁹Отож, що пан винограднику зробить? – Він прибуде та й вигубить тих винарів, і віддасть виноградник іншим. ¹⁰Чи ви не читали в Писанні: «Камінь, що його будівничі відкинули, – той наріжним став каменем!» ¹¹Від Господа сталося це, – і дивне воно в очах наших».

¹²І шукали Його, щоб схопити, але побоялись народу. Бо вони зрозуміли, що про них Він *цю* притчу сказав. І, лишивши Його, відійшли.

Ісус відповідає фарисеям, саддукеям і книжникам

¹³І вони вислали деяких із фарисеїв та іродіянів до Нього, щоб зловити на слові Його. ¹⁴Ті ж прийшли та й говорять Йому:

– Учителю, знаємо ми, що Ти справедливий, і не зважаєш зовсім ні на кого, бо на людське обличчя не дивишся, а наставляєш на Божу дорогу правдиво. Чи годиться давати податок для кесаря, чи ні? Давати нам, чи не давати?

¹⁵А Ісус, знаючи їх лицемірство, сказав їм:

– Чого ви Мене випробовуєте? Принесіть Мені гріш податковий, щоб бачити.

¹⁶І принесли вони. А Він каже до них:

– Чий це образ і напис?

Ті ж Йому відказали:

– Кесарів.

¹⁷Ісус тоді каже в відповідь їм:

– **Віддайте кесареве – кесареві, а Богові – Боже!**

І дивувалися з Нього вони...

¹⁸І прийшли до Нього ті саддукеї, що твердять, ніби нема воскресення, і запитали Його та сказали:

– ¹⁹Учителю, Мойсей написав нам: «Як помре кому брат, і полишить дружину, а дитини не лишить, то нехай його брат візьме дружину його, та й відновить насіння для брата свого».

²⁰Було сім братів. І перший взяв дружину й умер, не лишивши дітей. ²¹Другий теж її взяв та й помер, – і він не лишив дітей. Так само і третій. ²²І всі семеро не полишили дітей. А по всіх вмерла й жінка. ²³А в воскресенні, як воскреснуть вони, то котрому із них вона дружиною буде? Бо семеро мали за дружину її.

²⁴Ісус їм відказав:

– Чи ви не тому помиляєтесь, що не знаєте ані Писання, ані Божої сили? ²⁵Бо як із мертвих воскреснуть, то не будуть женитись, ані заміж виходити, але будуть, немов Анголи *ті* на небі. ²⁶Що ж до мертвих, що воскреснуть, чи ж ви не читали в Мойсеєвій книзі, як – при кущі – сказав йому Бог, промовляючи: «Я Бог Авраамів, і Бог Ісаків, і Бог Яковів», ²⁷Бо Він є Бог не мертвих, а живих! Тим-то ви помиляєтесь дуже.

²⁸А один із тих книжників, що чув, як вони сперечались, та бачив, як добре Він відповідав їм, приступив та й спитався Його:

– Котра заповідь перша з усіх?

²⁹Ісус відповів:

– Перша: «Слухай, Ізраїлю: наш Господь Бог – Бог єдиний».

³⁰І: **«Люби Господа, Бога свого, усім серцем своїм, і всією душею своєю, і всім своїм розумом, і з цілої сили своєї!»** (Це заповідь перша!) ³¹А друга (однакова з нею): **«Люби свого ближнього, як самого себе!»** Нема іншої більшої заповіді над оці!

³²І сказав Йому книжник:

– Добре, Учителю! Ти поправді сказав, що «Один Він, і нема іншого, окрім Нього», ³³і що «Любити Його всім серцем, і всім розумом, (і всією душею), і з цілої сили», і що «Любити *свого* ближнього, як самого себе», – це важливіше за всі цілопалення й жертви!

³⁴Ісус же, побачивши, що розумно той відповідь дав, промовив до нього:

– Ти недалеко від Божого Царства!

І ніхто не насмілювався вже питати Його.

³⁵Потому Ісус відповів і промовив, у храмі навчаючи:

– Як то книжники кажуть, що ніби Христос – син Давидів?

³⁶Адже той Давид Святим Духом сказав: «Промовив Господь Господеві моему: “сядь праворуч Мене, доки не покладу Я Твоїх ворогів підніжком ногам Твоїм!”» ³⁷Сам Давид Його Господом зве, – як же Він йому син?

І багато людей залюбки Його слухали.

³⁸Він же казав у науці Своїй:

– Стережіться тих книжників, що люблять у довгих одежах прохажуватись, і привіти на ринках, ³⁹і перші лавки в синагогах, і перші місця на прийняттях, ⁴⁰що вдовині хати поїдають, і моляться довго напоказ, – вони тяжче осудження приймуть!

Вдовина лепта

⁴¹І сів Він навпроти скарбниці, і дививсь, як народ мідяки до скарбниці вкидає. І багато заможних укидали багато. ⁴²І підійшла одна вбога вдовиця, і поклала дві лепті¹, цебто гріш.

⁴³І покликав Він учнів Своїх та й промовив до них:

– Поправді кажу вам, що ця вбога вдовиця поклала найбільше за всіх, хто клав у скарбницю. ⁴⁴Бо всі клали від лишка свого, а вона поклала з убозтва свого все, що мала, – свій прожиток увесь...

Що гряде

РОЗДІЛ 13

¹І коли Він виходив із храму, говорить Йому один із учнів Його:

– Подивися, Учителю – яке то каміння та що за будівлі!

²Ісус же до нього сказав:

– Чи ти бачиш великі будинки оці? – Не залишиться тут *навіть* камінь на камені, який не зруйнується!

³Коли ж Він сидів на Оливній горі, проти храму, питали Його на самоті Петро, і Яків, і Іван, і Андрій:

– ⁴Скажи нам, коли станеться це? І яка *буде* ознака, коли все те виконатись має?

⁵Ісус же почав промовляти до них:

– Стережіться, щоб вас хто не звів. ⁶Бо багато хто прийдуть в Ім'я Моє, кажучи: «Це Я». І зведуть багатьох. ⁷І як про війни почуєте ви, і про воєнні чутки, – не лякайтесь, бо статись належить *тому*. Та це ще не кінець. ⁸Бо повстане народ на народ, і царство на царство, будуть землетруси місцями, буде голод. Це початок терпінь *породільних*. ⁹Пильнуйте ж самі, бо вас на суди видаватимуть, і бичуватимуть вас у синагогах, і поведуть до правителів та до царів ради Мене, на свідчення їм. ¹⁰Але перше Євангелія мусить бути народам усім проповідувана.

¹ Найдрібніша мідяна монета в Палестині звалася по-грецькому λεπτόν лепта.

¹¹Коли ж видадуть вас і поведуть, – не турбуйтеся задалегідь, що вам говорити, – а що дане вам буде тієї години, то те говоріть: бо не ви промовлятимете, але Дух Святий. ¹²І видасть на смерть брата брат, а батько – дитину. І діти повстануть навпроти батьків, – і їм смерть заподіють. ¹³І за Ім'я Моє будуть усі вас ненавидіти. **А хто витерпить аж до кінця, той буде спасений!**

¹⁴Коли ж ви побачите ту гидоту спустошення, – що про неї звіщав пророк Даниїл, – що вона залягла, де не слід, – хто читає, нехай розуміє, – тоді ті, хто в Юдеї, нехай в гори втікають. ¹⁵І хто на покрівлі, нехай той не сходить, і нехай не входить узяти щось із дому свого. ¹⁶І хто на полі, – хай назад не вертається взяти одягу свою. ¹⁷Горе ж вагітним і тим, хто годує грудьми, у ті дні! ¹⁸Моліться ж, щоб не трапилося *це* зимою! ¹⁹Будуть-бо ті дні такою скорботою, що її не було з первопочину світу, що його Бог створив, аж досі, і не буде. ²⁰І коли б Господь не вкоротив тих днів, – не спаслася б ніяка людина; але ради вибраних, кого вибрав, укоротив Він *ті* дні. ²¹Тоді ж, як хто скаже до вас: «Ото, Христос тут», «Ото там», – не йміть віри. ²²Бо повстануть христи неправдиві, і неправдиві пророки, і будуть чинити ознаки та чуда, щоб спокусити, як можна, і вибраних. ²³Але ви стережіться! Я сказав вам усе наперед.

Повернення Христа

²⁴Але за тих днів, по скорботі отій, сонце затьмиться, і місяць не дасть свого світла. ²⁵І зорі спадатимуть з неба, і сили небесні порушаться... ²⁶І побачать тоді Сина Людського, що йтиме на хмарах із великою потугою й славою. ²⁷І тоді Він пошле Анголів і зберуть Його вибраних від вітрів чотирьох, від краю землі до крайнеба.

²⁸Від дерева ж фігового навчіться прикладу: коли віття його вже розпукується, і кинеться листя, то знаєте, що близько літо. ²⁹Так і ви: коли тільки побачите, що діється це, то знайте,

що близько, – під дверима. ³⁰Поправді кажу вам: не перейде цей рід, аж усе оце станеться! ³¹**Небо й земля проминуться, але не минуться слова Мої!**

³²Про день же той чи про годину не знає ніхто: ні Анголи на небі, ні Син, – тільки Отець. ³³Уважайте, чувайте й моліться: бо не знаєте, коли час *той* настане! ³⁴Як той чоловік, що від їхав, і залишив свій дім, і дав рабам своїм владу й кожному працю свою, а воротареві звелів пильнувати. ³⁵Тож пильнуйте, – не знаєте-бо, коли прийде пан дому: увечорі, чи опівночі, чи як півні співатимуть, чи ранком. ³⁶Щоб вас не застав, що спите, коли вернеться він несподівано. ³⁷А що вам Я кажу, те всім Я кажу: Пильнуйте!

Змова про смерть і помазання

РОЗДІЛ 14

¹За два ж дні була Пасха й Опрісноки. А первосвященики й книжники стали шукати, як би підступом взяти Його та забити. ²Вони говорили:

– Та не в свято, щоб була колотнеча в народі не сталась.

³Коли ж Ісус був у Віфанії, у домі Симона, на проказу слабого, і сидів при столі, підійшла *одна* жінка, алябастрову пляшечку маючи щирого нардового дуже цінного мира. І розбила вона алябастрову пляшечку, і вилила *миро* на голову Йому! ⁴А дехто обурювались між собою й казали:

– Нащо таке марнотратство на миро? ⁵Бо можна було б це миро продати більше, як за три сотні динарій¹, і вбогим роздати.

І нарікали на неї. ⁶Ісус же сказав:

– Залишіть її! Чого прикрість їй робите? Вона добрий учинок зробила Мені. ⁷Бо вбогих ви маєте завжди з собою, і коли схочете, можете їм робити добро, – Мене ж не постійно ви

¹ Динарій – римська монета. Робітникам за день праці платили динарія.
Пор. Мт. 20:2.

маєте. ⁸Що могла, те зробила вона: задалегідь намастила Моє тіло на похорон... ⁹Поправді кажу вам: де тільки ця Євангелія проповідувана буде в цілому світі, – на пам'ятку їй буде сказане й те, що зробила вона!

¹⁰Юда ж Іскаріотський, один із Дванадцятьох, подався до первосвящеників, щоб їм Його видати. ¹¹А вони, як почули, зараділи, і обіцяли йому срібняків *за те* дати. І він став вишукувати, як би слушного часу їм видати Його.

Остання Пасха

¹²А першого дня Опрісноків, коли пасху приношено в жертву, сказали Йому Його учні:

– Куди хочеш, щоб пішли й приготували ми Тобі пасху спожити?

¹³І посилає Він двох із Своїх учнів, і каже до них:

– Підіть до міста, і стріне вас чоловік, що нестиме в глекові воду, – то йдіть за ним. ¹⁴І там, куди він увійде, скажіть до господаря дому: «Учитель питає: “Де кімната Моя, в якій Я споживу зі Своїми учнями пасху?”» ¹⁵І він вам покаже велику горницю, вистелену та готову: там приготуйте для нас.

¹⁶І учні пішли, і до міста прийшли, і знайшли, як Він їм сказав, – і зачали вони пасху готувати. ¹⁷А коли настав вечір, Він приходить із Дванадцятьма. ¹⁸І як сиділи вони при столі й споживали, промовив Ісус:

– Поправді кажу вам, що один з-поміж вас, який споживає зі Мною, видасть Мене...

¹⁹Вони зачали сумувати, і один по одному питати Його:

– Чи не я?

²⁰А Він їм сказав:

– Один із Дванадцятьох, що в миску мочає зі Мною... ²¹Людський Син справді йде, як про Нього написано; та горе тому чоловікові, що видасть він Людського Сина! Було б краще тому чоловікові, коли б він не родився!..

Вечеря Господня

²²Як вони ж споживали, Ісус узяв хліб, і поблагословив, поламав, і дав їм, і сказав:

– Прийміть, споживайте, це – тіло Моє!

²³І взяв Він чашу, і, вчинивши подяку, подав їм, – і пили з неї всі. ²⁴І промовив до них:

– **Це – кров Моя Нового Завіту, що за багатьох проливається.** ²⁵Поправді кажу вам, що віднині не питиму Я від плоду виноградного до того дня, як новим буду пити його в Царстві Божім!

²⁶А коли відспівали вони, на гору Оливну пішли.

²⁷Промовляє тоді їм Ісус:

– Усі ви спокуситесь ночі цієї, як написано: «Уражу пастиря, – і розпорошаться вівці!» ²⁸По воскресенні ж Своїм Я вас випереджу в Галілеї.

²⁹І відізвався до Нього Петро:

– Хоч спокусяться й усі, – та не я!

³⁰Ісус же йому відказав:

– Поправді кажу тобі, що сьогодні, цієї ось ночі, перше ніж заспіває півень двічі, – відречешся ти тричі від Мене!

³¹А він ще сильніш запевняв:

– Коли б мені й умерти з Тобою, – я не відречуся Тебе!

Так же само сказали й усі...

Ісус у Гефсиманії

³²І приходять вони до місцевості, на ім'я Гефсиманія, і каже Він учням Своїм:

– Посидьте ви тут, поки Я помолюся.

³³І, взявши з Собою Петра, і Якова та Івана, Він зачав сумувати й тужити... ³⁴І сказав Він до них:

– Обгорнена сумом смертельним душа Моя! Залишіться тут і пильуйте!

³⁵І Він відійшов трохи далі, припав до землі, та й благав, щоб, як можна, минула Його ця година. ³⁶І благав Він: **«Авва¹-Отче, – Тобі все можливе: пронеси мимо Мене цю чашу!.. А проте, – не чого хочу Я, але чого Ти»...** ³⁷І вернувся, і знайшов їх, що спали, та й каже Петрові:

– Симоне, спиш ти? Однієї години не зміг попильнувати?
³⁸**Пильнуйте й моліться, щоб не впасти в спокусу, – бадьорий-бо дух, але немічне тіло!**

³⁹І знову пішов і молився, те саме промовивши слово. ⁴⁰А вернувшись, ізнову знайшов їх, що спали, бо зважніли їм очі були. І не знали вони, що Йому відказати... ⁴¹І вернувсь Він утретє, та й каже до них:

– Ви ще далі спите й спочиваєте? Скінчено, – надійшла *та* година: у руки грішникам ось видається Син Людський!..
⁴²Уставайте, ходім, – ось наблизивсь Мій зрадник...

Зрада й арешт

⁴³І зараз, як Він ще говорив, прийшов Юда, один із Дванадцятьох, а з ним люди з мечами та киями від первосвящеників, і книжників, і старших. ⁴⁴А зрадник Його дав знака їм, кажучи:

– Кого я поцілую, то Він, – беріть Його, і обережно ведіть.

⁴⁵І, прийшовши, підійшов він негайно та й каже:

– Учителю!

І поцілував Його...

⁴⁶Вони ж руки свої наклали на Нього, – і схопили Його. ⁴⁷А один із тих, що стояли навколо, меча вихопив та й рубо- нув раба первосвященика, – і відтяв йому вухо. ⁴⁸А Ісус їм промовив у відповідь:

– Немов на розбійника вийшли з мечами та киями, щоб узяти Мене. ⁴⁹Я щодня був із вами у храмі, навчаючи, – і Мене не взяли ви. Але, щоб збулися Писання.

¹ Арамейське abba означає отець, батько.

⁵⁰Тоді всі полишили Його й повтікали... ⁵¹Один же юнак, по нагому загорнений у покривало, ішов услід за Ним. І хапають його. ⁵²Але він, покривало покинувши, утік нагий.

Ісус перед обвинувачами

⁵³А Ісуса вони повели до первосвященика. І зійшлися всі первосвященики й старші та книжники. ⁵⁴Петро ж здалека йшов услід за Ним до середини двору первосвященика; і сидів він із службою, і грівсь при вогні. ⁵⁵А первосвященики та весь синедріон шукали посвідчення на Ісуса, щоб Йому заподіяти смерть, – і не знаходили. ⁵⁶Бо багато хто свідчив фальшиво на Нього, але не було згідних свідчень. ⁵⁷Тоді деякі встали, і кривосвідчили супроти Нього й казали:

– ⁵⁸Ми чули, як Він говорив: «Я зруйную цей храм рукотворний, – і за три дні збудую інший, нерукотворний».

⁵⁹Але й так не було їхнє свідчення згідне. ⁶⁰Тоді встав на середині первосвященик, та й Ісуса спитав і сказав:

– Ти нічого не відповідаєш, що свідчать вони проти Тебе?

⁶¹Він же мовчав, і нічого не відповідав. Первосвященик ізнову спитав Його, до Нього говорячи:

– **Чи Христос Ти, Син Благословенного?**

⁶²**А Ісус відказав:**

– **Я! І побачите ви Сина Людського, що сидітиме по правиці сили Божої, і на хмарах небесних приходитиме!**

⁶³Роздер тоді первосвященик одержу свою та й сказав:

– На що нам ще свідки потрібні? ⁶⁴Ви чули цю богозневагу. Як вам здається?

Вони ж усі присудили, що Він умерти повинен... ⁶⁵Тоді деякі стали плювати на Нього, і закривати обличчя Йому, і бити Його та казати Йому:

– Пророкуй!

Служба теж Його біла по щоках...

Зречення Петра

⁶⁶А коли Петро був на подвір'ї надолі, приходить одна із служниць первосвященика, ⁶⁷і як Петра вона вгледіла, що грівся, подивилась на нього та й каже:

– І ти був із Ісусом Назарянином!

⁶⁸Він же відрікся, говорячи:

– Не відаю, і не розумію, що кажеш...

І вийшов назовні, на переддвір'я. І заспівав *тоді* півень.

⁶⁹Служниця ж, коли його вгледіла, стала знов говорити привним:

– Цей із них!

⁷⁰І він знову відрікся. Незабаром же знов говорили привні Петрові:

– Поправді, ти з них, – бо ти галілеянин. Та й мова твоя така сама.

⁷¹А він став клястись та божитись:

– Не знаю Цього Чоловіка, про Якого говорите ви!

⁷²І заспівав півень хвилі тієї по-друге. І згадав Петро слово, що Ісус промовив йому: «Перше ніж заспіває півень двічі, – відречешся ти тричі від Мене». І кинувся він, та й плакати став...

Ісус перед Пилатом

РОЗДІЛ 15

¹А первосвященики з старшими й книжниками, та весь синедрион, зараз уранці, нараду вчинивши, зв'язали Ісуса, повели та й Пилатові видали. ²А Пилат запитався Його:

– Чи Ти Цар Юдейський?

А Він йому в відповідь каже:

– Сам ти кажеш...

³А первосвященики міцно Його винуватили. ⁴Тоді Пилат знову Його запитав і сказав:

– Ти нічого не відповідаєш? Дивись, – як багато проти Тебе свідкують!

⁵А Ісус більш нічого не відповідав, так що Пилат дивувався.

⁶На свято ж він їм відпускав одного із в'язнів, котрого просили вони. ⁷Був же *один*, що звався Варавва, ув'язнений разом із повстанцями, які за повстання вчинили душоубство.

⁸Коли ж натовп зібрався, він став просити *Пилата зробити*, як він завжди робив їм. ⁹Пилат же сказав їм у відповідь:

– Хочете, – відпущу вам Царя Юдейського?

¹⁰Бо він знав, що Його через заздрощі видали первосвященики. ¹¹А первосвященики натовп підмовили, щоб краще пустив їм Варавву. ¹²Пилат же промовив ізнов їм у відповідь:

– А що ж я чинитиму з *Тим*, що Його ви Юдейським Царем називаєте?

¹³Вони ж стали кричати знов:

– Розіпни Його!

¹⁴Пилат же сказав їм:

– Яке ж зло вчинив Він?

А вони ще сильніше кричали:

– Розіпни Його!..

¹⁵Пилат же хотів догодити народові, – і відпустив їм Варавву. І видав Ісуса, збичувавши, щоб розп'ятий був.

Знущення над Ісусом

¹⁶Вояки ж повели Його до середини двору, цебто в преторій, і цілий відділ скликають. ¹⁷І вони зодягли Його в багрянцю і, сплівши з тернини вінка, поклали на Нього. ¹⁸І вітати Його зачали:

– Радій, Царю Юдейський!

¹⁹І тростиною по голові Його били, і плювали на Нього. І навколішки кидалися та вклонялись Йому...

²⁰І коли назнущалися з Нього, зняли з Нього багрянцю, і наділи на Нього одягу Його. І Його повели, щоб розп'ясти Його.

²¹І одного перехожого, що з поля вертався, Симона Кірінеянина, батька Олександра та Руфа, змусили, щоб хреста Йому ніс.

Розп'яття

²²І Його привели на місце Голгофу, що значить Череповище.

²³І давали Йому пити вина, із миррою змішаного, але Він не прийняв.

²⁴І Його розп'яли, і поділили одержу Його, кинувши жереб про неї, хто що візьме. ²⁵Була ж третя¹ година, як Його розп'яли. ²⁶І був написаний напис провини Його: «Цар Юдейський». ²⁷Тоді розп'ято з Ним двох розбійників, – одного праворуч, і одного ліворуч Його. ²⁸І збулося Писання, що каже: «До злочинців Його зараховано!»² ²⁹А хто побіч проходив, то Його лихословили, головами своїми хитали й казали:

– Отак! Ти, що храм руйнуєш та за три дні будуєш, – ³⁰зійди із хреста, та спаси Самого Себе!

³¹Теж і первосвященики з книжниками глузували й один до одного казали:

– Він інших спасав, – а Самого Себе не може спасти! ³²Христос, Цар Ізраїлів, – нехай зійде тепер із хреста, щоб побачили ми та й увірували.

Навіть ті, що разом із Ним були розп'яті, насміхалися з Нього...

³³А як шоста³ година настала, то аж до години дев'ятої темрява стала по цілій землі. ³⁴О годині ж дев'ятій Ісус скрикнув голосом гучним та й вимовив:

– Елої, Елої, – лама савахтані, що в перекладі значить: **«Боже Мій, Боже Мій, – нащо Мене Ти покинув?»**⁴

¹ Це старе єврейське означення, по-нашому це година дев'ята.

² У багатьох грецьких текстах вірша 28-го немає.

³ По-нашому це буде година дванадцята, а година дев'ята – це година третя пополудні.

⁴ Це Псалом 21:2, по-гебрейському: Eli, Eli, lamah azav'tani. Тут Ісус виголошує по-арамейському: Елої, Елої.

³⁵Дехто ж із тих, що стояли навколо, це почули й казали:
– Ось Він кличе Іллю!

³⁶А один із *них* побіг, намочив губку оцтом, настромив на тростину, і давав Йому пити й казав:

– Чекайте, побачимо, – чи прийде Ілля Його зняти!

³⁷А Ісус скрикнув голосом гучним, – і духа віддав!.. ³⁸І в храмі завіса роздерлась надвоє, – від верху аж додолу. ³⁹А сотник, що насупроти Нього стояв, як побачив, що Він отак духа віддав, то промовив:

– **Чоловік Цей був справді Син Божий!**

⁴⁰Були ж і жінки, що дивились здалека, між ними Марія Магдалина, і Марія, мати Якова Молодшого та Йосії, і Саломія, ⁴¹що вони, як Він був у Галілеї, ходили за Ним та Йому прислуговували; і інших багато, що до Єрусалиму прийшли з Ним.

Похорони Ісуса

⁴²А коли настав вечір, – через те, що було Приготовлення, цебто перед суботою, – ⁴³прийшов Йосип із Ариматеї, радник поважний, що сам сподівався Царства Божого, і сміливо ввійшов до Пилата, – і просив тіла Ісусового. ⁴⁴А Пилат здивувався, щоб Він міг уже вмерти. І, покликавши сотника, запитався його, чи давно вже *Розп'ятий* помер. ⁴⁵І, дізнавшись від сотника, він подарував тіло Йосипові. ⁴⁶А *Йосип* купив плащаницю, і, знявши Його, обгорнув плащаницею, та й поклав Його в гробі, що в скелі був висічений. І каменя привалив до могильних дверей. ⁴⁷Марія ж Магдалина й Марія, мати Йосієва, дивилися, де ховали Його.

Воскресення

РОЗДІЛ 16

¹Як минула ж субота, Марія Магдалина, і Марія Якова, і Саломія накупили пахощів, щоб піти й намастити Його.

²І на світанку дня першого в тижні, як сходило сонце, до гробу вони прибули, ³і говорили одна одній:

– Хто відвалить нам каменя від могильних дверей?

⁴А зиркнувши, побачили, що камінь відвалений; був же він дуже великий... ⁵І, ввійшовши до гробу, побачили *там* юнака, що праворуч сидів, і був одягнений в білу одежу, – і жахнулись вони... ⁶А він промовляє до них:

– Не жахайтесь! Ви шукаєте Розп'ятого, Ісуса Назарянина. Він воскрес, – нема Його тут! Ось місце, де Його поховали. ⁷Але йдіть, скажіть учням Його та Петрові: Він іде в Галілею попереду вас, – там Його ви побачите, як Він вам говорив.

⁸А як вийшли вони, то побігли від гробу, бо їх трепет та страх обгорнув. І не сказали нікому нічого, – бо боялись...

⁹Як воскрес Він уранці дня першого в тижні,¹ то з'явився найперше Марії Магдалині, із якої вигнав сім демонів. ¹⁰Пішовши вона, повідомила тих, що були з Ним, які сумували та плакали. ¹¹А вони, як почули, що живий Він, і вона Його бачила, не йняли *тому* віри.

¹²По цьому з'явився Він двом із них у постаті іншій в дорозі, як ішли вони на село. ¹³А вони, як вернулися, інших про те сповістили, але не повірено їм.

Доручення для учнів

¹⁴Нарешті, Він з'явився Одинадцятьом, як сиділи вони при столі, і докоряв їм за недовірство їхнє та твердосердя, що вони не йняли віри тим, хто воскреслого бачив Його. ¹⁵І казав Він до них:

– **Ідіть по цілому світові, та всьому створінню Євангелію проповідуйте!** ¹⁶Хто увірує й охреститься, – **буде спасений, а хто не ввірує – засуджений буде.** ¹⁷А тих, хто ввірує, супроводити будуть ознаки такі: у Ім'я Моє демонів будуть вигонити, говоритимуть мовами новими, ¹⁸братимуть

¹ Цебто у неділю вранці.

змій; а коли смертодійне що вип'ють, – не буде їм шкодити; кластимуть руки на хворих, – і добре їм буде!¹

¹⁹Господь же Ісус, по розмові із ними, вознісся на небо, – і сів по Божій правиці. ²⁰І пішли вони, і скрізь проповідували. А Господь помагав їм, і стверджував слово ознаками, що його супроводили. Амінь.

¹ Старослов'янський текст дає: «і здоровими будуть».

СВЯТА ЄВАНГЕЛІЯ ВІД ЛУКИ

Передмова

РОЗДІЛ 1

¹Через те, що багато хто брались складати оповість про справи, які стались між нами, ²як нам ті розповіли, хто спочатку були самовидцями й слугами Слова, ³тому й я, все від першої хвилі докладно розвідавши, забажав описати за порядком для тебе, високодостойний Теофіле, ⁴щоб пізнав ти істоту науки, якої навчився.

Звіщення про народження Івана Христителя

⁵За днів царя юдейського Ірода був один священик, на ім'я Захарій, з денної черги¹ Авія, та дружина його із дочок Ааронових, а ім'я їй Єлисавета. ⁶І обоє вони були праведні перед Богом, бездоганно сповняючи заповіді й постанови Господні. ⁷А дитини не мали вони, бо Єлисавета неплідна була, – та й віку старого обоє були. ⁸І ось раз, як у порядку своєї черги він служив перед Богом, ⁹за звичаєм священства, жеребком йому випало до Господнього храму ввійти й покадити. ¹⁰Під час же кадіння вся безліч народу молилась знадвору. ¹¹І з'явивсь йому Ангол Господній, ставши праворуч кадильного жертовника. ¹²І стривоживсь Захарій, побачивши, і острах на нього напав. ¹³А Ангол до нього промовив:

– Не бійся, Захаріє, бо почута молитва твоя, і дружина твоя Єлисавета сина породить тобі, ти ж даси йому ім'я Іван. ¹⁴І він буде на радість та втіху тобі, і з його народження багато хто

¹ Усі священики єрусалимського храму були поділені на 24 черги чи зміни, кожна по 7 днів, від суботи до суботи. Пор. 1 Хр. 24:3–10.

втішаться. ¹⁵Бо він буде великий у Господа, ні вина, ні п'яного напою не питиме, і наповниться Духом Святим ще з утроби своєї матері. ¹⁶І багато синів із Ізраїля він наверне до їхнього Господа Бога. ¹⁷І він сам перед Ним буде йти в духу й силі Іллі, щоб серця батьків повернути до дітей, і неслухняних – до мудрості праведних, щоб готових людей спорядити для Господа.

¹⁸І промовив Захарій до Ангола:

– Із чого пізнаю я це? Я ж старий, та й дружина моя *вже* похилого віку...

¹⁹А Ангол прорік йому в відповідь:

– Я Гавриїл, що стою перед Богом; мене послано, щоб говорити з тобою, і звістити тобі про цю Добру Новину. ²⁰І замовкнеш ось ти, і говорити не зможеш аж до дня, коли станеться це, за те, що ти віри не йняв словам моїм, які збудуться часу свого!

²¹А люди чекали Захарія, та й дивувались, чого забаривсь він у храмі. ²²Коли ж вийшов, не міг говорити до них, і вони зрозуміли, що видіння він бачив у храмі. А він тільки знаки їм давав, – і залишився німий... ²³І як дні його служби скінчились, він вернувся до дому свого. ²⁴А після тих днів зачала його дружина Єлисавета, і таїлась п'ять місяців, кажучи:

– ²⁵Так для мене Господь учинив за тих днів, коли зглянувся Він, щоб зняти наругу мою між людьми!

Звіщення про народження Ісуса

²⁶А шостого місяця¹ від Бога був посланий Ангол Гавриїл у галілейське місто, що йому на ім'я Назарет, ²⁷до діви, що заручена з мужем була, на ім'я йому Йосип, із дому Давидового, а ім'я діві – Марія. ²⁸І, ввійшовши до неї, промовив:

– Радій, благодатная², Господь із тобою! Ти благословенна між жонами!

¹ Шостого – від зачаття Івана Христителя. Пор. Лк. 1:36.

² Грецьке Κεχαριτωμένη, латинське gratia plena – повна благодаті Божої, благодатна.

²⁹Вона ж затривожилась словом, та й стала роздумувати, що б то значило це привітання. ³⁰А Ангол промовив до неї: – Не бійся, Маріє, – бо в Бога благодать¹ ти знайшла! ³¹**І ось ти в утробі зачнеш, і Сина породиш, і даси Йому ім'я Ісус.** ³²**Він же буде Великий, і Сином Всевишнього званий, і Господь Бог дасть Йому престол Його батька Давида.** ³³**І повік царюватиме Він у домі Якова, і царюванню Його не буде кінця.**

³⁴А Марія озвалась до Ангола:

– Як же станеться це, коли мужа не знаю?..

³⁵І Ангол промовив у відповідь їй:

– Дух Святий злине на тебе, і Всевишнього сила обгорне тебе, через те то й Святе, що народиться, буде Син Божий!

³⁶А ото твоя родичка Єлисавета – і вона зачала в своїй старості сина, і оце шостий місяць для неї, яку звать неплідною.

³⁷Бо для Бога нема неможливої жодної речі!

³⁸А Марія промовила:

– Я ж Господня раба: нехай буде мені згідно з словом твоїм! І відійшов Ангол від неї.

Марія відвідує Єлисавету

³⁹Тими днями зібралась Марія й пішла, поспішаючи, у гірську околицю, у місто Юдине. ⁴⁰І ввійшла вона в дім Захарія, та й поздоровила² Єлисавету. ⁴¹Коли ж Єлисавета зачула привіт³ Марії, затріпотала дитина в утробі її. І Єлисавета наповнилась Духом Святим, ⁴²і скрикнула голосом гучним, та й прорекла:

– Благословенна Ти між жонами, і благословенний Плід утроби твоєї! ⁴³І звідкіля мені це, що до мене прийшла мати мого Господа? ⁴⁴Бо як тільки в вухах моїх голос привіту твого забринів, – від радощів затріпотала дитина в утробі моїй!

¹ Грецьке χάρις – благодать, тобто ласка Божа з Його дарами.

^{2,3} У грецькому оригіналі: поцілувала, поцілунок. Пор. Лк. 22:47.

⁴⁵Блаженна ж та, що повірила, бо сповниться проречене їй від Господа!

Величальна пісня

⁴⁶А Марія промовила:

– **Величає душа моя Господа, ⁴⁷і радіє мій дух у Бозі, Спасі моїм,** ⁴⁸що зглянувся Він на покору Своєї раби, бо ось від часу цього всі роди мене за блаженну вважатимуть, ⁴⁹бо велике вчинив мені Потужний! Його ж Ім'я святе, ⁵⁰і милість Його з роду в рід на тих, хто боїться Його! ⁵¹Він показує міць Свого рамена, розпорошує тих, хто пишається думкою серця свого! ⁵²Він могутніх скидає з престолів, підіймає покірливих, ⁵³удовольняє голодних добром, а багатих пускає ні з чим! ⁵⁴Пригорнув Він Ізраїля, Свого слугу, щоб милість згадати, ⁵⁵як прорік Він нашим отцям, – Аврааму й насінню його аж повіки!

⁵⁶І залишалась у неї Марія щось місяців зо три, та й вернулась до дому свого.

Народження Івана

⁵⁷А Єлисаветі настав час родити, – і сина вона породила. ⁵⁸І почули сусіди й родина її, що Господь Свою милість велику на неї послав, – та й утішались разом із нею. ⁵⁹І сталося восьмого дня, прийшли, щоб обрізати дитя, і хотіли назвати його ім'ям батька його – Захарій. ⁶⁰І озвалася мати його та й сказала:

– Ні, – нехай названий буде Іван!

⁶¹А до неї сказали:

– Таж у родині твоїй нема жадного, який названий був тим ім'ям!

⁶²І кивали до батька його, – як хотів би назвати його? ⁶³Попросивши ж табличку, написав він слова: «Іван¹ ім'я йому». І всі дивувались. ⁶⁴І в тій хвили уста та язик розв'язались йому, – і він став говорити, благословляючи Бога! ⁶⁵І страх

¹ Ім'я Іван означає «благодать Господня», а Захарій – «пам'ять Господня».

обгорнув усіх їхніх сусідів, і по всіх верховинах юдейських пронеслася чутка про це все... ⁶⁶А всі, що почули, розважали у серці своїм та казали:

– Чим то буде дитина оця?..

І Господня рука була з нею.

Пророцтво Захарія

⁶⁷Його ж батько Захарій наповнився Духом Святим, та й став пророкувати й казати:

– ⁶⁸**Благословенний Господь, Бог Ізраїлів, що зглянувся й визволив люд Свій!** ⁶⁹Він ріг¹ спасіння підніс нам у домі Давида, Свого слуги, ⁷⁰як заповів відвіку устами святих пророків Своїх, ⁷¹що від ворогів наших визволить нас, та з руки всіх наших ненависників, ⁷²що вчинить Він милість нашим отцям, і буде пригадувати Свій святий завіт, ⁷³що дотримає й нам ту присягу, якою Він присягавсь Авраамові, отцю нашому, ⁷⁴щоб ми, визволившись із руки ворогів, служили безстрашно Йому ⁷⁵у святості й праведності перед Ним по всі дні життя нашого. ⁷⁶Ти ж, дитино, станеш пророком Всевишнього, бо будеш ходити перед Господом, щоб дорогу Йому приготувати, ⁷⁷щоб народу Його дати пізнати спасіння у відпущенні їхніх гріхів, ⁷⁸через велике милосердя нашого Бога, що ним Схід із висоти нас відвідав, ⁷⁹щоб світити *всім* тим, хто перебуває в темряві й тіні смертельній, щоб спрямувати наші ноги на дорогу миру!

⁸⁰А дитина росла, і скріплялась на душі, і перебувала в пустинях до дня свого з'явлення перед Ізраїлем.

Народження Ісуса у Віфлеємі

РОЗДІЛ 2

¹І трапилося тими днями, – вийшов наказ царя Августа переписати всю землю. ²Цей перепис перший відбувся тоді,

¹ Ріг – біблійною мовою це сила.

коли владу над Сирією мав Квіріній. ³І всі йшли записатися, кожен у місто своє. ⁴Пішов теж і Йосип із Галілеї, із міста Назарету, до Юдеї, до міста Давидового, що зветься Віфлеєм, бо походив із дому та з роду Давидового, ⁵щоб йому записатись із Марією, із ним зарученою, що була вагітна. ⁶І сталось, як були вони там, то настав їй день породити. ⁷І породила вона свого Первенця Сина, і Його сповила, і до ясел поклала Його, – бо в заїзді¹ місця не стало для них...

⁸А в тій стороні були пастухи, які пильнували *на полі*, і нічної пори вартували отару свою. ⁹Аж ось Ангол Господній з'явивсь коло них, і слава Господня осяяла їх. І вони перестрашились страхом великим... ¹⁰Та Ангол промовив до них:

– **Не лякайтесь, бо я ось благовіщу вам радість велику, що станеться людям усім. ¹¹Бо сьогодні в Давидовім місті народився для вас Спаситель, Який є Христос Господь.** ¹²А ось вам ознака: Дитину сповиту ви знайдете, що в яслах лежатиме.

¹³І ось раптом з'явилася з Анголом сила велика небесного війська, що Бога хвалили й казали:

– **¹⁴Слава Богу на висоті, і на землі мир, у людях добра воля!**

¹⁵І сталось, коли Анголи відійшли від них в небо, пастухи зачали говорити один одному:

– Ходім до Віфлеєму й побачмо, що сталося там, про що сповістив нас Господь.

¹⁶І прийшли, поспішаючи, і знайшли *там* Марію та Йосипа, та Дитинку, що в яслах лежала. ¹⁷А побачивши, розповіли про *все* те, що про Цю Дитину було їм звіщено. ¹⁸І всі, хто почув, дивувались тому, що їм пастухи говорили... ¹⁹А Марія оці всі слова² зберігала, розважаючи, у серці своїм. ²⁰Пастухи ж повернулись,

¹ Грецьке *καταλύμα* – заїжджий двір, гостиниця.

² Тут гебраїзм: «слова» – це речі, випадки. Пор. Лк. 2:51.

прославляючи й хвалячи Бога за все, що почули й побачили, так як їм було сказано.

Ісус у храмі

²¹Коли ж виповнились вісім день, щоб обрізати Його, то Ісусом назвали Його, як Ангол назвав, перше ніж Він в утробі зачався.

²²А коли – за Законом Мойсея минулися дні їхнього очищення, то до Єрусалиму принесли Його, щоб поставити Його перед Господом, ²³як у Законі Господнім написано: «Кожне дитя чоловічої статі, що розкриває утробу, має бути посвячене Господу», ²⁴і щоб жертву скласти, як у Законі Господньому сказано, – пару горличат або двоє голубенят. ²⁵І ото був в Єрусалимі *один* чоловік, йому ім'я Семен, – людина праведна та благочестива, – що потіхи чекав для Ізраїля. І Святий Дух був на ньому. ²⁶І від Духа Святого йому було звіщено смерті не бачити, перше ніж побачить Христа Господнього. ²⁷І Дух у храм припровадив його. І як внесли Дитину Ісуса батьки, щоб за Нього вчинити звичаєм законним, ²⁸тоді взяв він на руки Його, хвалу Богу віддав та й промовив:

– ²⁹**Нині відпускаєш раба Свого, Владико, за словом Твоїм із миром, ³⁰бо побачили очі мої Спасіння Твоє, ³¹яке Ти приготував перед всіма народами, ³²Світло на просвіту поганам і на славу народу Твого Ізраїля!**

³³І дивувалися батько Його й мати тим, що про Нього було розповіджене. ³⁴А Семен їх поблагословив та й прорік до Марії, Його матері:

– Ось призначений Цей багатьом на падіння й уставання в Ізраїлі, і на знак сперечання, – ³⁵і меч душу прошиє самій же тобі, – щоб відкрились думки сердець багатьох!

³⁶Була й Анна пророчиця, дочка Фануїлова з племени Асирового, – вона дожила до глибокої старости, живши з мужем сім років від свого дівування, ³⁷удова років вісімдесяти

чотирьох, що не відлучалась від храму, служачи Богові вдень і вночі постами і молитвами. ³⁸І години тієї вона надійшла, Бога славила та говорила про Нього всім, хто визволення Єрусалиму чекав.

Повернення до Назарету

³⁹А як виконали за Законом Господнім усе, то вернулись вони в Галілею, до міста свого Назарету. ⁴⁰А Дитина росла та зміцнялася духом, набираючись мудрості. І благодать Божа на Ній пробувала.

Відвідання Єрусалиму

⁴¹А батьки Його щорічно ходили до Єрусалиму на свято Пасхи. ⁴²І коли мав Він дванадцять років, вони за звичаєм на свято пішли. ⁴³Як дні ж *свята* скінчились, і вертались вони, молодий Ісус в Єрусалимі лишився, а Йосип та мати Його не знали *того*. ⁴⁴Вони думали, що Він із подорожніми йде; пройшли день дороги, та й стали шукати Його поміж родичами та знайомими. ⁴⁵Але, не знайшовши, вернулись в Єрусалим, та й шукали Його. ⁴⁶І сталось, що третього дня відшукали у храмі Його, як сидів серед учителів, і вислухував їх, і запитував їх. ⁴⁷Усі ж, хто слухав Його, дивувалися розумові та Його відповідям. ⁴⁸І як вони Його вгледіли, то здивувались, а мати сказала до Нього:
– Дитино, – чому так Ти зробив нам? Ось Твій батько та я із журбою шукали Тебе...

⁴⁹А Він їм відказав:

– Чого ж ви шукали Мене? Хіба ви не знали, що повинно Мені бути в тому, що належить Моему Отцеві?

⁵⁰Та не зрозуміли вони того слова, що Він їм говорив. ⁵¹І пішов Він із ними, і прибув у Назарет, і був їм слухняний. А мати Його зберігала оці всі слова¹ в своїм серці. ⁵²А Ісус зростав мудрістю, і віком та благодаттю, у Бога й людей.

¹ ῥήματα – слова, а також: речі, події. Пор Лк. 2:19.

Проповідь Івана Христителя

РОЗДІЛ 3

¹У п'ятнадцятий рік панування Тиверія кесаря, коли Понтій Пилат панував над Юдеєю, коли в Галілеї тетрархом був Ірод, а Пилип, його брат, був тетрархом Ітуреї й землі Трахонітської, за тетрарха Лісанія в Авіліні, ²за первосвящеників Анни й Кайяфи було Боже слово в пустині Іванові, сину Захарія. ³І він перейшов усю землю Йорданську, проповідуючи хрищення покаяння для прощення гріхів, ⁴як написано в книзі пророцтва пророка Ісаї: «Голос того, хто кличе: “У пустині готуйте дорогу для Господа, рівняйте стежки Йому! ⁵Нехай кожна долина наповниться, гора ж кожна та пригорок знизиться, що нерівне, нехай випростовується, а дороги вибоїсті стануть гладенькі, – ⁶і кожна людина побачить Боже спасіння!”» ⁷А Іван говорив до людей, хто приходив, христитися в нього:

– Роде зміїний, – хто навчив вас тікати від гніву майбутнього? ⁸Отож, учиніть гідний плід покаяння. І не починайте казати в собі: «Маємо батька Авраама». Бо кажу вам, що Бог може піднести дітей Авраамові з цього каміння. ⁹Бо вже он до коріння дерев і сокира прикладена: кожне ж дерево, що доброго плоду не родить, буде зрубане та до вогню буде вкинене.

¹⁰А люди питали його й говорили:

– Що ж нам робити?

¹¹І сказав він у відповідь їм:

– У кого дві сорочці, – нехай дасть немаючому; а хто має поживу, – нехай робить так само.

¹²І приходили й митники, щоб христитись від нього, і питали його:

– Учителю, що ми маємо робити?

¹³А він їм казав:

– Не стягайте нічого над те, що вам звелено.

¹⁴Питали ж його й вояки й говорили:

– А нам що робити?

І він їм відповів:

– Нікого не кривдьте, ані не оскаржайте фальшиво, удовольняйтесь платнею своєю.

¹⁵Коли ж усі люди чекали, і в серцях своїх думали всі про Івана, чи то він не Христос, ¹⁶Іван відповідав усім, кажучи:

– Я хрищу вас водою, але йде ось Потужніший за мене, що Йому розв'язати ремінця від Його взуття я негідний, – Він христитиме вас Святим Духом й вогнем! ¹⁷У руці Своїй має Він віячку, – і перечистить Свій тік: пшеницю збере до засіків Своїх, а полову попалить у вогні негасимим.

¹⁸Тож багато навчав він і іншого, звіщаючи Добру Новину народіві.

¹⁹А Ірод тетрарх, що Іван докоряв йому за Іродіяду, дружину брата свого, і за все зло, яке заподіяв Ірод, ²⁰до всього додав іще й те, що Івана замкнув до в'язниці.

Хрищення Ісуса

²¹І сталося, як христились усі люди, і як Ісус, охристившись, молився, розкрилося небо, ²²і Дух Святий злинув на Нього в тілесному вигляді, як голуб, і голос із неба почувся, що мовив:

– **Ти Син Мій Улюблений, що Я вподобав Тебе!**

Родовід Ісуса

²³А Сам Ісус, розпочинаючи, мав років із тридцять, будши, як думано, сином Йосипа, Ілія, ²⁴сина Маттатового, сина Левіїного, сина Мелхіїного, сина Яннаєвого, сина Йосипового, ²⁵сина Маттатієвого, сина Амосова, сина Наумового, сина Еслієвого, сина Наггеевого, ²⁶сина Маатового, сина Маттатієвого, сина Семенієвого, сина Йосихового, сина Йодаєвого, ²⁷сина Йоананового, сина Рисаєвого, сина Зоровавелевого, сина Салатїлового, сина Нирієвого, ²⁸сина Мелхієвого, сина Аддієвого, сина Косамового, сина Елмадамового, сина Ірового, ²⁹сина Ісуєвого, сина Еліезерового, сина Йоримового, сина

Маттатієвого, сина Левієвого, ³⁰сина Семенового, сина Юдиного, сина Йосипового, сина Йонамового, сина Еліякимового, ³¹сина Мелеаєвого, сина Меннаєвого, сина Маттатаєвого, сина Натамового, сина Давидового, ³²сина Єссеєвого, сина Йовидового, сина Воозового, сина Салаєвого, сина Наассонового, ³³сина Амінадавого, сина Адмінієвого, сина Арнієвого, сина Есромового, сина Фаресового, сина Юдиного, ³⁴сина Яковлевого, сина Ісакового, сина Авраамового, сина Тариного, сина Нахорового, ³⁵сина Серухового, сина Рагавового, сина Фалекового, сина Еверового, сина Салиного, ³⁶сина Каїнамового, сина Арфаксадового, сина Симового, сина Ноевого, сина Ламехового, ³⁷сина Матусалового, сина Енохового, сина Яретового, сина Малелеїлового, сина Каїнамового, ³⁸сина Еносового, сина Ситового, сина Адамового, – Сином Божим.

Спокушування Ісуса

РОЗДІЛ 4

¹А Ісус, повний Духа Святого, вернувся з-над Йордану, і Дух на пустиню Його попровадив. ²Сорок день там диявол Його спокушав, і за тих днів Він нічого не їв, а коли закінчились вони, то вкінці зголоднів. ³І диявол до Нього сказав:

– Якщо Ти Син Божий, – скажи цьому каменеві, щоб хлібом він став!

⁴А Ісус відповів йому:

– Написано: **«Не хлібом самим буде жити людина, але кожним Словом Божим!»**¹

⁵І він вивів Його на гору високу, і за хвилину часу показав Йому всі царства на світі. ⁶І диявол сказав Йому:

– Я дам Тобі всю оцю владу та їхню славу, бо мені це передане, і я даю, кому хочу, їй. ⁷Тож коли Ти поклонишся переді мною, то все буде Твоє!

¹ Останнього речення «але...» у багатьох грецьких текстах тут немає.

⁸І промовив Ісус йому в відповідь:

– Написано: **«Господеві Богові своєму вклоняйся, і служи Одному Йому!»**

⁹І повів Його в Єрусалим, і на наріжнику храму поставив, та й каже Йому:

– Як Ти Син Божий, – кинься звідси додолу! ¹⁰Бо написано: «Він накаже про Тебе Своім Анголам, щоб Тебе берегли!» ¹¹і: «Вони на руках понесуть Тебе, щоб коли не спіткнув Ти об камінь Своєї ноги!»

¹²А Ісус відказав йому в відповідь:

– Сказано: **«Не спокушай Господа Бога свого!»**

¹³І диявол, скінчивши все *цеє* спокушування, відійшов від Нього до часу.

Служіння Ісуса серед народу

¹⁴А Ісус у силі Духа вернувся до Галілеї, і чутка про Нього рознеслась по всій тій країні. ¹⁵І Він їх навчав по їхніх синагогах, і всі Його славили.

¹⁶І прибув Він до Назарету, де був вихований. І звичаєм Своім Він прийшов дня суботнього до синагоги, і встав, щоб читати. ¹⁷І подали Йому книгу пророка Ісаї. Розгорнувши ж Він книгу, знайшов місце, де було *так* написано: ¹⁸**«На Мені Дух Господній, бо Мене Він помазав, щоб Добру Новину звіщати вбогим. Послав Він Мене проповідувати полоненим визволення, а незрячим прозріння, відпустити на волю помучених, ¹⁹щоб проповідувати рік Господнього змилування».** ²⁰І, книгу згорнувши, віддав службі й сів. А очі всіх у синагозі звернулись на Нього. ²¹І почав Він до них говорити:

– **Сьогодні збулося Писання, яке ви почули!**

²²І всі Йому стверджували й дивувались словам благодаті, що линули з уст Його. І казали вони:

– Чи ж то Він не син Йосипів?

²³Він же промовив до них:

– Ви Мені конче скажете приказку: «Лікарю, – уздоров самого себе!» Учини те й тут, у вітчизні Своїй, що сталося – чули ми – у Капернаумі.

²⁴І сказав Він:

– Поправді кажу вам: Жоден пророк не буває приємний у вітчизні своїй. ²⁵Та правдиво кажу вам: Багато вдовиць перебувало за днів Іллі серед Ізраїля, коли на три роки й шість місяців небо було зачинилося, так що голод великий настав по всій *тій* землі, ^{26а} Ілля не до жодної з них не був посланий, тільки в Сарепту Сидонську до овдової жінки. ²⁷І багато було прокажених за Єлисея пророка в Ізраїлі, але жоден із них не очистився, крім Неємана сиріянина.

²⁸І всі в синагозі, почувши оце, переповнились гнівом. ²⁹І, вставши, вони Його вигнали за місто, і повели аж до краю гори, на якій їхнє місто було побудоване, щоб скинути додолу Його... ³⁰Але Він перейшов серед них, і віддалився.

³¹І прийшов Він у Капернаум, галілейське місто, і *там* їх навчав по суботах. ³²І дивувались науці Його, бо слово Його було владне. ³³І був чоловік у синагозі, що мав духа нечистого демона, і він закричав гучним голосом:

– ³⁴Ах, що нам до Тебе, ¹ Ісусе Назарянине? Ти прийшов погубити нас. Я знаю Тебе, хто Ти, – Божий Святий...

³⁵А Ісус заборонив йому, кажучи:

– Замовчи, і вийди з нього!

І, кинувши демон того насередину, вийшов із нього, нічого йому не пошкодивши.

³⁶І всіх жах обгорнув, і питали вони один одного, кажучи:

– Що то за наука, що духам нечистим наказує з владою й силою, – і виходять вони?..

³⁷І неслася чутка про Нього по всіх місцях краю.

¹ В оригіналі частий гебраїзм. «Що нам і тобі». Пор. Ів. 2:4.

Уздоровлення багатьох

³⁸А як вийшов Він із синагоги, увійшов у дім Симона. Теща ж Симонова в великій гарячці лежала. І просили за неї Його.

³⁹І, ставши над нею, Він заборонив тій гарячці, – і вона полишила її. І, зараз уставши, *теща* їм прислуговувала.

⁴⁰Коли ж сонце заходило, то всі, хто мав яких хворих на різні недуги, до Нього приводили їх. Він же клав Свої руки на кожного з них, – та їх уздоровляв. ⁴¹Із багатьох же виходили й демони, кричачи та говорячи:

– Ти Син Божий!

Та Він їм забороняв, і не давав говорити, що знали вони, що Христос Він.

⁴²Коли ж настав день, Він вийшов, і подався до самотнього місця. А люди шукали Його. І прийшовши до Нього, Його затримували, щоб від них не відходив. ⁴³Він же промовив до них:

– І іншим містам Я повинен звіщати Добру Новину про Боже Царство, – бо на те Мене послано.

⁴⁴І Він проповідував по синагогах Галілеї¹.

Перші учні

РОЗДІЛ 5

¹І сталось, як тиснувся натовп до Нього, щоб почути Слово Боже, Він стояв біля озера Генісаретського. ²І Він побачив два човни, що стояли край озера. А рибалки, відійшовши від них, полоскали невода. ³І Він увійшов до одного з човнів, що був Симонів, і просив, щоб він трохи відплив від землі. І Він сів, та й навчав народ із човна. ⁴А коли перестав Він навчати, промовив до Симона:

– Попливи на глибінь, – і закиньте на полов свій невід.

⁵А Симон сказав Йому в відповідь:

¹ По деяких грецьких текстах: Юдеї.

– Наставнику, – цілу ніч ми працювали, і не вловили нічого, – та за словом Твоїм укину невода.

⁶А зробивши оце, вони безліч риби набрали – і їхній невід почав прориватись... ⁷І кивали вони до товаришів, що були в другім човні, щоб прийшли допомогти їм. Ті прийшли, та й наповнили обидва човни, – аж стали вони потопати. ⁸А як Симон Петро *це* побачив, то припав до колін Ісусових, кажучи:

– Господи, – вийди від мене, бо я грішна людина!

⁹Бо від полу риби, що зловили вони, обгорнув жах його та й усіх, хто з ним був, ¹⁰також Якова й Івана, синів Зеведеєвих, що були спільниками Симона. І сказав Ісус Симонові:

– Не лякайся, – від цього часу ти будеш ловити людей!

¹¹І вони повитягали на землю човни, покинули все, – та й пішли вслід за Ним.

Прокажений і розслаблений

¹²А як Він перебував в одному з міст, ось один чоловік, увесь укритий проказою, Ісуса побачивши, упав ницьма, та й благав Його, кажучи:

– Господи, коли хочеш, – Ти можеш очистити мене!

¹³А Він руку простяг, доторкнувся до нього й сказав:

– Хочу, – будь чистий!

І зараз із нього проказа зійшла... ¹⁴І звелів Він йому не казати нікому *про це*.

– Але йди, покажися священикові, і принеси за своє очищення, як Мойсей наказав, на свідчення їм.

¹⁵А чутка про Нього ще більше пішла, і багато народу приходило слухати та вздоровлятися від Нього з недугів своїх.

¹⁶Він же відходив на місце самотнє й молився.

¹⁷І сталось одного із днів, коли Він навчав, і сиділи фарисеї й законовчителі, що походилися зо всіх сіл Галілеї й Юдеї та з Єрусалиму, а сила Господня *готова* була вздоровляти їх, ¹⁸і ось люди на ложі принесли чоловіка, що розслаблений

був, і намагалися внести його, і перед Ним покласти. ¹⁹Не знайшовши ж кудю пронести його з-за народу, злізли на дім, і крізь стелю спустили із ложем його на середину перед Ісуса.

²⁰І, побачивши їхню віру, сказав Він йому:

– Чоловіче, **прощаються тобі гріхи твої!**

²¹А книжники та фарисеї почали міркувати й казати:

– Хто ж Оцей, що богозневагу говорить? Хто може прощати гріхи, окрім Бога Самого?..

²²Відчувши ж Ісус думки їхні, промовив у відповідь їм:

– Що міркуєте ви в серцях ваших? ²³Що легше: сказати: «Прощаються тобі гріхи твої» чи сказати: «Уставай та й ходи»?

²⁴Але щоб ви знали, що Син Людський має владу на землі прощати гріхи, – тож каже Він розслабленому: – Кажу Я тобі: Уставай, візьми ложе своє, та й іди у свій дім!

²⁵І той зараз устав перед ними, узявши те, на чому лежав, і пішов у свій дім, прославляючи Бога. ²⁶І всіх жах обгорнув, – і славили Бога вони. І переповнились страхом, говорячи:

– Дивні речі сьогодні ми бачили!..

Покликання Левія (Матвія)

²⁷Після цього ж Він вийшов, і побачив митника, на ім'я Левія, що сидів на митниці, та й промовив йому:

– Іди за Мною!

²⁸І, покинувши все, той устав, і пішов услід за Ним. ²⁹І справив Левій у своїм домі велику гостину для Нього. І був натовп великий митників й інших, що сиділи з Ним при столі. ³⁰Фарисеї ж та книжники їхні нарікали на Нього, та учням Його говорили:

– Чому з митниками та із грішниками ви їсте та п'єте?

³¹А Ісус відповів і промовив до них:

– **Лікаря не потребують здорові, а слабі. ³²Не прийшов Я, щоб праведних кликати до покаяння, а грішних.**

³³Вони ж відказали до Нього:

– Чому учні Іванові часто постять та моляться, також і фарисейські, а Твої споживають та п'ють?

³⁴Ісус же промовив до них:

– Чи ж ви можете змусити, щоб постили гості весільні, поки з ними *ще* є молодий? ³⁵Але прийдуть ті дні, коли заберуть молодого від них, – тоді й постили будуть тих днів...

³⁶Розповів же і приказку їм:

– Ніхто латки з одержі нової в одержу стару не вставляє, а то подере й нову, а латка з нової старій не надасться. ³⁷І ніхто не вливає вина молодого в старі бурдюки, а то попрориває вино молоде бурдюки, – і вино розіллється, і бурдюки пропадуть. ³⁸Але треба вливати вино молоде до нових бурдюків. ³⁹І ніхто, старе пивши, молодого не схоче, бо каже: «Старе ліпше!»

Ісус – Господь суботи

РОЗДІЛ 6

¹І сталось, як Він переходив ланами, у суботу, Його учні зривали колосся та їли, розтерши руками. ²А деякі з фарисеїв сказали:

– Нащо робите те, чого не годиться робити у суботу?

³І промовив Ісус їм у відповідь:

– Хіба ви не читали того, що зробив Давид, коли сам зголоднів, також ті, хто був із ним? ⁴Як він увійшов до Божого дому, і, взявши хліби показні, яких їсти не можна було, тільки самим священикам, споживав, і дав тим, хто був із ним?

⁵І сказав Він до них:

– Син Людський – Господь і суботі!

⁶І сталось, як в іншу суботу зайшов Він до синагоги й навчав, знаходився там чоловік, що правиця йому була всохла. ⁷А книжники та фарисеї вважали, чи в суботу того не вздоровить, щоб знайти проти Нього оскарження. ⁸А Він знав думки їхні, і сказав чоловікові, що мав суху руку:

– Підведися, і стань посередині!

Той підвівся – і став. ⁹Ісус же промовив до них:

– Запитаю Я вас: Що годиться в суботу – робити добре, чи робити лихе, душу спасти, чи згубити?

¹⁰І, позирнувши на всіх них, сказав чоловікові:

– Простягни свою руку!

Той зробив, – і рука його стала здорова! ¹¹А вони переповнились лютістю, і один з одним змовлялись, що робити з Ісусом?..

Вибір Дванадцятьох

¹²І сталось, що часу того Він вийшов на гору молитися, і перебував цілу ніч на молитві до Бога. ¹³А коли настав день, покликав Він учнів Своїх, і обрав із них Дванадцятьох, яких і апостолами Він назвав: ¹⁴Симона, якого й Петром Він назвав, і Андрія, брата його, Якова й Івана, Пилипа й Варфоломія, ¹⁵Матвія й Хому, Якова Алфієвого й Симона, званого Зилотом¹, ¹⁶Юду Якового, й Юду Іскаріотського, що й зрадником став.

¹⁷Як зійшов Він із ними, то спинився на рівному місці, також натовп густий Його учнів, і безліч людей з усієї Юдеї та з Єрусалиму, і з приморського Тиру й Сидону, ¹⁸що походилися, щоб послухати Його та вздоровитися із недугів своїх, також ті, хто від духів нечистих страждав, – і вони здоровлялися. ¹⁹Увесь же народ намагався *бодай* доторкнутись до Нього, бо від Нього виходила сила, і всіх здоровляла.

Заповіді блаженства

²⁰А Він, звівши очі на учнів Своїх, говорив:

– **Блаженні убогі, – Царство Боже-бо ваше.**

²¹**Блаженні голодні тепер, бо ви нагодовані будете. Блаженні засмучені зараз, бо втішитесь ви.**

²²**Блаженні ви будете, коли люди зненавидять вас, і коли проженуть вас, і ганьбитимуть, і знеславлять, як зле, ім'я**

¹ Грецьке Ζηλωτής – ревнитель, горливий.

ваше за Людського Сина. ²³Радійте того дня й веселіться, нагорода-бо ваша велика на небесах. Бо так само чинили пророкам батьки їхні.

²⁴Горе ж вам, багатіям, бо втіху свою ви вже маєте. ²⁵Горе вам, тепер ситим, бо зазнаєте голоду ви. Горе вам, що тепер потішаєтеся, бо будете ви сумувати та плакати. ²⁶Горе вам, як усі люди про вас говоритимуть добре, бо так само чинили фальшивим пророкам батьки їхні! ²⁷А вам, хто слухає, Я кажу:

– **Любіть своїх ворогів, добро робіть тим, хто ненавидить вас.** ²⁸Благословляйте тих, хто вас проклинає, і моліться за тих, хто кривду вам чинить. ²⁹Хто вдарить тебе по щоці, підстав йому й другу, а хто хоче плаща твого взяти, – не забороняй і сорочки. ³⁰І кожному, хто в тебе просить – подай, а від того, хто твоє забирає, – назад не жадай. ³¹**І як бажаєте, щоб вам люди чинили, так само чиніть їм і ви.** ³²А коли любите тих, хто любить вас, – яка вам *за те* ласка? Люблять-бо й грішники тих, хто їх любить. ³³І коли добре чините тим, хто добро чинить вам, – яка вам *за те* ласка? Бо те саме і грішники роблять. ³⁴А коли позичаєте тим, що й від них сподіваєтесь взяти, – яка вам *за те* ласка? Позичають-бо й грішники грішникам, щоб одержати стільки ж. ³⁵Тож любіть своїх ворогів, робіть добро, позичайте, не ждучи нічого *назад*, – і ваша *за це* нагорода великою буде, і синами Всевишнього станете ви, – добрий-бо Він до невдячних і злих! ³⁶**Будьте ж милосердні, як і Отець ваш милосердний!** ³⁷Також не судіть, щоб не суджено й вас; і не осуджуйте, щоб і вас не осуджено; прощайте, то простять і вам. ³⁸Давайте – і дадуть вам; мірою доброю, на-топтаною, струснутою й переповненою вам у подолок дадуть. Бо якою ви мірою міряєте, *такою* відміряють вам.

³⁹Розповів також приказку їм:

– Чи ж може водити сліпого сліпий? Хіба не обидва в яму впадуть? ⁴⁰Учень не більший за вчителя; але, удосконалившись, кожен буде, як учитель його. ⁴¹Чого ж в оці брата свого

ти заскалку бачиш, колоди ж у власному оці не чуєш? ⁴²Як ти можеш сказати до брата свого: «Давай, брате, я заскалку вийму із ока твого», сам колоди, що в оці твоїм, не вбачаючи? Лицеміре, – вийми перше колоду із власного ока, а потім побачиш, як вийняти заскалку з ока брата твого!

⁴³Нема доброго дерева, що родило б злий плід, ані дерева злого, що родило б плід добрий. ⁴⁴Кожне ж дерево з плоду свого пізнається. Не збирають-бо фіг із тернини, винограду ж на глоду не рвуть. ⁴⁵Добра людина із доброї скарбниці серця добре виносить, а лиха із лихої виносить лихе. Бо чим серце наповнене, те говорять уста його!

Будівельники і фундаменти

⁴⁶Що звете ви Мене: «Господи, Господи», та не робите того, що Я говорю? ⁴⁷Скажу вам, до кого подібний усякий, хто до Мене приходить та слів Моїх слухає, і виконує їх: ⁴⁸Той подібний тому чоловікові, що, будуючи дім, він глибоко викопав, і основу на камінь поклав. Коли ж злива настала, вода кинулася на той дім, – та однак не змогла захитати його, бо збудований добре він був! ⁴⁹А хто слухає та не виконує, той подібний тому чоловікові, що *свій* дім збудував на землі без основи. І наперла на нього ріка, – і зараз упав він, і велика була того дому руїна!

Ісус уздоровлює сотникового раба

РОЗДІЛ 7

¹А коли Він скінчив усі слова Свої до народу, що слухав Його, то ввійшов у Капернаум. ²У одного ж сотника тяжко раб¹ занедужав, що був дорогий йому, і вмирати вже мав. ³А коли про Ісуса почув, то послав він до Нього юдейських старших, і благав Його, щоб прийшов, і вздоровив раба його. ⁴Вони ж прибули до Ісуса, та й ревно благали Його й говорили:

¹ У деяких грецьких текстах дається паїс, отрок, хлопець, слуга.

– Він достойний, щоб Ти це зробив йому. ⁵Бо він любить народ наш, та й для нас синагогу поставив.

⁶І пішов Ісус із ними. І коли недалеко від дому вже був, сотник друзів послав, щоб сказати Йому:

– Не турбуйся, о Господи, бо я недостойний, щоб зайшов Ти під стріху мою. ⁷Тому-то й себе не вважав я за гідного, щоб до Тебе прийти. Та промов *тільки* слово, – і раб мій одужає. ⁸Бо й я – людина підвладна, і вояків під собою я маю; і одному кажу: «піди» – то йде він, а тому: «прийди» – і приходить, а своєму рабові: «зроби тее» – і зробить.

⁹Почувши ж таке, Ісус здивувався йому, і, звернувшись до натовпу, що йшов слідком за Ним, промовив:

– Кажу вам: навіть серед Ізраїля Я не знайшов такої великої віри!

¹⁰А коли посланці повернулись додому, то знайшли, що одужав той раб!

¹¹І сталось, – наступного дня Він відправивсь у місто, що зветься Наїн, а з Ним ішли учні Його та багато народу. ¹²І ось, як до брами міської наблизився Він, виносили вмерлого, одинака в своєї матері, що вдовою була. І з нею був натовп великий із міста. ¹³Як Господь же побачив її, то змилосердивсь над нею, і до неї промовив:

– Не плач!

¹⁴І Він підійшов, і доторкнувся до мар, носії ж зупинились. Тоді Він сказав:

– Юначе, кажу тобі: встань!

¹⁵І мертвий устав, і почав говорити. І його Він віддав його матері. ¹⁶А всіх острах пройняв, і Бога хвалили вони й говорили:

– Великий Пророк з'явився між нами, і зглянувся Бог над народом Своім!

¹⁷І розійшлася ця чутка про Нього по цілій Юдеї, і по всій тій країні.

Делегація від Івана

¹⁸Про все ж те сповістили Івана учні його. І покликав Іван двох із учнів своїх, ¹⁹і послав їх до Господа з запитом:

– Чи Ти Той, Хто має прийти, чи чекати нам Іншого?

²⁰А мужі, прийшовши до Нього, сказали:

– Іван Христитель послав нас до Тебе, питаючи: «Чи Ти Той, Хто має прийти, чи чекати нам Іншого?»

²¹А саме тоді багатьох уздоровив Він від недугів і мук, і від духів злих, і сліпим багатьом вернув зір. ²²І промовив Ісус їм у відповідь:

– Ідіть, і перекажіть Іванові, що ви бачили й чули: Сліпі прозрівають, криві ходять, очищуються слабі на проказу, і чують глухі, воскресають померлі, убогим звіщається Добра Новина. ²³**І блаженний, хто через Мене спокуси не матиме!**

²⁴А коли відійшли посланці Іванові, Він почав говорити про Івана народові:

– На що ви дивитись ходили в пустиню? Чи на очерет, що вітер гойдає його? ²⁵Та на що ви дивитись ходили? Може, на чоловіка, у м'які шати одягненого? Аджеж ті, хто одягається славно, і розкішно живе, – по палатах царських. ²⁶На що ж ви ходили дивитись? На пророка? Так, кажу вам, – навіть більше, аніж на пророка. ²⁷Це той, що про нього написано: «Ось перед обличчя Твоє посилаю Свого посланця, який перед Тобою дорогу Твою приготує!» ²⁸Кажу вам: Між народженими від жінок нема більшого понад Івана. Та найменший у Божому Царстві – той більший за нього.

²⁹І всі люди, що слухали, і митники визнали Божу волю за слушну, – і охристились Івановим хрищенням. ³⁰А фарисеї й законники відкинули Божу волю про себе, – і не христились від нього. ³¹І промовив Господь:

– До кого ж уподоблю людей цього роду? І до кого подібні вони? ³²Подібні вони до дітей, що на ринку сидять й один одного кличуть та кажуть: «Ми вам грали, а ви не танцювали,

ми співали вам жалібно, та не плакали ви»...³³Бо прийшов Іван Христитель, що хліба не їсть і вина не п'є, а ви кажете: «Має він демона». ³⁴Прийшов же Син Людський, що їсть і п'є, а ви кажете: «Чоловік Цей ласун і п'яниця, Він приятель митників і грішників». ³⁵І виправдалася мудрість усіма своїми ділами.¹

³⁶А один із фарисеїв просив Його, щоб спожив Він із ним. І, прийшовши до дому *того* фарисея, Він сів при столі. ³⁷І ось жінка одна, що була в місті, грішниця, як дізналась, що, Він у фарисеєвім домі засів при столі, алябастрову пляшечку мира принесла, ³⁸і, припавши до ніг Його ззаду, плачучи, почала обливати слізьми Йому ноги, і волоссям своїм витирала, ноги Йому цілувала та миром мастила... ³⁹Побачивши *це*, фарисей, що покликав Його, міркував собі, кажучи: «Коли б був Він пророк, Він би знав, хто ото й яка жінка до Нього торкається, – бо ж то грішниця!»

Притча про боржників

⁴⁰І озвався Ісус та й говорить до нього:

– Маю, Симоне, дещо сказати тобі.

А той відказав:

– Кажу, Учителю.

⁴¹І промовив Ісус:

– Були два боржники в одного вірителя; один був винен п'ятсот динаріїв, а другий – п'ятдесят. ⁴²Як вони ж не могли заплатити, простив він обом. Скажи ж, котрий із них більше полюбить його?

⁴³Відповів Симон, говорячи:

– Думаю, – той, кому більше простив.

І сказав Він йому:

– Розсудив ти правдиво.

⁴⁴І, обернувшись до жінки, Він промовив до Симона:

¹ Грецькі тексти часто мають тут τῶν τέκνων αὐτῆς – своїми дітьми, а інші мають τῶν ἔργων αὐτῆς – своїми ділами. Пор. Мт. 11:19.

– Чи ти бачиш цю жінку? Я прибув у твій дім, – ти на ноги Мої не подав і води, а вона окропила слізьми Мої ноги й обтерла волоссям своїм. ⁴⁵Поцілунку не дав ти Мені, – а вона, відколи ввійшов Я, Мої ноги цілує невпинно. ⁴⁶Голови ти Моеї оливою не намастив, – а вона миром ноги мої намастила... ⁴⁷Ось тому говорю Я тобі: Численні гріхи її прощені, бо багато вона любила. Кому ж мало прощається, такий мало любить.

⁴⁸А до неї промовив:

– Прощаються тобі гріхи!

⁴⁹А ті, що сиділи з Ним при столі, почали гомоніти про себе:

– Хто ж це Такий, що прощає й гріхи?

⁵⁰А до жінки сказав Він:

– **Твоя віра спасла тебе, – іди з миром собі!**

Жінки прислужувують Ісусові

РОЗДІЛ 8

¹І сталось, що Він після того проходив містами та селами, проповідуючи та звіщаючи Добру Новину про Боже Царство. Із ним Дванадцять були, ²та дехто з жінок, що були вздоровлені від злих духів і хвороб: Марія, Магдалиною¹ звана, що з неї сім демонів вийшло, ³і Іванна, дружина Худзи, урядника Іродового, і Сусанна, і інших багато, що маєтком своїм їм служили.

Притча про сіяча

⁴І як зібралось багато народу, і з міста до Нього поприходили, то Він промовляти став притчею.

– ⁵Ось вийшов сіяч, щоб посіяти зерно своє. І, як сіяв, упало одне край дороги, – і було повитоптуване, а птахи небесні його повидзьобували. ⁶Друге ж упало на ґрунт кам'янистий, – і, зійшовши, усохло, не мало-бо вогкості. ⁷А інше упало між терен, – і вигнався терен, і його поглишив. ⁸Інше ж упало на добру землю, – і, зійшовши, уродило стократно.

¹ Бо походила з місцевості Магдала, що на західнім березі Тиверійського озера.

Це сказавши, закликав:

– Хто має вуха, щоб слухати, – нехай слухає!

⁹Запитали ж Його Його учні, говорячи:

– Що визначає ця притча?

¹⁰А Він відказав:

– Вам дано пізнати таємниці Божого Царства, а іншим у притчах, щоб дивились вони – і не бачили, слухали – і не розуміли. ¹¹Ось що означає ця притча: Зерно – це Боже Слово.

¹²А котрі край дороги, – це ті, хто слухає, але потім приходиться диявол, і забирає слово з їхнього серця, щоб не ввірували й не спаслися вони. ¹³А що на кам'янистому ґрунті, – це ті, хто тільки почує, то слово приймає з радістю; та кореня не мають вони, вірують дочасно, – і за час випробовування відпадають.

¹⁴А що впало між терен, – це ті, хто слухає *слово*, але, ходячи, бувають придушені клопотами, та багатством, та життєвими розкошами, – і плоду вони не дають. ¹⁵**А те, що на добрій землі, – це оті, хто як слово почує, береже його в щирому й доброму серці, – і плід приносять вони в терпеливості.**

Притча про свічник

¹⁶А світла засвіченого ніхто не покриває посудиною, і не ставить під ліжку, але ставить його на свічник, щоб бачили світло, хто входить. ¹⁷Немає нічого захованого, що не виявиться, ні таємного, що воно не пізнається, і не вийде наяв. ¹⁸Тож пильнуйте, як слухаєте! Бо хто має, то дасться йому, хто ж не має, – забереться від нього і те, що, здається йому, ніби має.

¹⁹До Нього ж прийшли мати й брати Його, та через народ не могли доступитись до Нього. ²⁰І сповістили Йому:

– Твоя мати й брати Твої *он* стоять осторонь, і бажають побачити Тебе.

²¹А Він відповів і промовив до них:

– Моя мати й брати Мої – це ті, хто слухає Боже Слово, і виконує!

Ісус утихомирює море

²²І сталось, одного з тих днів увійшов Він до човна, а з Ним Його учні. І сказав Він до них:

– Переплиньмо на другий бік озера.

І відчалили. ²³А коли вони плинули, Він заснув. І знялася на озері буря велика, аж вода заливати їх стала, і були в небезпеці вони. ²⁴І вони підійшли, і розбудили Його та й сказали:

– Учителю, Учителю, гинемо!

Він же встав, наказав бурі й хвилям, – і вони вщухнули, і тиша настала! ²⁵А до них Він сказав:

– Де ж ваша віра?

І дивувались вони, перестрашені, і говорили один до одного:

– Хто ж це такий, що вітрам і воді Він наказує, а вони Його слухають?

Уздоровлення біснுவатого

²⁶І вони припливли до землі Гадаринської, що навпроти Галілеї.

²⁷І, як на землю Він вийшов, перестрів Його один чоловік із міста, що довгі роки мав він демонів, не вдягався в одягу, і мешкав не в домі, а в гробах. ²⁸А коли він Ісуса побачив, то закричав, повалився перед Ним, і голосом гучним закликав:

– Що до мене Тобі, Ісусе, Сину Бога Всевишнього? Благаю Тебе, – не муч мене!

²⁹Бо звелів Він нечистому духові вийти з людини. Довгий час він хапав його, – і в'язали його ланцюгами й кайданами, і стерегли його, але він розривав ланцюги, – і демон гнав по пустині його.

³⁰А Ісус запитався його:

– Як тобі на ім'я?

І той відказав: «Легіон», бо багато ввійшло в нього демонів.

³¹І благали Його, щоб Він їм не звелів іти в безодню. ³²Пасся ж там на горі гурт великий свиней. І просилися *демони ті*, щоб дозволив піти їм у них. І дозволив Він їм. ³³А як демони

вийшли з того чоловіка, то в свиней увійшли. І череда кинулась із кручі до озера, – і потопилась. ³⁴Пастухи ж, як побачили тее, що сталось, повтікали, та в місті й по селах звістили. ³⁵І вийшли побачити, що сталось. І прийшли до Ісуса й знайшли, що той чоловік, що демони вийшли із нього, сидів при ногах Ісусових вдягнений та при умі, – і полякались... ³⁶Самовидці ж їм розповіли, як видужав той біснுவатий. ³⁷І весь народ Гадаринського краю став благати Його, щоб пішов Він від них, – великий-бо страх обгорнув їх. Він же до човна ввійшов і вернувся. ³⁸А той чоловік, що демони вийшли із нього, став благати Його, щоб бути при ньому. Та Він відпустив його, кажучи:

– ³⁹Вернися до дому свого, і розповіж, які речі великі вчинив тобі Бог!

І той пішов, і по цілому місту звістив, які речі великі для нього Ісус учинив!

Чудеса уздоровлення

⁴⁰А коли повернувся Ісус, то люди Його прийняли, бо всі чекали Його.

⁴¹Аж ось прийшов муж, Яір на ім'я, що був старшим синагоги. Він припав до Ісусових ніг, та й став благати Його завітати до дому його. ⁴²Бо він мав одиначку дочку, років десь із дванадцять, – і вмирала вона. А коли Він ішов, народ тиснув Його.

⁴³А жінка *одна*, що дванадцять років хворою на кровотечу була, що ніхто вздоровити не міг її, ⁴⁴підійшовши ззаду, доторкнулась до краю одежі Його, – і хвилі тієї спинилася її кровотеча!

⁴⁵А Ісус запитав:

– Хто доторкнувся до Мене?

Коли ж відмовлялися всі, то Петро відказав:

– Учителю, народ коло Тебе он товпиться й тисне.

⁴⁶Ісус же промовив:

– Доторкнувсь хтось до Мене, бо Я відчув силу, що вийшла з Мене...

⁴⁷А жінка, побачивши, що вона не втаїлась, трясучись, підійшла та й упала перед Ним, і призналася перед усіма людьми, чому доторкнулась до Нього, і як хвилі тієї одужала. ⁴⁸Він же промовив до неї:

– Дочко, твоя віра спасла тебе; іди з миром *собі!*

⁴⁹Як Він ще промовляв, приходить *ось* від старшини синагоги один та й говорить:

– Дочка твоя вмерла, – не турбуй *же* Вчителя!

⁵⁰Ісус же, почувши, йому відповів:

– Не лякайся, тільки віруй, – і буде спасена вона.

⁵¹Прийшовши ж до дому, не пустив Він нікого з Собою ввійти, крім Петра, та Івана, та Якова, та батька дівчати, та матері. ⁵²А всі плакали та голосили за нею... Він же промовив:

– Не плачте, – не вмерла вона, але спить!

⁵³І насміхалися з Нього, бо знали, що вмерла вона. ⁵⁴А Він узяв за руку її та й скрикнув, говорячи:

– Дівчатко, вставай!

⁵⁵І вернувся їй дух, – і хвилі тієї вона ожила... І звелів дати їй їсти. ⁵⁶І здивувались батьки її. А Він наказав їм нікому не розповідати, що сталося.

Служіння Дванадцятьох

РОЗДІЛ 9

¹І скликав Він Дванадцятьох, і дав їм силу та владу над усіма демонами, і вздоровляти недуги. ²І послав їх проповідувати Царство Боже та вздоровляти недужих. ³І промовив до них:

– Не беріть нічого в дорогу: ані палиці, ані торби, ні хліба, ні срібла, ані майте по двоє убрань. ⁴І в який дім увійдете, – залишайтеся там, і звідти відходьте. ⁵А як хто вас не прийме, то, виходячи з міста того, обтрусіть від ніг ваших порох на свідчення супроти них.

⁶І вийшли вони, та й ходили по селах, звіщаючи Добру Новину та всюди вздоровляючи.

⁷А Ірод тетрарх прочув усе, що сталося, і вагався, бо дехто казали, що Іван це із мертвих устав,⁸ а інші, що Ілля то з'явився, а знов інші, що ожив це один із стародавніх пророків. ⁹Тоді Ірод сказав:

– Іванові стяв я голову; хто ж Оцей, що я чую про Нього речі такі?

І він намагався побачити Його.

¹⁰А коли повернулись апостоли, вони розповіли Йому, що зробили. І Він їх узяв, та й пішов самотою на місце безлюдне, біля міста, що зветься Віфсаїда. ¹¹А як люди довідалися, то пішли вслід за Ним. І Він їх прийняв, і розповідав їм про Боже Царство, та тих уздоровляв, хто потребував uzдоровлення.

Нагодування п'яти тисяч

¹²А день став схилятися. І Дванадцяттеро підійшли та й сказали Йому:

– Відпусти *вже* людей, – нехай вони йдуть у довколишні села й оселі спочити й здобути поживи, бо ми тут у місці безлюдному!

¹³А Він їм сказав:

– Дайте їсти їм ви.

Вони ж відказали:

– Немає в нас більше, як п'ятеро хліба й дві риби. Хіба підемо та купимо поживи для всього народу цього.

¹⁴Бо було чоловіків десь тисяч із п'ять. І сказав Він до учнів Своїх:

– Розсадіть їх рядами – по п'ятидесяти.

¹⁵І зробили отак, і всіх їх розсадили. ¹⁶І Він узяв п'ять хлібів та дві риби, споглянув на небо, поблагословив їх, і поламав, і дав учням, щоб клали народові. ¹⁷І всі їли й наситились! А з кусків позоставалих зібрали дванадцять кошів...

¹⁸І сталось, як на самоті Він молився, з Ним учні були. І спитав Він їх, кажучи:

– За кого Мене люди вважають?

¹⁹Вони ж відповіли та сказали:

– За Івана Христителя, а ті – за Іллю, а інші – що воскрес один із давніх пророків.

²⁰А Він запитав їх:

– А ви за кого Мене маєте?

Петро ж відповів та сказав:

– **За Христа Божого!**

²¹Він же їм наказав, і звелів не казати нікому про це. ²²І сказав Він:

– Синові Людському треба багато страждати, і Його відцураються старші, і первосвященики, і книжники, і буде Він убитий, – але третього дня Він воскресне!

²³А до всіх Він промовив:

– **Коли хоче хто йти вслід за Мною, хай зречеться самого себе, і хай візьме щоденно свого хреста, та й за Мною йде.** ²⁴Бо хто хоче душу свою зберегти, той погубить її, а хто ради Мене згубить душу свою, той її збереже. ²⁵Яка ж користь людині, що здобуде весь світ, але занастить чи згубить себе? ²⁶Бо хто буде Мене та Моєї науки соромитися, того посоромиться також Син Людський, як прийде у славі Своїй, і Отчій, і святих Анголів. ²⁷Правдиво ж кажу вам, що деякі з тут-о приявних не скуштують смерті, аж поки не побачать Царства Божого.

Переображення

²⁸І сталось після оцих слів днів за вісім, узяв Він Петра, і Івана, і Якова, та й пішов помолитись на гору. ²⁹І коли Він молився, то вигляд лиця Його переобразився, а одежа Його стала біла й блискуча. ³⁰І ось два мужі з Ним розмовляли, – були то Мойсей та Ілля, ³¹що з'явилися в славі, і говорили про кінець Його,

який в Єрусалимі Він мав докінчити. ³²А Петро та приявні з ним були зморені сном, але, пробудившись, бачили славу Його й обох мужів, що стояли при Ньому. ³³І сталось, як із Ним розлучались вони, то промовив Петро до Ісуса:

– Учителю, добре нам бути отут! Поставмо ж *отут* три шатрі: задля Тебе одне, і Мойсею одне, і одне для Іллі!

Він не знав, що говорить...

³⁴А як він говорив це, насунула хмара та їх заслонила. І вони полякались, як стали ті входити в хмару. ³⁵І почувся ось голос із хмари, який промовляв:

– **Це Син Мій Улюблений, – Його слухайтеся!**

³⁶А коли *оцей* голос лунав, Ісус Сам позостався. А вони промовчали, і нікому нічого тих днів не казали, що бачили.

³⁷А наступного дня, як спустились з гори, перестрів Його натовп великий. ³⁸І закричав ось *один* чоловік із народу й сказав:

– Учителю, благаю Тебе, – зглянься над сином моїм, бо одинак він у мене! ³⁹А ото дух хапає його, і він нагло кричить, і трясє ним, аж той піну пускає. І, вимучивши він його, насилу відходить. ⁴⁰І учнів Твоїх я благав його вигнати, та вони не змогли.

⁴¹А Ісус відповів і промовив:

– О, роде невірний й розбещений, – доки буду Я з вами, і терпітиму вас? Приведи свого сина сюди!

⁴²А як той іще йшов, демон кинув його та затряс. Та Ісус наказав тому духу нечистому, – і вздоровив дитину, і віддав її батькові її. ⁴³І всі дивувалися величі Божій! А як усі дивувались усьому, що чинив Ісус, Він промовив до учнів Своїх:

– ⁴⁴Вкладіть до вух своїх ці ось слова: Людський Син буде виданий людям до рук...

⁴⁵Проте не зрозуміли вони цього слова, було-бо закрите від них, щоб його не збагнули, та боялись Його запитати про це слово.

Хто найбільший?

⁴⁶І прийшло їм на думку: хто б найбільший з них був? ⁴⁷А Ісус, думку серця їх знавши, узяв дитину, і поставив її біля Себе.

⁴⁸І промовив до них:

– Як хто прийме дитину оцю в Ім'я Моє, Мене він приймає, а як хто Мене прийме, приймає Того, Хто послав Мене. Хто-бо найменший між вами всіма, – той великий!

⁴⁹А Іван відповів і сказав:

– Учителю, ми бачили одного *чоловіка*, що Ім'ям Твоїм демонів виганяв, і ми заборонили йому, бо він з нами не ходить.

⁵⁰Ісус же йому відказав:

– Не забороняйте, – бо хто не проти вас, той за вас!

⁵¹І сталось, коли дні вознесення Його наближались, Він постановив піти в Єрусалим.¹ ⁵²І Він посланців вислав перед Собою. І пішли вони, та й прибули до села самарянського, щоб *ночівлю* Йому приготувити. ⁵³А ті не прийняли Його, бо йшов Він у напрямі Єрусалиму.² ⁵⁴Як побачили ж *те* учні Яків й Іван, то сказали:

– Господи, – хочеш, то ми скажемо, щоб вогонь зійшов з неба та винищив їх, як і Ілля зробив.

⁵⁵А Він обернувся до них, їм докорив та й сказав:

– Ви не знаєте, якого ви духа. ⁵⁶Бо Син Людський прийшов не губить душі людські, а спасати!

І пішли вони в інше село.

Вимоги до учнів

⁵⁷І сталось, як дорогою йшли, сказав до Нього один:

– Я піду за Тобою, хоч би куди Ти пішов.

⁵⁸Ісус же йому відказав:

¹ В оригіналі «Він поставив лице Своє піти в Єрусалим». Це гебраїзм.
Пор. Дан. 11:17.

² Між самарянами та євреями була велика давня незгода (пор. Ів. 4:9), тому самаряни не пропускали через свою землю євреїв, прочан до Єрусалиму.

– Мають нори лисиці, а гнізда – небесні пташки, – Син же Людський не має ніде й голови прихилити!

⁵⁹І промовив до другого Він:

– Іди за Мною.

А той відказав:

– Дозволь мені перше піти, і батька свого поховати.

⁶⁰Він же йому відказав:

– Зостав мертвим ховати мерців своїх. А ти йди та звіщай Царство Боже.

⁶¹А інший сказав:

– Господи, я піду за Тобою, та дозволь мені перш попроситись із своїми домашніми.

⁶²Ісус же промовив до нього:

– **Ніхто з тих, хто кладе свою руку на плуга та назад озирається, не надається до Божого Царства!**

Сімдесят послані на служіння

РОЗДІЛ 10

¹Після того призначив Господь і інших Сімдесят, і послав їх по двох перед Себе до кожного міста та місця, куди Сам мав іти. ²І промовив до них:

– **Хоч жниво велике, та робітників мало; тож благайте Господаря жнива, щоб робітників вислав на жниво Своє.** ³Ідіть! Оце посилаю Я вас, як ягнят між вовки. ⁴Не носіть ні калитки, ні торби, ні сандаль, і не вітайте в дорозі нікого. ⁵Як до дому ж якого ви ввійдете, то найперше кажіть: «Мир дому цьому!» ⁶І коли син миру там буде, то спочине на ньому ваш мир, коли ж ні – до вас вернеться. ⁷Зоставайтеся ж у домі тим самим, споживайте та пийте, що є в них, – бо вартий робітник своєї заплати. Не ходіть з дому в дім. ⁸А як прийдете в місто яке, і вас приймуть, – споживайте, що вам подадуть. ⁹Уздоровлюйте хворих, що в нім, промовляйте

до них: «Наблизилося Царство Боже до вас!»¹⁰ А як прийдете в місто яке, і вас не приймуть, то вийдіть на вулиці його та й кажіть:¹¹ «Ми обтрушуємо вам навіть порошок, що прилип до нас із вашого міста. Та знайте оце, що наблизилося Царство Боже!»¹² Кажу вам: того дня легше буде содомлянам, аніж місту тому!

¹³Горе тобі, Хоразіне, горе тобі, Віфсаїдо! Бо коли б то у Тирі й Сидоні були відбулися ті чуда, що сталися в вас, то давно б вони покаялися в волосяниці та в попелі!¹⁴ Але на суді відрадніш буде Тиру й Сидону, як вам...¹⁵ А ти, Капернауме, що до неба піднісся, – аж до аду ти зійдеш!¹⁶ **Хто слухає вас – Мене слухає, хто ж погорджує вами – погорджує Мною, хто ж погорджує Мною – погорджує Тим, Хто послав Мене.**

Радісні результати

¹⁷А ті Сімдесят повернулися з радістю, кажучи:

– Господи, – навіть демони коряться нам у Ім'я Твоє!

¹⁸Він же промовив до них:

– Я бачив того сатану, що з неба спадав, немов блискавка.

¹⁹Ось Я владу вам дав наступати на змії та скорпіонів, і на всю силу ворожу, – і ніщо вам не зашкодить.²⁰ **Та не тіштесь тим, що вам коряться духи, але тіштесь, що ваші імена записані в небі!**

²¹Того часу Ісус звеселився Духом Святим і промовив:

– Прославляю Тебе, Отче, Господи неба й землі, що втаїв Ти оце від премудрих і розумних, та його немовлятам відкрив. Так, Отче, бо Тобі так було до вподоби!²² Передав Мені все Мій Отець. І не знає ніхто, хто є Син, – тільки Отець, і хто Отець – тільки Син, та кому Син захоче відкрити.

²³І, звернувшись до учнів, наодинці їм сказав:

– Блаженні ті очі, що бачать, що бачите ви!²⁴ Кажу ж вам, що багато пророків і царів бажали побачити, що бачите ви – та й не бачили, і почути, що чуєте ви – і не чули!

²⁵І підвівсь ось законник один, і сказав, Його випробувуючи:

– Учителю, що робити мені, щоб вічне життя осягнути?

²⁶Він же йому відказав:

– Що в Законі написано, як ти читаєш?

²⁷А той відповів і сказав:

– **Люби Господа Бога свого всім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією силою своєю, і всім своїм розумом, і свого ближнього, як самого себе.**

²⁸Він же йому відказав:

– Правильно ти відповів. Роби це, – і будеш жити.

²⁹А той бажав сам себе виправдати, та й сказав до Ісуса:

– А хто то мій ближній?

Милосердний самарянин

³⁰А Ісус відповів і промовив:

– Один чоловік ішов з Єрусалиму до Єрихону, і попався розбійникам, що обдерли його, і завдали йому рани, та й утекли, покинувши ледве живого його. ³¹Проходив випадком тією дорогою священник один, побачив його, – і проминув. ³²Так само й Левит надійшов на те місце, поглянув, – і теж проминув.

³³Проходив же там якийсь самарянин, та й натрапив на нього, і, побачивши, змилосердився. ³⁴І він підійшов, і обв'язав йому рани, наливши оливи й вина. Потому його посадив на худобину власну, і приставив його до гостиниці, та й клопотався про нього. ³⁵А другого дня, відїжджаючи, вийняв він два динарії, та й дав їх господареві й проказав: «Заопікуйся ним, а як більше що витратиш, – заплачу тобі, як вернуся». ³⁶Котрий же з цих трьох – на думку твою – був ближній тому, хто попався розбійникам?

³⁷А він відказав:

– Той, хто вчинив йому милість.

Ісус же сказав йому:

– Іди, – і роби так і ти!

Марта і Марія

³⁸І сталось, коли вони йшли, Він прийшов до одного села. Одна ж жінка, Марта *їй* на ім'я, прийняла Його в дім свій. ³⁹Була ж в неї сестра, що звалась Марія; вона сіла в ногах у Ісуса, та й слухала слова Його. ⁴⁰А Марта великою послугою клопоталась, а спинившись, сказала:

– Господи, чи байдуже Тобі, що на мене саму полишила служити сестра моя? Скажи ж *їй*, щоб мені допомогла.

⁴¹Господь же промовив у відповідь *їй*:

– Марто, Марто, – турбуєшся й журишся ти про багато чого, ⁴²а потрібне одне. Марія ж обрала найкращу частку, яка не відбереться від неї...

Настанова про молитву

РОЗДІЛ 11

¹І сталось, як молився Він у місці одному, і коли перестав, озвався до Нього один із Його учнів:

– Господи, навчи нас молитися, як і Іван навчив своїх учнів.

²Він же промовив до них:

– Коли молитесь, говоріть: **«Отче наш, що єси на небесах! Нехай святиться Ім'я Твоє, нехай прийде Царство Твоє, нехай буде воля Твоя, як на небі, так і на землі. ³Хліба нашого насущного дай нам на кожний день. ⁴І прости нам наші гріхи, бо й самі ми прощаємо кожному боржникові нашому. І не введи нас у випробовування, але визволи нас від лукавого!»**

⁵І сказав Він до них:

– Хто з вас матиме приятеля, і піде до нього опівночі, і скаже йому: «Позич мені, друже, три хліби, ⁶бо прийшов із дороги до мене мій приятель, я ж не маю, що дати йому». ⁷А той із середини в відповідь скаже: «Не роби мені клопоту, – уже замкнені двері, і мої діти зі мною на ліжкові. Не можу я встати

та дати тобі». ⁸Кажу вам: коли він не встане, і не дасть ради дружби йому, то за докучання його він устане та й дасть йому, скільки той потребує. ⁹І Я вам кажу: **просіть, – і буде вам дано, шукайте – і знайдете, стукайте – і відчинять вам!** ¹⁰Бо кожен, хто просить – одержує, хто шукає – знаходить, а тому, хто стукає – відчинять. ¹¹І котрий з вас, батьків, як син хліба проситиме, подасть йому каменя? Або, як *проситиме* риби, замість риби подасть йому гадину? ¹²Або, як яйця він проситиме, дасть йому скорпіона? ¹³Отож, коли ви, будучи злі, потрапите добрі дари своїм дітям давати, – скільки ж більше Небесний Отець подасть Духа Святого *всім* тим, хто проситиме в Нього?

Богохульство фарисеїв

¹⁴Раз вигонив Він демона, який був німий. І коли демон вийшов, німий заговорив. А народ дивувався. ¹⁵А деякі з них гомоніли:

– Виганяє Він демонів *силою* Вельзевула, князя демонів...

¹⁶А інші, випробовуючи, хотіли від Нього ознаки із неба.

¹⁷Він же знав думки їхні, і промовив до них:

– Кожне царство, само проти себе поділене, запустіє, і дім на дім упаде. ¹⁸А коли й сатана поділився сам супроти себе, – як стоятиме царство його? А ви кажете, що Вельзевулом вигоню Я демонів. ¹⁹Коли ж Вельзевулом вигоню Я демонів, то чим виганяють *їх* ваші сини? Тому вони стануть вам суддями. ²⁰А коли перстом¹ Божим вигоню Я демонів, то справді прийшло до вас Боже Царство. ²¹Коли сильний збройно свій двір стереже, то в безпеці маєток його. ²²Коли ж дужчий від нього його нападе й переможе, то всю зброю йому забере, на яку покладався той, і роздасть свою здобич. ²³Хто не зі Мною, той проти Мене; і хто не збирає зі Мною, той розкидає! ²⁴Коли дух нечистий виходить з людини, то блукає місцями

¹ Перст – палець, синонім сили.

безвідними, відпочинку шукаючи, але, не знаходячи, каже: «Вернуся до хати своєї, звідки я вийшов». ²⁵А як вернеться він, то *хату* знаходить заметену й прибрану. ²⁶Тоді він іде та й приводить сімох інших духів, лютіших за себе, – і входять вони та й живуть там. І буде останнє людині тій гірше за перше!

²⁷І сталось, як Він це говорив, одна жінка з народу *свій* голос піднесла й сказала до Нього:

– Блаженна утроба, що носила Тебе, і груди, що Ти ссав їх!

²⁸А Він відказав:

– Так. **Блаженні ж і ті, хто слухає Божого Слова і його береже!**

Ознака Йони

²⁹А як люди збиралися, Він почав промовляти:

– Рід цей – рід лукавий: він ознаки шукає, та ознаки йому не дадуть, крім ознаки пророка Йони. ³⁰Бо як Йона ознакою був для ніневітян, так буде й Син Людський для роду цього. ³¹Цариця південна на суд стане з мужами роду цього, – і їх засудить, бо вона з кінця світу прийшла Соломонову мудрість послухати. А тут ось Хтось більший, аніж Соломон! ³²Ніневітяни стануть на суд із цим родом, – і засудять його, вони-бо покаялися через Йонину проповідь. А тут ось Хтось більший, ніж Йона!

³³Засвіченого світильника ніхто в сховок не ставить, ані під посудину, але на свічник, щоб бачили світло, хто входить. ³⁴Око твоє – то світильник для тіла; тому, як око твоє буде дуже, то й усе тіло твоє буде світле. А коли б твоє око нездатне було, то й усе тіло твоє буде темне. ³⁵Отож, уважай, щоб те світло, що в тобі, не сталося темрявою! ³⁶Бо коли твоє тіло все світле, і не має жадної темної частини, то все буде світле, неначе б світильник осяяв блиском тебе.

Горе вам, фарисеї

³⁷Коли Він говорив, то один фарисей став благати Його пообідати в нього. Він же прийшов та й сів при столі.¹ ³⁸Фарисей же, побачивши *це*, здивувався, що перед обідом Він перш не обмився. ³⁹Господь же промовив до нього:

– Тепер ви, фарисеї, он чистите зовнішність кухля та миски, а ваше нутро повне здирства та кривди! ⁴⁰Нерозумні, – чи ж Той, Хто створив *оте* зовнішнє, не створив Він і внутрішнє? ⁴¹Тож милостиню подавайте з унутрішнього, – і ось все буде вам чисте. ⁴²Горе вам, фарисеям, – бо ви десятину даєте з м'яти та рути й усякого зілля, але обминаєте суд та Божу любов; це треба робити, і того не лишати! ⁴³Горе вам, фарисеям, що любите перші лавки в синагогах та привіти на ринках! ⁴⁴Горе вам, – бо ви як гроби непомітні, – люди ж ходять по них і не знають того...

⁴⁵Озвався ж один із законників, і каже Йому:

– Учителю, кажучи *це*, Ти і нас ображаєш!

⁴⁶А Він відказав:

– Горе й вам, законникам, бо ви на людей тягарі накладаете, які важко носити, а самі й одним пальцем своїм не доторкуєтесь тягарів! ⁴⁷Горе вам, бо надгробки пророкам ви ставите, – ваші ж батьки їх повбивали... ⁴⁸Так, – визнаєте ви й хвалите вчинки батьків своїх: бо вони їх повбивали, а ви їм надгробки будуете! ⁴⁹Через те й мудрість Божа сказала: «Я пошлю їм пророків й апостолів, – вони ж декого з них повбивають, а декого виженуть», ⁵⁰щоб на роді оцім відомстилася кров усіх пророків, що пролита від створення світу, ⁵¹від крові Авеля аж до крові Захарія, що загинув між жертovníком і храмом! Так, кажу вам, – відомститься *це все* на цім роді! ⁵²Горе вам, законникам, бо взяли ви ключа розуміння: самі не ввійшли, і тим, хто хотів увійти, боронили!

⁵³А коли Він виходив ізвідти, стали книжники та фарисеї сильно тиснути та від Нього допитуватись про багато речей, –

¹ Возліг – засів при столі (за східним звичаєм), напівлежачи.

⁵⁴вони чатували на Нього, щоб зловити що з уст Його (і щоб оскаржити Його).

Бог знає і піклується

РОЗДІЛ 12

¹Того часу, як зібралися десятитисячні натовпи народу, – аж топтали вони один одного, – Він почав промовляти перш до учнів Своїх:

– Стережіться розчини фарисейської, що є лицемірство!

²Бо немає нічого захованого, що не відкриється, ні таємного, що не виявиться. ³Тому все, що казали ви потемки, – при світлі почується, що ж шептали на вухо в коморах, – на дахах проповідане буде. ⁴Кажу ж вам, Своїм друзям: Не бійтеся тих, хто тіло вбиває, а потім більш нічого не може вчинити! ⁵Але вкажу вам, кого *треба* боятися: Бійтеся того, хто має владу, убивши, укинути в геєну. Так, кажу вам: Того бійтеся! ⁶Чи ж не п'ять горобців продають за два гроші? Та проте перед Богом із них ні один не забутий. ⁷Але навіть волосся вам на голові пораховане все. Не бійтеся: вартніші ви за багатьох горобців!

⁸Кажу ж вам: **Кожного, хто перед людьми Мене визнає, того визнає й Син Людський перед Анголами Божими.**

⁹**Хто ж Мене відцурається перед людьми, того відцураються перед Анголами Божими.** ¹⁰І кожному, хто скаже слово на Людського Сина, йому проститься; а хто зневажатиме Духа Святого, – не проститься. ¹¹А коли вас водитимуть до синагог, і до урядів, і до влад, – не турбуйтеся, як або що відповідати чи що говорити, – ¹²Дух-бо Святий вас навчить тієї години, що потрібно казати!

Засудження зажерливості

¹³І озвався до Нього один із народу:

– Учителю, скажи братові моєму, щоб він спадщиною по-

ділився зі мною.

¹⁴А Він відказав йому:

– Чоловіче, хто поставив над вами Мене за суддю або за подільника?

¹⁵І промовив до них:

– Глядіть, остерігайтеся всякої зажерливості, – **бо життя чоловіка не залежить від достатку маєтку його.**

¹⁶І Він розповів їм притчу, говорячи:

– В одного багача гойно нива вродила. ¹⁷І міркував він про себе й казав: «Що робити, що не маю куди зібрати плодів своїх?» ¹⁸І сказав: «Оце я зроблю, – порозвалюю клуні свої, і просторніші поставлю, і позбираю туди пашню свою всю та свій достаток. ¹⁹І скажу я душі своїй: “Душе, маєш багато добра, на багато років складеного. Спочивай, їж та пий, і веселися!”» ²⁰Бог же до нього прорік: «Нерозумний, – ночі цієї ось душу твою зажадають від тебе, і кому позостанеться те, що ти наготував?»... ²¹Так буває і з тим, хто збирає для себе, та не багатіє в Бога.

²²І промовив Він учням Своїм:

– Через це кажу вам: Не журіться про життя, – що ви будете їсти, і ні про тіло, – у що ви зодягнетесь. ²³Бо більше від їжі життя, а тіло від одягу. ²⁴Погляньте на гайвороння, що не сіють, не жнуть, нема в них комори, ні клуні, – проте Бог їх годує. Скільки ж більше за птахів ви варті! ²⁵Хто ж із вас, коли журиться, додати зможе до зросту свого *бодай* ліктя одного? ²⁶Тож коли ви й найменшого не подолаєте, то чого ж ви про інше клопочетесь? ²⁷Погляньте на *ті он* лілеї, як вони не прядуть, ані тчуть. Але говорю вам, що й *сам* Соломон у всій славі своїй не вдягався отак, як одна з них! ²⁸І коли он траву, що сьогодні на полі, а взавтра до печі вкидається, Бог так зодягає, скільки ж краще *зодягне* Він вас, маловірні! ²⁹І не шукайте, що будете їсти, чи що будете пити, і не клопочіться. ³⁰Бо всього цього й люди світу оцього шукають, Отець же ваш знає, що того вам потрібно. ³¹**Шукайте отож Його Царства, а це вам додасться!**

³²**Не лякайся, черідко мала, бо сподобалося Отцю вашому дати вам Царство.** ³³Продавайте достатки свої та милостиню подавайте. Робіть калитки собі не старіючі, – невичерпний скарб той у небі, куди не закрадається злодій, і міль де не точить. ³⁴Бо де скарб ваш, там буде й серце ваше!

Будьмо готові

³⁵Нехай підперезані будуть вам стегна, а світла *ручні* позасвічувані! ³⁶І *будьте* подібними до людей, що очікують пана свого, коли вернеться він із весілля, щоб, як прийде й застукає, відчинити негайно йому. ³⁷Блаженні раби ті, що пан, коли прийде, то знайде, що пильнують вони! Поправді кажу вам: підпережеться він і їх посадовить, і, підійшовши, буде їм послуговувати. ³⁸І коли прийде о другій¹ чи прийде о третій сторожі, та знайде так само, – блаженні вони! ³⁹Знайте ж це, що коли б знав господар, о котрій то годині підкрадеться злодій, то він пильнував би, і свого б дому не дав підкопати. ⁴⁰**Тому будьте готові і ви, – бо прийде Син Людський тієї години, коли ви не думаєте!**

⁴¹Озвався ж Петро:

– Господи, чи до нас кажеш притчу оцю, чи до всіх?

⁴²А Господь відказав:

– Хто ж тоді вірний і мудрий домоправитель, що пан настановить його над своїми челядниками, щоб давати харч визначену своєчасно? ⁴³Блаженний той раб, що пан його прийде та знайде, що робить він так! ⁴⁴Поправді кажу вам, що над всім маєтком своїм він поставить його. ⁴⁵А коли раб той скаже у серці своїм: «Забариться пан мій прийти», і зачне бити слуг та служниць, їсти та пити та напиватися, ⁴⁶то прийде раба того пан за дня, якого він не сподівається, і о годині, якої не знає, – і розітне його пополювині, і визначить долю йому з невірними! ⁴⁷А раб той, що знав волю свого господаря, але не приготував, ані не вчинив згідно волі його, буде тяжко побитий. ⁴⁸Хто ж не знав,

¹ Друга сторожа – це година 9–12-та вечора, а третя сторожа – це година 12–3-тя ночі.

а вчинив каригідне, буде мало він битий. **Тож від кожного, кому дано багато, багато від нього й жадатимуть. А кому багато повірено, від того ще більше жадатимуть.**

Христос ділить людей

⁴⁹Я прийшов вогонь кинути на землю, – і як Я прагну, щоб він уже запалав! ⁵⁰Я ж маю хреститися хрищенням, – і як Я мучуся, поки те сповниться! ⁵¹Чи ви думаєте, що прийшов Я мир дати на землю? Ні, кажу вам, але поділ! ⁵²Віднині-бо п'ятеро в домі одному поділені будуть: троє супроти двох, і двоє супроти трьох. ⁵³Стане батько на сина, а син проти батька, мати проти дочки, а дочка проти матері, свекруха навпроти невістки своєї, а невістка навпроти свекрухи!..

⁵⁴Промовив же Він і до народу:

– Як побачите хмару, що з заходу суне, то кажете зараз: «Зближається дощ», – і так і буває. ⁵⁵А коли віє вітер південний, то кажете: «Буде спекота», – і буває. ⁵⁶Лицеміри, – лице неба й землі розпізнати ви вмієте, чому ж не розпізнаєте часу цього? ⁵⁷Чого ж і самі по собі ви не судите, що справедливе? ⁵⁸Бо коли до уряду ти йдеш зі своїм супротивником, попилънууй з ним залагодити по дорозі, щоб тебе до судді не потяг він, а суддя щоб прислужникові не віддав тебе, а прислужник щоб не посадив до в'язниці тебе. ⁵⁹Поправді кажу тобі: «Не вийдеш ізвідти, поки не віддаси й останнього шеляга!»

Заклик до каяття

РОЗДІЛ 13

¹Того часу прийшли дехто, та й розповіли Йому про галілеян, що їхню кров Пилат змішав із їхніми жертвами. ²Ісус же сказав їм у відповідь:

– Чи ви думаєте, що оці галілеяни, що так постраждали, грішніші були від усіх галілеян? ³Ні, кажу вам; та коли

не покається, то загинете всі так! ⁴Або ті вісімнадцять, що башта на них завалилась в Сілоамі й побила їх, – чи думаєте, що ті винні були більш за всіх, що в Єрусалимі живуть? ⁵Ні, кажу вам; та коли не покається, то загинете всі так!

⁶І Він розповів оцю притчу:

– Один *чоловік* у своїм винограднику мав посаджене фігове дерево. І прийшов він шукати на ньому плоду, але не знайшов. ⁷І сказав винареві: «Оце третій рік, відколи приходжу шукати плоду на цім фіговім дереві, але не знаходжу; зрубай його, – нащо й землю марнує воно?» ⁸А той йому в відповідь каже: «Позостав його, пане, і на цей рік, аж поки його обкопаю довкола, і обкладу його гноєм, – ⁹чи року наступного плоду не вродить воно. Коли ж ні, то зрубаєш його».

Уздоровлення у суботу

¹⁰І навчав Він в одній з синагог у суботу. ¹¹І ось *там* була одна жінка, що вісімнадцять років мала духа немочі, і була скорчена, і не могла ніяк випростатись. ¹²А Ісус, як побачив її, то покликав до Себе. І сказав їй:

– Жінко, – звільнена ти від недуги своєї.

¹³І Він руки на неї поклав, – і вона зараз випросталась, – і стала славити Бога! ¹⁴Озвався ж старший синагоги, обурений, що Ісус уздоровив у суботу, і сказав до народу:

– Є шість день, коли працювати належить, – приходьте тоді та вздоровлюйтеся, а не дня суботнього.

¹⁵А Господь відповів і промовив до нього:

– Лицеміре, – хіба ж не відв'язує кожен із вас у суботу свого вола чи осла від ясел, і не веде напоїти? ¹⁶Чи ж цю дочку Авраамову, яку сатана зв'язав вісімнадцять ось років, не належить звільнити її суботнього дня від цих пут?

¹⁷А як Він говорив це, – засоромилися всі Його супротивники. І тішився весь народ всіма славними *вчинками*, які Він чинив!

Притчі про гірчичне зерно і про розчину

¹⁸Він же промовив:

– До чого подібне Царство Боже, і до чого його прирівняю?

¹⁹Подібне воно до гірчичного зерна, що взяв чоловік і посіяв його в своїм саді. І воно виростало, і деревом стало, і кублилосьптаство небесне на віттях його.

²⁰І знову сказав Він:

– Із чим порівняю Я Божеє Царство? ²¹Подібне до розчини, що її бере жінка, і кладе на три мірки муки, аж поки все вкисне.

Повчання у селищах

²²І проходив містами та селами Він і навчав, до Єрусалиму простуючи. ²³І озвався до Нього один:

– Господи, – хіба буде мало спасених?

А Він відказав їм:

– ²⁴Силкуйтеся ввійти тісними ворітьми, бо кажу вам, – багато хто будуть намагатися ввійти, – та не зможуть! ²⁵Як устане Господар та двері замкне, ви почнете назовні стояти, та стукати в двері й казати: «Господи, – відчини нам!» А Він вам у відповідь скаже: «Не знаю Я вас, звідки ви!» ²⁶Тоді станете ви говорити: «Ми їли й пили перед Тобою і на вулицях наших навчав Ти»... ²⁷А Він *вам* відкаже: «Говорю вам, – не знаю Я, звідки ви. Відійдіть від Мене всі, хто чинить неправду!» ²⁸Буде плач там і скрегіт зубів, як побачите ви Авраама, та Ісака та Якова, та пророків усіх в Царстві Божім, себе ж – вигнаних геть... ²⁹**І прийдуть *інші* від сходу й заходу, і півночі й півдня, і при столі в Царстві Божім засядуть!** ³⁰І ось, є останні, що стануть за перших, і є перші, що стануть останніми!

³¹Тієї години підійшли дехто з фарисеїв, і сказали Йому:

– Вийди собі, і піди звідси, – хоче-бо Ірод убити Тебе...

³²А Він відказав їм:

– Ідіть і скажіть тому лисові: «Ось демонів Я виганяю, і чиню вздоровлення, сьогодні та вавтра, а третього дня

закінчу. ³³Однак, Мені треба ходити сьогодні та ввечера, і часу найближчого, бо згинутися не може пророк поза Єрусалимом». ³⁴Єрусалиме, Єрусалиме, що вбиваєш пророків та каменуєш посланих до тебе! Скільки раз Я хотів позбирати дітей твоїх, як *та* квочка збирає під крила курчаток своїх, – та ви не захотіли! ³⁵Ось ваш дім зостається порожній для вас! Говорю-бо Я вам: Ви мене не побачите, аж поки не настане, що скажете: «Благословенний, Хто йде в Господнє Ім'я!»

Ісус уздоровлює у суботу

РОЗДІЛ 14

¹І сталось, що Він у суботу увійшов до дому одного з фарисейських старшин, щоб хліба спожити, а вони назирали за Ним. ²І ото перед Ним був один чоловік, слабкий на водянку. ³Ісус же озвався й сказав до законників та фарисеїв:

– Чи вздоровляти в суботу годиться чи ні?

⁴Вони ж мовчали. А Він, доторкнувшись, уздоровив його та відпустив... ⁵І сказав Він до них:

– Коли осел¹ або віл котрогось із вас упаде до криниці, то хіба він не витягне зараз його дня суботнього?

⁶І вони не могли відповісти на це.

Притча про званих

⁷А як Він спостеріг, як вони собі перші місця вибирали, то сказав до запрошених притчу:

– ⁸Коли хто покличе тебе на весілля, не сідай на першому місці, щоб не трапився хто поважніший за тебе з покликаних, ⁹і щоб той, хто покликав тебе та його, не прийшов і тобі не сказав: «Поступися цьому місцем!» І тоді ти із соромом станеш займати місце останнє... ¹⁰Але як ти будеш запрошений, то приходь, і сідай на останньому місці, щоб той, хто покликав

¹ Деякі джерела подають – син.

тебе, підійшов і сказав тобі: «Приятелю, – сідай вище!» Тоді буде честь тобі перед покликаними з тобою. **¹¹Хто-бо підноситься – буде впокорений, а хто впокоряється – той піднесеться.**

¹²А тому, хто Його покликав, сказав Він:

– Коли ти справляєш обід чи вечерю, не клич друзів своїх, ні братів своїх, ані своїх родичів, ні сусідів багатих, щоб так само й вони коли не запросили тебе, – і буде взаємна відплата тобі. ¹³Але, як справляєш гостину, клич убогих, калік, кривих та сліпих, ¹⁴і будеш блаженний, бо не мають вони чим віддати тобі, – віддасться ж тобі за воскресіння праведних!

¹⁵Як почув це один із отих, що сиділи з Ним при столі, то до Нього сказав:

– Блаженний, хто хліб споживатиме в Божому Царстві!

Притча про вечерю

¹⁶Він же промовив до нього:

– Один чоловік спорядив велику вечерю, і запросив багатьох. ¹⁷І послав він свого раба часу вечері сказати запрошеним: **«Ідіть, бо вже все наготовано».** ¹⁸І зараз усі почали відмовлятися. Перший сказав йому: «Поле купив я, і маю потребу піти та оглянути його. Прошу тебе, – вибач мені!» ¹⁹А другий сказав: «Я купив собі п'ять пар волів, – і йду спробувати їх. Прошу тебе, – вибач мені!» ²⁰І знов інший сказав: «Одружився ось я, і через те я не можу прийти». ²¹І вернувся той раб і панові своєму про все розповів. Розгнівався господар тоді, та й сказав до свого раба: «Піди швидко на вулиці та на завулки міські, і приведи сюди вбогих, і калік, і сліпих, і кривих». ²²І згодом раб повідомив: «Пане, сталося так, як звелів ти, та місця є ще». ²³І сказав пан рабові: «Піди на дороги й на загороди, та й силюй прийти, щоб наповнився дім мій. ²⁴Кажу-бо я вам, що жоден із запрошених мужів тих не покуштує моєї вечері... Бо багато покликаних, та вибраних мало!»

Хто може бути учнем Ісуса

²⁵Ішло ж з Ним багато людей. І, звернувшись, сказав Він до них:
– ²⁶Коли хто приходить до Мене, і не зненавидить свого батька та матері, і дружини й дітей, і братів і сестер, а до того й своєї душі¹, – той не може бути учнем Моїм! ²⁷І хто свого хреста не несе, і не йде вслід за Мною, – той не може бути учнем Моїм! ²⁸Хто-бо з вас, коли башту поставити хоче, перше не сяде й видатків не вирахує, – чи має потрібне на виконання, ²⁹щоб, коли покладе він основу, але докінчити не зможе, усі, хто побачить, не стали б сміятися з нього, ³⁰говорячи: «Чоловік цей почав будувати, але докінчити не міг»... ³¹Або який цар, ідучи на війну супроти царя іншого, перше не сяде порадитися, чи спроможен він із десятьма тисячами стріти того, хто йде з двадцятьма тисячами проти нього? ³²Коли ж ні, то, як той ще далеко, шле посольство до нього та й просить про мир. ³³Так ото й кожен із вас, який не зречеться усього, що має, не може бути учнем Моїм. ³⁴Сіль – добра річ. Коли ж сіль несолоною стане, чим приправити її? ³⁵Ні на землю, ні на гній не потрібна вона, – її геть викидають. Хто має вуха, щоб слухати, – нехай слухає!

Загублена вівця

РОЗДІЛ 15

¹Наближались до Нього всі митники й грішники, щоб послухати Його. ²Фарисеї ж та книжники нарікали й казали:

– Приймає Він грішників та з ними їсть.

³А Він їм розповів оцю притчу, говорячи:

– ⁴Котрий з вас чоловік, мавши сотню овець і загубивши одну з них, не покине в пустині тих дев'яносто дев'яти, та й не піде *шукати* загинулої, аж поки не знайде її? ⁵А знайшовши,

¹ В євангельській мові, як і в мові Старого Заповіту, слово «душа» часто означає «життя».

кладе на рамена свої та радіє. ⁶І, прийшовши додому, скликає він друзів і сусідів, та й каже до них: «Радійте зі мною, бо знайшов я вівцю свою *тую* загублену». ⁷Товорю вам, що так само на небі радітимуть *більш* за одного грішника, що кається, аніж за дев'яносто дев'ятох праведників, що не потребують покаяння!..

Загублена драхма

⁸Або яка жінка, що має десять драхм, коли згубить драхму одну, не засвічує світла, і не мете хати, і не шукає уважно, аж поки не знайде? ⁹А знайшовши, кличе приятельок та сусідок та каже: «Радійте зі мною, бо знайшла я загублену драхму!»
¹⁰Так само, кажу вам, радість буває в Божих Анголів за одного грішника, який кається.

Блудний син

¹¹І Він оповів:

– У чоловіка одного було два сини. ¹²І молодший із них сказав батькові: «Дай мені, батьку, належну частину маєтку!» І той поділив поміж ними маєток. ¹³А по небагатьох днях зібрав син молодший усе, та й подався до далекого краю, і розтратив маєток свій там, живучи марнотратно. ¹⁴А як він усе прожив, настав голод великий у тім краї, – і він став бідувати. ¹⁵І пішов він тоді і пристав до одного з мешканців тієї землі, а той вислав його на поля свої пасти свиней. ¹⁶І бажав він наповнити шлунка свого хоч стручками, що їли їх свині, та ніхто не давав їм йому. ¹⁷Тоді він спам'ятався й сказав: «Скільки в батька мого наймитів мають хліба аж надмір, а я отут з голоду гину!»
¹⁸Устану, і піду я до батька свого, та й скажу йому: «Прогрішився я, отче, проти неба та супроти тебе... ¹⁹Недостойний я вже зватись сином твоїм; прийми ж мене, як одного з своїх наймитів»... ²⁰І, вставши, пішов він до батька свого. А коли він далеко ще був, його батько вгледів його, – і переповнився

жалем: і побіг він, і кинувсь на шию йому, і зачав цілувати його!
²¹І озвався до нього той син: **«Прогрішився я, отче, проти неба та супроти тебе, і недостойний вже зватися сином твоїм»...** ²²А батько рабам своїм каже: «Принесіть негайно одяжу найкращу, і його зодягніть, і персня подайте на руку йому, а сандалі на ноги. ²³Приведіть теля відгодоване та заколіть, – будемо їсти й радіти, ²⁴**бо цей син мій був мертвий – і ожив, пропав – і знайшовся!**» І почали веселитись вони.
²⁵А син старший його був на полі. І коли він ішов й наближався до дому, почув музики та танці. ²⁶І покликав одного зі слуг, та й спитав: «Що це таке?» ²⁷А той каже йому: «То вернувся твій брат, і твій батько звелів заколоти теля відгодоване, – бо ж здоровим його він прийняв». ²⁸І розгнівався той, і ввійти не хотів. Тоді вийшов батько його й став просити його. ²⁹А той відповів і до батька сказав: «Ото, стільки років служу я тобі, і ніколи наказу твого не порушив, – ти ж ніколи мені й козеняти не дав, щоб із приятелями своїми потішився я... ³⁰Коли ж син твій вернувся оцей, що проїв твій маєток із блудницями, – ти для нього звелів заколоти теля відгодоване»... ³¹І сказав він йому: «Ти завжди зі мною, дитино, і все моє – то твоє! ³²Веселитись та тішитись треба було, бо цей брат твій був мертвий – і ожив, пропав – і знайшовся!»

Несправедливий управитель

РОЗДІЛ 16

¹Оповів же Він й учням Своїм:

– Один чоловік був багатий, і мав управителя, що оскаржений був перед ним, ніби він переводить маєток його. ²І він покликав його, і до нього сказав: «Що це чую про тебе? Дай звіт про своє управительство, бо більше не зможеш рядити». ³І управитель почав міркувати собі: «Що я маю робити, коли пан управительство відійме від мене? Копати не можу, просити соромлюсь.

⁴Знаю, що я зроблю, щоб мене прийняли до домів своїх, коли буду я скинений із управління». ⁵І закликав він нарізно кожного з боржників свого пана, та й питається першого: «Скільки винен ти панові моєму?» ⁶А той відказав: «Сто кадок оливи». І сказав він йому: «Візьми ось розписку свою, швидко сідай та й пиши: п'ятдесят». ⁷А потім питається другого: «А ти скільки винен?» І той відказав: «Сто кірців пшениці». І сказав він йому: «Візьми *ось* розписку свою й напиши: вісімдесят». ⁸І пан похвалив управителя цього невірного, що він мудро вчинив. Бо сини цього світу в своїм поколінні мудріші, ніж сини світла. ⁹І Я вам кажу: «Набувайте друзів собі від багатства¹ неправедного, щоб, коли проминеться воно, прийняли вас до вічних осель. ¹⁰**Хто вірний в найменшому, – і в великому вірний; і хто несправедливий в найменшому, – і в великому несправедливий.** ¹¹Отож, коли в несправедливім багатстві ви не були вірні, – хто вам правдиве довірить? ¹²І коли ви в чужому не були вірні, – хто ваше вам дасть? ¹³Жоден раб не може служити двом панам, – бо або одного зненавидить, а другого буде любити, або буде триматись одного, а другого знехтує. Не можете Богові й мамоні² служити!

¹⁴Чули все це й фарисеї, що були сріблολюбці, та й стали сміятися з Нього. ¹⁵Він же промовив до них:

– Ви себе видаєте за праведних перед людьми, але ваші серця знає Бог. Що-бо високе в людей, те перед Богом гидота. ¹⁶Закон і Пророки *були* до Івана; відтоді Царство Боже благовіститься, і кожен силкується втиснутись в нього. ¹⁷Легше небо й земля проминеться, ніж одна риса з Закону загине. ¹⁸Кожен, хто дружину свою відпускає, і бере *собі* іншу, той чинить перелюб. І хто побереться з тією, яку хто відпустив, той чинить перелюб.

¹ Від мамони. Пор. Мт. 6:27.

² Мамона – гроші, набуток, за арамейського *מָמוֹנָה*. Тут уособлений божок грошоловства. Пор. Мт. 6:24.

Про багатого й Лазаря

¹⁹Один чоловік був багатий, і зодягався в порфіру й віссон, і щоденно розкішно бенкетував. ²⁰Був і вбогий один, на ім'я йому Лазар, що лежав у воріт його, струпами вкритий, ²¹і бажав годуватися кришками, що зі столу багатого падали; пси ж приходили й рани лизали йому... ²²Та ось сталось, що вбогий умер, – і на Авраамове лоно¹ віднесли його Анголи. Умер же й багатий, – і його поховали. ²³І, терплячи муки в аду, звів він очі свої, та й побачив здаля Авраама та Лазаря на лоні його. ²⁴І він закричав та сказав: «Змилуйся, отче Аврааме, наді мною, і пошли мені Лазаря, – нехай умочить у воду кінця свого пальця, і мого язика прохолодить, бо я мучуся в полум'ї цім!»... ²⁵Авраам же промовив: «Згадай, сину, що ти вже прийняв за життя свого добре своє, а Лазар так само – лихе; тепер він тут тішиться, а ти мучишся. ²⁶А крім того всього, поміж нами та вами велика безодня поставлена, так що ті, що хочуть, переходити не можуть ізвідси до вас, ані не переходять ізвідти до нас». ²⁷А він відказав: «Отож, отче, благаю тебе, щоб його ти послав у дім батька мого, ²⁸бо п'ятьох братів маю, – хай він їм засвідчить, щоб і вони не прийшли на це місце страждання!» ²⁹Авраам же сказав: «Вони мають Мойсея й Пророків, – нехай слухають їх!» ³⁰А він відказав: «Ні ж бо, отче Аврааме, – але коли прийде хто з мертвих до них, то покаються». ³¹Йому ж він відказав: «Як Мойсея й Пророків не слухають, то коли хто й із мертвих воскресне, – не йнятимуть віри!»

Настанови

РОЗДІЛ 17

¹І сказав Він до учнів Своїх:

– Неможливо, щоб спокуси не мали прийти; але горе тому, через кого приходять вони! ²Краще б такому було, коли б жорно

¹ Грецьке кóллос – лоно, груди.

млинове на шию йому почепити та й кинути в море, аніж щоб спокусив він одного з малих цих! ³Уважайте на себе! Коли провиниться твій брат, докори йому, а коли він покається, то вибач йому. ⁴І хоча б сім раз денно він провинивсь проти тебе, і сім раз звернувся до тебе, говорячи: «Каюся», – вибач йому!

⁵І сказали апостоли Господу:

– Додай Ти нам віри!

⁶А Господь відказав:

– Коли б мали ви віру, *хоч* як зерно гірчичне, і сказали шовковиці цій: «Вирвися з коренем і посадися до моря», – то й послухала б вас!

⁷Хто ж із вас, мавши раба, що оре чи пасе, скаже йому, як він вернеться з поля: «Негайно йди та сідай до столу»? ⁸Але чи ж не скаже йому: «Приготуй що вечеряти, і підпережись, і мені прислуговуй, аж поки я їстиму й питиму, а потому ти сам будеш їсти та пити»? ⁹Чи ж він дякує тому рабові, що наказане виконав? ¹⁰Так і ви, коли зробите все вам наказане, то кажіть: «Ми – нікчемні раби, бо зробили *лиш* те, що повинні зробити були!»

Уздоровлення десятиох прокажених

¹¹І сталось, коли Він ішов до Єрусалиму, то проходив поміж Самарією та Галілеєю. ¹²І, коли входив до одного села, пере-стріли Його десять мужів, слабих на проказу, що стали здалека.

¹³І голос піднесли вони та й казали:

– Ісусе, Наставнику, – змилуйсь над нами!

¹⁴І, побачивши їх, Він промовив до них:

– Підіть і покажіться священикам!

І сталось, коли вони йшли, то очистились... ¹⁵Один же з них, як побачив, що видужав, то вернувся, і почав гучним голосом славити Бога. ¹⁶І припав він обличчям до ніг Його, складаючи дяку Йому. А то самарянин був... ¹⁷Ісус же промовив у відповідь:

– Чи не десять очистилось, – а дев'ять же де? ¹⁸Чому не вернулись вони хвалу Богові віддати, крім цього чужинця?

¹⁹І сказав Він йому:

– Підведися й іди: твоя віра спасла тебе!

²⁰А як фарисеї спитали Його, коли Царство Божеє прийде, то Він їм відповів і сказав:

– Царство Боже не прийде помітно, ²¹і не скажуть: «Ось тут» або: «Там». **Бо Божеє Царство всередині вас!**

Звіщення про другий прихід

²²І сказав Він до учнів:

– Прийдуть дні, коли побажаєте бачити один з днів Сина Людського, – та не побачите... ²³І скажуть до вас: «Ось тут» чи: «Ось там», – не йдіть, і за ним не біжіть! ²⁴Бо як блискавка, блиснувши, світить із одного краю під небом до другого краю під небом, так буде Свого дня й Син Людський. ²⁵А перше належить багато страждати Йому, і відцурається рід цей від Нього... ²⁶І, як було за днів Ноевих, то буде так само й за днів Сина Людського: ²⁷їли, пили, женилися, заміж виходили, аж до того дня, коли Ной увійшов до ковчегу; прийшов же потоп, – і всіх вигубив. ²⁸Так само, як було за днів Лотових: їли, пили, купували, продавали, садили, будували; ²⁹того ж дня, як Лот вийшов із Содому, – вогонь із сіркою з неба линув, і всіх погубив. ³⁰Так буде й того дня, як Син Людський з'явиться! ³¹Хто буде того дня на домі, а речі його *будуть* у домі, нехай їх забрати не злазить. Хто ж на полі, так само нехай назад не вертається, – ³²пам'ятайте про Лотову дружину! ³³Хто дбатиме зберегти свою душу¹, – той погубить її, а коли хто погубить, – той оживить її. ³⁴Кажу вам: удвох будуть ночі тієї на одному ліжкові: один візьметься, а другий полишиться. ³⁵Дві молитимуть разом, – одна візьметься, а друга полишиться. ³⁶Двоє будуть на полі, – один візьметься, а другий полишиться!

¹ Душа – тут життя.

³⁷І казали вони Йому в відповідь:

– Де, Господи?

А Він відказав їм:

– Де труп, там зберуться й орли...

Притча про молитву

РОЗДІЛ 18

¹І Він розповів їм і притчу про те, що треба молитися завжди, і не занепадати духом, ²говорячи:

– У місті якомусь суддя був один, що Бога не боявся, і людей не соромився. ³У тому ж місті вдова перебувала, що до нього ходила й казала: «Оборони мене від мого супротивника!» ⁴Але він довгий час не хотів. А згодом сказав сам до себе: «Хоч і Бога я не боюся, і людей не соромлюся, ⁵але через те, що вдовиця оця докучає мені, то візьму в оборону її, щоб вона без кінця не ходила, і не докучала мені».

⁶І промовив Господь:

– Чи чуєте, що говорить суддя цей неправедний? ⁷**А чи ж Бог в оборону не візьме обраних Своїх, що голосять до Нього день і ніч, хоч і баряться Він щодо них?** ⁸**Кажу вам, що Він їм незабаром подасть оборону!** Та Син Людський, як прийде, чи Він на землі знайде віру?..

Фарисей і митник

⁹А для деяких, що були себе певні, що вони ніби праведні, і за ніщо мали інших, Він притчу оцю розповів.

– ¹⁰Два чоловіки до храму ввійшли помолитись, – один фарисей, а другий був митник. ¹¹Фарисей, ставши, так молився про себе: «Дякую, Боже, Тобі, що я не такий, як інші люди: здирщики, неправедні, перелюбні, або як цей митник. ¹²Я пощу два рази на тиждень, даю десятину з усього, що тільки надбаю!»

¹³А митник здалека стояв, та й очей навіть звести до неба не смів,

але бив себе в груди й казав: **«Боже, будь милостивий до мене грішного!»**... ¹⁴Говорю вам, що цей повернувся до дому свого більш виправданий, аніж той. **Бо кожен, хто підноситься, – буде понижений, хто ж понижається, – той піднесеться.**

¹⁵До Нього ж приносили й немовлят, щоб до них доторкнувся, а учні, побачивши, їм докоряли. ¹⁶А Ісус їх покликав та й каже:

– **Пустіть дітей, щоб до Мене приходили, і не забороняйте їм, – бо таких Царство Боже.** ¹⁷Поправді кажу вам: Хто Божого Царства не прийме, як дитя, той у нього не ввійде!

Багатий юнак

¹⁸І запитався Його один із начальників, говорячи:

– Учителю Добрий, що робити мені, щоб впадувати вічне життя?

¹⁹Ісус же йому відказав:

– Чого звеш Мене Добрим? Ніхто не є Добрий, – тільки Сам Бог! ²⁰Знаєш заповіді: «Не чини перелюбу, не вбивай, не кради, не свідкуй неправдиво, шануй свого батька та матір».

²¹А він відказав:

– Усе це я виконав від юнацтва свого!

²²Як почув це Ісус, то промовив до нього:

– Одного тобі ще бракує: Розпродай усе, що ти маєш, і вбогим роздай, – і матимеш скарб *свій* на небі. Вертайся тоді, та й іди вслід за Мною!

²³А він, коли почув це, то засумував, бо був вельми багатий.

²⁴Як побачив Ісус, що той засумував, то промовив:

– Як тяжко багатим увійти в Царство Боже! ²⁵Бо верблюдові легше пройти через голчине¹ вушко, ніж багатому в Боже Царство увійти...

²⁶Ті ж, що чули, спитали:

– Хто ж тоді може спастися?

¹ Грецьке βελόνη – хірургічна голка.

²⁷А Він відповів:

– Неможливе є людям – можливе для Бога!

²⁸І промовив Петро:

– От усе ми покинули, – та й пішли за Тобою слідом.

²⁹А Ісус відказав їм:

– Поправді кажу вам: Немає такого, щоб покинув *свій* дім, або дружину, чи братів, чи батьків, чи дітей ради Божого Царства, ³⁰і не одержав би значно більш цього часу, а в віці наступнім – життя вічне.

³¹І, взявши Дванадцятьох, промовив до них:

– Оце в Єрусалим ми йдемо, і все здійсниться, що писали Пророки про Людського Сина. ³²Бо Він виданий буде поганам, і буде осміяний, і покривджений, і опльований, ³³і, збичувавши, уб'ють Його, – але третього дня Він воскресне!

³⁴Та з цього нічого вони не збагнули, і ця річ¹ перед ними закрыта була, і сказаного вони не розуміли.

Вартимей отримує зір

³⁵І сталось, як Він наближався до Єрихону, один невидючий сидів при дорозі й просив. ³⁶А коли він почув, що проходить народ, то спитався:

– Що це таке?

³⁷А йому відказали, що проходить Ісус Назарянин. ³⁸І став він кричати й казати:

– Ісусе, Сину Давидів, – змилуйся наді мною!

³⁹А ті, що попереду йшли, сварились на нього, щоб він замовк, а він іще більше кричав:

– Сину Давидів, – змилуйся наді мною!

⁴⁰І спинився Ісус, і привести його до Себе звелів. А коли той наблизивсь до Нього, то Він запитався його:

– ⁴¹Що ти хочеш, щоб зробив Я тобі?

А той відповів:

¹ Грецьке ῥήμα – слово, річ, випадок. Пор. Лк. 2:19.

– Господи, – нехай стану видющим!

⁴²Ісус же до нього сказав.

– Стань видющий! Твоя віра спасла тебе!

⁴³І зараз видющим той став, і пішов вслід за Ним, прославляючи Бога. А всі люди, бачивши *це*, віддали хвалу Богові.

Навернення Закхея

РОЗДІЛ 19

¹І, ввійшовши Ісус, переходив через Єрихон. ²І ось чоловік, що звався Закхей, – він був старший над митниками, і був багатий, – ³бажав бачити Ісуса, хто Він, але з-за народу не міг, – бо малий був на зріст. ⁴І, забігши вперед, він виліз на фігове дерево, щоб бачити Його, бо Він мав побіч нього проходити. ⁵А коли на це місце Ісус підійшов, то поглянув угору до нього й промовив:

– Закхею, – зійди зараз додолу, бо сьогодні потрібно Мені бути в домі твоїм!

⁶І той зараз додолу ізліз, і прийняв Його з радістю. ⁷А всі, як побачили *це*, почали нарікати, і казали:

– Він до грішного мужа в гостину зайшов!

⁸Став же Закхей та й промовив до Господа:

– Господи, половину маєтку свого я віддам ось убогим, а коли кого скривдив чим, – верну вчетверо.

⁹Ісус же промовив до нього:

– Сьогодні на дім цей спасіння прийшло, бо й він син Авраамів. ¹⁰**Син-бо Людський прийшов, щоб знайти та спасти, що загинуло!**

Притча про використання грошей

¹¹Коли ж вони слухали *це*, розповів Він іще одну притчу, бо Він був недалеко від Єрусалиму, вони ж думали, що об'явиться Боже Царство тепер. ¹²Отож Він сказав:

– Один чоловік, роду славного, відправлявся в далеку країну, щоб царство прийняти й вернутись. ¹³І покликав він десятьох своїх рабів, дав їм десять мін¹, і сказав їм: «Торгуйте, аж поки вернуся». ¹⁴Та його громадяни його ненавиділи, і послали посланців услід за ним, кажучи: «Не хочемо, щоб він був над нами царем». ¹⁵І сталось, коли він вернувся, як царство прийняв, то звелів поскликати рабів, яким срібло роздав, щоб довідатися, хто що набув. ¹⁶І перший прийшов і сказав: «Пане, міна твоя принесла десять мін». ¹⁷І відказав він йому: «Гаразд, рабе добрий! Ти в малому був вірний, – володій десятьма містами». ¹⁸І другий прийшов і сказав: «Пане, твоя міна п'ять мін принесла». ¹⁹Він же сказав і тому: «Будь і ти над п'ятьма містами». ²⁰І ще інший прийшов і сказав: «Пане, ось міна твоя, що я мав її сховану в хустці. ²¹Я-бо боявся тебе, – ти ж бо людина жорстока: береш, чого не поклав, і жнеш, чого не посіяв». ²²І відказав той йому: «Устами твоїми, злий рабе, суджу я тебе! Ти знав, що я – жорстока людина, беру, чого не поклав, і жну, чого не посіяв. ²³Чому ж не віддав ти міняльникам срібла мого, – і я, повернувшись, узяв би своє із прибутком?» ²⁴І сказав він присутнім: «Візьміть міну від нього, та дайте тому, хто десять мін має». ²⁵І відказали йому: Пане, – він десять мін має». ²⁶Говорю-бо я вам: «Кожному, хто має, то дасться йому, хто ж не має, – забереться від нього і те, що він має. ²⁷А тих ворогів моїх, які не хотіли, щоб царював я над ними, приведіть сюди, – і на очах моїх їх повбивайте».

Славний в'їзд

²⁸А як це оповів, Він далі пішов, простуючи в Єрусалим.

²⁹І ото, як наблизився до Вітфагії й Віфанії, на горі, що Оливною зветься, Він двох учнів послав, ³⁰наказуючи:

– Ідіть у село, яке перед вами; увійшовши до нього, знайдете прив'язане осля, що на нього ніколи ніхто із людей не

¹ Міна – фунт срібла, 100 драхм.

сідав. Відв'яжіть його, і приведіть. ³¹Коли ж вас хто спитає: «Нащо відв'язуєте?», відкажіть тому так: «Господь потребує його».

³²Посланці ж відійшли, – і знайшли, як Він їм сказав. ³³А коли осля стали відв'язувати, хазяї його їх запитали:

– Нащо осля ви відв'язуєте?

³⁴Вони ж відказали:

– Господь потребує його.

³⁵І вони привели до Ісуса його, і, поклавши одягу свою на осля, посадили Ісуса. ³⁶Коли ж Він їхав, вони простилали одягу свою по дорозі. ³⁷А як Він наближався вже до сходу з гори Оливної, то ввесь натовп учнів, радіючи, почав гучним голосом Бога хвалити за всі чуда, що бачили, ³⁸кажучи:

– **Благословенний Цар, що йде у Господнє Ім'я!** Мир на небесах, і слава на висоті!

³⁹А деякі фарисеї з народу сказали до Нього:

– Учителю, – заборони Своїм учням!

⁴⁰А Він їм промовив у відповідь:

– Кажу вам, що коли ці замовкнуть, то каміння кричатиме!

⁴¹І коли Він наблизився, і місто побачив, то заплакав за ним, ⁴²і сказав:

– О, якби й ти хоч цього дня пізнало, що *потрібне* для миру тобі! Та тепер від очей твоїх сховане *це*. ⁴³Бо прийдуть на тебе *ті* дні, і твої вороги тебе валом оточать, і обляжуть тебе, і стиснуть тебе звідусюди. ⁴⁴І зрівняють з землею тебе, і *поб'ють* твої діти в тобі, і не позоставлять у тобі каменя на камені, бо не зрозуміло ти часу відвідин твоїх...

Вигнання торговців з храму

⁴⁵А коли Він у храм увійшов, то почав виганяти продавців, ⁴⁶до них кажучи:

– Написано: «Дім Мій – дім молитви», а ви з нього зробили печеру розбійників.

⁴⁷І Він кожного дня у храмі навчав. А первосвященики й книжники й найважливіші з народу шукали, щоб Його погубити, ⁴⁸але не знаходили, що вчинити Йому, бо весь народ горнувся до Нього та слухав Його.

Якою владою чинить Ісус

РОЗДІЛ 20

¹І сталось одного з тих днів, як навчав Він у храмі людей, та Добру Новину звіщав, прийшли первосвященики й книжники з старшими, ²та й до Нього промовили, кажучи:

– Скажи нам, якою владою Ти чиниш оце? Або хто Тобі владу цю дав?

³І промовив до них Він у відповідь:

– Запитаю й Я вас одну річ, – і відповідайте Мені: ⁴Іванове хрищення з неба було, чи від людей?

⁵Вони ж міркували собі й говорили: «Коли скажемо: “З неба”, відкаже: “Чого ж ви йому не повірили?” ⁶А як скажемо: “Від людей”, то всі люди камінням поб’ють нас, бо були переконані, що Іван – то пророк».

⁷І вони відповіли, що не знають, ізвідки...

⁸А Ісус відказав їм:

– То й Я не скажу вам, якою владою Я це чиню.

Притча про винарів

⁹І Він розповідати почав людям притчу оцю.

– Один чоловік насадив виноградник, і віддав його винарям, та й відбув на час довший. ¹⁰А певного часу послав він раба до своїх винарів, щоб дали йому частку з плодів винограднику. Та побили його винарі, і відіслали ні з чим. ¹¹І знову послав він до них раба іншого, а вони й того збили й зневажили, – та й відіслали ні з чим. ¹²І послав він ще третього, а вони й того зранили й вигнали. ¹³Сказав тоді пан винограднику:

«Що маю робити? Пошлю свого сина улюбленого, – може, його посоромляться»... ¹⁴Винарі ж, як його вгледіли, міркували собі та казали: «Це спадкоємець; ходім, замордуймо його, щоб спадщина наша була». ¹⁵І вони його вивели за виноградник, та й убили... Що ж зробить їм пан винограднику? ¹⁶Він прийде та й вигубить цих винарів, виноградник ж іншим віддасть.

Слухачі ж повіли:

– Нехай *цього* не станеться!

¹⁷А Він глянув на них та й сказав:

– Що ж оце, що написано: «Камінь, що його будівничі відкинули, той наріжним став каменем»! ¹⁸Кожен, хто впаде на цей камінь – розіб'ється, а на кого він сам упаде, – то розчавить його.

Віддати належне кесареві

¹⁹А книжники й первосвященики руки на Нього хотіли накласти тієї години, але побоялись народу. Бо вони розуміли, що про них Він цю притчу сказав. ²⁰І вони слідували *за Ним*, і підіслали підглядачів, які праведних із себе вдавали, щоб зловити на слові Його, і Його видати урядові й владі намісника.

²¹І вони запитали Його та сказали:

– Учителю, знаємо ми, що Ти добре говориш і навчаєш, і не дивишся на обличчя, але наставляєш на Божу дорогу правди-во. ²²Чи годиться давати податок для кесаря, чи ні?

²³Знаючи ж їхню хитрість, сказав Він до них:

– Чого ви Мене випробовуєте? ²⁴Покажіть динарія Мені.

Чий образ і напис він має?

Вони відказали:

– Кесарів.

²⁵А Він їм відказав:

– Тож **віддайте кесареве – кесареві, а Богові – Боже!**

²⁶І не могли вони перед людьми зловити на слові Його. І дивувались вони з Його відповіді, та й замовкли.

Чи існує воскресіння мертвих?

²⁷І підійшли дехто із саддукеїв, що твердять, ніби немає воскресіння, і запитали Його, ²⁸та сказали:

– Учителю, Мойсей написав нам: «Як умре кому брат, який має дружину, а помер бездітний, – то нехай його брат візьме дружину, і відновить насіння для брата свого». ²⁹Було ж сім братів. І перший, узявши дружину, бездітний умер. ³⁰І другий узяв ту дружину, та й той вмер бездітний. ³¹І третій узяв її, так само й усі семеро, – і вони дітей не позоставили, та й повмирали. ³²А по всіх умерла й жінка. ³³А в воскресінні котрому із них вона дружиною буде? Бо семеро мали за дружину її.

³⁴Ісус же промовив у відповідь їм:

– Женяться й заміж виходять сини цього віку. ³⁵А ті, що будуть достойні того віку й воскресіння з мертвих, – не будуть ні женитись, ні заміж виходити, ³⁶ні вмерти вже не можуть, бо рівні вони Анголам, і вони сини Божі, синами воскресіння будши. ³⁷А що мертві встають, то й Мойсей показав – при кущі, – коли він назвав Господа Богом Авраамовим, і Богом Ісаковим, і Богом Якововим. **³⁸Бог же не є Богом мертвих, а живих, бо всі в Нього живуть.**

³⁹Дехто ж із книжників відповіли та сказали:

– Учителю, – Ти добре сказав!

⁴⁰І вже не насмілювалися питати Його ні про що. ⁴¹І сказав Він до них:

– Як то кажуть, що Христос син Давидів? ⁴²Таж Давид сам говорить у книзі Псалмів: «Промовив Господь Господеві моему: сядь праворуч Мене, ⁴³поки не покладу Я Твоїх ворогів підніжком ногам Твоїм!» ⁴⁴Отже, Давид Його Господом зве, – як же Він йому син?

⁴⁵І, як увесь народ слухав, Він промовив до учнів Своїх:

– ⁴⁶Стережіться книжників, що хочуть у довгих одежах ходити, і люблять привіти на ринках, і перші лавки в синагогах,

і перші місця на бенкетах, ⁴⁷що вдовині хати поїдають, і моляться довго напоказ, – вони тяжче осудження приймуть!

Вдовин дар

РОЗДІЛ 21

¹І поглянув Він угору, і побачив заможних, що кидали дари свої до скарбниці. ²Побачив і вбогу вдовицю одну, що дві лепти¹ туди вона вкинула. ³І сказав Він:

– Поправді кажу вам, що ця вбога вдовиця вкинула більше за всіх! ⁴Бо всі клали від лишка свого в дар Богові, а вона поклала з вбозтва свого весь прожиток, що мала...

⁵Коли ж дехто казав про храм, що прикрашений дорогоцінним камінням та дарами, тоді Він прорік:

– ⁶Надійдуть ті дні, коли з того, що бачите, не зостанеться й каменя на камені, який не зруйнується...

⁷І запитали Його та сказали:

– Учителю, коли ж оце станеться? І яка *буде* ознака, коли має початися це?

⁸Він же промовив:

– Стережіться, щоб вас хто не звів. Бо багато хто прийдуть в Ім'я Моє, кажучи: «Це Я» і «Час наблизився». Та за ними не йдіть! ⁹І, як про війни та розрухи почуєте ви, – не лякайтесь, бо перш статись належить тому. Але це не кінець ще.

Що має бути

¹⁰Тоді промовляв Він до них:

– Повстане народ на народ, і царство на царство. ¹¹І будуть землетруси великі та голод, та помір місцями, і страшні та великі ознаки на небі. ¹²Але перед усім тим накладуть на вас руки свої, і переслідувати будуть, і видаватимуть вас у синагоги й в'язниці, і поведуть вас до царів та правителів – через Ім'я

¹ Лепта, гр. λεπτόν – найдрібніша мідна монета.

Моє. ¹³Але *це* стане вам на свідоцтво. ¹⁴Отож, покладіть у серця свої – наперед не гадати, що будете відповідати, ¹⁵бо дам Я вам мову та мудрість, що не зможуть противитись чи суперечити їй всі противники ваші. ¹⁶І будуть вас видавати і батьки, і брати, і рідня, і друзі, а декому з вас заподіють і смерть. ¹⁷І за Ім'я Моє будуть усі вас ненавидіти. ¹⁸Але й волосина вам із голови не загине! ¹⁹Терпеливістю вашою душі¹ свої ви здобудете.

²⁰А коли ви побачите Єрусалим, військом оточений, тоді знайте, що до нього наблизилося спустошення. ²¹Тоді ті, хто в Юдеї, нехай у гори втікають; хто ж у середині міста, нехай вийдуть; хто ж в околицях, – хай не вертаються в нього! ²²Бо то будуть дні помсти, щоб виконалося все написане. ²³Горе ж вагітним та тим, хто годує грудьми, у ті дні, бо буде велика нужда на землі та гнів над цим людом! ²⁴І поляжуть під гострим мечем, і заберуть до неволі поміж усі народи, і погани топтатимуть Єрусалим, аж поки не скінчиться час *тих* поган...

Повернення Христа

²⁵І будуть ознаки на сонці, і місяці, і зорях, і тривога людей на землі, і збентеження від шуму моря та хвиль, ²⁶коли люди будуть мертвіти від страху й чекання того, що йде на весь світ, бо сили небесні порушаться. ²⁷І побачать тоді Сина Людського, що йтиме на хмарах» із силою й великою славою! ²⁸**Коли ж стане збуватися це, то випростуйтеся, і підійміть свої голови, – бо зближається ваше визволення!**

²⁹І розповів Він їм притчу:

– Погляньте на фігове дерево, і на всілякі дерева: ³⁰як вони вже розпукуються, то, бачивши *це*, самі знаєте, що близько вже літо. ³¹Так і ви, як побачите, що діється це, то знайте, що Боже Царство *вже* близько! ³²Поправді кажу вам: Не перейде цей рід, аж усе оце станеться. ³³**Небо й земля проминуться, але не минуться слова Мої!**

¹ Душа – тут життя.

³⁴Уважайте ж на себе, щоб ваші серця не обтяжувалися ненажерством та п'янством, і життєвими клопотами, і щоб день той на вас не прийшов несподівано, ³⁵немов сітка; бо він прийде на всіх, що живуть на поверхні всієї землі. ³⁶Тож пильнуйте, і кожного часу моліться, щоб змогли ви уникнути всього того, що має відбутись, та стати перед Сином Людським!

³⁷За дня ж Він у храмі навчав, а на ніч виходив та перебував на горі, що зветься Оливна. ³⁸А зранку всі люди до Нього приходили в храм, щоб послухати Його.

Підготовка до Пасхи

РОЗДІЛ 22

¹Наближалось ж свято Опрісноків, що Пасхою зветься. ²А первосвященики й книжники стали шукати, як би вбити Його, та боялись народу...

³Сатана ж увійшов у Юду, званого Іскаріот, одного з Дванадцятьох. ⁴І він пішов, і почав умовлятися з первосвящениками та начальниками, як він видасть Його. ⁵Ті ж зраділи, і погодились дати йому срібняків. ⁶І він обіцяв, і шукав відповідного часу, щоб їм видати Його без народу...

⁷І настав день Опрісноків, коли пасху приносити в жертву належало. ⁸І послав Він Петра та Івана, говорячи:

– Підіть, і приготуйте нам пасху, щоб її спожили ми.

⁹А вони запитали Його:

– Де Ти хочеш, щоб ми приготували?

¹⁰А Він їм відказав:

– Ось, як будете входити в місто, стріне вас чоловік, воду несучи у глекові, – ідіть за ним аж до дому, куди він увійде.

¹¹І скажіть до господаря дому: «Учитель питає тебе: “Де кімната, в якій споживу зі Своїми учнями пасху?”» ¹²І він вам покаже велику горницю вистелену: там приготуйте.

¹³І вони відійшли, і знайшли, як Він їм говорив, – і зачали там готувати пасху.

Вечеря Господня

¹⁴А коли настав час, сів до столу, і апостоли з Ним. ¹⁵І промовив до них:

– Я дуже бажав спожити цю пасху із вами, перш ніж муки прийму. ¹⁶Бо кажу вам, що вже споживати не буду її, поки сповниться в Божому Царстві вона.

¹⁷Узявши ж чашу, і вчинивши подяку, Він промовив:

– Візьміть її, і поділіть між собою. ¹⁸Кажу ж вам, що віднині не питиму Я від оцього плоду виноградного, доки Божеє Царство не прийде.

¹⁹**Узявши ж хліб і вчинивши подяку, поламав і дав їм, проказуючи:**

– Це тіло Моє, що за вас віддається. Це чиніть на спомин про Мене!

²⁰**По вечері так само ж і чашу, говорячи: «Оця чаша – Новий Завіт у Моїй крові, що за вас проливається.** ²¹Та однак, – за столом ось зі Мною рука Мого зрадника. ²²Бо Син Людський іде, як призначено; але горе тому чоловікові, хто Його видає!

²³А вони почали між собою питати, котрий з них мав би це вчинити?

Хто найбільший

²⁴І сталось між ними й змагання, котрий з них уважатися має за більшого. ²⁵Він же промовив до них:

– Царі народів панують над ними, а ті, що ними володіють, доброчинцями звуться. ²⁶Але не так ви: хто найбільший між вами, нехай буде, як менший, а начальник – як службовець.

²⁷Бо хто більший: чи той, хто сидить при столі, чи хто прислужує? Чи не той, хто сидить при столі? А Я серед вас, як службовець. ²⁸Ви ж оті, що перетривали зі Мною в спокусах Моїх, ²⁹і Я вам заповітую Царство, як Отець Мій Мені заповів, ³⁰щоб ви в Царстві Моїм споживали й пили за столом Моїм, і щоб ви на престолах засіли судити дванадцять племен Ізраїлевих.

³¹І промовив Господь:

– Симоне, Симоне, – ось сатана жадав вас, щоб *вас* пересіяти, мов ту пшеницю. ³²**Я ж молився за тебе, щоб не зменшилась віра твоя;** ти ж колись, як навернешся, зміцни браттю свою!

³³А той відказав Йому:

– Господи, я з Тобою готовий іти до в'язниці й на смерть!

³⁴Він же прорік:

– Говорю тобі, Петре, – півень не заспіває сьогодні, як ти тричі зречешся, що не знаєш Мене...

³⁵І Він їм сказав:

– Як Я вас посилав без калитки, і без торби, і без сандаль, – чи вам бракувало чого?

Вони ж відказали:

– Нічого.

– ³⁶А тепер – каже їм – хто має калитку, нехай візьме, теж і торбу; хто ж не має, нехай продасть одіж свою та й купить меча. ³⁷Говорю-бо Я вам, що виконатися на Мені має й це ось написано: «До злочинців Його зараховано». Бо те, що про Мене, виконується.

³⁸І сказали вони:

– Господи, ось тут два мечі.

А Він їм відказав:

– Досить!

Сад Гефсиманський

³⁹І Він вийшов, і пішов за звичаєм на гору Оливну. А за Ним пішли учні Його. ⁴⁰А прийшовши на місце, сказав їм:

– **Моліться, щоб не впасти в спокусу.**

⁴¹А Він Сам, відійшовши від них, як докинути каменем, на коліна припав та й молився, ⁴²благаючи:

– Отче, як волієш, – пронеси мимо Мене цю чашу! Та проте – **не Моя, а Твоя нехай станеться воля!..**

⁴³І Ангол із неба з'явився до Нього, – і додавав Йому сили.
⁴⁴А як був у смертельній тривозі, ще пильніш Він молився. І піт Його став, немов каплі крові, що спливали на землю...
⁴⁵І, підвівшись з молитви, Він до учнів прийшов, і знайшов їх, що спали з журби... ⁴⁶І промовив до них:

– Чого ви спите? Уставайте й моліться, щоб не впасти в спокусу!

Юда зраджує Ісуса

⁴⁷І, коли Він іще говорив, ось народ з'явився, і один із Дванадцятьох, що Юдою зветься, ішов перед ними. І він підійшов до Ісуса, щоб поцілувати¹ Його. (Бо він знака їм дав: «кого я поцілую, то Він!»)² ⁴⁸Ісус же промовив до нього:

– Чи *оце* поцілунком³ ти, Юдо, видаєш Сина Людського?

⁴⁹А ті, що були з Ним, як побачили, що має статись, сказали Йому:

– Господи, – чи мечем нам не вдарити?

⁵⁰І, один із них рубонув раба первосвященникового, – та й відтяв праве вухо йому. ⁵¹Та Ісус відізвався й сказав:

– Лишіть, – уже досить!

І, доторкнувшись до вуха його, уздоровив його. ⁵²А до первосвященників і влади сторожі храму та старших, що прийшли проти Нього, промовив Ісус:

– Немов на розбійника вийшли з мечами та киями... ⁵³Як щоденно Я з вами у храмі бував, не піднесли на Мене ви рук. Та це ваша година тепер, і влада темряви...

Арешт Ісуса

⁵⁴А схопивши Його, повели й привели у дім первосвященника. Петро ж здалека йшов слідкома. ⁵⁵Як розклали ж вогонь серед двору, і вкупі сиділи, сидів і Петро поміж ними. ⁵⁶А служниця

^{1,3} Поцілунком вітали поважних осіб. Тому поцілувати – привітати. Пор. Лк. 1:40.

² У багатьох грецьких текстах узятє в () немає.

одна його вгледіла, як сидів коло світла, і, придивившись до нього, сказала:

– І цей був із Ним!

⁵⁷І відрікся від Нього він, твердячи:

– Не знаю я, жінко, Його!..

⁵⁸Незабаром же другий побачив його та й сказав:

– І ти від отих.

А Петро відказав:

– Ні, чоловіче!..

⁵⁹І як часу минуло з годину, хтось інший твердив і казав:

– Поправді, – і цей був із Ним, бо він галілеянин.

⁶⁰А Петро відказав:

– Чоловіче, – не відаю, про що ти говориш...

І зараз, як іще говорив він, півень заспівав. ⁶¹І Господь обернувся й подививсь на Петра. А Петро згадав слово Господнє, як сказав Він йому: «Перше, ніж заспіває півень, – відречешся ти тричі від Мене». ⁶²І, вийшовши звідти, він гірко заплакав!

⁶³А люди, які ув'язнили Ісуса, знущалися з Нього та били.

⁶⁴І, закривши Його, вони били Його по обличчю, і питали Його, приговорюючи:

– Пророкуй, хто то вдарив Тебе?

⁶⁵І багато інших богозневаг говорили на Нього вони...

Ісус перед синадріоном

⁶⁶А коли настав день, то зібралися старші народу, первосвященники й книжники, і повели Його в синадріон свій, ⁶⁷і казали:

– Коли Ти Христос, скажи нам.

А Він їм відповів:

– Коли Я вам скажу, – не повірите ви. ⁶⁸А коли й поспитаю вас Я, – не дасте Мені відповіді. ⁶⁹Незабаром Син Людський сидітиме по правиці сили Божої!

⁷⁰Тоді всі запитали:

– То Ти Божий Син?

А Він їм відповів:

– Самі кажете ви, що то Я...

⁷¹А вони відказали:

– Нащо потрібні ще свідки для нас? Бо ми чули самі з Його уст!

Ісус перед Пилатом

РОЗДІЛ 23

¹І знялися всі їхні збори, і повели до Пилата Його. ²І зачали оскаржати Його й говорити:

– Ми ствердили, що Цей ворохобить народ наш, і забороняє податок давати кесареві, та й говорить, що Він, – Христос Цар.

³І Пилат запитав Його, кажучи:

– Чи Ти Цар Юдейський?

А Він відказав йому у відповідь:

– Сам ти кажеш...

⁴І Пилат сказав первосвященикам та до народу:

– Я не знаходжу жодної провини в Цій Людині.

⁵А вони намагались, говорячи:

– Він бунтує народ, навчаючи в усій Юдеї, від Галілеї почавши аж посі.

⁶А Пилат, вчувши про Галілею, спитав:

– Хіба Він галілеянин?

⁷І, дізнавшись, що Він із влади Ірода, відіслав Його Іродові, бо той в Єрусалимі також перебував тими днями.

Ісус перед Іродом

⁸Коли ж Ірод побачив Ісуса, то дуже зрадів, бо він від давнього часу бажав Його бачити, – багато за Нього чував, і сподівався побачити чудо яке, що буває від Нього. ⁹І багато питався Його, та нічого не відповідав Він йому. ¹⁰І стояли *тут* первосвященики й книжники, та завзято Його оскаржали. ¹¹Тоді Ірод

із військом своїм ізневажив Його й насміявся, зодягнувши Його в яснобілу одіж, і відіслав до Пилата Його. ¹²І того дня стали Ірод із Пилатом за приятелів між собою, бо давніш ворожнеча між ними була.

Пилат намагається звільнити Ісуса

¹³А Пилат скликав первосвящеників, і старшин, і народ, ¹⁴і промовив до них:

– Привели ви мені Чоловіка Цього, як того, що бунтує народ. А ось я перед вами розвідав, – і не знаходжу в Людині Оцій ані однієї провини такої, про що ви оскаржуєте. ¹⁵Також Ірод, бо він відіслав Його нам. І ось нічого, що на смерть заслуговувало б, Він не вчинив. ¹⁶Отже я покараю Його й відпущу.

¹⁷Бо повинен був їм відпустити одного на свято. ¹⁸А народ став кричати й казати:

– Візьми Цього, – відпусти ж нам Варавву!

¹⁹А той за повстання одне, яке сталося в місті, і за вбивство посаджений був до в'язниці. ²⁰І знову сказав їм Пилат, маючи бажання відпустити Ісуса. ²¹Та кричали вони й говорили:

– Розіпни, розіпни Його!

²²Він же втретє промовив до них:

– Яке ж зло вчинив Він? Я нічого, що на смерть заслуговувало б, на Нім не знайшов. Отже я покараю Його й відпущу.

²³А вони сильним криком *свого* домагалися, та вимагали розп'ясти Його. І взяв гору крик їхній та первосвящеників.

²⁴І Пилат присудив, щоб було, як просили вони: ²⁵відпустив їм *Варавву*, посадженого за повстання та вбивство в в'язницю, за якого просили вони, а Ісуса віддав їхній волі...

Симон несе хрест

²⁶І як Його повели, то схопили якогось Симона із Кірінеї, що з поля вертався, і поклали на нього хреста, щоб він ніс за Ісусом! ²⁷А за Ним ішов натовп великий людей і жінок,

які плакали та голосили за Ним. ²⁸А Ісус обернувся до них та й промовив:

– Дочки єрусалимські, не ридайте за Мною, – за собою ридайте й за дітьми своїми! ²⁹Бо ось дні настають, коли скажуть: «Блаженні неплідні, та утроби, які не родили, і груди, що не годували»... ³⁰Тоді стануть казати горам: «Поспадайте на нас», а узгір'ям: «Покрийте нас!» ³¹Бо коли таке роблять зеленому дереву, то що буде сухому?

³²І вели з Ним також двох злочинників інших, щоб убити.

Розп'яття

³³А коли прибули на те місце, що звать «Череповище», розп'яли тут Його та злочинників, – одного праворуч, а одного ліворуч. ³⁴Ісус же промовив:

– **Отче, відпусти їм, – бо не знають, що чинять вони!..**

А як Його одіж ділили, то кидали жереба. ³⁵А люди стояли й дивились... Насміхалися з ними й старшини, говорячи:

– Він інших спасав, – нехай Сам Себе визволить, коли Він Христос, Божий Обранець!

³⁶І вояки глузували з Нього: приступаючи, оцет Йому подавали, ³⁷і казали:

– Коли Цар Ти Юдейський, – спаси Себе Сам!

³⁸Був же й напис над Ним письмом грецьким, латинським і гебрійським написаний: «Це – Цар Юдейський». ³⁹А один із розп'ятих злочинників став зневажати Його й говорити:

– Чи Ти не Христос? То спаси Себе й нас!

⁴⁰Обізвався ж той другий, і докоряв йому, кажучи:

– Чи не боїшся ти Бога, коли й сам на те саме засуджений?

⁴¹Але ми справедливо засуджені, і належну заплату за вчинки свої беремо, – Цей же жадного зла не вчинив.

⁴²І сказав до Ісуса:

– Спогадай мене, Господи, коли прийдеш у Царство Своє!

⁴³І промовив до нього Ісус:

– **Поправді кажу тобі: ти будеш зі Мною сьогодні в раю!**

⁴⁴Наближалася шоста година, – і темрява стала по цілій землі аж до години дев'ятої... ⁴⁵І сонце затьмилось, і в храмі завіса роздерлась надвоє... ⁴⁶І, скрикнувши голосом гучним, промовив Ісус:

– **Отче, у руки Твої віддаю Свого духа!**

І це прорікши, Він духа віддав... ⁴⁷Коли ж сотник побачив, що сталося, він Бога прославив, говорячи:

– Дійсно праведний був Чоловік Цей!

⁴⁸І ввесь натовп, який зійшовсь на видовище це, як побачив, що сталося, – бив у груди себе та вертався... ⁴⁹Усі ж знайомі Його й ті жінки, що прийшли з Ним із Галілеї, здалека стояли й дивились на це...

Похорони Ісуса

⁵⁰І ось муж, на ім'я йому Йосип, що був радником *синедріону*, людина шановна і праведна, – ⁵¹не пристав він до ради та чину їх, – із Ариматеї, юдейського міста, що й сам сподівався Божого Царства, – ⁵²цей прийшов до Пилата, і тіла Ісусового став просити. ⁵³І Йосип, знявши Його, обгорнув плащаницею, і поклав Його в гробі, що в *скелі* був висічений, і що в ньому ніколи ніхто не лежав. ⁵⁴День той був Приготування, і наставала субота. ⁵⁵А жінки, що прийшли з Ним із Галілеї, ішли слідом, і вони бачили гроба, і як покладене тіло Його. ⁵⁶Повернувшись, вони наготували пахоців і мира, а в суботу, за заповіддю, спочивали.

Воскресення

РОЗДІЛ 24

¹А дня першого в тижні¹ прийшли вони рано-вранці до гробу, несучи наготовані пахоці, ²та й застали, що камінь від гробу відвалений був. ³А ввійшовши, вони не знайшли тіла Господа Ісуса. ⁴І сталося, як безраді були вони в цім, ось два мужі

¹ Цебто в неділю рано-вранці. Див. Ів. 20:1.

в одежах блискучих з'явилися при них. ⁵А коли налякались вони й поскиляли обличчя додолу, ті сказали до них:

– **Чого ви шукаєте Живого між мертвими? ⁶Нема Його тут, бо воскрес!** Пригадайте собі, як Він вам говорив, коли ще перебував в Галілеї. ⁷Він казав: «Сину Людському треба бути виданому до рук грішних людей, і розп'ятому бути, і воскреснути третього дня».

⁸І згадали вони *ті* слова Його! ⁹А вернувшись від гробу, про все те сповістили Одинадцятьох та всіх інших. ¹⁰То були: Марія Магдалина, і Іванна, і Марія, мати Яковова, і інші з ними, – і вони розповіли апостолам це. ¹¹Та слова їхні здалися їм вигадкою, – і не повірено їм. ¹²Петро ж устав та до гробу побіг, і, нахилившись, бачить – лежать самі тільки покривала... І вернувсь він до себе, і дивувався, що сталося...

Дорога в Еммаус

¹³І ото, двоє з них того ж дня йшли в село, на ім'я Еммаус, що від Єрусалиму лежало на стадій¹ із шістдесят. ¹⁴І розмовляли вони між собою про все те, що сталося. ¹⁵І ото, як вони розмовляли, і розпитували один одного, підійшов Сам Ісус, – і пішов разом із ними. ¹⁶Очі ж їхні були стримані, щоб Його не пізнали. ¹⁷І спитався Він їх:

– Що за речі такі, що про них між собою в дорозі міркуєте, і чого ви сумні?

¹⁸І озвався один, йому ім'я Клеопа, та й промовив до Нього:

– Ти хіба *тут* у Єрусалимі єдиний захожий, що не знає, що сталося в нім цими днями?

¹⁹І спитався Він їх:

– Що таке?

А вони розповіли Йому:

– Про Ісуса Назарянина, що Пророк був, могутній у ділі й у слові перед Богом і всім народом. ²⁰Як первосвященики

¹ Стадія – міра на 600 стіп. Деякі грецькі тексти й давні переклади подають тут 160 стадій.

й наша старшина Його віддали на суд смертний, – і Його розп'яли... ²¹А ми сподівались були, що Це Той, що має Ізраїля визволити. І до того, оце третій день вже сьогодні, як усе оте сталося... ²²А дехто з наших жінок, що рано були коло гробу, нас здивували: ²³вони тіла Його не знайшли, та й вернулися й оповідали, що бачили й з'явлення Анголів, які кажуть, що живий Він... ²⁴І пішли дехто з наших до гробу, і знайшли так, як казали й жінки; та Його не побачили...

²⁵Тоді Він сказав їм:

– О, безумні й запеклого серця, щоб повірити всьому, про що сповіщали Пророки! ²⁶**Чи ж Христові не це перетерпіти треба було, і ввійти в Свою славу?**

²⁷І Він почав від Мойсея, і від Пророків усіх, і вияснив їм зі всього Писання, що про Нього було. ²⁸І наблизились вони до села, куди йшли. А Він удавав, ніби хоче йти далі. ²⁹А вони не пускали Його й намовляли:

– **Зостанься з нами, бо вже вечоріє, і кінчається день.**

І Він увійшов, щоб із ними побути. ³⁰І ото, коли сів Він із ними до столу, то взяв хліб, поблагословив, і, ламаючи, їм подавав... ³¹Тоді очі відкрилися їм, – і пізнали Його. Але Він став для них невидимий... ³²І говорили вони один одному:

– Чи не палало нам серце обом, коли промовляв Він до нас по дорозі, і коли вияснив нам Писання?..

³³І зараз устали вони, і повернулись до Єрусалиму, і знайшли там у зборі Одинадцятьох, і тих, що з ними були, ³⁴які розповідали, що **Господь дійсно воскрес**, і з'явився Симоніві. ³⁵А вони розповіли, що сталось було на дорозі, і як пізнали Його в ламанні хліба.

Інші з'явлення

³⁶І, як вони говорили оце, Сам Ісус став між ними, і промовив до них:

– Мир вам!

³⁷А вони налякалися та перестрашились, і думали, що бачать духа. ³⁸Він же промовив до них:

– Чого ви стривожились? І пощо ті думки до сердець ваших входять? ³⁹Погляньте на руки Мої та на ноги Мої, – це ж Я Сам! Доторкніться до Мене й дізнайтеся, – бо не має дух тіла й костей, а Я, бачите, маю.

⁴⁰І, промовивши це, показав Він їм руки та ноги. ⁴¹І, як ще не йняли вони віри з радощів та дивувались, Він сказав їм:

– Чи не маєте тут чогось їсти?

⁴²Вони ж подали Йому кусника риби печеної та стільника медового. ⁴³І, взявши, Він їв перед ними. ⁴⁴І промовив до них:

– Це слова, що казав Я до вас, коли був іще з вами: Потрібно, щоб виконалось усе, що про Мене в Законі Мойсеєвим, та в Пророків, і в Псалмах написано.

⁴⁵Тоді розум розкрив їм, щоб вони розуміли Писання. ⁴⁶І сказав Він до них:

– **Так написано є, і так потрібно було постраждати Христові, і воскреснути з мертвих дня третього, ⁴⁷і щоб у ім'я Його проповідувалось покаєння, і прощення гріхів між народів усіх, від Єрусалиму почавши.** ⁴⁸А ви свідки того. ⁴⁹І ось Я посилаю на вас обітницю Мого Отця; а ви позостаньтеся в місті, аж поки зодягнетесь силою з висоти.

Вознесіння

⁵⁰І Він вивів за місто їх аж до Віфанії; і, знявши руки Свої, благословив їх. ⁵¹І сталось, як Він благословляв їх, то зачав відступати від них, і на небо возноситись. ⁵²А вони поклонились Йому, і повернулись до Єрусалиму з великою радістю. ⁵³І постійно вони перебували в храмі, хвалячи Бога. Амінь.

СВЯТА ЄВАНГЕЛІЯ ВІД ІВАНА

Божественність Ісуса Христа

РОЗДІЛ 1

¹Споконвіку було Слово, а Слово в Бога було, і Бог було Слово. ²Воно в Бога було споконвіку. ³Усе через Нього повстало, і ніщо, що повстало, не повстало без Нього. ⁴І життя було в Нім, а життя було Світлом людей. ⁵А Світло у темряві світить, і темрява не обгорнула його.

Свідок Іван

⁶Був один чоловік, що від Бога був посланий, – йому ім'я Іван. ⁷Він прийшов на свідоцтво, щоб засвідчити про Світло, щоб повірили всі через нього. ⁸Він тим Світлом не був, але свідчити мав він про Світло.

⁹Світлом правдивим був Той, Хто просвічує кожну людину, що приходить на світ. ¹⁰Воно в світі було, і світ через Нього повстав, але світ не пізнав Його. ¹¹До свого Воно прибуло, – та свої відцурались Його. ¹²А всім, що Його прийняли, їм владу дало дітьми Божими стати, тим, що вірять у Ім'я Його, ¹³що не з крові, ані з пожадливості тіла, ані з пожадливості мужа, але народились від Бога.

Слово стало тілом

¹⁴І Слово сталося тілом, і перебувало між нами, повне благодаті та правди, і ми бачили славу Його, славу як Однородженого від Отця. ¹⁵Іван свідчить про Нього, і кликав, говорячи:

– Це був Той, що про Нього казав я: Той, Хто прийде за мною, існував переді мною, бо був перше, ніж я.

¹⁶А з Його повноти ми одержали всі, – а то благодать на благодать. ¹⁷Закон-бо через Мойсея був даний, а благодать та правда з'явилися через Ісуса Христа. ¹⁸Ніхто Бога ніколи не бачив, – Однороджений Син, що в лоні Отця, Той Сам виявив.

Свідощтво Івана

¹⁹А це ось свідощтво Іванове, як юдеї послали з Єрусалиму священиків та Левитів, щоб спитали його:

– Хто ти такий?

²⁰І він визнав, і не зрікся, а визнав:

– Я – не Христос.

²¹І запитали його:

– А хто ж? Чи Ілля?

І відказує:

– Ні!

– Чи пророк?

І дав відповідь:

– Ні!

²²Сказали ж йому:

– Хто ж ти такий? Щоб дати відповідь тим, хто послав нас. Що ти кажеш про себе самого?

²³Відказав:

– Я голос того, хто кличе: В пустині рівняйте дорогу Господню, як Ісая пророк заповів.

²⁴Посланці ж із фарисеїв були. ²⁵І вони запитали його та сказали йому:

– Для чого ж ти христиш, коли ти не Христос, ні Ілля, ні пророк?

²⁶Відповів їм Іван, промовляючи:

– Я водою хрищу, а між вами стоїть, що Його ви не знаєте.

²⁷Він Той, Хто за мною йде, Хто до мене був, Кому розв'язати ремінця від узуття Його я негідний.

²⁸Це в Віфанії діялося, на тім боці Йордану, де хрестив Іван.

²⁹Наступного дня Іван бачить Ісуса, що до нього йде, та й каже:

– **Оце Агнець Божий, що на Себе гріх світу бере!** ³⁰Це Той, що про Нього казав я: «За мною йде Муж, що переді мною Він був, бо був перше, ніж я». ³¹І не знав я Його; та для того прийшов я, хрестивши водою, щоб Ізраїлеві Він з'явився.

³²І свідчив Іван, промовляючи:

– Бачив я Духа, що сходив, як голуб, із неба, та зоставався на Ньому. ³³І не знав я Його, але Той, Хто хрестити водою послав мене, мені оповів: «Над Ким Духа побачиш, що сходить і зостається на Ньому, – це Той, Хто хреститиме Духом Святим».

³⁴І я бачив, і засвідчив, що Він – Божий Син!

Служіння Ісуса серед народу, перші навернені

³⁵Наступного дня стояв знову Іван та двоє з учнів його. ³⁶І, поглянувши на Ісуса, що проходив, Він сказав:

– Ото Агнець Божий!

³⁷І почули два учні, як він говорив, та й пішли за Ісусом. ³⁸А Ісус обернувся й побачив, що вони йшли за Ним, та й каже до них:

– Чого ви шукаєте?

А вони відказали Йому:

– Равві – перекладене це визначає: «Учителю», – де Ти живеш?

³⁹Він говорить до них:

– Ходіть і побачте!

Ті пішли та й побачили, де Він жив, і в Нього той день перебули. Було ж коло години десятої.¹ ⁴⁰А один із тих двох, що чули від Івана та йшли вслід за Ним, був Андрій, брат Симона Петра. ⁴¹Він знайшов перше Симона, брата свого, та й говорить до нього:

– Знайшли ми Месію, що визначає: «Христос».

⁴²І привів він його до Ісуса. На нього ж споглянувши, промовив Ісус:

¹ Цебто коло години четвертої дня.

– Ти – Симон, син Йонин; будеш званий ти Кифа, що означає: скеля.¹

⁴³Наступного дня захотів Він піти в Галілею. І знайшов Він Пилипа та й каже йому:

– Іди за Мною!

⁴⁴А Пилип із Віфсаїди походив, із міста Андрія й Петра.

⁴⁵Пилип Нафанаїла знаходить та й каже йому:

– Ми знайшли Того, що про Нього писав Мойсей у Законі й Пророки, – Ісуса, сина Йосипового, із Назарету.

⁴⁶І сказав йому Нафанаїл:

– Та хіба ж може бути з Назарету що добре?

Пилип йому каже:

– Прийди та побач.

⁴⁷Ісус, угледівши Нафанаїла, що до Нього йде, говорить про нього:

– Ото справді ізраїльтянин, що немає в нім підступу!

⁴⁸Говорить Йому Нафанаїл:

– Звідки знаєш мене?

Ісус відповів і до нього сказав:

– Я бачив тебе ще давніш, ніж Пилип тебе кликав, як під фіговим деревом був ти.

⁴⁹Відповів Йому Нафанаїл:

– Учителю, Ти – Син Божий, Ти – Цар Ізраїлів!

⁵⁰Ісус відповів і до нього сказав:

– Через те віриш ти, що сказав Я тобі, що під фіговим деревом бачив тебе? Більш від цього побачиш!

⁵¹І Він каже йому:

– Поправді, поправді кажу вам: Відтепер ви побачите небо відкрите та Анголів Божих, що на Людського Сина підіймаються та спускаються.

¹ Арамейське kefa – камінь, сила. Грецьке πέτρα – так само скеля, звідси Петро.
Пор. 1 Кор. 1:12.

Чудо у Кані

РОЗДІЛ 2

¹А третього дня весілля справляли в Кані Галілейській, і була там Ісусова мати. ²На весілля запрошений був теж Ісус та учні Його. ³Як забракло ж вина, то мати Ісусова каже до Нього:

– Не мають вина!

⁴Ісус же відказує їй:

– Що тобі, жоно, до Мене?¹ Не прийшла ще година Моя!

⁵А мати Його до слуг каже:

– Зробіть усе *те*, що Він вам скаже!

⁶Було тут шість камінних посудин на воду, що стояли для очищення юдейського, що відер по дві чи по три вміщали.

⁷Ісус каже до слуг:

– Наповніть водою посудини.

І їх поналивали вщерть. ⁸І Він каже до них:

– Тепер зачерпніть, і занесіть до весільного старости.

І занесли. ⁹Як весільний же староста скуштував воду, що сталась вином, а він не знав, звідки воно, – знали ж слуги, що води наливали, – то староста кличе тоді молодого ¹⁰та й каже йому:

– Кожна людина подає перше добре вино, а як понапиваються, тоді гірше; а ти добре вино аж на досі зберіг...

¹¹Такий початок чудам зробив Ісус у Кані Галілейській, – і виявив славу Свою. І ввірували в Нього учні Його. ¹²Після цього відправивсь Він Сам, і мати Його, і брати Його, і Його учні до Капернауму, і там перебули небагато днів.

Перша Пасха, очищення храму

¹³А зближалася Пасха юдейська, і до Єрусалиму подався Ісус.

¹⁴І знайшов Він, що продавали у храмі волів, і овець, і голубів, та сиділи міняльники. ¹⁵І, зробивши бича з мотузків, Він вигнав із храму всіх, – вівці й воли, а міняльникам гроші

¹ Див. Мт. 8:29, примітка.

розсипав, і поперевертав їм столи. ¹⁶І сказав продавцям голубів:

– Заберіть оце звідси, і не робіть із дому Отця Мого дому торгового!

¹⁷Тоді учні Його згадали, що написано: «Ревність до дому Твого з'їдає Мене!»

¹⁸І обізвались юдеї й сказали Йому:

– Яке нам знамено покажеш, що Ти можеш робити таке?

¹⁹Ісус відповів і промовив до них:

– Зруйнують цей храм, – і за три дні Я поставлю його!

²⁰Відказали ж юдеї:

– Сорок шість літ будувався цей храм, а Ти за три дні поставиш його?

²¹А Він говорив про храм тіла Свого. ²²Коли ж Він із мертвих воскрес, то учні Його згадали, що Він говорив це, і ввірували в Писання та в слово, що сказав Ісус. ²³А як в Єрусалимі Він був у свято Пасхи, то багато хто ввірували в Його Ім'я, побачивши чуда Його, що чинив. ²⁴Але Сам Ісус їм не звірявся, бо Сам знав усіх, ²⁵і потреби не мав, щоб хто свідчив Йому про людину, – бо знав Сам, що в людині було.

Нове народження

РОЗДІЛ 3

¹Був один чоловік із фарисеїв Никодим на ім'я, начальник юдейський. ²Він до Нього прийшов уночі, та й промовив Йому:

– Учителю, знаємо ми, що прийшов Ти від Бога, як Учитель, – бо не може ніхто таких чуд учинити, які чиниш Ти, коли Бог із ним не буде.

³Ісус відповів і до нього сказав:

– Поправді, поправді кажу Я тобі: **Коли хто не народиться згори, то не може побачити Божого Царства.**

⁴Никодим Йому каже:

– Як може людина родитися, будши старою? Хіба може вона ввійти до утроби своїй матері знову й родитись?

⁵Ісус відповів:

– Поправді, поправді кажу Я тобі: **Коли хто не родиться з води й Духа, той не може ввійти в Царство Боже.**

⁶Що вродилося з тіла – є тіло, що ж уродилося з Духа – є дух.

⁷Не дивуйся тому, що сказав Я тобі: Вам необхідно родитись згори. ⁸Дух дихає, де хоче, і його голос ти чуєш, та не відаєш, звідкіля він приходить, і куди він іде. Так буває і з кожним, хто від Духа народжений.

⁹Відповів Никодим і до Нього сказав:

– Як це статися може?

¹⁰Ісус відповів і до нього сказав:

– Ти – учитель ізраїльський, – то чи ж цього не знаєш? ¹¹Поправді, поправді кажу Я тобі: Ми говоримо те, що ми знаємо, а свідчимо про те, що ми бачили, але свідчення нашого ви не приймаєте. ¹²Коли Я говорив вам про земне, та не вірите ви, то як же повірите ви, коли Я говоритиму вам про небесне? ¹³І не сходив на небо ніхто, тільки Той, Хто з неба зійшов, – Людський Син, що на небі. ¹⁴І, як Мойсей підніс змія в пустині, так мусить піднесений бути й Син Людський, ¹⁵щоб кожен, хто вірує в Нього, мав вічне життя. **¹⁶Бо так Бог полюбив світ, що дав Сина Свого Однородженого, щоб кожен, хто вірує в Нього, не загинув, але мав життя вічне.** ¹⁷Бо Бог не послав Свого Сина на світ, щоб Він світ засудив, але щоб через Нього світ спасся. ¹⁸Хто вірує в Нього, не буде засуджений; хто ж не вірує, – той вже засуджений, що не повірив в Ім'я Однородженого Сина Божого. ¹⁹Суд же такий, що світло на світ прибуло, люди ж темряву більш полюбили, як світло, – лихі-бо були їхні вчинки! ²⁰Бо кожен, хто робить лихе, ненавидить світло, і не приходить до світла, щоб не зганено вчинків його. ²¹А хто робить за правдою, той до світла йде, щоб діла його виявились, бо зроблені в Бозі вони.

Останнє Іванове свідощтво

²²По цьому прийшов Ісус та учні Його до країни Юдейської, і з ними Він там проживав та хрестив. ²³А Іван теж хрестив в Еноні поблизу Салиму, бо було там багато води; і приходили *люди* й хрестились, ²⁴бо Іван до в'язниці не був ще посаджений. ²⁵І зчинилось змагання Іванових учнів з юдеями – про очищення. ²⁶І прийшли до Івана вони та й сказали йому:

– Учителю, Той, Хто був із тобою по той бік Йордану, про Якого ти свідчив, – ото хрестить і Він, і до Нього всі йдуть.

²⁷Іван відповів і сказав:

– Людина нічого приймати не може, як їй з неба не дасться. ²⁸Ви самі мені свідчите, що я говорив: я – не Христос, але посланий я перед Ним. ²⁹Хто має заручену, той молодий. А дружко молодого, що стоїть і його слухає, дуже тішиться з голосу молодого. Така радість моя оце здійснилась! ³⁰**Він має рости, я ж – маліти.**

³¹Хто зверху приходить, Той над усіма. Хто походить із землі, то той земний, і говорить по-земному. Хто приходить із неба, Той над усіма, ³²і що бачив і чув, те Він свідчить, – та свідощтва Його не приймає ніхто. ³³Хто ж прийняв свідощтво Його, той ствердив *тим*, що Бог правдивий. ³⁴Бо Кого Бог послав, Той Божі слова промовляє, – бо **Духа дає Бог без міри.** ³⁵Отець любить Сина, і дав усе в Його руку. ³⁶**Хто вірує в Сина, той має вічне життя; а хто в Сина не вірує, той життя не побачить – а гнів Божий на нім перебуває.**

Ісус йде до Галілеї

РОЗДІЛ 4

¹Як Господь же довідався, що почули фарисеї, що Ісус учнів більше збирає та хрестить, як Іван, ²хоч Ісус не хрестив Сам, а учні Його, ³Він покинув Юдею та знову пішов у Галілею.

⁴І потрібно було Самарію Йому переходити. ⁵Отож, прибуває Він до самарійського міста, що зветься Сіхар, недалеко від поля, яке Яків дав своєму синові Йосипові. ⁶Там же була Яковава криниця. І Ісус, дорогою зморений, сів отак край криниці. Було коло години десь шостої¹.

Самарянка

⁷Надходить ось жінка одна з Самарії набрати води. Ісус каже до неї:

– Дай напитись Мені!

⁸Бо учні Його відійшли в місто, щоб купити поживи. ⁹Тоді каже Йому самарянка:

– Як же Ти, юдеянин будши, та просиш напитись від мене, самарянки?

Бо юдеї не сходяться із самарянами.

¹⁰Ісус відповів і промовив до неї:

– Коли б знала ти Божий дар, і Хто Той, Хто говорить тобі: «Дай напитись Мені», – ти б у Нього просила, і Він тобі дав би живої води.

¹¹Каже жінка до Нього:

– І черпака в Тебе, Пане, нема, а криниця глибока, – звідки ж маєш Ти воду живу?² ¹²Чи Ти більший за нашого отця Якова, що нам дав цю криницю, і він сам із неї пив, і сини його, і худоба його?

¹³Ісус відповів і сказав їй:

– Кожен, хто воду цю п'є, буде прагнути знову. ¹⁴А хто питиме воду, що Я йому дам, прагнути не буде повік, бо вода, що Я йому дам, стане в нім джерелом тієї води, що тече в життя вічне.

¹⁵Каже жінка до Нього:

– Дай мені, Пане, цієї води, щоб я пити не хотіла, і сюди не приходила брати.

¹ Цебто близько години дванадцятої.

² По-гебрейському «жива вода» – джерельна вода.

¹⁶Говорить до неї Ісус:

– Іди, поклич чоловіка свого та й вертайся сюди.

¹⁷Жінка відповіла та й сказала:

– Чоловіка не маю...

Відказав їй Ісус:

– Ти добре сказала: «Чоловіка не маю». ¹⁸Бо п'ятьох чоловіків ти мала, а той, кого маєш тепер, – не муж він тобі. Це ти правду сказала.

¹⁹Каже жінка до Нього:

– Бачу, Пане, що Пророк Ти. ²⁰Отці наші вклонялися *Богу* на цій ось горі, а ви твердите, що в Єрусалимі *те* місце, де потрібно вклонятись.

²¹Ісус промовляє до неї:

– Повір, жінко, Мені, що надходить година, коли ні на горі цій, ані в Єрусалимі вклонятись Отцеві не будете ви. ²²Ви вклоняєтесь тому, чого ви не знаєте, ми вклоняємось тому, що знаємо, бо спасіння – від юдеїв. ²³Але наступає година, і тепер вона є, коли богомольці правдиві вклоняться будуть Отцеві в душі та в правді, бо Отець Собі прагне таких богомольців.

²⁴Бог є Дух, і ті, що Йому вклоняються, повинні в душі та в правді вклонятись.

²⁵Відказує жінка Йому:

– Я знаю, що прийде Месія, що зветься Христос¹, – як Він прийде, то все розповість нам.

²⁶Промовляє до неї Ісус:

– Це Я, що розмовляю з тобою...

²⁷І тоді надійшли Його учні, і дивувались, що з жінкою Він розмовляв. Проте жоден із них не спитав: «Чого хочеш?» або: «Про що з нею говориш?» ²⁸Покинула жінка тоді водоноса свого, і побігла до міста, та й людям говорить:

– ²⁹Ходіть-но, побачте Того Чоловіка, що сказав мені все, що я вчинила. Чи Він не Христос?

¹ Гебрейське Ме'лїаh Месія, грецьке Христос.

³⁰І вони повиходили з міста, і до Нього прийшли. ³¹Тим часом же учні просили Його та й казали:

– Учителю, їж!

³²А Він їм відказав:

– Я маю поживу на їдження, якої не знаєте ви.

³³Питали тоді один одного учні:

– Хіба хто приніс Йому їсти?

³⁴Ісус каже до них:

– Пожива Моя – чинити волю Того, Хто послав Мене, і справу Його довершити. ³⁵Чи не кажете ви: «Ще чотири *от* місяці, – і настануть жнива»? А Я вам кажу: Підійміть свої очі, та гляньте на ниви, – як для жнив уже пополовіли вони! ³⁶А хто жне, той заплату бере, та збирає врожай в життя вічне, щоб хто сіє й хто жне – разом раділи. ³⁷Бо про це поговорка правдива: «Хто інший сіє, а хто інший жне». ³⁸Я вас жати послав, де ви не працювали: працювали інші, ви ж до їхньої праці ввійшли.

Самаряни

³⁹З того ж міста багато хто із самарян в Нього ввірували через слово жінки, що свідчила:

– Він сказав мені все, що я вчинила!

⁴⁰А коли самаряни до Нього прийшли, то благали Його, щоб у них позостався. І Він перебув там два дні. ⁴¹Значно ж більш вони ввірували через слово Його. ⁴²А до жінки казали вони:

– Не за слово твоє ми вже віруємо, – самі-бо ми чули й пізнали, що **справді Спаситель Він світу!**

⁴³Як минуло ж два дні, Він ізвідти пішов в Галілею. ⁴⁴Сам-бо свідчив Ісус, що не має пошани пророк у вітчизні своїй. ⁴⁵А коли Він прийшов в Галілею, Його прийняли галілеяни, побачивши все, що вчинив Він в Єрусалимі на святі, бо ходили на свято й вони.

Уздоровлення сина царедворця

⁴⁶Тоді знову прийшов Ісус у Кану Галілейську, де перемінив Він воду на вино. І був *там* один царедворець, що син його хворів у Капернаумі. ⁴⁷Він, почувши, що Ісус із Юдеї прибув в Галілею, до Нього прийшов і благав Його, щоб пішов і сина йому вздоровив, бо мав той умерти. ⁴⁸Ісус же промовив до нього:

– Як знамен *тих* та чуд не побачите, – не ввіруєте!

⁴⁹Царедворець говорить до Нього:

– Піди, Господи, поки не вмерла дитина моя!

⁵⁰Промовляє до нього Ісус:

– Іди, – син твій живе!

І повірив той слову, що до нього промовив Ісус, – і пішов.

⁵¹А коли ще в дорозі він був, то раби його перестріли його й сповістили, говорячи:

– Син твій живе.

⁵²А він їх запитав про годину, о котрій стало легше йому. Вони ж відказали до нього:

– Учора о сьомій¹ годині гарячка покинула його.

⁵³Зрозумів тоді батько, що була то година, о котрій до нього промовив Ісус: «Син твій живе». І ввірував сам і весь його дім. ⁵⁴Це знов друге знамено Ісус учинив, як вернувся до Галілеї з Юдеї.

Уздоровлення при Віфесді

РОЗДІЛ 5

¹Після того юдейське Свято було, і до Єрусалиму Ісус відійшов.

²А в Єрусалимі, біля брами Овечої, є купальня, Віфесда² по-єврейському зветься, що мала п'ять ганків. ³У них лежало багато слабих, сліпих, кривих, сухих, що чекали, щоб воду порушено.

⁴Бо Ангол Господній часами спускався до купальні, і порушував воду, і хто перший улазив, як воду порушено, той здоровим

¹ Цебто о першій дня.

² Гебрейське *Bet hesed* – дім милосердя.

ставав, хоч би яку мав хворобу. ⁵А був там один чоловік, що тридцять і вісім років був недужим. ⁶Як Ісус його вгледів, що лежить, та, відаючи, що багато він часу слабує, говорить до нього:

– Хочеш бути здоровим?

⁷Відповів Йому хворий:

– Пане, я не маю людини, щоб вона, як порушено воду, до купальні всадила мене. А коли я приходжу, то переді мною *вже* інший улазить.

⁸Говорить до нього Ісус:

– Уставай, візьми ложе своє – та й ходи!

⁹І зараз одужав оцей чоловік, і взяв ложе своє – та й ходив. Того ж дня субота була, ¹⁰тому-то сказали юдеї вздоровленому:

– Є субота, і не годиться тобі брати ложа свого.

¹¹А він відповів їм:

– Хто мене вздоровив, Той до мене сказав: «Візьми ложе своє – та й ходи».

¹²А вони запитали його:

– Хто Той Чоловік, що до тебе сказав: Візьми ложе своє – та й ходи?

¹³Та не знав уздоровлений, Хто то Він, бо Ісус ухилився від народу, що був на тім місці. ¹⁴Після того Ісус стрів у храмі його, та й промовив до нього:

– Ось видужав ти. Не гріши ж уже більше, щоб не сталось тобі чого гіршого!

¹⁵Чоловік же пішов і юдеям звістив, що Той, Хто вздоровив його, то Ісус. ¹⁶І тому зачали юдеї переслідувати Ісуса, що таке Він чинив у суботу. ¹⁷А Ісус відповів їм:

– Отець Мій працює аж досі, – працюю і Я.

Рівність Ісуса з Богом

¹⁸І тому-то юдеї ще більш намагалися вбити Його, що не тільки суботу порушував Він, але й Бога Отцем Своїм звав, *тим* роблячись Богові рівним.

¹⁹Відповів же Ісус і сказав їм:

– Поправді, поправді кажу вам: Син нічого робити не може Сам від Себе, тільки те, що Він бачить, що робить Отець; бо що робить Він, те так само й Син робить. ²⁰Бо Отець любить Сина, і показує все, що Сам робить, Йому. І покаже Йому діла більші від цих, щоб ви дивувались. ²¹Бо як мертвих Отець воскрешає й оживлює, так і Син, кого хоче, оживлює. ²²Бо Отець і не судить нікого, а весь суд віддав Синові, ²³щоб усі шанували і Сина, як шанують Отця. Хто не шанує Сина, – не шанує Отця, що послав Його. ²⁴Поправді, поправді кажу вам: **Хто слухає слова Мого, і вірує в Того, Хто послав Мене, – життя вічне той має, і на суд не приходять, але перейшов він від смерті в життя.**

Два воскресення

²⁵Поправді, поправді кажу вам: Наступає година, і тепер уже є, коли голос Божого Сина почують померлі, а ті, що почують, оживуть. ²⁶Бо як має Отець життя Сам у Собі, так і Синові дав життя мати в Самому Собі. ²⁷І Він дав Йому силу чинити і суд, бо Він – Людський Син. ²⁸Не дивуйтеся цьому, бо **надходить година, коли всі, хто в гробах, – Його голос почують, ²⁹і по-виходять ті, що чинили добро, на воскресення життя, а котрі зло чинили, на воскресення Суду.** ³⁰Я нічого не можу робити Сам від Себе. Як Я чую, суджу, і Мій суд справедливий, – не шукаю-бо волі Своєї, але волі Отця, що послав Мене. ³¹Коли свідчу про Себе Я Сам, то свідоцтво Моє неправдиве. ³²Є Інший, Хто свідчить про Мене, і Я знаю, що правдиве свідоцтво, яким свідчить про Мене.

Свідок Іван

³³Ви послали до Івана, і він свідчив про правду. ³⁴Та Я не від людини свідоцтва приймаю, але це говорю, щоб були ви спасені. ³⁵Він світильником був, що горів і світив, та ви тільки хвилю хотіли потішитись світлом його.

Свідчення ділами

³⁶Але Я маю свідчення більше за Іванове, бо ті справи, що Отець Мені дав, щоб Я виконав їх, ті справи, що Я їх чиню, самі свідчать про Мене, що Отець Мене послав!

Свідчення Отця

³⁷Та й Отець, що послав Мене, Сам засвідчив про Мене; але ви ані голосу Його не чули ніколи, ані виду Його не бачили.

³⁸Навіть слова Його ви не маєте, щоб у вас перебувало, бо не вірите в Того, Кого Він послав.

Свідчення Писання

³⁹Дослідіть-но Писання, бо ви думаєте, що в них маєте вічне життя, – вони ж свідчать про Мене! ⁴⁰Та до Мене прийти ви не хочете, щоб мати життя. ⁴¹Від людей не приймаю Я слави, ⁴²але вас Я пізнав, що любові до Бога в собі ви не маєте. ⁴³Я прийшов у Ім'я Свого Отця, та Мене не приймаєте ви. Коли ж прийде інший у ім'я своє, того приймете ви. ⁴⁴**Як ви можете вірувати, коли славу один від одного приймаєте, а слави тієї, що від Бога Єдиного, не прагнете ви?** ⁴⁵Не думайте, що Я перед Отцем буду вас винуватити, – є, хто вас винуватити буде, – Мойсей, що на нього надієтесь ви! ⁴⁶Коли б ви Мойсеєві вірили, то й Мені б ви повірили, бо про Мене писав він. ⁴⁷Якщо писанням його ви не вірите, то як віри поймете словам Моїм?

Нагодування п'яти тисяч

РОЗДІЛ 6

¹Після того Ісус перейшов на той бік Галілейського чи Тіверійського моря. ²А за Ним ішла безліч народу, бо бачили чуда Його, що чинив над недужими. ³Ісус же на гору зійшов, і сидів там зі Своїми учнями. ⁴Наближалася ж Пасха, свято юдейське. ⁵А Ісус, звівши очі Свої та побачивши, яка безліч народу до Нього йде, говорить Пилипові:

– Де ми купимо хліба, щоб вони поживились?

⁶Він же це говорив, його випробовуючи, бо знав Сам, що Він має робити. ⁷Пилип Йому відповідь дав:

– І за двісті динаріїв їм хліба не стане, щоб кожен із них бодай трохи дістав.

⁸Говорить до Нього Андрій, один з учнів Його, брат Симона Петра:

– ⁹Є тут хлопчина один, що має п'ять ячних хлібів та дві риби, але що то на безліч таку!

¹⁰А Ісус відказав:

– Скажіть людям сідати!

А була на тім місці велика трава. І засіло чоловік числом із п'ять тисяч. ¹¹А Ісус узяв хліби, і, подяку вчинивши, роздав тим, хто сидів. Так само і з риб, скільки хотіли вони. ¹²І, як наїлись вони, Він говорить до учнів Своїх:

– Позбирайте куски позосталі, щоб ніщо не загинуло.

¹³І зібрали вони. І дванадцять повних кошів наклали кусків, що лишилися їдцям із п'яти ячних хлібів. ¹⁴А люди, що бачили чудо, яке Ісус учинив, гомоніли:

– Це Той справді Пророк, що повинен прибути на світ!

Ісус іде по воді

¹⁵Спостерігши ж Ісус, що вони мають замір прийти та забрати Його, щоб настановити царем, знов на гору пішов Сам-один.

¹⁶А як вечір настав, то зійшли Його учні над море. ¹⁷І, ввійшовши до човна, на другий бік моря вони попливли, до Капернауму. І темрява вже наступила, а Ісус ще до них не приходив.

¹⁸Від великого ж вітру, що віяв, хвилювалося море. ¹⁹Як вони ж пропливли стадій із двадцять п'ять або з тридцять, то Ісуса побачили, що йде Він по морю, і до човна зближається, – і їх страх обгорнув... ²⁰Він же каже до них:

– Це Я, – не лякайтесь!

²¹І хотіли вони взяти до човна Його; та човен зараз пристав до землі, до якої пливли.

²²А наступного дня той народ, що на тім боці моря стояв, побачив, що там іншого човна, крім одного того, що до нього ввійшли учні Його, не було, і що до човна не входив Ісус із Своїми учнями, але відпливли самі учні. ²³А тим часом із Тіверіяди припливли човни інші близько до місця того, де вони їли хліб, як Господь учинив подяку. ²⁴Отож, як побачили люди, що Ісуса та учнів Його там нема, то в човни посідали самі й прибули до Капернауму, – і шукали Ісуса.

²⁵І, на тім боці моря знайшовши Його, сказали Йому:

– Коли Ти прибув сюди, Учителю?

Слово до людей

²⁶Відповів їм Ісус і сказав:

– Поправді, поправді кажу вам: Мене не тому ви шукаєте, що бачили чуда, а що їли з хлібів і наситились. ²⁷Пильнуйте не про поживу, що гине, але про поживу, що зостається на вічне життя, яку дасть нам Син Людський, бо відзначив Його Бог Отець.

²⁸Сказали ж до Нього вони:

– Що ми маємо почати, щоб робити діла Божі?

²⁹Ісус відповів і сказав їм:

– **Оце діло Боже, – щоб у Того ви вірували, Кого Він послав.**

³⁰А вони відказали Йому:

– Яке ж знамено Ти чиниш, щоб побачили ми й поняли Тобі віри? Що Ти робиш? ³¹Наші отці їли манну в пустині, як написано: «Хліб із неба їм дав на поживу».

³²А Ісус їм сказав:

– Поправді, поправді кажу вам: Не Мойсей хліб із неба вам дав, – Мій Отець дає вам хліб правдивий із неба. ³³Бо хліб Божий є Той, Хто сходить із неба й дає життя світові.

³⁴А вони відказали до Нього:

– Давай, Господи, хліба такого нам завжди!

³⁵Ісус же сказав їм:

– **Я – хліб життя. Хто до Мене приходить, не голодуватиме він, а хто вірує в Мене, – ніколи не прагнутиме.**

³⁶Але Я вам сказав, що Мене хоч ви й бачили, та не віруєте. ³⁷Усе прийде до Мене, що Отець дає Мені, а того, **хто до Мене приходить, Я не вижену геть.** ³⁸Бо Я з неба зійшов не на те, щоб волю чинити Свою, але волю Того, Хто послав Мене. ³⁹Оце ж воля Того, Хто послав Мене, – щоб з усього, що дав Мені Він, Я нічого не стратив, але воскресив те останнього дня. ⁴⁰Оце ж воля Мого Отця, – щоб усякий, хто Сина бачить та вірує в Нього, мав вічне життя, – і того воскресу Я останнього дня.

Слово до юдеїв

⁴¹Тоді стали юдеї ремствувати на Нього, що сказав:

– Я той хліб, що з неба зійшов.

⁴²І казали вони:

– Хіба Він не Ісус, син Йосипів, що ми знаємо батька та матір Його? Як же Він каже: Я з неба зійшов?

⁴³А Ісус відповів і промовив до них:

– Не ремствуйте ви між собою! ⁴⁴Ніхто-бо не може до Мене прийти, як Отець, що послав Мене, не притягне його, – і того воскресу Я останнього дня. ⁴⁵У Пророків написано: «І всі будуть від Бога навчені». Кожен, хто від Бога почув і навчився, приходить до Мене. ⁴⁶Це не *значить*, щоб хтось Отця бачив, – тільки Той Отця бачив, Хто походить від Бога. ⁴⁷Поправді, поправді кажу Вам: **Хто вірує в Мене, – життя вічне той має.** ⁴⁸Я – хліб життя! ⁴⁹Отці ваші в пустині їли манну, – і померли. ⁵⁰То є хліб, Який сходить із неба, – щоб не вмер, хто Його споживає. ⁵¹Я – хліб живий, що з неба зійшов: коли хто споживатиме хліб цей, той повік буде жити. А хліб, що дам Я, то є тіло Мое, яке Я за життя світові дам.

⁵²Тоді між собою змагатися стали юдеї, говорячи:

– Як же Він може дати нам тіла спожити?

⁵³І сказав їм Ісус:

– Поправді, поправді кажу вам: Якщо ви споживати не будете тіла Сина Людського й пити не будете крові Його, то в собі ви не будете мати життя. ⁵⁴Хто тіло Моє споживає та кров Мою п'є, той має вічне життя, – і того воскресну Я останнього дня. ⁵⁵Бо тіло Моє – то правдиво пожива, Моя ж кров – то правдиво пиття. ⁵⁶Хто тіло Моє споживає та кров Мою п'є, той в Мені перебуває, а Я в ньому. ⁵⁷Як Живий Отець послав Мене, і живу Я Отцем, так і той, хто Мене споживає, і він житиме Мною. ⁵⁸То є хліб, що з неба зійшов. Не як ваші отці їли манну й померли, хто цей хліб споживає, – той жити буде повік!

Слово до учнів

⁵⁹Оце Він говорив, коли в Капернаумі навчав у синагозі.

⁶⁰А багато хто з учнів Його, як почули оце, гомоніли:

– Жорстока це мова! Хто слухати може її?

⁶¹А Ісус, Сам у Собі знавши це, що учні Його на те ремствують, промовив до них:

– Чи оце вас спокушує? ⁶²А що ж, як побачите Людського Сина, що сходить туди, де перше Він був? ⁶³То дух, що оживлює, тіло ж не помагає нічого. Слова, що їх Я говорив вам, то дух і життя. ⁶⁴Але є дехто з вас, хто не вірує.

Бо Ісус знав спочатку, хто ті, хто не вірує, і хто видасть Його.

⁶⁵І сказав Він:

– Я тому й говорив вам, що до Мене прийти не може ніхто, як не буде йому від Отця дане *те*.

Віросповідання Петра

⁶⁶Із того часу відпали багато хто з учнів Його, і не ходили вже з Ним. ⁶⁷І сказав Ісус Дванадцятьом:

– Чи не хочете й ви відійти?

⁶⁸Відповів Йому Симон Петро:

– **До кого ми підемо, Господи? Ти маєш слова життя вічного.** ⁶⁹**Ми ж увірували та пізнали, що Ти – Христос, Син Бога Живого!**

⁷⁰Відповів їм Ісус:

– Чи не Дванадцятьох Я вас вибрав? Та один із вас диявол...

⁷¹Це сказав Він про Юду, сина Симонового, Іскаріота. Бо цей мав Його видати, хоч він був один із Дванадцятьох.

Ісус навчає на свято

РОЗДІЛ 7

¹Після цього Ісус ходив по Галілеї, не хотів-бо ходити по Юдеї, бо юдеї шукали *нагоди*, щоб убити Його.

²А надходило свято юдейське – Кучки. ³І сказали до Нього брати Його:

– Піди звідси, і йди до Юдеї, щоб і учні Твої побачили вчинки Твої, що Ти робиш. ⁴Тайкома-бо не робить нічого ніхто, але сам прагне бути відомий. Коли Ти таке чиниш, то з'яви Себе світові.

⁵Бо не вірували в Нього навіть брати Його! ⁶А Ісус промовляє до них:

– Не настав ще Мій час, але завжди готовий час ваш. ⁷Вас ненавидіти світ не може, а Мене він ненавидить, бо Я свідчу про нього, що діла його злі. ⁸Ідіть на це свято, Я ж іще не піду на це свято, бо не виповнився ще Мій час.

⁹Це сказавши до них, Він зоставсь у Галілеї.

¹⁰Коли ж вийшли на свято брати Його, тоді й Сам Він пішов, – не відкрито, але ніби потай. ¹¹А юдеї за свята шукали Його та питали:

– Де Він?

¹²І поголоска велика про Нього в народі була. Одні говорили: «Він добрий», а інші казали: «Ні, – Він зводить з дороги народ»... ¹³Та відкрито про Нього ніхто не казав, – бо боялись

юдеїв. ¹⁴У половині вже свята Ісус у храм увійшов і навчав.

¹⁵І дивувались юдеї й казали:

– Як Він знає Писання, не вчившись?

¹⁶Відповів їм Ісус і сказав:

– **Наука Моя – не Моя, а Того, Хто послав Мене.** ¹⁷**Коли хоче хто волю чинити Його, той довідається про науку, чи від Бога вона, чи від Себе Самого кажу Я.** ¹⁸Хто говорить від себе самого, той власної слави шукає, а Хто слави шукає Того, Хто послав Його, Той правдивий, – і в Ньому неправди нема. ¹⁹Чи ж Закон вам дав не Мойсей? Та ніхто з вас Закон *той* не виконує. Нащо хочете вбити Мене?

²⁰Народ відповів:

– Чи Ти демона маєш? Хто Тебе хоче вбити?

²¹Ісус відповів і сказав їм:

– Одне діло зробив Я, – і всі ви дивуетесь. ²²Через це Мойсей дав обрізання вам, – не тому, що воно від Мойсея, але від отців, – та ви й у суботу обрізуєте чоловіка. ²³Коли ж чоловік у суботу приймає обрізання, щоб Закон Мойсеєвий не порушити, чого ж ремствуєте ви на Мене, що Я всю людину в суботу вдоровив? ²⁴Не судіть за обличчям, але суд справедливий чиніть!

²⁵Дехто ж з єрусалимлян казали:

– Хіба це не Той, що Його шукають убити? ²⁶Бо говорить відкрито ось Він, – і нічого не кажуть Йому. Чи то справді дізналися старші, що Він дійсно Христос? ²⁷Та ми знаємо Цього, звідки Він. Про Христа ж, коли прийде, ніхто знати не буде, звідки Він.

²⁸І скликнув у храмі Ісус, навчаючи й кажучи:

– І Мене знаєте ви, і знаєте, звідки Я. А Я не прийшов Сам від Себе; правдивий же Той, Хто послав Мене, що Його ви не знаєте. ²⁹Я знаю Його, – Я-бо від Нього, і послав Мене Він!

³⁰Тож шукали вони, щоб схопити Його, та ніхто не наклав рук на Нього, – бо то ще не настала година Його. ³¹А багато з народу в Нього ввірували та казали:

– Коли прийде Христос, чи ж Він чуда чинитиме більші, як чинить Оцей?

³²Фарисеї прочули такі поголоски про Нього в народі. Тоді первосвященики та фарисеї послали свою службу, щоб схопити Його. ³³Ісус же сказав:

– Ще недовго побуду Я з вами, та й до Того піду, Хто послав Мене. ³⁴Ви будете шукати Мене, – і не знайдете; а туди, де Я є, ви прибути не можете...

³⁵Тоді говорили юдеї між собою:

– Куди це Він хоче йти, що не знайдемо Його? Чи не хоче йти до виселенців між греки, та й греків навчати? ³⁶Що за слово, яке Він сказав: «Ви будете шукати Мене, – і не знайдете; а туди, де Я є, ви прибути не можете?»

³⁷А останнього великого дня свята Ісус стояв і кликав, говорячи:

– **Коли прагне хто з вас – нехай прийде до Мене та й п'є!**
³⁸**Хто вірує в Мене, як каже Писання, то ріки живої води потечуть із утроби його.**

³⁹Це ж сказав Він про Духа, що мали прийняти Його, хто вірував у Нього. Не було-бо ще Духа на них, – не був-бо Ісус ще прославлений.

Незгода в народі через Ісуса

⁴⁰А багато з народу, почувши слова ті, казали:

– Він справді пророк!

⁴¹Інші казали:

– Він Христос.

А ще інші казали:

– Хіба прийде Христос із Галілеї? ⁴²Чи ж не каже Писання, що Христос прийде з роду Давидового, і з села Віфлеєму, звідкіля був Давид?

⁴³Так повсталася незгода в народі з-за Нього. ⁴⁴А декотрі з них мали замір схопити Його, – та ніхто не поклав рук на Нього.

⁴⁵І вернулася служба до первосвящеників та фарисеїв, а ті їх запитали:

– Чому не привели ви Його?

⁴⁶Відказала та служба:

– Чоловік ще ніколи так не промовляв, як Оцей Чоловік...

⁴⁷А їм відповіли фарисеї:

– Чи й вас із дороги не зведено? ⁴⁸Хіба хто з старших або з фарисеїв увірував у Нього? ⁴⁹Та проклятий народ, що не знає Закон!

⁵⁰Говорить до них Никодим, що приходив до Нього вночі, і що був один із них:

– ⁵¹Хіба судить Закон наш людину, як перше її не вислухає, і не дізнається, що вона робить?

⁵²Йому відповіли та сказали вони:

– Чи й ти не з Галілеї? Досліди та побач, що не прийде Пророк із Галілеї.

⁵³І до дому свого пішов кожен.

Жінка, що винна у перелюбі

РОЗДІЛ 8

¹Ісус же на гору Оливну пішов. ²А над ранком прийшов знов у храм, – і всі люди збігались до Нього. А Він сів і навчав їх.

³І ось книжники та фарисеї приводять до Нього в перелюбі схоплену жінку, і посередині ставлять її, ⁴та й говорять Йому:

– Оцю жінку, Учителю, зловлено на гарячому вчинку¹ перелюбу... ⁵Мойсей же в Законі звелів нам таких побивати камінням. А Ти що говориш?

⁶Це ж казали вони, Його спокушуючи, та щоб мати на Нього оскарження. А Ісус, нахилившись додолу, по землі писав пальцем... ⁷А коли ті не переставали питати Його, Він підвівся й промовив до них:

¹ Грецьке ἐπ' αὐτοφώρῳ – на гарячому вчинку.

– **Хто з вас без гріха, – нехай перший на неї той каменем кине!..**

⁸І Він знов нахилився додолу, і писав по землі... ⁹А вони, *це* почувши й сумлінням докорені, стали один по одному виходити, почавши з найстарших та аж до останніх. І zostавсь Сам Ісус і *та* жінка, що стояла всередині... ¹⁰І підвівся Ісус, і нікого, крім жінки, не бачивши, промовив до неї:

– Де ж ті, жінко, що тебе оскаржали? Чи ніхто тебе не засудив?

¹¹А вона відказала:

– Ніхто, Господи...

І сказав їй Ісус:

– Не засуджую й Я тебе. *Иди собі*, але більш не гріши!

Ісус – Світло для світу

¹²І знову Ісус промовляв до них, кажучи:

– **Я Світло для світу. Хто йде вслід за Мною, не буде ходити у темряві той, але матиме світло життя.**

¹³Фарисеї ж Йому відказали:

– Ти Сам свідчиш про Себе, – тим свідоцтво Твоє неправдиве.

¹⁴Відповів і сказав їм Ісус:

– Хоч і свідчу про Себе Я Сам, – та правдиве свідоцтво Моє, бо Я знаю, звідкіля Я прийшов і куди Я йду. Ви ж не відаєте, звідкіля Я приходжу, і куди Я йду. ¹⁵Ви за тілом судите, – Я не суджу нікого. ¹⁶А коли Я суджу, то правдивий Мій суд, бо не Сам Я, а Я та Отець, що послав Він Мене! ¹⁷Та й у вашому Законі написано, що свідчення двох чоловіків правдиве. ¹⁸Я Сам свідчу про Себе Самого, і свідчить про Мене Отець, що послав Він Мене.

¹⁹І сказали до Нього вони:

– Де Отець Твій?

Ісус відповів:

– Не знаєте ви ні Мене, ні Мого Отця. Якби знали Мене, то й Отця Мого знали б.

²⁰Ці слова Він казав при скарбниці, у храмі навчаючи. І ніхто не схопив Його, бо то ще не настала година Його...

²¹І сказав Він їм знову:

– Я відходжу, ви ж шукати Мене будете, і помрете в гріху своїм. Куди Я йду, *туди* ви прибути не можете...

²²А юдеї казали:

– Чи не вб'є Він Сам Себе, коли каже: «Куди Я йду, *туди* ви прибути не можете?»

²³І сказав Він до них:

– Ви – від долу, Я – звисока¹, і ви зі світу цього, Я не з цього світу. ²⁴Тому Я сказав вам, що помрете в своїх гріхах. Бо коли не віруєте, що то Я, то помрете в своїх гріхах.

²⁵А вони запитали Його:

– Хто Ти такий?

І Ісус відказав їм:

– *Той, Хто* спочатку, як і говорю Я до вас. ²⁶Я маю багато про вас говорити й судити; правдивий же Той, Хто послав Мене, і Я світові те говорю, що від Нього почув.

²⁷Але не зрозуміли вони, що то Він про Отця говорив їм. ²⁸Тож Ісус їм сказав:

– Коли ви підіймете Людського Сина, тоді зрозумієте, що то Я, і що Сам Я від Себе нічого не дію, але те говорю, як Отець Мій Мене навчив. ²⁹А Той, Хто послав Мене, перебуває зі Мною; Отець не залишив Самого Мене, бо Я завжди чиню, що Йому до впадоби.

³⁰Коли Він говорив це, то багато хто в Нього увірували.

Правда зробить вас вільними

³¹Тож промовив Ісус до юдеїв, що в Нього увірували:

– **Як у слові Моїм позостанетеся, тоді справді Моїми учнями будете, ³²і пізнаєте правду, – а правда вас вільними зробить!**

¹ Цебто з неба.

³³Вони відказали Йому:

– Авраамів ми рід, і нічийми невільниками не були ми ніколи. То як же Ти кажеш: «Ви станете вільні?»

³⁴Відповів їм Ісус:

– Поправді, поправді кажу вам, що кожен, хто чинить гріх, той раб гріха. ³⁵І не зостається раб у домі повік, *але* Син зостається повік. ³⁶Коли Син отже зробить вас вільними, то справді ви будете вільні. ³⁷Знаю Я, що ви рід Авраамів, але хочете смерть заподіяти Мені, бо наука Моя не вміщається в вас. ³⁸Я те говорю, що Я бачив в Отця, та й ви робите те, що ви бачили в батька свого.

³⁹Сказали вони Йому в відповідь:

– Наш отець – Авраам.

Відказав їм Ісус:

– Коли б ви Авраамові діти були, то чинили б діла Авраамові. ⁴⁰А тепер ось ви хочете вбити Мене, Чоловіка, що вам казав правду, яку чув Я від Бога. Цього Авраам не робив. ⁴¹Ви робите діла батька свого.

Вони ж відказали Йому:

– Не родилися ми від перелюбу, – одного ми маємо Отця то Бога.

⁴²А Ісус їм сказав:

– Якби Бог був Отець ваш, – ви б любили Мене, бо від Бога Я вийшов і прийшов, – не від Себе ж Самого прийшов Я, а Мене Він послав. ⁴³Чому мови Моєї ви не розумієте? Бо не можете чути ви слова Мого. ⁴⁴Ваш батько – диявол, і пожадливісті батька свого ви виконувати хочете. Він був душолюб споконвіку, і в правді не встояв, бо правди нема в нім. Як говорить неправду, то говорить зі свого, – бо він неправдомовець і батько неправді. ⁴⁵А Мені ви не вірите, бо Я правду кажу. ⁴⁶Хто з вас може Мені докорити за гріх? Коли ж правду кажу, чому Мені ви не вірите? ⁴⁷Хто від Бога, той слухає Божі слова; через те ви не слухаєте, що ви не від Бога.

⁴⁸Відізвились юдеї й сказали Йому:

– Чи ж не добре ми кажемо, що Ти самарянин і демона маєш?

⁴⁹Ісус відповів:

– Не маю Я демона, та шаную Свого Отця, ви ж Мене зневажаєте. ⁵⁰Не шукаю ж Я власної слави, – є Такий, Хто шукає та судить. ⁵¹Поправді, поправді кажу вам: **Хто слово Моє берегтиме, не побачить той смерті повік!**

⁵²І сказали до Нього юдеї:

– Тепер ми дізнались, що демона маєш: умер Авраам і пророки, а Ти кажеш: Хто науку Мою берегтиме, не скуштує той смерті повік. ⁵³Чи ж Ти більший, аніж отець наш Авраам, що помер? Та повмирили й пророки. Ким Ти робиш Самого Себе?

⁵⁴Ісус відповів:

– Як Я славлю Самого Себе, то ніщо Моя слава. Мене прославляє Отець Мій, про Якого ви кажете, що Він Бог ваш. ⁵⁵І ви не пізнали Його, а Я знаю Його. А коли Я скажу, що не знаю Його, – буду неправдомовець, подібний до вас. Та Я знаю Його, – і слово Його зберігаю. ⁵⁶Отець ваш Авраам прагнув із радістю, щоб побачити день Мій, – і він бачив, і тішився.

⁵⁷А юдеї ж до Нього сказали:

– Ти й п'ятидесяти років не маєш іще, – і Авраама Ти бачив?

⁵⁸Ісус їм відказав:

– **Поправді, поправді кажу вам: Перш, ніж був Авраам, – Я є.**

⁵⁹І схопили каміння вони, щоб кинути на Нього. Та сховався Ісус, і з храму пішов.

Уздоровлення сліпонародженого

РОЗДІЛ 9

¹А коли Він проходив, побачив чоловіка, що сліпим був з народження. ²І спитали Його учні Його, говорячи:

– Учителю, хто згрішив: чи він сам, чи батьки його, що сліпим він родився?

³Ісус відповів:

– Не згрішив ані він, ні батьки його, а щоб діла Божі з'явилися на ньому. ⁴Ми мусимо виконувати діла Того, Хто послав Мене, аж поки є день. Надходить он ніч, коли жоден *нічого* не зможе виконувати. ⁵Доки Я в світі, – Я Світло для світу.

⁶Промовивши це, Він сплюнув на землю, і з слини грязиво зробив, і очі сліпому помазав грязивом, ⁷і до нього промовив:

– Піди, умийся в ставку Сілоам¹ (визначає це «Посланий»).

Тож пішов той і вмився, – і вернувся видющим... ⁸А сусіди та ті, що бачили перше його, як був він сліпий, говорили:

– Чи ж не той це, що сидів та просив?

⁹Говорили одні, що це він, а інші казали:

– Ні, – подібний до нього.

А він відказав:

– Це я!

¹⁰І питали його:

– Як же очі відкрились тобі?

¹¹А той оповідав:

– Чоловік, що Його звать Ісусом, грязиво зробив, і очі помазав мені, і до мене сказав: «Піди в Сілоам та й умийся». Я ж пішов та й вмився, – і став бачити.

¹²І сказали до нього:

– Де Він?

Відказує той:

– Я не знаю.

Незгода через Чоловіка

¹³Ведуть *тоді* до фарисеїв того, що був перше незрячий. ¹⁴А була то субота, як грязиво Ісус учинив і відкрив йому очі. ¹⁵І знов запитали його й фарисеї, як видющим він став. А він розповів їм:

¹ Гебрейське Siloah – послання або посланець.

– Грязиво поклав Він на очі мені, а я вмився, – та й бачу.

¹⁶Тоді деякі з фарисеїв казали:

– Не від Бога Оцей Чоловік, – бо суботи не держить.

А інші казали:

– Як же чуда такі може грішна людина чинити?

І незгода між ними була. ¹⁷Тому знову говорять сліпому:

– Що ти кажеш про Нього, коли очі відкрив Він тобі?

А той відказав:

– Він Пророк!

¹⁸Юдеї проте йому не повірили, що незрячим він був і прозрів, аж поки не покликано батьків того прозрілого. ¹⁹І запитали їх, кажучи:

– Чи ваш оце син, про якого ви кажете, ніби родився сліпим? Як же він тепер бачить?

²⁰А батьки його відповіли та сказали:

– Ми знаємо, що цей – то наш син, і що він народився сліпим.

²¹Але як тепер бачить, – не знаємо, або хто йому очі відкрив, – ми не відаємо. Поспитайте його, – він дорослий, хай сам скаже про себе...

²²Таке говорили батьки його, бо боялись юдеїв: юдеї-бо вже змовились, – як хто за Христа Його визнає, щоб той був відлучений від синагоги. ²³Ось тому говорили батьки його:

– Він дорослий, – його поспитайте.

²⁴І покликали вдруге того чоловіка, що був сліпим, і сказали йому:

– Віддай хвалу Богові. Ми знаємо, що грішний Отой Чоловік.

²⁵Але він відповів:

– Чи Він грішний – не знаю. Одне *тільки* знаю, що я був сліпим, а тепер бачу!..

²⁶І спитали його:

– Що тобі Він зробив? Як відкрив тобі очі?

²⁷Відповів він до них:

– Я вже вам говорив, – та не слухали ви. Що бажаєте знову почути? Може, й ви Його учнями хочете стати?

²⁸А вони його вилаяли та й сказали:

– То ти Його учень, а ми учні Мойсеєві. ²⁹Ми знаємо, що Бог говорив до Мойсея, – звідки ж узявся Оцей, ми не відаємо.

³⁰Відповів чоловік і сказав їм:

– То ж воно й дивно, що не знаєте ви, звідки Він, – а Він мені очі відкрив! ³¹Та ми знаємо, що грішників Бог не послухає; хто ж богобійний, і виконує волю Його, – того слухає Він. ³²Відвіку не чувано, щоб хто очі відкрив був сліпому з народження. ³³Коли б не від Бога був Цей, Він нічого не міг би чинити.

³⁴Вони відповіли та й сказали йому:

– Ти ввесь у гріхах народився, – і чи тобі нас учити?

І геть його вигнали.

Ісус підтверджує Свою божественність

³⁵Дізнався Ісус, що вони того вигнали геть, і, знайшовши його, запитав:

– Чи віруєш ти в Сина Божого?

³⁶Відповів той, говорячи:

– Хто ж то, Пане, Такий, щоб я вірував у Нього?

³⁷Промовив до нього Ісус:

– І ти бачив Його, і Той, Хто говорить з тобою – то Він!..

³⁸А він відказав:

– Я вірую, Господи!

І вклонився Йому. ³⁹І промовив Ісус:

– На суд Я прийшов у цей світ, щоб бачили темні, а видючі щоб стали незрячі.

⁴⁰І почули це деякі з тих фарисеїв, що були з Ним, та й сказали Йому:

– Чи ж і ми невидючі?

⁴¹Відказав їм Ісус:

– Якби ви невидючі були, то не мали б гріха; а тепер ви говорите: «Бачимо» – то й ваш гріх застається *при вас!*

Притча про Доброго Пастиря

РОЗДІЛ 10

¹Поправді, поправді кажу вам: Хто не входить дверима в кошару, але перелазить деінде, – той злодій і розбійник. ²А хто входить дверима, – той вівцям пастух. ³Воротар відчиняє йому, і його голосу слухають вівці; і свої вівці він кличе по іменам, і випроваджує їх. ⁴А як вижене всі свої вівці, він іде перед ними, і вівці слідом за ним ідуть, бо знають голос його. ⁵За чужим же не підуть вони, а будуть утікати від нього, – бо не знають вони чужого голосу.

⁶Оцю притчу повів їм Ісус, але не зрозуміли вони, про що їм говорив.

⁷І знову промовив Ісус:

– Поправді, поправді кажу вам, що Я – двері вівцям. ⁸Усі, скільки їх перше Мене приходило, – то злодії й розбійники, але вівці не слухали їх. ⁹**Я – двері: коли через Мене хто ввійде, спасеться**, і той ввійде та вийде, і пасовисько знайде. ¹⁰Злодій тільки на те закрадається, щоб красти й убивати та нищити. Я прийшов, щоб ви мали життя, і подостатком щоб мали. ¹¹**Я Пастир – Добрий! Пастир добрий кладе життя власне за вівці.** ¹²А наймит, і той, хто не вівчар, кому вівці не свої, *коли* бачить, що вовк наближається, то кидає вівці й тікає, а вовк їх хапає й полошить. ¹³А наймит утікає тому, що він наймит, і не дбає про вівці. ¹⁴**Я – Пастир Добрий, і знаю Своїх, і Свої Мене знають.** ¹⁵Як Отець Мене знає, так і Я Отця знаю, і власне життя Я за вівці кладу. ¹⁶Також маю Я інших овець, які не з цієї кошари, – Я повинен і їх припровадити. І Мій голос почують вони, – і буде отара одна й Один Пастир! ¹⁷Через те Отець любить Мене, що Я власне життя віддаю, щоб

ізноу прийняти його. ¹⁸Ніхто в Мене його не бере, але Я Сам від Себе кладу його. Маю владу віддати його, і маю владу прийняти його знову, – Я цю заповідь взяв від Свого Отця.

¹⁹З-за цих слів між юдеями знову незгода знялася. ²⁰І багато хто з них говорили:

– Він демона має, і несамовитий. Чого слухаєте ви Його?

²¹Інші казали:

– Ці слова не того, хто демона має. Хіба демон може очі сліпим відкривати?..

Ісус заявляє про Свою божественність

²²Було тоді *свято* Відновлення в Єрусалимі. Стояла зима.

²³А Ісус у храмі ходив, у Соломоновім ганку. ²⁴Юдеї тоді обступили Його та й казали Йому:

– Доки будеш тримати в непевності нас? Якщо Ти Христос, – то відкрито скажи нам!

²⁵Відповів їм Ісус:

– Я вам сказав, та не вірите ви. Ті діла, що чиню їх у Ім'я Свого Отця, – вони свідчать про Мене. ²⁶Та не вірите ви, – не з Моїх-бо овець ви. ²⁷**Мого голосу слухають вівці Мої, і знаю Я їх, і за Мною слідком вони йдуть.** ²⁸**І Я життя вічне даю їм, і вони не загинуть повік, і ніхто їх не вихопить із Моєї руки.** ²⁹Мій Отець, що дав їх Мені, Він більший за всіх, – і вихопити ніхто їх не може Отцеві з руки. ³⁰**Я й Отець – Ми одне!**

³¹Знов каміння схопили юдеї, щоб укаменувати Його. ³²Відповів їм Ісус:

– Від Отця показав Я вам добрих учинків багато, – за котрий же з тих учинків хочете Мене каменувати?

³³Юдеї Йому відказали:

– Не за добрий учинок хочемо Тебе вкаменувати, а за боготнаву, – бо Ти, будши людиною, за Бога Себе видаєш...

³⁴Відповів їм Ісус:

– Хіба не написано в вашім Законі: «Я сказав: ви боги»?³⁵ Коли тих Він богами назвав, що до них слово Боже було, – а Писання не може порушене бути,³⁶ то Тому, що Отець освятив і послав Його в світ, закидаєте ви: «Зневажаєш Ти Бога», через те, що сказав Я: «Я – Син Божий»?³⁷ Коли Я не чиню діл Свого Отця, то не вірте Мені.³⁸ А коли Я чиню, то хоч ви Мені віри й не ймете, повірте ділам, щоб пізнали й повірили ви, що Отець у Мені, а Я – у Отці!

³⁹Тоді знову шукали вони, щоб схопити Його, але вийшов із рук їхніх Він.⁴⁰ І Він знову на той бік Йордану пішов, на те місце, де Іван найперше хрестив, та й там перебував.⁴¹ І багато до Нього приходили та говорили, що хоч жодного чуда Іван не вчинив, але все, що про Нього Іван говорив, правдиве.⁴² І багато хто ввірували в Нього там.

Смерть і воскресіння Лазаря

РОЗДІЛ 11

¹Був же хворий один, Лазар у Віфанії, із села Марії й сестри її Марти.² А Марія, що брат її Лазар був хворий, була та, що помазала Господа миром, і волоссям своїм Йому ноги обітерла.

³Тоді сестри послали до Нього, говорячи:

– Ось нездужає, Господи, той, що кохаєш його!..

⁴Як почув же Ісус, то промовив:

– Не на смерть ця недуга, а на Божу славу, – щоб Син Божий прославився нею.

⁵А Ісус любив Марту, і сестру її, і Лазаря.⁶ А коли Він почув, що нездужає той, то зостався два дні на тім місці, де був.

⁷Після ж того говорить до учнів:

– Ходімо знову в Юдею.

⁸Йому учні сказали:

– Учителю, таж допіру юдеї хотіли камінням побити Тебе, а Ти знов туди підеш?

⁹Ісус відповів:

– Хіба дня не дванадцять годин? Як хто ходить за дня, не спіткнеться, – цього світне-бо світло він бачить. ¹⁰А хто ходить нічної пори, той спіткнеться, – бо немає в нім світла.

¹¹Оце Він сказав, а по тому говорить до них:

– Друг наш Лазар заснув, – та піду розбудити Його.

¹²А учні сказали Йому:

– Як заснув, то він, Господи, видужає.

¹³Та про смерть його мовив Ісус, вони ж думали, що про сонний спочинок Він каже. ¹⁴Тоді просто сказав їм Ісус:

– Помер Лазар. ¹⁵І Я тішусь за вас, що там Я не був, щоб повірили ви. Та ходімо до нього.

¹⁶Сказав же Хома, називаний Близнюк, до співучнів:

– Ходімо й ми, щоб із Ним повмирати.

¹⁷Як прибув же Ісус, то знайшов, що чотири вже дні той у гробі. ¹⁸А Віфанія поблизу Єрусалиму була, яких стадій з п'ятнадцять. ¹⁹І багато з юдеїв до Марти й Марії прийшли, щоб за брата розважити їх. ²⁰Тоді Марта, почувши, що надходить Ісус, побігла зустріти Його, Марія ж удома сиділа. ²¹І Марта сказала Ісусові:

– Коли б, Господи, був Ти отут, – то не вмер би мій брат...

²²Та й тепер, – знаю я, – що чого тільки в Бога попросиш, то дасть Тобі Бог!

²³Промовляє до неї Ісус:

– Воскресне твій брат!

²⁴Відказує Марта Йому:

– Знаю, що в воскресення останнього дня він воскресне.

²⁵Промовив до неї Ісус:

– **Я воскресення й життя. Хто вірує в Мене, – хоч і вмере, буде жити.** ²⁶**І кожен, хто живе та хто вірує в Мене, – повіки не вмере.** Чи ти віруєш в це?

²⁷Вона каже Йому:

– Так, Господи! Я вірую, що Ти Христос, Син Божий, що має прийти на цей світ.

²⁸І промовивши це, відійшла, та й покликала нишком Марію, сестру свою, кажучи:

– Учитель тут, і Він кличе тебе!

²⁹А та, як почувла, квапливо встала й до Нього пішла. ³⁰А Ісус не ввійшов іще до села, а знаходивсь на місці, де Марта зустріла Його. ³¹Юдеї тоді, що були з нею в домі й її розважали, як побачили, що Марія квапливо встала й побігла, подалися за нею, гадаючи, що до гробу пішла вона, – плакати там. ³²Як Марія ж прийшла туди, де був Ісус, і Його вгледіла, то припала до ніг Йому та й говорила до Нього:

– Коли б, Господи, був Ти отут, то не вмер би мій брат!

³³А Ісус, як побачив, що плаче вона, і плачуть юдеї, що з нею прийшли, то в душі розжалобився та й зворушився Сам, ³⁴і сказав:

– Де його ви поклали?

Говорять Йому:

– Іди, Господи, та подивися!

³⁵І закапали сльози Ісусові... ³⁶А юдеї казали:

– Дивись, як кохав Він його!

³⁷А з них дехто сказали:

– Чи не міг же зробити Отой, Хто очі сліпому відкрив, щоб і цей не помер?

³⁸Ісус же розжалобивсь знову в Собі, і до гробу прийшов. Була ж то печера, і камінь на ній налягав. ³⁹Промовляє Ісус:

– Відваліть цього каменя!

Сестра вмерлого Марта говорить до Нього:

– Уже, Господи, чути, – бо чотири вже дні він у гробі...

⁴⁰Ісус каже до неї:

– Чи тобі не казав Я, що як будеш ти вірувати, – славу Божу побачиш?

⁴¹І зняли тоді каменя. А Ісус звів очі до неба й промовив:

– Отче, дяку приношу Тобі, що Мене Ти почув. ⁴²Та Я знаю, що Ти завжди почувеш Мене, але ради народу, що довкола стоїть, Я сказав, щоб увірували, що послав Ти Мене.

⁴³І, промовивши це, Він скрикнув гучним голосом:

– Лазарю, – вийди сюди!

⁴⁴І вийшов померлий, по руках і ногах обв'язаний пасами, а обличчя у нього було перев'язане хусткою... Ісус каже до них:

– Розв'яжіть його та й пустіть, щоб ходив...

⁴⁵І багато з юдеїв, що походилися до Марії, та бачили те, що Він учинив, у Нього ввірували. ⁴⁶А деякі з них пішли до фарисеїв, і їм розповіли, що Ісус учинив.

Зговір убити Ісуса

⁴⁷Тоді первосвященики та фарисеї скликали раду й казали:

– Що маємо робити, бо Цей Чоловік пребагато чуд чинить?

⁴⁸Якщо так залишимо Його, то всі в Нього ввірують, – і придуть римляни, та й візьмуть наш і Край, і народ!

⁴⁹А один із них, Кайяфа, що був первосвящеником року того, промовив до них:

– Ви нічого не знаєте, ⁵⁰і не поміркуєте, що краще для вас, щоб один чоловік прийняв смерть за людей, аніж щоб увесь народ мав загинути!

⁵¹А того не сказав сам від себе, але, первосвящеником будши в тім році, пророкував, що Ісус за народ мав умерти, ⁵²і не лише за народ, але й щоб сполучити в одне розпорощених Божих дітей. ⁵³Отож, від того дня вони змовилися, щоб убити Його. ⁵⁴І тому не ходив більш Ісус між юдеями явно, але звідти вдавсь до околиць поближче пустині, до міста, що зветься Єфрем, – і тут залишався з Своїми учнями. ⁵⁵Наближалася ж Пасха юдейська, і багато хто з Краю вдались перед Пасхою в Єрусалим, щоб очистити себе. ⁵⁶І шукали Ісуса вони, а в храмі стоявши, гомоніли один до одного:

– А як вам здається? Хіба Він не прийде на свято?

⁵⁷А первосвященики та фарисеї наказ дали: як дізнається хто, де Він перебуватиме, нехай донесе, – щоб схопити Його.

Марія помазує Ісуса

РОЗДІЛ 12

¹Ісус же за шість день до Пасхи прибув до Віфанії, де жив Лазар, що його воскресив Ісус із мертвих. ²І для Нього вечерю там справили, а Марта прислужувала. Був же й Лазар одним із тих, що до столу з Ним сіли. ³А Марія взяла літру мира, – з найдорожчого нардю пахучого, і намастила Ісусові ноги, і волоссям своїм Йому ноги обтерла... І пахощі мира наповнили дім! ⁴І говорить один з Його учнів, Юда Іскаріотський, що мав Його видати:

– ⁵Чому мира оцього за триста динарів не продано, та й не роздано вбогим?

⁶А це він сказав не тому, що про вбогих журився, а тому, що був злодій: він мав скриньку на гроші, – і крав те, що вкидали. ⁷І промовив Ісус:

– Позостав її ти, – це вона на день похорону заховала Мені...

⁸Бо вбогих ви маєте завжди з собою, а Мене не постійно ви маєте!

⁹А натовп великий юдеїв довідався, що Він там, та й поприходили не з-за Ісуса Самого, але щоб побачити й Лазаря, що його воскресив Він із мертвих. ¹⁰А первосвященики змовилися, щоб і Лазареві смерть заповідати, ¹¹бо багато з юдеїв з-за нього відходили, та в Ісуса ввірували.

В'їзд Ісуса до Єрусалиму

¹²А другого дня, коли безліч народу, що зібрався на свято, прочула, що до Єрусалиму надходить Ісус, ¹³то взяли вони пальмове віття, і вийшли назустріч Йому та й кричали:

– **Осанна! Благословенний, хто йде у Господнє ім'я! Цар Ізраїлів!**

¹⁴Ісус же, знайшовши ося, сів на нього, як написано: ¹⁵«Не бійся, дочко Сіонська! Ото Цар твій іде, сидячи на ослі молодому!» ¹⁶А учні Його спочатку того не зрозуміли, але,

як прославивсь Ісус, то згадали тоді, що про Нього було так написано, і що цеє вчинили Йому. ¹⁷Тоді свідчив народ, який був із Ним, що Він викликав Лазаря з гробу, і воскресив його з мертвих. ¹⁸Через це й зустрів натовп Його, бо почув, що Він учинив таке чудо. ¹⁹Фарисеї тоді між собою казали:

– Ви бачите, що нічого не вдієте: ось пішов *увесь* світ услід за Ним!

Геллени шукають Ісуса

²⁰А між тими, що в свято прийшли поклонитись, були й деякі геллени. ²¹І вони підійшли до Пилипа, що з Віфсаїди Галілейської, і просили його та казали:

– Ми хочемо, пане, побачити Ісуса.

²²Іде Пилип та Андрієві каже; іде Андрій і Пилип та Ісусові розповідають. ²³Ісус же їм відповідає, говорячи:

– Надійшла година, щоб Син Людський прославивсь. ²⁴По правді, по правді кажу вам: **коли зерно пшеничне, як у землю впаде, не помре, то одне зостається; як умре ж, плід рясний принесе.** ²⁵**Хто кохає душу¹ свою, той погубить її; хто ж ненавидить душу свою на цім світі, – збереже її в вічне життя.** ²⁶**Як хто служить Мені, хай іде той за Мною, і де Я, там буде й слуга Мій. Як хто служить Мені, того пошанує Отець.**

Ісус передвіщає про Свою смерть

²⁷Затривожена зараз душа Моя. І що Я повім? Заступи Мене, Отче, від цієї години! Та на те Я й прийшов на годину оцю...

²⁸Прослав, Отче, Ім'я Своє!

Залунав тоді голос із неба:

– І прославив, – і знову прославлю!

²⁹А народ, що стояв і почув, говорив:

– Загреміло!

¹ «Душа» часто означає, як і у Старому Заповіті, «життя».

Інші казали:

– Це Ангол Йому говорив!

³⁰Ісус відповів і сказав:

– Не для Мене цей голос лунав, а для вас. ³¹Тепер суд цьому світові. Князь світу цього буде вигнаний звідси тепер. ³²**І, як буду піднесений з землі, то до Себе Я всіх притягну.**

³³А Він це говорив, щоб зазначити, якою то смертю Він має померти. ³⁴А народ відповів Йому:

– Ми чули з Закону, що Христос перебуває повік, то чого ж Ти говориш, що Людському Сину потрібно піднесеному бути? Хто такий Цей Син Людський?

³⁵І сказав їм Ісус:

– Короткий ще час світло з вами. Ходіть, поки маєте світло, щоб вас темрява не обгорнула. А хто в темряві ходить, не знає, куди він іде... ³⁶**Аж доки ви маєте світло, то віруйте в світло, щоб синами світла ви стали».**

Промовивши це, Ісус відійшов, і сховався від них. ³⁷І хоч Він стільки чуд перед ними вчинив, та в Нього вони не ввірували, ³⁸щоб справдилось слово пророка Ісаї, який провіщав: «Хто повірив тому, що ми, Господи, чули, а Господнє рамено кому об'явилося?» ³⁹Тому не могли вони вірити, що знову Ісая прорік: ⁴⁰«Засліпив їхні очі, і скам'янив їхнє серце, щоб очима не бачили, ані серцем щоб не зрозуміли, і не навернулись, щоб Я їх уздоровив!» ⁴¹Це Ісая сказав, коли бачив славу Його, і про Нього звіщав. ⁴²Проте багато хто навіть із старших у Нього ввірували, та не признавались через фарисеїв, – щоб не вигнано їх із синагоги. ⁴³Бо любили вони славу людську більше, аніж славу Божу.

⁴⁴А Ісус підняв голос, та й промовляв:

– Хто вірує в Мене, не в Мене він вірує, але в Того, Хто послав Мене. ⁴⁵А хто бачить Мене, той бачить Того, хто послав Мене. ⁴⁶**Я, Світло, на світ прийшов, щоб кожен, хто вірує в Мене, у темряві не заставався.** ⁴⁷Коли б же хто слів Моїх

слухав та не вірував, Я того не суджу, бо Я не прийшов світ судити, але щоб спасти світ. ⁴⁸Хто цурається Мене, і Моїх слів не приймає, той має для себе суддю: те слово, що Я говорив, – останнього дня воно буде судити його! ⁴⁹Бо від Себе Я не говорив, а Отець, що послав Мене, – то Він Мені заповідь дав, що Я маю казати та що говорити. ⁵⁰І відаю Я, що Його *ота* заповідь – то вічне життя. Тож що Я говорю, то так говорю, як Отець Мені розповідав.

Вечеря Господня

РОЗДІЛ 13

¹Перед святом же Пасхи Ісус, знаючи, що настала година Йому перейти до Отця з цього світу, полюбивши Своїх, що на світі були, до кінця полюбив їх. ²Під час же вечері, як диявол уже укинув у серце синові Симона – Юді Іскаріотському, щоб він видав Його, ³то Ісус, знаючи те, що Отець віддав все Йому в руки, і що від Бога прийшов Він, і до Бога відходить, ⁴устає від вечері, і здійсмає одержу, бере рушника й підперізується.

Ісус омиває учням ноги

⁵Потому налив Він води до вмивальниці, та й зачав обмивати ноги учням, і витирати рушником, що ним був підперезаний.

⁶І підходить до Симона Петра, а той каже Йому:

– Ти, Господи, митимеш ноги мені?

⁷Ісус відказав і промовив йому:

– Що Я роблю, ти не знаєш тепер, але опісля зрозумієш.

⁸Говорить до Нього Петро:

– Ти повік мені ніг не обмиєш!

Ісус відповів йому:

– Коли Я не вмий тебе, – ти не матимеш частки зі Мною.

⁹До Нього проказує Симон Петро:

– Господи, – не самі мої ноги, а й руки та голову!

¹⁰Ісус каже йому:

– Хто обмитий, тільки ноги обмити потребує, бо він чистий увесь. І ви чисті, – та не всі.

¹¹Бо Він знав Свого зрадника, тому-то сказав:

– Ви чисті не всі.

¹²Коли ж пообмивав їхні ноги, і одержу Свою Він надів, засів знову за стіл і промовив до них:

– Чи знаєте ви, що Я зробив вам? ¹³Ви Мене називаєте: Учитель і Господь, – і добре ви кажете, бо Я є. ¹⁴А коли обмив ноги вам Я, Господь і Вчитель, то повинні й ви один одному ноги вмивати. ¹⁵**Бо то Я вам приклад дав, щоб і ви те чинили, як Я вам учинив.** ¹⁶Поправді, поправді кажу вам: Раб не більший за пана свого, посланець же не більший від того, хто вислав його. ¹⁷Коли знаєте це, то блаженні ви, якщо таке чините! ¹⁸Не про всіх вас кажу. Знаю Я, кого вибрав, але щоб збулося Писання: «Хто хліб споживає зі Мною, підняв той на Мене п'яту свою!» ¹⁹Уже тепер вам кажу, перше ніж *те* настане, щоб як станеться, ви ввірували, що то Я. ²⁰Поправді, поправді кажу вам: Хто приймає Мого посланця, той приймає Мене; хто ж приймає Мене, той приймає Того, Хто послав Мене!

Ісус пророкує про зраду

²¹Промовивши це, затривожився духом Ісус, і освідчив, гонорячи:

– Поправді, поправді кажу вам, що один із вас видасть Мене!..

²²І озиралися учні один на одного, непевними будучи, про кого Він каже. ²³При столі, при Ісусовім лоні, був один з Його учнів, якого любив Ісус. ²⁴От цього кивнув Симон Петро та й шепнув:

– Запитай, – хто б то був, що про нього Він каже?

²⁵І, пригорнувшись до лоня Ісусового, той говорить до Нього:

– Хто це, Господи?

²⁶Ісус же відказує:

– Це той, кому, умочивши, подам Я куска.

І, вмочивши куска, подав синові Симона, – Юді Іскаріотському!.. ²⁷За тим же куском тоді в нього ввійшов сатана. А Ісус йому каже:

– Що ти робиш – роби швидше...

²⁸Але жоден із тих, хто був при столі, того не зрозумів, до чого сказав Він йому. ²⁹А тому, що тримав Юда скриньку на гроші, то деякі думали, ніби каже до нього Ісус: «Купи, що потрібно на свято для нас», або щоб убогим подав що. ³⁰А той, узявши кусок хліба, зараз вийшов. Була ж ніч.

³¹Тоді, як він вийшов, промовляє Ісус:

– Тепер ось прославивсь Син Людський, і в Ньому прославився Бог. ³²Коли в Ньому прославився Бог, то і Його Бог прославить у Собі, і зараз прославить Його! ³³Мої дітоньки, не довго вже бути Мені з вами! Ви шукати Мене будете, але – як сказав Я юдеям: «Куди Я йду, *туди* ви прибути не можете», – те й вам говорю Я тепер. ³⁴**Нову заповідь Я вам даю: Любіть один одного! Як Я вас полюбив, так любіть один одного й ви!** ³⁵**По тому пізнають усі, що ви учні Мої, як будете мати любов між собою.**

³⁶А Симон Петро Йому каже:

– Куди, Господи, ідеш Ти?

Ісус відповів:

– Куди Я йду, *туди* ти тепер іти за Мною не можеш, але потім ти підеш за Мною.

³⁷Говорить до Нього Петро:

– Чому, Господи, іти за Тобою тепер я не можу? За Тебе я душу свою покладу!

³⁸Ісус відповідає:

– За Мене покладеш ти душу свою? Поправді, поправді кажу Я тобі: Півень не заспіває, як ти тричі зречешся Мене...

Ісус потішає Своїх учнів

РОЗДІЛ **14**

¹Нехай серце вам не тривожиться! Віруйте в Бога, і в Мене віруйте! ²Багато осель у домі Мого Отця; а коли б то не так, то сказав би Я вам, що йду приготувати місце для вас? ³А коли відійду й приготую вам місце, Я знову прийду й заберу вас до Себе, щоб де Я – були й ви. ⁴А куди Я йду – дорогу ви знаєте.

⁵Говорить до Нього Хома:

– Ми не знаємо, Господи, куди йдеш; як же можемо знати дорогу?

⁶Промовляє до нього Ісус:

– **Я – дорога, і правда, і життя. До Отця не приходять ніхто, якщо не через Мене.**

Єдність з Отцем

⁷Коли б то ви пізнали Мене, ви пізнали б і Мого Отця. Відтепер Його знаєте ви, і Його бачили.

⁸Говорить до Нього Пилип:

– Господи, покажи нам Отця, – і вистачить нам!

⁹Промовляє до нього Ісус:

– Стільки часу Я з вами, ти ж не знаєш, Пилипе, Мене? **Хто бачив Мене, той бачив Отця**, то як же ти кажеш: «Покажи нам Отця»? ¹⁰Чи не віруєш ти, що Я – в Отці, а Отець – у Мені? Слова, що Я вам говорю, говорю не від Себе, а Отець, що в Мені перебуває, Той чинить діла ті. ¹¹Повірте Мені, що Я – в Отці, а Отець – у Мені! Коли ж ні, то повірте за вчинки самі. ¹²Поправді, поправді кажу вам: Хто вірує в Мене, той учинить діла, які чиню Я, і ще більші від них він учинить, бо Я йду до Отця. ¹³І коли що просити ви будете в Ім'я Моє, те вчиню, щоб у Сині прославивсь Отець. ¹⁴Коли будете в Мене просити чого в Моє Ім'я, то вчиню. ¹⁵Якщо Ви Мене любите, – Мої заповіді зберігайте!

Роль Духа

¹⁶І вблагаю Отця Я, – і Втішителя іншого дасть вам, щоб із вами повік перебував, – ¹⁷Духа правди, що Його світ прийняти не може, бо не бачить Його та не знає Його. Його знаєте ви, бо при вас перебуває, і в вас буде Він. ¹⁸Я не кину вас сиротами, – Я прибуду до вас! ¹⁹Ще недовго, і вже світ Мене не побачить, але ви Мене бачити будете, бо **живу Я – і ви жити будете!** ²⁰Того дня пізнаєте ви, що **в Своїм Я Отці, а ви в Мені, і Я в вас.** ²¹Хто заповіді Мої має та їх зберігає, той любить Мене. А хто любить Мене, то полюбить його Мій Отець, і Я полюблю Його, і об'явлюсь йому Сам.

²²Запитує Юда, не Іскаріотський, Його:

– Що то, Господи, що Ти нам об'явитися маєш, а не світові?

²³Ісус відповів і до нього сказав:

– **Як хто любить Мене, той слово Моє берегтиме, і Отець Мій полюбить його, і Ми прийдемо до нього, і оселю закладемо в нього.** ²⁴Хто не любить Мене, той не береже Моїх слів. А слово, що чуєте ви, не Моє, а Отця, що послав Мене. ²⁵Говорив це Я вам, будши з вами. ²⁶**Утішитель же, Дух Святий, що Його Отець пошле в ім'я Моє, Той навчить вас усього, і пригадає вам усе, що Я вам говорив.** ²⁷**Зоставляю вам мир, мир Свій вам даю! Я даю вам не так, як дає світ. Серце ваше нехай не тривожиться, ані не лякається!** ²⁸Чули ви, що Я вам говорив: «Я відходжу, і вернуся до вас». Якби ви любили Мене, то ви б тішилися, що Я йду до Отця, – бо більший за Мене Отець. ²⁹І тепер Я сказав вам, передніше, ніж сталося, щоб ви вірували, коли станеться. ³⁰Небагато вже Я говоритиму з вами, бо надходить князь світу цього, а в Мені він нічого не має, ³¹та щоб світ зрозумів, що полюблю Я Отця, і як Отець наказав Мені, так роблю. Уставайте, – ходім звідсіля!

Ісус – Виноградина, послідовники – галуззя

РОЗДІЛ 15

¹Я правдива Виноградина, а Отець Мій – Виноградар. ²Усяку галузку в Мене, що плоду не приносить, Він відтинає, але всяку, що плід родить, обчищає її, щоб рясніше родила. ³Через Слово, що Я вам говорив, ви вже чисті. ⁴Перебувайте в Мені, а Я в вас! Як та вітка не може вродити плоду сама з себе, коли не позостанеться на виноградині, так і ви, як в Мені перебувати не будете. **⁵Я – Виноградина, ви – галуззя! Хто в Мені перебуває, а Я в ньому, той рясно зароджує, бо без Мене нічого чинити не можете ви.** ⁶Коли хто перебувати не буде в Мені, той буде відкинений геть, як галузка, і всохне. І громадять їх, і кладуть на вогонь, – і згорять. ⁷Коли ж у Мені перебувати ви будете, а слова Мої позостануться в вас, то просіть, чого хочете, – і станеться вам! ⁸Отець Мій прославиться в тому, якщо рясно зародите й будете учні Мої. ⁹Як Отець полюбив Мене, так і Я полюбив вас. Перебувайте в любові Моїй! ¹⁰Якщо будете ви зберігати Мої заповіді, то в любові Моїй перебуватимете, як і Я зберіг Заповіді Свого Отця, і перебуваю в любові Його. ¹¹Це Я вам говорив, щоб радість Моя була в вас, і щоб повна була ваша радість!

Ставлення учнів один до одного

¹²Оце Моя заповідь, – щоб любили один одного ви, як Я вас полюбив! ¹³Ніхто більшої любові не має над ту, як хто свою душу поклав би за друзів своїх. ¹⁴Ви друзі Мої, якщо чините все, що Я вам заповідую. ¹⁵Я вже більше не буду рабами вас звати, бо не відає раб, що пан його чинить. А вас назвав друзями Я, бо Я вам об'явив усе те, що почув від Мого Отця. **¹⁶Не ви Мене вибрали, але Я вибрав вас, і вас настановив, щоб ішли ви й приносили плід, і щоб плід ваш зостався, щоб дав вам Отець, чого тільки попросите в Ім'я Моє.** ¹⁷Це Я вам заповідую, – щоб любили один одного ви!

Ставлення учнів до світу

¹⁸Коли вас світ ненавидить, знайте, що Мене він зненавидів перше, як вас. ¹⁹Коли б ви зі світу були, то своє світ любив би. А що ви не зі світу, але Я вас зі світу обрав, тому світ вас ненавидить. ²⁰Пригадайте те слово, яке Я вам сказав: «Раб не більший за пана свого». Як Мене переслідували, – то й вас переслідувати будуть; як слово Моє зберігали, – берегти будуть і ваше. ²¹Але все це робитимуть вам за Ім'я Моє, бо не знають Того, хто послав Мене. ²²Коли б Я не прийшов і до них не казав, то не мали б гріха, а тепер вимовки не мають вони за свій гріх. ²³Хто Мене ненавидить, – і Мого Отця той ненавидить. ²⁴Коли б Я серед них не вчинив тих діл, яких не чинив ніхто інший, то не мали б гріха. Та тепер вони бачили, – і зненавиділи і Мене, і Мого Отця. ²⁵Та щоб справдилось слово, що в їхнім Законі написано: «Мене безпідставно зненавиділи!» ²⁶А коли Втішитель прибуде, що Його від Отця Я пошлю вам, – Той Дух правди, що походить від Отця, Він засвідчить про Мене. ²⁷Та засвідчте і ви, бо ви від початку зі Мною.

Ісусові застереження

РОЗДІЛ 16

¹Оце Я сказав вам, щоб ви не спокусились. ²Вас виженуть із синагог. Прийде *навіть* година, коли кожен, хто вам смерть заподіє, то думатиме, ніби службу приносить він Богові! ³А це вам учинять, бо вони не пізнали Отця, ні Мене. ⁴Але Я це сказав вам, щоб згадали про те, про що говорив Я вам, як настане година. Цього вам не казав Я спочатку, бо з вами Я був.

Обіцяний Святий Дух

⁵Тепер же до Того Я йду, Хто послав Мене, – і ніхто з вас Мене не питає: «Куди йдеш?» ⁶Та від того, що це Я сказав вам, серце ваше наповнилось смутком. ⁷Та Я правду кажу вам: Краще для

вас, щоб пішов Я, бо як Я не піду, Утішитель не прийде до вас. А коли Я піду, то пошлю вам Його. ⁸А як прийде, Він світові виявить про гріх, і про правду, і про суд: ⁹тож про гріх, – що не вірують у Мене; ¹⁰а про правду, – що Я до Отця Свого йду, і Мене не побачите вже; ¹¹а про суд, – що засуджений князь цього світу. ¹²Я ще маю багато сказати вам, та тепер ви не можете знести.

¹³А коли прийде Він, Той Дух правди, Він вас попроведить до цілої правди, бо не буде казати Сам від Себе, а що тільки почує, – казатиме, і що має настати, – звістить вам. ¹⁴Він прославить Мене, бо Він візьме з Мого та й вам сповістить. ¹⁵Усе, що має Отець, то Моє; через те Я й сказав, що Він візьме з Мого та й вам сповістить.

Передвістя про смерть і воскресення Ісуса

¹⁶Незабаром, – і Мене вже не будете бачити, і знов незабаром і Мене ви побачите, бо Я йду до Отця.

¹⁷А деякі з учнів Його говорили один до одного:

– Що таке, що сказав Він до нас: «Незабаром, – і Мене вже не будете бачити, і знов незабаром – і Мене ви побачите», та: «Я йду до Отця»?..

¹⁸Гомоніли також:

– Що таке, що говорить: «Незабаром»? Про що каже, не знаємо...

¹⁹Ісус же пізнав, що хочуть поспитати Його, і сказав їм:

– Чи про це між собою міркуєте ви, що сказав Я: «Незабаром, – і вже Мене бачити не будете ви, і знов незабаром – і Мене ви побачите»? ²⁰Поправді, поправді кажу вам, що ви будете плакати та голосити, а світ буде радіти. Сумувати ви будете, але сум ваш обернеться в радість! ²¹Журиться жінка, що родить, – бо настала година її. Як дитинку ж породить вона, то вже не пам'ятає терпіння з-за радощів, що людина зродилась на світ...

²²Так сумуєте й ви ось тепер, та побачу вас знову, – і серце ваше радітиме, і ніхто радості вашої вам не відійме!

Обітниця про молитву

²³Ні про що ж того дня ви Мене не питаєте. Поправді, поправді кажу вам: Чого тільки попросите ви від Отця в Моє Ім'я, – Він дасть вам. ²⁴Не просили ви досі нічого в Ім'я Моє. Просіть – і отримаєте, щоб повна була ваша радість. ²⁵Оце *все* Я в притчах до вас говорив. Настає година, коли притчами Я вже не буду до вас промовляти, але явно звіщу про Отця вам. ²⁶Того дня ви проситимете в Моє Ім'я, і Я вам не кажу, що вблагаю Отця Я за вас, – ²⁷бо Отець любить Сам вас за те, що ви полюбили Мене та й увірували, що Я вийшов від Бога. ²⁸Від Отця вийшов Я, і на світ Я прийшов. І знов покидаю Я світ та й іду до Отця.

²⁹Його учні відказують:

– Ось тепер Ти говориш відкрито, і жадної притчі не кажеш.

³⁰Тепер відаємо ми, що Ти знаєш усе, і потреби не маєш, щоб Тебе хто питав. Тому віруємо, що Ти вийшов від Бога!

³¹Ісус їм відповів:

– Тепер віруєте? ³²Ото настає година, і вже настала, що ви розпорошитесь кожен у власне своє, а Мене ви Самого покинете... Та не Сам Я, бо зі Мною Отець! ³³Це Я вам розповів, щоб мали ви мир у Мені. **Страждання зазнаєте в світі, – але будьте відважні: Я світ переміг!**

Молитва Первосвященника

РОЗДІЛ 17

¹По мові оцій Ісус очі Свої звів до неба й промовив:

– Прийшла, Отче, година, – прослав Сина Свого, щоб і Син Твій прославив Тебе, ²бо Ти дав Йому владу над тілом усяким, щоб Він дав життя вічне всім їм, яких дав Ти Йому. ³**Життя ж вічне – це те, щоб пізнали Тебе, єдиного Бога правдивого, та Ісуса Христа, що послав Ти Його.** ⁴Я прославив Тебе на землі, – довершив Я те діло, що Ти дав Мені виконати. ⁵І тепер прослав, Отче, Мене Сам у Себе тією славою, яку в Тебе Я мав,

поки світ не постав. ⁶Я Ім'я Твоє виявив людям, що Мені Ти із світу їх дав. Твоїми були вони, і Ти дав їх Мені, і вони зберегли Твоє слово. ⁷Тепер пізнали вони, що все те, що Ти Мені дав, від Тебе походить, ⁸бо слова, що дав Ти Мені, Я їм передав, – і вони прийняли й зрозуміли правдиво, що Я вийшов від Тебе, і ввірували, що послав Ти Мене. ⁹Я благаю за них. Не за світ Я благаю, а за тих, кого дав Ти Мені, – Твої-бо вони! ¹⁰Усе-бо Мое – то Твоє, а Твоє – *то* Мое, і прославивсь Я в них. ¹¹І не на світі вже Я, а вони *ще* на світі, а Я йду до Тебе. Святий Отче, – заховай в Ім'я Своє їх, яких дав Ти Мені, щоб як Ми, єдине були! ¹²Коли з ними на світі Я був, Я беріг їх у Ім'я Твоє, тих, що дав Ти Мені, і зберіг, і ніхто з них не згинув, крім призначеного на загибель,¹ щоб збулося Писання.

Учні у світі

¹³Тепер же до Тебе Я йду, але це говорю Я на світі, щоб мали вони в собі радість Мою досконалу. ¹⁴Я їм дав Твоє слово, але світ їх зненавидів, бо вони не від світу, як і Я не від світу. ¹⁵Не благаю, щоб Ти їх зі світу забрав, але щоб зберіг їх від злого. ¹⁶Не від світу вони, як і Я не від світу. ¹⁷**Освяти Ти їх правдою! Твоє слово – то правда.** ¹⁸Як на світ Ти послав Мене, так і Я на світ послав їх. ¹⁹А за них Я посвячую *в жертву* Самого Себе, щоб освячені правдою стали й вони. ²⁰Та не тільки за них Я благаю, а й за тих, що ради їхнього слова ввірують у Мене, ²¹**щоб були всі одно: як Ти, Отче, в Мені, а Я – у Тобі, щоб одно були в Нас і вони, – щоб увірував світ, що Мене Ти послав.**

Їхня майбутня слава

²²А ту славу, що дав Ти Мені, Я їм передав, щоб єдине були, як єдине і Ми. ²³Я – у них, а Ти – у Мені, щоб були досконалі в одно, і щоб пізнав світ, що послав Мене Ти, і що їх полюбив

¹ Грецьке *ὁ υἱὸς τῆς ἀπολείας* – «син загибелі», цебто призначений на загибель.

Ти, як Мене полюбив. ²⁴Бажаю Я, Отче, щоб і ті, кого дав Ти Мені, там зі Мною були, де знаходжуся Я, щоб бачили славу Мою, яку дав Ти Мені, – бо Ти полюбив Мене перше закладин світу. ²⁵Отче Праведний! Хоча не пізнав Тебе світ, та пізнав Тебе Я. І пізнали вони, що послав Мене Ти. ²⁶Я ж Ім'я Твоє їм об'явив й об'являтиму, щоб любов, що Ти нею Мене полюбив, була в них, а Я в них!..

Юда зраджує Ісуса

РОЗДІЛ 18

¹Промовивши це, Ісус вийшов із учнями Своїми на той бік потоку Кедрону, де був сад, до якого ввійшов Він та учні Його.

²Але й Юда, що видав Його, знав те місце, бо там часто збирались Ісус й Його учні. ³Отож Юда, узявши відділ війська та службу від первосвящеників і фарисеїв, приходить туди із смолоскипами, та з ліхтарями, та зі зброєю. ⁴А Ісус, усе відавши, що з Ним статися має, виходить та й каже до них:

– Кого ви шукаєте?

⁵Йому відповіли:

– Ісуса Назарянина.

Він говорить до них:

– Це Я...

А стояв із ними й Юда, що видав Його. ⁶І як тільки сказав їм: «Це Я», вони подалися назад, та й на землю попадали...

⁷І Він знов запитав їх:

– Кого ви шукаєте?

Вони ж відказали:

– Ісуса Назарянина.

⁸Ісус відповів:

– Я сказав вам, що це Я... Отож, як Мене ви шукаєте, то дайте оцим відійти, – ⁹щоб збулося те слово, що Він сказав: «Я не втратив нікого із тих, кого дав Ти Мені».

¹⁰Тоді Симон Петро, меча мавши, його вихопив, і рубонув раба первосвященника, – і відтяв праве вухо йому. А рабу на ім'я було Малх. ¹¹Та промовив Ісус до Петра:

– Всунь у піхви меча! Чи ж не мав би Я пити ту чашу¹, що Отець дав Мені?

Ісус перед священиками

¹²Відділ же війська та тисяцький і служба юдейська схопили Ісуса, і зв'язали Його, ¹³і повели Його перше до Анни, бо тестем доводивсь Кайяфі, що первосвященником був того року. ¹⁴Це ж був той Кайяфа, що порадив юдеям, що ліпше померти людині одній за народ.

¹⁵А Симон Петро й інший учень ішли за Ісусом слідом. Той же учень відомий був первосвященникові, і ввійшов у двір первосвящеників із Ісусом. ¹⁶А Петро за ворітьми стояв. Тоді вийшов той учень, що відомий був первосвященникові, і сказав воротарці, – і впровадив Петра. ¹⁷І питає Петра воротарка служниця:

– Ти хіба не з учнів Цього Чоловіка?

Той відказує:

– Ні!

¹⁸А раби й служба, розклавши вогонь, стояли та й грілися, бо був холод. І Петро стояв із ними та грівся.

¹⁹А первосвященик спитався Ісуса про учнів Його, і про науку Його. ²⁰Ісус Йому відповідь дав:

– Я світові явно казав. Я постійно навчав у синагозі й у храмі, куди всі юдеї збираються, а таємно нічого Я не говорив. ²¹Чого ти питаєш Мене? Поспитайся тих, що чули, що Я їм говорив. Отже, знають вони, про що Я говорив.

²²А як Він це сказав, то один із присутньої там служби вдарив Ісуса в щоку, говорячи:

– То так відповідаєш первосвященникові?

²³Ісус йому відповідь дав:

¹ Це гебраїзм: «чаша» – доля.

– Якщо зле Я сказав, – покажи, що то зле; коли ж добре, – за що Мене б'єш?

²⁴І відіслав Його Анна зв'язаним первосвященикові Кайяфі.

Петро відрікається від Ісуса

²⁵А Симон Петро стояв, гріючись. І сказали до нього:

– Чи й ти не з учнів Його?

Він відрікся й сказав:

– Ні!

²⁶Говорить один із рабів первосвященика, родич тому, що йому Петро вухо відтяв:

– Чи тебе я не бачив у саду з Ним?

²⁷І знову відрікся Петро, – і заспівав півень хвилі тієї...

Ісус перед Пилатом

²⁸А Ісуса ведуть від Кайяфи в преторій. Був же ранок. Та вони не ввійшли до преторія, щоб не опоганитись, а щоб їсти пасху.

²⁹Тоді вийшов Пилат назовні до них і сказав:

– Яку скаргу приносите ви на Цього Чоловіка?

³⁰Вони відповіли та й сказали йому:

– Коли б Цей злочинцем не був, ми б Його тобі не видавали.

³¹А Пилат їм сказав:

– Візьміть Його, та й за вашим Законом судіть Його.

Юдеї сказали йому:

– Нам не вільно нікого вбивати, – ³²щоб збулося Ісусове слово, що його Він прорік, зазначаючи, якою то смертю Він має померти.

³³Тоді знову Пилат увійшов у преторій, і покликав Ісуса, і до Нього сказав:

– Чи Ти Цар Юдейський?

³⁴Ісус відповів:

– Чи від себе самого питаєш ти це, чи то інші тобі говорили про Мене?

³⁵Пилат відповів:

– Чи ж юдеянин я? Твій народ та первосвященики мені Тебе видали. Що таке Ти вчинив?

³⁶Ісус відповів:

– **Моє Царство не із світу цього.** Якби із цього світу було Моє Царство, то служба Моя воювала б, щоб не виданий був Я юдеям. Та тепер Моє Царство не звідси...

³⁷Сказав же до Нього Пилат:

– Так Ти Цар?

Ісус відповів:

– **Сам ти кажеш, що Цар Я. Я на те народився, і на те прийшов у світ, щоб засвідчити правду. І кожен, хто з правди, той чує Мій голос.**

³⁸Говорить до Нього Пилат:

– Що є правда?

І сказавши оце, до юдеїв знов вийшов, та й каже до них:

– Не знаходжу Я в Ньому провини ніякої. ³⁹Та ви маєте звичай, щоб я випустив вам одного на Пасху. Чи хочете отже, – відпушу вам Царя Юдейського?

⁴⁰Та знову вони зняли крик, вимагаючи:

– Не Його, а Варавву!

А Варавва був злочинець.

Вінок з терну

РОЗДІЛ 19

¹От тоді взяв Ісуса Пилат, та й звелів збичувати Його. ²Вояки ж, сплівши з терну вінка, Йому поклали на голову, та багрянлицю наділи на Нього, ³і приступали до Нього й казали:

– Радій, Царю Юдейський!

І били по щоках Його...

⁴Тоді вийшов назовні ізнову Пилат та й говорить до них:

– Ось Його я виводжу назовні до вас, щоб ви переконались, що провини ніякої в Нім не знаходжу.

⁵І вийшов назовні Ісус, у терновім вінку та в багрянім плащі.
А *Пилат* до них каже:

– Оце Чоловік!

⁶Як побачили ж Його первосвященики й служба, то закричали, говорячи:

– Розіпни, розіпни!

Пилат каже до них:

– То візьміть Його ви й розіпніть, – бо провини я в Нім не знаходжу!

⁷Відказали юдеї йому:

– Ми маємо Закон, а за Законом Він мусить умерти, – бо за Божого Сина Себе видавав!

⁸Як почув же Пилат оце слово, налякався ще більш, ⁹і вернувся в преторій ізнову, і питає Ісуса:

– Звідки Ти?

Та Ісус йому відповіді не подав. ¹⁰І каже до Нього Пилат:

– Не говориш до мене? Хіба ж Ти не знаєш, що маю я владу розп'ясти Тебе, і маю владу Тебе відпустити?

¹¹Ісус відповів:

– Наді Мною ти жодної влади не мав би, коли б тобі зверху не дано було; тому більший гріх має той, хто Мене тобі видав...

¹²Після цього Пилат намагався пустити Його, та юдеї кричали, говорячи:

– Якщо Його пустиш, то не кесарів приятель ти! Усякий, хто себе за царя видає, противиться кесареві.

¹³Як почув Пилат оце слово, то вивів назовні Ісуса, і засів на суддеве сидіння, на місці, що зветься літостротон, по-гебрейському ж гаввата¹. ¹⁴Був то ж день Приготовлення Пасхи, година була – близько шостої. І він каже юдеям:

– Ось ваш Цар!

¹ Грецьке *λίθόστρωτον* – камінне підвищення на площі перед домом намісника.
По-арамейському *gabbata* або *giberta* – підвищення.

¹⁵Та вони закричали:

– Геть, геть *із Ним!* Розіпни Його!

Пилат каже до них:

– Царя вашого маю розп'ясти?

Первосвященики відповіли:

– Ми не маємо царя, окрім кесаря!

Розп'яття

¹⁶Ось тоді він їм видав Його, щоб розп'ясти... І взяли Ісуса й повели... ¹⁷І, нісши Свого хреста, Він вийшов на місце, Череповищем зване, по-гебрейському Голгофа¹. ¹⁸Там Його розп'яли, а з Ним разом двох інших, з одного та з другого боку, а Ісуса всередині. ¹⁹А Пилат написав і написа, та й умістив на хресті.

Було ж *там* написано: «Ісус Назарянин, Цар Юдейський». ²⁰І багато з юдеїв читали цього написа, бо те місце, де Ісус був розп'ятий, було близько від міста. А було по-гебрейському, по-грецькому *й* по-римському написано. ²¹Тож сказали Пилатові юдейські первосвященики:

– Не пиши: «Цар Юдейський», але що Він Сам говорив: «Я – Цар Юдейський».

²²Пилат відповів:

– Що я написав – написав!

²³Розп'явши ж Ісуса, вояки взяли одіж Його, та й поділили на чотири частині, по частині для кожного вояка, теж і хітона. А хітон був не шитий, а витканий цілий відверху. ²⁴Тож сказали один до одного:

– Не будемо дерти його, але жереба киньмо на нього, – кому припаде.

Щоб збулося Писання: «Поділили одіж Мою між собою, і метнули про шату Мою жеребка». Вояки ж це й зробили...

²⁵Під хрестом же Ісуса стояли – Його мати, і сестра Його матері, Марія Клеопова, і Марія Магдалина.

¹ Грецьке Γολγοθᾶ, за арамейського Gulgalta – трупна голова, череп.

²⁶Як побачив Ісус матір та учня, що стояв тут, якого любив, то каже до матері:

– Оце, жоно, твій син!

²⁷Потім каже до учня:

– Оце мати твоя!

І з тієї години той учень узяв її до себе.

²⁸Потім, знаючи Ісус, що вже все довершилось, щоб збулося Писання, проказує:

– Прагну!

²⁹Тут стояла посудина, повна оцту. Вояки ж, губку оцтом наповнивши, і на тростину її настромивши, піднесли до уст Його. ³⁰А коли Ісус оцту прийняв, то промовив:

– Звершилось!..

І, голову схиливши, віддав Свого духа...

Турбота про тіло Ісуса

³¹Був же день Приготовлення, тож юдеї, щоб тіла на хресті не zostалися в суботу, – був-бо Великдень тієї суботи – просили Пилата зламати голінки *розп'ятим*, і зняти. ³²Тож прийшли вояки й поламали голінки першому й другому, що розп'ятий з Ним був. ³³Коли ж підійшли до Ісуса й побачили, що Він уже вмер, то голінок Йому не зламали, ³⁴та один з вояків списом бока¹ Йому проколов, – і зараз витекла *звідти* кров та вода.

³⁵І самовидець засвідчив, і правдиве свідоцтво його; і він знає, що правду говорить, щоб повірили й ви. ³⁶Бо це сталось тому, щоб збулося Писання: «Йому кості ламати не будуть!»

³⁷І знов друге Писання говорить: «Дивитися будуть на Того, Кого прокололи».

³⁸Потім Йосип із Ариматеї, що був учень Ісуса, але потайний, – бо боявся юдеїв, – став просити Пилата, щоб тіло Ісусове взяти. І дозволив Пилат. Тож прийшов він, і взяв тіло Ісусове.

³⁹Прибув також і Никодим, – що давніше приходив вночі до

¹ Грецьке πλευράν – бока; церковнослов'янське рѣбра.

Ісуса, – і смирну приніс, із алоєм помішану, щось літрів із сто.⁴⁰ Отож, узяли вони тіло Ісусове, та й обгорнули його плащаницею¹ із пахощами, як є звичай ховати в юдеїв.⁴¹ На тім місці, де Він був розп'ятий, знаходився сад, а в саду новий гріб, що в ньому ніколи ніхто не лежав.⁴² Тож отут, – з-за юдейського дня Приготовлення – вони поклали Ісуса, бо поблизу був гріб.

Порожній гріб

РОЗДІЛ 20

¹А дня першого в тижні,² рано-вранці, як ще темно було, прийшла Марія Магдалина до гробу, та й бачить, що камінь від гробу відвалений.² Тож біжить вона та й прибуває до Симона Петра, та до другого учня, що Ісус його любив, та й каже до них:

– Взяли Господа з гробу, і ми не знаємо, де поклали Його!

³Тоді вийшов Петро й другий учень, і до гробу пішли.⁴ Вони ж бігли обидва укупі, але другий той учень попереду біг, хутчіш від Петра, і перший до гробу прибув.⁵ І, нахилившись, бачить – лежить плащаниця... Але він не ввійшов.⁶ Прибуває і Симон Петро, що слідком за ним біг, і входить до гробу, і плащаницю оглядає, що лежала,⁷ і хустка, що була на Його голові, лежить не з плащаницею, але осторонь, згорнена, в іншому місці...⁸Тоді ж увійшов й інший учень, що перший до гробу прибув, і побачив, – і ввірував.⁹ Бо ще не розуміли з Писання вони, що Він має воскреснути з мертвих.¹⁰ І учні вернулися знову до себе.

¹¹А Марія стояла при гробі назовні та й плакала. Плачучи, нахилилась до гробу.¹² І бачить два Анголи, що в білім сиділи, – один у головах, а другий у ніг, де лежало Ісусове тіло...

¹³І говорять до неї вони:

– Чого плачеш ти, жінко?

¹ Грецьке *óθονίος* – тонкими полотняними пеленами.

² Грецьке *τῆ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων*, дослівно: першого дня в тижні, а це буде: у неділю рано-вранці. Грецьке *τὰ σάββατα* – тиждень.

Та відказує їм:

– Узяли мого Господа, і я не знаю, де Його поклали...

¹⁴І, сказавши оце, обернулась назад, і бачить Ісуса, що стояв, та вона не пізнала, що то Ісус... ¹⁵Промовляє до неї Ісус:

– Чого плачеш ти, жінко? Кого ти шукаєш?

Вона ж, думаючи, що то садівник, говорить до Нього:

– Якщо, пане, узяв ти Його, то скажи мені, де поклав ти Його, – і Його я візьму!

¹⁶Ісус мовить до неї:

– Маріє!

А вона обернулася та по-єврейському каже Йому:

– Раббуні!¹ цебто: «Учителю мій!»

¹⁷Говорить до неї Ісус:

– Не торкайся до Мене, бо Я ще не зійшов до Отця. Але йди до братів Моїх та їм розповіж: Я йду до Свого Отця й Отця вашого, і до Бога Мого й Бога вашого!

¹⁸Іде Марія Магдалина, та й учням звіщає, що бачила Господа, і Він це їй сказав...

Ісус серед Своїх учнів

¹⁹Того ж дня – дня першого в тижні, – коли вечір настав, а двері, де учні зібрались були, були замкнені, – бо боялись юдеїв, – з'явився Ісус, і став посередині, та й промовляє до них:

– Мир вам!

²⁰І, сказавши оце, показав Він їм руки та бока. А учні зраділи, побачивши Господа. ²¹Тоді знову сказав їм Ісус:

– **Мир вам! Як Отець послав Мене, і Я вас посилаю!**

²²Сказавши оце, Він дихнув, і говорить до них:

– Прийміть Духа Святого! ²³Кому гріхи простите, – простяться їм, а кому затримаєте, – то затримаються!

²⁴А Хома, один з Дванадцятьох, званий Близнюк, із ними не був, як приходив Ісус. ²⁵Інші ж учні сказали йому:

¹ Гебрейське Rabbuni – учителю мій, почесна назва.

– Ми бачили Господа!..

А він відказав їм:

– Коли на руках Його знаку відцвяшного я не побачу, і пальця свого не вкладу до відцвяшної рани, і своєї руки не вкладу до боку Його, – не ввірую!

²⁶За вісім же день знов удома були Його учні, а з ними й Хома. І, як замкнені двері були, прийшов Ісус, і став посередині та й проказав:

– Мир вам!

²⁷Потім каже Хомі:

– Простягни свого пальця сюди, та на руки Мої подивись. Простягни й свою руку, і вклади до боку Мого. І не будь ти невіруючий, але віруючий!

²⁸А Хома відповів і сказав Йому:

– **Господь мій і Бог мій!**

²⁹Промовляє до нього Ісус:

– Тому ввірував ти, що побачив Мене? **Блаженні, що не бачили й увірували!**

Чому була написана ця Євангелія

³⁰Багато ж і інших ознак учинив Ісус у присутності учнів Своїх, що в книзі оцій не записані. ³¹**Це ж написано, щоб ви ввірували, що Ісус є Христос, Божий Син, і щоб, віруючи, життя мали в ім'я Його!**

Ісус з'являється над морем Тіверідським

РОЗДІЛ 21

¹Після цього з'явивсь Ісус знов Своїм учням над морем Тіверідським. А з'явився отак. ²Укупі були Симон Петро, і Хома, званий Близнюк, і Нафанаїл, із Кани Галілейської, і обидва сини Зеведеєві, і двоє інших із учнів Його. ³Говорить їм Симон Петро:

– Піду риби вловити.

Вони кажуть до нього:

– І ми підемо з тобою.

І пішли вони, і сіли до човна. Та ночі тієї нічого вони не вловили. ⁴А як ранок настав, то Ісус став над берегом, але учні не знали, що то був Ісус. ⁵Ісус тоді каже до них:

– Чи не маєте, діти, якоїсь поживи?

– Ні, – вони відказали.

⁶А Він їм сказав:

– Закиньте невода праворуч від човна, то й знайдете!

Вони кинули, – і вже не могли його витягнути із-за безлічі риби...

⁷Тоді учень, якого любив Ісус, говорить Петрові:

– Це ж Господь!..

А Симон Петро, як почув, що Господь то, накинув на себе одежину, – бо він був нагий, – та й кинувся в море... ⁸Інші ж учні, що були недалеко від берега – якихсь ліктів із двісті – припливли човником, тягнучи невода з рибою. ⁹А коли вони вийшли на землю, то бачать розложений жар¹, а на нім рибу й хліб. ¹⁰Ісус каже до них:

– Принесіть тієї риби, що оце ви вловили!

¹¹Пішов Симон Петро та й на землю витягнув невода, повного риби великої, – сто п'ятдесят три. І хоч стільки було її, – не продерся проте невід.

Ісус подає

¹²Ісус каже до учнів:

– Ідіть, снідайте!

А з учнів ніхто не наважився спитати Його: «Хто Ти такий?» Бо знали вони, що Господь то... ¹³Тож підходить Ісус, бере хліб і дає їм, так само ж і рибу. ¹⁴Це вже втретє з'явився Ісус Своїм учням, як із мертвих воскрес.

¹ Грецьке *ἀνδρακία* – горюче вугілля, жар.

Мотивування любові

¹⁵Як вони вже поснідали, то Ісус промовляє до Симона Петра:

– Симоне, сину Йонин, – чи ти любиш¹ мене більше цих?

Той каже Йому:

– Так, Господи, – відаєш Ти, що кохаю² Тебе!

Промовляє йому:

– Паси ягнята³ Мої!

¹⁶І говорить йому Він удруге:

– Симоне, сину Йонин, – чи ти любиш Мене?

Той каже Йому:

– Так, Господи, – відаєш Ти, що кохаю Тебе!

Промовляє йому:

– Паси вівці Мої!

¹⁷Утретє Він каже йому:

– Симоне, сину Йонин, – чи кохаєш Мене?

Засмутився Петро, що спитав його втретє:

– Чи кохаєш Мене?

І він каже Йому:

– Ти все відаєш, Господи, – відаєш Ти, що кохаю Тебе!

Промовляє до нього Ісус:

– Паси вівці Мої!

Наш час у Його руках

¹⁸Поправді, поправді кажу Я тобі: Коли був ти молодший, то ти сам підперізувався, і ходив, куди ти бажав. А коли постарієш, – свої руки простягнеш, і інший тебе підпереже, і поведе, куди не захочеш...

¹⁹А оце Він сказав, щоб зазначити, якою то смертю той Бога прославить. Сказавши таке, Він говорить йому:

– Іди за Мною!

²⁰Обернувся Петро, та й ось бачить, що за ним слідкома йде

^{1,2} Грецьке ἀγαπᾷς – любиш, грецьке φιλῶ – кохаю.

³ Грецьке ἀρνία – ягнята, а у віршах 16 і 17 πρόβατα – вівці.

той учень, якого любив Ісус, який на вечері до лоня Йому схилився й спитав: «Хто, Господи, видасть Тебе?» ²¹Петро, як побачив того, говорить Ісусові:

– Господи, – цей же що?

²²Промовляє до нього Ісус:

– Якщо Я схотів, щоб він позостався, аж поки прийду, – що до того тобі? Ти йди за Мною!

²³І це слово рознеслось між братами, що той учень не вмере. Проте Ісус не сказав йому, що не вмере, а: «Якщо Я схотів, щоб він позостався, аж поки прийду, – що до того тобі?» ²⁴Це той учень, що свідчить про це, що й оце написав. І знаємо ми, що правдиве свідоцтво його!

²⁵Багато є й іншого, що Ісус учинив. Але думаю, що коли б написати про все те зокрема про кожне, то й сам світ не вмістив би написаних книг! Амінь.

ДІЇ СВЯТИХ АПОСТОЛІВ

Передмова

РОЗДІЛ 1

¹Першу книгу я написав, о Теофіле, про все те, що Ісус від початку чинив та навчав, ²аж до дня, коли через Духа Святого подав Він накази апостолам, що їх вибрав, і вознісся. ³А по муці Своїй Він ставав перед ними живий із засвідченнями багатьма, і сорок день їм з'являвся та про Боже Царство казав. ⁴А зібравшись з ними, Він звелів, щоб вони не відходили з Єрусалиму, а чекали обітниці Отчої, «що про неї – казав – ви чули від Мене. ⁵Іван-бо водою христив, – ви ж охрищені будете Духом Святим через кілька тих днів!»

⁶А вони, зійшовшись, питали Його й говорили:

– Чи не часу цього відбудуєш Ти, Господи, царство Ізраїлеві?

⁷А Він їм відказав:

– То не ваша *справа* знати час та добу, що Отець поклав у владі Своїй. ⁸**Та ви приймете силу, як Дух Святий злине на вас, і Моїми ви свідками будете** в Єрусалимі, і в усій Юдеї та в Самарії, та аж до останнього краю землі.

Вознесіння

⁹І, прорікши оце, як дивились вони, Він угору возноситись став, а хмара забрала Його сперед їхніх очей... ¹⁰А коли вони пильно дивились на небо, як Він віддалявся, то два мужі у білій одежі ось стали при них, ¹¹та й сказали:

– Галілейські мужі, – чого стоїте й задивляєтесь на небо? Той Ісус, що вознісся на небо від вас, прийде так, як бачили ви, як ішов Він на небо!

Горниця

¹²Тоді вони повернулись до Єрусалиму з гори, що Оливною зветься, і що знаходиться поблизько Єрусалиму, на віддаль дороги суботнього дня. ¹³А прийшовши, увійшли вони в горницю, де й перебували: Петро та Іван, та Яків та Андрій, Пилип та Фома, Варфоломій та Матвій, Яків Алфеїв та Симон Зилот, та Юда Яковів. ¹⁴Вони всі однодушно були на невпинній молитві, із жінками, і з Марією, матір'ю Ісусовою, та з братами Його. ¹⁵Тими ж днями Петро став посеред братів – а народу було поіменно до ста двадцяти – та й промовив:

– ¹⁶Мужі-браття! Належало збутись Писанню тому, що устами Давидовими Дух Святий прорік про Юду, який показав дорогу для тих, хто Ісуса схопив, ¹⁷бо він був зарахований з нами, і жереб служіння оцього прийняв. ¹⁸І він поле набув за заплату злочинства, а впавши сторчма, він тріснув надвоє, і все нутро його вилилось... ¹⁹І стало відоме це всім, хто мешкає в Єрусалимі, тому й поле те назване їхньою мовою Акелдама¹, що є: Поле крові. ²⁰Бо написано в книзі Псалмів: «Нехай пустокою стане мешкання його, і нехай пожильця в нім не буде», а також: «А служіння його забере нехай інший». ²¹Отже треба, щоб один із тих мужів, що сходились з нами повсякчас, як Господь Ісус входив і виходив між нами, ²²зачавши від хрищення Іванового аж до дня, коли Він вознісся від нас, щоб той разом із нами був свідком Його воскресення.

²³І поставили двох: Йосипа, що Варсавою зветься, і що Юстом був названий, та Маттія. ²⁴А молившись, казали:

– Ти, Господи, знавче всіх сердець, покажи з двох одного, котрого Ти вибрав, ²⁵щоб він зайняв місце тієї служби й апостольства, що Юда від нього відпав, щоб іти в своє місце.

²⁶І дали жеребки їм, – і впав жеребок на Маттія, і він зарахований до одинадцятьох апостолів.

¹ Арамейське: hekal – поле, нива, dama – кров. Грецьке Ἀκeldαμάχ. Знаходилося на південному кінці Єрусалиму, поблизу долини Гіннома. Це давнє кладовище.

День П'ятидесятниці

РОЗДІЛ 2

¹Коли ж почався день П'ятдесятниці¹, всі вони однодушно знаходилися вкупі. ²І зненацька зчинився шум із неба, ніби буря раптова зірвалася, і переповнила увесь той дім, де сиділи вони. ³І з'явилися їм язики поділені, немов би вогненні, та й на кожному з них по одному осів. ⁴Усі ж вони сповнились Духом Святим, і почали говорити іншими мовами, як їм Дух промовляти давав.

⁵Перебували ж в Єрусалимі юдеї, люди побожні, від усякого народу під небом. ⁶А коли оцей гомін зчинився, зібралася безліч народу, – та й диву далися, бо кожен із них *тут* почув, що вони розмовляли їхньою власною мовою!.. ⁷Усі ж побентежилися та дивувалися, та й казали один до одного:

– Хіба ж не галілеяни всі ці, що говорять? ⁸Як же кожен із нас чує свою власну мову, що ми в ній народились? ⁹Парфяни та мідяни та еламїти, також мешканці Месопотамії, Юдеї та Каппадокії, Понту² та Азії, ¹⁰і Фрігії та Памфілії, Єгипту й лівійських земель край Кірени, і захожі римляни, ¹¹юдеї й нововірці, критяни й араби, – *усі* чуємо ми, що говорять вони про великі діла Божі мовами нашими!

¹²І всі не виходили з дива, і безрадні були, і говорили один до одного:

– Що ж то статися має?

¹³А інші казали глузуючи:

– Вони повпивались вином молодим!

Проповідь Петра

¹⁴Ставши ж Петро із Одинадцятьма, свій голос підніс та й промовив до них:

¹ Цебто п'ятдесятний день по воскресенні Ісуса Христа.

² Понт – північно-східна частина Малої Азії, прилягала до понту Евксинського (Чорного моря).

– Мужі юдейські та мешканці Єрусалиму! Нехай вам оце стане відоме, і послухайте слів моїх! ¹⁵Бо не п'яні вони, як ви думаете, – бо третя¹ година дня, ¹⁶а це те, що пророк Йоїл передрік: ¹⁷«І буде останніми днями, – говорить Господь, – Я виллю від Духа Свого на всяке тіло, – і будуть пророкувати сини ваші та ваші доньки, юнаки ж ваші бачити будуть видіння, а старим вашим сни будуть снитися. ¹⁸І на рабів Моїх і на рабинь Моїх за тих днів Я також виллю від Духа Свого, – і пророкувати вони будуть! ¹⁹І дам чуда на небі вгорі, а внизу на землі ці знамена: кров, і вогонь, і куряву диму. ²⁰Переміниться сонце на темряву, а місяць на кров, перше ніж день Господній настане, великий та славний! ²¹І станеться, що кожен, хто покличе Господне Ім'я, той спасеться». ²²Мужі ізраїльські, послухайте ви оцих слів: Ісуса Назарянина, Мужа, що Його Бог прославив вам силою, і чудами, і тими знаменами, що Бог через Нього вчинив серед вас, як самі ви *те* знаєте, ²³Того, що був виданий певною волею та передбаченням Божим, ви руками беззаконників розп'яли та забили. ²⁴Та Бог воскресив Його, пута смерті усунувши, – вона-бо тримати Його не могла. ²⁵Бо каже про Нього Давид: «Мав я Господа завсіди перед очима своїми, бо Він по правиці моїй, щоб я не захитався. ²⁶Тому серце моє звеселилось, і зрадів мій язик, і тіло моє відпочине в надії. ²⁷Бо не позоставиш Ти в аду моєї душі, і не даси Ти Своєму Святому побачити тління! ²⁸Ти дороги життя об'явив мені, Ти мене переповниш утіхою перед обличчям Своїм!» ²⁹Мужі-браття! Нехай буде вільно мені сміло сказати вам про патріарха Давида, що помер і похований, і знаходиться гріб його в нас аж до цього дня. ³⁰А бувши ж пророком, та відаючи, що Бог клятвою клявся йому посадити на престолі його від плоду його стегон, ³¹у передбаченні він говорив про Христове воскресення, що не буде зоставлений в аду, ані тіло Його не зазнає зотління. ³²Бог Ісуса Цього воскресив, чого

¹ По-нашому дев'ята година ранку. Наше числення годин – на шість годин уперед супроти гебрейського.

свідки всі ми! ³³А ото ж, як правицею Божою був Він вознесений, і обітницю Духа Святого прийняв від Отця, то й злив Він оте, що ви бачите й чуєте. ³⁴Не зійшов-бо на небо Давид, але сам він говорить: «Промовив Господь Господеві моєму: Сядь праворуч Мене, ³⁵доки не покладу Я Твоїх ворогів підніжком ногам Твоїм!» ³⁶Ото ж, нехай весь Ізраїлів дим твердо знає, що і Господом, і Христом учинив Бог Його, Того Ісуса, що Його розп'яли ви!

Збір

³⁷Як почули ж *оце*, вони серцем розжалобились, та й сказали Петрові та іншим апостолам:

– Що ж ми маємо робити, мужі-браття?

³⁸А Петро до них *каже*:

– **Покайтеся, і нехай же охреститься кожен із вас у Ім'я Ісуса Христа на відпущення ваших гріхів, – і дар Духа Святого ви приймете!** ³⁹Бо для вас ця обітниця, і для ваших дітей, і для всіх, що далеко *знаходяться*, кого б тільки покликав Господь, Бог наш.

⁴⁰І іншими багатьма словами він засвідчував та вмовляв їх, говорячи:

– Рятуйтеся від цього лукавого роду!

⁴¹Отож ті, хто прийняв його слово, охрестилися. І пристало *до них* того дня душ тисяч зо три! ⁴²**І вони перебували в науці апостольській, та в спільноті братерській, і в ламанні хліба, та в молитвах.**

⁴³І був острах у кожній душі, бо багато чинили апостоли чуд та знамен. ⁴⁴А всі віруючі були вкупі, і мали все спільним. ⁴⁵І вони продавали маєтки та добра, і всім їх ділили, як кому чого треба було. ⁴⁶І кожного дня перебували вони однодушно у храмі, і, ломлячи хліб по домах, поживу приймали із радістю та в сердечній простоті, ⁴⁷вихваляючи Бога та маючи ласку в усього народу. І щоденно до Церкви Господь додавав тих, що спасалися.

Уздоровлення кривого

РОЗДІЛ 3

¹А Петро та Іван на дев'яту¹ годину молитви йшли разом у храм. ²І несено *там* чоловіка одного, що кривий був з утроби своєї матері. Його садовили щоденно в воротах храму, що Красними² звалися, просити милостині від тих, хто до храму йшов. ³Як побачив же він, що Петро та Іван хочуть у храм увійти, став просити в них милостині. ⁴Петро ж із Іваном поглянув на нього й сказав:

– Подивися на нас!

⁵І той подивився на них, сподіваючись щось дістати від них.

⁶Та промовив Петро:

– Срібла й золота в мене нема, але що я маю, даю тобі: У Ім'я Ісуса Христа Назарянина – устань та й ходи!

⁷І, узявши його за правицю, він підвів його. І хвилі тієї зміцнилися ноги й суглобці його!.. ⁸І, зірвавшись, він устав та й ходив, і з ними у храм увійшов, ходячи та підскакуючи, і хвалячи Бога! ⁹Народ же весь бачив, як ходив він та Бога хвалив. ¹⁰І пізнали його, що це той, що при Красних воротах храму сидів ради милостині. І вони переповнилися жахом та подивом із того, що сталось йому!

Друга проповідь Петра

¹¹А тому, що тримався він Петра та Івана, увесь народ зачудований збігся до них на той ганок, який Соломоновим зветься.

¹²І, побачивши це, промовив Петро до народу:

– Мужі ізраїльські! Чого ви дивуетесь цим, та чого ви на нас позираєте так, ніби те, що він ходить, ми зробили своєю силою чи благочестям?³ ¹³«Бог Авраамів, та Ісаків, та Яковів, Бог наших батьків, Сина Свого прославив», Ісуса, Якого ви

¹ По-нашому – на третю годину дня.

² Грецьке *ῥαῖαν* – квітучий, хороший.

³ Грецьке *εὐσέβεια*, церковнослов'янське *благочѣстѣ* – правдиве шанування Бога.

видали, і відцуралися перед Пилатом, як він присудив пустити Його. ¹⁴Але ви відцуралися Святого та Праведного, і домагалися видати вам душогубця. ¹⁵Начальника ж життя ви забили, та Його воскресив Бог із мертвих, чого свідками – ми! ¹⁶І через віру в Ім'я Його вздоровило Ім'я Його того, кого бачите й знаєте. І віра, що від Нього, принесла йому вздоровлення це перед вами всіма. ¹⁷А тепер, браття, знаю, що вчинили ви це з несвідомості, як і ваші начальники. ¹⁸А Бог учинив так, як Він провіщав устами Своїх усіх пророків, щоб терпіти Христові. ¹⁹Покайтеся ж та наверніться, щоб Він змилювався над вашими гріхами, ²⁰щоб часи відпочинку прийшли від обличчя Господнього, і щоб послав заповідженого вам Ісуса Христа, ²¹що Його небо мусить прийняти аж до часу відновлення всього, про що провіщав Бог від віку устами всіх святих пророків Своїх! ²²Бо Мойсей провіщав: «Господь Бог вам Пророка підійме від ваших братів, як мене; у всім Його слухайтеся, про що тільки Він вам говоритиме!» ²³«І станеться, що кожна душа, яка не послухала б того Пророка, знищена буде з народу». ²⁴Так само всі пророки від Самуїла й наступних, скільки їх говорило, також провіщали ці дні. ²⁵Сини ви пророків і того завіту, що Бог вашим батькам заповів, промовляючи до Авраама: «І в насінні твоїм усі народи землі благословлені будуть!» ²⁶Воскресивши Свого Отрока, Бог послав Його перше до вас, щоб вас поблагословити, щоб кожен із вас відвернувся від злих своїх учинків!

Ув'язнення Петра та Івана

РОЗДІЛ 4

¹А коли промовляли вони до народу оце, до них приступили священники, і влада сторожі храму й саддукеї, ²обурюючись, що навчають народ та звіщають в Ісусі воскресіння з мертвих. ³І руки наклали на них, і до в'язниці всадили до ранку, бо вже вечір настав. ⁴І багато хто з тих, хто слухав слово, увірували; число ж мужів таких було тисяч із п'ять.

⁵І сталось, що ранком зібралися в Єрусалимі начальники їхні, і старші та книжники, ⁶і Анна первосвященик, і Кайяфа, і Іван, і Олександр, і скільки було їх із роду первосвященичого. ⁷І, поставивши їх посередині, запиталися:

– Якою ви силою чи яким ви ім'ям те робили?

⁸Тоді Петро, переповнений Духом Святим, промовив до них:

– Начальники люду та старшини Ізраїлеві! ⁹Як сьогодні беруть нас на допит про те добродійство недужій людині, як вона вздоровлена, – ¹⁰нехай буде відомо всім вам, і всім людям Ізраїлевим, що Ім'ям Ісуса Христа Назарянина, що Його розп'яли ви, то Його воскресив Бог із мертвих, – Ним поставлений він перед вами здоровий! ¹¹Він камінь, що ви, будівничі, відкинули, *але* каменем став Він наріжним! ¹²**І нема ні в кім іншим спасіння. Бо під небом нема іншого Імені, даного людям, що ним би спастися ми мали.**

Загроза і звільнення

¹³А бачивши сміливість Петра та Івана, і спостерігши, що то люди обидва невчені та прості, дивувалися, і пізнали їх, що вони з Ісусом були. ¹⁴Та бачивши, що вздоровлений чоловік стоїть з ними, нічого навпроти сказати не могли. ¹⁵І, звелівши їм вийти із синедріону¹, зачали радитися між собою, ¹⁶говорячи:

– Що робити нам із цими людьми? Бож усім мешканцям Єрусалиму відомо, що вчинили вони явне чудо, і не можемо *того* заперечити. ¹⁷Та щоб більш не поширювалось *це* в народі, то з погрозою заборонімо їм, щоб нікому з людей вони не говорили про Це Ім'я.

¹⁸І, закликавши їх, наказали їм не говорити, і взагалі не навчати про Ісусове Ім'я. ¹⁹І відповіли їм Петро та Іван, та й сказали:

– Розсудіть, чи це справедливе було б перед Богом, щоб слухатись вас більш, як Бога? ²⁰**Бо не можемо ми не казати про те, що ми бачили й чули!**

¹ Синедріон, гр. συνέδριον – вищий суд, палата вищого суду, гебрейський сенат.

²¹А вони пригрозили їм ще, і відпустили їх, не знайшовши нічого, щоб їх покарати, через людей, бо всі славили Бога за теє, що сталося. ²²Бо років більш сорока мав той чоловік, що на нім відбулося це чудо вздоровлення.

²³Коли ж їх відпустили, вони до своїх прибули й сповістили, про що первосвященики й старші до них говорили. ²⁴Вони ж, вислухавши, однодушно *свій* голос до Бога піднесли й промовили:

– Владико, що небо, і землю, і море, і все, що в них є, Ти створив! ²⁵Ти устами Давида, Свого слуги, отця нашого, сказав Духом Святим: «Чого люди бунтуються, а народи задумують марне? ²⁶Повстають царі земні, і збираються старші до купи на Господа та на Христа Його». ²⁷Бо справді зібралися в місці оцім проти Отрока Святого Твого Ісуса, що Його намастив Ти, Ірод та Понтій Пилат із поганями та з народом Ізраїлевим, ²⁸учинити *оте*, що рука Твоя й воля Твоя наперед встановили були, щоб збулося. ²⁹І тепер споглянь, Господи, на їхні погрози, і дай Своім рабам із повною сміливістю слово Твоє повідати, ³⁰коли руку Свою простягатимеш Ти на вздоровлення, і щоб знамена та чуда чинились Ім'ям Твого Святого Отрока Ісуса.

³¹Як вони ж помолились, затряслося те місце, де зібрались, і переповнилися всі Святим Духом, – і зачали говорити Слово Боже з сміливістю!

Свідощтво між віруючими

³²А люди, що ввірували, мали серце *одне* й одну душу, і жоден із них не вважав що з маєтку свого за своє, але в них усе спільним було. ³³І апостоли з великою силою свідчили про воскресення Ісуса Господа, і благодать¹ велика на всіх них була! ³⁴Бо жоден із них не терпів недостачі: бо, хто мав поле чи дім, продавали, і заплату за продаж приносили, ³⁵та й клали в ногах у апостолів, – і роздавалося кожному, хто потребу в чім мав.

¹ Грецьке χάρις – благодать, цебто Божа ласка з Його дарами.

³⁶Так, Йосип, що Варнавою – в перекладі є «син потіхи» – прозваний від апостолів, Левит, родом кіпрянин, ³⁷мавши поле, продав, а гроші приніс, та й поклав у ногах у апостолів.

Доля Ананії та Сапфіри

РОЗДІЛ 5

¹А один чоловік, на ім'я Ананій, із своєю дружиною Сапфірою, продав маєтка, ²та й з відома дружини своєї присвоїв *частину* з заплати, а якусь там частину приніс та й поклав у ногах у апостолів. ³І промовив Петро:

– Ананію, чого сатана твоє серце наповнив, щоб ти Духу Святому неправду сказав та присвоїв із заплати за землю? ⁴Хіба те, що ти мав, не твоє *все* було, а продане не в твоїй владі було? Чого ж в серце своє ти цю справу поклав? Ти не людям неправду сказав, але Богові!

⁵Як Ананій зачув ці слова, то впав та й умер... І обгорнув жах великий усіх, що це чули! ⁶Юнаки ж повставали, обгорнули його, і винесли та й поховали. ⁷І сталось, годин через три прийшла й дружина його, про випадок нічого не знаючи. ⁸І промовив до неї Петро:

– Скажи мені, чи за стільки ви землю *оту* продали?

Вона ж відказала:

– Так, за стільки.

⁹До неї ж Петро:

– Чому це ви змовилися спокушувати Господнього Духа? Он ті входять у двері, що чоловіка твого поховали, – і тебе вони винесуть...

¹⁰І вона зараз упала до ніг його, та й умерла. Як ввійшли ж юнаки, то знайшли її мертвою, і, винісши, біля мужа її поховали.

¹¹І обгорнув страх великий всю Церкву та всіх, що чули про це...

¹²А руками апостолів стались знамена та чуда великі в народі. І були однодушно всі в Соломоновім ганку. ¹³А з сторонніх

ніхто приставати не важивсь до них, але люд прославляв їх. ¹⁴І все збільшувалось тих, хто вірує в Господа, безліч чоловіків і жінок, ¹⁵так що хворих стали виносити на вулиці, та й клали на ложа та ноші, щоб, як ітиме Петро, то хоч тінь його впала б на кого із них. ¹⁶І безліч *люду* збиралась до Єрусалиму з довколишніх міст, і несли недужих та хворих від духів нечистих, – і були вони всі вздоровлювані!

Ув'язнення та звільнення

¹⁷А первосвященик, уставши, та й усі, хто був із ним, хто наляжав до саддукейської ересі, переповнились заздощами, ¹⁸і руки наклали вони на апостолів, і до в'язниці громадської вкинули їх. ¹⁹Але Ангол Господній вночі відчинив *для них* двері в'язничні, і, вивівши їх, проказав:

– ²⁰Ідіть, і, ставши, говоріть до народу у храмі всі слова цього життя.

²¹Як це вчули вони, то в храм рано ввійшли і навчали. А первосвященик і ті, хто був із ним, прийшовши, скликали синедріон і всіх старших з Ізраїлевих синів. І послали до в'язниці, щоб їх привели. ²²А служба, прийшовши, не знайшла їх у в'язниці, а вернувшись, сповістила, ²³говорячи:

– В'язницю знайшли ми з великою пильністю замкнену, і сторожу, що при дверях стояла; а коли відчинили, то нікого всередині ми не знайшли!

²⁴Як почули слова ці начальник сторожі храму та первосвященики, не могли зрозуміти вони, що б то сталося. ²⁵Та прийшовши один, сповістив їх, говорячи:

– Ось ті мужі, що ви їх до в'язниці посадили, у храмі стоять та й навчають народ.

²⁶Пішов тоді старший сторожі зі службою, та й привів їх без насильства, бо боялись народу, щоб їх не побили камінням. ²⁷Припровадивши ж їх, поставили перед синедріоном. І спитався їх первосвященик, говорячи:

– ²⁸Чи ми не заборонили з погрозою вам, щоб про Те Ім'я не навчати? І ото, ви своєю наукою переповнили Єрусалим, і хочете кров Чоловіка Того припровадити на нас...

²⁹Відповів же Петро та сказали апостоли:

– **Бога повинно слухатися більш, як людей!** ³⁰Бог наших отців воскресив *нам* Ісуса, Якому ви смерть заподіяли, повісивши на дереві. ³¹Його Бог підвищив Своєю правицею – на Начальника й Спаса, щоб дати Ізраїлеві покаєння і прощення гріхів. ³²А тих справ Йому свідками ми й Святий Дух, що Його Бог дав тим, хто слухняний Йому.

Гамаліїлова порада

³³Як зачули ж *оце*, запалилися гнівом вони, та й радилися, як їм смерть заподіяти?.. ³⁴І встав у синедріоні один фарисей, Гамаліїл¹ на ім'я, учитель Закону, поважаний від усього народу, та й звелів на часинку апостолів вивести. ³⁵І промовив до них:

– Мужі ізраїльські! Поміркуйте собі про людей цих, що з *ними* робити ви маєте. ³⁶Бо перед цими днями повстав Тевда² та й казав, що *великий* він хтось, і до нього пристало з чотириста люда. Він забитий, а всі ті, хто слухав його, розпорошились та обернулись в ніщо. ³⁷Після нього повстав, під час перепису, Галілеянин Юда,³ та й багато людей потягнув за собою. Загинув і він, а всі ті, хто слухав його, розпорошились. ³⁸І тепер кажу вам: Відступіться від цих людей, і занехайте їх! Бо коли від людей оця рада чи справа ця буде, – розпадеться вона. ³⁹А коли те від Бога, то того зруйнувати не зможете, щоб випадком не стати і вам богоборцями!

І послухались *ради* його.

¹ Гамаліїл І – член єрусалимського синедріону, великий учений свого часу. Помер десь 52-го року. Пор. Дії 22:3.

² Тевда оголосив себе Месією і мав чимало своїх прихильників. Римляни стягли йому голову.

³ Юда Галілеянин підняв велике повстання проти римлян, коли Квіриній прибув в Юдею переписати маєтки для оподаткування.

⁴⁰І, покликавши знов апостолів, вибили їх, наказали їм не говорити про Ісусове Ім'я, та й їх відпустили. ⁴¹А вони поверталися з синагоги, радіючи, що сподобились прийняти зневагу за Ім'я Господа Ісуса. ⁴²І щоденно у храмі й домах безупинно навчали, і звіщали Євангелію Ісуса Христа.

Обрання Семи

РОЗДІЛ 6

¹Тими ж днями, як учнів намножилось, зачали нарікати на євреїв огречені¹, що в щоденному служінні їхні вдовиці занедбані. ²Тоді ті Дванадцять покликали багатьох учнів та й сказали:

– Нам не личить покинути Боже Слово, і служити при столах. ³Отож, браття, виберіть з-поміж себе сімох мужів доброї слави, повних Духа Святого та мудрості, – їх поставимо на службу оцю. ⁴А ми перебуватимемо завжди в молитві та в служінні слову.

⁵І всім людям сподобалося оце слово, і обрали Степана, мужа повного віри та Духа Святого, і Пилипа, і Прохора та Никанора, і Тимона та Пармена, і нововірця² Миколу з Антіохії, – ⁶їх поставили перед апостолів, і, помолившись, вони руки поклали на них.

⁷І росло Слово Боже, і дуже множилося число учнів у Єрусалимі, і дуже багато священиків були слухняні вірі.

⁸А Степан, повний віри та сили, чинив між народом великі знамена та чуда. ⁹Тому дехто повстав із синагоги, що зветься лібертинська, і кірінейська, і олександрійська, та з тих, хто походить із Кілікії та з Азії, і зачали сперечатись із Степаном. ¹⁰Але встояти вони не могли проти мудрості й Духа, що він Ним говорив. ¹¹Тоді вони підмовили людей, що казали, ніби чули, як він богозневажні слова говорив на Мойсея та Бога.

¹ Грецьке ἐλληριστής – єврей, що говорив і жив по-грецькому.

² Грецьке προσήλυτος – той, хто перейшов з поганства в юдейство.

¹²І людей попідбурювали, і старших та книжників, і, напавши, схопили його, і припровадили в синедріон. ¹³Також свідків фальшивих поставили, які говорили:

– Чоловік оцей богозневажні слова безперестань говорить на це святе місце та проти Закону. ¹⁴Бо ми чули, як він говорив, що Ісус Назарянин зруйнує це місце та змінить звичаї, які передав нам Мойсей.

¹⁵Коли всі, хто в синедріоні сидів, на нього споглянули, то бачили лице його, – як лице Ангола!

Промова Степана на захист

РОЗДІЛ 7

¹Запитав тоді первосвященик:

– Чи це так?

²*Степан* же промовив:

– Послухайте, мужі-браття й отці! Бог слави з'явивсь Авраамові, отцеві нашому, як він у Месопотамії був, перше ніж оселився в Харані, ³і промовив до нього: «Вийди із своєї землі та від роду свого, та й піди до землі, що тобі покажу». ⁴Тоді він вийшов із землі халдейської, та й оселився в Харані. А звідти, як умер йому батько, Він переселив його в землю оцю, що на ній ви живете тепер. ⁵Та спадщини на ній Він не дав йому навіть на крок, але обіцяв дати її на володіння йому й його родові по нім, хоч дитини не мав він. ⁶І сказав Бог отак, що насіння його буде приходьком у краї чужому, і поневолять його, і будуть гнобити чотириста років. ⁷«Але Я, – сказав Бог, – буду судити народ, що його поневолять. Опісля ж вони вийдуть, і будуть служити Мені на цім місці». ⁸І дав Він йому завіт обрізання. І породив так Ісака, і восьмого дня він обрізав його. А Ісак породив Якова, а Яків – дванадцятьох патріархів. ⁹А ті патріархи позаздрили Йосипові, і продали його до Єгипту. Але Бог був із ним, ¹⁰і його визволив від усіх його утисків, і дав йому

благодать та мудрість перед фараоном, царем єгипетським, а він настановив його за правителя над Єгиптом та всім своїм домом. ¹¹А як голод прийшов на всю землю єгипетську та ханаанську, та велика біда, то поживи *тоді* не знаходили наші батьки. ¹²Коли ж Яків зачув, що в Єгипті є збіжжя, то послав батьків наших уперше. ¹³А як удруге *послав*, то був пізнаний Йосип братами своїми, і фараонові знаний став Йосипів рід. ¹⁴Тоді Йосип послав, щоб покликати Якова, батька свого, та всю родину свою – сімдесят п'ять душ. ¹⁵І подався Яків в Єгипет, та й умер *там* він сам та наші батьки. ¹⁶І їх перенесли в Сихем, і поклали до гробу, що Авраам купив за ціну срібла від синів Еммора Сихемового.

¹⁷А коли наближавсь час обітниці, що нею Бог клявсь Авраамові, розрісся народ і намножився в Єгипті, ¹⁸аж поки настав інший цар ув Єгипті, що не знав *уже* Йосипа. ¹⁹Він хитро наш люд обманув, і силою змушував наших отців викидати дітей своїх, щоб вони не лишались живі. ²⁰Того часу родився Мойсей, і гарний він був перед Богом. Він годований був у домі батька свого три місяці. ²¹А коли він був викинений, то дочка фараона забрала його, та й за сина собі його викохала. ²²І Мойсей був навчений всієї премудрості єгипетської, і був міцний у словах та в ділах своїх. ²³А коли йому сповнилося сорок років, йому спало на серце відвідати братів своїх, синів Ізраїлевих. ²⁴Як угледів же він, що одному з *них* діється кривда, заступився, і відомстив за окривдженого, убивши єгиптянина. ²⁵Він же думав, що брати розуміють, що рукою його Бог дає їм визволення, та не зрозуміли вони. ²⁶А наступного дня, як сварились вони, він з'явився й хотів погодити їх, кажучи: «Люди, ви – браття, чого один одного кривдите?» ²⁷А той, що ближнього кривдив, його відіпхнув та сказав: «Хто наставив над нами тебе за старшого й суддю? ²⁸Чи хочеш убити *й* мене, як учора вбив ти єгиптянина?» ²⁹І втік Мойсей через слово оце, і стався приходьком у землі мадіямській, де зродив двох синів.

³⁰А коли сорок років проминуло, то з'явивсь йому Ангол Господній у полум'ї куща вогняного в пустині Сінайської гори.

³¹А Мойсей, як побачив, дивувався з видіння. А коли підійшов, щоб розглянути, був голос Господній до нього: ³²«Я Бог отців твоїх, – Бог Авраамів, і Бог Ісаків, і Бог Яковів!» І затрусився Мойсей, і не відваживсь поглянути... ³³І промовив до нього Господь: «Скинь взуття з своїх ніг, бо те місце, на якому стоїш, то свята земля! ³⁴Добре бачив Я утиск народу Свого, що в Єгипті, і стогін його Я почув, і зійшов, щоб їх визволити. Тепер ось іди, – Я пошлю до Єгипту тебе». ³⁵Цього Мойсея, що його відцурались вони, сказавши: «Хто наставив тебе за старшого й суддю», цього Бог через Ангола, якому з'явився в кущі, послав за старшого й визвольника. ³⁶Він їх вивів, чуда й знамена вчинивши в землі єгипетській, і на Червоному морі, і сорок років у пустині. ³⁷Це той Мойсей, що прорік Ізраїлевим синам: «Господь Бог вам підійме Пророка від ваших братів, як мене, – Його слухайте!» ³⁸Це той, що в пустині на зборах був з Анголом, який промовляв йому на Сінайській горі, та з отцями нашими, і що прийняв він живі слова, щоб їх нам передати; ³⁹що його не хотіли отці наші слухати, але відіпхнули, і звернулися серцем своїм до Єгипту, ⁴⁰промовивши до Аарона: «Зроби нам богів, які йшли б перед нами, бо не знаємо, що сталося з тим Мойсеєм, який вивів нас із краю єгипетського»...

⁴¹І зробили вони тими днями теля, – і бовванові жертви приносили та веселилися з діл своїх рук. ⁴²Але Бог відвернувся від них, і попустив їх вклонятися силі небесній, як написано в книзі Пророків: «Чи заколення й жертви Мені ви приносили сорок років у пустині, о доме Ізраїлів? ⁴³Ви ж носили намета Молохового, і зорю вашого бога Ромфана¹, зображення, що їх ви зробили, щоб вклонятися їм... Через те запроваджу вас аж за Вавилон!» ⁴⁴У наших отців на пустині була скинія свідоцтва,

¹ Грецькі тексти подають ім'я цього божка по-різному, Ромфа, Ромфан, Ремфан, тощо.

як Той ізвелів, Хто Мойсею казав, щоб зробив її за зразком, якого він бачив. ⁴⁵Її наші отці й узяли, і внесли з Ісусом у землю народів, яких вигнав Бог з-перед обличчя наших отців, аж до часу Давида. ⁴⁶Він у Бога знайшов благодать, і просив, щоб оселю знайти для Бога Якова. ⁴⁷І Соломон збудував Йому дім. ⁴⁸Але не в рукотворнім Всевишній живе, як говорить пророк: ⁴⁹«Мені небо – престол, а земля – то підніжок ногам Моїм! Який Мені дім ви збудуєте, – говорить Господь, – або місце яке для Мого відпочинку? ⁵⁰Хіба не рука Моя все це створила?»...

⁵¹О ви, твердошії, люди серця й вух необрізаних! Ви завжди противитесь Духові Святому, як ваші батьки, так і ви! ⁵²Котрого з пророків батьки ваші не переслідували? Вони ж тих повбивали, хто звіщав прихід Праведного, Якому тепер ви сталися зрадниками та вбивцями, ⁵³ви, що Закон одержали через зарядження Анголів, та не зберігали його!...

Степана забито камінням до смерті

⁵⁴Як зачули ж оце, вони запалилися гнівом у серцях своїх, і скреготали зубами на нього... ⁵⁵А Степан, повний Духа Святого, на небо споглянув, – і побачив Божу славу й Ісуса, що по Божій правиці стояв, ⁵⁶і промовив:

– Ось я бачу відчинене небо, і Сина Людського, що по Божій правиці стоїть!..

⁵⁷Та вони гучним голосом стали кричати та вуха собі затуляти, та й кинулися однодушно на нього!.. ⁵⁸І за місто вони його вивели, і зачали побивати камінням його. А свідки плащі свої склали в ногах юнака, який звався Савлом. ⁵⁹І побивали камінням Степана, що молився й казав:

– Господи Ісусе, – прийми духа мого!..

⁶⁰Упавши ж навколішки, скрикнув голосом гучним:

– **Не залічи їм, о Господи, цього гріха!**

І, промовивши це, він спочив...

Савл переслідує Церкву

РОЗДІЛ 8

¹А Савл похваляв його вбивство. І утиск великий постав того дня проти єрусалимської Церкви, і всі, крім апостолів, розпоширилися по краях юдейських та самарійських. ²І поховали Степана мужі побожні, і плакали ревно за ним. ³А Савл нищив Церкву, – вдирався в доми, витягав чоловіків і жінок та давав до в'язниці...

Пилип у Самарії

⁴Ходили тоді розпорошенці¹, та *Боже* Слово благовістили. ⁵Ось Пилип прийшов до самарійського міста, і проповідував їм про Христа. ⁶А люди вважали на те, що Пилип говорив, і згідно слухали й бачили чуда, які він чинив. ⁷Із багатьох-бо, що мали їх, духи нечисті виходили з криком великим, і багато розслаблених та кривих уздоровилися. ⁸І радість велика в тім місті була!

⁹Був один чоловік, на ім'я *йому* Симон, що до того в цім місті займавсь ворожбитством та дурих самарійський народ, видаючи себе за якогось великого. ¹⁰Його слухали всі, – від найменшого аж до найбільшого, кажучи:

– Він – сила Бога, що зветься велика!

¹¹Його ж слухалися, бо він їх довший час дивував ворожбитством. ¹²Та коли йняли віри Пилипові, що благовістив про *Боже* Царство й *Ім'я* Ісуса Христа, чоловіки й жінки охристилися. ¹³Увірував навіть сам Симон, і, охристившись, тримався Пилипа; а бачивши чуда й знамена великі, він дуже дивувався.

¹⁴Як зачули ж апостоли, які в Єрусалимі були, що *Боже* Слово прийняла Самарія, то послали до них Петра та Івана. ¹⁵А вони, як прийшли, помолились за них, щоб Духа Святого вони прийняли, ¹⁶бо ще ні на одного з них Він не сховався, а були вони тільки охрищені в *Ім'я* Господа Ісуса. ¹⁷Тоді на них

¹ Грецьке διασπαρέντες – євреї, що жили поза Палестиноюю.

руки поклали, і прийняли вони Духа Святого! ¹⁸Як побачив же Симон, що через накладання апостольських рук Святий Дух подається, то приніс він їм гроші, ¹⁹і сказав:

– Дайте й мені таку владу, щоб той, на кого покладу *свої* руки, одержав би Духа Святого!

²⁰Та промовив до нього Петро:

– Нехай згине з тобою те срібло твоє, бо ти думав набути дар Божий за гроші! ²¹У цім ділі нема тобі частки ні уділу, бо серце твоє перед Богом не слухне. ²²Тож покайся за це лихе діло своє, і проси Господа, – може, прощений буде тобі замір серця твого! ²³Бо я бачу, що ти пробуваєш у жовчі гіркій та в путах неправди.

²⁴А Симон озвався й сказав:

– Помоліться за мене до Господа, щоб мене не спіткало нічого з того, про що ви говорили...

Етіопець приймає Христа

²⁵А вони ж, засвідчивши, і Слово Господнє звістивши, повернулись до Єрусалиму, і звіщали Євангелію в багатьох самарійських оселях.

²⁶А Ангол Господній промовив Пилипові, кажучи:

– Устань та на південь іди, на дорогу, що від Єрусалиму до Гази спускається, – порожня вона.

²⁷І, вставши, пішов він. І ось муж етіопський, скопец, вельможа Кандаки, цариці етіопської, що був над усіма її скарбами, що до Єрусалиму прибув поклонитись, ²⁸вертався, і, сидючи на повозі своїм, читав пророка Ісаю. ²⁹А Дух до Пилипа промовив:

– Підійди, та й пристань до цього повозу.

³⁰Пилип же підбіг і почув, що той читає пророка Ісаю, та й спитав:

– Чи розумієш, що ти читаєш?

³¹А той відказав:

– Як же можу, як ніхто не напутить мене?

І впросив він Пилипа піднятись та сісти з ним. ³²А слово Писання, що його він читав, було це: «Як вівцю на заріз Його ведено, і як ягня супроти стрижія безголосе, так Він не відкрив Своїх уст! ³³У приниженні суд Йому віднятий, а про рід Його хто розповість? Бо життя Його із землі забирається»...

³⁴Відізвався ж скопець до Пилипа й сказав:

– Благаю тебе, – це про кого говорить пророк? Чи про себе, чи про іншого кого?

³⁵А Пилип відкрив уста свої, і, зачавши від цього Писання, благовістив про Ісуса йому.

³⁶І, як шляхом вони їхали, прибули до якоїсь води. І озвався скопець:

– Ось вода. Що мені заважає христитись?

³⁷А Пилип відказав:

– Якщо віруєш із повного серця свого, то можна.

А той відповів і сказав:

– Я вірую, що Ісус Христос – то Син Божий!

³⁸І звелів, щоб повіз спинився. І обидва – Пилип та скопець – увійшли до води, і охристив він його. ³⁹А коли вони вийшли з води, Дух Господній Пилипа забрав, і скопець уже більше не бачив його. І він їхав, радіючи, шляхом своїм.

⁴⁰А Пилип опинився в Азоті, і, переходячи, звіщав Євангелію всім містам, аж поки прийшов у Кесарію.

Навернення Савла

РОЗДІЛ 9

¹А Савл, іще дишучи грізьбою й убивством на учнів Господніх, приступивши до первосвященика, ²попросив від нього листи у Дамаск синагогам, щоб, коли знайде яких чоловіків та жінок, що тієї дороги вони, то зв'язати й привести до Єрусалиму.

³А коли він ішов й наближався до Дамаску, то ось нагло осяяло світло із неба його, ⁴а він повалився на землю, і голос почув, що йому говорив:

– Савле, Савле, – чому ти Мене переслідуєш?

⁵А він запитав:

– Хто Ти, Пане?

А Той:

– Я Ісус, що Його переслідуєш ти. (Трудно тобі бити ногою колючку¹!

⁶А він, затрусившись та налякавшись, каже:

– Чого, Господи, хочеш, щоб я вчинив?

А до нього Господь:)²

– Уставай, та до міста подайся, а там тобі скажуть, що маєш робити!

⁷А люди, що йшли з ним, онімілі стояли, бо вони чули голос, та нікого не бачили. ⁸Тоді Савл підвівся з землі, і хоч очі розплющені мав, нікого не бачив... І за руку його повели й привели до Дамаску. ⁹І три дні невидючий він був, і не їв, і не пив.

¹⁰А в Дамаску був учень один, на ім'я Ананій. І Господь у видінні промовив до нього:

– Ананію!

А він відказав:

– Ось я, Господи!

¹¹Господь же до нього:

– Устань, і піди на вулицю, що Простою зветься, і пошукай в домі Юдовім Савла на ім'я, тарсянина, ось-бо він молиться, ¹²і мужа в видінні він бачив, на ім'я Ананія, що до нього прийшов і руку на нього поклав, щоб став він видючий.

¹³Відповів же Ананій:

– Чув я, Господи, від багатьох про цього чоловіка, скільки зла він учинив в Єрусалимі святим Твоїм! ¹⁴І тут має владу від первосвящеників, щоб в'язати усіх, хто кличе Ім'я Твоє.

¹⁵І промовив до нього Господь:

– Іди, бо для Мене – посудина вибрана він, щоб носити Ім'я

¹ Грецьке кέλτρον, церковнослов'янське рожѣнз – загострений кілок.

² У багатьох грецьких текстах того, що у () дужках, немає.

Моє перед народами, і царями, і синами Ізраїля. ¹⁶Бо Я покажу йому, скільки має він витерпіти за Ім'я Моє.

¹⁷І Ананій пішов, і до дому ввійшов, і руки поклавши на нього, промовив:

– Савле брате, Господь Ісус, що з'явився тобі на дорозі, якою ти йшов, послав ось мене, щоб став ти видючий, і наповнився Духа Святого!

¹⁸І хвилі тієї відпала з очей йому ніби луска, і зараз видючий він став... І, вставши, охрестився, ¹⁹і, прийнявши поживу, на силах зміцнів.

Савл розпочинає проповідувати про Христа. Тепер протягом декількох днів він був з учнями у Дамаску

²⁰І він зараз зачав у синагогах звіщати про Ісуса, що Він – Божий Син, ²¹І дивом усі дивувалися, хто чув, і говорили:

– Хіба це не той, що переслідував в Єрусалимі визнавців оцього Ім'я, та й сюди не на те він прибув, щоб отих пов'язати й привести до первосвящеників?

²²А Савл іще більше зміцнявся, і непокоїв юдеїв, що в Дамаску жили, удоводнюючи, що Той – то Христос.

²³А як часу минуло доволі, юдеї змовилися його вбити, ²⁴та Савлові стала відома їхня змова. А вони день і ніч чатували в воротах, щоб убити його. ²⁵Тому учні забрали його вночі, та й із муру спустили в коші.

²⁶А коли він до Єрусалиму прибув, то силкувався пристати до учнів, та його всі лякалися, не вірячи, що він учень. ²⁷Варнава тоді взяв його та й привів до апостолів, і їм розповів, як дорогою той бачив Господа, і як Він йому промовляв, і як сміливо навчав у Дамаску в Ісусове Ім'я. ²⁸І він із ними входив і виходив до Єрусалиму, і відважно звіщав в Ім'я Господа. ²⁹Він також розмовляв й сперечався з огреченими, а вони намагалися вбити його. ³⁰Тому браття, довідавшись, відвели його до Кесарії, і до Тарсу його відіслали.

³¹А Церква по всій Юдеї, і Галілеї, і Самарії мала мир, будуючись і ходячи в страсі Господньому, і сповнялася втіхою Духа Святого.

Служіння Петра

³²І сталося, як Петро всіх обходив, то прибув і до святих, що мешкали в Лідді. ³³Знайшов же він там чоловіка одного, на ім'я Еней, що на ліжку лежав вісім років, – він розслаблений був. ³⁴І промовив до нього Петро:

– Енею, тебе вздоровляє Ісус Христос. Уставай, і постели собі сам!

І той зараз устав... ³⁵І його оглядали усі, хто мешкав у Лідді й Сароні, які навернулися до Господа.

³⁶А в Йоппії була одна учениця, на ім'я Тавіта¹, що в перекладі Сарною зветься. Вона повна була добрих вчинків та милостині, що чинила. ³⁷І трапилося тими днями, що вона занедужала й умерла. Обмили ж її й поклали в горниці.

³⁸А що Лідда лежить недалеко Йоппії, то учні, прочувши, що в ній пробуває Петро, послали до нього двох мужів, що благали:

– Не гайся прибути до нас!

³⁹І, вставши Петро, пішов із ними. А коли він прибув, то ввели його в горницю. І обступили його всі вдовиці, плачучи та показуючи *йому* сукні й плащі, що їх Сарна робила, як із ними була. ⁴⁰Петро ж із кімнати всіх випровадив, і, ставши навколішки, помолився, і, звернувшись до тіла, промовив:

– Тавіто, вставай!

А вона свої очі розплющила, і сіла, уздрівши Петра... ⁴¹Він же руку подав *їй*, і підвів її, і закликав святих і вдовиць, та й поставив живою її. ⁴²А *це* стало відоме по цілій Йоппії, і багато хто в Господа ввірували. ⁴³І сталось, що він багато днів пробув у Йоппії, в одного гарбарника Симона.

¹ Арамейське tabitha – сарна.

Видіння Корнилія

РОЗДІЛ 10

¹Проживав же один чоловік у Кесарії, на ім'я Корнилій, сотник полку, що звався Італійським. ²З усім домом своїм він побожний був та богобійний, подавав людям щедрю милостиню, і завжди Богові молився. ³Явно він у видінні, десь коло години дев'ятої¹ дня, бачив Ангола Божого, що до нього зійшов і промовив йому:

– Корнилію!

⁴Він поглянув на нього й жахнувся, й сказав:

– Що, Господи?

Той же йому відказав:

– Молитви твої й твоя милостиня перед Богом згадалися.

⁵Тепер же пошли до Йоппії людей, та й приклич Симона, що зветься Петром. ⁶Він гостює в одного гарбарника Симона, що дім має при морі. Він скаже тобі, що ти маєш робити.

⁷Коли ж Ангол, що йому говорив, відійшов, той закликав двох із своїх слуг домових, і вояка богобійного з тих, що служили при ньому, ⁸і розповів їм усе та й послав їх в Йоппію.

⁹А наступного дня, як у дорозі були вони та наближались до міста, Петро вийшов на горницю, щоб помолитись, о годині десь шостій. ¹⁰І став він голодний, і їсти схотів. Як йому ж готували, захоплення на нього найшло, ¹¹і бачить він небо відкрите, і якусь посудину, що сходила, немов простирало велике, яка, за чотири кінці прив'язана, спускалась додола. ¹²У ній же знаходились чотириногі всілякі, і земне гаддя, і небесні пташки.

¹³І голос почувся до нього:

– Устань, заколи, Петре, і їж!

¹⁴А Петро відказав:

– Жодним способом, Господи, – бо ніколи не їв я нічого огидного чи то нечистого!

¹ По-нашому – це третя година. Супроти нашого гебрейське числення дня відстає на шість годин.

¹⁵І знов голос удруге до нього:

– Що від Бога очищене, не вважай за огидне того!

¹⁶І це сталося тричі, і посудина знов була взята на небо. ¹⁷Як Петро ж у собі бентежився, що б то значило те видіння, що бачив, то ось посланці від Корнилія, розпитавши про Симонів дім, спинилися перед ворітьми, ¹⁸і спиталися, крикнувши:

– Чи то тут сидить Симон, що зветься Петро?

¹⁹Як Петро ж над видінням роздумував, Дух промовив до нього:

– Онде три чоловіки шукають тебе. ²⁰Але встань і зійди, і піди з ними без жадного сумніву, бо то Я їх послав!

²¹І зійшовши Петро до тих мужів, промовив:

– Ось я той, що його ви шукаєте. З якої причини прийшли ви?

²²А вони відказали:

– Сотник Корнилій, муж праведний та богобійний, слави доброї в усього люду юдейського, святим Анголом у видінні наставлений, щоб до дому свого покликати тебе та послухати слів твоїх.

²³Тоді він покликав й гостинно прийняв їх. А другого дня він устав та й із ними пішов; також дехто з братів із Йоппії пішли з ним.

Петро в Кесарії

²⁴І назавтра прийшли вони до Кесарії. А Корнилій чекав їх, рідню й близьких друзів покликавши. ²⁵А як увіходив Петро, Корнилій зустрів його, і до ніг йому впав і поклонився.

²⁶Та Петро його підвів, промовляючи:

– Устань, бо й сам я людина!

²⁷І, розмовляючи з ним, увійшов, і знайшов багатьох, що зібралися, ²⁸і промовив до них:

– Ви знаєте, що невільно юдеєві приставати й приходити до чужаниці. Та відкрив мені Бог, щоб я жадну людину не мав

за огидну чи то за нечисту. ²⁹Тому я без вагання прибув, як покликано. Тож питаю я вас: З якої причини ви слали по мене?

³⁰А Корнилій сказав:

– Четвертого дня аж до цієї години я постив, а о дев'ятій годині молився я в домі своїм. І ото, перед мене став муж у блискучій одежі ³¹й сказав: «Корнилію, почута молитва твоя, і твої милостині перед Богом згадалися. ³²Тож пошли до Йопії, і приклич Симона, що зветься Петром. Він гостює в гарбарника Симона, у господі край моря, – він прийде й розповість тобі». ³³Я зараз по тебе послав, – ти добре зробив, що прийшов. Тож тепер перед Богом ми всі стоїмо, щоб почути все те, що Господь наказав тобі.

Погани чують Добру Новину

³⁴А Петро відкрив уста свої та й промовив:

– **Пізнаю я поправді, що не дивиться Бог на обличчя,¹**
³⁵**але в кожному народі приємний Йому, хто боїться Його й чинить правду.** ³⁶Він слово послав для Ізраїлевих синів, благовістячи мир через Ісуса Христа, що Господь Він усім. ³⁷Ви знаєте справу, що по всій Юдеї була й зачалась з Галілеї, після хрищення, що Іван проповідував, ³⁸Ісуса, що був із Назарету, як помазав Його Святим Духом і силою Бог. І ходив Він, добро чинячи й усіх уздоровлюючи, кого поневолив диявол, бо Бог був із Ним. ³⁹І ми свідки всьому, що Він учинив у Юдейському краї та в Єрусалимі, – та вбили Його, на дереві повісивши...
⁴⁰Але Бог воскресив Його третього дня, і дав Йому, щоб з'явився, ⁴¹не всьому народові, але наперед Богом вибраним свідкам, нам, що з Ним їли й пили, як воскрес Він із мертвих. ⁴²І Він нам звелів, щоб народові ми проповідували та засвідчили, що то Він є призначений Богом Суддя для живих і для мертвих. ⁴³Усі пророки свідкують про Нього, що кожен, хто вірує в Нього, одержить прощення гріхів Його Ім'ям.

¹ «На обличчя» – на особу.

⁴⁴Як Петро говорив ще слова ці, злинув Святий Дух на всіх, хто слухав слова. ⁴⁵А обрізані віруючі, що з Петром прибули, здивувалися дивом, що дар Духа Святого пролився також на поган! ⁴⁶Бо чули вони, що мовами *різними* ті розмовляли та Бога звеличували... Петро тоді відповів:

– ⁴⁷Чи хто може заборонити хреститись водою оцим, що одержали Духа Святого, як і ми?

⁴⁸І звелів охреститися їм у Ім'я Ісуса Христа. Тоді просили його позостатися в них кілька днів.

Звіт Петра в Єрусалимі

РОЗДІЛ 11

¹Почули ж апостоли й браття, що в Юдеї були, що й погани прийняли Слово Боже. ²І, як Петро повернувся до Єрусалиму, з ним стали змагатися ті, хто з обрізання, ³кажучи:

– Чого ти ходив до людей необрізаних та споживав із ними?

⁴Петро ж розпочав і їм розповів за порядком, говорячи:

– ⁵Був я в місті йоппійським і молився, і бачив в захопленні видіння: якась посудина сходила, немов простирало велике, яка, за чотири кінці прив'язана, спускалася з неба й підійшла аж до мене. ⁶Зазирнувши до неї, я поглянув, і побачив *там* чотириногих землі, і звірів, і гаддя, і небесних пташок. ⁷І голос почув я, що мені промовляв: «Устань, Петре, заколи та й їж!» ⁸А я відказав: «Жодним способом, Господи, – бо ніколи нічого огидного чи то нечистого в уста мої не ввійшло!» ⁹І відповів мені голос із неба вдруге: «Що від Бога очищене, не вважай за огидне того!» ¹⁰І це сталося тричі, і все знов було взяте на небо. ¹¹І ось три чоловіки, посланці з Кесарії до мене, перед домом, де був я, спинилися зараз. ¹²І сказав мені Дух іти з ними без жадного сумніву. Зі мною ж пішли й оці шестеро браття, і ввійшли ми до дому *того* чоловіка. ¹³І він нам розповів, як у домі своїм бачив Ангола, який став і сказав: «Пошли

до Йоппії, та приклич *того* Симона, що зветься Петром, ¹⁴він слова тобі скаже, якими спасешся *і* ти, і весь дім твій». ¹⁵А як я промовляв, злинув на них Святий Дух, як спочатку й на нас. ¹⁶І я згадав слово Господнє, як Він говорив: «Іван ось водою христив, ви ж охрищені будете Духом Святим». ¹⁷Отож, коли Бог дав однаковий дар їм, як і нам, що ввірували в Господа Ісуса Христа, то хто ж я такий, щоб міг заперечити Богові? ¹⁸І, почувши таке, замовкли вони, і Бога хвалили, говорячи: – Отож, і поганам Бог дав покаєння в життя!

Церква в Антіохії

¹⁹А ті, хто розпорошився від переслідування, що знялося було через Степана, перейшли навіть до Фінікії, і Кіпру, і Антіохії, не звістуючи слова нікому, крім юдеїв. ²⁰А між ними були мужі деякі з Кіпру та з Кірінеї, що до Антіохії прийшли, і промовляли й до греків, благовістячи про Господа Ісуса. ²¹І Господня рука була з ними; і велике число їх увірувало, і навернулось до Господа! ²²І вістка про них досягла до вух єрусалимської Церкви, і до Антіохії послали Варнаву. ²³А він, як прийшов і благодать Божу побачив, звеселився, і всіх став просити, щоб серцем рішучим трималися Господа. ²⁴Бо він добрий був муж, повний Духа Святого та віри. І прилучилось багато народу до Господа! ²⁵Після того подався Варнава до Тарсу, щоб Савла шукати. ²⁶А знайшовши, привів в Антіохію. І збирались у Церкві вони цілий рік, і навчали багато народу, і в Антіохії найперш християнами названо учнів.

²⁷Прибули ж тими днями пророки від Єрусалиму до Антіохії. ²⁸І встав один з них, на ім'я Агав, і Духом прорік, що голод великий у цілому світі настане, як за Клавдія¹ був. ²⁹Тоді учні, усякий із своєї спроможності, постановили послати допомогу братам, що в Юдеї жили. ³⁰Що й зробили, через руки Варнави та Савла, пославши до старших.

¹ Клавдій – римський імператор 41–45 рр.

Ув'язнення і звільнення Петра

РОЗДІЛ 12

¹А Цар Ірод¹ тоді підніс руки, щоб декого з Церкви гнобити. ²І мечем він стяв Якова, брата Іванового. ³А бачивши, що подобалося це юдеям, він задумав схопити й Петра. Були ж дні Опрісноків. ⁴І, схопивши його, посадив до в'язниці, і передав чотирьом чвіркам вояків, щоб його стерегли, бажаючи вивести людям його по Пасці.

⁵Отож, у в'язниці Петра стерегли, а Церква ревно молилася Богові за нього.

⁶А як Ірод хотів його вивести, Петро спав тієї ночі між двома вояками, закутий у два ланцюги, і сторожа пильнувала в'язницю при дверях. ⁷І ось Ангол Господній з'явився, і в в'язниці засяяло світло. І, доторкнувшись до боку Петрового, він збудив його, кажучи:

– Мерщій вставай!

І ланцюги йому з рук поспадали.

⁸А Ангол до нього промовив:

– Підпережися, і взуй сандалі свої.

І він так учинив. І каже йому:

– Зодягнися в плаща свого, та й за мною йди.

⁹І, вийшовши, він ішов услід за ним, і не знав, чи то правда, що робилось від Ангола, бо думав, що видіння він бачить.

¹⁰Як сторожу минули вони першу й другу, то прийшли до залізної брами, що до міста веде, – і вона відчинилась сама їм. І, вийшовши, пройшли одну вулицю, – і відступив Ангол зараз від нього. ¹¹Сказав же Петро, опритомнівши:

– Тепер знаю правдиво, що Господь послав Свого Ангола, і видер мене із рук Іродових та від усього чекання народу юдейського.

¹ Це Ірод Агріпа I, онук Ірода I Великого, цар Єрусалимський. Помер 44-го року по Христі. Пор. Дії 12:23.

¹²А зміркувавши, він прийшов до садиби Марії, матері Івана, званого Марком, де багато зібралося й молилося. ¹³І як Петро в фіртку брами постукав, то вийшла послухати служниця, що звалася Рода, ¹⁴та голос Петрів розпізнавши, вона з радощів не відчинила воріт, а прибігши, сказала, що Петро при воротях стоїть!.. ¹⁵А вони їй сказали:

– Чи ти навісна?

Та вона запевняла *своє*, що є так. Вони ж говорили:

– То Ангол його!

¹⁶А Петро й далі стукав. Коли ж відчинили, вони його вгледіли та й дивувалися. ¹⁷Махнувши ж рукою до них, щоб мовчали, він їм розповів, як Господь його вивів із в'язниці. І сказав:

– Сповістіть про це Якова й браттю.

І, вийшовши, він до іншого місця пішов.

¹⁸Коли ж настав день, поміж вояками зчинилась велика тривога, що то сталось з Петром. ¹⁹А Ірод, пошукавши його й не знайшовши, віддав варту під суд, і звелів їх стратити. А сам із Юдеї відбув в Кесарію, і *там* перебував.

Смерть Ірода

²⁰А Ірод розгніваний був на тирян та сидонян. І вони однодушно до нього прийшли, і вблагали царського постельника Власта, та й миру просили, бо їхня земля годувалась з царської. ²¹Дня ж призначеного Ірод убрався в одержу царську, і на підвищенні сів та й до них говорив. ²²А натовп кричав:

– Голос Божий, а не людський!

²³І Ангол Господній уразив зненацька його, бо він не віддав слави Богові. І черва його з'їла, і він умер... ²⁴Слово ж Боже росло та помножувалось. ²⁵А Варнава та Савл, службу виконавши, повернулись із Єрусалиму, узявши з собою Івана, що прозваний Марком.

Перша місіонерська подорож

РОЗДІЛ 13

¹А в Антіохії, у тамтешній Церкві були ці пророки та вчителі: Варнава й Семен, званий Нігер, і кірінеянин Луцій, і Манаїл, що був вигодуваний із тетрархом Іродом, та ще Савл. ²Як служили ж вони Господеві та постили, прорік Святий Дух:

– Відділіть Варнаву та Савла для Мене на справу, до якої покликав Я їх!

³Тоді, попостивши та помолившись, вони руки поклали на них, і відпустили.

⁴Вони ж, послані бувши від Духа Святого, прийшли в Селевкію, а звідти до Кіпру відплинули. ⁵Як були ж в Саламіні, то звіщали вони Слово Боже по синагогах юдейських; до послуг же мали й Івана. ⁶А коли перейшли аж до Пафи весь острів, то знайшли ворожбита одного, лжепророка юдеянина, йому на ім'я Варісус. ⁷Він був при проконсулі Сергії Павлі, чоловіку розумнім. Той закликав Варнаву та Савла, і прагнув послухати Божого Слова. ⁸Але їм опирався Еліма¹ ворожбит той, – бо ім'я його перекладається так, – і намагавсь відвернути від віри проконсула. ⁹Але Савл, що й Павло він, переповнився Духом Святим і на нього споглянув, ¹⁰і промовив:

– О сину дияволів, повний всякого підступу та всілякої злості, ти ворогу всякої правди! Чи не перестанеш ти плутати простих Господніх доріг? ¹¹І тепер ось на тебе Господня рука, – ти станеш сліпий, і сонця бачити не будеш до часу!

І миттю обняв того морок та темрява, і став він ходити навпомацки та шукати поводатора... ¹²Тоді той проконсул, як побачив, що сталося, увірував, і дивувався науці Господній!

¹³І, як від Пафа Павло й ті, хто з ним був, відпливли, то вони прибули в Памфілійську Пергію. А Іван, відлучившись від них, повернувся до Єрусалиму. ¹⁴А вони, пішовши з Пергії, прийшли до Пісідійської Антіохії, і дня суботнього до синагоги

¹ Арамейське слово «еліма» означає «ворожбит».

ввійшли й посідали. ¹⁵А по відчитанні Закону й Пророків, старші синагоги послали до них, переказуючи:

– Мужі-браття, якщо маєте слово потіхи для люду, промовте!

¹⁶Тоді Павло встав, і давши знака рукою, промовив:

– Послухайте, мужі ізраїльтяни, та ви, богобійні! ¹⁷Бог цих Ізраїлевих людей вибрав *Собі* отців наших, і підвищив народ, як він перебував у єгипетським краї, і рукою потужною вивів їх із нього, ¹⁸і літ із сорок Він їх годував у пустині, ¹⁹а вигубивши сім народів в землі ханаанській, поділив жеребком їхню землю між ними, ²⁰майже що по чотириста п'ятидесяти роках. Після того аж до Самуїла пророка Він їм суддів давав. ²¹А потім забажали царя, і Бог дав їм Саула, сина Кісового, мужа з Веніяминового племені, на чотири десятки років. ²²А його віддаливши, поставив царем їм Давида, про якого й сказав, засвідчуючи: «Знайшов Я Давида, сина Єссеєвого, чоловіка за серцем Своїм, що всю волю Мою він виконувати буде». ²³За обітницею, із його насіння підняв Бог Ісуса, як спасіння Ізраїлеві, ²⁴як Іван – перед самим приходом Його – усьому народові Ізраїлевому проповідував хрищення на покаєння. ²⁵А коли свою путь Іван виконав, то він промовляв: «Я не Той, за Кого ви мене вважаєте, але йде он за мною, що Йому розв'язати ремінця від узуття Його я недостойний». ²⁶Мужі-браття, сини роду Авраамового, та хто богобоязний із вас! Для вас було послане слово спасіння цього. ²⁷Бо мешканці Єрусалиму та їхня старшина Його не пізнали, а пророчі слова – які щосуботи читаються – вони сповнили присудом, ²⁸і хоч жодної провини смертельної в *Ісусі* вони не знайшли, все ж просили Пилата вбити Його. ²⁹Коли ж усе виповнилось, що про Нього написано, то зняли *Його* з дерева, та й до гробу поклали. ³⁰Але Бог воскресив Його з мертвих! ³¹Він з'являвся багато днів тим, що поприходили з Ним із Галілеї до Єрусалиму, і що тепер вони свідки Його перед людьми. ³²І ми благовістимо вам ту обітницю, що дана нашим отцям,

³³що її *нам*, їхнім дітям, Бог виконав, воскресивши Ісуса, як написано в другім псалмі: «Ти Мій Син, – Я сьогодні Тебе породив!» ³⁴А що Він воскресив Його з мертвих, щоб більш не вернувся в зотління, те так заповів: «Я дам вам ті милості, що *обіцяні* вірно Давиду були!» ³⁵Тому-то й деінде говорять: «Не даси Ти Своєму Святому побачити тління!» ³⁶Бо Давид, що часу свого послужив волі Божій, спочив, і злучився з отцями своїми, і тління побачив. ³⁷Але Той, що Бог воскресив Його з мертвих, тління не побачив. ³⁸Отже, мужі-браття, хай відомо вам буде, що прощення гріхів через Нього звіщається вам. ³⁹І в усім, у чому ви не могли виправдатись Законом Мойсеєвим, через Нього виправдується кожен віруючий. ⁴⁰Отож, стережіться, щоб на вас не прийшло, що в Пророків провіщено: ⁴¹«Дивіться, погордющі, і дивуйтеся та пощезайте, бо Я діло роблю за днів ваших, те діло, що йому не повірите ви, якби хто розповів вам!»

⁴²А як стали виходити вони, то їх прошено, щоб на другу суботу до них говорили ті самі слова. ⁴³А коли розійшлась синагога, то багато з юдеїв та й із нововірців побожних пішли за Павлом та Варнавою, а вони промовляли до них і намовляли їх перебувати в благодаті Божій.

Павло звертається до поганів

⁴⁴А в наступну суботу зібралось майже все місто послухати Божого Слова. ⁴⁵Як юдеї ж побачили натовп, то наповнились заздрощів, і стали перечити мові Павла та богозневажати. ⁴⁶Тоді Павло та Варнава мужньо промовили:

– До вас перших потрібно було говорить Слово Боже; та коли ви його відкидаєте, а себе вважаєте за недостойних вічного життя, то ось до поган ми звертаємось. ⁴⁷Бо так заповів нам Господь: «Я світлом поставив Тебе для поган, щоб спасінням Ти був аж до краю землі!»

⁴⁸А погани, почувши *таке*, раділи та Слово Господне хвалили. І всі ті, хто призначений в життя вічне, увірували.

⁴⁹І ширилось Слово Господнє по цілій країні. ⁵⁰Юдеї ж підбили побожних впливових жінок та значніших у місті, і зняли переслідування на Павла та Варнаву, та й вигнали їх із своєї землі. ⁵¹Вони ж, обтрусивши із ніг своїх порох на них, подалися в Іконію. ⁵²А учні сповнялися радощів і Духа Святого.

Прийняття і протистояння

РОЗДІЛ 14

¹І трапилось, що в Іконії вкупі ввійшли вони до синагоги юдейської, і промовили так, що безліч юдеїв й огречених увірували. ²Невірні ж юдеї підбурили та роз'ятрили душі поган на братів. ³Та проте довгий час пробули вони *там*, промовляючи мужньо про Господа, що свідоцтво давав слову благодаті Своєї, і робив, щоб знамена та чуда чинились їхніми руками. ⁴А в місті народ поділився, – і пристали одні до юдеїв, а інші тримались апостолів. ⁵Коли ж кинулися ті погани й юдеї з своїми старшими, щоб зневажити їх та камінням побити, ⁶то, дізнавшись *про це*, вони повтікали до міст лікаонських, до Лістри та Дервії, та в околиці їхні, ⁷і Євангелію там звіщали.

⁸А в Лістрі сидів один чоловік, безвладний на ноги, що кривий був з утроби своєї матері, і ніколи ходити не міг. ⁹Він слухав, як Павло говорив, який пильно на нього споглянув, і побачив, що має він віру вздоровленим бути, ¹⁰то голосом гучним промовив:

– Устань просто на ноги свої!

А той скочив, і ходити почав... ¹¹А люди, побачивши, що Павло вчинив, піднесли свій голос, говорячи по-лікаонському:

– Боги людям вподібнились, та до нас ось зійшли!..

¹²І Варнаву вони звали Зевсом, а Гермесом Павла, бо він провід мав у слові. ¹³А жрець Зевса, що *святиня* його перед містом була, припровадив бики та вінки до воріт, та й з народом приносити жертву хотів. ¹⁴Та коли *про це* почули апостоли

Варнава й Павло, то роздерли одежі свої, та й кинулися між народ, кричачи ¹⁵та говорячи:

– Що це робите, люди? Таж і ми такі самі смертельні, подібні вам люди, і благовістимо вам, – від оцих ось марнот навернутись до Бога Живого, що створив небо й землю, і море, і все, що в них є. ¹⁶За минулих родів попустив Він усім народам, щоб ходили стежками своїми, ¹⁷але не зоставив Себе Він без свідчення, добро чинячи: подавав нам із неба дощі та врожайні часи, та наповнював їжею й радощами серця наші.

¹⁸І, говорячи це, заледве спинили народ не приносити їм жертв. ¹⁹А з Антіохії та з Іконії посходились юдеї, і, підбуривши натовп, камінням побили Павла, та й за місто геть виволікли, мавши думку, що вмер він... ²⁰Коли ж учні його оточили, то він устав, та й вернувся до міста. А наступного дня він відбув із Варнавою в Дервію.

²¹І, як звістили Євангелію тому містові, і учнів багато придбали, вони повернулися в Лістру, та в Іконію, та в Антіохію, ²²душі учнів зміцнюючи, просячи перебувати в вірі, та *навчаючи*, що **через великі утиски треба нам входити у Боже Царство**. ²³І рукопоклали їм пресвітерів по Церквах, і помолилися з постом та й їх передали Господеві, в Якого ввірували. ²⁴Як вони ж перейшли Пісідію, прибули в Памфілію; ²⁵і, звістивши Господнє Слово в Пергії, вони в Атталію ввійшли, ²⁶а звідти поплинули в Антіохію, звідки були благодаті Божій віддані на діло, що його й закінчили. ²⁷А прибувши та скликавши Церкву, вони розповіли, як багато вчинив Бог із ними, і що відкрив двері і віри поганам. ²⁸І перебували вони немалий час із учнями.

Собор у Єрусалимі

РОЗДІЛ 15

¹А дехто, що з Юдеї прийшли, навчали братів:

– Якщо ви не обріжетеся за звичаєм Мойсеєвим, то спаситися не можете.

²Коли ж суперечка повсталала й чимале змагання в Павла та в Варнави з ними, то постановили, щоб Павло та Варнава, та дехто *ще* інший із них, пішли в справі цій до апостолів й старших у Єрусалим. ³Тож вони, відпроваджені Церквою, ішли через Фінікію та Самарію, розповідуючи про поганське навернення, і радість велику чинили всім браттям. ⁴Коли ж в Єрусалим прибули вони, були прийняті Церквою, та апостолами, та старшими, і вони розповіли, як багато вчинив Бог із ними. ⁵Але дехто, що ввірували з фарисейської партії, устали й сказали, що потрібно *поганів* обрізувати й наказати, щоб Закон Мойсеєвий берегли.

⁶І зібрались апостоли й старші, щоб розглянути справу оцю.¹⁷ Як велике ж змагання повстало, Петро встав і промовив до них:

– Мужі-браття, ви знаєте, що з давнішніх днів вибрав Бог поміж нами *мене*, щоб погани почули слово Євангелії через уста мої, та й увірували. ⁸І засвідчив їм Бог Серцезнавець, давши їм Духа Святого, як і нам, ⁹і між нами та ними різниці Він жадної не вчинив, очистивши вірою їхні серця. ¹⁰Отож, чого Бога тепер спокушуєте, щоб учням на шию покласти ярмо, якого ані наші отці, ані ми не здолали понести? ¹¹Та ми віруємо, що спасемося благодаттю Господа Ісуса так само, як і вони.

¹²І вся громада замовкла, і слухали *пильно* Варнаву й Павла, що розповідали, які то знамена та чуда вчинив через них Бог між поганами!

Засудження Якова

¹³Як замовкли ж вони, то Яків озвався й промовив:

– Мужі-браття, послухайте *також* мене. ¹⁴Симон *ось* розповів, як зглянувся Бог від початку, щоб вибрати люд із поганів для Імені Свого. ¹⁵І пророчі слова з цим погоджуються,

¹ Це було десь 51-го року.

як написано: ¹⁶«Потому вернуса, і відбудую Давидову скинію занепалу, і відбудую руїни її, і наново поставлю її, ¹⁷щоб шукали Господа люди zostали та всі народи, над якими Ім'я Моє кликано, – говорить Господь, що чинить це все! ¹⁸Господеві відвіку відомі всі вчинки Його». ¹⁹Тому думаю я, щоб не турбувати поган, що до Бога наворачтаються, ²⁰але написати до них, щоб стримувались від занечищення ідоельського, та від блуду, і задушенини, і від крові. ²¹Бо своїх проповідників має Мойсей по містах здавендавна, і щосуботи читають його в синагогах.

²²Тоді постановили апостоли й старші з цілою Церквою вибрати мужів із них, і послати до Антіохії з Павлом та Варнавою Юду, що зветься Варсавва¹, і Силу, мужів проводирів між братами, ²³написавши своїми руками оце: «Апостоли й старші брати до братів, що з поган в Антіохії, і Сирії, і Кілікії: Вітаємо вас!² ²⁴Через те, що ми чули, що деякі з вас, яким ми *того* не доручували, стурбували наукою вас, і захитали вам душі, ²⁵то ми постановили однудушно, зібравшись, щоб обраних мужів послати до вас із коханими нашими – Варнавою та Павлом, ²⁶людьми тими, що душі свої віддали за Ім'я Господа нашого Ісуса Христа. ²⁷Тож ми Юду та Силу послали, що вияснять усно те саме. ²⁸Бо зволилось Духові Святому і нам, – тягар вже ніякий не накладати на вас, окрім цього необхідного: ²⁹стримуватися від ідоельських жертв та крові, і задушенини, та від блуду. Оберегаючись від того, ви зробите добре. Бувайте здорові!»...

³⁰Посланці ж прийшли в Антіохію, і, зібравши народ, доручили листа. ³¹А перечитавши, раділи з потішення *того*. ³²А Юда та Сила, самі будши пророками, частим словом підбадьорували та зміцняли братів. ³³А як перебули вони *там якийсь час*, то брати їх відпустили з миром до тих, хто їх вислав. (³⁴Але Сила схотів лишитися там, а Юда вернувся до Єрусалиму.)³

¹ Арамейське – «син Савви».

² Грецьке χαίρειν – радіти, радійте. Це слово привіту.

³ Цього віршу в багатьох грецьких текстах немає.

³⁵А Павло з Варнавою в Антіохії жили, навчаючи та благовістячи разом із іншими багатьма Слово Господнє.

Друга місіонерська подорож

³⁶А по декількох днях промовив Павло до Варнави:

– Ходімо знов, і відвідаймо наших братів у кожному місті, де ми провіщали Слово Господнє, – як вони пробувають.

³⁷А Варнава хотів узяти з собою Івана, що званий був Марком. ³⁸Та Павло вважав за потрібне не брати з собою того, хто від них відлучився з Памфілії, та з ними на працю не йшов.

³⁹І повстала незгода, і розлучились вони між собою. Тож Варнава взяв Марка, і поплинув до Кіпру. ⁴⁰А Павло вибрав Силу й пішов, Божій благодаті братами доручений. ⁴¹І проходив він Сирію та Кілікію, Церкви зміцнюючи.

Видіння про Македонію

РОЗДІЛ 16

¹І прибув він у Дервію й Лістру. І ото був там один учень, на ім'я Тимофій, син наверненої однієї юдеянки, а батько був геллен.

²Добре свідоцтво про нього давали брати, що були в Лістрі та в Іконії. ³Павло захотів його взяти з собою, – і, взявши, обрізав його через юдеїв, що були в тих місцях, бо всі знали про батька його, що був геллен. ⁴Як міста ж переходили, то їм передавали, щоб вони берегли оті постанови, які видали в Єрусалимі апостоли та старші. ⁵А Церкви зміцнювалися в вірі, і щоденно зростали кількістю.

⁶А що Дух Святий їм не звелів провіщати слово в Азії, то вони перейшли через Фрігію та через країну галатську. ⁷Дійшовши ж до Мізії, хотіли піти до Вітінії, та їм не дозволив Дух Ісусів. ⁸Обминувши ж Мізію, прибули до Троади. ⁹І Павлові з'явилось видіння вночі: якийсь македонянин став перед ним і благав його, кажучи:

– Прийди в Македонію, і нам поможи!

¹⁰Як побачив він це видіння, то ми зараз хотіли піти в Македонію, зрозумівши, що Господь нас покликав звіщати їм Євангелію.

¹¹Тож відпливши з Троади, прибули ми навпрост у Самотракію, а другого дня до Неаполя, ¹²звідтіля ж у Филипи, що є перше місто-осада в *тій* частині Македонії. І пробули ми в цім місті днів кілька. ¹³Дня ж суботнього вийшли ми з міста над річку, де, за звичаєм, було місце молитви, і, посідавши, розмовляли з жінками, що походились.

Перше навернення в Європі

¹⁴Прислухалася й жінка одна, що звалася Лідія, купчиха кармазином з міста Тіятір, що Бога вона шанувала. Господь же їй серце відкрив, щоб уважати на те, що Павло говорив. ¹⁵А коли охристилась вона й її дім, то благала нас, кажучи:

– Якщо ви признали, що вірна я Господеві, то прийдіть до господи моєї й живіть.

І змусила нас.

¹⁶І сталось, як ми йшли на молитву, то нас перестріла служниця одна, що мала віщунського духа, яка ворожбитством давала великий прибуток панам своїм. ¹⁷Вона йшла слідкома за Павлом та за нами, і кричала, говорячи:

– Оці люди – це раби Всевишнього Бога, що вам провіщають дорогу спасіння!

¹⁸І багато днів вона це робила. І обурилась Павло, і, обернувшись, промовив до духа:

– У Ім'я Ісуса Христа велю я тобі – вийди з неї!

І того часу той вийшов. ¹⁹А пани її, бачивши, що пропала надія на їхній прибуток, схопили Павла й Силу, і потягли їх на ринок до старших. ²⁰Коли ж їх привели до начальників, то сказали:

– Ці люди, юдеї, наше місто бунтують, ²¹і навчають звичаїв, яких нам, римлянам, не годиться приймати, ані виконувати.

Ув'язнення Павла та Сили

²²І натовп піднявся на них. А начальники здерли одержу із них, та звеліли їх різками сікти. ²³І, завдавши багато їм ран, посадили в в'язницю, наказавши в'язничному дозорцеві, щоб їх пильно стеріг. ²⁴Одержавши такий наказ, той їх повкидав до внутрішньої в'язниці, а їхні ноги забив у колоди.

²⁵А північної пори Павло й Сила молилися, і Богові співали, а ув'язнені слухали їх. ²⁶І ось нагло повстало велике трясіння землі, аж основи в'язничні захиталися! І повідчинялися зараз усі двері, а кайдани з усіх поспадали... ²⁷Як прокинувся ж сторож в'язничний, і побачив відчинені двері в'язниці, то витяг меча та й хотів себе вбити, мавши думку, що повтікали ув'язнені. ²⁸А Павло скрикнув голосом гучним, говорячи:

– Не чини собі жодного зла, бо всі ми ось тут!

²⁹Зажадавши ж той світла, ускочив, і тремтячий припав до Павла та до Сили. ³⁰І вивів їх звідти й спитав:

– Добродії! Що треба робити мені, щоб спастися?

Навернення сторожа в'язниці

³¹А вони відказали:

– **Віруй в Господа Ісуса, – і будеш спасений ти сам та твій дім.**

³²І Слово Господнє звіщали йому та й усім, хто був у домі його. ³³І *сторож* забрав їх того ж часу вночі, *їхні* рани обмив, – і охрестився негайно він сам та його всі *домашні*. ³⁴І він їх запровадив до дому свого, і поживу поставив, і радів із усім домом своїм, що ввірував у Бога. ³⁵А коли настав день, то прислали начальники слуг¹ *поліційних*, наказуючи:

– Відпусти тих людей!

³⁶І сказав той в'язничний дозорець слова ці Павлові: що прислали начальники, щоб вас відпустити.

– Отож, вийдіть тепер та й з миром ідіть!

¹ Грецьке *ῥαββόυχος* – наглядач за порядком, церковнослов'янське *палочник*.

³⁷А Павло відказав їм:

– Нас, римлян, незасуджених, різками сікли прилюдно, і до в'язниці всадили, а тепер нас таємно виводять? Але ні! Хай вони самі прийдуть, та й виведуть нас!

³⁸Ці ж слова *поліційні* слуги донесли начальникам. А ті налякались, почувши, що римляни вони. ³⁹І прийшли, та їх перепросили, а вивівши, благали, щоб із міста пішли. ⁴⁰І, вийшовши з в'язниці, прибули вони до Лідії, а з братами побачившись, потішили їх та й пішли.

Павло у Солуні

РОЗДІЛ 17

¹Як вони перейшли Амфіполь й Аполлонію, то прийшли до Солуня, де була синагога юдейська. ²І Павло, за звичаєм своїм, до них увійшов, і з ними змагавсь три суботі з Писання, ³виказуючи та доводячи, що мусів Христос постраждати й воскреснути з мертвих, і що Христос Той – Ісус, про Якого я вам проповідую. ⁴І ввірували дехто з них і до Павла та до Сили пристали, – безліч побожних із гелленів та немало з шляхетних жінок. ⁵А невірні юдеї були запалилися заздрістю, і якихсь негідних *людей* назбирали на вулицях, учинили збіговисько та й бунтували те місто, а набігши на хату Ясонову, шукали *апостолів*, щоб до натовпу вивести їх. ⁶А як їх не знайшли, потягли до начальників міста Ясона та декого з братті, кричачи: «Ті, що світ сколотили, – і сюди ось вони поприходили! ⁷А Ясон їх до себе прийняв. Вони всі проти наказів кесаря чинять, говорячи, ніби інший є цар Ісус»... ⁸І вони зворохобили народ та начальників міста, що слухали це. ⁹Але, узявши поруку з Ясона та з інших, вони їх відпустили.

Павло у Верії

¹⁰А брати відіслали негайно вночі Павла й Силу до Верії. І, прибувши вони, пішли в синагогу юдейську. ¹¹Ці були шляхетніші

за солунян, – і слова прийняли з повним запалом, і Писання досліджували день у день, чи так воно є. ¹²Тож багато із них тоді ввірували, і з почесних гелленських жінок та немало із мужів. ¹³Як солунські ж юдеї довідалися, що Павло проповідує Боже Слово й у Верії, прибули вони, і там баламутили та бунтували народ. ¹⁴Тоді браття негайно Павла відпустили, щоб до моря йшов; а Сила та Тимофій позосталися там. ¹⁵А ті, що Павла відпроваджували, провели його аж до Атен, а прийнявши наказ про Силу та Тимофія, щоб до нього вернулися якнайшвидше, відбули.

Павло в Атенах

¹⁶Як Павло ж їх чекав у Атенах, у ньому кипів його дух, як бачив це місто, повне ідолів. ¹⁷Тож він розмовляв у синагозі з юдеями та з богобійними, і на ринку щоденно зі стрічними. ¹⁸А дехто з філософів епікуреїв та стоїків сперечалися з ним. Одні говорили:

– Що то хоче сказати оцей пустомов?

А інші:

– Здається, він проповідник чужих богів, – бо він їм звіщав Євангелію про Ісуса й воскресення.

¹⁹І, взявши його, повели в ареопаг¹ та й казали:

– Чи можемо знати, що то є ця наука нова, яку проповідуєш ти? ²⁰Бо чудне щось вкладаєш до наших вух. Отже хочемо знати, що то значить має?

²¹А всі атеняни та захожі чужинці нічим іншим радніш не займалися, як аби щось нове говорити чи слухати.

Проповідь на пагорбі

²²Тоді Павло став посередині ареопагу й промовив:

– Мужі атенські! Із усього я бачу, що ви дуже побожні.

¹ Пагірок в Атенах, де збиралися люди. Тут же була й найвища судова установа в Атенах. Або: повели на холм Ареса.

²³Бо, проходячи та оглядаючи святощі ваші, я знайшов також жертовника, що на ньому написано: «Незаномому Богові». Ось Того, Кого навмання ви шануєте, Того я проповідую вам. ²⁴Бог, що створив світ і все, що в ньому, будучи Господом неба й землі, проживає не в храмах, рукою збудованих, ²⁵і Він не вимагає служіння рук людських, ніби в чомусь Він мав би потребу, бо Сам дає всім і життя, і дихання, і все. ²⁶І весь людський рід Він з одного створив, щоб замешкати всю поверхню землі, і призначив окреслені доби й границі замешкання їх, ²⁷щоб Бога шукали вони, чи Його не відчують і не знайдуть, хоч **Він недалеко від кожного з нас.** ²⁸**Бо ми в Нім живемо, і рухаємось, і існуємо,** як і деякі з ваших поетів казали: «Навіть рід ми Його!» ²⁹Отож, будучи Божим *тим* родом, не повинні ми думати, що Божество подібне до золота, або срібла, чи до каменю, твору мистецтва чи людської вигадки. ³⁰**Не зважаючи ж Бог на часи невідомості, ось тепер усім людям наказує, щоб скрізь каялися,** ³¹бо Він визначив день, коли хоче судити поправді весь світ через Мужа, що Його наперед Він поставив, і Він подав доказ всім, із мертвих Його воскресивши.

³²Як почули ж вони про воскресення мертвих, то одні на-сміхатися стали, а інші казали:

– Про це будемо слухати тебе іншим разом...

³³Так вийшов Павло з-поміж них. ³⁴А деякі мужі пристали до нього й увірували, серед них і Діонісій Ареопагіт, і жінка, Дамара ім'ям, та інші із ними.

Павло в Коринті

РОЗДІЛ 18

¹Після цього він вийшов з Атен і прибув до Коринту. ²І знайшов він одного юдея, на ім'я Акилу, родом із Понту, що недавно прибув із Італії, та Прискиллу, його дружину, – бо Клавдій звелів усім юдеям, щоб покинули Рим. І до них він прийшов,

³а що був він того ж ремесла, то в них позостався та працював; ремесло ж їхнє було – виробляти намети. ⁴І він щосуботи розмову точив у синагозі, переконуючи юдеїв та гелленів.

⁵А коли прибули Сила та Тимофій з Македонії, Павло слову віддався, і він свідчив юдеям, що Ісус – то Христос. ⁶Як вони ж спротивлялися та богозневажали, то він обтрисив одержу свою та промовив до них:

– Ваша кров – на голову вашу! Я чистий. Відтепер я піду до поган.

⁷І, вийшовши звідти, він прибув до господи одного, на ім'я Тита¹ Юста, що був богобійний, його ж дім межував із синагогою. ⁸А Крисп, старший синагоги, увірував в Господа з усім домом своїм; і багато з коринтян, почувши, увірували й охристились. ⁹Сказав же Павлові Господь у видінні вночі:

– Не бійся, але говори й не мовчи, ¹⁰бо з тобою ось Я, і на тебе ніхто не накинеться, щоб тобі заподіяти зло, – бо Я маю в цім місті багато людей.

¹¹І позостався він рік і шість місяців, навчаючи в них Слова Божого.

¹²А коли Галліон² був в Ахаї проконсулом, то проти Павла однодушно повстали юдеї, і на суд привели його, ¹³кажучи:

– Цей людей намовляє, щоб Богів честь віддавали незгідно з Законом!

¹⁴Як Павло ж хотів уста відкрити, сказав Галліон до юдеїв:

– О юдеї, якби сталася кривда яка, або злий учинок, то я б справедливо вас вислухав. ¹⁵Та коли спір іде про слово та ім'я й Закон ваш, то самі доглядайте, – я суддею цього бути не хочу.

¹⁶І прогнав їх від суду. ¹⁷Тоді всі схопили Состена, начальника над синагогою, та й перед судом його били. Галліон же на те зовсім не зважав.

¹ Грецькі тексти подають Τίτιος або Τίτος. А в деяких цього імені немає.

² Це римський проконсул Ахаї, десь біля 54–20 року він жив у Коринті. Галліон – це брат знаного римського філософа Сенеки.

¹⁸А Павло, перебувши доволі ще днів, попрощався з братами, і поплив у Сирію, і з ним Прискилла й Акила; він у Кенхреях обстриг *собі* голову, бо обітницю дав. ¹⁹І прибув він в Ефес, і там їх позоставив, а сам у синагогу ввійшов і розмовляв із юдеями. ²⁰Як просили ж його довший час позостатися *в них*, то він не згодився, ²¹але попрощався й сказав:

– Знов вернуся до вас, коли буде *на те* воля Божа!

І відплив із Ефесу.

²²І, побувши в Кесарії, він піднявся, і, привіт славши Церкві, відбув в Антіохію.

Третя місіонерська подорож

²³І, пробувши там деякий час, він вибрався *в подорож знову*, за порядком проходячи через країну галатську та Фрігію, та всіх учнів зміцнюючи.

²⁴Один же юдей, на ім'я Аполлос, родом з Олександрії, красномовець та сильний в Писанні, прибув до Ефесу. ²⁵Він був навчений дороги Господньої, і, палаючи духом, промовляв і про Господа пильно навчав, знаючи тільки Іванове хрищення. ²⁶І він сміливо став промовляти в синагозі. Як Акила й Прискилла почули його, то його прийняли, і докладніш розповіли йому про дорогу Господню. ²⁷А коли він схотів перейти до Ахаї, брати написали до учнів, нагадуючи, щоб його прийняли. А прибувши, помагав він багато тим, хто ввірував благодаттю, ²⁸бо він переконував пильно юдеїв, Писанням прилюдно доводячи, що Ісус – то Христос.

Павло в Ефесі

РОЗДІЛ 19

¹І сталося, що коли Аполлос перебував у Коринті, то Павло, перейшовши горішні країни, прибув до Ефесу, і деяких учнів знайшов, ²та й спитав їх:

– Чи ви Духа Святого одержали, як увірували?

А вони відказали йому:

– Та ми навіть не чули, чи є Дух Святий!

³І він запитав:

– Тож у що ви христились?

Вони ж відказали:

– В Іванове хрищення.

⁴І промовив Павло:

– Таж Іван христив хрищенням на покаєння, говорячи людям, щоб вірили в Того, Хто прийде по ньому, цебто в Ісуса.

⁵Як почули ж *оце*, то христились вони в Ім'я Господа Ісуса.

⁶А коли Павло руки на них поклав, то зійшов на них Дух Святий, – і *різними* мовами стали вони промовляти та пророкувати! ⁷А всіх їх було чоловік з дванадцять.

⁸А до синагоги ввійшовши, промовляв він відважно, три місяці про Боже Царство навчаючи та переконуючи. ⁹А коли опиралися дехто й не вірували, і дорогу Господню лихословили перед народом, то він їх покинув і виділив учнів, і щодня проповідував у школі одного Тирана. ¹⁰Це ж два роки продовжувалось, так що всі, хто замешкував в Азії, юдеї та геллени, слухали слово про Господа.

Чуда в Ефесі

¹¹І Бог чуда чинив надзвичайні руками Павловими, ¹²так що навіть хустки й пояси з його тіла приносили хворим, – і хвороби їх кидали, і духи лукаві виходили з них. ¹³Дехто ж із мандрівних ворожбитів юдейських зачали закликати Ім'я Господа Ісуса над тими, хто мав злих духів, проказуючи:

– Заклинаємо вас Ісусом, Якого Павло проповідує!

¹⁴Це ж робили якісь сім синів юдейського первосвященника Skeви. ¹⁵Відповів же злий дух і сказав їм:

– Я знаю Ісуса, і знаю Павла, а ви хто такі?

¹⁶І скочив на них чоловік, що в ньому злий дух був, і, перемігши обох, подужав їх так, що втекли вони з дому нагі

та поранені. ¹⁷І це стало відоме юдеям та гелленам, усім, що в Ефесі замешкують, – і острах напав на всіх їх, і славилось Ім'я Господа Ісуса. ¹⁸І багато хто з тих, що ввірували, приходили, визнаваючи та відкриваючи вчинки свої. ¹⁹І багато хто з тих, що займалися чарами, поносили книги *свої* та й перед усіма попалили. І злічили ціну їх, і вийшло *на* срібло п'ятдесят тисяч драхм. ²⁰Так могуче росло та зміцнялося Боже Слово!

²¹А як сповнилось це, Павло в Дусі задумав перейти Македонію та Ахаю, та й удатись у Єрусалим, говорячи:

– Як побуду я там, то треба мені й Рим побачити.

²²Тож він послав у Македонію двох із тих, що служили йому, Тимофія й Ераста, а сам позостався якийсь час ув Азії.

²³І розрух чималий був стався *там* часу того за Господню дорогу. ²⁴Бо один золотар, Дмитро на ім'я, що робив срібляні Артемідині храмки, та ремісникам заробіток чималий давав, ²⁵згромадив він їх і ще інших подібних робітників, та й промовив:

– Ви знаєте, мужі, що з цього ремесла заробіток ми маємо.

²⁶І ви бачите й чуєте, що не тільки в Ефесі, але мало не в усій Азії – цей Павло збаламутив і відвернув багатенно народу, говорячи, ніби то не боги, що руками пороблені. ²⁷І не тільки оце нам загрожує, що прийде зайняття в упадок, а й храм богині великої Артеміди в ніщо зарахується, і буде зруйнована й велич тієї, що шанує її ціла Азія та цілий світ.

²⁸Почувши ж *оце*, вони переповнились гнівом, та й стали кричати, говорячи:

– Артеміда ефеська велика!

²⁹І місто наповнилось заколотом. І кинулися однодушно до видовища, схопивши Павлових супутників – Гая та Аристарха, македонян. ³⁰Як Павло ж хотів у народ увійти, то учні його не пустили. ³¹Також дехто з азійських начальників, що були йому приятелі, послали до нього й просили, щоб він не вдавався

на видовище. ³²І кожен що інше кричав, бо збори бурхливі були, і багатенно з них навіть не знали, чого ради зібралися. ³³А з народу взяли Олександра, бо юдеї його висували. І Олександр дав знака рукою, і хотів виправдатися перед народом. ³⁴А коли розпізнали, що юдеянин він, то *злилися* всі в один голос, і годин зо дві гукали:

– Артеміда ефеська велика!

³⁵А як писар міський заспокоїв народ, то промовив:

– Мужі ефеські, яка ж то людина не знає, що місто Ефес – то храмовий доглядач Артеміди великої й її образу, упалого з неба? ³⁶Коли ж цьому перечити не можна, то потрібно вам бути спокійними, і не робити необачно нічого. ³⁷А ви ж привели цих людей, що ані святокрадці, ані вашої богині не зневажили. ³⁸Отож, як Дмитро та його ремісники мають справу на кого, то суди є на ринку й проконсули, – один одного хай позивають. ³⁹А коли чогось іншого допоминаєтеся, то те вирішиться на законнім зібранні. ⁴⁰Бо ось є небезпека, що нас за сьогоднішній розрух оскаржити можуть, і немає жадної причини, якою могли б виправдати це зборище.

⁴¹І, промовивши це, розпустив він громаду.

Павло в Македонії і Греції

РОЗДІЛ 20

¹А як заколот стих, то Павло скликав учнів, і, потішивши та попросившись із ними, вибрався йти в Македонію. ²Перейшовши ж ті сторони та підбадьоривши їх довгим словом, прибув до Геллади, ³і прожив там три місяці. А як він захотів відплинути в Сирію, то змову на нього вчинили юдеї, тому він узяв думку вертатись через Македонію. ⁴Разом із ним пішов Сопатер Піррив із Верії, Аристарх та Секунд із Солуня, і Гай дерв'янин, і Тимофій, а з азійців – Тихик та Трохим. ⁵Вони відбули наперед, і нас дожидали в Троаді. ⁶А ми відпливли

із Филипів по святах Опрісноків, і прибули днів за п'ять у Троаду до них, де сім день прожили.

⁷А дня першого в тижні,¹ як учні зібралися на ламання хліба, Павло мав промову до них, бо вранці збирався відбути, і затягнув *своє* слово до півночі. ⁸А в горниці, де зібралися ми, було багато світел. ⁹Юнак же один, Євтих на ім'я, сидів на вікні. Його обгорнув міцний сон, бо задовго Павло промовляв, і він сонний хитнувся, і додолу упав із третього поверху, – і підняли його мертвого... ¹⁰Зійшов же Павло та до нього припав, і, обнявши його, проказав:

– Заспокойтесь, бо душа його в ньому!

¹¹А вернувшись, він хліб переломив і спожив, і бесіду довго точив, – аж до досвітку, потім відбув. ¹²А хлопця живим привели, – і зраділи немало.

З Троади до Мілету

¹³А ми наперед пішли до корабля, та в Асс попливли, щоб звідти забрати Павла, – бо він так ізвелів, сам бажаючи пішки піти. ¹⁴А коли він із нами зійшовся в Ассі, ми взяли його та прибули в Мітілену. ¹⁵І, відплинувши звідти, ми на завтра пристали навпроти Хіосу, а другого *дня* припливли до Самосу, наступного ж ми прибули до Мілету. ¹⁶Бо Павло захотів поминути Ефес, щоб йому не баритися в Азії, бо він квапився, коли буде можливе, бути в Єрусалимі на день П'ятдесятниці.

Слово до Ефесу

¹⁷А з Мілету послав до Ефесу, і прикликав пресвітерів Церкви.

¹⁸І, як до нього вони прибули, він промовив до них:

– Ви знаєте, як із першого дня, відколи прибув в Азію, я з вами весь час перебував, ¹⁹і служив Господеві з усією покорою, і з рясними слізьми та напастями, що спіткали мене від юдейської змови, ²⁰як нічого корисного я не минув, щоб його

¹ Цебто в неділю.

вам звістити й навчити вас прилюдно і в домах. ²¹І я свідчив юдеям та гелленам, щоб вони перед Богом покаялись, та ввірували в Господа нашого Ісуса Христа. ²²І ось тепер, побуджений Духом, подаюсь я в Єрусалим, не відаючи, що там трапитись має мені, ²³тільки Дух Святий в кожному місті засвідчує, кажучи, що кайдани та муки чекають мене... ²⁴Але я ні про що не турбуюсь, і свого життя¹ не вважаю для себе цінним, аби-но скінчити дорогу свою та служіння, яке я одержав від Господа Ісуса, – щоб засвідчити Євангелію благодаті Божої. ²⁵І ось я знаю тепер, що обличчя мого більш не будете бачити всі ви, між якими ходив я, проповідуючи Царство Боже... ²⁶Тому дня сьогоднішнього вам свідкую, що я чистий від крові всіх, ²⁷бо я не вхилився об'являти вам усю волю Божу! ²⁸**Пильнуйте себе та всієї отари, в якій Святий Дух вас поставив єпископами, щоб пасти Церкву Божу, яку власною кров'ю набув Він.** ²⁹Бо я знаю, що як я відійду, то ввійдуть між вас вовки люті, що отари щадити не будуть... ³⁰Із вас самих навіть мужі постануть, що будуть казати перекручене, аби тільки учнів тягнути за собою... ³¹Тому-то пильнуйте, пам'ятаючи, що я кожного з вас день і ніч безперестань навчав зі слізьми ось три роки. ³²А тепер доручаю вас Богові та слову благодаті Його, Який має силу будувати та дати спадщину, серед усіх освячених. ³³Ні срібла, ані золота, ні одежі чиєїсь я не побажав... ³⁴Самі знаєте, що ці руки мої послужили потребам моїм та отих, хто був зі мною. ³⁵Я вам усе показав, що, працюючи так, треба поміч давати слабим, та пам'ятати слова Господа Ісуса, бо Він Сам проказав: **«Блаженніше давати, ніж брати!»** ³⁶Проказавши ж оце, він навколішки впав, та й із ними всіма помолився. ³⁷І знявся між усіма плач великий, і вони припадали на Павлову шию, і його цілували... ³⁸А найтяжче вони сумували з-за слова, яке він прорік, що не бачитимуть більш обличчя його. І вони провели його до корабля.

¹ В оригіналі: своєї душі.

Павло відпливає з Мілету

РОЗДІЛ 21

¹А як ми розлучилися з ними й відплинули, то дорогою простою в Кос прибули, а другого дня до Родосу, а звідти в Патару. ²І знайшли корабля, що плив у Фінікію, увійшли та й поплинули. ³А коли показався нам Кіпр, ми лишили ліворуч його та й поплинули в Сирію. І пристали ми в Тирі, бо там корабель вантаж мав скласти. ⁴І, учнів знайшовши, перебули тут сім день. Вони через Духа казали Павлові, щоб до Єрусалиму не йшов. ⁵І, як дні побуту скінчилися, то ми вийшли й пішли, а всі нас проводили з дружинами й дітьми аж за місто. І, ставши навколішки, помолились на березі. ⁶І, попрощавшись один із одним, ми ввійшли в корабель, а вони повернулись додому. ⁷А ми, закінчивши від Тиру плавбу, пристали до Птолемаїди, і, братів привітавши, один день перебули в них. ⁸А назавтра в дорогу ми вибрались, і прийшли в Кесарію. І ввійшли до господи благовісника¹ Пилипа, одного з семи, і позосталися в нього. ⁹Він мав чотири дочки, що пророкували. ¹⁰І коли ми багато днів у них зоставались, то прибув із Юдеї якийсь пророк, Агав на ім'я. ¹¹І прийшов він до нас, і взяв пояса Павлового, та й зв'язав свої руки та ноги й сказав:

– Дух Святий так звіщає: Отак зв'яжуть в Єрусалимі юдеї того мужа, що цей пояс його, і видадуть в руки поган...

¹²Як почули ж оце, то благали ми та тамтешні *Павла*, щоб до Єрусалиму не йшов. ¹³А Павло відповів:

– Що робите ви, плачучи та серце мені розриваючи? Бо за Ім'я Господа Ісуса я готовий не тільки зв'язаним бути, а й померти в Єрусалимі!

¹⁴І не могли ми його вмовити, і замовкли, сказавши:

– Нехай діється Божа воля!

¹ Грецьке εὐαγγελιστής – проповідник науки Христової, церковнослов'янське **БЛАГОВІСНИК**.

Павло у Єрусалимі

¹⁵А після оцих днів приготувались ми, та до Єрусалиму вирушили. ¹⁶А з нами пішли й деякі учні із Кесарії, ведучи якогось кіпрянина Мнасона, давнього учня, що ми в нього спинитися мали.

¹⁷А коли ми прийшли в Єрусалим, то брати прийняли нас гостинно. ¹⁸А другого дня Павло з нами подався до Якова. І всі старші посходились. ¹⁹Поздоровивши ж їх, розповів він докладно, що Бог через служіння його вчинив між поганями. ²⁰Як вони ж *це* почули, то славили Бога, а до нього промовили: – Бачиш, брате, скільки тисяч серед юдеїв увірувало, і всі вони – ревні оборонці Закону! ²¹Вони ж чули про тебе, ніби ти всіх юдеїв, що живуть між поганями, навчаєш відступлення від Мойсея, говорячи, щоб дітей не обрізували й не тримались звичаїв. ²²Що ж *почати*? Люд збереться напевно, бо почують, що прибув ти. ²³Отже, зроби це, що порадимо тобі. Ми маємо чотирьох мужів, що обітницю склали на себе. ²⁴Візьми їх, та й із ними очисться, і видатки за них заплати, щоб постригли їм голови. І пізнають усі, що неправда про тебе їм сказане, та й *що* сам ти Закон пильнуєш. ²⁵А про тих із поган, що ввірували, ми писали, розсудивши, щоб вони береглися від ідолських жертв та крові й задушенини, та від блуду.

²⁶Тоді взяв Павло мужів *отих*, і наавтра очистився з ними, і ввійшов у храм, і звістив про виконання днів очищення, *так*, аж за кожного з них була жертва принесена.

Павла схопили у храмі

²⁷А коли ті сім день закінчитися мали, то азійські юдеї, як побачили в храмі його, підбурили весь народ, та руки на нього наклали, ²⁸кричачи:

– Ізраїльські мужі, рятуйте! Це людина ота, що проти народу й Закону та місця цього всіх усюди навчає!.. А до того у храм упровадив і гелленів, – і занечистив це місце святе!

²⁹Бо перед тим вони бачили в місті з ним разом Трохима ефесянина, і гадали про нього, що Павло-то його ввів у храм. ³⁰І порушилося ціле місто, і повстало збіговисько люду. І, схопивши Павла, потягли його поза храм, а двері негайно зачинено... ³¹Як хотіли ж забити його, то вістка досталась до полкового тисяцького, що весь Єрусалим збунтувався! ³²І він зараз узяв вояків та сотників, і подався до них. А вони, як угледіли тисяцького й вояків, то бити Павла перестали. ³³Приступив тоді тисяцький, та й ухопив його, і двома ланцюгами зв'язати звелів, і допитувати став: хто такий він і що він зробив? ³⁴Але кожен що інше викрикував у натовпі. І, не мігши довідатись певного через заколот, він звелів відпровадити його до фортеці. ³⁵А коли він до сходів прийшов, то трапилося, що мушили нести його вояки із-за натовпу людського, ³⁶бо безліч народу йшла слідкома та кричала:

– Геть із ним!

³⁷А коли Павло входив до фортеці, то тисяцького поспитався:

– Чи можна мені щось сказати тобі?

А той відказав:

– То ти вмієш по-грецькому? ³⁸Чи не той ти єгиптянин, що перед цими днями призвів до бунту, і випровадив до пустині чотири тисячі потаємних вбивць?

³⁹А Павло відказав:

– Я юдеянин із Тарсу, громадянин відомого міста в Кілікії. Благаю тебе, – дозволь мені до народу промовити!

⁴⁰А коли той дозволив, то Павло став на сходах, і дав знака рукою народові. А як тиша велика настала, промовив єврейською мовою, кажучи:

Павлове виправдання перед юдеями

РОЗДІЛ 22

– ¹Мужі-браття й батьки! Послухайте ось тепер виправдання мого перед вами!

²Як зачули ж вони, що до них він говорить єврейською мовою, то тиша ще більша настала. А він промовляв:

– ³Я юдеянин, що родився в кілікійському Тарсі, а вихований у цім місті, у ніг Гамаліїла докладно навчений Закону отців; горливець я Божий, як і всі ви сьогодні. ⁴Переслідував я аж до смерті цю путь, і в'язав, і до в'язниці вкидав чоловіків і жінок, ⁵як засвідчить про мене первосвященик та вся старшина. Я від них узяв навіть листи на братів, і пішов до Дамаску, щоб тамтешніх зв'язати й привести до Єрусалиму на кару.

⁶І сталося, як у дорозі я був, і наближавсь до Дамаску опівдня, то ось мене нагло осяяло світло велике з неба! ⁷І я повалився на землю, і голос почув, що мені говорить: «Савле, Савле, – чому ти Мене переслідуєш?» ⁸А я запитав: «Хто Ти, Господи?» А Він мені відказав: «Я Ісус Назарянин, що Його переслідуєш ти»... ⁹А ті, що зі мною були, правда, бачили світло, але не почули вони того голосу, що мені говорив. ¹⁰А я запитав: «Що я, Господи, маю робити?» Господь же до мене промовив: «Уставай та й іди до Дамаску, а там тобі скажуть про все, що тобі призначено робити». ¹¹А від ясності світла того невидючим я став... І присутні зі мною за руку мене повели, і до Дамаску прибув я. ¹²А один муж Ананій, у Законі побожний, що добре свідоцтво про нього дають усі юдеї в Дамаску, ¹³до мене прибув, і, ставши, промовив мені: «Савле, брате, – стань видючий!» І я хвилі тієї побачив його... ¹⁴І озвався він до мене: «Бог отців наших вибрав тебе, щоб ти волю Його зрозумів, і щоб бачив ти Праведника, і почув голос із уст Його. ¹⁵Бо будеш ти свідком Йому перед усіма людьми про оте, що ти бачив та чув! ¹⁶А тепер чого гаєшся? Уставай й охристися, і обмий гріхи свої, прикликавши Ім'я Його!»

¹⁷І сталось, як вернувся я в Єрусалим, і молився у храмі, то в захоплення впав я, ¹⁸і побачив Його, що до мене сказав: «Поспіши, і піди хутчій з Єрусалиму, бо не приймуть свідоцтва

твого про Мене»... ¹⁹А я відказав: «Самі вони, Господи, знають, що я до в'язниць садовив та бив по синагогах отих, хто вірував у Тебе. ²⁰А коли лилась кров Твого свідка Степана, то сам я стояв та вбивство його похваляв, і одержу вбивців його сторожив»... ²¹Але Він до мене промовив: «Іди, бо пошлю Я далеко тебе, – до поган!»

²²І аж до слова цього його слухали. Аж ось піднесли вони голос свій, гукаючи:

– Геть такого з землі, бо жити йому не годиться!..

²³І як вони верещали, і одержу шпурляли, і кидали порошок у повітря, ²⁴то звелів тисяцький у фортецю його відвести, і звелів бичуванням його допитати, щоб довідатися, з якої причини на нього вони так кричали. ²⁵І як його розтягли для ремінних бичів, то Павло сказав сотникові, що стояв:

– Хіба бичувати дозволено вам громадянина римського та *ще* й незасудженого?

²⁶Якже сотник *це* почув, то подався до тисяцького, і завідомив, говорячи:

– Що хочеш робити? Бо ж римлянин цей чоловік!

²⁷Підійшов тоді тисяцький, та й поспитався його:

– Скажи мені, чи ти римлянин?

А він:

– Так! – відказав.

²⁸Відповів *на те* тисяцький:

– За великі гроші громадянство оце я набув...

А Павло відказав:

– А я в *нім* і родився!

²⁹І відступили негайно від нього оті, що хотіли допитувати його. І злякався тисяцький, довідавшись, що той римлянин, і що він ізв'язав його. ³⁰А другого дня, бажавши довідатись правди, у чому юдеї його оскаржують, він звільнив його та звелів, щоб зібралися первосвященники та весь синедріон. І він вивів Павла, і поставив його перед ними.

Павло перед синедріоном

РОЗДІЛ 23

¹І вп'явся очима Павло на той синедріон і промовив:

– Мужі-браття, я аж по сьогоднішній день жив для Бога всім добрим сумлінням!

²Але первосвященик Ананій звелів тим, що стояли при ньому, щоб били його по устах. ³Тоді промовив до нього Павло:

– Тебе битиме Бог, ти стіно побілена... Ти ж сидиш, щоб судити мене за Законом, наказуєш бити мене проти Закону?

⁴А присутні сказали:

– То ти Божому первосвященикові лихословиш?

⁵І промовив Павло:

– Не знав я, брати, що то первосвященик. Бо написано: На начальника люду твого не лихослов.

⁶І Павло, спостерігши, що частина одна – саддукеї, а друга – фарисеї, покликнув у синедріоні:

– Мужі-браття, – я фарисей, і син фарисея. За надію на воскресення мертвих мене судять!

⁷Якже він це промовив, колотнеча постала поміж саддукеями та фарисеями, – і розділилась юрба. ⁸Саддукеї-бо твердять, що немає воскресення, ані Ангола, ані духа, фарисеї ж оце визнають. ⁹І галас великий зчинився. А деякі книжники, із фарисейської групи, уставши, почали сперечатися, кажучи:

– У чоловікові цьому ми жадного лиха не знаходимо! А коли промовляв Дух до нього, чи Ангол, не противмося Богові.

¹⁰А коли колотнеча велика зчинилась, то тисяцький, боячись, щоб Павла не роздерли, звелів воякам увійти та забрати його з-поміж них, і відвести в фортецю. ¹¹А наступної ночі став Господь перед ним і промовив:

– Будь бадьорий! Бо як в Єрусалимі про Мене ти свідчив, так треба тобі свідкувати й у Римі!

Змова з метою вбивства Павла

¹²А коли настав день, то дехто з юдеїв зібрались, та клятву склали, говорячи, що ні їсти, ні пити не будуть, аж доки Павла не заб'ють! ¹³А тих, що закляття таке поклали, було більш сорока.

¹⁴І вони приступили до первосвящеників та старших і сказали:

– Ми клятву склали нічого не їсти, аж поки заб'ємо Павла!

¹⁵Отож разом із синедріоном передайте тисяцькому, щоб до вас він привів його, ніби хочете ви докладніш розізнати про нього. А ми, перше ніж він наблизиться, готові забити його...

¹⁶Як зачув же сестрінець Павлів про цю змову, то прибув, і ввійшов у фортецю, і Павла завідомив. ¹⁷Павло ж *зараз* покликав одного з сотників, та й сказав:

– Цього юнака запровадь до тисяцького, бо він має йому щось сказати.

¹⁸Той же взяв його, та й запровадив до тисяцького та сказав:

– Павло в'язень покликав мене, і просив запровадити до тебе цього юнака, що має тобі щось сказати.

¹⁹І взяв тисяцький того за руку, і набік відвів і спитав:

– Що ти маєш звістити мені?

²⁰А той розповів:

– Змову склали юдеї, – просити тебе, щоб ти взавтра до синедріону Павла припровадив, ніби хочуть вони докладніш розпізнати про нього. ²¹Отож, не послухайся їх, бо чигає на нього їх більш сорока чоловік, що клятву склали ні їсти, ні пити, аж доки його не заб'ють... І тепер он готові вони, і чекають твого приречення.

²²Тоді тисяцький відпустив юнака, наказавши йому – «не розповідати ані одному, що мені ти це виявив».

Павло відбув до Кесарії

²³І він закликав котрогось двох із сотників, і наказав:

– Пришикуйте на третю годину вночі дві сотні вояків, щоб іти до Кесарії, і кіннотчиків сімдесят, та дві сотні стрільців.

²⁴Приготуйте також в'ючаків і Павла посадить, і здоровим його проведіть до намісника Фелікса¹.

²⁵І листа написав він такого ось змісту:

²⁶«Клавдій Лісій намісникові вседостойному Феліксові – поздоровлення! ²⁷Цього мужа, що його юдеї схопили та хотіли забити, урятувала я, із вояками прийшовши, довідавшись, що він римлянин. ²⁸І хотів я довідатися про причину, що за неї його оскаржали, та й привів його до їхнього синедріону. ²⁹Я знайшов, що його винуватять у спірних речах їхнього Закону, і що провини не має він жадної, вартої смерті або ланцюгів. ³⁰Як донесли ж мені про ту змову, що юдеї вчинили на мужа *цього*, я зараз до тебе його відіслав, наказавши також позивальникам, щоб перед тобою сказали, що мають на нього. Будь здоровий!»

³¹Отож вояки, як наказано їм, забрали Павла, і вночі попровадили в Антипатриду. ³²А другого дня, полишивши кіннотчиків, щоб ішли з ним, у фортецю вони повернулись. ³³А ті прибули в Кесарію, і, листа передавши намісникові, поставили також Павла перед ним. ³⁴Намісник листа прочитав і спитав, із якого він краю. А довідавшись, що з Кілікії, промовив:

– ³⁵Я тебе переслухаю, як прийдуть і твої позивальники. І звелів стерегти його в Іродовому преторії.

Павло перед Феліксом

РОЗДІЛ 24

¹А по п'яти днях прибув первосвященик Ананій з якимись старшими, та з промовцем якимсь Тертилом, що перед намісником скаржилися на Павла. ²Коли ж він був покликаний, то Тертил оскаржати зачав, промовляючи:

– Через тебе великий мир маємо ми, і для народу цього добрі речі впроваджено через дбайливість твою, – ³це ми завжди

¹ Антоній Фелікс був прокуратором Юдеї за імператорів римських Клавдія та Нерона. Юдею покинув десь 60-го року по Христі.

і скрізь визнаємо з подякою щирою, вседостойний *наш* Феліксе! ⁴Та щоб довго тебе не турбувати, то благаю тебе, щоб ти коротко вислухав нас зі своєї ласкавості. ⁵Ми переконались, що цей чоловік – то зараза, і що він колотнечу викликає між усіма юдеями в цілому світі, і що він провідник Назорейської єреси. ⁶Він відважився навіть збезчестити храм, і його ми схопили, і судити хотіли за нашим Законом. ⁷Але тисяцький Лісій прибув, і з великим насильством видер його з наших рук, ⁸а його винувальникам звелів йти до тебе. Ти сам зможеш від нього, розпитавши, дізнатись про все, у чому його ми винуємо.

⁹Юдеї також прилучились *до того*, говорячи, що то так.

¹⁰І як намісник дав знака йому говорити, то Павло відповів: – Я знаю, що від літ багатьох ти суддя для народу цього, – тому буду сміліш боронитись. ¹¹Ти можеш довідатися, що нема більш дванадцяти день, як прийшов я до Єрусалиму вклонитися. ¹²І вони ані в храмі, ані в синагогах, ні в місті мене не здибали, щоб я з ким сперечався, або колотнечу в народі здійсмав. ¹³І не можуть вони довести тобі *того*, у чому тепер оскаржують мене. ¹⁴Але признаюсь тобі, що в дорозі оцій, яку звуть вони єрессю, я Богові отців служу так, що вірую всьому, що в Законі й у Пророків написано. ¹⁵І маю надію я в Бозі, – чого й самі вони сподіваються, – що настане воскресення праведних і неправедних. ¹⁶**І я пильно дбаю про те, щоб завсіди мати сумління невинне, щодо Бога й людей.** ¹⁷А по довгих роках я прибув, щоб подати моему народові милостиню та приноси. ¹⁸Ось при цьому знайшли мене дехто з юдеїв азійських очищеного в храмі, а не з натовпом чи з колотнечею. ¹⁹Їм належало б ось перед тебе побути й казати, коли мають вони що на мене. ²⁰Або самі ці нехай скажуть, чи якусь неправду знайшли на мені, як я в синедріоні стояв, ²¹крім отого єдиного виразу, що я його крикнув, стоячи серед них: «За воскресення мертвих приймаю від вас суд сьогодні!»

²²Але Фелікс, дуже добре дорогу цю знавши, відклав їм справу, говорячи:

– Розсуджу вашу справу, коли тисяцький Лісій прибуде.

²³І він сотникові наказав сторожити Павла, але мати полегшу, і не боронити нікому з близьких його, щоб служили йому.

²⁴А по декількох днях прийшов Фелікс із дружиною своєю Друзіллою¹, що була юдеянка, і покликав Павла, та слухав від нього про віру в Ісуса Христа. ²⁵І як розповідав він про праведність, і про здержливість, та про майбутній суд, то Фелікса страх обгорнув, і він відповів:

– Тепер іди собі, відповідного ж часу покличу тебе!

²⁶Разом із тим і сподівався він, що дасть Павло грошей йому, тому й часто його прикликав і розмову з ним вів. ²⁷Як минуло ж два роки, то Фелікс одержав наступника, – Порція Феста². А Фелікс бажав догодити юдеям, – і в'язниці Павла залишив.

Павло перед Фестом

РОЗДІЛ 25

¹А коли прибув Фест до *свого* намісництва, то він по трьох днях відійшов із Кесарії до Єрусалиму. ²І поскаржилися йому на Павла первосвященики та головніші з юдеїв, і благали його, ³і *ніби* милості просили для нього, щоб до Єрусалиму його припровадив, – вони змову вчинили, щоб смерть заподіяти йому по дорозі. ⁴А Фест відповів, що Павла стережуть у Кесарії, і він сам незабаром туди подається.

– ⁵Отже, – сказав він, – хто спроможен із вас, нехай ті вирушають разом зі мною, і коли є неправда яка в чоловікові цьому, нехай оскаржають його.

¹ Друзілла – рідна сестра юдейського царя Агріппи Ірода II. Зреклася юдейства й вийшла заміж за намісника Фелікса.

² Порцій Феста – римський намісник Юдеї по Феліксі. Правив Юдеєю три роки, 60–62 роки.

⁶І, пробувши в них днів не більше як вісім чи десять, він повернувся до Кесарії. А другого дня він засів на суддевім сидінні, і звелів, щоб привести Павла. ⁷Як його ж привели, то стали навколо юдеї, що поприходили з Єрусалиму, і Павлу закидали багато тяжких винувачень, що їх не могли довести, ⁸бо Павло боронився:

– Я не провинився ні в чім ані проти Закону юдейського, ані проти храму, ані супроти кесаря.

⁹Тоді Фест, що бажав догодити юдеям, промовив Павлові на відповідь:

– Чи ти хочеш до Єрусалиму піти, і там суд прийняти від мене про це?

¹⁰Та Павло відказав:

– Я стою перед судом кесаревим, де належить мені суд прийняти. Юдеїв нічим я не скривдив, як і ти дуже добре *те* знаєш. ¹¹Бо коли допустився я кривди, або гідне смерті вчинив що, то не відмовляюся вмерти. Як нема ж нічого того, у чім вони винуватять мене, то не може ніхто мене видати їм. Відкликаюсь до кесаря!

¹²Тоді Фест, побалакавши з радіою, відповідь дав:

– Ти відкликавсь до кесаря, – до кесаря підеш!

¹³Як минуло ж днів кілька, цар Агріппа¹ й Верніка приїхали до Кесарії, щоб Феста вітати. ¹⁴А що там багато днів вони пробули, то Фест виклав справу Павлову цареві й промовив:

– Є один чоловік – від Фелікса лишений в'язень, ¹⁵на якого, як в Єрусалимі я був, первосвященики й старші юдейські принесли скаргу, домагаючись його осуду. ¹⁶Я їм відповів, що римляни не мають звичаю людину якусь видавати на згубу, поки пізваний перед собою не матиме обвинувачів, і не буде йому дано можности для оборони від закидів. ¹⁷І як зійшлись вони тут, то я, зволікання не роблячи жадного, сів наступного

¹ Це останній цар юдейський Агріппа Ірод II, син Агріпи I. Верніка чи Вероніка – його рідна сестра.

дня на сидіння суддеве, і звелів привести *цього* мужа. ¹⁸І винувальники стали круг нього, проте не вказали вини ані жадної з тих, яких я сподівався. ¹⁹Та мали вони проти нього якісь суперечки про власне своє марновірство, і про якогось Ісуса померлого, про Якого Павло твердив, що живий Він. ²⁰І я був непевний у цьому змаганні й спитав, чи не хоче піти він до Єрусалиму, і там суд прийняти про це? ²¹Через те ж, що Павло заявив, щоб залишений був він на кесарів розсуд, я звелів сторожити його, аж поки його не відправлю до кесаря.

²²А Агріппа промовив до Феста:

- Хотів би і я цього мужа послухати!
- Узавтра, – сказав той, – почуєш його.

Павло перед Агріппою

²³А назавтра Агріппа й Верніка прийшли з превеликою пишнотою, і на залю судову ввійшли разом з тисяцькими та значнішими мужами міста. І як Фест наказав, то Павло був приведений. ²⁴І сказав *до них* Фест:

– О царю Агріппо, та з нами присутні всі мужі! Ви бачите того, що за нього весь люд юдейський мені докучав в Єрусалимі та тут, кричачи, що йому не повинно більш жити. ²⁵Я ж дізнався, що нічого, вартого смерті, він не вчинив; а що сам він відкликався до Августа, розсудив я послати *його*. ²⁶Нічого не маю я певного, що міг би про нього писати до пана. Тому я припровадив його перед вас, а найбільш перед тебе, царю Агріппо, щоб після переслухання мав що писати. ²⁷Бо здається мені нерозважливим ув'язненого посилати, і не означити обвинувачень на нього.

Павлова оборона перед Агріппою

РОЗДІЛ 26

¹А Агріппа сказав до Павла:

- Дозволяємо тобі говорити про себе самого.

Павло тоді простягнув руку, і промовив у своїй обороні:
– ²О царю Агріппо! Уважаю себе за щасливого, що сьогодні я перед тобою боронитися маю з усього, у чім мене винуватять юдеї, ³особливо ж тому, що ти знаєш усі юдейські звичаї та суперечки. Тому я прошу мене вислухати терпляче. ⁴А життя мое змалку, що спочатку точилося в Єрусалимі серед народу мого, знають усі юдеї, ⁵які відають здавна мене, аби тільки схотіли засвідчити, – що я жив фарисеем за найдокладнішою сектою нашої віри. ⁶І тепер я стою *отут* суджений за надію обітниць, що Бог дав її нашим отцям, ⁷а її виконання чекають побачити наші дванадцять племен, служачи *Богові* безперестанно вдень та вночі. За цю надію, о царю, мене винуватять юдеї! ⁸Чому ви вважаєте за неймовірне, що Бог воскрешає померлих? ⁹Правда, думав я, що мені належить чинити багато ворожого проти Імені Ісуса Назарянина, ¹⁰що я в Єрусалимі й робив, і багато кого зі святих до в'язниць я замкнув, як отримав владу від первосвящеників; а як їх убивали, я голос давав *проти них*. ¹¹І часто по всіх синагогах караючи їх, до богозневаги примушував я, а лютуючи вельми на них, переслідував їх навіть по закордонних містах.

¹²Коли в цих справах я йшов до Дамаску зо владою та припорученням первосвящеників, ¹³то опівдні, о царю, на дорозі побачив я світло із неба, ясніше від світлості сонця, що осяяло мене та тих, хто разом зі мною йшов!.. ¹⁴І як ми всі повалились на землю, я голос почув, що мені говорив єврейською мовою: «Савле, Савле, – чому ти Мене переслідуєш? Трудно тобі бити ногою колючку!» ¹⁵А я запитав: «Хто Ти, Господи?» А Він відказав: «Я Ісус, що Його переслідуєш ти. ¹⁶Але підведися, і стань на ноги свої. Бо на те Я з'явився тобі, щоб тебе вчинити слугою та свідком того, що ти бачив та що Я відкрию тобі. ¹⁷Визволяю тебе від *твого* народу та від поган, до яких Я тебе посилаю, – ¹⁸відкрити їм очі, щоб вони повернулись від темряви в світло та від сатаниної влади до Бога,

щоб вірою в Мене отримати їм дарування гріхів і долю з освяченими».

¹⁹Через це я, о царю Агріппо, не був супротивний видінню небесному, ²⁰але мешканцям перше Дамаску, *потім* Єрусалиму й усякого краю юдейського та поганам я проповідував, щоб покаялися й навернулись до Бога, і чинили діла, гідні покаєння.

²¹Через це юдеї в святині схопили мене та й хотіли роздерти.

²²Але, поміч від Бога одержавши, я стою аж до дня сьогоднішнього та свідкую малому й великому, нічого не розповідаючи, окрім того, що сказали Пророки й Мойсей, що статися має, –

²³що має Христос постраждати, що Він, як перший воскреснувши з мертвих, проповідувати буде світло народові й поганам!

²⁴Коли ж він боронився отак, то Фест проказав гучним голосом:

– Дурієш ти, Павле! Велика наука доводить тебе до нерозуму!

²⁵А Павло:

– Не дурію, – сказав, – о Фесте достойний, але провіщаю слова правди та щирого розуму. ²⁶Цар-бо знає про це, – до нього з відвагою я й промовляю. Бо не гадаю я, щоб із цього що-будь сховалось від нього, – бо не в закутку діялось це. ²⁷Чи віруєш, царю Агріппо, Пророкам? Я знаю, що віруєш.

²⁸Агріппа ж Павлові:

– Ти мало що не намовляєш мене, щоб я став християнином...

²⁹А Павло:

– Благав би я Бога, щоб чи мало, чи багато, – не тільки-но ти, але й усі, хто чує сьогодні мене, зробились такими, як і я, крім оцих ланцюгів...

³⁰І встав цар та намісник, і Верніка та ті, хто з ними сидів.

³¹І набік вони відійшли, і розмовляли один до одного й казали:

– Нічого, вартого смерті або ланцюгів, чоловік цей не робить!

³²Агріппа ж до Феста сказав:

– Міг би бути відпущений цей чоловік, якби не відкликався до кесаря.

Павла відправлено до Риму

РОЗДІЛ 27

¹А коли постановлено, щоб відплинули ми до Італії, то віддано Павла та *ще* деяких інших ув'язнених сотникові, Юлієві на ім'я, з полку Августа. ²І посідали ми на корабля адрамітського, що пливти мав біля місць азійських, та й відчалили. Із нами був Арістарх македонець із Солуня. ³А другого *дня* ми пристали в Сидоні. До Павла ж Юлій ставивсь по-людському, і дозволив до друзів піти, *та їхньої* опіки зазнати. ⁴А вирушивши звідти, припливли ми до Кіпру, бо вітри супротивні були. ⁵Коли ж переплинули море, що біля Кілікії й Памфілії, то ми прибули до Лікійської Міри. ⁶І там сотник знайшов корабля олександрійського, що плинув в Італію, і посадив нас на нього. ⁷І днів багато помалу пливли ми, і насилу насупроти Кніду приплинули, а що вітер нас не допускав, попливли ми додолу на Крит при Салмоні. ⁸І коли ми насилу минули його, то припливли до одного місця, що зветься Доброю Пристанню, недалеко якого знаходиться місто Ласея. ⁹А як часу минуло багато, і була вже плавба небезпечна, бо минув уже й піст, то зачав Павло радити, ¹⁰говорячи їм:

– О мужі! Я бачу, що буде плавба з перешкодами та з великим ущербком не лиш для вантажу й корабля, але й для наших душ.

¹¹Та сотник довіряв більше стерничому та власникові корабля, ніж тому, що Павло говорив. ¹²А що пристань була на зимівлю невігідна, то більшість давала пораду відплинути звідти, щоб, як можна, дістатись до Фініка, і перезимувати в пристані критській, неприступній західнім вітрам із півдня

та з півночі. ¹³А як вітер південний повіяв, то подумали, що бажання вони досягли, тому витягли *кітви* й попливли покрай Кріту.

Розбиття корабля

¹⁴Але незабаром ударив на них рвачкий вітер, що зветься евроклідон¹. ¹⁵А коли корабель був підхоплений, і не міг противитись вітрові, то *йому* віддалились ми й понеслися. ¹⁶І наїхали ми на один острівець, що Клавдою зветься, і човна насилу затримати змогли. ¹⁷Коли ж його витягли, то засобів допоміжних добирали й корабля підв'язали. А боявшись, щоб не впасти на Сірт, попускали вітрила, і носилися так. ¹⁸А коли зачала буря міцно нас кидати, то другого дня стали ми розвантажуватись, ¹⁹а третього *дня* корабельне знаряддя ми повикидали власноруч. ²⁰А коли довгі дні не з'являлось ні сонце, ні зорі, і буря чимала *на нас* напірала, то останню надію ми втратили, щоб нам урятуватись... ²¹А як довго не їли вони, то Павло став тоді серед них і промовив:

– О мужі, тож треба було мене слухатися та не відпливати від Кріту, – і обминули б були ці терпіння та шкоди. ²²А тепер вас благаю триматись на дусі, бо ні одна душа з вас не згине, окрім корабля. ²³Бо ночі цієї з'явився мені Ангол Бога, Якому належу й Якому служу, ²⁴та і прорік: «Не бійся, Павле, бо треба тобі перед кесарем стати, і ось Бог дарував тобі всіх, хто з тобою пливе». ²⁵Тому-то тримайтесь на дусі, о мужі, бо я вірую Богові, що станеться так, як було мені сказано. ²⁶І ми мусимо наткнутись на острів якийсь.

²⁷А коли надійшла чотирнадцята ніч, і ми носились по Адріатицькому морю, то десь коло півночі стали домислюватись моряки, що наближуються до якоїсь землі. ²⁸І, запустивши оливницю,² двадцять сажнів знайшли. А відїхавши трохи,

¹ Це північно-східний вітер, по-грецькому *εὐροκλύδων* або *εὐρακύλων*.

² Грецьке *βολισαντες* – запускати *βολις*, оливицю (лота), щоб зміряти глибину.

запустити оливницю знову, – і знайшли сажнів п'ятнадцять.

²⁹І боявшись, щоб не натрапити нам на скелясті місця, ми закинули чотири кітви¹ з корми, і благали, щоб настав день.

³⁰А коли моряки намагались утекти з корабля, і човна спускали до моря, вдаючи, ніби кітви закинути з носа хочуть, ³¹то сказав Павло сотникові й воякам:

– Як вони в кораблі не зостануться, то спастись ви не зможете!

³²Тоді вояки перерізали мотузи в човна, і дали йому впасти.

³³А коли розвиднятися стало, то благав Павло всіх, щоб поживу прийняти, і казав:

– Чотирнадцятий день ось сьогодні без їжі ви перебуваєте, очікуючи та нічого не ївши. ³⁴Тому-то благаю вас їжу прийняти, бо це на рятунок вам буде, – бо жодному з вас не спаде з голови й волосина!

³⁵А промовивши це, узяв хліб та подякував Богові перед усіма, і, поламавши, став їсти. ³⁶Тоді всі піднеслись на душі, і, стали поживу приймати. ³⁷А всіх душ нас було в кораблі – двісті сімдесят шість. ³⁸І як наїлись вони, то стали полегшувати корабля, викидаючи збіжжя до моря.

³⁹А коли настав день, то вони не могли розпізнати землі, одначе затоку якусь *там* угледіли, що берега плаского мала, до якого й вирішили, як можна, приплисти з кораблем.

⁴⁰Підняли тоді кітви, і повкидали до моря, і порозв'язували поворозки в стерна, і вітрило мале за вітром поставили, – та й покерували до берега. ⁴¹Та ось ми натрапили на місце, що мало з обох сторін море, і корабель опинивсь на мілкому: ніс загруз й позоставсь нерухомий, а корма розбивалася силою хвиль... ⁴²Вояки ж були змовилися повбивати в'язнів, щоб котрийсь не поплив і не втік. ⁴³Але сотник хотів урятувати Павла, і заборонив їхній намір, і звелів усім тим, хто плавати вміє, щоб скакали та перші на берег виходили, ⁴⁴а інші –

¹ Кітва – якір.

хто на дошках, а хто на чім-будь з корабля. І таким чином сталось, що всі врятувались на землю!

У небезпеці на острові Меліті

РОЗДІЛ 28

¹А коли врятувалися ми, то довідалися, що острів *той* зветься Меліта. ²Тубільці ж нам виявили надзвичайну людяність, бо вони запалили вогонь, – ішов-бо дощ і був холод, – і прийняли нас усіх. ³Як Павло ж назбирав купу хмизу та й поклав на вогонь, змія вискочила через жар, – і почепилась на руку йому... ⁴Як тубільці ж угледіли, що змія почепилась на руку йому, зачали говорити один одному:

– Либонь цей чоловік душолюб, що йому, від моря врятованому, Помста жити не дозволила!

⁵Він струснув ту звірюку у вогонь, – і ніякої шкоди не зазнав!

⁶А вони сподівалися, що він спухне або впаде мертвий умить. Коли ж довго чекали того та побачили, що ніякого лиха не сталося з ним, думку змінили й казали, що він бог...

⁷Навкруги ж того місця знаходились, добра начальника острова, на ім'я Публія, – він прийняв нас, і три дні ласкаво гостив. ⁸І сталось, що Публіїв батько лежав, слабий на пропасницю та на червінку. До нього Павло ввійшов і помолився, і, руки на нього поклавши, уздоровив його. ⁹Якже трапилось це, то й інші на острові, що мали хвороби, приходили та вzdоровлялись. ¹⁰Вони нас вшанували й великими почестями, а як ми від'їжджали, понакладали, чого було треба.

Павло прибуває до Риму

¹¹А по трьох місяцях ми відпливли на олександрійському кораблі, що мав знака *братів* Діоскурів, і що на острові він перезимував. ¹²І, як ми допливли в Сіракузи, пробули *там* три дні. ¹³А звідти, пливучи понад берегом, прибули ми до Регії,

а що вітер південний повіяв за день, то другого дня прибули в Путеолі, ¹⁴де знайшли ми братів, вони ж нас ублагали сім день позостатися в них. І ось так прибули ми до Риму. ¹⁵А звідти брати, прочувши про нас, назустріч нам вийшли аж до Аппі-фору та до Тритаверни. Побачивши їх, Павло дякував Богові та посмілішав.

¹⁶А коли прибули ми до Риму, Павлові дозволено жити осібно, ураз із вояком, що його сторожив.

¹⁷І сталось, по трьох днях Павло скликав знатніших з юдеїв. Як зійшлися ж вони, він промовив до них:

– Мужі-браття! Не вчинив я нічого проти люду чи звичаїв отцівських, та проте мене видано з Єрусалиму ув'язненого в руки римлян. ¹⁸Вони мене вислухали та й хотіли пустити, бо ж провини смертельної ні однієї в мені не було. ¹⁹Та юдеї противилися, тому змушений був я відкликатися на суд кесарів, *але* не для того, щоб народ свій у чомусь оскаржити. ²⁰Тож із цієї причини покликав я вас, щоб побачити й порозмовляти, – бо то за надію Ізраїлеву я обкутий цими кайданами...

²¹А вони відказали йому:

– Не одержали ми ні листів із Юдеї про тебе, ані жоден із братів не прийшов, і не звістив, і не казав чого злого про тебе.

²²Але прагнемо ми, щоб почути від тебе, яку думку ти маєш, бо відомо про секту цю нам, що їй скрізь спротивляються.

²³А коли вони визначили йому день, то дуже багато прийшло їх до нього в господу. А він їм від ранку до вечора розповідав, та про Божее Царство свідоцтва давав, і переконував їх про Ісуса Законом Мойсея й Пророками. ²⁴І одні вірили в те, про що він говорив, а інші не вірили. ²⁵Вони між собою незгідні були й повиходили, як промовив Павло одне слово, що добре прорік Дух Святий отцям нашим через пророка Ісаю, ²⁶промовляючи: «Піди до народу цього та й скажи: Ви вухом почуете, та розуміти не будете, дивитися будете оком, але не побачите! ²⁷Затовстіло-бо серце людей цих, тяжко чують

на вуха вони, і зажмурили очі свої, щоб якось не побачити очима, і не почути вухами, і не зрозуміти їм серцем, і не навернутись, щоб Я їх уздоровив!»²⁸ **Тож нехай для вас буде відоме, що послано Боже спасіння оце до поган, – і почують вони!**

²⁹Як промовив він це, розійшлися юдеї, велику суперечку провадивши поміж собою.

³⁰І цілих два роки Павло пробув у найнятім домі своїм, і приймав усіх, хто приходив до нього, ³¹і проповідував він Боже Царство, та з відвагою повною беззаборонно навчав про Господа Ісуса Христа!

ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН СВ. АПОСТОЛА ПАВЛА

Євангелію звіщено

РОЗДІЛ 1

¹Павло, раб Ісуса Христа, покликаний апостол, вибраний для звіщення Євангелії¹ Божої, ²яке Він перед тим приобіцяв через Своїх пророків у святих Писаннях, ³про Сина Свого, що тілом із насіння Давидового, ⁴і об'явився Сином Божим у силі, за духом святості, через воскресення з мертвих, *про* Ісуса Христа, Господа нашого, ⁵що через Нього прийняли ми благодать і апостольство на послух віри через Ім'я Його між усіма народами, ⁶між якими й ви, покликані Ісуса Христа, – ⁷усім, хто знаходиться в Римі, улюбленим Божим, вибраним святим², – благодать вам та мир від Бога, Отця нашого, і Господа Ісуса Христа! ⁸Отже, насамперед дякую Богові моему через Ісуса Христа за всіх вас, що віра ваша звіщається по всьому світові. ⁹Бо свідок мені Бог, Якому служу духом своїм у звіщанні Євангелії Його Сина, що я безперестанно згадую про вас, ¹⁰і в молитвах своїх завжди молюся, щоб воля Божа щасливо попроварила мене коли прийти до вас. ¹¹Бо прагну вас бачити, щоб подати вам який дар духовний для зміцнення вас, ¹²цебто потішитись разом між вами спільною вірою – і вашою, і моєю. ¹³Не хочу ж, щоб ви не знали, браття, що багато разів мав я замір прийти до вас, але мені перешкоджувано аж досі, щоб мати який плід і в вас, як і в інших народів. ¹⁴А гелленам

¹ Грецьке εἰς εὐαγγέλιον, церковнослов'янське *кз* *клаговѣстїє*, цебто – для благовістя.

² «Святий» у посланнях Павла – це той, хто вірує в Ісуса Христа або хто належить до Церкви Його, взагалі – християни. Те саме в Діях 9:13, 32, 41, 26:10, 18 й ін. місцях.

і чужоземцям, розумним і немудрим – я боржник. ¹⁵Отже, щодо мене, я готовий і вам, хто знаходиться в Римі, звіщати Євангелію.

¹⁶Бо я не соромлюсь Євангелії, бо ж вона – сила Божа на спасіння кожному, хто вірує, перше ж юдеєві, а потім гелленові. ¹⁷Правда-бо Божа з'являється в ній з віри в віру, як написано: «А праведний житиме вірою».

Невір'я та його наслідки

¹⁸Бо гнів Божий з'являється з неба на всяку безбожність і неправду людей, що правду гамують неправдою, ¹⁹тому, що те, що можна знати про Бога, явне для них, бо їм Бог об'явив. ²⁰Бо Його невидиме від створення світу, *власне* Його вічна сила й Божество, думанням про твори стає видиме. Так що нема їм виправдання, ²¹бо, пізнавши Бога, не прославляли Його, як Бога, і не дякували, але знікчемніли своїми думками, і запаморочилось нерозумне їхнє серце. ²²Називаючи себе мудрими, вони потуманіли, ²³і славу нетлінного Бога змінили на подобу образу тлінної людини, і птахів, і чотириногих, і гадів. ²⁴Тому-то й видав їх Бог у пожадливостях їхніх сердець на нечистість, щоб вони самі знеславляли тіла свої. ²⁵Вони Божу правду замінили на неправду, і честь віддавали, і служили створінню більш, як Творцеві, що благословенний навіки, амінь.

²⁶Через це Бог їх видав на пожадливість ганебну, – бо їхні жінки замінили природне єднання на протиприродне. ²⁷Так само й чоловіки, позоставивши природне єднання з жіночою статтю, розпалилися своєю пожадливістю один до одного, і чоловіки з чоловіками сором чинили. І вони прийняли в собі відплату, відповідну їхньому блудові. ²⁸А що вони не вважали за потрібне мати Бога в пізнанні, видав їх Бог на розум перевернений, – щоб чинили непристойне. ²⁹Вони повні всякої неправди, лукавства, зажерливості, злоби, повні заздрості, убивства, суперечки, омани, лихих звичаїв, ³⁰обмовники, наклепники,

богоненавидники, напасники, чваньки, пишні, винахідники зла, неслухняні батькам, ³¹нерозумні, зрадники, нелюбовні, немилостиві. ³²Вони знають присуд Божий, що ті, хто чинить таке, варті смерті, а проте не тільки самі чинять, але й хвалять тих, хто робить *таке*.

Божа справедливість

РОЗДІЛ 2

¹Ось тому без виправдання ти, кожний чоловіче, що судиш, бо в чому осуджуєш іншого, сам себе осуджуєш, бо чиниш те саме й ти, що судиш. ²А ми знаємо, що суд Божий по правді на тих, хто чинить таке. ³Чи ти думаєш, чоловіче, судячи тих, хто чинить таке, а сам робиш таке саме, – що ти втечеш від суду Божого? ⁴Або погорджуєш багатством Його добрості, лагідності та довготерпіння, не знаючи, що Божа добрість провадить тебе до покаяння? ⁵Та через жорстокість свою й нерозкаяність серця збираєш собі гнів на день гніву та об'явлення справедливого суду Бога, ⁶що кожному віддасть за його вчинками: ⁷тим, хто витривалістю в добрім ділі шукає слави, і чести, і нетління, – життя вічне, ⁸а сварливим та тим, хто противиться правді, але кориться неправді, – лютість та гнів. ⁹Недоля та утиск на всяку душу людини, ¹ хто чинить зле, юдея ж перше та геллена, ¹⁰а слава, і честь, і мир усякому, хто чинить добре, юдеєві ж перше та гелленові. ¹¹Бо **не дивиться Бог на обличчя!**² ¹²Котрі-бо згрішили без Закону, без Закону й загинуть, а котрі згрішили в Законі, приймуть суд за Законом. ¹³Бо не слухачі Закону справедливі перед Богом, але виконавці Закону виправдані будуть. ¹⁴Бо коли погани, що не мають Закону, з природи чинять законне, вони, не мавши Закону, самі собі Закон, ¹⁵що виявляють діло Закону, написане в серцях

¹ «На всяку душу людини» – на кожного.

² «На обличчя» – на особу.

своїх, як свідчить їм сумління та їхні думки, що то осуджують, то виправдують одна одну, ¹⁶дня, коли Бог, згідно з моїм благовістям, буде судити таємні речі людей через Ісуса Христа.

Юдей засуджується законом

¹⁷Ось ти звешся юдеєм, і спираєшся на Закон, і хвалишся Богом, ¹⁸і знаєш волю Його, і розумієш, що краще, навчившись із Закону, ¹⁹і маєш певність, що ти провідник для сліпих, світло для тих, хто знаходиться в темряві, ²⁰виховник нерозумним, учитель дітям, що ти маєш зразок знання й правди в Законі. ²¹Отож, ти, що іншого навчаєш, себе самого не вчиш! Проповідуєш не красти, *а сам крадеш!* ²²Наказуючи не чинити перелюбу, чиниш перелюб! Гидуючи ідолами, чиниш святокрадство! ²³Ти, що хвалишся Законом, зневажаєш Бога переступом Закону! ²⁴Бо «через вас зневажається Боже Ім'я в поган», як написано. ²⁵Обрізання корисне, коли виконуєш Закон; а коли ти переступник Закону, то обрізання твоє стало необрізанням. ²⁶Отож, коли необрізаний зберігає постанови Закону, то чи не порухується його необрізання за обрізання? ²⁷І необрізаний з природи, виконуючи Закон, чи не осудить тебе, переступника Закону з Писанням і обрізанням? ²⁸Бо не той юдей, що є ним назовні, і не то обрізання, що назовні на тілі, ²⁹але той, що є юдей потаємно, *духово*, і обрізання – серця духом, а не за буквою; і йому похвала не від людей, а від Бога.

Всі згрішили

РОЗДІЛ 3

¹Отож, що має більшого юдей, або яка користь від обрізання? ²Багато, на всякий спосіб, а насамперед, що їм довірені Слова Божі. ³Бо що ж, що не вірували деякі? Чи ж їхнє недовірство знищить вірність Божу? ⁴Зовсім ні! Бо ж Бог правдивий, а кожна людина неправдива, як написано: «Щоб був Ти виправданий у словах Своїх, і переміг, коли будеш судитися». ⁵А коли наша

неправда виставляє правду Божу, то що скажемо? Чи ж Бог несправедливий, коли гнів виявляє? Говорю по-людському. ⁶Зовсім ні! Бо ж як Бог судитиме світ? ⁷Бо коли Божа правда через мою неправду збільшилась на славу Йому, пощо судити ще й мене, як грішника? ⁸І чи не так, як нас лають, і як деякі говорять, ніби ми кажемо: «Робімо зле, щоб вийшло добре?» Справедливий осуд на таких!

⁹То що ж? Маємо перевагу? Анітрохи! Бо ж ми перед тим довели, що юдеї й геллени – усі під гріхом, ¹⁰як написано: «Нема праведного ані одного; ¹¹нема, хто розумів би; немає, хто Бога шукав би, – ¹²усі повідступали, разом стали непотрібні, нема добродійця, нема ні одного! ¹³Гріб відкритий – їхнє горло, язиком своїм кажуть неправду, отрута зміїна на їхніх губах, ¹⁴уста їхні повні прокляття й гиркоти! ¹⁵Швидкі їхні ноги, щоб кров проливати, ¹⁶руїна та злидні на їхніх дорогах, ¹⁷а дороги миру вони не пізнали! ¹⁸Нема страху Божого перед очима їхніми»...

¹⁹А ми знаємо, що скільки говорить Закон, він говорить до тих, хто під Законом, щоб замкнути всякі уста, і щоб став увесь світ винний Богові. ²⁰Бо **жодне тіло ділами Закону не виправдається перед Ним, – Законом-бо гріх пізнається.**

Виправдання вірою

²¹А тепер, без Закону, правда Божа з'явилась, про яку свідчать Закон і Пророки. ²²А Божа правда через віру в Ісуса Христа в усіх і на всіх, хто вірує, **бо різниці немає, ²³бо всі згрішили, і позбавлені Божої слави, ²⁴але дарма виправдуються Його благодаттю, через відкуплення, що в Ісусі Христі,** ²⁵що Його Бог дав у жертву примирення в крові Його через віру, щоб виявити Свою правду через відпущення давніших вчинених гріхів, ²⁶за довготерпіння Божого, щоб виявити Свою правду за теперішнього часу, щоб бути Йому праведним, і виправдувати того, хто вірує в Ісуса. ²⁷Тож де похвальба? Виключена.

Яким законом? *Законом* діл? Ні, але законом віри. ²⁸**Отж, ми визнаємо, що людина виправдується вірою, – без діл Закону.** ²⁹Хіба ж Бог тільки для юдеїв, а не й для поган? Так, і для поган, ³⁰бо є один тільки Бог, що виправдає обрізання з віри й необрізання через віру. ³¹Тож чи не нищимо ми Закон вірою? Зовсім ні, – але зміцнюємо Закон.

Про виправдання вірою свідчить Старий Заповіт РОЗДІЛ 4

¹Що ж, скажемо, знайшов Авраам, наш отець за тілом? ²Бо коли Авраам виправдався ділами, то він має похвалу, та не в Бога. ³Що-бо Писання говорить? «Увірував Авраам Богові, і *це* йому залічено в праведність». ⁴А заплата виконавцеві не рахується з милості, але з обов'язку. ⁵**А тому, хто не виконує, але вірує в Того, Хто виправдує нечестивого, віра його поррахується в праведність.** ⁶Як і Давид називає блаженною людину, якій рахує Бог праведність без діл: ⁷«Блаженні, кому прощені беззаконня, і кому прикриті гріхи. ⁸Блаженна людина, якій Господь не поррахує гріха!» ⁹Чи ж це блаженство з обрізання чи з необрізання? Бо говоримо, що «віра залічена Авраамові в праведність». ¹⁰Як же залічена? Як був в обрізанні, чи в необрізанні? Не в обрізанні, але в необрізанні! ¹¹І прийняв він ознаку обрізання, – печать праведності через віру, що її в необрізанні *мав*, щоб йому бути отцем усіх віруючих, хоч були необрізані, щоб і їм залічено праведність, ¹²і отцем обрізаних, не тільки тих, хто з обрізання, але й тих, хто ходить по слідах віри, що її в необрізанні *мав* наш отець Авраам.

¹³Бо обітницю Авраамові чи його насінню, що бути йому спадкоємцем світу, *дано* не Законом, але праведністю віри. ¹⁴Бо коли спадкоємці ті, хто з Закону, то спорожніла віра й знівечилась обітниця. ¹⁵Бо Закон чинить гнів; де ж немає Закону, немає й переступу. ¹⁶Через це з віри, щоб *було* з милості,

щоб обітниця певна була всім нащадкам, не тільки тому, хто з Закону, але й тому, хто з віри Авраама, що отець усім нам, ¹⁷як написано: «Отцем багатьох народів Я поставив тебе», – перед Богом, Якому він вірив, Який оживляє мертвих і кличе неіснуюче, як існуюче. ¹⁸Він – проти надії – увірував у надію, що стане батьком багатьох народів, за сказаним: «Таке численне буде насіння твоє!» ¹⁹І не знеміг він у вірі, і не вважав свого тіла за вже омертвіле, будши майже сторічним, ні утроби Сариної за змертвілу, ²⁰і не мав сумніву в обітницю Божу через недовірство, але зміцнився в вірі, і віддав славу Богові, ²¹і був зовсім певний, що Він має силу й виконати те, що обіцяв. ²²Тому й «залічено *це* йому в праведність». ²³Та не написано за нього одного, що залічено йому, ²⁴а за нас, – залічиться й нам, що віруємо в Того, Хто воскресив із мертвих Ісуса, Господа нашого, ²⁵**що виданий за наші гріхи, і воскрес для виправдання нашого.**

Плоди виправдання

РОЗДІЛ 5

¹**Отож, виправдавшись вірою, майте мир із Богом через Господа нашого Ісуса Христа,** ²через Якого ми вірою одержали доступ до тієї благодаті, що в ній стоїмо, і хвалимось надією слави Божої. ³І не тільки *нею*, але й хвалимося в утисках, **знаючи, що утиски приносять терпеливість,** ⁴**а терпеливість – досвід, а досвід – надію,** ⁵**а надія не засоромить, бо любов Божа вилася в наші серця Святим Духом, даним нам.** ⁶Бо Христос, коли ми були ще недужі, своєї пори помер за нечестивих. ⁷Бо навряд чи помре хто за праведника, ще-бо за доброго, може, хто й відважиться вмерти. ⁸**А Бог доводить Свою любов до нас тим, що Христос умер за нас, коли ми були ще грішниками.** ⁹Тож тим більше спасемося Ним від гніву тепер, коли кров'ю Його ми виправдані. ¹⁰Бо коли ми, будши ворогами, примирилися з Богом через смерть Сина

Його, то тим більше, примирившись, спасемося життям Його.¹¹ І не тільки *це*, але й хвалимося в Бозі через Господа нашого Ісуса Христа, що через Нього одержали ми тепер примирення.

¹²Тому-то, як через одного чоловіка увійшов до світу гріх, а гріхом смерть, так прийшла й смерть у всіх людей через те, що всі згрішили.¹³ Гріх-бо був у світі й до Закону, але гріх не ставиться в провину, коли немає Закону.¹⁴ Та смерть панувала від Адама аж до Мойсея і над тими, хто не згрішив, подібно переступу Адама, який є образ майбутнього.¹⁵ Але не такий дар благодаті, як переступ. Бо коли за переступ одного померло багато, то тим більш благодать Божа й дар через благодать однієї Людини, Ісуса Христа, щедро спливли на багатьох.¹⁶ І дар не такий, як те, що *сталось* від одного, що згрішив; бо суд за один *прогріх* – на осуд, а дар благодаті – на виправдання від багатьох прогріхів.¹⁷ Бо коли за переступ одного смерть панувала через одного, то тим більше ті, хто приймає рясноту благодаті й дар праведності, запанують у житті через одного Ісуса Христа.¹⁸ **Ось тому, як через переступ одного на всіх людей прийшов осуд, так і через праведність Одного прийшло виправдання для життя на всіх людей.**¹⁹ Бо як через непослух одного чоловіка багато хто стали грішними, так і через послух Одного багато хто стануть праведними.²⁰ Закон же прийшов, щоб збільшився переступ. А де збільшився гріх, там зарясніла благодать,²¹ щоб, як гріх панував через смерть, так само й благодать запанувала через праведність для життя вічного Ісусом Христом, Господом нашим.

Віруючі мертві для гріха, живі для Бога

РОЗДІЛ 6

¹Що ж скажемо? Позостанемося в гріху, щоб благодать примножилась? Зовсім ні!² Ми, що вмерли для гріха, як ще будемо жити в нім?³ **Чи ви не знаєте, що ми всі, хто христився**

у Христа Ісуса, у смерть Його христилися? ⁴Отож, ми поховані з Ним хрищенням у смерть, щоб, як воскрес Христос із мертвих славою Отця, так щоб і ми стали ходити в обновленні життя. ⁵Бо коли ми з'єдналися подобою смерті Його, то з'єднаємось і *подобою* воскресення, ⁶знаючи те, що наш давній чоловік розп'ятий із Ним, щоб знищилось тіло гріховне, щоб не бути нам більше рабами гріха, ⁷бо хто вмер, той звільнивсь від гріха! ⁸А коли ми померли з Христом, то віруємо, що й жити з Ним будемо, ⁹знаючи, що Христос, воскреснувши з мертвих, уже більш не вмирає, – смерть над Ним не панує *вже* більше! ¹⁰Бо що вмер Він, то один раз умер для гріха, а що живе, то для Бога живе. ¹¹Так само ж і ви вважайте себе за мертвих для гріха й за живих для Бога в Христі Ісусі, Господі нашім.

¹²Тож нехай не панує гріх у смертельному вашому тілі, щоб вам слухатись його пожадлиностей, ¹³і не віддавайте членів своїх гріхові за знаряддя неправедності, але віддавайте себе Богові, як ожилих із мертвих, а члени ваші – Богові за знаряддя праведності. ¹⁴Бо хай гріх не панує над вами, – ви-бо не під Законом, а під благодаттю.

¹⁵Що ж? Чи будемо грішити, бо ми не під Законом, а під благодаттю? Зовсім ні! ¹⁶Хіба ви не знаєте, що кому віддаєте себе за рабів на послух, то ви й раби того, кого слухаетесь, – або гріха на смерть, або послуху на праведність? ¹⁷Тож дяка Богові, що ви, будши рабами гріха, від серця послухались того роду науки, якому ви себе віддали. ¹⁸А звільнившись від гріха, стали рабами праведності. ¹⁹Говорю я по-людському, через неміч вашого тіла. Бо як ви віддавали члени ваші за рабів нечистості й беззаконню на беззаконня, так тепер віддайте члени ваші за рабів праведності на освячення. ²⁰Бо коли були ви рабами гріха, то були вільні від праведності. ²¹Який же плід ви мали тоді? *Такі речі*, що ними соромитесь тепер, бо кінець їх – то смерть. ²²А тепер, звільнившись від гріха й ставши

рабами Богові, маєте плід ваш на освячення, а кінець – життя вічне. **²³Бо заплата за гріх – смерть, а дар Божий – вічне життя в Христі Ісусі, Господі нашім!**

Віруючі об'єднані у Христі

РОЗДІЛ 7

¹Чи ви не знаєте, браття, – бо говорю тим, хто знає Закон, – що Закон панує над людиною, поки вона живе? ²Бо заміжня жінка, поки живе чоловік, прив'язана *до нього* Законом; а коли помре чоловік, вона звільняється від закону чоловіка. ³Тому-то, поки живе чоловік, вона буде вважатися перелюбницею, якщо стане *дружиною* іншому чоловікові; коли ж чоловік помре, вона вільна від Закону, *і* не буде перелюбницею, якщо стане *за дружину* іншому чоловікові. ⁴Так, мої браття, і ви вмерли для Закону через тіло Христове, щоб належати вам іншому, Воскреслому з мертвих, щоб приносити плід Богові. ⁵Бо коли ми жили за тілом, то пристрасті гріховні, що *походять* від Закону, діяли в наших членах, щоб приносити плід смерті. ⁶А тепер ми звільнилися від Закону, умерши для того, чим були зв'язані, щоб служити нам обновленням духа, а не старістю букви.

⁷Що ж скажемо? Чи Закон – то гріх? Зовсім ні! Але я не пізнав гріха, як тільки через Закон, бо я не знав би пожадливості, коли б Закон не наказував: «Не пожадай». ⁸Але гріх, узявши привід від заповіді, зробив у мені всяку пожадливість, бо без Закону гріх мертвий. ⁹А я колись жив без Закону, але, коли прийшла заповідь, то гріх ожив, ¹⁰а я вмер; і сталася мені та заповідь, що для життя, на смерть, ¹¹бо гріх, узявши причину від заповіді, звів мене, і нею вмертвив. ¹²Тому-то Закон святий, і заповідь свята, і праведна, і добра. ¹³Тож чи добре стало мені смертю? Зовсім ні! Але гріх, щоб стати гріхом, приніс мені смерть добром, щоб гріх став міцно грішний через заповідь.

Конфлікт двох природ

¹⁴Бо ми знаємо, що Закон духовний, а я тілесний, проданий під гріх. ¹⁵Бо що я виконую, не розумію; я-бо чиню не те, що хочу, але що ненавиджу, те я роблю. ¹⁶А коли роблю те, чого я не хочу, то згоджуюсь із Законом, що він добрий, ¹⁷а тому вже не я це виконую, але гріх, що живе в мені. ¹⁸Знаю-бо, що не живе в мені, цебто в тілі моїм, добре; бо бажання лежить у мені, але щоб виконати добре, того не знаходжу. ¹⁹Бо не роблю я доброго, що хочу, але зле, чого не хочу, це чиню. ²⁰Коли ж я роблю те, чого не хочу, то вже не я це виконую, але гріх, що живе в мені. ²¹Тож знаходжу закон, коли хочу робити добро, – що зло лежить у мені. ²²Бо маю задоволення в Законі Божому за внутрішнім чоловіком, ²³та бачу інший закон у членах своїх, що воює проти закону мого розуму, і полонить мене законом гріховним, що знаходиться в членах моїх. ²⁴Нещасна я людина! Хто мене визволить від тіла цієї смерті? ²⁵Дякую Богові через Ісуса Христа, Господа нашого. Тому-то я сам служу розумом Законові Божому, але тілом – закону гріховному...

Звільнення від рабства

РОЗДІЛ 8

¹Тож **немає тепер жодного осуду тим, хто ходить у Христі Ісусі не за тілом, а за духом**, ²бо закон духа життя в Христі Ісусі визволив мене від закону гріха й смерті. ³Бо що було неможливе для Закону, у чому був він безсилий тілом, – Бог послав Сина Свого в подібі гріховного тіла, і за гріх осудив гріх у тілі, ⁴щоб виконалось виправдання Закону на нас, що ходимо не за тілом, а за духом. ⁵Бо ті, хто ходить за тілом, думають про тілесне, а хто за духом – про духовне. ⁶Бо думка тілесна – то смерть, а думка духовна – життя та мир, ⁷думка-бо тілесна – ворожнеча на Бога, бо не кориться Законові Божому, та й не може. ⁸І ті, хто ходить за тілом, не можуть догодити

Богові. ⁹А ви не в тілі, але в дусі, бо Дух Божий живе в вас. А коли хто не має Христового Духа, той не Його. ¹⁰А коли Христос у вас, то хоч тіло мертво через гріх, але дух живий через праведність. ¹¹А коли живе в вас Дух Того, Хто воскресив Ісуса з мертвих, то Той, хто підняв Христа з мертвих, оживить і смертельні тіла ваші через Свого Духа, що живе в вас.

¹²Тому-то, браття, ми не боржники тіла, щоб жити за тілом; ¹³бо коли живете за тілом, то маєте вмерти, а коли духом умертвляєте тілесні вчинки, то будете жити. ¹⁴Бо всі, хто водиться Духом Божим, вони сини Божі; ¹⁵бо не взяли ви духа неволі знов на страх, але взяли ви Духа синівства, що через Нього кличемо: «Авва¹, Отче!» ¹⁶Сам Цей Дух свідчить разом із духом нашим, що ми – діти Божі. ¹⁷А коли діти, то й спадкоємці, спадкоємці ж Божі, а співспадкоємці Христові, коли тільки разом із Ним ми терпимо, щоб разом із Ним і прославитись.

¹⁸Бо я думаю, що страждання теперішнього часу *нічого* не варті супроти тієї слави, що має з'явитися в нас. ¹⁹Бо чекання створіння очікує з'явлення синів Божих, ²⁰бо створіння покорилося марноті не добровільно, але через того, хто скорив *його*, в надії, ²¹що й саме створіння визволиться від неволі тління на волю слави синів Божих. ²²Бо знаємо, що все створіння разом зітхає й разом мучиться аж досі. ²³Але не тільки *воно*, але й ми самі, маючи зачаток Духа, і ми самі в собі зітхаємо, очікуючи синівства, відкуплення нашого тіла. ²⁴Надією-бо ми спаслися. Надія ж, коли бачить, не є надія, бо хто що бачить, чому б того й надіявся? ²⁵А коли сподіваємось, чого не бачимо, то очікуємо того з терпеливістю.

Наша перемога у Христі

²⁶Так само ж і Дух допомагає *нам* у наших немочах; бо ми не знаємо, про що маємо молитись, як належить, але Сам Дух заступається за нас невимовними зітханнями. ²⁷А Той,

¹ Арамейське авва означає отець, батько.

Хто досліджує серця, знає, яка думка Духа, бо з волі Божої заступається за святих. ²⁸**І знаємо, що тим, хто любить Бога, хто покликаний Його постановою, усе допомагає на добре.** ²⁹Бо кого Він передбачив, тих і призначив, щоб були подібні до образу Сина Його, щоб Він був первородним поміж багатьма братами. ³⁰А кого Він призначив, тих і покликав, а кого покликав, тих і виправдав, а кого виправдав, тих і прославив.

³¹Що ж скажемо на це? **Коли за нас Бог, то хто проти нас?** ³²**Той же, Хто Сина Свого не пожалів, але видав Його за всіх нас, – як же не дав би Він нам із Ним і всього?** ³³**Хто оскаржувати буде Божих вибранців? Бог Той, що виправдує.** ³⁴**Хто ж той, що засуджує? Христос Ісус є Той, що вмер, надто й воскрес, – Він праворуч Бога, і Він і заступається за нас.** ³⁵Хто нас розлучить від любові Христової? Чи недоля, чи утиск, чи переслідування, чи голод, чи нагота, чи небезпека, чи меч? ³⁶Як написано: «За Тебе нас цілий день умертвляють, нас уважають за овець, приречених на закоління». ³⁷Але в цьому всьому ми перемагаємо Тим, Хто нас полюбив. ³⁸**Бо я пересвідчився, що ні смерть, ні життя, ні Анголи, ні влади, ні теперішнє, ні майбутнє, ні сили, ні вишина, ні глибина, ані інше яке створіння не зможе відлучити нас від любові Божої, яка в Христі Ісусі, Господі нашім!**

Турбота про Ізраїль

РОЗДІЛ 9

¹Кажу правду в Христі, не обманюю, як свідчить мені моє сумління через Духа Святого, ²що маю велику скорботу й невпинну муку для серця свого! ³Бо я бажав би сам бути відлучений від Христа замість братів моїх, рідних мені тілом; ⁴вони ізраїльтяни, що їм належить синівство, і слава, і завіти, і законодавство, і Богослужба, і обітници, ⁵що їхні й отці, і від них же

тілом Христос, що Він над усіма Бог, благословенний, навіки, амінь. ⁶Не так, щоб Слово Боже не збулося. Бо не всі ті ізраїльтяни, хто від Ізраїля, ⁷і не всі діти Авраамові, хто від насіння *його*, але: «в Ісаку буде насіння тобі». ⁸Цебто, не тілесні діти – то діти Божі, але діти обітниць признаються за насіння. ⁹А слово обітниць таке: «На той час прийду, і буде син у Сарі». ¹⁰І не тільки *це*, але й Ревекка зачала *дітей* від одного ложа отця нашого Ісака, ¹¹бо коли вони ще не народились, і нічого доброго чи злого не вчинили, – щоб позосталась постанова Божа у вибранні ¹²не від учинків, але від Того, Хто кличе, – сказано їй: «Більший служитиме меншому», ¹³як і написано: «Полюбив Я Якова, а Ісава зненавидів».

¹⁴Що ж скажемо? Може, в Бога неправда? Зовсім ні! ¹⁵Бо Він каже Мойсеєві: «Помилую, кого хочу помилувати, і змилосерджуся, над ким хочу змилосердитись». ¹⁶**Отож, не залежить це ні від того, хто хоче, ні від того, хто біжить, але від Бога, що милує.** ¹⁷Бо Писання говорить фараонові: «Власне на те Я поставив тебе, щоб на тобі показати Свою силу, і щоб звістилось по цілій землі Моє Ім'я». ¹⁸Отож, кого хоче – Він милує, і кого хоче – ожорсточує.

¹⁹А ти скажеш мені: «Чого ж іще Він докоряє, бо хто може противитись волі Його?» ²⁰Отже, хто ти, чоловіче, що ти сперечаєшся з Богом? Чи скаже твориво творцеві: Пощо ти зробив мене так? ²¹Чи ганчар не має влади над глиною, щоб із того самого місива зробити одну посудину на честь, а одну на нечесть? ²²Тож Бог, бажаючи показати гнів і виявити могутність Свою, щадив із великим терпінням посудини гніву, що готові були на погибель, ²³і щоб виявити багатство слави Своєї на посудинах милосердя, що їх приготував на славу, ²⁴на нас, що їх і покликав не тільки від юдеїв, але й від поган. ²⁵Як і в Осії Він говорить: «Назvu Своїм народом не людей Моїх, і не улюблену – улюбленою, ²⁶і на місці, де сказано їм: Ви не Мій народ, там названі будуть синами Бога Живого!» ²⁷А Ісая взиває про

Ізраїля: «Коли б число синів Ізраїлевих було, як морський пісок, то *тільки* останок спасеться, ²⁸бо вирок закінчений та скорочений учинить Господь на землі!» ²⁹І як Ісая віщував: «Коли б Господь Саваот не лишив нам насіння, то ми стали б, як Содом, і подібні були б до Гоморри!»

³⁰Що ж скажемо? Що погани, які не шукали праведності, досягли праведності, тієї праведності, що від віри, ³¹а Ізраїль, що шукав Закон праведності, не досяг Закону праведності. ³²Чому? Бо *шукали* не з віри, але якби з учинків Закону; вони-бо спіткнулись об камінь спотикання, ¹³³як написано: «Ось Я кладу на Сіоні камінь спотикання та скелю спокуси, і кожен, хто вірує в Нього, не посоромиться!»

Слово віри приносить спасіння

РОЗДІЛ 10

¹Браття, бажання мого серця й молитва до Бога за Ізраїля на спасіння. ²Бо я свідчу їм, що вони мають ревність про Бога, але не за розумом. ³Вони-бо, не розуміючи праведності Божої, і силкуючись поставити власну праведність, не покорились праведності Божій. ⁴Бо **кінець Закону – Христос на праведність кожному, хто вірує.**

⁵Мойсей-бо пише про праведність, що від Закону, що «людина, яка його виконує, буде ним жити». ⁶А про праведність, що від віри, говорить так: «Не кажи в своїм серці: Хто вийде на небо?», цебто звести додолу Христа, ⁷або: «Хто зійде в безодню?», цебто вивести з мертвих Христа. ⁸Але що каже *ще?* Близько тебе слово, – в устах твоїх і в серці твоїм», цебто слово віри, що його проповідуємо. ⁹**Бо коли ти устами своїми визнаватимеш Ісуса за Господа, і будеш вірувати в своїм серці, що Бог воскресив Його з мертвих, то спасешся,**

¹ Грецьке λίθος τοῦ προσκόμματος, церковнослов'янське ка́мень прѣтыкани́а, латинське lapis offensionis – камінь перешкоди, спотикання, спокуси.

¹⁰**бо серцем віруємо для праведності, а устами ісповідуємо для спасіння.** ¹¹Каже-бо Писання: «Кожен, хто вірує в Нього, не буде засоромлений». ¹²Бо нема різниці поміж юдеєм та гелленом, бо той же Господь є *Господом* усіх, багатий для всіх, хто кличе Його. ¹³**Бо «кожен, хто покличе Господне Ім'я, буде спасений».**

¹⁴Але як покличуть *Того*, в Кого не ввірували? А як увірують у *Того*, що про Нього не чули? А як почують без проповідника? ¹⁵І як будуть проповідувати, коли не будуть послані? Як написано: «Які гарні ноги благовісників миру, благовісників добра». ¹⁶Але не всі послухались Євангелії. Бо Ісая каже: «Господи, хто повірив тому, що почув від нас?» ¹⁷**Тож віра від слухання, а слухання через Слово Христове.** ¹⁸Та кажу: Чи не чули вони? Отож: «По всій землі їхній голос пішов, і їхні слова в кінці світу!» ¹⁹Але кажу: Чи Ізраїль не знав? Перший Мойсей говорить: «Я викличу заздрість у вас не народом, – роздражню вас нерозумним народом». ²⁰А Ісая сміливо говорить: «Знайшли Мене ті, хто Мене не шукав, відкрився Я тим, хто не питався про Мене!» ²¹А про Ізраїля каже: «Я руки Свої цілий день простягав до людей неслухняних і суперечних!»

Ізраїля не відкинуто

РОЗДІЛ 11

¹Отож я питаю: Чи ж Бог відкинув народа Свого? Зовсім ні! Бо й я ізраїльтянин, із насіння Авраамового, Веняминового племені. ²Не відкинув Бог народа Свого, що його перше знав. Чи ви не знаєте, що говорить Писання, *де* «про Іллю», як він скаржитья Богові на Ізраїля, кажучи: ³«Господи, вони повбивали пророків Твоїх, і Твої жертovníки поруйнували, і лишився я сам, і шукають моєї душі». ⁴Та що каже йому *Божа* відповідь:

¹ «Шукати душу» – чигати на кого, бажати вбити. Пор. Мт. 2:20. Тут душа – життя.

«Я для Себе зоставив сім тисяч мужа, що перед Ваалом колін не схилили». ⁵Також і теперішнього часу залишився останок за вибором благодаті. ⁶А коли за благодаттю, то не з учинків, інакше благодать не була б благодаттю. А коли з учинків, то *це* більше не благодать, інакше вчинок не є вже вчинок. ⁷Що ж? Чого Ізраїль шукає, того не одержав, та одержали вибрані, а останні затверділи, ⁸як написано: «Бог дав їм духа засипання, очі, щоб не бачили, і вуха, щоб не чули, аж до сьогоднішнього дня». ⁹А Давид каже: «Нехай станеться стіл¹ їхній за сітку й за пастку, і на спокусу, та їм на заплату; ¹⁰нехай потемніють їхні очі, щоб не бачили, хай назавжди зігнеться хребет їхній!»

¹¹Тож питаю: Чи ж спіткнулись вони, щоб упасти? Зовсім ні! Але з їхнього занепаду – спасіння поганам, щоб викликати заздрість у них. ¹²А коли їхній занепад – багатство для світу, а їхнє упокорення – багатство поганам, – скільки ж більш повнота їхня?

¹³Кажу-бо я вам, поганам: через те, що я апостол поганів, я хвалю свою службу, ¹⁴може, як викличу заздрість у своїх за тілом, і спасу декого з них. ¹⁵Коли ж відкинення їх – то примирення світу, то що *їхнє* прийняття, як не життя з мертвих? ¹⁶А коли святий первісток, то й тісто *святе*; а коли святий корінь, то й віття *святе*. ¹⁷Коли ж деякі з галузок відломилися, а ти, будши дике оливне дерево, прищепився між них і став спільником товщу оливного кореня, ¹⁸то не вихваляйся перед галузками; а коли вихваляєшся, то *знай*, що не ти носиш кореня, але корінь тебе. ¹⁹Отже скажеш: «Галузки відломилися, щоб я прищепився». ²⁰Добре. Вони відломилась невірством, а ти тримаєшся вірою; не величайся, але бійся. ²¹Бо коли Бог природних галузок не пожалував, то Він і тебе не пожалує! ²²Отже, бач добрість і суворість Божу, – на відпалих суворість, а на тебе добрість Божа, коли перебудеш у доброті, коли ж ні, то й ти будеш відтятий. ²³Та й вони, коли не зостануться

¹ Грецьке *τράπεζα* – стіл для їди, їжа.

в невірстві, прищепляться, бо має Бог силу їх знов прищепити. ²⁴Бо коли ти відтятий з оливки, дикої з природи, і проти природи защеплений до доброї оливки, то скільки ж більше ті, що природні, прищепляться до своєї власної оливки?

²⁵Бо не хочу я, браття, щоб ви не знали цієї таємниці, – щоб не були ви високої думки про себе, що жорстокість сталась Ізраїлеві почасти, аж поки не ввійде повне число поган, ²⁶і так увесь Ізраїль спасеться, як написано: «Прийде з Сіону Спаситель, і відверне безбожність від Якова, ²⁷і це завіт їм від Мене, коли відійму гріхи їхні!» ²⁸Тож вони за Євангелією вороги ради вас, а за вибором – улюблені ради отців. ²⁹Бо дари й покликання Божі невідмінні. ³⁰Бо як і ви були колись неслухняні Богові, а тепер помилувані через їхній непослух, ³¹так і вони тепер спротивились для помилування вас, щоб і самі були помилувані. ³²Бо замкнув Бог усіх у непослух, щоб помилувати всіх.

³³**О глибино багатства, і премудрості, і знання Божого! Які невідомі присуди Його, і недосліджені дороги Його!** ³⁴«Бо хто розум Господній пізнав? Або хто був дорадник Йому? ³⁵Або хто давніш Йому дав, і йому буде віддано?» ³⁶**Бо все з Нього, через Нього і для Нього! Йому слава навіки. Амінь.**

Віддане служіння

РОЗДІЛ 12

¹Тож благаю вас, браття, через Боже милосердя, – повіддавайте ваші тіла на жертву живу, святу, приємну Богові, як розумну службу вашу, ²і не стосуйтеся до віку цього, але перемініться відновою вашого розуму, щоб пізнати вам, що то є воля Божа, – добро, приємність та досконалість.

³Через дану мені благодать кажу кожному з вас не думати *про себе* більш, ніж належить думати, але думати скромно,

у міру віри, як кожному Бог наділив. ⁴Бо як в однім тілі маємо багато членів, а всі члени мають не однакове діяння, ⁵так багато нас є одне тіло в Христі, а зосібна ми один одному члени. ⁶І ми маємо різні дари, згідно з благодаттю, даною нам: коли пророцтво – то *виконуй його* в міру віри, ⁷а коли служіння – *будь* на служіння, коли вчитель на навчання, ⁸коли втішитель – на потішання, хто подає – у простоті, хто головує – то з пильністю, хто милосердствує – то з привітністю! ⁹Любов *нехай буде* нелицемірна; ненавидьте зло та туліться до доброго! ¹⁰Любіть один одного братньою любов'ю; випереджайте один одного пошаною! ¹¹У ревності не лінуйтеся, духом палайте, служіть Господеві, ¹²**тіштесь надією, утиски терпіль, перебувайте в молитві**, ¹³беріть уділ у потребах святих, будьте гостинні до чужинців! ¹⁴Благословляйте тих, хто вас переслідує; благословляйте, а не проклинайте! ¹⁵**Тіштесь з тими, хто тішиться, і плачте з отими, хто плаче!** ¹⁶Думайте між собою однаково; не величайтеся, але наслідуйте слухняних; «не вважайте за мудрих себе!» ¹⁷Не платіть нікому злом за зло, дбайте про добре перед усіма людьми! ¹⁸**Коли можливо, якщо це залежить від вас, – живіть у мирі зо всіма людьми!** ¹⁹Не мстіться самі, улюблені, але дайте місце гніву *Божому*, бо написано: «Мені помста *належить*, Я відплачу, – говорить Господь». ²⁰Отож, як твій ворог голодний, – нагодуй його; як він прагне, – напій його, бо, роблячи це, ти згортаєш розпалене вугілля йому на голову. ²¹**Не будь переможений злом, але перемагай зло добром!**

Коріться своїй владі

РОЗДІЛ 13

¹Нехай кожна людина кориться вищій владі, бо немає влади, як не від Бога, і влади існуючі встановлені від Бога. ²Тому-той, хто противиться владі, противиться Божій

постанові; а ті, хто противиться, самі візьмуть осуд на себе. ³Бо володарі – пострах не на добрі діла, а на злі. Хочеш не боятися влади? Роби добро, і матимеш похвалу від неї, ⁴бо *володар* – Божий слуга, тобі на добро. А як чиниш ти зле, то бійся, бо недармо він носить меча, він-бо Божий слуга, месник у гніві злочинцеві! ⁵Тому треба коритися не тільки ради *страху* кари, але й ради сумління. ⁶Через це ви й податки даєте, бо вони служителі Божі, саме тим завжди зайняті. ⁷Тож віддайте належне усім: кому податок – податок, кому мито – мито, кому страх – страх, кому честь – честь.

⁸Не будьте винні нікому нічого, крім того, щоб любити один одного. Бо хто іншого любить, той виконав Закон. ⁹Бо заповіді: «Не чини перелюбу», «Не вбивай», «Не кради», «Не свідкуй неправдиво», «Не пожадай» й які інші, вони містяться всі в цьому слові: «Люби свого ближнього, як самого себе!» ¹⁰Любов не чинить зла ближньому, тож **любов – виконання Закону**.

¹¹І це тому, що знаєте час, що пора нам уже пробудитись від сну. Бо тепер спасіння ближче до нас, аніж тоді, коли ми ввірували. ¹²**Ніч минула, а день наблизився, тож відкиньмо вчинки темряви й зодягнімось у зброю світла.** ¹³Як удень, поступаймо добродібно, не в гульні та п'янстві, не в перелюбі та розпусті, не в сварні та заздрощах, ¹⁴але зодягніться Господом Ісусом Христом, а догодження тілу не обертайте на пожадливість!

Принципи сумління Коріться своїй владі

РОЗДІЛ 14

¹Слабого в вірі приймайте, *але* не для суперечок про погляди. ²Один-бо вірує, що *можна* їсти все, а немічний споживає ярину. ³Хто їсть, нехай не погорджує тим, хто не їсть. А хто

не їсть, нехай не осуджує того, хто їсть, – Бог-бо прийняв його. ⁴Ти хто такий, що судиш чужого раба? Він для пана свого стоїть або падає; але він устоїть, бо має Бог силу поставити його. ⁵Один вирізняє день від дня, інший же про кожен день судить *однаково*. Нехай кожен за власною думкою тримається свого переконання. ⁶Хто вважає на день, – для Господа вважає, а хто не вважає на день, – для Господа не вважає. Хто їсть, – для Господа їсть, бо дякує Богові. А хто не їсть, – для Господа не їсть, і дякує Богові. **7**Бо ніхто з нас не живе сам для себе, і не вмирає ніхто сам для себе. **8**Бо коли живемо – для Господа живемо, і коли вмираємо – для Господа вмираємо. **І чи живемо, чи вмираємо – ми Господні!** ⁹Бо Христос на те й умер, і ожив, щоб панувати і над мертвими, і над живими. ¹⁰А ти нащо осуджуєш брата свого? Чи чого ти погорджуєш братом своїм? Бо всі станемо перед судним престолом Божим. ¹¹Бо написано: «Я живу, – каже Господь, – і схилиться кожне коліно переді Мною, і визнає Бога кожен язик!» ¹²Тому кожен із нас сам за себе дасть відповідь Богові.

¹³Отож, не будемо більше осуджувати один одного, але краще судіть про те, щоб не давати братові спотикання та спокуси. ¹⁴Я знаю, і пересвідчений у Господі Ісусі, що нема нічого нечистого в самому собі; тільки коли хто вважає що за нечисте, тому воно нечисте. ¹⁵Коли ж через поживу сумує твій брат, то вже не за любов'ю поводишся ти, – не губи своєю поживою того, за кого Христос умер. ¹⁶Нехай ваше добре не зневажається. **17**Бо **Царство Боже не пожива й питво, але праведність, і мир, і радість у Дусі Святім.** ¹⁸Хто цим служить Христові, той Богові милий і шанований поміж людьми. ¹⁹Отож, пильнуймо про мир, та про те, що на збудування один одного! ²⁰Не руйнуй діла Божого ради поживи, – усе-бо чисте, але зле людині, що їсть на спотикання. ²¹Добре не їсти м'яса, ані пити вина, ані *робити* такого, від чого брат твій гіршиться,

або спокушується, або слабне. ²²Ти маєш віру? Май її сам про себе перед Богом. Блаженний той, хто не осуджує самого себе за те, про що випробовується! ²³А хто має сумнів, коли їсть, буде осуджений, бо не *робить* із віри, **а що не від віри, те гріх.**

Самопожертва заради інших Коріться своїй владі

РОЗДІЛ 15

¹Ми, сильні, повинні нести слабості безсилих, а не собі догоджати. ²Кожен із нас нехай догоджає ближньому на добро для збудування. ³Бо й Христос не Собі догоджав, але як написано: «Зневаги тих, хто Тебе зневажає, упали на Мене». ⁴А все, що давніше написано, написано нам на науку, щоб терпінням і потіхою з Писання ми мали надію. ⁵А Бог терпеливості й потіхи нехай дасть вам бути однодумними між собою за Христом Ісусом, ⁶щоб ви однодушно, одними устами славили Бога й Отця Господа нашого Ісуса Христа.

⁷Приймайте тому один одного, як і Христос прийняв нас до Божої слави.

⁸Кажу ж, що Христос для обрізаних став за служку ради Божої правди, щоб отцям потвердити обітниці, ⁹а для поган – щоб славили Бога за милосердя, як написано: «Тому я хвалитиму Тебе, Господи, серед поган, і Ім'я Твоє буду виспівувати!» ¹⁰І ще каже: «Тіштесь, погани, з народом Його!» ¹¹І ще: «Хваліть, усі погани, Господа, виславляйте Його, усі люди!» ¹²І ще каже Ісая: «Буде корінь Єссеїв, що постане, щоб панувати над поганами, – погани на Нього надіяться будуть!» ¹³Бог же надії нехай вас наповнить усякою радістю й миром у вірі, щоб ви збагатились надією, силою Духа Святого!

¹⁴І я про вас сам пересвідчений, браття мої, що й самі ви повні добрості, наповнені всяким знанням, і можете й один

одного навчати. ¹⁵А писав я вам почасти трохи сміліше, якби вам нагадуючи благодаттю, що дана мені від Бога, ¹⁶щоб був я слугою Христа Ісуса між поганями, і виконував святу службу Євангелії Божої, щоб приношення поган стало приємне й освячене Духом Святим. ¹⁷Тож маю я чим похвалитись у Христі Ісусі, щодо Божих речей, ¹⁸бо не смію казати того, чого не зробив через мене Христос на послух поган, словом і чином, ¹⁹силою ознак і чудес, силою Духа Божого, так що я поширив Євангелію Христову від Єрусалиму й околиць аж до Ілліріка. ²⁰При тому пильнував я звіщати Євангелію не там, де Христове Ім'я було знане, щоб не будувати на основі чужій, ²¹але як написано: «Кому не звіщалося про Нього, побачать, і ті, хто не чув, зрозуміють!»

²²Тому часто я мав перешкоди, щоб прибути до вас. ²³А тепер, не маючи більше місця в країнах оцих, але з давніх літ мавши бажання прибути до вас, ²⁴коли тільки піду до Іспанії, прибуду до вас. Бо маю надію, як буду проходити, побачити вас, і що ви проведете мене туди, коли перше почасти матиму я задоволення з вами *побути*. ²⁵А тепер я йду до Єрусалиму послужити святим, ²⁶бо Македонія й Ахая визнали за добре подати деяку поміч незаможним святим, що в Єрусалимі живуть. ²⁷Бо визнали за добре, та й боржники вони їхні. Бо коли погани стали спільниками в їх духовнім, то повинні й у тілеснім послужити їм. ²⁸Як це докінчу та достачу їм плід цей, тоді через ваше *місто* я піду до Іспанії. ²⁹І знаю, що коли прийду до вас, то прийду в повноті Христового благословення.

³⁰Благаю ж вас, браття, Господом нашим Ісусом Христом і любов'ю Духа, – помагайте мені в молитвах за мене до Бога, ³¹щоб мені визволитися від неслухняних в Юдеї, і щоб служба моя в Єрусалимі була приємна святим, ³²щоб із волі Божої з радістю прийти до вас і відпочити з вами! ³³А Бог миру *нехай буде* зо всіма вами. Амінь.

Привітання та висловлення любові Корінсья своїй владі

РОЗДІЛ 16

¹Поручаю ж вам сестру нашу Фіву, служебницю Церкви в Кенхреях, ²щоб ви прийняли її в Господі, як личить святим, і допомагайте їй, у якій речі буде вона чого потребувати від вас, бо й вона опікунка була багатьом і самому мені.

³Вітайте Прискиллу й Акилу, співробітників моїх у Христі Ісусі, – ⁴що голови свої за душу мою клали, яким не я сам дякую, але й усі Церкви з поган, – і їхню домашню Церкву. ⁵Вітайте улюбленого мого Епенета, – він первісток Ахаї для Христа. ⁶Вітайте Марію, що напрацювалася багато для вас. ⁷Вітайте Андроніка й Юнія, родичів моїх і співв'язнів моїх, що славні вони між апостолами, що й у Христі були перше мене. ⁸Вітайте Амплія, мого улюбленого в Господі. ⁹Вітайте Урбана, співробітника нашого в Христі, і улюбленого мого Стахія. ¹⁰Вітайте Апеллеса, випробуваного в Христі. Вітайте Аристовулових. ¹¹Вітайте мого родича Іродіона. Вітайте Наркисових, що в Господі. ¹²Вітайте Трифену й Трифосу, що працюють у Господі. Вітайте улюблену Персиду, що багато попрацювала в Господі. ¹³Вітайте вибраного в Господі Руфа, і матір його та мою. ¹⁴Вітайте Асинкрита, Флегонта, Єрма, Патрова, Єрмія і братів, що з ними. ¹⁵Вітайте Філолога та Юлію, Нірея й сестру його, і Олімпіяна, і всіх святих, що з ними. ¹⁶Вітайте один одного святим поцілунком. Вітають вас усі Церкви Христові!

¹⁷Благаю ж вас, браття, щоб ви остерігалися тих, хто чинить розділення й згіршення проти науки, якої ви навчилися, і уникайте їх, ¹⁸бо такі не служать Господеві нашому Ісусу Христу, але власному череву; вони добрими та гарними словами зводять серця простодушних. ¹⁹Ваша ж слухняність дійшла до всіх. І я тішусь за вас, але хочу, щоб були ви мудрі в доброму, а прості в злому. ²⁰А Бог миру потопче незабаром сатану під ваші ноги. Благодать Господа нашого Ісуса Христа *нехай буде з вами! Амінь.*

²¹Вітає вас мій співробітник Тимофій, і Лукій, і Ясон, і Сосипатр, мої родичі. ²²Вітаю вас у Господі й я, Тертій, що цього листа написав. ²³Вітає вас Гай, гостинний для мене й цілої Церкви. Вітає вас міський доморядник Ераст і брат Кварт. ²⁴Благодать Господа нашого Ісуса Христа *нехай буде* зо всіма вами! Амінь. ²⁵А Тому, хто може поставити вас міцно згідно з моєю Євангелією й проповіддю Ісуса Христа, за об'явленням таємниці, що від вічних часів була замовчана, ²⁶а тепер виявлена, і через пророцькі писання, з наказу вічного Бога, на послух вірі по всіх народах провіщена, – ²⁷єдиному мудрому Богові, через Ісуса Христа, слава навіки! Амінь¹.

¹ Вірші 24–27 знаходяться не по всіх грецьких тестах. А в деяких текстах вони стоять на кінці розділу 14.

ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ДО КОРИНТЯН СВ. АПОСТОЛА ПАВЛА

Заклик до єдності

РОЗДІЛ 1

¹Павло, волею Божою покликаний за апостола Ісуса Христа, і брат Состен, ²Божій Церкві, що в Коринті, посвяченим у Христі Ісусі, покликаним святим, зо всіма, що на всякому місті прикликають Ім'я Господа нашого Ісуса Христа, їхнього і нашого, – ³благодать вам і мир від Бога Отця нашого й Господа Ісуса Христа!

⁴Я завжди дякую моєму Богові за вас, через Божу благодать, що була вам дана в Христі Ісусі, ⁵бо ви всім збагатилися в Ньому, – словом усяким і всяким знанням, ⁶бо свідощтво Христове між вами утвердилось, ⁷так що не маєте недостачі в жоднім дарі благодаті ви, що очікуєте з'явлення Господа нашого Ісуса Христа. ⁸Він вас утвердить до кінця неповинними бути дня Господа нашого Ісуса Христа! **⁹Вірний Бог, що ви через Нього покликані до спільноти Сина Його Ісуса Христа, Господа нашого.**

¹⁰Тож благаю вас, браття, Ім'ям Господа нашого Ісуса Христа, щоб ви всі говорили те саме, і щоб не було поміж вами поділення, але щоб були ви поєднані в однім розумінні та в думці одній! ¹¹Бо стало відомо мені про вас, мої браття, від Хлоїних, що між вами суперечки. ¹²А кажу я про те, що з вас кожен говорить: я ж Павлів, а я Аполлосів, а я Кифин¹, а я Христів.

¹ Арамейське слово kefa і грецьке πέτρα означають те саме: камінь, скеля. Тому Кифа й Петро (імена Симона) означають те саме: камінь, скеля. Пор. Ів. 1:42.

¹³Чи ж Христос поділився? Чи ж Павло був розп'ятий за вас? Чи в Павлове ім'я ви христились? ¹⁴Дякую Богові, що я ані одного з вас не христив, окрім Кріспа та Гая, ¹⁵щоб ніхто не сказав, ніби я охристив у ім'я своє. ¹⁶Охристив же я й дім Степанів; більш не знаю, чи христив кого іншого я. ¹⁷Бо Христос не послав мене, щоб христити, а звіщати Євангелію, і *то* не в мудрості слова, щоб безсилим не став хрест Христа.

Божа мудрість

¹⁸Бо ж **слово про хреста тим, що гинуть, – то глупота, а для нас, що спасаємось, – Сила Божа!** ¹⁹Бо написано: «Я погублю мудрість премудрих, а розум розумних відкину!» ²⁰Де мудрий? Де книжник? Де дослідувач віку цього? Хіба Бог мудрість світу цього не змінив на глупоту? ²¹Через те ж, що світ мудрістю не зрозумів Бога в мудрості Божій, то Богові вгодно було спасти віруючих через дурість проповіді. ²²Бо й юдеї жадають ознак, і греки пошукують мудрості, ²³**а ми проповідуємо Христа розп'ятого**, – для юдеїв згіршення, а для греків – безумство, ²⁴а для самих покликаних юдеїв та греків – Христа, Божу силу та Божую мудрість! ²⁵Бо Боже *й* немудре – розумніше воно від людей, а Боже *немічне* – сильніше воно від людей!

²⁶Дивіться-бо, браття, на ваших покликаних, що небагато хто мудрі за тілом, небагато хто сильні, небагато хто шляхетні. ²⁷Але Бог вибрав немудре світу, щоб засоромити мудрих, і *немічне* світу Бог вибрав, щоб засоромити сильне, ²⁸і простих світу, і погорджених, і незначних вибрав Бог, щоб значне знівечити, ²⁹так щоб не хвалилося перед Богом жадне тіло. ³⁰А з Нього ви в Христі Ісусі, що став нам мудрістю від Бога, – праведністю ж, і освяченням, і відкупленням, ³¹щоб *було*, як написано: «Хто хвалиться, нехай хвалиться Господом!»

Павлова довіра Духу

РОЗДІЛ 2

¹А я, як прийшов до вас, браття, не прийшов вам звіщати про Боже свідоцтво з добірною мовою або мудрістю, ²бо я надумавсь нічого між вами не знати, крім Ісуса Христа, і Того розп'ятого... ³І я в вас був у немочі, і в страху, і в великім тремтінні. ⁴І слово моє й моя проповідь – не в словах переконливих людської мудрості, але в доказі духа та сили, ⁵щоб була віра ваша не в мудрості людській, але в силі Божій!

⁶А ми говоримо про мудрість між досконалими, але мудрість не віку цього, ані володарів цього віку, що гинуть, ⁷але ми говоримо Божу мудрість у таємниці, приховану, яку Бог перед віками призначив нам на славу, ⁸яку ніхто з володарів цього віку не пізнав; коли б бо пізнали, то не розп'яли б вони Господа слави! ⁹Але, як написано: «Чого око не бачило й вухо не чуло, і що на серце людині не впало, те Бог приготував тим, хто любить Його!» ¹⁰А нам Бог відкрив це Своїм Духом, – усе-бо досліджує Дух, навіть Божі глибини. ¹¹Хто-бо з людей знає речі людські, окрім людського духа, що в нім проживає? Так само не знає ніхто й речей Божих, окрім Духа Божого. ¹²А ми прийняли духа не світу, але Духа, що з Бога,¹ щоб знати про речі, від Бога даровані нам, ¹³що й говоримо не вивченими словами людської мудрості, але вивченими від Духа Святого, порівнюючи духовне до духовного. ¹⁴А людина тілесна не приймає речей, що від Божого Духа, бо їй *це* глупота, і вона зрозуміти їх не може, бо вони розуміються *тільки* духовно. ¹⁵Духовна ж людина судить усе, а її судити не може ніхто. ¹⁶Бо «хто розум Господній пізнав, який би його міг навчати?» А ми маємо розум Христів!

¹ Грецьке τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ – з Бога.

Основи для життя

РОЗДІЛ 3

¹І я, браття, не міг говорити до вас, як до духовних, але як до тілесних, як до немовлят у Христі. ²Я вас годував молоком, а не *твердою* їжею, бо ви не могли *її їсти*, та й тепер ще не можете, ³бо ви ще тілесні. Бо коли заздрість та суперечки між вами, то чи ж ви не тілесні, і хіба не полюдському робите? ⁴Бо коли хто каже: «Я ж Павлів», а інший: «Я Аполлосів», то чи ж ви не тілесні? ⁵Бо хто ж Аполлос? Або хто то Павло? Вони тільки служителі, що ви ввірували через них, і то скільки кому дав Господь. ⁶Я посадив, Аполлос поливав, Бог же зростив, ⁷тому ані той, хто садить, ані хто поливає, є щось, але Бог, що родить! ⁸І хто садить, і хто поливає – одне, і кожен одержить свою нагороду за працею своєю! ⁹Бо ми співробітники Божі, а ви – Боже поле, Божа будівля.

¹⁰Я за благодаттю Божою, що дана мені, як мудрий будівничий, основу поклав, а інший буде на ній; але нехай кожен пильнує, як він буде на ній! **¹¹Ніхто-бо не може покласти іншої основи, окрім покладеної, а вона – Ісус Христос.** ¹²А коли хто на цій основі буде з золота, срібла, дорогоцінного каміння, із дерева, сіна, соломи, ¹³то буде виявлене діло кожного, бо виявить день, тому що він вогнем об'являється, і вогонь діло кожного випробує, яке воно є. ¹⁴І коли чие діло, яке збудував *хто*, устоїть, то той нагороду одержить; ¹⁵коли ж діло згорить, той матиме шкоду, та сам він спасеться, але так, як через вогонь.

¹⁶Чи не знаєте ви, що ви – Божий храм, і Дух Божий у вас пробуває? ¹⁷Як хто нівечить Божого храма, того знівечить Бог, бо храм Божий святий, а *храм* той – то ви!

¹⁸Хай не зводить ніхто сам себе. Як кому з вас здається, що він мудрий в цім віці, нехай стане нерозумним, щоб бути премудрим. ¹⁹Цьогосвітня-бо мудрість – у Бога глупота, бо написано: «Він ловить премудрих у хитрощах їхніх!»

²⁰І знову: «Знає Господь думки мудрих, що марнотні вони!»
²¹Тож нехай ніхто не хвалиться людьми, бо все ваше: ²²чи Павло, чи Аполлос, чи Кифа, чи світ, чи життя, чи смерть, чи теперішнє, чи майбутнє – усе ваше, ²³**ви ж Христові, а Христос – Божий!**

Служителі Христа

РОЗДІЛ 4

¹Нехай кожен нас так уважає, якби служителів Христових і доморядників Божих таємниць; ²а що ще шукається в доморядниках, – щоб кожен був знайдений вірним. ³А для мене то найменше, щоб судили мене ви чи суд людський, бо я й сам не суджу себе. ⁴Я-бо проти себе нічого не знаю, але цим не виправдуюсь; Той же, Хто судить мене, то Господь. ⁵Тому не судіть передчасно нічого, аж поки не прийде Господь, що й висвітлить таємниці темряви та виявить задуми сердець, і тоді кожному буде похвала від Бога.

⁶Оце ж *усе*, браття, приклав я до себе й Аполлоса ради вас, щоб від нас ви навчилися думати «не більш, як написано», щоб ви не чванились один за одним перед іншим. ⁷Хто-бо тебе вирізняє? Що ти маєш, чого б ти не взяв? А коли ж бо ти взяв, чого чванишся, ніби не взяв? ⁸Ви вже нагодовані, ви вже збагатилися, без нас ви царюєте. І коли б то ви стали царювати, щоб і ми царювали з вами! ⁹Бо я думаю, що Бог нас, апостолів, поставив за найостанніших, мов на смерть засуджених, бо ми стали дивовищем світові, – і Анголам, і людям. ¹⁰Ми нерозумні Христа ради, а ви мудрі в Христі; ми слабкі, ви ж міцні; ви славні, а ми безчесні! ¹¹Ми до цього часу і голодуємо, і прагнемо, і нагі ми, і катовані, і тиняємось, ¹²і трудимось, працюючи своїми руками. Коли нас лихословлять, ми благословляємо; як нас переслідують, ми терпимо; ¹³як лають, ми молимося; ми стали, як сміття *те* для світу, аж досі ми всім, як *ті* викидки!

¹⁴Не пишу це для того, щоб вас осоромити, але остерігаю, як своїх любих дітей. ¹⁵Бо хоч би ви мали десять тисяч наставників у Христі, та отців не багато; а я вас породив у Христі Ісусі через Євангелію... ¹⁶Тож благаю я вас: будьте наслідувачами мене! ¹⁷Для цього послав я до вас Тимофія, що для мене улюблений і вірний син у Господі, – він вам нагадає шляхи мої в Христі Ісусі, як навчаю я скрізь у кожній Церкві. ¹⁸Деякі згорділи, так немов би не мав я прийти до вас. ¹⁹Та небавом прийду до вас, як захоче Господь, і пізнаю не слово згорділих, але силу. ²⁰Бо Царство Боже не в слові, а в силі. ²¹Чого хочете? Чи прийти до вас з києм, чи з любов'ю та з духом лагідності?

Засудження перелюбу

РОЗДІЛ 5

¹Всюди чути, що між вами перелюб, і то такий перелюб, який і між поганами незнаний, – що хтось має *за дружину собі* дружину батькову... ²І ви завеличалися, а не засмутились радніш, щоб був вилучений з-поміж вас, хто цей учинок зробив. ³Отож я, відсутній тілом, та присутній духом, уже розсудив, як присутній *між вами*: того, хто так учинив це, ⁴у Ім'я Господа Ісуса, як зберетеся ви та мій дух, із силою Господа нашого Ісуса, – ⁵віддати такого сатані на погибель тіла, щоб дух спасся Господнього дня! ⁶Величання ваше не добре. Хіба ви не знаєте, що мала розчина все тісто заквашує? ⁷Отож, очистьте стару розчину, щоб стати вам новим тістом, бо ви прісні, бо наша **Пасха, Христос, за нас у жертву принесений**. ⁸Тому святкуймо не в давній розчині, ані в розчині злоби й лукавства, але в опрісноках чистості та правди! ⁹Я писав вам у листі не єднатися з перелюбниками, – ¹⁰але не взагалі з цьогосвітніми перелюбниками, чи з користолюбцями, чи з хижакими, чи з ідолянами, бо ви мушили були б відійти від світу. ¹¹А тепер я писав вам не єднатися з тим, хто зветься братом, та є перелюбник, чи користолюбець,

чи ідолянин¹, чи злоріка, чи п'яниця, чи хижак, – із такими навіть не їсти! ¹²Бо що ж мені судити й чужих? Чи ви не судите своїх? ¹³А чужих судить Бог. Тож вилучіть лукавого з-поміж себе самих!

Відмова від судочинства

РОЗДІЛ 6

¹Чи посміє хто з вас, маючи справу до іншого, судитися в неправедних, а не в святих? ²Хіба ви не знаєте, що святі світ судитимуть? Коли ж будете ви світ судити, то чи ж ви негідні судити незначні справи? ³Хіба ви не знаєте, що ми будемо судити Анголів, а не тільки життєве? ⁴А ви, коли маєте суд за життєве, то ставите *суддями* тих, хто нічого не значить у Церкві. ⁵Я на сором *це* вам говорю. Чи ж між вами немає ні одного мудрого, щоб він міг розсудити між братами своїми? ⁶Та брат судиться з братом, – і то перед невірними! ⁷Тож уже для вас сором зовсім, що суди між собою ви маєте. Чому краще не терпите кривди? Чому краще не маєте шкоди? ⁸Але ви самі кривду чините та обдираєте, та ще братів... ⁹Хіба ви не знаєте, що неправедні не впадкують Божого Царства? Не обманюйте себе: ні розпусники, ні ідоляни, ні перелюбники, ні блудодійники, ні мужоложники, ¹⁰ні злодії, ні користолюбці, ні п'яниці, ні злоріки, ні хижаки – Царства Божого не впадкують вони! ¹¹І такими були дехто з *вас*, але ви обмились, але освятились, але виправдались Іменем Господа Ісуса Христа й Духом нашого Бога.

Тіло Господнє

¹²Усе мені можна, та не все на пожиток. Усе мені можна, але мною ніщо володіти не повинно. ¹³Їжа для черева, і черево для їжі, але Бог одне й друге понищить. А тіло не для

¹ Ідолянин – ідолослужитель, хто служить ідолам.

розпусти, але для Господа, і Господь для тіла. ¹⁴Бог же й Господа воскресив, воскресить Він і нас Своєю силою!

¹⁵Хіба ви не знаєте, що ваші тіла – то члени Христові? Отож, узявши члени Христові, зроблю їх членами розпусниці? Зовсім ні! ¹⁶Хіба ви не знаєте, що той, хто злучується з розпусницею, стає одним тілом *із нею*? Бо каже: «Обидва ви будете тілом одним». ¹⁷А хто з Господом злучується, стає одним духом *із Ним*. ¹⁸Утікайте від розпусти. Усякий-*бо* гріх, що його чинить людина, є поза тілом. А хто чинить розпусту, той грішить проти власного тіла. ¹⁹Хіба ви не знаєте, що ваше тіло – то храм Духа Святого, що живе Він у вас, якого від Бога ви маєте, і ви не свої? ²⁰**Бо дорого куплені ви. Отож прославляйте Бога в тілі своєму та в дусі своєму, що Божі вони!**

Про подружнє життя

РОЗДІЛ 7

¹А про що ви писали мені, то добре було б чоловікові не дотикатися жінки. ²Але *щоб уникнути* розпусти, нехай кожен *муж* має дружину свою, і кожна *жінка* хай має свого чоловіка. ³Нехай віддає чоловік *своїй* дружині потрібну любов, так же само й чоловікові дружина. ⁴Дружина не володіє над тілом своїм, але чоловік; так же само й чоловік не володіє над тілом своїм, але дружина. ⁵Не вхиляйтесь одне від одного, хіба що дочасно за згодою, щоб бути в пості та молитві, та й сходьтесь знову до купи, щоб вас сатана не спокушував вашим нестриманням. ⁶А це говорю вам як раду, а не як наказ. ⁷Бо хочу, щоб усі чоловіки були, як і я; але кожен має від Бога свій дар, – один так, інший так.

⁸Говорю ж неодруженим і вдовам: добре їм, як вони позостануться *так*, як і я. ⁹Коли ж не втримаються, – нехай одружуються, бо краще женитися, ніж розпалятися. ¹⁰А тим, що побрались, наказую не я, а Господь: Нехай не розлучається

дружина зі своїм чоловіком! ¹¹А коли ж і розлучиться, хай зостається незаміжня, або з чоловіком своїм хай помириться, – і не відпускати чоловікові дружини! ¹²Іншим же я говорю, не Господь: коли який брат має дружину невіруючу, і згідна вона жити з ним, – нехай він не лишає її. ¹³І жінка, як має чоловіка невіруючого, а той згоден жити з нею, – нехай не лишає його. ¹⁴Чоловік-бо невіруючий освячується в дружині, а дружина невіруюча освячується в чоловікові. А інакше нечисті були б ваші діти, тепер же святі. ¹⁵А як хоче невіруючий розлучитися, хай розлучиться, – не неволиться брат чи сестра в такому разі, бо покликав нас Бог до миру. ¹⁶Звідки знаєш ти, дружино, чи не спасеш чоловіка? Або звідки знаєш, чоловіче, чи не спасеш дружини?

¹⁷Нехай тільки так ходить кожен, як кому Бог призначив, як Господь покликав його. І так усім Церквам я наказую. ¹⁸Хто покликаний в обрізанні, – нехай він *того* не цурається; чи покликаний хто в необрізанні, – нехай не обрізується. ¹⁹Обрізання ніщо, і ніщо необрізання, а *важливе* – дотримування Божих заповідей. ²⁰Нехай кожен лишається в стані такому, в якому покликаний був. ²¹Чи покликаний ти рабом? Не турбуйся *про те*. Але коли й можеш стати вільним, то використай краще *це*. ²²Бо покликаний в Господі раб – визволенець Господній; так само покликаний і визволенець – він раб Христа. ²³**Ви дорого куплені, – тож не ставайте рабами людей!** ²⁴Браття, кожен *із вас*, в яким стані покликаний, хай у тім перед Богом лишається!

²⁵Про дівчат же не маю наказу Господнього, але даю раду як той, хто одержав від Господа милість будь вірним. ²⁶Отож за сучасного утиску добрим уважаю я те, що чоловікові добре лишатися так. ²⁷Ти зв'язаний з дружиною? Не шукай розв'язання. Розв'язався від дружини? Не шукай дружини. ²⁸А коли ти й оженишся, то не згрішив; і як дівчина заміж піде, – вона не згрішить. Та муку тілесну такі будуть мати, а мені шкода вас.

²⁹А це, браття, кажу я, бо час позосталий короткий, щоб і ті, що мають дружин, були, як ті, що не мають, ³⁰а хто плаче, – як ті, хто не плаче, а хто тішиться, – як ті, хто не тішиться; і хто купує, – як би не набули, ³¹а хто цього світнім користується, – як би не користувались, бо минає стан світу цього. ³²А я хочу, щоб ви безклопітні були. Неодружений про речі Господні клопочеться, як догодити Господеві, ³³а одружений про речі життєві клопочеться, як догодити *своїй* дружині, ³⁴і він поділений. Незаміжня ж жінка та дівчина про речі Господні клопочеться, щоб бути святою ті тілом, і духом. А заміжня про речі життєві клопочеться, як догодити чоловікові. ³⁵А це я кажу вам самим на пожиток, а не щоб сильце вам накинути, але щоб пристойно й горливо держались ви Господа. ³⁶А як думає хто про дівчину свою, що соромно, як вона переросте, і так мала б лишатись, нехай робить, що хоче, – не згрішить: нехай заміж виходять. ³⁷А хто в серці своїм стоїть міцно, не має конечності, владу ж має над своєю волею, і це постановив він у серці своєму – берегти свою дівчину, той робить добре. ³⁸Тому й той, хто віддає свою дівчину заміж, добре робить, а хто не віддає – робить краще. ³⁹Дружина законом прив'язана, поки живе чоловік її; коли ж чоловік її вмере, вона вільна виходити заміж, за кого захоче, аби тільки в Господі. ⁴⁰Блаженніша вона, коли так позостанеться за моєю порадою, бо міркую, що й я маю Божого Духа.

Будьте обережні з вашою свободою

РОЗДІЛ 8

¹А щодо ідолських жертв, то ми знаємо, що всі маємо знання. Знання ж надимає, любов же будує! ²Коли хто думає, ніби щось знає, той нічого не знає ще так, як знати повинно. ³**Коли ж любить хто Бога, той пізнаний Ним.** ⁴Тож про споживання ідолських жертв ми знаємо, що ідол у світі ніщо, і що іншого

Бога нема, окрім *Бога* Одного. ⁵Бо хоч і існують так звані «боги» чи на небі, чи то на землі, як існує багато богів і багато панів, ⁶**та для нас один Бог – Отець, що з Нього походить усе, ми ж для Нього, і один Господь – Ісус Христос, що все сталося Ним, і ми Ним.** ⁷Та не всі *таке* мають знання, бо деякі мають призвичаєння до ідола й досі, і їдять, як ідольську жертву, – і їхнє сумління, будши недуже, споганюється. ⁸Їжа ж нас до Бога не зближує: бо коли не їмо, то нічого не тратимо, а коли ми їмо, то не набуваєм нічого. ⁹Але стережіться, щоб ця ваша воля не стала якось за спотикання¹ слабим! ¹⁰Коли-бо хто бачить тебе, маючого знання, як ти в ідольській божниці сидиш за столом, чи ж сумління його, будши слабе, не буде спонукане їсти ідольські жертви? ¹¹І через знання твоє згине недужий твій брат, що за нього Христос умер! ¹²Грішачи так проти братів та вражаючи їхнє слабе сумління, ви проти Христа грішите. ¹³Ось тому, коли їжа спокушує брата мого, то повік я не їстиму м'яса, щоб не спокусити брата свого!

Як Павло скористався свободою

РОЗДІЛ 9

¹Хіба ж я не вільний? Чи ж я не апостол? Хіба я не бачив Ісуса Христа, Господа нашого? Хіба ви, – то не справа моя перед Господом? ²Коли я не апостол для інших, то для вас я *апостол*, – ви-бо печать мого апостольства в Господі. ³Оце оборона моя перед тими, хто судить мене. ⁴Чи ми права не маємо їсти та пити? ⁵Чи ми права не маємо водити з собою сестру, дружину, як і інші апостоли, і Господні брати, і Кифа²? ⁶Хіба я один і Варнава не маємо права, щоб не працювати? ⁷Хто коштом своїм коли служить у війську? Або хто виноградник садить, – і не їсть з його плоду? Або хто отару пасе, – і не їсть молока від отари?

¹ Спотикання – спокуса.

² Кифа – апостол Петро-Симон. Пор. Ів. 1:42.

⁸Чи я *тільки* по-людському це говорю? Хіба ж і Закон не говорить цього? ⁹Бо в Законі Мойсеєвим писано: «Не в'яжи рота волів, що молотить». Хіба за волів Бог турбується? ¹⁰Чи говорить Він зовсім для нас? Для нас, бо написано, що з надією мусить орати ороч, а молотник – *молотити* з надією мати частку в своїм сподіванні. ¹¹Коли ми сіяли вам духовне, чи ж велика то річ, як пожнемо ми ваше тілесне? ¹²Як право на вас мають інші, то тим більше ми. Але ми не вжили цього права, та все терпимо, аби перешкоди якої Христовій Євангелії ми не вчинили.

¹³Хіба ви не знаєте, що священнослужителі від святині годуються? Що ті, хто служить віттареві, із віттаря мають частку? ¹⁴Так і Господь наказав проповідникам Євангелії жити з Євангелії. ¹⁵Але з того нічого не вжив я. А цього не писав я *для того*, щоб для мене так було. Бо мені краще вмерти, аніж щоб хто знівечив хвалу мою! ¹⁶Бо коли я звіщаю Євангелію, то нема чим хвалитись мені, – це бо повинність моя. І горе мені, коли я не звіщаю Євангелії! ¹⁷Тож коли це роблю добровільно, я маю нагороду; коли ж недобровільно, то *виконую* службу доручену. ¹⁸Яка ж нагорода мені? – Та, що, благовістячи, я безкорисливо проповідував Христову Євангелію, не використовуючи особистих прав щодо благовістя.

¹⁹Від усіх бувши вільний, я зробився рабом для всіх, щоб найбільше придбати. ²⁰Для юдеїв я був, як юдей, щоб юдеїв придбати; для підзаконних – був, як підзаконний, хоч сам підзаконним не бувши, щоб придбати підзаконних. ²¹Для тих, хто без Закону, – я був беззаконний, не бувши беззаконний Богові, а законний Христові, щоб придбати беззаконних. ²²Для слабих, – як слабий, щоб придбати слабих. Для всіх я був усе, щоб спасти бодай деяких. ²³А це я роблю для Євангелії, щоб стати її спільником. ²⁴Хіба ви не знаєте, що ті, хто на перегонах біжить, усі біжать, але нагороду приймає один? Біжіть так, щоб одержали ви!

²⁵І кожен змагун від усього стримується; вони ж щоб тлінний прийняти вінок, але ми – щоб нетлінний. ²⁶Тож біжу я не так, немов на непевне, борюся не так, немов би повітря б'ючи. ²⁷Але вмертвляю й неволю я тіло своє, щоб, звіщаючи іншим, не стати самому негідним.

Уникайте помилок Ізраїля

РОЗДІЛ 10

¹Не хочу я, браття, щоб ви не знали, що під хмарою всі отці наші були, – і всі перейшли через море, ²і всі охристилися в хмарі та в морі в Мойсея, ³і всі їли ту саму поживу духовну, ⁴і пили всі той самий духовний напій, бо пили від духовної скелі, що йшла вслід за ними, а та скеля – був Христос! ⁵Але їх багатьох не вповодбав Бог, бо «понищив Він їх у пустині». ⁶А це були приклади нам, щоб ми пожадливі на зло не були, як були пожадливі й вони. ⁷Не будьте також ідолянами, як деякі з них, як написано: «Люди сіли, щоб їсти та пити, і встали, щоб грати». ⁸Не станьмо чинити блуду, як деякі з них блудо-діяли, – і полягло їх одного дня двадцять три тисячі. ⁹Ані не випробовуймо Христа, як деякі з них випробовували, – та й від зміїв загинули. ¹⁰Ані не нарікайте, як деякі з них нарікали, – і загинули від погубителя. ¹¹Усе це трапилось з ними, як приклади, а написано нам на науку, бо за нашого часу кінець віку прийшов. ¹²Тому-то, **хто думає, ніби стоїть він, нехай стережеться, щоб не впасти!** ¹³Досягла вас спроба не інша, тільки людська; але **вірний Бог, Який не попустить, щоб ви випробовувалися більше, ніж можете, але при спробі й полегшення дасть, щоб знести могли ви її.**

¹⁴Тому, мої любі, утікайте від служіння ідолам. ¹⁵Кажу, як розумним; судіть самі, що кажу я. ¹⁶**Чаша благословення, яку благословляємо, – чи не спільнота то крові Христової? Хліб, який ломимо, чи не спільнота він тіла Христового?**

¹⁷**Тому що один хліб, тіло одне – нас багато, бо ми всі спільники хліба одного.** ¹⁸Погляньте на Ізраїля за тілом: чи ж ті, що жертви їдять, не спільники вівтаря? ¹⁹Тож що я кажу? Що ідолоська жертва є щось? Чи що ідол є щось? ²⁰Ні, але те, що в жертву приносять, «демонам, а не Богові в жертву приносять». Я ж не хочу, щоб ви спільниками для демонів стали. ²¹Бо не можете пити чаші Господньої та чаші демонської; не можете бути спільниками Господнього столу й столу демонського. ²²Чи ми дратуватимемо Господа? Хіба ми потужніші за Нього?

²³**Усе мені можна, – та не все на пожиток. Усе мені можна, – та буде не все!** ²⁴**Нехай не шукає ніхто свого власного, але кожен – для ближнього!** ²⁵Їжте все, що на торговищах м'ясних продається, за сумління зовсім не турбуючись, – ²⁶Бо «Господня земля, і все, що на ній!» ²⁷Як покличе вас хтось із невіруючих, і ви захочете піти, – їжте все, що дадуть вам, за сумління зовсім не турбуючись. ²⁸Коли ж скаже вам хтось: «Це ідолоська жертва», – не їжте тоді через того, хто сказав, та через сумління! ²⁹Говорю ж не про власне сумління, але іншого, – чого б моя воля судилась сумлінням чужим? ³⁰Коли я стаю спільником їжі з подякою, чому мене зневажають за те, за що дякую я? ³¹**Тож, коли ви їсте, чи коли ви п'єте, або коли інше що робите, – усе на Божу славу робіть!** ³²Не робіть спокуси юдеям та гелленам, та Церкві Божій, ³³як догоджую й я всім у всьому, не шукаючи в тому пожитку свого, але пожитку для багатьох, щоб спаслися вони.

Християнський порядок

РОЗДІЛ 11

¹Будьте наслідувачами мене, як і я Христа!

²Похваляю ж вас, браття, що ви все моє пам'ятаєте, і заховуєте так передання, як я вам передав. ³Хочу ж я, щоб ви знали, що всякому чоловікові голова – Христос, а жінці голова –

чоловік, голова ж Христові – Бог. ⁴Кожен чоловік, що молиться чи пророкує з головою покритою, – осоромлює він свою голову. ⁵І кожна жінка, що молиться чи пророкує з головою відкритою, осоромлює *тим* свою голову, бо це є те саме, як була б вона виголена. ⁶Бо коли жінка не покривається, хай стрижеється вона; коли ж жінці сором стригтися чи голитися, нехай покривається! ⁷Отож, чоловік покривати голови не повинен, бо він образ і слава Бога, а жінка – чоловікові слава. ⁸Бо чоловік не походить від жінки, але жінка від чоловіка, ⁹не створений-бо чоловік ради жінки, але жінка ради чоловіка. ¹⁰Тому жінка повинна мати на голові *знака* влади *над* нею, ради Анголів. ¹¹Одначе в Господі ані чоловік без жінки, ані жінка без чоловіка. ¹²Бо як жінка від чоловіка, так і чоловік через жінку; а все – від Бога. ¹³Поміркуйте самі між собою, чи пристойне воно, щоб жінка молилася Богові непокрита? ¹⁴Чи ж природа сама вас не вчить, що коли чоловік запускає волосся, то безчестя для нього? ¹⁵Коли ж жінка косу запускає, – *це* слава для неї, бо замість покривала дана коса їй. ¹⁶Коли ж хто сперечатися хоче, – ми такого звичаю не маємо, ані Церкви Божі.

¹⁷Пропонуючи це вам, я не хвалю, що збираєтесь ви не на ліпше, а на гірше. ¹⁸Бо найперше, я чую, що як сходитесь ви на збори, то між вами бувають поділення, *у що* почасти я й вірю. ¹⁹Бо мусять між вами й поділи бути, щоб відкрились між вами й досвідчені. ²⁰А далі, коли ви збираєтесь разом, то не на те, щоб їсти Господню Вечерю. ²¹Бо кожен спішить з'їсти власну вечерю, і один голодує, а другий впивається. ²²Хіба ж ви не маєте хат, щоб їсти та пити? Чи ви зневажаєте Божу Церкву, і осоромлюєте немаючих? Що маю сказати вам? Чи за це похвалю вас? Не похвалю!

Вечеря Господня

²³Бо прийняв я від Господа, що й вам передав, що **Господь Ісус** *ночі тієї, як виданий був, узяв хліб,* ²⁴*подяку віддав,*

і переломив, і сказав: «Прийміть, споживайте, це тіло Моє, що за вас ломається. Це робіть на спомин про Мене!»²⁵ Так само і чашу взяв Він по Вечері й сказав: «Ця чаша – Новий Завіт у Моїй крові. Це робіть, коли тільки будете пити, на спомин про Мене!»²⁶ Бо кожного разу, як будете їсти цей хліб та чашу цю пити, – смерть Господню звіщаєте, аж доки Він прийде.²⁷ Тому-то, хто їстиме хліб цей чи питиме чашу Господню негідно, – буде винний супроти тіла та крові Господньої!²⁸ Нехай же людина випробовує себе, і так нехай хліб їсть і з чаші хай п'є.²⁹ Бо хто їсть і п'є негідно, не розважаючи про тіло, той суд собі їсть і п'є!³⁰ Через це поміж вами багато недужих та хворих, і багато хто заснуло.³¹ Бо коли б ми самі судили себе, то засуджені ми не були б.³² Та засуджені від Господа, караємося, щоб нас не засуджено з світом.³³ Ось тому, мої браття, сходячись на поживу, чекайте один одного.³⁴ А коли хто голодний, нехай вдома він їсть, щоб не сходилися ви на осуд. А про інше, як прийду, заряджу.

Використання духовних дарів

РОЗДІЛ 12

¹А щодо духовних дарів, то не хочу я, браття, щоб не відали ви.
²Знаєте, що коли ви поганами були, то ходили до німих ідолів, ніби воджено вас.
³Тому-то кажу вам, що ніхто, хто говорить Духом Божим, не скаже: «Нехай анатема буде на Ісуса», і не може сказати ніхто: «Ісус – то Господь, як тільки Духом Святим».
⁴**Є різниця між дарами милості, Дух же той Самий.**
⁵**Є й різниця між служіннями, та Господь той же Самий.**
⁶**Є різниця й між діями, але Бог той же Самий, що в усіх робить усе.**
⁷І кожному дається виявлення Духа на користь.
⁸Одному-бо Духом дається слово мудрості, а другому слово знання тим же Духом,
⁹а іншому віра тим же Духом, а іншому дари вздоровлення тим же Духом,
¹⁰а іншому роблення чуд,

а іншому пророкуванню, а іншому розпізнаванню духів, а тому різні мови, а іншому виясненню мов. ¹¹А все оце чинить один і той Самий Дух, уділяючи кожному осібно, як Він хоче.

¹²Бо як тіло одне, але має членів багато, усі ж члени тіла, хоч їх багато, то тіло одне, – так і Христос. ¹³**Бо ми всі одним Духом охрищені в тіло одне, – чи то юдеї, чи геллени, чи раби, чи то вільні, – і всі ми напоєні Духом одним.** ¹⁴Бо тіло не є один член, а багато. ¹⁵Коли скаже нога, що я не від тіла, бо я не рука, – то хіба через це не від тіла вона? ¹⁶І коли скаже вухо, що я не від тіла, бо я не око, – то хіба через це не від тіла воно? ¹⁷Коли б оком було ціле тіло, то де був би слух? А коли б усе слух, то де був би нюх? ¹⁸Та нині Бог розклав члени в тілі, кожного з них, як хотів. ¹⁹Якби всі одним членом були, – то де тіло було б? ²⁰Отож, тепер членів багато, – та тіло одне. ²¹Бо око не може сказати руці: «Ти мені непотрібна»; або голова знов ногам: «Ви мені непотрібні». ²²Але члени тіла, що здаються слабші, значно більше потрібні. ²³А тим, що вважаємо їх за зовсім нешановані в тілі, таким честь найбільшу приносимо, і бридкі наші члени отримують пристойність найбільшу, ²⁴а нашим пристойним того не потрібно. Та Бог змішав тіло, і честь більшу дав нижчому членові, ²⁵щоб поділення в тілі не було, а щоб члени однаково дбали один про одного. ²⁶**І коли терпить один член, то всі члени з ним терплять; і коли один член пошанований, то всі члени з ним тішаться.** ²⁷І ви – тіло Христове, а зосібна – ви члени! ²⁸А інших поставив Бог у Церкві по-перше – апостолами, по-друге – пророками, по-третє – учителями, потім дав сили, також дари вздоровлення, допомоги, управління, різні мови. ²⁹Чи ж усі апостоли? Чи ж усі пророки? Чи ж усі вчителі? Чи ж усі сили чудодійні? ³⁰Чи ж усі мають дари вздоровлення? Чи ж мовами всі розмовляють? Чи ж усі виясняють? ³¹Тож дбайте ревно про ліпші дари, а я вам покажу путь іще кращу!

Досконалість любові

РОЗДІЛ 13

¹Коли я говорю мовами людськими й ангольськими, та любові не маю, – то став я як мідь *та* дзвінка або бубон гудячий!
²І коли маю *дар* пророкувати, і знаю всі таємниці й усе знання, і коли маю всю віру, щоб навіть гори переставляти, та любові не маю, – то я ніщо! ³І коли я роздам усі маєтки свої, і коли я віддам своє тіло на спалення, та любові не маю, – то пожитку не матиму жадного! ⁴Любов довготерпить, любов милосердствує, не задрить, любов не величається, не надимається, ⁵не поводить ся нечемно, не шукає *тільки* свого, не рветься до гніву, не думає лихого, ⁶не радіє з неправди, але тішиться правдою, ⁷усе зносить, вірить у все, сподівається всього, усе терпить!
⁸Ніколи любов не перестає! Хоч пророцтва й існують, – та припиняться, хоч мови існують, – замовкнуть, хоч існує знання, – та скасується. ⁹Бо ми знаємо частинно, і пророкуємо частинно; ¹⁰коли ж досконале настане, тоді зупиниться те, що частинне.
¹¹Коли я дитиною був, то я говорив, як дитина, як дитина я думав, розумів, як дитина. Коли ж мужем я став, то відкинув дитяче. ¹²Отож, тепер бачимо ми ніби у дзеркалі, у загадці, але потім – обличчям в обличчя; тепер розумію частинно, а потім пізнаю, як і пізнаний я. ¹³**А тепер залишаються віра, надія, любов, – оці три. А найбільша між ними – любов!**

Пророцтво – це вищий дар

РОЗДІЛ 14

¹Дбайте про любов, і про духовне пильнуйте, а найбільше – щоб пророкувати. ²Як говорить хто *чужою* мовою,¹ той не людям говорить, а Богові, бо ніхто *його* не розуміє, і він духом говорить таємне. ³А хто пророкує, той людям говорить на збудування, і на умовлення, і на розраду. ⁴Як говорить хто *чужою* мовою, той будує *тільки самого себе*, а хто пророкує, той Церкву будує.

¹ Грецьке ὕμῳσα – мова, говірка, чужа мова, незрозуміла мова.

⁵Я ж хочу, щоб мовами говорили всі, а ліпше – щоб пророкували: більший-бо той, хто пророкує, аніж той, хто говорить мовами, хіба що пояснює, щоб будувалася Церква. ⁶А тепер, як прийду я до вас, браття, і до вас говорити буду *чужою* мовою, то який вам пожиток зроблю, коли не поясню вам чи то відкриттям, чи знанням, чи пророцтвом, чи наукою? ⁷Бо навіть і речі бездушні, що звук видають, як сопілка чи лютня, коли б не видавали вони різних звуків, – як пізнати б *тоді*, що бринить або грає? ⁸Бо коли сурма звук невиразний дає, – хто до бою готовитись буде? ⁹Так і ви, коли мовою не подасте зрозумілого слова, – як пізнати, що кажете? Ви говоритимете на вітер! ¹⁰Як багато, наприклад, різних мов є на світі, – і жодна з них не без значення! ¹¹І коли я не знатиму значення слів, то я буду чужинцем промовцеві, і промовець чужинцем мені. ¹²Так і ви, що пильнуєте про духовні *дари*, – дбайте, щоб збагачуватись через них на збудування Церкви! ¹³Ось тому, хто говорить *чужою* мовою, нехай молиться, щоб умів вияснити. ¹⁴Бо коли я молюся *чужою* мовою, то молиться дух мій, а мій розум без плоду! ¹⁵Ну, то що ж? Буду молитися духом, і буду молитися й розумом, співатиму духом, і співатиму й розумом. ¹⁶Бо коли благословлятимеш духом, то як той, що займає місце простої людини, промовить «амінь» на подяку твою? Не знає-бо він, що ти кажеш. ¹⁷Ти дякуєш добре, але не будується інший. ¹⁸Дякую Богові моєму, – розмовляю я мовами більше всіх вас. ¹⁹Але в Церкві волію п'ять слів зрозумілих сказати, щоб і інших навчити, аніж десять тисяч слів *чужою* мовою!

Настанова для Церкви

²⁰Браття, не будьте дітьми *своїм* розумом, – будьте в лихому дітьми, а в розумі досконалими будьте! ²¹У Законі написано: «Іншими мовами й іншими устами Я говоритиму людям оцим, та Мене вони й так не послухають», – каже Господь. ²²Отож, мови існують на знак не для віруючих, але для невіруючих, а пророцтво – для віруючих, а не для невіруючих. ²³А як зійдеться

Церква вся разом, і всі говоритимуть *чужими* мовами, і ввійдуть туди й сторонні чи невіруючі, – чи ж не скажуть вони, що біснуєтесь ви? ²⁴Коли ж усі пророкують, а ввійде якийсь невіруючий чи сторонній, то всі докоряють йому, усі судять його, ²⁵і так таємниці серця його виявляються, і так він падає ницьма і вклоняється Богові й каже: «Бог справді між вами!»

²⁶То що ж, браття? Коли сходитесь ви, то кожен із вас псалом має, має науку, має мову, об'явлення має, має вияснення, – нехай буде все це на збудування! ²⁷Як говорить хто *чужою* мовою, *говорить* по двох, чи найбільше по трьох, і то за чергою, а один нехай перекладає! ²⁸А коли б не було перекладача, то нехай він у Церкві мовчить, а говорить нехай собі й Богові! ²⁹А пророки нехай промовляють по двох чи по трьох, а інші нехай розпізнають. ³⁰Коли ж відкриття буде іншому з тих, хто сидить, – нехай перший замовкне! ³¹Бо можете пророкувати ви всі по одному, – щоб училися всі й усі тішилися! ³²І коряться духи пророчі пророкам, ³³бо Бог не є *Богом* безладу, але миру. Як по всіх Церквах у святих, – ³⁴нехай у Церкві мовчать жінки ваші! Бо їм говорити не дозволено, – тільки коритись, як каже й Закон. ³⁵Коли ж вони хочуть навчитись чогось, нехай вдома питають своїх чоловіків, – непристойно-бо жінці говорити в Церкві! ³⁶Хіба вийшло від вас Слово Боже? Чи прийшло воно тільки до вас?

³⁷Коли хто вважає себе за пророка або за духовного, нехай розуміє, що я пишу вам, – бо Господня *це* заповідь! ³⁸Коли б же хто не розумів, – нехай не розуміє! ³⁹Отож, браття мої, майте ревність пророкувати, та не бороніть говорити й мовами! ⁴⁰Але все нехай буде добропристойно і статечно!

Факт воскресення Христа

РОЗДІЛ 15

¹Звіщаю ж вам, браття, Євангелію, яку я вам благовістив, і яку прийняли ви, в якій і стоїте, ²Якою й спасаєтесь, коли

пам'ятаєте, яким словом я благовістив вам, якщо тільки ви ввірували не наосліп. ³Бо я передав вам найперш, що й прийняв, – **що Христос умер ради наших гріхів за Писанням, ⁴і що Він був похований, і що третього дня Він воскрес за Писанням, ⁵і що з'явився Він Кифі, потім Дванадцятком.** ⁶А потім з'явився нараз більше як п'ятистам браттям, що більшість із них живе й досі, а дехто й спочили. ⁷Потому з'явився Він Якову, опісля – усім апостолам. ⁸А по всіх Він з'явився й мені, мов якому недородкові. ⁹Я-бо найменший з апостолів, що негідний зватись апостолом, бо я переслідував Божу Церкву. ¹⁰Та благодаттю Божою я те, що є, і благодать Його, що в мені, не даремна була, але я працював більше всіх їх, правда – не я, але Божа благодать, що зі мною вона. ¹¹Тож чи я, чи вони, – ми так проповідуємо, і так ви ввірували.

¹²Коли ж про Христа проповідується, що воскрес Він із мертвих, – як же дехто між вами говорять, що немає воскресення мертвих? ¹³Як немає ж воскресення мертвих, то й Христос не воскрес! ¹⁴**Коли ж бо Христос не воскрес, то проповідь наша даремна, даремна також віра ваша!** ¹⁵Ми знайшлися б тоді неправдивими свідками Божими, бо про Бога ми свідчили, що воскресив Він Христа, Якого Він не воскресив, якщо не воскресають померлі. ¹⁶Бо як мертві не воскресають, то й Христос не воскрес! ¹⁷Коли ж бо Христос не воскрес, *тоді* віра ваша даремна, – ви в своїх ще гріхах, ¹⁸тоді-то загинули й ті, що в Христі упокоїлись! ¹⁹**Коли ми надіємося на Христа тільки в цьому житті, то ми найнещасніші від усіх людей!**

Порядок воскресення

²⁰**Та нині Христос воскрес із мертвих, – первісток серед покійних.** ²¹Смерть-бо через людину, і через Людину воскресення мертвих. ²²Бо так, як в Адамі вмирають усі, так само в Христі всі оживуть, ²³кожен у своєму порядку: первісток

Христос, потім *ті, що* Христові, під час Його приходу.²⁴ А потому кінець, коли Він передасть царство Богові й Отцеві, коли Він зруйнує всякий уряд, і владу всяку та силу.²⁵ Бо належить Йому царювати, аж доки Він не «покладе всіх Своїх ворогів під ногами Своїми!»²⁶ **Як ворог останній – смерть знищиться,**²⁷ бо «під ноги Його Він усе впокорив». Коли ж каже, що впокорено все, то ясно, що *все*, окрім Того, Хто впокорив Йому все.²⁸ **А коли Йому все Він упокорить, тоді й Сам Син упокориться Тому, Хто все впокорив Йому, щоб Бог був у всьому все.**²⁹ Бо що зроблять ті, хто христяться ради мертвих? Коли мертві не воскресають зовсім, то нащо вони ради мертвих і христяться?³⁰ Для чого й ми повсякчас наражаємось на небезпеки?³¹ Я щодень умираю. Так свідчу, браття, вашою хвалою, що маю її в Христі Ісусі, Господі нашім.³² Коли я зо звірами боровся в Ефесі, яка мені по-людському користь, коли мертві не воскресають? «Будемо їсти та пити, бо ми завтра вмеремо!»...³³ **Не дайте себе звести, – товариство лихе псує добрі звичаї!**³⁴ Протверезіться правдиво, та й не грішіть, бо деякі Бога не знають, – говорю вам на сором!

³⁵ Але дехто скаже: «Як мертві воскреснуть? І в яким тілі прийдуть?»³⁶ Нерозумний, – що ти сієш, те не оживе, як не вмере.³⁷ І коли сієш, то сієш не тіло майбутнє, але голе зерно, яке трапиться, – пшениці або чого іншого,³⁸ і Бог йому тіло дає, як захоче, і кожному зерняті тіло його.³⁹ Не кожне тіло однакове тіло, але ж інше в людей, та інше тіло в скотини, та інше тіло в пташок, та інше у риб.⁴⁰ Є небесні тіла й тіла земні, але ж інша слава небесним, а інша земним.⁴¹ Інша слава для сонця, та інша слава для місяця, та інша слава для зір, – бо зоря від зорі відрізняється славою!⁴² Так само й воскресення мертвих: сіється в тління, – в нетління встає,⁴³ сіється в неславу, – у славі встає, сіється в немочі, – у силі встає,⁴⁴ сіється тіло звичайне, – встає тіло духовне. Є тіло звичайне, є й тіло духовне.⁴⁵ Так і написано: «Перша людина Адам став душею живою», а останній

Адам – то дух оживляючий. ⁴⁶Та не перше духовне, але звичайне, а потім духовне. ⁴⁷Перша людина – з землі, земна, друга Людина – із неба Господь. ⁴⁸Який земний, такі й земні, і Який небесний, такі й небесні. ⁴⁹І, як носили ми образ земного, так і образ небесного будемо носити.

Таємниця воскресення

⁵⁰І це скажу, браття, що тіло й кров посісти Божого Царства не можуть, ані тління нетління не посяде. ⁵¹Ось кажу я вам таємницю: не всі ми заснемо, та всі перемінимось, – ⁵²раптом, як оком змигнути, при останній сурмі: бо засурмить вона – і мертві воскреснуть, а ми перемінимось!.. ⁵³Мусить-бо тлінне оце зодягнутись в нетління, а смертне оце зодягтися в безсмертя. ⁵⁴А коли оце тлінне в нетління зодягнеться, і оце смертне в безсмертя зодягнеться, тоді збудеться слово написане: «Поглинута смерть перемогою!» ⁵⁵**Де, смерте, твоя перемога? Де твоє, смерте, жало?** ⁵⁶Жало ж смерті – то гріх, а сила гріха – то Закон. ⁵⁷**А Богові дяка, що Він Господом нашим Ісусом Христом перемогу нам дав.** ⁵⁸Отож, брати любі мої, будьте міцні, непохитні, збагачуйтесь завжди в Господньому ділі, знаючи, що ваша праця не марнотна у Господі!

Настанови та привітання

РОЗДІЛ 16

¹А щодо складок на святих, то й ви робіть так, як я постановив для Церков галатійських. ²А першого дня в тиждні¹ нехай кожен із вас відкладає собі та збирає, згідно з тим, як ведеться йому, щоб складок не робити тоді, аж коли я прийду. ³А коли я прийду, тоді тих, кого виберете, тих пошлю я з листами, щоб вони ваш дар любові віднесли до Єрусалиму. ⁴А коли ж і мені випадатиме йти, то зі мною підуть.

¹ Цебто у неділю.

⁵Я прибуду до вас, коли перейду Македонію, бо проходжу через Македонію. ⁶А в вас, коли трапиться, я поживу або й перезимую, щоб мене провели ви, куди я піду. ⁷Не хочу я бачитись з вами тепер мимохідь, але сподіваюся деякий час перебути у вас, як дозволить Господь. ⁸А в Ефесі пробуду я до П'ятдесятниці, ⁹бо двері великі й широкі мені відчинилися, та багато противників...

¹⁰Коли ж прийде до вас Тимофій, то пильнуйте, щоб він був безпечний у вас, бо діло Господнє він робить, як і я. ¹¹Тому-то нехай ним ніхто не погорджує, але відпровадьте його з миром, щоб прийшов він до мене, бо чекаю його з братами. ¹²А щодо брата Аполлоса, то я дуже благав його, щоб прийшов до вас з братами, та охоти не мав він прибути тепер, але прийде, як матиме час відповідний.

¹³**Пильнуйте, стійте у вірі, будьте мужні, будьте міцні,**
¹⁴**хай з любов'ю все робиться в вас!**

¹⁵Благаю ж вас, браття, – знаєте ви дім Степанів, що в Ахаї він первісток, і що службі святим присвятились вони, – ¹⁶і ви підкоряйтесь таким, також кожному, хто помагає та працює. ¹⁷Я тішусь з приходу Степана, і Фортуната, і Ахаїка, бо вашу відсутність вони заступили, ¹⁸бо вони заспокоїли духа мого й вашого. Тож шануйте таких! ⁹Вітають вас азійські Церкви; Акила й Прискилла з домашньою Церквою їхньою гаряче вітають у Господі вас. ²⁰Вітають вас усі брати. Вітайте один одного святим поцілунком.

²¹Привітання моєю рукою Павловою. ²²Коли хто не любить Господа, нехай буде проклятий! Марана та!¹ ²³Благодать Господа нашого Ісуса *нехай буде* з вами! ²⁴Любов моя з вами всіма у Христі Ісусі, амінь!

¹ Марана та, арамейське marana tha: Господи, прийди! Пор. Об. 22:20.

ДРУГЕ ПОСЛАННЯ ДО КОРИНТЯН СВ. АПОСТОЛА ПАВЛА

Передмова

РОЗДІЛ 1

¹Павло, з волі Божої апостол Христа Ісуса, та брат Тимофій, до Божої Церкви в Коринті, з усіма святими в цілій Ахаї, – ²благодать вам і мир від Бога Отця нашого й Господа Ісуса Христа!

³**Благословенний Бог і Отець Господа нашого Ісуса Христа, Отець милосердя й Бог потіхи всілякої, – ⁴що в усякій скорботі Він нас потішає, щоб змогли потішати й ми тих, що в усякій скорботі знаходяться, тією потіхою, якою потішує Бог нас самих.** ⁵Бо поскільки намножуються в нас терпіння Христові, – так через Христа й потішення наше намножується. ⁶Бо як терпимо скорботи, то на вашу потіху й спасіння; коли потішаємось, то на вашу потіху в терпінні тих самих страждань, які терпимо й ми. ⁷А наша надія певна про вас, бо ми знаємо, що ви спільники як у терпіннях, так само і в потісі.

⁸Бо не хочемо, браття, щоб не відали ви про нашу скорботу, що в Азії трапилась нам, бо над міру й над силу були ми обтяжені, так що ми не надіялися навіть жити. ⁹Та самі ми в собі мали присуд на смерть, щоб нам не покладати надії на себе, а на Бога, що воскрешує мертвих, ¹⁰що від смерті такої нас визволив і визволяє, і на Нього й покладаємося, що й ще визволить Він, ¹¹як поможете разом і ви молитвою за нас, щоб за дар ласки, що нам виявлений багатьма, багато хто дяку складали за нас.

Чесність Павла

¹²Бо це нам хвала, – свідчення нашого сумління, що в святості й чистості Божій, не в тілесній мудрості, але в Божій благодаті жили ми на світі, особливо ж у вас. ¹³Бо іншого вам ми не пишемо, тільки те, що читаєте та розумієте, а сподіваюсь, що ви й до кінця зрозумієте, ¹⁴як частинно нас ви й зрозуміли, що ми вам похвала, як і ви нам, у день Господа нашого Ісуса. ¹⁵І з певністю цією хотів я давніше прибути до вас, щоб мали ви благодать удруге, ¹⁶і через вас перейти в Македонію, а з Македонії знову прибути до вас, а ви щоб в Юдею мене відпроварили. ¹⁷Маючи задум такий, чи я чинив легковажно? Чи те, що задумую, за тілом задумую, щоб було в мене і «Так, так», і «Ні, ні»? ¹⁸Але вірний Бог, що наше слово до вас не було «Так» і «Ні». ¹⁹Бо Син Божий Ісус Христос, що ми Його вам проповідували, я й Силуан, і Тимофій, не був «Так» і «Ні», але в Нім було «Так». ²⁰**Скільки-бо Божих обітниць, то в Ньому «Так», і в Ньому «Амінь», – Богові на славу через нас.** ²¹А Той, Хто нас із вами в Христа утверджує, і Хто нас намастив, – то Бог, ²²Який і назнаменував нас, і в наші серця дав завдаток Духа.

²³А я кличу Бога на свідка на душу мою, що я, щадячи вас, не прийшов у Коринт дотепер, ²⁴не тому, ніби ми беремо владу над вашою вірою, але вашої радості помічники ми, – бо ви встояли вірою!

Підтвердіть свою любов

РОЗДІЛ 2

¹А я постановив у собі те, щоб до вас не прийти знов у смутку. ²Бо коли я засмучую вас, то хто той, хто потішить мене, як не той, кого я засмутив? ³І це саме писав я до вас, щоб, прийшовши, я смутку не мав би від тих, що від них мені тішитися належало, про всіх вас буди певний, що радість моя – *то радість*

усіх вас! ⁴Бо з великого горя та з туги сердечної я написав вам з рясними слізьми не на те, щоб були ви засмучені, але щоб пізнали любов, що в мене її пребагато до вас!

⁵А як хто засмутив, не мене засмутив, а почасти – щоб не пригнітити – і всіх вас. ⁶Досить такому карання того, що від багатьох, ⁷через те навпаки, – краще простити й потішити, щоб смуток великий його не пожер. ⁸Через те вас благаю: зміцніть до нього любов! ⁹Бо на це я й писав, щоб пізнати ваш досвід, чи в усім ви слухняні. ¹⁰А кому ви прощаєте що, тому й я; бо й я, як простив що *кому*, то кому я простив, *зробив те* через вас від Особи Христа, ¹¹щоб нас сатана не перехитрував, – відомі-бо нам його задуми!

¹²А коли я прийшов до Троади звіщати Христову Євангелію, і були двері для мене відчинені в Господі, ¹³не мав я спокою для духа свого, бо я не знайшов свого брата Тита; але, попрощавшись з ними, я пішов в Македонію.

¹⁴**А Богові подяка, що Він постійно чинить нас переможцями в Христі, і запашність знання про Себе через нас виявляє на всякому місці!** ¹⁵Ми-бо для Бога Христова запашність серед тих, хто спасається, і тих, які гинуть, ¹⁶для одних-бо смертельна запашність на смерть, а для других запашність життєва в життя. І хто здатен на це? ¹⁷Бо ми не такі, як багато хто, що Боже Слово фальшують, але ми провіщаємо, як із щирості, як від Бога, перед Богом, у Христі!

Служителі Нового Завіту

РОЗДІЛ 3

¹Чи нам знов зачинати доручувати самих себе? Чи ми потребуємо, як дехто, листів доручальних до вас чи від вас? ²Ви наш лист, написаний у наших серцях, якого всі люди знають і читають! ³Виявляєте ви, що ви – лист Христів, нами вислужений, що написаний не чорнилом, але Духом Бога Живого, не на

таблицях камінних, але на тілесних таблицях серця. ⁴Таку ж певність до Бога ми маємо через Христа, ⁵не тому, що ми здібні помислити щось із себе, як від себе, але наша здібність від Бога. ⁶І Він нас зробив бути здатними служителями Нового Завіту, не букви, а духа, – бо **буква вбиває, а дух оживляє**. ⁷Коли ж служіння смерті, вирізане на каменях буквами, було таке славне, що Ізраїлеві сини не могли дивитись на обличчя Мойсея, через славу минущу обличчя його, ⁸скільки ж більш буде в славі *те* служіння духа! ⁹Бо як служіння осуду – слава, то служіння праведності тим більше багате на славу! ¹⁰Не прославилось-бо прославлене, у цій частині, ради слави, що вона переважає, ¹¹бо коли славне те, що минає, то багато більш у славі те, що триває! ¹²Тож, мавши надію таку, ми вживаємо великої сміливості, ¹³а не як Мойсей, що покривало клав на обличчя своє, щоб Ізраїлеві сини не дивилися на кінець того, що минає. ¹⁴Але засліпилися їхні думки, бо те саме покривало аж до сьогодні лишилось незняте в читанні Старого Завіту, бо зникає воно Христом. ¹⁵Але аж до сьогодні, як читають Мойсея, на їхньому серці лежить покривало, ¹⁶«коли ж вони повернуться до Господа, тоді покривало здіймається. ¹⁷**Господь же – то Дух, а де Дух Господній, – там воля**. ¹⁸Ми ж відкритим обличчям, як у дзеркало, дивимось всі на славу Господню, і змінємося в той же образ від слави на славу, як від Духа Господнього.

Служіння Павла як апостола

РОЗДІЛ 4

¹Ось тому, мавши за милосердям *Божим* таке служіння, ми не тратимо відваги, ²але ми відреклися тайного сорому, не ходячи в хитрості та не перекручуючи Божого Слова, але з'явленням правди доручуємо себе кожному сумлінню людському перед Богом. ³Коли ж наша Євангелія й закрита, то закрита для тих,

хто гине, – ⁴для невіруючих, яким бог цього віку засліпив розум, щоб для них не засяяло світло Євангелії слави Христа, а Він – образ Божий. ⁵Бо ми не себе самих проповідуємо, але Христа Ісуса, Господа, ми ж самі – раби ваші ради Ісуса. ⁶Бо **Бог, що звелів світлу засяяти з темряви, у серцях наших засяяв, щоб просвітити нам знання слави Божої – в Особі Христовій.** ⁷А ми маємо скарб цей у посудинах глиняних, щоб велич сили була Божа, а не від нас. ⁸У всьому нас тиснуть, та не потиснені ми; ми в важких обставинах, але не впадаємо в розпач. ⁹Переслідують нас, але ми не полишені; ми повалені, та не погублені. ¹⁰Ми завсіди носимо в тілі мертвість Ісусову, щоб з'явилося в нашому тілі й життя Ісусове. ¹¹Бо завсіди нас, що живемо, віддають на смерть за Ісуса, щоб з'явилося Ісусове в нашому смертельному тілі. ¹²Тому-то смерть діє в нас, а життя – у вас. ¹³Та мавши того ж духа віри, за написаним: **«Вірував я, через те говорив»**, і ми віруємо, Тому-то й говоримо, ¹⁴знавши, що Той, Хто воскресив Господа Ісуса, воскресить з Ісусом і нас, і поставить із вами. ¹⁵Усе-бо для вас, щоб благодать, розмножена через багатьох, збагатила подяку на Божу славу. ¹⁶Через те ми відваги не тратимо, бо хоч нищиться зовнішній наш чоловік, зате день-у-день відновляється внутрішній. ¹⁷Бо теперішнє легке наше горе достачає для нас у безмірнім багатстві славу вічної ваги, ¹⁸коли ми не дивимося на видиме, а на невидиме. Бо видиме – дочасне, невидиме ж – вічне!

Тимчасове й вічне

РОЗДІЛ 5

¹Знаємо-бо, коли земний мешкальний намет наш зруйнується, то маємо будівлю від Бога на небі, – дім нерукотворний *та* вічний. ²Тому-то й зідхаємо, бажаючи приодягтися будівлею нашою, що з неба, ³коли б тільки й одягнені ми не знайшлися

нагі! ⁴Бо ми, знаходячися в цьому наметі, зітхаємо під тягарем, бо не хочемо роздягтися, але одягтися, щоб смертне пожерлось життям. ⁵А Той, Хто на це саме й створив нас, то Бог, що й дав нам завдаток Духа. ⁶Отож, будши відважні постійно, та знаючи, що, мавши дім у тілі, ми не перебуваємо в домі Господньому, ⁷**бо ходимо вірою, а не видінням**, ⁸ми ж відважні, і бажаємо краще покинути дім тіла й мати дім у Господа. ⁹Тому ми й пильнуємо, – чи застаємося в домі *тіла*, чи виходимо з дому, – бути Йому любими. ¹⁰**Бо мусимо всі ми з'явитися перед судовим престолом Христовим, щоб кожен прийняв згідно з тим, що в тілі робив він, – чи добре, чи лихе.**

¹¹Отже, відаючи страх Господній, ми людей переконуємо, а Богові явні; але маю надію, що й у ваших сумліннях ми явні. ¹²Бо не знову себе ми доручуємо вам, але даємо вам привід хвалитися нами, щоб мали ви *що* проти тих, що хваляться обличчям, а не серцем. ¹³Коли-бо ми з розуму сходимо, – то Богові, коли ж при здоровому розумі, – то для вас. ¹⁴Бо Христова любов спонукує нас, що думають так, що коли вмер Один за всіх, то всі померли. ¹⁵А вмер Він за всіх, щоб ті, хто живе, не жили вже для себе самих, а для Того, Хто за них умер і воскрес. ¹⁶Через те відтепер ми нікого не знаємо за тілом; коли ж і знали за тілом Христа, то тепер ми не знаємо вже! ¹⁷Тому-то, коли **хто в Христі, той створіння нове, – стародавнє минуло, ото сталось нове!** ¹⁸Усе ж від Бога, що нас примирив із Собою Ісусом Христом і дав нам служіння примирення, ¹⁹**бо Бог у Христі примирив світ із Собою Самим, не зважавши на їхні провини, і поклав у нас слово примирення.** ²⁰**Оце ми як посла замість Христа, ніби Бог благає через нас, благаємо замість Христа: примиріться з Богом!** ²¹Бо Того, Хто не відав гріха, Він учинив за нас гріхом, щоб стали ми Божою правдою в Нім!

Їхнє служіння у похвалі

РОЗДІЛ 6

¹А ми, як співробітники, благаємо, щоб ви Божої благодаті не брали надармо. ²Бо каже: «Приємного часу почув Я тебе, – і поміг Я тобі в день спасіння!» **Ось тепер час приємний, ось тепер день спасіння!** ³Ні в чому ніякого спотикання не робимо, щоб служіння було бездоганне, ⁴а в усьому себе виявляємо, як служителів Божих, у великім терпінні, у скорботах, у бідах, у тіснотах, ⁵в ударах, у в'язницях, у розрухах, у працях, у недосипаннях, у постах, ⁶у чистості, у розумі, у лагідності, у добрості, у Дусі Святій, у нелицемірній любові, ⁷у слові істини, у силі Божій, зі зброєю правди в правиці й лівиці, ⁸через славу й безчестя, через ганьбу й хвалу, як обманці, але ми правдиві; ⁹**як незнані, та познані, як умираючі, та ось ми живі; як карані, та не забиті;** ¹⁰**як сумні, але завжди веселі; як убогі, але багатьох ми збагачуємо; як ті, що нічого не мають, але всім володіємо.**

¹¹Уста наші відкрились до вас, коринтяни, серце наше розширене! ¹²У нас вам не тісно, але тісно вам у ваших серцях! ¹³Такою ж відплатою – говорю, немов дітям – розширені будьте й ви!

¹⁴До чужого ярма не впрягайтесь з невірними; бо що спільного між праведністю та беззаконням, або яка спільність у світла з темрявою? ¹⁵Яка згода в Христа з белійяром¹? Або яка частка вірного з невірним? ¹⁶Або яка згода поміж Божим храмом та ідолами? Бо ви храм Бога Живого, як Бог прорік: «Поселюсь серед них і ходитиму, і буду їм Богом, – а вони будуть народом Моїм!» ¹⁷Вийдіть тому з-поміж них та й відлучіться, – каже Господь, – і не торкайтесь нечистого, – і Я вас прийму, ¹⁸і буду Я вам за Отця, а ви за синів і дочок Мені будете, – говорить Господь Вседержитель!»

¹ Белійяр – хто не визнає установленної поваги духовної чи світської, нечестивий, негідник.

Павло відкриває своє серце

РОЗДІЛ 7

¹Отож, мої любі, мавши ці обітниці, очистьмо себе від усякої нечисти тіла та духа, – і творімо святиню у Божім страху!

²Дайте місце для нас! Ми нікого не скривдили, нікого не зіпсували, нікого не ошукали! ³Говорю не на осуд, бо я перед тим сказав, що ви в серцях наших, щоб нам із вами чи померти чи жити. ⁴У мене велика сміливість до вас, велика мені похвала з вас, я повний потіхи, збагачаюся радістю при всякому нашому горі. ⁵Бо коли ми прийшли в Македонію, тіло наше не мало спочинку ніякого, у всьому бідуючи: назовні – бої, страхіття – всередині. ⁶Але Бог, що тішить пригноблених, потішив нас приходом Тита, ⁷і не тільки його прибуттям, а й потішенням, що ним він потішився з вас, коли розповідав нам про вашу журбу, про ваш смуток, про вашу горливість до мене, так що я більше тішився. ⁸Коли я й засмутив вас листом, то не каюся, хоч і каюся, бо бачу, що той лист засмутив вас, хоч і часово.

⁹Я радію тепер не тому, що ви засмутились, а що ви засмутились на покаєння, бо ви засмутились для Бога, щоб ні в чому не мати втрати від нас. ¹⁰Бо **смуток для Бога чинить каяття на спасіння, а про нього не жалуємо, а смуток світський – чинить смерть.** ¹¹Бо ось саме це, що ви засмутились для Бога, яку пильність велику воно вам зробило, яку оборону, яке обурення, який страх, яке бажання, яку горливість, яку помсту! Ви в усім показали, що чисті ви в справі. ¹²А коли я й писав вам, то не через того, хто кривдить, і не через покривдженого, а щоб виявилася для вас наша пильність про вас перед Богом. ¹³Тому-то потіхою вашою втішились ми, а ще більше зраділи ми радістю Тита, що ви всі заспокоїли духа його. ¹⁴Бо коли я про вас йому чим похвалився, то не осоромився; але як ми вам говорили все правду, так і наша хвала перед Титом правдива була! ¹⁵І серце його прихильніше до вас, коли згадує

він про покору всіх вас, як його прийняли ви зі страхом і тремтінням. ¹⁶Отож, тішуся я, що можу покластись у всьому на вас!

Велика щедрість

РОЗДІЛ 8

¹Повідомляємо ж вас, браття, про Божу благодать, що дана Церквам македонським, ²що серед великого досвіду горя вони мають радість рясну, і глибоке їхнє убозтво збагатилось багатством їхньої щирості; ³бо вони добровільні в міру сил *своїх*, і над силу, засвідчую, – ⁴із ревним благанням вони нас просили, щоб ми прийняли дар та спільність служіння святим. ⁵І не так, як надіялись ми, але віддали себе перш Господеві та нам із волі Божої, ⁶щоб ми благали Тита, щоб він, як перше зачав, так і скінчив би в вас оце добре діло.

⁷А ви, як у всім, збагачуєтесь: вірою, і словом, і розумом, і всякою пильністю, і вашою любов'ю до нас, – щоб збагачувались ви і в благодаті оцій. ⁸Не кажу *це*, як наказ, але пильністю інших досвідчую щирість любові й вашої. ⁹**Бо ви знаєте благодать Господа нашого Ісуса Христа, Який, бувши багатий, збіднів ради вас, щоб ви збагатились Його убозтвом.** ¹⁰І раду даю вам про це, бо це вам на пожиток, що не тільки чинили, але перші ви стали й бажати з минулого року. ¹¹А тепер закінчіть роботу, щоб ви, як горливо бажали, так і виконали б у міру можности. ¹²Бо коли є охота, то приємна вона згідно з тим, що хто має, а не з тим, чого хто не має. ¹³Хай не буде для інших полегша, а тягар для вас, але рівність для всіх. ¹⁴Часу теперішнього ваш достаток нехай нестаткові їхньому допоможе, щоб і їхній достаток був на ваш нестаток, щоб рівність була, ¹⁵як написано: «Хто мав багато, той не мав зайвини, а хто мало, – не мав недостачі».

¹⁶Та Богові дяка, що Він таку пильність про вас дав у Титове серце, ¹⁷бо благання прийняв він, але, бувши горливий, удався до вас добровільно. ¹⁸А з ним разом послали ми брата, якого по всіх Церквах хвалять за Євангелію, ¹⁹і не тільки оце, але вибраний від Церков бути товаришем нашим у дорозі для благодаті тієї, якій служимо ми на хвалу Самого Господа, ²⁰остерігаючись того, щоб хто не дорікав нам цим достатком, що ним служимо ми, ²¹дбаючи про добро не тільки перед Богом, але й перед людьми. ²²А ми з ними послали брата нашого, про пильність якого ми часто досвідчувались у речах багатьох, який ще пильніший тепер через велике довір'я до вас. ²³Щодо Тита, то він мій товариш, а ваш співробітник; що ж до наших братів – вони посланці від Церков, вони слава Христова! ²⁴Отож, дайте їм доказ своєї любові й нашого хваління вас перед Церквами!

Бог дає найбільше

РОЗДІЛ 9

¹А про службу святим мені зайво писати до вас, ²бо відаю вашу охоту, і нею хвалюся за вас македонянам, що Ахая готова з минулого року, а ваша ревність заохотила багатьох. ³А я послав братів, щоб моя похвала, щодо вас, не даремна була в цім випадкові, але, як казав, щоб були ви приготовані, ⁴щоб, коли македоняни прийдуть зі мною та знайдуть, що ви неготові, щоб не осоромитись нам – не кажемо вам – у цій речі. ⁵Отож, я надумався, що треба вблагати братів, щоб пішли перше до вас та приготували заздальгідь оголошений ваш щедрий дар, щоб був він приготований, як щедрий дар, а не річ примусова.

⁶А до цього *кажу*: **Хто скупю сіє, – той скупю й жатиме, а хто сіє щедру, – той щедру й жатиме!** ⁷Нехай кожен *дає*, як серце йому призволяє, – не в смутку й не з примусу, бо **Бог любить того, хто з радістю дає!** ⁸А Бог має силу всякою

благодаттю вас збагатити, щоб ви, мавши завжди в усьому всілякий достаток, збагачувалися всяким добрим учинком, ⁹як написано: «Розсипав *та* вбогим роздав, – Його справедливність триває навіки!» ¹⁰А Той, Хто насіння дає сіячеві та хліб на поживу, – нехай дасть і примножить ваше насіння, і нехай Він зростить плоди праведності вашої, ¹¹щоб усім ви збагачувались на всіляку щирість, яка через нас чинить Богові дяку. ¹²Бо діло служіння цього не тільки виповнює недостачі святих, але й багатіє багатьма подяками Богові. ¹³Досвідченням цього служіння вони хвалять Бога за послух Христовій Євангелії, що ви визнаєте її, та за щирість учасництва з ними й усіма, ¹⁴вони за вас моляться й тужать по вас із-за дуже великої Божої благодаті на вас. ¹⁵**Дяка Богові за невимовний дар Його!**

Павло говорить сам про себе

РОЗДІЛ 10

¹А я сам, Павло, благаю вас лагідністю й ласкавістю Христовою; я, коли присутній – слухняний між вами, а не бувши між вами – сміливий я супроти вас. ²І благаю, щоб я, прибувши, не осмілився надією, що нею я думаю сміливим бути проти деяких, що про нас вони гадають, ніби ми поступаємо за тілом. ³Бо ходячи в тілі, не за тілом воюємо ми, – ⁴зброя-бо нашого воювання не тілесна, але міцна Богом на зруйнування твердинь, – ми руйнуємо задуми, ⁵і всяке винесення, що підіймається проти пізнання Бога, і полонимо всяке знання на послух Христові, ⁶і покарати ми готові всякий непослух, коли здійсниться послух ваш. ⁷Чи на обличчя ви дивитесь? Як хто певний про себе, що Христовий він, нехай думає знов по собі, що як сам він Христовий, так само Христові й ми. ⁸Бо коли б я ще більш став хвалитися нашою владою, яку дав нам Господь на збудування, а не на зруйнування ваше, то не осоромлюсь.

⁹Та щоб не здавалось, ніби хочу лякати вас листами. ¹⁰«Бо листи його – кажуть – важкі та міцні, але особисто присутній – слабкий, а мова його незначна», ¹¹такий нехай знає оце, що які ми на слові в листах, неприсутніми будши, такі ми й на ділі, присутніми будши. ¹²Бо не сміємо вважати себе чи рівняти до інших, що самі себе хвалять, – вони нерозумно самі себе міряють собою, і рівняють з собою себе. ¹³Ми ж не будемо хвалитись над міру, а в міру мірила, що його Бог призначив на міру для нас, щоб і до нас досягти. ¹⁴Бо ми не розтягуємося над міру, ніби не досягли ми до вас, бо ми досягли аж до вас із Євангелією Христовою. ¹⁵Ми не хвалимось над міру у чужих працях, але маємо надію, що як буде рости ваша віра, то за нашим мірилом сильно звеличимося ми між вами, ¹⁶щоб і в дальших за вами країнах звіщати Євангелію, а не хвалитись готовим, як це чужі твердять. ¹⁷**А «хто хвалиться, нехай хвалиться в Господі!»** ¹⁸Бо достойний не той, хто сам себе хвалить, але кого хвалить Господь!

Павло захищає своє апостольство

РОЗДІЛ 11

¹О, коли б потерпіли ви трохи безумство моє! Але й терпите ви мене. ²Бо пильную про вас пильністю Божою, заручив-бо я вас одному чоловікові, щоб Христові привести вас чистою дівою. ³Та боюсь я, – як змії звів Єву лукавством своїм, щоб так не попсувалися ваші думки, і ви не *вхилилися* від простоти й чистоти, що в Христі. ⁴Коли-бо хто прийде й зачне проповідувати про Ісуса іншого, про якого ми не проповідували, або приймете іншого Духа, якого ви не прийняли, або іншу Євангелію, якої ви не прийняли, – то радо терпіли б ви те! ⁵Та думаю я, що нічим не лишаюсь позад передніших апостолів. ⁶Хоч і неук я словом, але не знанням, та всюди в усьому ми виявлені поміж вами. ⁷Чи я гріх учинив, себе

впокоряючи, щоб підвищити вас, бо я Божу Євангелію благовістив для вас марно? ⁸Оббирав я інші Церкви, приймаючи плату для служіння вам. А коли я прийшов до вас і терпів недостачу, то нікого я не обтяжив. ⁹Бо мій нестаток поповнили брати, що прийшли з Македонії; і в усьому беріг я себе, щоб не бути для вас тягарем, і збережу. ¹⁰Як правда Христова в мені, так оця похвала не замовчана буде про мене в країнах Ахаї. ¹¹Для чого? Тому, що я вас не люблю? Відомо *те* Богові! ¹²А що я роблю, те й робитиму, щоб відтяти причину для тих, хто шукає причини, щоб у тому, чим хваляться, показалися такі, як і ми. ¹³Такі-бо фальшиві апостоли, лукаві робітники, що підроблюються на Христових апостолів. ¹⁴І не дивно, бо сам сатана прикидається анголом світла! ¹⁵Отож, не велика *це* річ, якщо й слуги його прикидаються слугами правди. Буде їхній кінець згідно з учинками їхніми!

¹⁶Знову кажу: хай ніхто не вважає мене за безумного! А як ні, то прийміть мене бодай як безумного, щоб хоч трохи й я похвалився! ¹⁷А що я кажу, не кажу *того* в Господі, але ніби в безумстві – у цій частині хвали. ¹⁸Через те ж, що тілом багато хто хваляться, то й я похвалюся. ¹⁹Бо ви терпите радо безумних, самі мудрими будши. ²⁰Бо ви терпите, коли вас хто неволить, коли хто об'їдає, коли хто обдирає, коли хто підвищується, коли хто по щоках вас б'є. ²¹На безчестя кажу, що ми ніби стратили сили. Коли хто відважиться чим, то – скажу нерозумно – відважуюся й я. ²²Євреї вони? – То й я. Ізраїльтяни вони? – То й я. Насіння вони Авраамове? – То й я! ²³Слуги Христові вони? – Говорю нерозумне: більш я! Я був більш у працях, у ранах над міру, частіш у в'язницях, часто при смерті. ²⁴Від євреїв п'ять раз я прийняв по сорок *ударів* без одного, ²⁵тричі киями бито мене, один раз мене каменували, тричі розбивсь корабель, ніч і день я пробув у глибочині *морській*; ²⁶у мандрівках я часто бував, *бував* у небезпеках на річках, у небезпеках розбійничих, у небезпеках свого народу,

у небезпеках поган, у небезпеках по містах, у небезпеках на пустині, у небезпеках на морі, у небезпеках між братами фальшивими, ²⁷у виснажуванні та в праці, часто в недосипанні, у голоді й спразі, часто в пості, у холоді та в наготі. ²⁸Окрім зовнішнього, налягають на мене денні повинності й журба про всі Церкви. ²⁹Хто слабує, а я не слабую? Хто спокушується, а я не палюся? ³⁰Коли треба хвалитись, то неміччю я похваляюся. ³¹Знає Бог і Отець Господа нашого Ісуса Христа, – а Він благословенний навіки, – що я не говорю неправди. ³²У Дамаску намісник царя Арети¹ стеріг місто Дамаск, щоб схопити мене, ³³але по мурі мене спущено в коші віконцем, – і я з рук його втік!

Павлове бачення

РОЗДІЛ 12

¹Не корисно хвалитись мені, бо я прийду до видінь і об'явлень Господніх. ²Я знаю чоловіка в Христі, що він чотирнадцять років тому – чи в тілі, не знаю, чи без тіла, не знаю, знає Бог – був узятий до третього неба. ³І чоловіка я знаю такого, – чи в тілі, чи без тіла, не знаю, знає Бог, – ⁴що до раю був узятий, і чув він слова невимовні, що не можна людині їх висловити. ⁵Отаким похваляюся, а собою хвалитись не буду, – хіба тільки своїми немочами. ⁶Бо коли я захочу хвалитись, то безумний не буду, бо правду казатиму; але стримуюсь я, щоб про мене хто більш не подумав, ніж бачить у мені або чує від мене.

Колючка у тілі

⁷А щоб я через пребагато об'явлень не величався, то дано мені в тіло колючку, – посланця сатани, щоб бив в обличчя мене,

¹ Це Арета IV, цар набатейський (9 до Хр. – 40 по Хр.), на схід від Йордану. Набатеї – арабське плем'я.

щоб я не величався. ⁸Про нього три рази благав я Господа, щоб він відступився від мене. ⁹І сказав Він мені: «**Досить тобі Моєї благодаті, – бо сила Моя здійснюється в немочі**». Отож, краще я буду хвалитись своїми немочами, щоб сила Христова вселилася в мене. ¹⁰Тому любо мені *перебувати* в недугах, у прикростях, у бідах, у переслідуваннях, в утисках через Христа. Коли-бо я слабий, тоді я сильний. ¹¹Хвалячися, я став нерозумний, – *до того* мене ви примусили. Бо хвалити мене мали б ви, – бо ні в чому я не залишився позад від найперших апостолів, хоч я й ніщо. ¹²А ознаки апостола виявилися між вами в усякім терпінні, у знаменах і чудах та в силах. ¹³Що-бо є, що ним ви понизилися більше від інших Церков? Хіба те, що я сам тягарем вам не був? Даруйте мені цю провину! ¹⁴Ось утрете готовий прийти я до вас, і не буду для вас тягарем, – не шукаю-бо вашого я, тільки вас. Не діти повинні збирати маєток батькам, але дітям батьки. ¹⁵Я ж з охотою витрачуся й себе витрачу за душі ваші, хоч що більше люблю вас, то менше я люблений. ¹⁶Та нехай буде *так*, – тягар я на вас не поклав, але, будвши хитрий, я лукавством від вас брав. ¹⁷Чи я використовував вас через когось із тих, кого до вас посилав? ¹⁸Ублагав я Тита, і з ним послав брата. Чи Тит використав вас чим? Хіба ми ходили не в одному дусі? Хіба не одними стопами?

¹⁹Чи ви знову не думаєте, що виправдуємось перед вами? Перед Богом, у Христі ми говоримо, а все, любі, на вашу будову! ²⁰Я ж боюся, щоб, прийшовши, не знайшов вас такими, якими не хочу, і щоб мене не знайшли ви таким, якого не хочете, – хай не будуть *між вами* суперечка, заздрість, гніви, обмани, свари, нашепти, пихи, безладдя, ²¹щоб знову, коли я прийду, не принизив мене поміж вами мій Бог, і щоб мені не оплакувати багатьох, що перше згрішили, і не покаялися в нечистості, і в перелюбі, і в розпусті, що коїли їх.

Випробовуйте самих себе

РОЗДІЛ 13

¹Оце втретє до вас я йду. «Кожна справа хай станеться вироком двох чи трьох свідків». ²Попереджував я й попереду, – як у вас був удруге, так тепер неприсутній, – отих, що згрішили перед тим, і всіх інших, що коли прийду знову, то я не помилую,

³через те, що шукаєте доказу, що в мені промовляє Христос, Який не безсилий до вас, але сильний у вас. ⁴Бо хоч Він був і розп'ятий в немочі, та живий із сили Божої. Так і ми, – хоча немічні в Нім, та з Ним будемо жити з Божої сили у вас.

⁵Випробовуйте самих себе, чи ви в вірі, пізнавайте самих себе. Хіба ви не знаєте самих себе, що Ісус Христос у вас? Хіба тільки, що ви не такі, якими мали б бути. ⁶Але маю надію, що пізнаєте ви, що ми такі, якими мали б бути. ⁷І ми молимо Бога, щоб ви не чинили ніякого лиха, не для того, щоб виявились ми досвідчені, а щоб учинили ви добре, а ми будемо немов негідні. ⁸Бо нічого не можемо ми проти правди, а за правду. ⁹Ми тішимся, коли ми слабі, а ви сильні. Про це й молилось – щоб були досконалыми ви! ¹⁰Ось тому-то, відсутній, пишу це, щоб прийшовши, не мав я вчинити суворо за владою, якої Господь мені дав на будування, а не на руйнування.

¹¹А накінець, браття, радійте, удосконалюйтесь, тіштеся, будьте одностайні, майте мир, – і Бог любові та миру буде з вами! ¹²Вітайте один одного святим поцілунком! ¹³ Усі святі вас вітають!

¹⁴**Благодать Господа нашого Ісуса Христа, і любов Бога й Отця, і причастя Святого Духа нехай буде зо всіма вами! Амінь.**

ПОСЛАННЯ ДО ГАЛАТІВ СВ. АПОСТОЛА ПАВЛА

Передмова

РОЗДІЛ 1

¹Апостол Павло, *поставлений* ні від людей, ані від чоловіка, але від Ісуса Христа й Бога Отця, що з мертвих Його воскресив, ²і присутні зі мною всі брати, до Церков галатійських: ³благодать вам і мир від Бога, Отця нашого, і Господа Ісуса Христа, ⁴що за наші гріхи дав Самого Себе, щоб від злого сучасного віку нас визволити, за волею Бога й Отця нашого, – ⁵Йому слава на віки вічні, амінь!

Перекручення Євангелії

⁶Дивуюся я, що ви так скоро відхилюєтесь від того, хто покликав Христовою благодаттю вас, на іншу Євангелію, ⁷що не інша вона, але деякі є, що вас непокоять, і хочуть перевернути Христову Євангелію. ⁸Але якби й ми або Ангол із неба зачав благовістити вам не те, що ми вам благовістили, – нехай буде проклятий! ⁹Як ми перше казали, і тепер знов кажу: коли хто вам не те благовістить, що ви прийняли, – нехай буде проклятий! ¹⁰Бо тепер чи я в людей шукаю признання чи в Бога? Чи людям дбаю я догоджати? Бо коли б догоджав я ще людям, я не був би рабом Христовим.

Павло захищає своє служіння

¹¹Звіщаю ж вам, браття, що Євангелія, яку я благовістив, – вона не від людей. ¹²Бо я не прийняв, ні навчився її від людини, але відкриттям Ісуса Христа. ¹³Чули-бо ви про моє поступовання

перше в юдействі, що Божу Церкву жорстоко я переслідував та руйнував її. ¹⁴І я перевищував в юдействі багатьох своїх ровесників роду мого, будучи запеклим прихильником моїх отцівських передань. ¹⁵Коли ж Бог, що вибрав мене від утроби матері моєї і покликав благодаттю Своєю, уподобав ¹⁶виявити мною Сина Свого, щоб благовістив я Його між поганями, – я не радився зараз із тілом та кров'ю, ¹⁷і не відправився в Єрусалим до апостолів, що переді мною були, а пішов я в Арабію, і знову вернувся в Дамаск. ¹⁸По трьох роках потому пішов я в Єрусалим побачити Кифу, і в нього пробув днів із п'ятнадцять. ¹⁹А іншого з апостолів я не бачив, крім Якова, брата Господнього. ²⁰А що вам пишу, ось *кажу* перед Богом, що я не обманюю! ²¹Потому пішов я до сирських та кілікійських країн. ²²Церквам же Христовим в Юдеї я знаний не був особисто, – ²³тільки чули вони, що той, що колись переслідував їх, благовістить тепер віру, що колись руйнував її. ²⁴І славили Бога вони через мене!

Єрусалимський Собор

РОЗДІЛ 2

¹Потому, по чотирнадцяти роках, я знову ходив в Єрусалим із Варнавою, взявши й Тита з собою. ²А пішов я за відкриттям. І подав їм Євангелію, що її проповідую між поганями, особливо знатнішим, чи не дарма змагаюся я чи змагався. ³Але й Тит, що зі мною, будучи греком, не був до обрізання змушений. ⁴А щодо прибулих фальшивих братів, що прийшли підглядати нашу вільність, яку маємо в Христі Ісусі, щоб нас поневолити, ⁵то ми їх не послушали ані на хвилю, і не піддалися, щоб тривала в вас правда Євангелії. ⁶Що ж до тих, що за щось уважають себе, *та* якими колись вони були, то ні в чому різниці для мене нема, – не дивиться Бог на особу людини! Бо ті, що за щось уважають себе, нічого мені не додали, ⁷але навпаки, – побачивши,

¹ «Тіло й кров», гебраїзм: земна людина.

що мені припоручена Євангелія для необрізаних, як Петрові для обрізаних, – ⁸бо Той, хто помагав Петрові в апостольстві між обрізаними, помагав і мені між поганями, – ⁹і, пізнавши ту благодать, що дана мені, Яків, і Кифа, і Іван, що стовпами вважаються, подали мені та Варнаві правиці спільноти, щоб ми для поган *працювали*, вони ж – для обрізаних, ¹⁰тільки щоб ми пам'ятали про вбогих, що я й пильнував чинити таке.

Павло виступив проти Петра (Кифи)

¹¹Коли ж Кифа прийшов до Антіохії, то відкрито я виступив проти нього, – заслуговував-бо він на осуд. ¹²Бо він перед тим, як прийшли були дехто від Якова, споживав із поганями. А коли прибули, став ховатися та відлучатися, боячися обрізаних. ¹³А з ним лицемірили й інші юдеї, так що навіть Варнава пристав до їхнього лицемірства. ¹⁴А коли я побачив, що не йдуть вони рівно за євангельською правдою, то перед усіма сказав Кифі:

– Коли ти, будши юдеєм, живеш по-поганському, а не по-юдейському, то нащо поган ти примушуєш жити по-юдейському?

¹⁵Ми юдеї природою, а не грішники з поган... ¹⁶А коли ми дізнались, що людина не може бути виправдана ділами Закону, але тільки вірою в Христа Ісуса, то ми ввірували в Христа Ісуса, щоб нам виправдатися вірою в Христа, а не ділами Закону. Бо жадна людина ділами Закону не буде виправдана! ¹⁷Коли ж, шукаючи виправдання в Христі, ми й самі показалися грішниками, то хіба Христос слуга гріху? Зовсім ні! ¹⁸Бо коли я будую знов те, що зруйнував, то самого себе роблю злочинцем. ¹⁹Бо Законом я вмер для Закону, щоб жити для Бога. Я розп'ятий з Христом. ²⁰**І живу вже не я, а Христос проживає в мені. А що я живу в тілі тепер, – живу вірою в Божого Сина, що мене полюбив, і видав за мене Самого Себе.** ²¹Божої благодаті я не

відкидаю. Бо коли *набувається* правда Законом, то даремно Христос умер!

Віра приносить праведність

РОЗДІЛ 3

¹О, ви нерозумні галати! Хто вас звів не коритися правді, *вас*, яким перед очима Ісус Христос наперед накреслений був, *як ніби* між вами розп'ятий? ²Це одне хочу знати від вас: чи ви прийняли Духа ділами Закону, чи із проповіді про віру? ³Чи ж ви аж такі нерозумні? Духом почавши, кінчите тепер тілом? ⁴Чи ви так багато терпіли даремно? Коли б тільки даремно! ⁵Отже, Той, Хто вам Духа дає й чуда чинить між вами, – чи *чинить* ділами Закону, чи із проповіді про віру? ⁶Так як Авраам «увірував в Бога, – і *це* залічено за праведність йому». ⁷Тож знайте, що ті, хто від віри, – то сини Авраамові. ⁸І Писання, передбачивши, що вірою Бог виправдає поган, благовістило Авраамові: «Благословляться в тобі всі народи!» ⁹Тому ті, хто від віри, будуть поблагословлені з вірним Авраамом. ¹⁰А всі ті, хто на діла Закону покладається, – вони під прокляттям. Бо написано: «Проклятий усякий, хто не перебуває в усьому, що написано в книзі Закону, щоб чинити оте!» ¹¹А що перед Богом Законом ніхто не виправдується, то це ясно, бо «праведний житиме вірою». ¹²А Закон не від віри, але «хто чинитиме те, той житиме ним». ¹³**Христос відкупив нас від прокляття Закону, ставши прокляттям за нас, бо написано: «Проклятий усякий, хто висить на дереві»,** ¹⁴щоб Авраамове благословення в Ісусі Христі поширилося на поган, щоб обітницю Духа прийняти нам вірою.

Мета Закону

¹⁵Браття, кажу я по-людському: навіть людського затвердженого заповіту ніхто не відкидає та *до нього* не додає. ¹⁶А обітници

дані Авраамові й насінню його. Не говориться: «і насінням», як про багатьох, але як про одного: «і Насінню твоєму», яке є Христос. ¹⁷А я кажу це, що завіту, від Бога затвердженого, Закон, що прийшов по чотириста тридцяти роках, не відкидає, щоб обітницю він зруйнував. ¹⁸Бо коли від Закону спадщина, то вже не з обітниці; Авраамові ж Бог дарував із обітниці.

¹⁹Що ж Закон? Він даний з причини переступів, аж поки прийде Насіння, якому обітниця дана; він учинений Анголами рукою посередника. ²⁰Але посередник не є для одного, Бог же один.

²¹Отож, чи ж Закон проти Божих обітниць? Зовсім ні! Якби-бо був даний Закон, щоб він міг оживляти, то праведність справді була б від Закону! ²²Та все зачинило Писання під гріх, щоб віруючим була дана обітниця з віри в Ісуса Христа. ²³Але поки прийшла віра, під Законом стережено нас, замкнених до *приходу* віри, що мала об'явитись. ²⁴Тому-то Закон виховником був до Христа, щоб нам виправдатися вірою. ²⁵А як віра прийшла, то вже ми не під виховником. ²⁶**Бо ви всі сини Божі через віру в Христа Ісуса!** ²⁷Бо ви всі, що в Христа охристилися, у Христа зодягнулися! ²⁸**Нема юдея, ні грека, нема раба, ані вільного, нема чоловічої статі, ані жіночої, – бо всі ви один у Христі Ісусі!** ²⁹А коли ви Христові, то ви Авраамове насіння й за обітницею спадкоємці.

Синівство у Христі

РОЗДІЛ 4

¹Тож кажу я: поки спадкоємець дитина, – він нічим від раба не різниться, хоч він пан над усім, ²але під опікунами та керівниками *знаходиться* він аж до часу, що *визначив* батько. ³Так і ми, – поки дітьми були, то були поневолені стихіями світу. ⁴**Як настало ж виповнення часу, Бог послав Свого Сина, що родився від жони, та став під Законом, ⁵щоб викупити**

підзаконних, щоб усиновлення ми прийняли. ⁶А що ви сини, Бог послав у ваші серця Духа Сина Свого, що викликає: «Авва, Отче!» ⁷Тому ти вже не раб, але син. А як син, то й спадкоємець Божий через Христа.

⁸Та тоді, не знаючи Бога, служили ви тим, що з істоти богами вони не були. ⁹А тепер, як пізнали ви Бога, чи краще – як Бог вас пізнав, – як вертаєтесь знов до слабих та вбогих стихій, яким хочете знов, як давніше, служити? ¹⁰Ви вважаєте пильно на дні та на місяці, і на пори та роки. ¹¹Я боюся за вас, чи не даремно я працював коло вас?..

¹²Прошу я вас, браття, – будьте, як я, бо й я *такий самий*, як ви. Нічим ви мене не покривдили! ¹³І знаєте ви, що в немочі тіла я перше звіщав вам Євангелію, ¹⁴ви ж моєю спокусою в тілі моїм не погордували, і мене не відкинули, але, немов Ангола Божого, ви прийняли мене, як Христа Ісуса! ¹⁵Тож де ваше *тодішнє* блаженство? Свідкую-бо вам, що якби було можна, то ви вибрали б очі свої та мені віддали б! ¹⁶Чи ж я став для вас ворогом, правду говорячи вам? ¹⁷Недобре пильнують про вас, але вас відлучити хочуть, щоб ви пильнували про них. ¹⁸То добре, – пильнувати про добре постійно, а не тільки тоді, як приходжу до вас. ¹⁹Дітки мої, – я знову для вас терплю муки породу, поки образ Христа не відіб'ється в вас! ²⁰Я хотів би тепер бути в вас та змінити свій голос, бо маю я сумнів за вас.

Раби та вільні

²¹Скажіть мені ви, що хочете бути під Законом: чи не слухаєтесь ви Закону? ²²Бо написано: «Мав Авраам двох синів, одного від рабині, а другого від вільної». ²³Але той, хто від рабині, народився за тілом, а хто від вільної, – за обітницею. ²⁴Розуміти це треба інакше, бо це два завіти: один від гори Сінай, що в рабство народжує, а він – то Агар. ²⁵Бо Агар – то гора Сінай в Арабії, а відповідає сучасному Єрусалимові, який у рабстві з своїми дітьми. ²⁶А вишній Єрусалим – вільний, він

мати всім нам! ²⁷Бо написано: «Звеселися, неплодна, ти, що не родиш! Гукай та викликуй ти, що в породі не мучилась, бо в полишеної значно більше дітей, ніж у тієї, що має вона чоловіка!» ²⁸А ви, браття, діти обітниць за Ісаком! ²⁹Але як і тоді, – хто родився за тілом, переслідував тих, *хто родився за духом*, так само й тепер. ³⁰Та що каже Писання? «Прожени рабиню й сина її, бо не буде спадкувати син рабині разом із сином вільної». ³¹Тому, браття, не сини ми рабині, але вільної!

Ходити за духом

РОЗДІЛ 5

¹Христос для волі нас визволив. Тож стійте в ній та не піддавайтеся знову в ярмо рабства! ²Ось я, Павло, кажу вам, що коли ви обрізуєтесь, – то нема вам *тоді* жодної користі від Христа. ³І свідкую я знову всякому чоловікові, який обрізується, що повинен він виконати весь Закон. ⁴Ви, що Законом виправдуєтесь, – полишилися без Христа, відпали від благодаті! ⁵Бо ми в душі з віри чекаємо надії праведності. ⁶Бо **сили не має в Христі Ісусі ані обрізання, ані необрізання, – але віра, що чинна любов'ю.** ⁷Бігли ви добре. Хто заборонив вам коритися правді? ⁸Таке переконання не від Того, Хто вас покликав. ⁹Трохи розчини квасить усе тісто! ¹⁰Я в Господі маю надію на вас, що нічого іншого думати не будете ви. А хто вас непокоїть, осуджений буде, хоч би він хто був! ¹¹Чого ж, браття, мене ще переслідують, коли я обрізання ще проповідую? Тоді спокуса хреста в ніщо обертається! ¹²О, коли б були навіть відсічені ті, хто підбурює вас!

¹³Бо ви, браття, на волю покликані, але щоб ваша воля не стала приводом *догоджати* тілу, а любов'ю служити один одному! ¹⁴Бо **весь Закон в однім слові міститься: «Люби свого ближнього, як самого себе!»** ¹⁵Коли ж ви гризете та їсте один одного, то глядіть, щоб не знищили ви один одного!

¹⁶І кажу: ходіть за духом, – і не вчините пожадливості тіла, ¹⁷бо тіло бажає противного духові, а дух противного тілу, і супротивні вони один одному, щоб ви чинили не те, чого хочете. ¹⁸Коли ж дух вас провадить, то ви не під Законом. ¹⁹Учинки тіла явні, то є: перелюб, нечистість, розпуста, ²⁰ідолослуження, чари, ворожнечі, сварка, заздрість, гнів, суперечки, незгоди, ересі, ²¹завидки, п'янство, гулянки й подібне до цього. Я про це попереджую вас, як і попереджав, що хто чинить таке, не впадуть вони Царства Божого! ²²**А плід духа: любов, радість, мир, довготерпіння, добрість, милосердя, віра, ²³лагідність, здержливість: Закону нема на таких!** ²⁴А ті, що Христові Ісусові, розп'яли вони тіло з пожадливостями та з похотями. ²⁵**Коли духом живемо, то й духом ходімо!** ²⁶Не будьмо чванливі, не драгуймо один одного, не завидуємо один одному!

Носіть тягарі один одного

РОЗДІЛ 6

¹Браття, як людина й упаде в який прогріх, то ви, духовні, виправляйте такого духом лагідності, сам себе доглядаючи, щоб не спокусився й ти! ²**Носіть тягарі один одного, і так виконаєте закон Христовий.** ³Коли-бо хто думає, що він щось, будши ніщо, сам себе той обманює. ⁴Нехай кожен досліджує діло своє, і тоді матиме тільки в собі похвалу, а не в іншому! ⁵Бо кожен нестиме свій власний тягар!

⁶**А хто слова навчається, нехай ділиться всяким добром із навчаючим.** ⁷**Не обманюйтеся, – Бог осміяний бути не може. Бо що тільки людина посіє, те саме й пожне!** ⁸Бо хто сіє для власного тіла свого, той від тіла тління пожне. А хто сіє для духа, той від духа пожне життя вічне. ⁹А роблячи добре, не знемагаймо, бо часу свого пожнемо, коли не ослабнемо. ¹⁰Тож тому, поки маємо час, **усім робімо добро, а найбільш одновірним!**

¹¹Погляньте, якими великими буквами я написав вам своєю рукою! ¹²Усі ті, хто бажає хвалитися тілом, змушують вас обрізуватись, щоб тільки вони не були переслідувані за хреста Христового. ¹³Бо навіть і ті, хто обрізується, самі не зберігають Закон, а хочуть, щоб ви обрізувались, щоб хвалитися їм вашим тілом. ¹⁴**А щодо мене, то нехай нічим не хвалюся, хіба тільки хрестом Господа нашого Ісуса Христа, що ним розп'ятий світ для мене, а я для світу.** ¹⁵Бо сили немає ані обрізання, ані необрізання, а створіння нове. ¹⁶А всі ті, хто піде за цим правилом, – мир та милість на них, і на Ізраїля Божого! ¹⁷Зрештою, хай ніхто не турбує мене, бо ношу я Ісусові рани на тілі своїм!..

¹⁸Благодать Господа нашого Ісуса Христа *нехай буде з духом* вашим, браття! Амінь.

ПОСЛАННЯ ДО ЕФЕСЯН СВ. АПОСТОЛА ПАВЛА

Благословіння викупу

РОЗДІЛ 1

¹Павло, з волі Божої апостол Христа Ісуса, святим, що в Ефесі, і вірним у Христі Ісусі, – ²*нехай буде* вам благодать та мир від Бога, Отця нашого, і Господа Ісуса Христа!

³**Благословенний Бог і Отець Господа нашого Ісуса Христа, що нас у Христі поблагословив усяким благословенням духовним у небесах,** ⁴так як вибрав у Ньому Він нас перше заложення світу, щоб були перед Ним ми святі й непорочні, у любові, ⁵призначивши наперед, щоб нас усиновити для Себе Ісусом Христом, за вподобанням волі Своєї, ⁶на хвалу слави благодаті Своєї, якою Він обдарував нас в Улюбленім, ⁷що маємо в Ньому відкуплення кров'ю Його, прощення провин, через багатство благодаті Його, ⁸яку Він намножив у нас у всякій премудрості й розважності, ⁹об'явивши нам таємницю волі Своєї за Своїм уподобанням, яке постановив у Самому Собі, ¹⁰для урядження виповнення часів, щоб усе об'єднати в Христі, – що на небі, і що на землі. ¹¹У Нім, що в Нім стали ми й спадкоємцями, будши призначені наперед постановою Того, Хто все чинить за радою волі Своєї, ¹²щоб на хвалу Його слави були ми, що перше надіялися на Христа. ¹³У Ньому й ви, як почули слово істини, Євангелію спасіння свого, та в Нього й увірували, запечатані стали Святим Духом обітниць, ¹⁴Який є завдаток нашого спадку, на викуп здобутого, на хвалу Його слави!

¹⁵Тому й я, прочувши про вашу віру в Господа Ісуса, і про любов до всіх святих, ¹⁶не перестаю за вас дякувати, і в молитвах своїх за вас згадую, ¹⁷щоб Бог Господа нашого Ісуса Христа, Отець слави, дав вам Духа премудрості та відкриття для пізнання Його, ¹⁸просвітив очі вашого серця¹, щоб ви зрозуміли, до якої надії Він вас закликає, і який багатий Його славний спадок у святих, ¹⁹і яка безмірна велич Його сили в нас, що віруємо за виявленням потужної сили Його, ²⁰яку виявив Він у Христі, воскресивши із мертвих Його, і посадивши на небі праворуч Себе, ²¹вище від усякого уряду, і влади, і сили, і панування, і всякого імені, що назване не тільки в цім віці, але й у майбутньому. ²²І все впокорив Він під ноги Йому, і Його дав найвище за все – за Голову Церкви, ²³а вона – Його тіло, повня Того, що все всім наповняє!

Бог оживив у Христі

РОЗДІЛ 2

¹І вас, що мертві були через ваші провини й гріхи, ²в яких ви колись проживали за звичаєм віку цього, за волею князя, що панує в повітрі, духа, що працює тепер у неслухняних, ³між якими й усі ми проживали колись у пожадливостях нашого тіла, як чинили волю тіла й думок, і з природи були дітьми гніву, як і інші, – ⁴Бог же, багатий на милосердя, через Свою превелику любов, що нею Він нас полюбив, ⁵і нас, що мертві були через прогріхи, оживив разом із Христом, – спасені ви благодаттю, – ⁶і разом із Ним воскресив, і разом із Ним посадив на небесних місцях у Христі Ісусі, ⁷щоб у наступних віках показати безмірне багатство благодаті Своєї в доброті до нас у Христі Ісусі. **8**Бо спасені ви благодаттю через віру, а це не від вас, то дар Божий, ⁹не від діл, щоб ніхто не хвалився. ¹⁰Бо ми – Його твориво, створені в Христі

¹ «Серце» в біблійній мові часто розум.

Ісусі на добрі діла, які Бог наперед приготував, щоб ми в них перебували.

¹¹Отож, пам'ятайте, що ви, колись тілом погани, що вас так звані рукотворно «обрізані» на тілі зуть «необрізаними», ¹²що ви того часу були без Христа, відлучені від громади ізраїльської, і чужі завітам обітниць, не мавши надії й без Бога на світі. ¹³А тепер у Христі Ісусі ви, що колись далекі були, стали близькі Христовою кров'ю. **¹⁴Він-бо наш мир**, що вчинив із двох одне й зруйнував серединну перегороду, ворожнечу, Своім тілом, – ¹⁵Він *Своєю* наукою знищив Закон заповідей, щоб з обох збудувати Собою одного нового чоловіка, мир чинивши, ¹⁶і хрестом примирити із Богом обох в однім тілі, ворожнечу на ньому забивши. ¹⁷І, прийшовши, «Він благовістив мир вам, далеким, і мир близьким», ¹⁸бо обоє Ним маємо приступ у Дусі однім до Отця.

¹⁹Отже, ви вже не чужі й не приходьки, а співгромадяни святим, і домашні для Бога, ²⁰збудовані на основі апостолів і пророків, де наріжним каменем є Сам Ісус Христос, ²¹що на ньому вся¹ будівля, улад побудована, росте в святий храм у Господі, ²²що на ньому і ви разом будуєтеся Духом на оселю Божу.

Павлове управління

РОЗДІЛ 3

¹Через це я, Павло, є в'язень Ісуса Христа за вас, поган, – ²якщо ви тільки чули про зарядження Божої благодаті, що для вас мені дана. ³Бо мені відкриттям об'явилась таємниця, як писав я вам коротко вище, ⁴з чого можете ви, читаючи, пізнати моє розуміння таємниці Христової. ⁵А вона за інших поколінь не була оголошена людським синам, як відкрилась тепер через Духа Його святим апостолам і пророкам, –

¹ Або: всяка.

⁶що погани співспадкоємці, і одне тіло, і співучасники Його обітниць в Христі Ісусі через Євангелію, ⁷якій служителем я став через дар благодаті Божої, що дана мені чином сили Його. ⁸Мені, найменшому від усіх святих, дана оця благодать, – благовістити поганам недосліджене багатство Христове, ⁹та висвітлити, що то є зарядження таємниці, яка від віків захована в Бозі, Який створив усе, ¹⁰щоб тепер через Церкву була оголошена початкам та владам на небі найрізніша мудрість Божа, ¹¹за відвічної постанови, яку Він учинив у Христі Ісусі, Господі нашім, ¹²в Якім маємо відвагу та доступ у надії через віру в Нього. ¹³Тому-то благаю я *вас* не занепадати духом через терпіння моє через вас, бо воно – ваша слава.

¹⁴**Для того схиляю коліна свої перед Отцем, ¹⁵що від Нього має ім'я кожен рід на небі й на землі, – ¹⁶щоб Він дав вам за багатством слави Своєї силою зміцнитися через Духа Його в чоловікові внутрішнім, ¹⁷щоб Христос через віру замешкав у ваших серцях, щоб ви, закорінені й основані в любові, ¹⁸змогли зрозуміти зо всіма святими, що то ширина й довжина, і глибина й вишина, ¹⁹і пізнати Христову любов, яка перевищує знання, щоб були ви наповнені всякою повнотою Божою.**

²⁰А Тому, Хто може зробити значно більш над усе, чого просимо або думаємо, силою, що діє в нас, ²¹Тому слава в Церкві та в Христі Ісусі на всі покоління на вічні віки. Амінь.

Єдність у Христі

РОЗДІЛ 4

¹Отож, благаю вас я, в'язень у Господі, щоб ви поводитися гідно покликання, що до нього покликано вас, ²зо всякою покорюю та лагідністю, з довготерпінням, у любові терплячи один одного, ³**пильнуючи зберігати єдність духа в союзі миру.** ⁴**Одне тіло, один дух, як і були ви покликані**

в одній надії вашого покликання. ⁵Один Господь, одна віра, одне хрищення, ⁶один Бог і Отець усіх, що Він над усіма, і через усіх, і в усіх. ⁷А кожному з нас дана благодать у міру дару Христового. ⁸Тому й сказано: «Піднявшись на висоту, Ти полонених набрав і людям дав дари!» ⁹А те, що «піднявся», що то, як не те, що *перше* й зійшов до найнижчих місць землі? ¹⁰Хто зійшов, Той саме й піднявся високо над усі небеса, щоб наповнити все. ¹¹І Він, отож, настановив одних за апостолів, одних за пророків, а тих за благовісників¹, а тих за пастирів та вчителів, ¹²щоб приготувати святих на діло служби для збудування тіла Христового, ¹³аж поки ми всі не досягнемо з'єднання віри й пізнання Сина Божого, Мужа досконалого, у міру зросту Христової повноти, ¹⁴щоб більш не були ми малолітками, що хитаються й захоплюються від усякого вітру науки за людською оманною та за лукавством до хитрого блуду, ¹⁵**щоб були ми правдомовні в любові, і в усьому зростали в Нього, а Він – Голова, Христос.** ¹⁶А з Нього все тіло, складене й зв'язане всяким допоміжним суглобом, у міру чинності кожного окремого члена, чинить зріст тіла на будування самого себе любов'ю.

Християнське життя

¹⁷Отже, говорю я це й свідкую в Господі, щоб ви більш не поводитися, як поводяться погани в марноті свого розуму, – ¹⁸вони запаморочені розумом, відчужені від життя Божого за нецтво, що в них, за ствердість їхніх сердець, ¹⁹вони отупіли й віддалися розпусті, щоб чинити всяку нечисть із зажерливістю. ²⁰Але ви не так пізнали Христа, ²¹якщо ви чули про Нього, і навчилися в Нім, бо правда в Ісусі, ²²щоб відкинути, за першим поступованням, старого чоловіка, який зотліває в звабливих пожадливостях, ²³та відновлятися

¹ Грецьке εὐαγγελιστής – проповідник Євангелії (доброї звістки).

духом вашого розуму, ²⁴і **зодягнутися в нового чоловіка, створеного за Богом у справедливості й святості правди.** ²⁵Тому-то, неправду відкинувши, говоріть кожен правду до свого ближнього, бо ми члени один для одного. ²⁶Гнівайтесь, та не грішіть, – **сонце нехай не заходить у вашому гніві,** ²⁷і місця дияволу не давайте! ²⁸Хто крав, нехай більше не краде, а краще нехай працює та чинить руками своїми добро, щоб мати подати нужденному. ²⁹Нехай жадне слово гниле не виходить із уст ваших, але тільки таке, що добре на потрібне збудування, щоб воно подало благодать тим, хто чує. ³⁰І не засмучуйте Духа Святого Божого, Яким ви запечатані на день викупу. ³¹Усяке подратування, і гнів, і лютість, і крик, і лайка нехай буде взято від вас *разом* із усякою злобою. ³²А ви один до одного будьте ласкаві, милостиві, прощаючи один одному, як і Бог через Христа вам простив!

Наслідуйте Бога

РОЗДІЛ 5

¹Отже, будьте наслідувачами Богові, як улюблені діти, ²і поведьтеся в любові, як і Христос полюбив вас, і видав за нас Самого Себе, як дар і жертву Богові на приємні пахощі. ³А розпушта та нечисть усяка й зажерливість нехай навіть не згадуються поміж вами, як личить святим, ⁴і гидота, і марнословство або жарти, що непристойні *вам*, але краще дякування. ⁵Знайте-бо це, що жоден розпусник, чи нечистий, або зажерливий, що він ідолянин, не має спадку в Христовому й Божому Царстві! ⁶Нехай вас не зводить ніхто словами марнотними, бо гнів Божий приходить за них на неслухняних, – ⁷тож не будьте їм спільниками! ⁸Ви-бо були колись темрявою, тепер же ви світло в Господі, – поведьтеся, як діти світла, ⁹бо **плід світла знаходиться в кожній добрості, і праведності, і правді.** ¹⁰Допевняйтесь, що приємне для Господа,

¹¹і не беріть участі в неплідних ділах темряви, а краще й докоряйте. ¹²Бо соромно навіть казати про те, що роблять вони потаємно! ¹³Усе ж те, що світлом докоряється, стає явне, бо все, що явне стає, то світло. ¹⁴Через це то й говорить: «Сплячий, вставай, і воскресни із мертвих, – і Христос освітлить тебе!»

¹⁵Отож, уважайте, щоб поводитися обережно, не як немудрі, але як мудрі, ¹⁶використовуючи час, – дні-бо лукаві! ¹⁷Через це не будьте нерозумні, але розумійте, що є воля Господня. ¹⁸І не впивайтесь вином, в якому розпуста, але краще наповнюйтесь Духом, ¹⁹розмовляючи поміж собою псалмами, і гімнами, і піснями духовними, співаючи й граючи в серці своєму для Господа, ²⁰дякуючи завжди за все Богові й Отцеві в Ім'я Господа нашого Ісуса Христа, ²¹корячися один одному у Христовім страху.

Шлюб уподібнено Христу і Церкві

²²Дружини, – коріться своїм чоловікам, як Господеві, – ²³бо чоловік – голова дружини, як і Христос – Голова Церкви, Сам Спаситель тіла! ²⁴І як коріться Церква Христові, так і дружини своїм чоловікам у всьому. ²⁵Чоловіки, – любіть своїх дружин, як і Христос полюбив Церкву, і віддав за неї Себе, ²⁶щоб її освятити, очистивши водяним купелем у слові, ²⁷щоб поставити її Собі славною Церквою, що не має плями чи вади, чи чогось такого, але щоб була свята й непорочна! ²⁸Чоловіки повинні любити дружин своїх так, як власні тіла, бо хто любить дружину свою, той любить самого себе. ²⁹Бо ніколи ніхто не зненавидів власного тіла, а годує та гріє його, як і Христос Церкву, ³⁰бо ми – члени Тіла Його від тіла Його й від костей Його! ³¹«Покине тому чоловік батька й матір, і пристане до дружини своєї, – і будуть обоє вони одним тілом». ³²Ця таємниця велика, – а я говорю про Христа та про Церкву! ³³Отже, нехай кожен зокрема із вас любить так свою

дружину, як самого себе, а дружина нехай боїться *свого* чоловіка!

Сімейні стосунки

РОЗДІЛ 6

¹Діти, – слухайтеся своїх батьків у Господі, бо це справедливе! ²«Шануй свого батька та матір» – це перша заповідь з обітницею, – ³«щоб добре велося тобі, і щоб ти був на землі довголітній!» ⁴А батьки, – не дратуйте дітей своїх, а виховуйте їх в напаминанні й остереженні Божому!

⁵Раби, – слухайтеся тілесних панів зі страхом і тремтінням у простоті серця вашого, як Христа! ⁶Не працюйте тільки про *людське* око, немов чоловіковгодники, а як раби Христові, чиніть від душі волю Божу, ⁷служіть із зичливістю, немов Господеві, а не людям! ⁸Знайте, що кожен, коли зробить що добре, те саме одержить від Господа, чи то раб, чи то вільний. ⁹А пани, – чиніть їм те саме, занегайте погрози, знайте, що для вас і для них є на небі Господь, а Він на обличчя¹ не дивиться!

Боже озброєння

¹⁰Нарешті, мої брати, **зміцняйтеся Господом та могутністю сили Його!** ¹¹Зодягніться в повну Божу зброю, щоб могли ви стати проти хитрощів диявольських. ¹²Бо ми не маємо боротьби проти крові та тіла,² але проти початків, проти влади, проти світоправителів цієї темряви, проти піднебесних духів злоби. ¹³Через це візьміть повну Божу зброю, щоб могли ви дати опір дня злого, і, все виконавши, витримати. ¹⁴Отже, стійте, підперезавши стегна свої правдою, і зодягнувшись у броню праведності, ¹⁵і взувши ноги в готовість Євангелії миру. ¹⁶**А найбільш**

¹ Гебраїзм: «на обличчя» – на особу.

² Гебраїзм: «тіло і кров» – земна людина.

над усе візьміть щита віри, яким зможете погасити всі вогненні стріли лукавого. ¹⁷**Візьміть і шолома спасіння, і меча духовного, який є Слово Боже.** ¹⁸Усякою молитвою й благанням кожного часу моліться духом, а для того пильнуйте з повною витривалістю та молитвою за всіх святих, ¹⁹і за мене, щоб дане було мені слово відкрити уста свої, і зі сміливістю провіщати таємницю Євангелії, ²⁰для якої посол я в кайданах, щоб сміливо про неї звіщати, як належить мені.

²¹А щоб знали і ви щось про мене, та що я роблю, то все вам розповість Тихик, улюблений брат і в Господі вірний служитель, ²²якого послав я до вас на це саме, щоб довідалися ви про нас, і щоб ваші серця він потішив.

²³Мир братам і любов із вірою від Бога Отця й Господа Ісуса Христа! ²⁴Благодать зо всіма, що незмінно люблять Господа нашого Ісуса Христа! Амінь.

ПОСЛАННЯ ДО ФИЛИП'ЯН СВ. АПОСТОЛА ПАВЛА

Подяка

РОЗДІЛ 1

¹Павло й Тимофій, раби Христа Ісуса, до всіх святих у Христі Ісусі, що знаходяться в Филипах¹, з єпископами та дияконами: ²благодать вам і мир від Бога, Отця нашого, і Господа Ісуса Христа!

³Дякую Богові своєму при кожній згадці про вас, ⁴і завжди в усякій молитві своїй за всіх вас чиню я молитву з радіщами, – ⁵за участь вашу в Євангелії від першого дня аж дотепер. **⁶Я певний того, що той, хто в вас розпочав добре діло, виконає його аж до дня Христа Ісуса.** ⁷Бо то справедливо мені думати це про всіх вас, бо я маю вас у серці, а ви всі в кайданах моїх, і в обороні, і в утвердженні – Євангелії спільники мої в благодаті. ⁸Бо Бог мені свідок, що тужу я за вами всіма в сердечній любові Христа Ісуса. ⁹І молюсь я про те, щоб ваша любов примножалась ще більше та більше в пізнанні й усякім дослідженні, ¹⁰щоб ви досліджували те, що краще, щоб чисті та цілі були Христового дня, ¹¹наповнені плодів праведності через Ісуса Христа, на славу та на хвалу Божу.

Проповідь Євангелії

¹²Бажаю ж я, браття, щоб знали ви, що те, що сталося мені, вийшло більше на успіх Євангелії, ¹³бо в усій преторії² та всім іншим стали відомі кайдани мої за Христа. ¹⁴А багато братів у Господі через кайдани мої посмілилися та ще більше відважилися

¹ Місто Филипи знаходиться в Македонії, на кордоні з Тракією.

² Цебто в преторіанській римській сторожі.

Слово Боже звіщати безстрашно. ¹⁵Одні, правда, і через заздрощі та колотнечу, другі ж із доброї волі Христа проповідують; ¹⁶а інші з любові, знаючи, що я поставлений на оборону Євангелії; ¹⁷а інші через підступ звіщають Христа нещиро, думаючи, що додадуть тягару до кайданів моїх. ¹⁸Але що ж? У всякому разі, чи облудно, чи щиро, Христос проповідується, а тим я радію та й буду радіти. ¹⁹Бо знаю, що це буде мені на спасіння через вашу молитву й допомогу Духа Ісуса Христа, ²⁰через чекання й надію мою, що я ні в чому не буду посоромлений, але цілою сміливістю, як завжди, так і тепер Христос буде звеличений у тілі моїм, чи то життям, чи то смертю.

Життя – то Христос

²¹Бо для мене життя – то Христос, а смерть – то надбання. ²²А коли життя в тілі – то для мене плід діла, то не знаю, що вибрати. ²³Тягнуть мене одне й друге, хоч я маю бажання померти та бути з Христом, бо це значно ліпше. ²⁴А щоб полишатися в тілі, то це потрібніш ради вас. ²⁵І оце знаю певно, що залишусь я, і пробуватиму з вами всіма вам на користь та на радощі в вірі, ²⁶щоб ваша хвала через мене примножилася в Христі Ісусі, коли знову прийду я до вас. ²⁷Тільки живіть згідно з Христовою Євангелією, щоб, – чи прийду я й побачу вас, чи й не будши – почув я про вас, що ви стоїте в однім дусі, борючись однодушно за віру євангельську, ²⁸і ні в чому не боячися противників; це їм доказ загибелі, вам же спасіння. А це від Бога! ²⁹Бо вчинено вам за Христа добродійство, – не тільки вірувати в Нього, але і страждати за Нього, ³⁰маючи таку саму боротьбу, яку ви бачили в мені, а тепер чуєте про мене.

Бути як Христос

РОЗДІЛ 2

¹Отож, коли є в Христі яка заохота, коли є яка потіха любові, коли є яка спільнота духа, коли є яке серце та милосердя,

²то доповніть радість мою: щоб думали ви одне й те, щоб мали ту саму любов, одну згоду й один розум! ³Не *робіть* нічого підступом або з чванливості, але в покорі майте один одного за більшого від себе. ⁴Нехай кожен дбає не про своє, але кожен і про інших. ⁵**Нехай у вас будуть ті самі думки, що й у Христі Ісусі!** ⁶Він, бувши в Божій подобі, не вважав за захват бути Богові рівним, ⁷але Він умалив Самого Себе, прийнявши вигляд раба, ставши подібним до людини; і подобою ставши, як людина, ⁸Він упокорив Себе, бувши слухняний аж до смерті, і то смерті хресної... ⁹Тому й Бог повищив Його, та дав Йому Ім'я, що вище над кожне ім'я, ¹⁰щоб перед Ісусовим Ім'ям вклонялося кожне коліно небесних, і земних, і підземних, ¹¹і щоб кожен язик визнавав: **Ісус Христос – то Господь, на славу Бога Отця!**

¹²Отож, мої любі, як ви завжди слухняні були не тільки в моїй присутності, але значно більше тепер, у моїй відсутності, зі страхом і тремтінням виконуйте своє спасіння. ¹³Бо то Бог викликає в вас і хотіння, і чин за доброю волею *Своєю*. ¹⁴Робіть усе без нарікання та сумніву, ¹⁵щоб були ви бездоганні та щирі, «невинні діти Божі серед лукавого та розпусного роду», що в ньому ви сяєте, як світла в світі, ¹⁶додержуючи слово життя на похвалу мені в день Христа, що я біг не даремно, що я працював не даремно. ¹⁷Та хоч і стаю я жертвою при жертві і при службі вашої віри, я радію та тішуся разом із вами всіма. ¹⁸Тіштесть тим самим і ви, і тіштеся разом зі мною!

Тимофій та Епафродит

¹⁹Надіюся в Господі Ісусі незабаром послати до вас Тимофія, щоб і я зміцнів духом, розізнавши про вас. ²⁰Бо я одnodумця не маю ні одного, щоб щиріше подбав він про вас. ²¹Усі-бо шукають свого, а не Христового Ісусового. ²²Та ви знаєте досвід його, бо він, немов батькові син, зі мною служив для Євангелії. ²³Отже, маю надію негайно послати цього, як тільки

довідаюся, що буде зі мною. ²⁴Але в Господі маю надію, що й сам незабаром прибуду до вас.

²⁵Але я вважав за потрібне послати до вас брата Епафродита, свого співробітника та співбойовника, вашого апостола й служителя в потребі моїй, ²⁶бо він побивався за вами всіма, і сумував через те, що ви чули, що він хворував. ²⁷Бо смертельно він хворував. Але змилювався Бог над ним, і не тільки над ним, але й наді мною, щоб я смутку на смуток не мав. ²⁸Отож, тим швидше послав я його, щоб тішились ви, його знову побачивши, і щоб без смутку я був. ²⁹Тож прийміть його в Господі з повною радістю, і майте в пошані таких, ³⁰бо за діло Христове наблизився аж до смерті, наражаючи на небезпеку життя, щоб доповнити ваш нестаток служіння для мене.

Мета життя

РОЗДІЛ 3

¹Зрештою, браття мої, радійте у Господі! Писати вам те саме не прикро мені, а для вас *це* навчальне.

²Стережіться собак, – стережіться працівників лихих, стережіться обрізання! ³Бо обрізання – то ми, що служимо Богові духом, а хвалимося Христом Ісусом, і не кладемо надії на тіло, ⁴хоч і я міг би мати надію на тіло. Як хто інший на тіло надіятись думає, то тим більше я, – ⁵обрізаний восьмого дня, з роду Ізраїля, з племені Веняминового, єврей із євреїв, фарисей за Законом. ⁶Через ревність я переслідував Церкву, будиши невинний, щодо правди в Законі. ⁷Але те, що для мене було за надбання, те ради Христа я за втрату вважав. ⁸Тож усе я вважаю за втрату ради переважного познання Христа Ісуса, мого Господа, що я ради Нього відмовився всього, і вважаю все за сміття, щоб придбати Христа, ⁹щоб знайтися в Нім не з власною праведністю, яка від Закону, але з тією, що з віри в Христа, праведністю від Бога за вірою, ¹⁰щоб пізнати Його й силу Його

воскресення, та участь у муках Його, уподоблюючись Його смерті, ¹¹аби досягнути якомсь воскресення з мертвих.

¹²Не тому, що я вже досягнув, або вже вдосконалився, але прагну, чи не досягну я того, чим і Христос Ісус досягнув мене. ¹³Браття, я себе не вважаю, що я досягнув. Та тільки, **забуваючи те, що позаду, і спішачи до того, що попереду,** ¹⁴**я женусь до мети за нагородою високого поклику Божого в Христі Ісусі.** ¹⁵Тож усі, хто досконалий, думаймо це; коли ж думаєте ви щось інше, то Бог вам відкриє й це. ¹⁶Та до чого дійшли ми, поступаймо в тім самім далі.

¹⁷Будьте до мене подібні, браття, і дивіться на тих, хто поводитьсь так, як маєте ви за зразок нас. ¹⁸Багато-бо хто, що про них я вам часто казав, а тепер говорю навіть плачучи, поведуться, як вороги хреста Христового. ¹⁹Їхній кінець – то загибель, шлунок – їхній бог, а слава – в їхньому соромі... Вони думають *тільки* про земне! ²⁰**Життя ж наше на небесах, звідки ждемо й Спасителя, Господа Ісуса Христа,** ²¹**Який перемінить тіло нашого пониження, щоб стало подібне до славного тіла Його, силою, якою Він може і все підкорити Собі.**

Думайте про досконалість

РОЗДІЛ 4

¹Отож, мої браття улюблені, за якими так сильно тужу, моя радосте й вінець, – так у Господі стійте, улюблені! ²Благаю Еводію, благаю й Синтихію – думати однаково в Господі. ³Так, благаю й тебе, товаришу вірний, допомагай тим, хто в боротьбі за Євангелію помагали мені та Климентові й іншим моїм співробітникам, яких імена *записані* в Книзі Життя.

⁴**Радійте в Господі завжди, і знову кажу: радійте!** ⁵**Ваша лагідність хай буде відома всім людям. Господь близько!** ⁶**Ні про що не турбуйтеся, а в усьому нехай виявляються Богові ваші бажання молитвою й проханням з подякою.**

7І мир Божий, що вищий від усякого розуму, хай береже серця ваші та ваші думки у Христі Ісусі.

⁸Наостанку, браття, що тільки правдиве, що тільки чесне, що тільки праведне, що тільки чисте, що тільки любе, що тільки гідне хвали, коли яка чеснота, коли яка похвала, – думайте про це! ⁹Чого ви від мене й навчилися, і прийняли, і чули та бачили, – робіть те! І Бог миру буде з вами!

Божі застереження

¹⁰Я дуже зрадив у Господі, що справді ви вже нових сил набули піклуватись про мене; ви й давніш піклувались, та часу сприятливого ви не мали. ¹¹Не за нестатком кажу, бо навчився я бути задоволеним із того, що маю. ¹²Умію я й бути в упокоренні, умію бути й у достатку. Я привчився до всього й у всім: на-сищатися й голод терпіти, мати достаток і бути в недостатчі.

¹³Я все можу в Тім, Хто мене підкріпляє, – в Ісусі Христі.

¹⁴Тож ви добре зробили, що участь узяли в моїм горі. ¹⁵І знаєте й ви, филип'яни, що на початку благовістя, коли я з Македонії вийшов, не прилучилась жодна Церква до справи давання й приймання для мене, самі тільки ви, ¹⁶що і раз, і вдруге мені на потреби мої посилали й до Солуня. ¹⁷Кажу це не тому, щоб шукав я давання, – я шукаю плоду, що примножується на річ вашу. ¹⁸Та все я одержав, і маю достаток. Маю повно, прийнявши від Епафродита, що ви послали, як пахощі запашні, жертву приємну, Богові вгодну. ¹⁹А мій Бог нехай виповнить вашу всяку потребу за Своїм багатством у Славі, у Христі Ісусі.

²⁰А Богові й нашому Отцеві слава навіки-віків. Амінь.

²¹Вітайте кожного святого у Христі Ісусі. Вітають вас браття, присутні зі мною. ²²Вітають вас усі святі, а найбільше ті, хто з кесаревого дому. ²³Благодать Господа Ісуса Христа зо всіма вами! Амінь.

ПОСЛАННЯ ДО КОЛОССЯН СВ. АПОСТОЛА ПАВЛА

Подяка за духовні досягнення

РОЗДІЛ 1

¹Павло, із волі Божої апостол Христа Ісуса, і брат Тимофій ²до святих і вірних братів у Христі, що в Колосах: благодать вам і мир від Бога, Отця нашого! ³Ми дякуємо Богові, Отцеві Господа нашого Ісуса Христа, завжди за вас молячись, ⁴прочувши про вашу віру в Христа Ісуса та про любов, яку маєте до всіх святих ⁵через надію, приготовану в небі для вас, що про неї давніше ви чули в слові істини Євангелії, ⁶що до вас прибула, і на цілому світі плодоносна й росте, як і в вас, з того дня, коли ви почули й пізнали благодать Божу в правді. ⁷Отак ви і навчилися від Епафра, улюбленого співробітника нашого, що за вас він вірний служитель Христа, ⁸що й виявив нам про вашу духовну любов.

⁹Через це то й ми з того дня, як почули, не перестаємо молитись за вас та просити, щоб для пізнання волі Його були ви наповнені всякою мудрістю й розумом духовним, ¹⁰щоб ви поводилися належно щодо Господа в усякому догодженні, в усякому доброму ділі приносячи плід і зростаючи в пізнанні Бога, ¹¹зміцнюючись усякою силою за могутістю слави Його для всякої витривалості й довготерпіння з радістю, ¹²дякуючи Отцеві, що вчинив нас достойними участі в спадщині святих у світлі,

Незрівнянний Христос

¹³що визволив нас із влади темряви й переставив нас до Царства Свого улюбленого Сина, ¹⁴в Якім маємо відкуплення і прощення гріхів.

¹⁵Він є образ невидимого Бога, роджений перш усякого творива. ¹⁶Бо то **Ним створено все на небі й на землі, видиме й невидиме**, чи то престоли, чи то господства, чи то влади, чи то начальства, – усе через Нього й для Нього створено! ¹⁷А Він є перший від усього, і все Ним стоїть. ¹⁸І Він – Голова тіла, Церкви. Він початок, первороджений з мертвих, щоб у всьому Він мав першенство. ¹⁹Бо вгодно було, щоб у Нім перебувала вся повнота, ²⁰і щоб Ним поєднати з Собою все, примиривши кров'ю хреста Його, через Нього, чи то земне, чи то небесне. ²¹І вас, що були колись відчужені й вороги думкою в злих учинках, ²²тепер же примирив смертю в людським тілі Його, щоб учинити вас святими, і непорочними, і неповинними перед Собою, ²³якщо тільки пробуваєте в вірі тверді та сталі, і не відпадаєте від надії Євангелії, що ви чули її, яка проповідана всьому створінню під небом, якій я, Павло, став служителем.

²⁴Тепер я радію в стражданнях своїх за вас, і доповнюю недостачу скорботи Христової в тілі своїм за тіло Його, що воно – Церква; ²⁵якій я став служителем за Божим зарядженням, що для вас мені дане, щоб виконати Слово Боже, – ²⁶Таємницю, заховану від віків і поколінь, а тепер виявлену Його святим, ²⁷що їм Бог захотів показати, яке багатство слави цієї таємниці між поганями, а вона – Христос у вас, надія слави! ²⁸Його ми проповідуємо, нагадуючи кожній людині й навчаючи кожну людину всякої мудрості, щоб учинити кожну людину досконалою в Христі. ²⁹У тому й працюю я, борючися силою Його, яка сильно діє в мені.

Ви збудовані у Христі

РОЗДІЛ 2

¹Я хочу, щоб ви знали, яку велику боротьбу я маю за вас і за тих, хто в Лаодикії, і за всіх, хто не бачив мого тілесного обличчя. ²Хай потішаються їхні серця, у любові поєднані, для

всякого багатства повного розуміння, для пізнання таємниці Бога, Христа, ³**в Якому всі скарби премудрості й пізнання заховані.** ⁴А це говорю, щоб ніхто вас не звів фальшивими доводами при суперечці. ⁵Бо хоч тілом я й неprisутній, та духом я з вами, і з радістю бачу ваш порядок та твердість вашої віри в Христа.

⁶Отже, як ви прийняли Христа Ісуса Господа, *так і в Ньому ходіть*, ⁷бувши вкорінені й збудовані на Ньому, та зміцнені в вірі, як вас навчено, збагачуючись у ній з подякою.

⁸Стережіться, щоб ніхто вас не звів філософією та марною оманю за переданням людським, за стихіями світу, а не за Христом, ⁹бо **в Ньому тілесно живе вся повнота Божества.** ¹⁰І ви маєте в Нім повноту, а Він – Голова всякої влади й начальства. ¹¹Ви в Ньому обрізані нерукотворним обрізанням, скинувши людське тіло гріховне в Христовім обрізанні. ¹²Ви були з Ним поховані у хрищенні, у Ньому ви й разом воскресли через віру в силу Бога, що Він з мертвих Його воскресив. ¹³І вас, що мертві були в гріхах та в необрізанні вашого тіла, Він оживив разом із Ним, простивши усі гріхи, ¹⁴знищивши рукописання на нас, що наказами було проти нас, – Він із середини взяв його та й прибав його на хресті, ¹⁵роззброївши влади й начальства, сміливо їх вивів на посміховисько, – *перемігши їх на хресті!*

¹⁶Тож, хай ніхто вас не судить за їжу, чи за питво, чи за чергове свято, чи за новомісяччя, чи за суботи, – ¹⁷бо це – тінь майбутнього, а тіло – Христове. ¹⁸Нехай вас не зводить ніхто удаваною покорою та службою Анголам, вдаючися до того, чого не бачив, нерозважно надимаючись своїм тілесним розумом, ¹⁹а не тримачись Голови, від Якої все тіло, суглобами й зв'язями з'єднане й зміцнене, росте зростом Божим.

²⁰Отож, як ви вмерли з Христом для стихій світу, то чого ви, немов ті, хто в світі живе, пристаєте на постанови: ²¹не дотикайся, ані їж, ані рухай, ²²бо то все знищиться, як уживати його, – за наказами та наукою людською. ²³Воно ж має вид

мудрості в самовільній службі й покорі та в знесилюванні тіла, та не має якогось значення, хіба щодо насичення тіла.

Зодягніться у нову людину

РОЗДІЛ 3

¹Отож, коли ви воскресли з Христом, то шукайте того, що вгорі, де сидить Христос по Божій правиці. ²**Думайте про те, що вгорі, а не про те, що на землі.** ³**Бож ви вмерли, а життя ваше сховане в Бозі з Христом.** ⁴**Коли з'явиться Христос, наше життя, тоді з'явитесь з Ним у славі і ви.**

⁵Отож, умертвіть ваші земні члени: розпусту, нечисть, пристрасть, лиху пожадливість та зажерливість, що вона ідолослуження, ⁶бо гнів Божий приходить за них на неслухняних. ⁷І ви поміж ними ходили колись, як жили поміж ними. ⁸Тепер же відкиньте і ви все оце: гнів, лютість, злобу, богозневагу, безсоромні слова з ваших уст. ⁹Не кажіть неправди один на одного, якщо скинули з себе людину стародавню з її вчинками, ¹⁰та зодягнулися в нову, що відновлюється для пізнання за образом Створителя її, ¹¹де нема ані геллена, ані юдея, обрізання та необрізання, варвара, скита, раба, вільного, – але все та в усьому Христос!

¹²Отож, зодягніться, як Божі вибранці, святі та улюблені, у щире милосердя, добротливість, покору, лагідність, довготерпіння. ¹³Терпіть один одного, і прощайте, коли б мав хто на кого оскарження. Як і Христос вам простив, *робіть* так і ви! ¹⁴А над усім тим – *зодягніться* в любов, що вона – союз досконалості! ¹⁵І нехай мир Божий панує у ваших серцях, до якого ви покликані в одному тілі. І вдячними будьте!

¹⁶**Слово Христове нехай пробуває в вас рясно, у всякій премудрості. Навчайте та напоумляйте самих себе! Вдячно співайте у ваших серцях Господеві псалми, гімни, духовні пісні!** ¹⁷**І все, що тільки робите словом чи ділом, –**

усе робіть у ім'я Господа Ісуса, дякуючи через Нього Богові й Отцеві.

Сімейні стосунки

¹⁸Дружини, – слухайтеся чоловіків своїх, як лицює то в Господі!
¹⁹Чоловіки, – любіть дружин своїх, і не будьте суворі до них!
²⁰Діти, – будьте слухняні в усьому батькам, бо це Господеві приємне!
²¹Батьки, – не дратуйте дітей своїх, щоб на душі не впали вони!
²²Раби, – слухайтеся в усьому тілесних панів, і не працюйте тільки про людське око, немов підлещуючись, але в простоті серця, боячись Бога!
²³І все, що тільки чините, робіть від душі, немов Господеві, а не людям!
²⁴Знайте, що від Господа приймете в нагороду спадщину, бо служите ви Господеві Христові.
²⁵А хто кривдить, той одержить за свою кривду. Бо не дивиться Бог на особу!

Співпрацівники по роботі

РОЗДІЛ 4

¹Пани, – виявляйте до рабів справедливість та рівність, і знайте, що й для вас є на небі Господь!

²Будьте тривалі в молитві, і пильнуйте з подякою в ній!
³Моліться разом і за нас, щоб Бог нам відчинив двері слова, – звіщати таємницю Христову, що за неї я й зв'язаний,
⁴щоб з'явив я її, як звіщати належить мені.
⁵Поводьтеся мудро з чужими, використовуючи час.
⁶Слово ваше нехай буде завжди ласкаве, приправлене сіллю, щоб ви знали, як ви маєте кожному відповідати.

⁷Що зі мною, то все вам розповість Тихик, улюблений брат і вірний служитель і співробітник у Господі.
⁸Я саме на те його вислав до вас, щоб довідались ви про нас, і щоб ваші серця він потішив,
⁹із Онисимом, вірним та улюбленим братом, який з-поміж вас. Вони все вам розповідять, що діється тут.

¹⁰Вітає вас Аристарх, ув'язнений разом зі мною, і Марко, небіж Варнавин, – що про нього ви дістали накази; як прийде до вас, то прийміть його, – ¹¹теж Ісус, на прізвище Юст, – вони із обрізаних. Для Божого Царства – єдині вони співробітники, що були мені втіхою. ¹²Вітає вас Епафрас, що з ваших, раб Христа Ісуса. Він завжди обстоює вас у молитвах, щоб ви досконалі були та наповнені всякою Божою волею. ¹³І я свідчу за нього, що він має велику горливість про вас та про тих, що знаходяться в Лаодикії та в Гіераполі. ¹⁴Вітає вас Лука, улюблений лікар, та Димас. ¹⁵Привітайте братів, що в Лаодикії, і Німфана, і Церкву домашню його.

¹⁶І як буде прочитаний лист цей у вас, то зробіть, щоб прочитаний був він також у Церкві Лаодикійській, а того, що написаний з Лаодикії, прочитайте і ви.

¹⁷Та скажіть Архіпові: «Доглядай того служіння, що прийняв його в Господі, щоб ти його виконав!»

¹⁸Привітання моєю рукою Павловою. Пам'ятайте про пута мої! Благодать Божа *нехай буде* з вами! Амінь.

ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ДО СОЛУНЯН СВ. АПОСТОЛА ПАВЛА

Подяка за віруючих

РОЗДІЛ 1

¹Павло й Силуан та Тимофій до Церкви Солунської¹ в Бозі Отці й Господі Ісусі Христі: благодать вам і мир! ²Ми дякуємо Богові завжди за всіх вас, згадуючи *вас* у наших молитвах. ³Ми згадуємо безперестанку про ваше діло віри, і про працю любові, і про терпіння надії на Господа нашого Ісуса Христа, перед Богом і Отцем нашим, ⁴знаючи, Богом улюблені браття, про ваше обрання. ⁵Бо наша Євангелія не була для вас тільки у слові, а й у силі, і в Дусі Святім, і з великим упевненням, як знаєте ви, які ми були поміж вами для вас. ⁶І ви стали наслідувачі нам і Господеві, слово прийнявши в великому утискові з радістю Духа Святого, ⁷так що ви стали взірцем для всіх віруючих у Македонії та в Ахаї. ⁸Бо пронеслося Слово Господнє від вас не тільки в Македонії та в Ахаї, а й до кожного міста прийшла ваша віра в Бога, так що вам непотрібно казати чогось. ⁹Вони-бо звіщають про нас, який був прихід наш до вас, і як ви повернулись до Бога від ідолів, *щоб* служити живому й правдивому Богові, ¹⁰і з неба очікувати Сина Його, що Його воскресив Він із мертвих, Ісуса, що визволює нас від майбутнього гніву.

Служіння Павла

РОЗДІЛ 2

¹Самі-бо ви знаєте, браття, прихід наш до вас, що не марний він був. ²Та хоч ми натерпілися перед тим, і дізнали зневаги

¹ Місто в Македонії, гр. Θεσσαλονίκη, слов'янське Солу́нь, солу́нський, солу́няни.

в Филипах, як знаєте, проте ми відважилися в нашім Бозі звіщати вам Божу Євангелію з великою боротьбою. ³Бо покликання наше *було* не з обмани, ані з нечистоти, ані від лукавства, ⁴але, як Бог визнав нас гідними, щоб нам доручити Євангелію, ми говоримо так, не людям догоджуючи, але Богові, що випробовує наші серця. ⁵Ми слова піддесливого не вживали ніколи, як знаєте, і не винні в зажерливості. Бог свідок *тому!* ⁶Не шукаємо ми слави в людей, ані в вас, ані в інших. ⁷Хоч могли ми потужними бути, як Христові апостоли, але ми серед вас були тихі, немов годувальниця та, яка доглядає дітей своїх. ⁸Так бувши ласкаві до вас, хотіли ми вам передати не тільки Божу Євангелію, але й душі свої, бо були ви улюблені нам. ⁹Бо ви пам'ятаєте, браття, наше струднення й утому: день і ніч ми робили, щоб жадного з вас не обтяжити, і проповідували вам Божу Євангелію. ¹⁰Ви свідки та Бог, як свято, і праведно, і бездоганно поводитися ми між вами, віруючими! ¹¹Бо ж знаєте ви, як кожного з вас, немов батько дітей своїх власних, ¹²просили ми вас, і намовлювали та показували, щоб ви гідно поводитися перед Богом, що покликав вас у Своє Царство та в славу.

¹³Тому-то й ми дякуємо Богові безперестанку, що, прийнявши почуте від нас Слово Боже, прийняли ви не як слово людське, але – як правдиво то є – Слово Боже, що й діє в вас, віруючих. ¹⁴Бо стали ви, браття, наслідувачами Церквам Божим, що в Юдеї в Христі Ісусі, бо те саме і ви витерпіли від своїх земляків, як і ті від юдеїв, ¹⁵що вбили вони й Господа Ісуса, і пророків Його, і вигнали нас, і Богові не догоджають, і супротивні всім людям. ¹⁶Вони забороняють нам говорити поганам, щоб спаслися, щоб тим доповняти їм завжди провини свої. Але *Божий* гнів їх спіткає вкінці!

¹⁷А ми, браття, на короткий часок розлучившись з вами лицем, *а* не серцем, тим із більшим бажанням силкувались

побачити ваше лице. ¹⁸Тим-то до вас ми хотіли прийти, я, Павло, раз і двічі, але сатана перешкодив нам. ¹⁹Бо хто нам надія, чи радість, чи вінок похвали? Хіба ж то й не ви перед Господом нашим Ісусом в Його приході? ²⁰Бо ви наша слава та радість!

Підбадьорення після візиту Тимофія

РОЗДІЛ 3

¹Тому-то, не стерпівши більше, ми схотіли зостатися в Атенах самі, ²і послали Тимофія, нашого брата й служителя Божого в Христовій Євангелії, щоб упевнити вас та потішити в вашій вірі, ³щоб ані один не хитався в цім горі. Самі-бо ви знаєте, що на те нас призначено. ⁴Бо коли ми були в вас, то казали вам наперед, що маємо страждати, як і сталось, і знаєте ви. ⁵Тому й я, не стерпівши більше, послав довідатись про вашу віру, щоб часом спокусник вас не спокусив, і труд наш не стався б даремний. ⁶А тепер, як вернувся від вас Тимофій і приніс нам радісну звістку про віру та вашу любов, і що завжди ви маєте добру пам'ять про нас, і бажаєте бачити нас, як і ми вас, ⁷через те ми потішились, браття, за вас, у всякому горі та в нашій нужді, ради вашої віри. ⁸Бо тепер ми живемо, якщо в Господі ви стоїте! ⁹Яку-бо подяку ми можемо Богові дати за вас, за всю радість, що нею ми тішимося ради вас перед нашим Богом? ¹⁰Ми вдень та вночі ревно молимося, щоб побачити ваше лице та доповнити те, чого не вистачає вашій вірі. ¹¹Сам же Бог і Отець наш, і Господь наш Ісус нехай вирівняє нашу дорогу до вас! ¹²А в вас хай примножить Господь, і нехай збагатить вашу любов один до одного, і до всіх, як і наша є до вас! ¹³Нехай Він зміцнить серця ваші невинними в святості перед Богом і нашим Отцем, при приході Господа нашого Ісуса з усіма святими Його!

Освячення і любов

РОЗДІЛ 4

¹А далі, браття, просимо вас та благаємо в Господі Ісусі, щоб, як прийняли ви від нас, як належить поводитись вам та догоджувати Богові, – як ви й поводитесь, – щоб *у тому* ще більше зростали! ²Бо ви знаєте, які вам накази дали ми Господом Ісусом. ³Бо **це воля Божа, – освячення ваше:** щоб ви береглись від розпусти, ⁴щоб кожен із вас умів тримати своє тіло в святості й честі, ⁵а не в пристрасній похоті, як і «погани, що Бога не знають». ⁶Щоб *ніхто* не кривдив і не визискував брата свого в *якій-будь* справі, бо месник Господь за все це, як і перше казали ми вам та засвідчили. ⁷Бо покликав нас Бог не на нечистість, але на освячення. ⁸Отож, хто *оце* відкидає, зневажає не людину, а Бога, що нам також дав Свого Духа Святого.

⁹А про братолюбство немає потреби писати до вас, бо самі ви від Бога навчені любити один одного, ¹⁰бо чините те всім братам у всій Македонії. Благаємо ж, браття, ми вас, щоб *у цьому* ще більш ви зростали, ¹¹і пильно дбали жити спокійно, займатися своїми справами та заробляти своїми руками, як ми вам наказували, ¹²щоб ви перед чужими пристойно поведилися, і щоб ні від кого не залежали!

Ті, що померли у Христі

¹³Не хочу ж я, браття, щоб не відали ви про покійних, щоб ви не сумували, як і інші, що надії не мають. ¹⁴Коли-бо ми віруємо, що Ісус умер і воскрес, так і покійних через Ісуса приведе Бог із Ним. ¹⁵Бо це ми вам кажемо словом Господнім, що ми, хто живе, хто полишений до приходу Господнього, – ми не попередимо покійних. ¹⁶Сам-бо Господь із наказом, при голосі Архангола та при Божій сурмі зійде з неба, і перше воскреснуть умерлі в Христі, ¹⁷потім ми, що живемо й zostались, будемо схоплені разом із ними на хмарах на зустріч Господню на

повітрі, і так завсіди будемо з Господом. ¹⁸Отож, потішайте один одного цими словами!

День Господній

РОЗДІЛ 5

¹А про часи та про пори, брати, не потрібно писати до вас, ²бо самі ви докладно те знаєте, що прийде день Господній так, як злодій вночі. ³Бо коли говоритимуть: «Мир і безпечність», тоді несподівано прийде загибель на них, як мука тієї, що носить в утробі, – і вони не втечуть! ⁴А ви, браття, не в темряві, щоб той день захопив вас, як злодій. ⁵Бо ви всі сини світла й сини дня. Не належимо ми ночі, ні темряві. ⁶Тож не будемо спати, як інші, а пильнуймо та будьмо тверезі! ⁷Ті-бо, що сплять – сплять уночі, а ті, що напиваються – вночі напиваються. ⁸А ми, що належимо дневі, будьмо тверезі, зодягнувшись в броню віри й любові, та в шолом надії спасіння, ⁹бо Бог нас не призначив на гнів, але щоб спасіння одержали Господом нашим Ісусом Христом, ¹⁰що помер за нас, щоб, чи пильнуємо ми чи спимо, укупі з Ним ми жили. ¹¹Утішайте тому один одного, і збудуйте один одного, – як і чините ви!

Християнська поведінка

¹²Благаємо ж, браття, ми вас, – шануйте тих, що працюють між вами, і в вас старшинують у Господі, і навчають вас вони, ¹³і в великій любові їх майте за їхню працю. Між собою захуйте мир! ¹⁴Благаємо ж, браття, ми вас: напоумляйте непорядних, потішайте малодушних, підтримуйте слабих, усім довготерпіть! ¹⁵Глядіть, щоб ніхто нікому не віддавав злом за зло, але завжди дбайте про добро один для одного й для всіх! ¹⁶**Завжди радійте!** ¹⁷**Безперестанку моліться!** ¹⁸**Подяку складайте за все,** бо така Божа воля про вас у Христі Ісусі. ¹⁹Духа не вгашайте! ²⁰Не гордуйте пророцтвами!

²¹Усе досліджуючи, тримайтеся доброго! ²²Стережіться лихого в усякому вигляді! ²³А Сам Бог миру нехай освятить вас цілком досконало, а непорушений дух ваш, і душа, і тіло нехай непорочно збережені будуть на прихід Господа нашого Ісуса Христа! ²⁴Вірний Той, Хто вас кличе, – Він і вчинить *оте!* ²⁵Браття, моліться за нас!

²⁶Привітайте всю браттю святим поцілунком! ²⁷Заклинаю вас Господом, – цього листа прочитати перед усіма братами! ²⁸Благодать Господа нашого Ісуса Христа *нехай буде* з вами. Амінь!

ДРУГЕ ПОСЛАННЯ ДО СОЛУН'ЯН СВ. АПОСТОЛА ПАВЛА

Подяка за віру і непохитність

РОЗДІЛ 1

¹Павло, і Силуан, і Тимофій до Солунської Церкви в нашій Бозі Отці й Господі Ісусі Христі: ²благодать вам і мир від Бога Отця й Господа Ісуса Христа!

³Ми завжди повинні подяку складати за вас Богові, браття, як і годиться, бо сильно росте віра ваша, і примножується любов кожного з усіх вас один до одного. ⁴Так що ми самі хвалимось вами по Божих Церквах за ваші страждання та віру в усіх переслідуваннях ваших та в утисках, що їх переносите ви. ⁵А це доказ праведного Божого суду, щоб стали ви гідні Божого Царства, що за нього й страждаєте ви! ⁶Бо то справедливе в Бога – віддати утиском тим, хто вас утискає, ⁷а вам, хто утиски терпить, відпочинок із нами, коли з'явиться з неба Господь Ісус з Анголами сили Своєї, – ⁸«у вогні полум'яному, що даватиме помсту на тих, хто Бога не знає, і не слухає» Євангелії Господа нашого Ісуса. ⁹Вони кару приймуть, – вічну погибель від лиця Господнього та від слави потуги Його, ¹⁰як Він прийде того дня прославитися в Своїх святих, і стати дивним у всіх віруючих, бо свідчення наше знайшло віру між вами. ¹¹За це ми й молимося завжди за вас, щоб наш Бог учинив вас гідними покликання, і міццю наповнив усю добру волю добрості й діло віри, ¹²щоб прославилося Ім'я Господа нашого Ісуса в вас, а ви в Ньому, за благодаттю Бога нашого й Господа Ісуса Христа.

Людина беззаконня

РОЗДІЛ 2

¹Благаємо ж, браття, ми вас, щодо приходу Господа нашого Ісуса Христа й нашого згромадження до Нього, ²щоб ви не хвилювалися зараз умом та не жахались ані через духа, ані через слово, ані через листа, що він ніби від нас, – ніби вже настав день Господній. ³Хай ніхто жадним способом вас не зведе! *Бо той день не настане*, аж перше прийде відступлення, і виявиться беззаконник, призначений на погибель, ⁴що противиться та несеться над усе, зване Богом чи святощами, так що в Божому храмі він сяде, як Бог, і за Бога себе видаватиме. ⁵Чи ви не пам'ятаєте, як, ще в вас живши, я це вам говорив? ⁶І тепер ви знаєте, що саме не допускає з'явитись йому своєчасно. ⁷Бо вже діється таємниця беззаконня; тільки той, хто тримає тепер, *буде тримати*, аж поки не буде усунений він із середини. ⁸І тоді-то з'явиться той беззаконник, що його Господь Ісус заб'є Духом уст Своїх і знищить з'явленням приходу Свого. ⁹Його прихід – за чином сатани – буде з усякою силою й знаками та з неправдивими чудами, ¹⁰і з усякою обманною неправди між тими, хто гине, бо любові правди вони не прийняли, щоб їм спастися. ¹¹І за це Бог пошле їм дію обмани, щоб у неправду повірили, ¹²щоб стали засуджені всі, хто не вірив у правду, але полюбив неправду.

¹³А ми завжди повинні дякувати Богові за вас, улюблені Господом браття, що Бог вибрав вас спочатку на спасіння освяченням Духа та вірою в правду, ¹⁴до чого покликав Він вас через нашу Євангелію, щоб отримати славу Господа нашого Ісуса Христа.

¹⁵Отже, браття, стійте й тримайтеся передань, яких ви навчились чи то словом, чи нашим посланням. ¹⁶Сам же Господь наш Ісус Христос і Бог Отець наш, що нас полюбив і дав у благодаті вічну потіху та добру надію, – ¹⁷нехай ваші серця Він потішить, і нехай Він зміцнить вас у всякому доброму ділі та в слові!

Заклик

РОЗДІЛ 3

¹Наостанку, моліться, браття, за нас, щоб ширилось Слово Господнє та славилось, як і в вас, ²і щоб ми визволилися від злих та лукавих людей, бо віра – не в усіх. ³**І вірний Господь, що зміцнить вас і збереже від лукавого.** ⁴А про вас покладаємо надію на Господа, що й чините ви, і чинити будете те, що наказуємо вам. ⁵Господь же нехай серця ваші спрямує на Божу любов та терпеливість Христову!

⁶А ми вам наказуємо, браття, Ім'ям Господа Ісуса Христа, щоб ви цуралися кожного брата, що живе по-ледачому, а не за переданням, яке прийняли ви від нас. ⁷Самі-бо ви знаєте, як належить наслідувати нас. Бо ми поміж вами не сидні справляли, ⁸і хліба не їли ні в кого даремно, але в перевтомі й напруженні день і ніч працювали, щоб не бути нікому із вас тягарем, ⁹не тому, щоб ми влади не мали, але щоб себе за взірця дати вам, щоб нас ви наслідували. ¹⁰Бо коли ми в вас перебували, то це вам наказували, що як хто працювати не хоче, – нехай той не їсть! ¹¹Бо ми чуємо, що дехто між вами живуть по-ледачому, – нічого не роблять, а тільки вдають, ніби роблять. ¹²Таким ми наказуємо та благаємо Господом нашим Ісусом Христом, щоб мовчки вони працювали та власний хліб їли. ¹³А ви, браття, не втомлюйтеся, коли чините добре.¹ ¹⁴Коли ж хто не послухає нашого слова через *цього* листа, зауважте того, і не майте з ним зносин, щоб він був посоромлений. ¹⁵Та не майте його за неприятеля, а навчайте, як брата.

¹⁶А Сам Господь миру нехай завжди дасть вам мир усяким способом. Господь з вами всіма!

¹⁷Привіт *вам* моєю рукою Павловою, – це править за знака в усякім листі. Так пишу я. ¹⁸Благодать Господа нашого Ісуса Христа *нехай буде* з вами всіма! Амінь.

¹ Цебто: чинити добро без втоми!

ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ ДО ТИМОФІЯ СВ. АПОСТОЛА ПАВЛА

Обман у навчанні щодо віри і життя

РОЗДІЛ 1

¹Павло, апостол Христа Ісуса, з волі Бога, Спасителя нашого й Христа Ісуса, надії нашої, ²до Тимофія, щирого сина за вірою: благодать, милість, мир від Бога Отця і Христа Ісуса, Господа нашого!

³Як я йшов у Македонію, я тебе вблагав позостатися в Ефесі, щоб ти декому наказав не навчати іншої науки, ⁴і не звертати уваги на вигадки й на родоводи безкраї, що викликають більше сварки, ніж збудування Боже, що в вірі воно. ⁵Ціль же наказу – любов від чистого серця, і доброго сумління, і нелукавої віри. ⁶Дехто в тім прогрішили та вдалися в пустомовність, – ⁷вони забажали бути вчителями Закону, – та не розуміли ні того, що говорять, ні про що запевняють. ⁸А ми знаємо, що добрий Закон, коли хто законно вживає його, ⁹та відає те, що Закон не покладений для праведного, але для беззаконних та для неслухняних, нечестивих і грішників, безбожних та нечистих, для зневажників батька та зневажників матері, для душоубців, ¹⁰розпусників, мужоложників, розбійників, неправдомовців, кривоприсяжників, і для всього іншого, що противне здоровій науці, ¹¹за славною Євангелією блаженного Бога, яка мені звірена.

¹²Я дяку складаю Тому, Хто зміцнив мене, – Христу Ісусу, Господу нашому, що мене за вірного визнав і поставив на службу, ¹³мене, що давніше був богозневажник, і гнобитель, і напасник, але був помилуваний, бо я *те* чинив нетямучий

у невірстві. ¹⁴І багато збільшилась у мені благодать Господа нашого з вірою та з любов'ю в Христі Ісусі. ¹⁵**Вірне це слово, і гідне всякого прийняття, що Христос Ісус прийшов у світ спасти грішних, із яких перший – то я.** ¹⁶Але я тому був помилуваний, щоб Ісус Христос на першій мені показав усе довготерпіння, для прикладу тим, що мають увірувати в Нього на вічне життя. ¹⁷А Цареві віків, нетлінному, невидимому, єдиному Богові честь і слава на вічні віки. Амінь.

¹⁸Цей наказ я передаю тобі, сину мій Тимофіє, за тими пророцтвами, що про тебе давніше були, щоб ними провадив ти добру війну, ¹⁹маючи віру та добре сумління, якого дехто відкинулися та й розбилися в вірі. ²⁰Серед них Гіменей та Олександр, яких я передав сатані, щоб навчилися вони не зневажати Бога.

Заклик до молитви

РОЗДІЛ 2

¹Отже, перш надусе я благаю чинити молитви, благання, прохання, подяки за всіх людей, ²за царів та за всіх, хто при владі, щоб могли ми провадити тихе й мирне життя в усякій побожності та чистості. ³Бо це добре й приємне Спасителеві нашому Богові, ⁴**що хоче, щоб усі люди спаслися, і прийшли до пізнання правди.** ⁵**Один-бо є Бог, і один Посередник між Богом та людьми, – людина Христос Ісус,** ⁶**що дав Самого Себе на викуп за всіх.** *Таке було* свідощтво часу свого, ⁷на що я поставлений був за проповідника та за апостола, – правду кажу, не обманюю, – за вчителя поганів у вірі та в правді.

⁸Отож, хочу я, щоб мужі чинили молитви на кожному місці, підіймаючи чисті руки без гніву та сумніву.

Як поводитись жінці

⁹Так само й жінки, – у скромнім убранні, з соромливістю та невинністю, – нехай прикрашають себе не плетінням волосся,

не коштовними шатами,¹⁰ але добрими вчинками, як то личить жінкам, що присвячуються на побожність.¹¹ Нехай жінка навчається мовчки в повній покорі.¹² А жінці навчати я не дозволяю, ані панувати над мужем, але бути в мовчанні.¹³ Адам-бо був створений перше, а Єва потому.¹⁴ І Адам не був зведений, але, зведена будучи, жінка попала в переступ.¹⁵ Та спасеться вона дітородженням, якщо пробуватиме в вірі й любові, та в посвяті з розвагою.

Єпископи і диякони

РОЗДІЛ 3

¹Вірне це слово: коли хто єпископства хоче, – доброго діла він прагне.² А єпископ має бути бездоганний, муж однієї дружини, тверезий, невинний, чесний, гостинний до приходнів, здібний навчати,³ не п'яниця, не заводіяка, але тихий, несварливий, не срібллюбєць,⁴ щоб добре рядив власним домом, що має дітей у слухняності з повною чесністю, – ⁵бо хто власним домом рядити не вміє, як він зможе пильнувати про Божу Церкву? – ⁶не новонавернений, щоб він не запишався, і не впав у ворожий осуд.⁷ Треба, щоб мав він і добре засвідчення від чужинців, щоб не впасти в догану та в сітку диявольську.

⁸Так само диякони *мають бути* поважні, не двомовці, не багато віддані вину, не соромнозахланні,⁹ такі, що мають таємницю віри при чистім сумлінні.¹⁰ Отже, і вони нехай перш випробовуються, а потому хай служать, якщо будуть бездоганні.¹¹ Так само жінки *нехай будуть* поважні, не обмовливі, тверезі та вірні в усьому.¹² Диякони мусять бути мужі однієї дружини, що добре рядять дітьми й своїми домами.¹³ Бо хто добре виконує службу, той добрий ступінь набуває собі та велику відвагу в вірі через Христа Ісуса.

¹⁴Це пишу я тобі, і сподіваюсь до тебе прийти незабаром.
¹⁵А коли я спізнюся, то щоб знав ти, як треба поводитися

в Божому домі, що ним є Церква Бога Живого, стовп і підвалина правди. ¹⁶**Безсумнівно, велика це таємниця благочестя: Хто в тілі з'явився, Той оправданий Духом, Анголам показався, проповіданий між народами, увірувано в Нього в світі, Він у славі вознісся!**

Віровідступництво

РОЗДІЛ 4

¹А Дух ясно говорить, що від віри відступляться дехто в останні часи, ті, хто слухає духів підступних і наук демонів, ²хто в лицемірстві говорить неправду, і спалив сумління своє, ³хто одружуватися забороняє, *наказує* стримуватися від їжі, яку Бог створив на поживу з подякою віруючим та тим, хто правду пізнав. **⁴Кожне-бо Боже твориво добре, і ніщо не негідне, що приймаємо з подякою,** ⁵воно-бо освячується Божим Словом і молитвою.

Справа доброго служителя

⁶Як будеш оце подавати братам, то будеш ти добрий служитель Христа Ісуса, годований словами віри та доброї науки, що за нею слідом ти пішов. ⁷Цурайся нечистих та бабських байок, а вправляйся в благочесті. ⁸Бо вправа тілесна мало корисна, а благочестя корисне на все, бо має обітницю життя теперішнього та майбутнього. ⁹Вірне *це* слово, і гідне всякого прийняття! ¹⁰Бо на це ми й працюємо і зносимо ганьбу, що надію кладемо на Бога Живого, Який усім людям Спаситель, найбільше ж для вірних. ¹¹Наказуй оце та навчай! ¹²Нехай молодим твоїм віком ніхто не гордує, але будь зразком для вірних у слові, у житті, у любові, у дусі, у вірі, у чистості! ¹³Поки прийду я, пильнуй читання, нагадування *та* науки! ¹⁴Не занедбуй благодатний дар в собі, що даний тобі за пророцтвом із покладенням рук пресвітерів. ¹⁵Про це піклуйся,

у цім пробувай, щоб успіх твій був явний для всіх! ¹⁶Уважай на самого себе та на науку, тримайся цього. Бо чинячи так, ти спасеш і самого себе, і тих, хто тебе слухає!

Шануй вдів

РОЗДІЛ 5

¹Старшого не докоряй, але вмовляй, немов батька, а молодших – як братів, ²старших жінок – немов матірок, молодших – як сестер, зі всякою чистістю. ³Шануй вдів, удів правдивих. ⁴А як має вдовиця яка дітей чи внучат, нехай учаться перше побожно шанувати родину свою, і віддячуватися батькам, бо це Богові вгодно. ⁵А вдовиця правдива й самотня надію складає на Бога, та перебуває день і ніч у молитвах і благаннях. ⁶А котра у розкошах живе, – та живою померла. ⁷І це наказуй, щоб були непорочні. ⁸Коли ж хто про своїх, особливо ж про домашніх не дбає, той вирікся віри, і він гірший від невірного. ⁹А вдову вносити до списку не менше, як шестидесятилітню, що була за дружину одному чоловікові, ¹⁰засвідчену в добрих ділах, якщо дітей виховала, якщо подорожніх приймала, якщо ноги святим умивала, якщо помагала обездоленим, якщо всякий добрий учинок виконувала. ¹¹Але вдів молодих не приймай, бо вони, розпалившись, хочуть, наперекір Христові, заміж виходити, ¹²через що мають осуд, бо від першої віри відкинулись. ¹³А разом із тим неробітні вони, бо вчаться ходити по домах, і не тільки неробітні, але й лепетливі, і занадто цікаві, і говорять, чого не годиться. ¹⁴Отож-бо, я хочу, щоб молодші заміж виходили, родили дітей, домом рядили, не давали противникові ані жадного поводу для лихомовства. ¹⁵Бо вже дехто пішли слідом за сатаною. ¹⁶А коли має вдів який вірний, нехай їх утримує, а Церква нехай не обтяжується, щоб могла вона втримувати вдів правдивих.

Щодо пресвітерів

¹⁷А пресвітери, які добре пильнують діла, нехай будуть наділені подвійною честю, а надто ті, хто працює у слові й науці.

¹⁸Бо каже Писання: «Не в'яжи рота воліві, що молотить», та: «Вартий працівник своєї нагороди». ¹⁹Не приймай скарги проти пресвітера, хіба що при двох чи трьох свідках. ²⁰А тих, хто грішить, картай перед усіма, щоб і інші страх мали.

²¹Заклинаю тебе перед Богом й Ісусом Христом та вибраними Анголами, щоб ти заховав це без лицемірства, нічого не роблячи з упередженням. ²²Не рукополагай скоро нікого, і не приставай до чужих гріхів. Бережи себе чистим! ²³Води більше не пий, але трохи вина заживай ради шлунка твого та частих недугів твоїх. ²⁴У інших людей гріхи явні і йдуть перед ними на осуд, а за іншими йдуть слідкома. ²⁵Явні так само й добрі діла, а ті, хто інакший, схватись не можуть.

Настанова для служителів

РОЗДІЛ 6

¹Усі раби, які під ярмом, нехай уважають панів своїх гідними всякої честі, щоб не зневажалися Боже Ім'я та наука. ²А ті, хто має панів віруючих, не повинні недбати *про них* через те, що браття вони, але нехай служать їм тим більше, що вони віруючі та улюблені, що вони добродійства *Божі* приймають. Оцього навчай та нагадуй!

³А коли хто навчає інакше, і не приступає до здорових слів Господа нашого Ісуса Христа та до науки, що вона за правдивою вірою, – ⁴той згордів, нічого не знає, але захворів на суперечки й змагання, що від них повстають заздрість, сварки, богозневаги, лукаві здогади, ⁵постійні суперечки між людьми зіпсутого розуму й позбавлених правди, які думають, ніби благочестя – то засіб прибутку. Цурайся таких!

⁶Велике надбання – то благочестя із задоволенням.
⁷Бо ми не принесли в світ нічого, то нічого не можемо

й винести. ⁸А як маємо поживу та одяг, то ми задоволені **будьмо з того.** ⁹А ті, хто хоче багатіти, упадають у спокуси та в сітку, та в численні нерозумні й шкідливі пожадливі, що втручають людей на загладу й загибель. ¹⁰Бо корінь усього лихого – то грошолюбство, якому віддавшись, дехто відбилися від віри й поклали на себе великі страждання.

¹¹Але ти, о Божа людино, утікай від такого, а женися за правдою, благочестям, вірою, любов'ю, терпеливістю, лагідністю! ¹²**Змагай добрим змагом віри, ухопися за вічне життя, до якого й покликаний ти, і визнав добре визнання перед свідками багатьма.** ¹³Наказую перед Богом, що оживлює все, і перед Христом Ісусом, Який добре визнання засвідчив за Понтія Пилата, ¹⁴щоб додержав ти заповідь чистою та бездоганною аж до з'явлення Господа нашого Ісуса Христа, ¹⁵що його свого часу покаже блаженний і єдиний міцний, Цар над царями та Пан над панами, ¹⁶Єдиний, що має безсмертя, і живе в неприступному світлі, Якого не бачив ніхто із людей, ані бачити не може. Честь Йому й вічна влада, амінь!

¹⁷Наказуй багатим за віку теперішнього, щоб не неслися високо, і щоб надії не клали на багатство непевне, а на Бога Живого, що щедро дає нам усе на спожиток, ¹⁸щоб робили добро, багатилися в добрих ділах, були щедрі *та* пильні, ¹⁹щоб збирали собі скарб, як добру основу в майбутньому, щоб прийняти правдиве життя. ²⁰О Тимофію, бережи передання, стережися марного базікання та суперечок знання, неправдиво названого *так*. ²¹Дехто віддався йому, та й від віри відпав. Благодать з тобою. Амінь.

ДРУГЕ ПОСЛАННЯ ДО ТИМОФІЯ СВ. АПОСТОЛА ПАВЛА

Вимога до Тимофія зберегти свою віру

РОЗДІЛ 1

¹Павло, з волі Божої апостол Христа Ісуса, за обітницею життя, що в Христі Ісусі, ²до Тимофія, сина улюбленого: благодать, милість, мир від Бога Отця й Христа Ісуса, Господа нашого! ³Дякую Богові, Якому служу від предків чистим сумлінням, що тебе пам'ятаю я завжди в молитвах своїх день і ніч. ⁴Я бажаю побачити тебе, пам'ятаючи сльози твої, щоб наповнитись радістю. ⁵Я приводжу на пам'ять собі твою нелицемірну віру, що перше була оселилася в бабі твоїй Лоїді та в твоїй матері Евнікії; певен же я, що й у тобі *вона оселилась*. ⁶З цієї причини я нагадую тобі, що ти розгрівав Божий дар, який у тобі через покладання рук моїх. ⁷**Бо не дав нам Бог духа страху, але сили, і любові, і здорового розуму.** ⁸Тож, не соромся засвідчення Господа нашого, ні мене, Його в'язня, але страждай з Євангелією за силою Бога, ⁹що нас спас і покликав святим покликом, – не за наші діла, але з волі Своєї та з благодаті, що нам дана в Христі Ісусі попереду вічних часів. ¹⁰А тепер об'явилась через з'явлення Спасителя нашого Христа Ісуса, що й смерть зруйнував, і вивів на світло життя та нетління Євангелією, ¹¹що для неї я настановлений за проповідника, апостола й учителя. ¹²З цієї причини й терплю я оце, але не соромлюсь, бо знаю, в Кого я ввірував та впевнився, що має Він силу заховати на той день заставу мою. ¹³Май же за взір здорових слів ті, які від мене почув ти у вірі й любові, що в Христі Ісусі вона. ¹⁴Добро припоручене стережи Святим Духом, що в нас пробуває.

¹⁵Ти знаєш оце, що відвернулись від мене всі, хто в Азії, а між ними Фігел та Гермоген. ¹⁶Хай Господь подасть милосердя Онисифоровому дому, бо він часто мене підкріпляв і кайданів моїх не соромився. ¹⁷А коли він до Риму прибув, шукав мене пильно й знайшов, – ¹⁸хай Господь йому дасть знайти милість від Господа в день той, – скільки ж він послужив в Ефесі мені, ти відаєш краще!

Будь сильним

РОЗДІЛ 2

¹Отож, сину мій, зміцняйся в благодаті, що в Христі Ісусі вона! ²А що чув ти від мене при багатьох свідках, те передай вірним людям, що будуть спроможні й інших навчити. ³А ти терпи лихо, як добрий вояк Христа Ісуса! ⁴Бо жоден вояк не в'яжеться в справі життя, аби догодити тому, хто військо збирає. ⁵А як хто йде на змаги, то вінка не одержує, якщо незаконно змагається. ⁶Трудящому хліборобові належить першому покуштувати з плоду. ⁷Розумій, що я говорю. А Господь нехай дасть тобі розум у всьому.

⁸Пам'ятай про Ісуса Христа з насіння Давидового, що воскрес із мертвих, за мою Євангелією, ⁹за яку я терплю муки аж до ув'язнення, як той злочинець. Але Слова Божого не ув'язнити! ¹⁰Через це переноси я все ради вибраних, щоб і вони доступили спасіння, що в Христі Ісусі, зі славою вічною. ¹¹Вірне слово: **коли разом із Ним ми померли, то й житимемо разом із Ним!** ¹²А коли терпимо, то будемо разом також царювати. **А коли відцураємось, то й Він відцурається нас!** ¹³А коли ми невірні, застається Він вірним, бо не може зректися **Самого Себе!**

Робітник без докору

¹⁴Нагадуй про це й закликай перед Богом, щоб не сперечались словами, бо нінащо воно, *хіба* слухачам на руїну. ¹⁵Силкуйся

поставити себе перед Богом гідним, робітником без докору, що вірно навчає науки правди. ¹⁶Стережися ж базікань марних, бо вони ще більше провадять до безбожності, ¹⁷а їхнє слово, як рак, буде ширитися. Від таких Гіменей і Філіт, ¹⁸що вони погрішилися в правді, казавши, що воскресіння було вже, і віру деяких руйнують. ¹⁹Та **однак стоїть міцна Божа основа та має печатку оцю: «Господь знає тих, хто Його», та: «Нехай від неправди відступиться всякий, хто Господнє Ім'я називає!»** ²⁰А в великому домі знаходиться посуд не тільки золотий та срібний, але й дерев'яний та глиняний, і одні *посудини* на честь, а другі на нечесть. ²¹Отож, хто від цього очистить себе, буде посуд на честь, освячений, потрібний Володареві, приготований на всяке добре діло. ²²Стережися молодечих пожадливоростей, тримайся правди, віри, любові, миру з тими, хто Господа кличе від чистого серця. ²³А від нерозумних та від невчених змагань ухиляйся, знавши, що вони родять сварки. ²⁴А раб Господній не повинен сваритись, але бути привітним до всіх, навчальним, до лиха терплячим, ²⁵що навчав би противників із лагідністю, чи Бог їм не дасть покаяння, щоб правду пізнати, ²⁶щоб визволитися від сітки диявола, що він уловив їх для *роблення* волі своєї.

«Важкі часи настануть»

РОЗДІЛ 3

¹Знай же ти це, що останніми днями настануть тяжкі часи. ²Будуть-бо люди *тоді* самолюбні, грошолобні, зарозумілі, горді, богозневажники, батькам неслухняні, невдячні, непобожні, ³нелюбовні, запеклі, осудливі, нестримливі, жорстокі, ненависники добра, ⁴зрадники, нахабні, бундючні, що більше люблять розкоші, аніж люблять Бога, – ⁵вони мають вигляд благочестя, але сили його відреклися. Відвертайсь від таких! ⁶До них-бо належать і ті, хто пролазить до хат та зводить

жінок, гріхами обтяжених, ведених усякими пожадливістями, ⁷що вони завжди вчаться, та ніколи не можуть прийти до пізнання правди. ⁸Як Янній та Ямврій протиставилися Мойсеєві, так і ці протиставляться правді, люди зіпсутого розуму, неуки щодо віри. ⁹Та більше не матимуть успіху, – бо всім виявиться їхній безум, як і з тими було.

¹⁰Ти ж пішов услід за мною наукою, поступованням, заміром, вірою, витривалістю, любов'ю, терпеливістю, ¹¹переслідуваннями *та* стражданнями, що спіткали мене в Антіохії, в Іконії, у Лістрах, – такі переслідування переніс я, та Господь від усіх мене визволив. ¹²Та й **усі, хто хоче жити побожно у Христі Ісусі, – будуть переслідувані.** ¹³А люди лихі та дурисвіти матимуть успіх у злому, зводячи й зведені бувши. ¹⁴А ти в тім пробувай, чого тебе навчено, і що тобі звірено, відаючи тих, від кого навчився ти. ¹⁵І ти знаєш з дитинства Писання святе, що може зробити тебе мудрим на спасіння вірою в Христа Ісуса. ¹⁶**Усе Писання Богом натхнене, і корисне до навчання, до докору, до направи, до виховання в праведності,** ¹⁷щоб Божа людина була досконала, до всякого доброго діла готова.

«Проповідуй Слово»

РОЗДІЛ 4

¹Отже, я свідкую тобі перед Богом і Христом Ісусом, що Він має судити живих і мертвих за Свого приходу та за Свого Царства. ²Проповідуй Слово, допоминайся вчасно-невчасно, докоряй, забороняй, переконуй з терпеливістю та з наукою. ³Настане-бо час, коли здорової науки не будуть триматись, але за своїми пожадливістями виберуть собі вчителів, щоб вони їхні вуха влещували. ⁴Вони слух *свій* від правди відвернуть та до байок нахиляться. ⁵Але ти будь пильний у всьому, терпи лихо, виконуй працю благовісника, сповняй свою службу.

⁶Бо я вже за жертву стаю, і час відходу мого вже настав.
⁷Я змагався добрим змагом, *свій* біг закінчив, віру зберіг.
⁸**Наостанку мені призначається вінок праведності, якого мені того дня дасть Господь, Суддя праведний; і не тільки мені, але й усім, хто прихід Його полюбив.**

Особисті застереження

⁹Подбай незабаром прибути до мене. ¹⁰Бо Димас мене кинув, цей вік полюбивши, і пішов до Солуня, Крискент до Галатії, Тит до Далматії. ¹¹Зі мною сам тільки Лука. Візьми Марка, і приведи з собою, бо мені він потрібний для служби. ¹²А Тихика послав я в Ефес. ¹³Як будеш іти, то плаща принеси, що його я в Троаді залишив у Карпа, і книжки, особливо пергаменові. ¹⁴Котляр Олександр накоїв лиха чимало мені... Нехай Господь йому віддасть за його вчинками! ¹⁵Стережись його й ти, бо він міцно противився нашим словам!

¹⁶При першій моїй обороні жоден не був при мені, але всі покинули мене... Хай Господь їм того не полічить! ¹⁷Але Господь став при мені та й мене підкріпив, щоб проповідь виконалась через мене, та щоб усі погани почули її. І я визволився з пащі лев'ячої... ¹⁸А від усякого вчинку лихого Господь мене визволить та збереже для Свого Небесного Царства. Йому слава на віки вічні, амінь!

¹⁹Привітай Прискиллу й Акилу та дім Онисифора. ²⁰Ераст позостався в Коринті, а Трохима лишив я слабого в Мілеті. ²¹Попильнуй прийти до зими. Вітає тебе Еввул, і Пуд, і Лин, і Клавдія, і вся браття. ²²Господь з твоїм духом! Благодать з вами! Амінь.

ПОСЛАННЯ ДО ТИТА СВ. АПОСТОЛА ПАВЛА

Привітання

РОЗДІЛ 1

¹Павло, раб Божий, а апостол Ісуса Христа, по вірі вибраних Божих і пізнанні правди, що за благочестям, ²в надії вічного життя, яке обіцяв від вічних часів необманливий Бог, ³і часу свого з'явив Слово Своє в проповіданні, що доручене мені з наказу Спасителя нашого Бога, – ⁴до Тита, щирого сина за спільною вірою: благодать, милість та мир від Бога Отця й Христа Ісуса, Спасителя нашого!

Якості старійшин

⁵Я для того тебе полишив у Криті, щоб ти впорядкував недокінчене та пресвітерів настановив по містах, як тобі я звелів, – ⁶коли хто бездоганний, муж єдиної дружини, має вірних дітей, недокорених за блуд або неслухняність. ⁷Бо єпископ мусить бути бездоганний, як Божий доморядник, не самолюбний, не гнівливий, не п'яниця, не заводіяка, не корисливий, ⁸але гостинний до приходнів, добролюбець, поміркований, справедливий, побожний, стриманий, ⁹що тримається вірного слова згідно з наукою, щоб мав силу й навчати в здоровій науці, і переконувати противних.

¹⁰Багато-бо є неслухняних, марнословців, зводників, особливо ж з обрізаних, – ¹¹їм треба уста затуляти: вони цілі доми баламутять, навчаючи, чого не належить, для зиску брудного.

¹²Сказав один з них, їхній власний пророк¹: «Критяни завжди

¹ Тут «пророк» – це мудрець, поет.

брехливі, люті звірі, черева лінив!»!.. ¹³Це свідoctво правдиве. Ради цієї причини докоряй їм суворо, щоб у вірі здорові були, ¹⁴і на юдейські байки не вважали, ані на накази людей, що від правди відвертаються. ¹⁵Для чистих все чисте, а для занечистених та для невірних не чисте ніщо, але занечистилися і розум їхній, і сумління. ¹⁶Вони твердять, немов знають Бога, але відкидаються вчинками, будучи бридкі й неслухняні, і до всякого доброго діла нездатні.

Обов'язки старого і молодого

РОЗДІЛ 2

¹А ти говори, що відповідає здоровій науці. ²Щоб старі чоловіки тверезі були, поважні, помірковані, здорові у вірі, у любові, у терпеливості. ³Щоб старі жінки в своїм стані так само були, як належить святим, – не обмовниці, не віддані п'янству, навчали добра, ⁴щоб навчали жінок молодих любити *своїх* чоловіків, любити дітей, ⁵щоб були помірковані, чисті, господарні, добрі, слухняні своїм чоловікам, щоб не зневажалось Боже Слово. ⁶Так само благай юнаків, щоб були помірковані. ⁷У всім сам себе подавай за зразка добрих діл, у навчанні непорушеність, повагу, ⁸слово здорове, неосудливе, щоб противник був засоромлений, не мавши нічого лихого казати про нас. ⁹Раби щоб корилися панам своїм, щоб догоджали, не перечили, ¹⁰не крали, але виявляли всяку добру вірність, щоб у всьому вони прикрашали науку Спасителя нашого Бога. ¹¹**Бо з'явилася Божа благодать, що спасає всіх людей,** ¹²і навчає нас, щоб ми, відцуравшись безбожності та світських пожадливіостей, жили помірковано та праведно, і побожно в теперішнім віці, ¹³і чекали блаженної надії та з'явлення слави великого Бога й Спаса нашого Христа Ісуса, ¹⁴що Самого Себе дав за нас, щоб нас визволити від усякого беззаконства та очистити Собі людей вибраних, у добрих ділах ревних. ¹⁵Оце говори та нагадуй, та з усяким наказом картай. Хай тобою ніхто не погордує!

Благочестиве життя

РОЗДІЛ 3

¹Нагадуй їм, щоб слухали влади верховної та корилися їй, і до всякого доброго діла готові були, ²щоб не зневажали нікого, щоб були не сварливі, а тихі, виявляючи повну лагідність усім людям. ³Бо колись були й ми нерозсудні, неслухняні, зведені, служили різним пожадливістям та розкошам, жили в злобі та в заздросі, бридкими були, ненавиділи один одного. ⁴А коли з'явилась благодать та людинолюбство Спасителя, нашого Бога, ⁵Він нас спас не з діл праведності, що ми їх учинили, а з Своєї милості через купіль відродження й оновлення Духом Святим, ⁶Якого Він щедро вилив на нас через Христа Ісуса, Спасителя нашого, ⁷щоб ми виправдались Його благодаттю, і стали спадкоємцями за надією на вічне життя. ⁸Вірне слово, і я хочу, щоб ти і про це впевняв, щоб ті, хто ввірував у Бога, дбали про добрі діла пильнувати. Для людей оце добре й корисне! ⁹Стережіться нерозумних змагань, і родоводів, і спорів, і суперечок про Закон, – бо вони некорисні й марні. ¹⁰Людини-еретика, по першій та другій наставленні, відрікайся, ¹¹знавши, що зіпсувся такий та грішить, і він сам себе засудив.

Особисті застереження

¹²Як пришлю я до тебе Артема або Тихика, поквася прибути до мене в Нікополь¹, бо думаю там перезимувати. ¹³Законника Зину та Аполлоса вишли квапливо вперед, щоб для них не забракло нічого. ¹⁴Нехай же навчаються й наші дбати про добрі діла при конечних потребах, щоб безплідні вони не були.

¹⁵Вітають тебе всі, хто зі мною. Вітай тих, хто любить нас у вірі. Благодать з вами всіма! Амінь.

¹ Нікополь – головне місто Епіру в Італії.

ПОСЛАННЯ ДО ФИЛИМОНА СВ. АПОСТОЛА ПАВЛА

Привітання

РОЗДІЛ 1

¹Павло, в'язень Христа Ісуса, та брат Тимофій, улюбленому Филімонові й співробітникові нашому, ²і сестрі любій Апфії, і співвойовникові нашому Архипові, і Церкві домашній твоїй: ³благодать вам і мир від Бога Отця нашого й Господа Ісуса Христа!

Любов і віра Филімона

⁴Я завжди дякую Богові моєму, коли тебе згадую в молитвах своїх. ⁵Бо я чув про любов твою й віру, яку маєш до Господа Ісуса, і до всіх святих, ⁶щоб спільність віри твоєї діяльна була в пізнанні всякого добра, що в нас для Христа. ⁷Бо ми маємо радість велику й потіху в любові твоїй, серця-бо святих за-спокоїв ти, брате.

⁸Через це, хоч я маю велику відвагу в Христі подавати накази тобі про потрібне, ⁹але більше з любові благаю я, Павло, старий, тепер же ще й в'язень Христа Ісуса.

Заклик до Онисима, вільної людини

¹⁰Благаю тебе про сина свого, про Онисима¹, що його породив я в кайданах своїх. ¹¹Колись-то для тебе він був непотрібний, тепер же для тебе й для мене він дуже потрібний. ¹²Тобі я вертаю його, того, хто є *неначе* серце моє. ¹³Я хотів тримати його

¹ Слово Ονήσιμας Онисим, означає «потрібний», корисний (ὄνησις – користь, вигода). Про це натяк і у віршах 11 та 20.

при собі, щоб він замість тебе мені послужив у кайданах за Євангелію, ¹⁴та без волі твоєї нічого робити не хотів я, щоб твій добрий учинок не був ніби вимушений, але добровільний. ¹⁵Бо, може, для того він розлучився на час, щоб навіки прийняв ти його, ¹⁶і вже не як раба, але вище від раба, – як брата улюбленого, особливо для мене, а тим більше для тебе, – і за тілом, і в Господі. ¹⁷Отож, коли маєш за друга мене, то приймай його, як мене. ¹⁸Коли ж він чим скривдив тебе або винен *тобі*, – полічи це мені. ¹⁹Я, Павло, написав це рукою своєю: «Я віддам», щоб тобі не казати, що ти навіть самого себе мені винен. ²⁰Так, брате, – нехай я одержу те, що від тебе прохаю в Господі. Заспокой моє серце в Христі! ²¹Пересвідчений я про слухняність твою, і тобі написав *оце*, відаючи, що ти зробиш і більше, ніж я говорю. ²²А разом мені приготуй і помешкання, бо надіюся я, що за ваші молитви я буду дарований вам.

²³Вітає тебе Епафрас, мій спів'язень у Христі Ісусі, ²⁴Марко, Аристарх, Димас, Лука, – мої співробітники.

²⁵Благодать Господа Ісуса Христа з вашим духом! Амінь.

ПОСЛАННЯ ДО ЄВРЕЇВ

Останнє Боже Слово у Його Синові

РОЗДІЛ 1

¹Багато разів і багатьма способами в давнину промовляв Бог до отців через пророків, ²а в останні ці дні промовляв Він до нас через Сина, що Його настановив за Наслідника всього, що Ним і віки Він створив.

³Він був сяєвом слави та образом істоти Його, тримав усе словом сили Своєї, учинив Собою очищення наших гріхів, – і засів на правиці величності на висоті. ⁴Він остільки був ліпший понад Анголів, оскільки славніше за них успадкував Ім'я. ⁵Кому-бо коли з Анголів Він промовив: «Ти Мій Син, – Я сьогодні Тебе породив!» І знову: «Я буду Йому за Отця, а Він Мені буде за Сина!» ⁶І коли знов Він вводить на світ Первородного, то говорить: «І нехай Йому вклоняться всі Анголи Божі». ⁷А про Анголів Він говорить: «Ти чиниш духів Анголами Своїми, а палючий вогонь – Своїми слугами». ⁸А про Сина: «Престол Твій, о Боже, на віки вічні; скіпетр Твого царювання – скіпетр праведності. ⁹Ти полюбив праведність, а беззаконня зненавидів; через це намастив Тебе, Боже, Твій Бог оливою радості більше, ніж друзів Твоїх». ¹⁰І: «Ти, Господи, землю колись заснував, а небо – то діло Твоїх рук. ¹¹Загинуть вони, а Ти будеш стояти, – всі вони, як *той* одяг, постаріють. ¹²Як одягу, їх зміниш, – і минуться вони, а Ти *завжди* Той Самий, і роки Твої не закінчатся!» ¹³Кому з Анголів Він промовив коли: «Сядь праворуч Мене, доки не покладу Я Твоїх ворогів підніжком ногам Твоїм!» ¹⁴Чи не всі вони духи служебні, що їх посилають на службу для тих, хто має спасіння успадкувати?»

Зважайте

РОЗДІЛ 2

¹Через це необхідно нам більше вважати на почуте, щоб ми не відпали коли. ²Бо коли те слово, що сказали його Анголи, було тверде, а всякий переступ та непослух прийняли справедливую заплату, ³то як ми втечемо, коли ми не дбали про таке велике спасіння? Воно проповідувалося спочатку від Господа, ствержене нам через тих, хто почув, ⁴коли Бог засвідчив ознаками й чудами, і різними силами та обдаруванням Духом Святим із волі Своєї.

Земля – для людини

⁵Бо Він не підкорив Анголам світ майбутній, що про нього говоримо. ⁶Але хтось десь засвідчив, кажучи: «Що є чоловік, що Ти пам'ятаєш про нього, і син людський, якого відвідуєш? ⁷Ти його вчинив мало меншим від Анголів, і честю й величністю Ти вінчаєш його, і поставив його над ділами рук Своїх, ⁸усе підкорив Ти під ноги йому!» А коли Він підкорив йому все, то не залишив нічого йому непідкореного. А тепер ще не бачимо, щоб підкорене було йому все.

Ісус принижений

⁹Але бачимо Ісуса, мало чим поменшеним від Анголів, що за страждання до смерті Він увінчаний честю й величністю, щоб за благодаттю Божою смерть скуштувати за всіх. ¹⁰Бо належало, щоб Той, що все ради Нього й усе від Нього, Хто до слави привів багато синів, Провідника їхнього спасіння вчинив досконалим через страждання. ¹¹Бо Хто освячує, і ті, хто освячується – усі від Одного. З цієї причини не соромиться Він звати братами їх, кажучи: ¹²«Сповіщу про Ім'я Твоє братам Своїм, буду хвалити Тебе серед Церкви!» ¹³І ще: «На Нього я буду надіятися!» І ще: «Ото Я та діти, яких Бог Мені дав». ¹⁴А що діти стали спільниками тіла та крові, то й Він став

учасником їхнім, щоб смертю знищити того, хто має владу смерті, цебто диявола, ¹⁵та визволити тих усіх, хто все життя страхом смерті тримався в неволі. ¹⁶Бо приймає Він не Анголів, але Авраамове насіння. ¹⁷**Тому мусів бути Він у всьому подібний братам, щоб стати милостивим та вірним Первосвященником у Божих справах, для вблагання за гріхи людей.** ¹⁸Бо в чому Сам постраждав, випробовуваний, у тому Він може й випробовуваним допомогти.

Ісус – наш Первосвященик

РОЗДІЛ 3

¹Отож, святі брати, учасники небесного покликання, уважайте на Апостола й Первосвященика нашого ісповідання, Ісуса, ²що вірний Тому, Хто настановив Його, як і Мойсей у всім домі Його, ³бо гідний Він вищої слави понад Мойсея, поскільки будівничий має більшу честь, аніж дім. ⁴Усякий-бо дім хтось будує, а Той, хто все збудував, – то Бог. ⁵І Мойсей вірний у всім домі Його, як слуга, на свідоцтво того, що сказати повинно було. ⁶Христос же, як Син, у Його домі. А дім Його – ми, коли тільки відвагу й похвалу надії додержимо певними аж до кінця.

⁷Тому-то, як каже Дух Святий: **«Сьогодні, як голос Його ви почуєте, ⁸не робіть затверділими ваших сердець, як під час нарікань, за дня випробовування на пустині, ⁹де Мене випробовували отці ваші, Мене випробовували, і бачили працю Мою сорок років. ¹⁰Через це Я розгнівався на той рід і сказав: Постійно вони блудять серцем, вони не пізнали до-ріг Моїх, ¹¹тому Я присягнув у гніві Своїм, що вони до Мого відпочинку не ввійдуть»!**

Небезпеки невіри

¹²Стережіться, брати, щоб у комусь із вас не було злого серця невірства, що воно відступало б від Бога Живого!

¹³Але кожного дня заохочуйте один одного, доки зветься «Сьогодні», щоб запеклим не став котрий з вас через підступ гріха. ¹⁴Бо ми стали учасниками Христа, коли тільки почате життя ми твердо збережемо аж до кінця, ¹⁵аж поки говориться: «Сьогодні, як голос Його ви почуєте, не робіть затверділими ваших сердець, як під час нарікань!» ¹⁶Котрі-бо, почувши, розгнівали *Бога*? Чи не всі, хто з Єгипту вийшов з Мойсеєм? ¹⁷На кого ж Він «гнівався сорок років»? Хіба не на тих, хто згрішив, що їхні «кості в пустині полягли»? ¹⁸Проти кого Він «присягався, що не ввійдуть вони до Його відпочинку», як не проти неслухняних? ¹⁹І ми бачимо, що вони не змогли ввійти за невірство.

Спочинок віруючого

РОЗДІЛ 4

¹Отже, біймося, коли ще дійсна обітниця входу до Його відпочинку, щоб не виявилось, що хтось із вас опізнився. ²Бо Євангелія була звіщена нам, як і тим. Але не принесло користі їм слово почуте, бо воно не злучилося з вірою слухачів. ³**Бо до Його відпочинку входимо ми, що ввірували**, як Він провістив: «Я присяг у гніві Своім, що до місця Мого відпочинку не ввійдуть вони», хоч діла *Його* були вчинені від закладин світу. ⁴Бо колись про *день* сьомий сказав Він отак: «І Бог відпочив сьомого дня від усієї праці Своєї». ⁵А ще тут: «До Мого відпочинку не ввійдуть вони!» ⁶Коли ж залишається ото, що деякі ввійдуть до нього, а ті, кому Євангелія була перше звіщена, не ввійшли за непослух, ⁷то ще признає Він деякий день, – «сьогодні», бо через Давида говорить по таким довгим часі, як вище *вже* сказано: «Сьогодні, як голос Його ви почуєте, не робіть затверділими ваших сердець!» ⁸Бо коли б Ісус (*Навин*) дав їм відпочинок, то про інший день не казав би по цьому. ⁹Отож, людові Божому залишається суботство,

спочинок. ¹⁰Хто-бо ввійшов у Його відпочинок, то й той відпочив від учинків своїх, як і Бог від Своїх.

¹¹Отож, попильнуймо ввійти до того відпочинку, щоб ніхто не потрапив у непослух за прикладом тим. ¹²Бо **Боже Слово живе та діяльне, гостріше від усякого меча обосічного, – проходить воно аж до поділу душі й духа, суглобів та мозків, і спосібне судити думки та наміри серця.** ¹³І немає створіння, щоб сховалось перед Ним, але все наге та відкрите перед очима Його, – Йому дамо звіт!

¹⁴Отож, мавши великого Первосвященника, що небо перейшов, Ісуса, Сина Божого, тримаймося ісповідання *нашого!* ¹⁵Бо ми маємо не такого Первосвященника, що не міг би співчувати слабостям нашим, але випробуваного в усьому, подібно до нас, окрім гріха. ¹⁶Отож, приступаймо з відвагою до престолу благодаті, щоб прийняти милість та для своєчасної допомоги знайти благодать.

Бездоганний Первосвященик

РОЗДІЛ 5

¹Кожен-бо первосвященик, що з-між людей вибирається, настановляється для людей на служіння Богові, щоб приносити дари та жертви за гріхи, ²і щоб міг співчувати недосвідченим та заблудженим, бо й сам він перейнятий слабістю. ³І тому він повинен як за людей, так само й за себе самого приносити *жертви* за гріхи. ⁴А чести *цієї* ніхто не бере сам собою, а покликаний Богом, як і Аарон. ⁵Так і Христос, – не Сам Він прославив Себе, щоб Первосвящеником стати, а Той, що до Нього сказав: «Ти Мій Син, Я сьогодні Тебе породив». ⁶Як і на іншому місці говорить: «Ти Священик навіки за чином Мелхиседековим». ⁷Він за днів тіла Свого з голосінням великим та слізьми приніс благання й молитви до Того, хто від смерті Його міг спасти, – і був вислуханий за побожність *Свою.* ⁸І хоч

Сином Він був, проте навчився послуху з того, що вистраждав. ⁹А вдосконалившись, Він для всіх, хто слухняний Йому, став причиною для вічного спасіння, ¹⁰і від Бога був названий Первосвященником за чином Мелхиседековим.

¹¹Про це нам би треба багато казати, та пояснити важко його, бо нездібні ви стали, щоб слухати. ¹²Ви-бо за віком повинні б бути вчителями, але ви потребуєте ще, щоб хтось вас навчав перших початків Божого Слова. І ви стали такими, яким потрібне молоко, а не страва тверда. ¹³Бо хто молока вживає, той недосвідчений у слові правди, – бо він немовля. ¹⁴А страва тверда – для дорослих, що мають досвід, привчені звичкою розрізняти добро й зло.

Небезпеки відступництва

РОЗДІЛ 6

¹Тому полишімо початки науки Христа, та й звернімося до досконалості, і не кладімо знову засади покаяння від мертвих учинків та про віру в Бога, ²науки про хрищення, про покладання рук, про воскресіння мертвих та вічний суд. ³Зробимо й це, коли Бог дозволить. ⁴Не можна-бо тих, що раз просвітились, і скуштували небесного дару, і стали причасниками Духа Святого, ⁵і скуштували доброго Божого Слова та сили майбутнього віку, ⁶та й відпали, знов відновляти покаянням, коли вдруге вони розпинають у собі Сина Божого та зневажають. ⁷Бо земля, що п'є дощ, який падає часто на неї, і родить рослини, добрі для тих, хто їх і вирощує, – вона благословення від Бога приймає. ⁸Але та, що приносить терня й будяччя, – не потрібна вона та близька до прокляття, а кінець її – спалення.

Краще для вас

⁹Та ми сподіваємось, любі, кращого про вас, що спасіння тримаєтеся, хоч говоримо й так. ¹⁰Та не є Бог несправедливий,

щоб забути діло ваше та працю любові, яку показали в Ім'я Його ви, що святим послужили та служите. ¹¹Ми ж бажаємо, щоб кожен із вас виявляв таку саму завзятість на певність надії аж до кінця, ¹²щоб ви не розлінились, але переймали від тих, хто обітницю в спадковує вірою та терпеливістю.

¹³Бо Бог, обітницю давши Авраамові, як не міг ніким вищим поклястися, поклявся Сам Собою, ¹⁴говорячи: «Поблагословити – Я конче тебе поблагословлю, та розмножити – розмножу тебе!» ¹⁵І, терплячи довго отак, Авраам одержав обітницю. ¹⁶Бо люди клянуться вищим, і клятва на ствердження кінчає всяку їхню суперечку. ¹⁷Тому й Бог, хотівши переважно показати спадкоємцям обітницю незмінність волі Своєї, учинив те за допомогою клятви, ¹⁸щоб у двох тих незмінних речах, що в них не можна сказати неправди Богові, мали потіху міцну ми, хто прибіг прийняти надію, що лежить перед нами, ¹⁹що вони для душі як якір, міцний та безпечний, що аж до середини входить за заслону, ²⁰куди, як попередник, за нас увійшов Ісус, ставши навіки Первосвященником за чином Мелхиседековим.

Священство Мелхиседека уподібнено Христовому РОЗДІЛ 7

¹Бо цей Мелхиседек, цар Салиму¹, священник Бога Всевишнього, що стрів Авраама, як той вертався по поразці царів, і його поблагословив. ²Авраам відділив йому й десятину від усього, – найперше-бо він визначає «цар правди», а потім «цар Салиму», цебто «цар миру». ³Він без батька, без матері, без родоводу, не мав ані початку днів, ані кінця життя, уподобився Божому Сину, – пробуває священником завжди.

⁴Побачте ж, який він великий, що йому й десятину з добічі найліпшої дав патріярх Авраам! ⁵Ті з синів Левієвих,

¹ Місто Салим – на південь від Генісаретського озера, на захід від Йордану. Гебрейське *Лялем* – мир.

що священство приймають, мають заповідь – брати за Законом десятину з народу, тобто з братів своїх, хоч і вийшли вони з Авраамових стегон. ⁶Але цей, що не походить з їхнього роду, десятину одержав від Авраама, і поблагословив того, хто обітницю мав. ⁷І без усякої суперечки більший меншого благословляє. ⁸І тут люди смертні беруть десятину, а там той, про якого є свідчення, що живе. ⁹І, щоб сказати отак, через Авраама і Левій, що бере десятини, дав *сам* десятини. ¹⁰Бо ще в батькових стегнах він був, коли стрів його Мелхиседек.

¹¹Отож, коли б досконалість була через священство левитське, – бо люди Закон одержали з ним, – то яка ще потреба була, щоб Інший Священик повстав за чином Мелхиседеківим, а не зватися за чином Аароновим? ¹²Коли-бо священство змінюється, то з потреби буває переміна й Закону. ¹³Бо Той, що про Нього говориться це, належав до іншого племені, з якого ніхто не ставав до жертovníка. ¹⁴Бо ж відомо, що Господь наш походить від Юди, а про це плем'я, про священство його, нічого Мойсей не сказав.

¹⁵І ще більше відомо, коли повстає на подобу Мелхиседека Інший Священик, ¹⁶що був не за законом тілесної заповіді, але з сили незнищального життя. ¹⁷Бо свідчить: «Ти Священик навіки за чином Мелхиседеківим». ¹⁸Попередня-бо заповідь відкладається через неміч її та некорисність. ¹⁹Бо не вдосконалив нічого Закон. Запроваджена ж краща надія, що нею ми наближуємось до Бога. ²⁰І поскільки воно не без клятви, – ²¹вони-бо без клятви були священиками, Цей же з клятвою через Того, Хто говорить до Нього: «Клявся Господь – і не буде Він каятися: Ти Священик навіки за чином Мелхиседеківим», – ²²то постільки Ісус став запурукою кращого Завіту! ²³І багато було їх священиків, бо смерть не допускала залишатися одному, ²⁴але Цей, що навіки лишається, безперестанне Священство Він має. ²⁵Тому може Він завжди й спасати тих, хто через Нього до Бога приходить, бо Він завжди живий, щоб за них заступитись.

²⁶Отакий-бо потрібний нам Первосвященик: святий, незлобивий, невинний, відлучений від грішників, що вищий над небеса, ²⁷що потреби не має щодня, як ті первосвященики, перше приносити жертви за власні гріхи, а потому за людські гріхи, – бо Він це раз назавжди вчинив, принісши Самого Себе. ²⁸Закон-бо людей ставить первосвящениками, що немочі мають, але слово клятви, що воно за Законом, *ставить* Сина, Який досконалий навіки!

Краще служіння

РОЗДІЛ 8

¹**Головна ж річ у тому, про що я говорю: маємо Первосвященика, що засів на небесах, по правиці престолу величності, ²що Він Священнослужитель святині й правдивої скинії, що її збудував Господь, а не людина.** ³Усякий-бо первосвященик настановляється, щоб приносити дари та жертви, а тому було треба, щоб і Цей щось мав, що принести. ⁴Бо коли б на землі перебував, то не був би Він священиком, бо *тут* пробувають священики, що дари приносять за Законом. ⁵Вони служать образіві й тіні небесного, як Мойсеєві сказано, коли мав докінчити скинію: «Дивись-бо, сказав, зроби все за зразком, що тобі на горі показаний!» ⁶А тепер одержав Він краще служіння, поскільки Він посередник і кращого завіту, який на кращих обітницях узаконений.

Новий Завіт

⁷Бо коли б отой перший був бездоганний, не шукалося б місця для другого. ⁸Бо їм докоряючи, каже: «Ото дні надходять, – говорить Господь, – коли з домом Ізраїля й з Юдиним домом Я складу Завіт Новий, ⁹не за завітом, що його Я склав з отцями їхніми дня, коли взяв їх за руку, щоб вивести їх із землі єгипетської. А що вони не залишилися в Моїм завіті,

то й Я їх покинув, – говорить Господь! ¹⁰**Оце Завіт, що його Я склав по тих днях із домом Ізраїлевим, – говорить Господь: «Покладу Я Закони Свої в їхні думки, і на їхніх серцях напишу їх, і буду їм Богом, вони ж будуть народом Моїм!»** ¹¹І кожен не буде навчати свого ближнього, і кожен брата свого, промовляючи: «Пізнай Господа!» Усі-бо вони будуть знати Мене від малого та аж до великого з них! ¹²Буду-бо Я милостивий до їхніх неправд, і їхніх гріхів не згадаю Я більш!» ¹³Коли ж каже «Новий Завіт», то *тим* назвав перший старим. А що порошоків і старіє, те близьке до зотління.

Старий і новий

РОЗДІЛ 9

¹Мав же і перший *завіт* постанови богослужби та світську святиню. ²Була-бо уряджена перша скинія, яка зветься «святиня», а в ній був свічник, і стіл, і жертвенні хліби. ³А за другою заслоною скинія, що зветься «Святеє Святих». ⁴Мала вона золоту кадильницю й ковчега завіту, усюди обкутого золотом, а в нім золота посудина з манною, і розцвіле жезло Ааронове та таблиці завіту. ⁵А над ним херувими слави, що затінювали престол благодаті, про що говорити докладно тепер не потрібно. ⁶При такому ж порядку до першої скинії входили завжди священики, правлячи служби *Богові*, ⁷а до другої раз на рік сам первосвященик, не без крові, яку він приносить за себе й за людські провини. ⁸Святий Дух виявляє оцим, що ще не відкрита дорога в святиню, коли ще стоїть перша скинія. ⁹Вона образ для часу теперішнього, за якого приносяться дари та жертви, що того не можуть вдосконалити, щодо сумління того, хто служить, ¹⁰що тільки в стравах та в напоях, та в різних обмиваннях, в обрядах тілесних, – установлено їх аж до часу змін.

¹¹Але Христос, Первосвященик майбутнього доброго, прийшов із більшою й досконалішою скинією, нерукотворною, тобто не цього творіння, ¹²і не з кров'ю козлів та телят, але з власною кров'ю увійшов до святині один раз, та й набув вічне відкуплення. ¹³Бо коли кров козлів та телят та попіл із ялівок, як покропить нечистих, освячує їх на очищення тіла, ¹⁴скільки ж більш кров Христа, що Себе непорочного Богу приніс Святим Духом, очистить наше сумління від мертвих учинків, щоб служити нам Богові Живому! ¹⁵Тому Він – Посередник Нового Завіту, щоб через смерть, – що була для відкуплення від переступів, учинених за першого завіту, – покликані прийняли обітницю вічного спадку. ¹⁶Бо де заповіт, там має відбутися смерть заповітника, ¹⁷заповіт-бо важливий по мертвих, бо нічого не варт він, як живе заповітник. ¹⁸Тому й перший *завіт* освячений не без крові: ¹⁹Коли-бо Мойсей сповістив усі заповіді за Законом усьому народові, він узяв кров козлів та телят із водою й червоною вовною та з ісопом, та й покропив і саму оту книгу, і людей, ²⁰проказуючи: «Це кров завіту, що його наказав для вас Бог!» ²¹Так само і скинію, і весь посуд служебний покропив він кров'ю. ²²І майже все за Законом кров'ю очищується, а без пролиття крові не має відпущення.

²³Отож, треба було, щоб образи небесного очищалися цими, а небесне саме кращими від оцих жертвами. ²⁴Бо Христос увійшов не в рукотворну святиню, що була на зразок правдивої, але в саме небо, щоб з'явитись тепер перед Божим лицем за нас, ²⁵і не тому, щоб часто приносити *в жертву* Себе, як первосвященик увіходить у святиню кожнорічно із кров'ю чужою, ²⁶бо інакше Він мусів би часто страждати *ще* від закладин світу, а тепер Він з'явився один раз на схилку віків, щоб власною жертвою знищити гріх. ²⁷І як людям призначено вмерти один раз, потім же суд, ²⁸так і **Христос один раз був у жертву принесений, щоб «понести гріхи багатьох», і не в справі гріха другий раз з'явитися тим, хто чекає Його на спасіння.**

Однієї жертви Христа достатньо

РОЗДІЛ 10

¹Бо Закон, мавши *тільки* тінь майбутнього добра, а не самий образ речей, тими самими жертвами, що завжди щороку приносяться, не може ніколи вдосконалити тих, хто приступає. ²Інакше вони перестали б приноситись, бо ті, хто служить, очищені раз, уже б не мали жодної свідомості гріхів. ³Але в них спомин про гріхи буває щороку, ⁴бо тож неможливе, щоб кров биків та козлів знімала гріхи! ⁵Тому-то, входячи в світ, Він говорить: «Жертви й приношення Ти не схотів, але тіло Мені приготував. ⁶Цілопалення й жертви покутної Ти не жадав. ⁷Тоді Я сказав: Ось іду, – як у Святому Письмі про Мене написано, – щоб волю чинити Твою, Боже!» ⁸Він вище сказав, що «жертви й приносу, та цілопалення й жертви за гріх, – які за Законом приносяться, – Ти не жадав і Собі не вподобав». ⁹Потому сказав: «Ось іду, щоб волю Твою чинити, Боже». Відмінняє Він перше, щоб друге поставити. ¹⁰У цій волі ми освячені жертвоприношенням тіла Ісуса Христа один раз. ¹¹І кожен священник щоденно стоїть, служачи, і часто приносить жертви ті самі, що ніколи не можуть зняти гріхів. ¹²А Він за гріхи *світу* приніс жертву один раз, і назавжди «по Божій правиці посів», ¹³далі чекаючи, «аж вороги Його будуть покладені до підніжжя Його ніг». ¹⁴Бо **жертвоприношенням одним вдосконалив Він тих, хто освячується.** ¹⁵Свідкує ж і Дух Святий нам, як говорить: ¹⁶«Оце завіт, що його по цих днях встановляю Я з ними, – говорить Господь, Закони Свої Я дам в їхні серця, і в їхніх думках напишу їх. ¹⁷А їхніх гріхів та несправедливостей їхніх Я більш не згадаю!» ¹⁸А де їхнє відпущення, там нема вже жертвоприношення за гріхи.

Нова і жива дорога

¹⁹Отож, браття, ми маємо відвагу входити до святині кров'ю Ісусовою, ²⁰новою й живою дорогою, яку нам обновив Він через

завісу, цебто через тіло Своє, ²¹маємо й Великого Священика над домом Божим, – ²²**то приступімо з щирим серцем, у повноті віри, окропивши серця від сумління лукавого та обмивши тіла чистою водою!** ²³**Тримаймо непохитне визнання надії, вірний-бо Той, Хто обіцяв.** ²⁴І уважаймо один за одним для заохоти до любові й до добрих учинків. ²⁵Не кидаймо збору свого, як то звичай у деяких, але заохочуймося, і тим більше, скільки більше ви бачите, що зближається день той.

Христос чи присуд

²⁶Бо як ми грішимо самовільно, одержавши пізнання правди, то вже за гріхи не знаходиться жертви, ²⁷а страшливе якесь сподівання суду та гнів палючий, що має пожерти противників. ²⁸Хто відкидає Закон Мойсея, такий немилосердно вмирає «при двох чи трьох свідках», – ²⁹Тож подумайте, наскільки більшого покарання заслуговує той, хто потоптав Сина Божого, і *хто* кров завіту, що нею освячений, за звичайну вважав, і *хто* Духа благодаті зневажив! ³⁰Бо знаємо Того, Хто сказав: «Мені помста належить, Я відплачу, – говорить Господь. І ще: Господь буде судити народ Свій!»! ³¹Страшна річ – упасти в руки Бога Живого!

³²Згадайте ж про перші дні ваші, як ви прозріли й витерпіли запеклу боротьбу страждань. ³³Ви були то видовищем зневаги й знущання, то були учасниками тих, що жили так. ³⁴Ви-бо страждали й з ув'язненими, і втрату свого майна прийняли з потіхою, відаючи, що маєте в небі для себе майно неминуще та краще. ³⁵Тож **не відкидайте відваги своєї, бо має велику нагороду вона.** ³⁶**Бо вам терпеливість потрібна, щоб Божу волю вчинити й прийняти обітницю.** ³⁷Бо ще «мало, дуже мало, і Той, хто має прийти, прийде й баритись не буде!» ³⁸А «праведний житиме вірою». І: «Коли захитається він, то душа Моя його не вподобає». ³⁹Ми ж не з тих, хто хитається на загибель, але віруємо на спасіння душі.

Переваги віри

РОЗДІЛ 11

¹А віра – то здійснення очікуваного, доказ небаченого.

²Бо нею засвідчені старші були. ³Вірою ми розуміємо, що віки Словом Божим збудовані, так що з невидимого сталось видиме. ⁴Вірою Авель приніс Богові жертву кращу, як Каїн; нею засвідчений був, що він праведний, як Бог свідчив про дари його; нею, і вмерши, він ще промовляє. ⁵Вірою Енох перенесений *на небо*, щоб не бачити смерті; і його не знайшли, бо Бог переніс його. Бо раніш, як його перенесено, він був засвідчений, що «Богові він догодив». **Догодити ж без віри не можна. І той, хто до Бога приходить, мусить вірувати, що Він є, а тим, хто шукає Його, Він дає нагороду.** ⁷Вірою Ной, як дістав об'явлення про те, чого ще не бачив, побоявшись, зробив ковчега, щоб дім свій спасти; нею світ засудив він, і став спадкоємцем праведності, що з віри вона. ⁸Вірою Авраам, покликаний на місце, яке мав прийняти в спадщину, послухався та й пішов, не відаючи, куди йде. ⁹Вірою він перебував на Землі Обіцяній, як на чужій, і проживав у наметах з Ісаком та Яковом, співспадкоємцями тієї ж обітниці, ¹⁰бо чекав він міста, що має підвалини, що Бог його будівничий та творець. ¹¹Вірою й Сара сама дістала силу прийняти насіння, і народила незважаючи на вік, бо вірним вважала Того, Хто обітницю дав. ¹²Тому й від одного, та ще змертвілого, народилось так багато, як зір небесних й піску незчисленного на березі морському.

¹³Усі вони повмирали за вірою, не одержавши обітниць, але здалека бачили їх, і раділи, і вірували *в них*, та визнавали, що «вони на землі чужаниці й приходьки». ¹⁴Бо ті, що говорять таке, виявляють, що шукають батьківщини. ¹⁵І коли б вони пам'ятали ту, що вийшли з неї, то мали б час повернутись. ¹⁶Та бажають вони тепер кращої, цебто небесної, тому й Бог не соромиться їх, щоб звати Себе їхнім Богом, бо Він приготував їм місто.

¹⁷Вірою Авраам, випробовуваний, привів *на жертву* Ісака, і, мавши обітницю, приніс однородженого, ¹⁸що йому було сказано: «В Ісакові буде насіння тобі». ¹⁹Бо він розумів, що Бог має силу й воскресити з мертвих, тому й одержав його на прообраз. ²⁰Вірою в майбутнє поблагословив Ісак Якова та Ісава. ²¹Вірою Яків, умираючи, поблагословив кожного сина Йосипового, і «схилився на верх свого жезла». ²²Вірою Йосип, умираючи, згадав про вихід синів Ізраїлевих та про кості свої заповів. ²³Вірою Мойсей, як родився, переховувався батьками своїми три місяці, бо вони бачили, що гарне дитя, і не злякались наказу царевого. ²⁴Вірою Мойсей, коли виріс, відрікся зватися сином дочки фараонової. ²⁵Він хотів краще страждати з народом Божим, аніж мати дочасну гріховну потіху. ²⁶Він наругу Христову вважав за більше багатство, ніж скарби єгипетські, бо він озирався на *Божу* нагороду. ²⁷Вірою він покинув Єгипет, не злякавшись гніву царевого, бо він був непохитний, як той, хто Невидимого бачить. ²⁸Вірою справив він Пасху й покроплення крові, щоб їх не торкнувся той, хто погубив первороджених. ²⁹Вірою вони перейшли Червоне море, немов суходолом, на що спокусившись єгиптяни, потопились. ³⁰Вірою впали ерихонські мури по семиденнім обходженні їх. ³¹Вірою блудниця Рахав не згинула з невірними, коли з миром прийняла розвідників. ³²І що ще скажу? Бо не стане часу мені, щоб оповідати про Гедеона, Варака, Самсона, Ефтая, Давида й Самуїла та про пророків, ³³що вірою царства побивали, правду чинили, одержували обітниці, пащі левам закривали, ³⁴силу вогненну гасили, утікали від вістря меча, зміцнялись від слабості, хоробрі були на війні, змушували до втечі полки чужоземців; ³⁵жінки отримували померлих своїх воскреслими; а інші були замучені, не прийнявши визволення, щоб отримати краще воскресіння; ³⁶а інші зазнали наруги та рани, а також кайдани й в'язниці. ³⁷Камінням побиті бували, допитувані, перепилювані, умирали, зарубані мечем, тинялися

в овечих та козячих шкурах, збідовані, засмучені, вимучені. ³⁸Ті, що світ не вартий був їх, тинялися по пустинях та горах, і по печерах та проваллях земних. ³⁹І всі вони, одержавши засвідчення вірою, обітниці не прийняли, ⁴⁰бо Бог передбачив щось краще про нас, – щоб вони не без нас досконалість одержали.

Ісус – приклад

РОЗДІЛ 12

¹Тож і ми, мавши навколо себе велику таку хмару свідків, скиньмо всякий тягар та гріх, що обплутує нас, та й біжім з терпеливістю до боротьби, яка перед нами, ²дивлячись на Ісуса, на Начальника й Виконавця віри, що замість радості, яка була перед Ним, перетерпів хреста, не звертавши уваги на сором, і сів по правиці престолу Божого. ³Тож подумайте про Того, хто перетерпів таку наругу проти Себе від грішних, щоб ви не знемоглись, і не впали на духом.

Батькова настанова

⁴Ви ще не змагались до крові, борючись проти гріха, ⁵і забули заклик, що говорить до вас, як синів: «Мій сину, – не нехтуй Господньої кари, і не знемагай, коли Він докоряє тобі. ⁶Бо **Господь, кого любить, того Він карає**, і б'є кожного сина, якого приймає!» ⁷Коли терпите кару, то робить Бог вам, як синам. Хіба є такий син, що батько його не карає? ⁸А коли ви без кари, що спільна для всіх, то ви діти з перелюбу, а не сини. ⁹А до того, ми мали батьків, що карали наше тіло, – і боялися їх, то чи ж не далеко більше повинні коритися ми Отцеві духів, щоб жити? ¹⁰Ті нас за короткого часу карали, як їм до вподоби було, Цей же на користь, щоб ми стали учасниками Його святості. ¹¹Усяка кара в теперішній час не здається потіхою, але смутком, та згодом для навчених нею приносить мирний плід праведності!

¹²Тому-то «опущені руки й коліна знеможені випростуйте»,
¹³і «чиніть прості стежки ногам вашим», щоб кульгаве не збо-
чило, але краще виправилось. ¹⁴Пильнуйте про мир зо всіма,
і про святість, без якої ніхто не побачить Господа. ¹⁵Дивіться,
щоб хто не zostався без Божої благодаті, щоб «не виріс який
гіркий корінь і не наробив непокою», і щоб багато хто не
опоганились тим. ¹⁶Щоб не був хто блудник чи безбожник,
немов той Ісав, що своє первородство віддав за поживу саму.
¹⁷Бо знаєте ви, що й після, як схотів він успадкувати благо-
словення, відкинутий був, – не знайшов-бо можливості до
покаяння, хоч його із слізьми шукав.

Порівняння Синаю і Сіону

¹⁸Бо ви не приступили до гори, до якої можна доторкнутися,
та до палючого вогню, і до хмари, і до темряви, та до бурі,
¹⁹і до сурмового звуку, і до голосу слів, що його ті, хто чув,
просили, щоб більше не звучало слово до них. ²⁰Не могли-бо
вони того витримати, що наказано: «Коли й звірина до гори
доторкнеться, то буде камінням побита». ²¹І таке страшне те
видіння було, що Мойсей проказав: «Я боюся й тремчу»!..
²²Але ви приступили до гори Сіонської, і до міста Бога Жи-
вого, до Єрусалиму небесного, і до десятків тисяч Анголів,
²³і до Церкви первороджених, на небі написаних, і до Судді
всіх – до Бога, і до духів удосконалених праведників, ²⁴і до
Посередника Нового Завіту – до Ісуса, і до покроплення крові,
що краще промовляє, як Авелева.

Непохитне Царство

²⁵Глядіть, не відвертайтеся від того, хто промовляє. Бо як не
повтікали вони, що зреклися того, хто звіщав на землі, то тим
більше ми, якщо зрікаємося Того, Хто з неба звіщає, ²⁶що голос
Його захитав тоді землю, а тепер обіцяв та каже: «Ще раз за-
хитаю не тільки землею, але й небом». ²⁷А «ще раз» визначає

заміну захитаного, як створеного, щоб zostалися ті, хто непохитний. ²⁸Отож ми, що приймаємо царство непохитне, нехай маємо благодать, що нею приємно служитимемо Богові з побожністю й зі страхом. ²⁹Бо наш Бог – то «палючий вогонь»!

Незмінний Христос

РОЗДІЛ 13

¹Братолюбство нехай пробуває *між вами!* ²Не забувайте любові до приходнів, бо деякі нею, *навіть* не знаючи, гостинно прийняли Анголів. ³Пам'ятайте про в'язнів, немов би ви самі були ув'язнені з ними, про тих, хто страждає, як такі, що й самі ви знаходитесь в тілі.

⁴*Нехай буде* в усіх чесний шлюб та ложе непорочне, а блудників та перелюбів судитиме Бог. ⁵Будьте життям не грошлюбні, задовольняйтеся тим, що маєте. Сам-бо сказав: «Я тебе не покину, ані не відступлюся від тебе!» ⁶Тому-то ми сміливо говоримо: «Господь – мені помічник, і я не злякаюсь *нікого*: що зробить людина мені?»

⁷Згадуйте наставників ваших, що вам говорили Слово Боже; і, дивлячися на кінець їхнього життя, переймайте *їхню* віру. **⁸Ісус Христос учора, і сьогодні, і навіки Той Самий!** ⁹Не захоплюйтеся всілякими та чужими науками. Бо річ добра зміцнити серця благодаттю, *а* не стравами, що користі від них не одержали ті, хто за ними ходив¹. ¹⁰Маємо жертовника, що від нього годуватися права не мають ті, хто skinії служить, – ¹¹бо котрих тварин кров первосвященик уносить до святині за гріхи, тих м'ясо палиться поза табором, – ¹²Тому-то Ісус, щоб кров'ю Своєю людей освятити, постраждав поза брамою.

¹³Тож виходьмо до Нього поза табір, і наругу Його понесімо, **¹⁴бо постійного міста не маємо тут, а шукаємо майбутнього!**

¹ Ходити – тут: жити, чинити.

Богоугодні жертви

¹⁵Отож, завжди приносьмо Богові жертву хвали, цебто плід уст, що Ім'я Його славлять. ¹⁶Не забувайте ж і про добročинність та спільність, бо жертви такі вгодні Богові.

¹⁷Слухайтеся ваших наставників та коріться їм, – вони-бо пильнують душ ваших, як ті, хто має здати звіт. Нехай вони роблять це з радістю, а не зітхаючи, – бо це для вас не корисне.

¹⁸Моліться за нас, бо надіємося, що ми маємо добре сумління, бо хочемо добре в усьому поводитись. ¹⁹А надто прошу це робити, щоб я швидше міг повернутися до вас.

Подяка

²⁰Бог же миру, що з мертвих воскресив великого Пастиря вівцям кров'ю вічного завіту, Господа нашого Ісуса, ²¹нехай вас удосконалить у кожному доброму ділі, щоб волю чинити Його, чинячи в вас любе перед лицем Його через Ісуса Христа, Якому слава на віки вічні. Амінь.

²²Благаю ж вас, браття, прийміть слово потіхи, бо коротко я написав вам. ²³Знайте, що наш брат Тимофій вже випущений, і я з ним; коли незабаром він прийде, я вас побачу.

²⁴Вітайте всіх ваших наставників та всіх святих. Вітають вас ті, хто в Італії.

²⁵Благодать зо всіма вами! Амінь.

СОБОРНЕ ПОСЛАННЯ СВ. АПОСТОЛА ЯКОВА

Перевіряючи вашу віру

РОЗДІЛ 1

¹Яків, раб Бога й Господа Ісуса Христа, дванадцятьом племенам, які в Розпорошенні¹, – вітаю я вас!²

²Майте, брати мої, повну радість, коли впадаєте в усілякі випробовування, ³знаючи, що досвідчення вашої віри дає терпеливість. ⁴А терпеливість нехай має чин досконалий, щоб ви досконалі та бездоганні були, і недостачі ні в чому не мали. ⁵А якщо кому з вас не вистачає мудрості, нехай просить від Бога, що всім дає просто, та не докоряє, і буде – вона йому дана. ⁶Але нехай просить із вірою, без жодного сумніву. Бо хто має сумнів, той подібний до морської хвилі, яку жене й кидає вітер. ⁷Нехай-бо така людина не гадає, що дістане що від Господа. ⁸Двоєдушна людина непостійна на всіх дорогах своїх.

⁹А понижений брат нехай хвалиться високістю своєю, ¹⁰а багатий – пониженням своїм, бо він промине, як *той* цвіт трав'яний, – ¹¹бо сонце зійшло зі спекотою, і траву посушило, – і відпав цвіт її, і зникла краса її виду... Так само зів'яне й багатий у дорогах своїх!

¹²**Блаженна людина, що витерпить випробування, бо, будши випробувана, дістане вінця життя, якого Господь обіцяв тим, хто любить Його.** ¹³Випробовуваний, хай не каже ніхто: «Я від Бога спокушуваний». Бо Бог злом не спокушується, і нікого Він Сам не спокушує. ¹⁴Але кожен спокушується,

¹ Грецьке Διασπορά – місця поселення юдеїв поза Палестиною.

² Грецьке χαίρειν – радіти, радійте. Це привіт.

як надиться й зводиться пожадливістю власною. ¹⁵Пожадливість потому, зачавши, народжує гріх, а зроблений гріх народжує смерть.

¹⁶Не обманюйтесь, брати мої любі! ¹⁷**Усяке добре давання та дар досконалий походить згори від Отця світил, що в Нього нема переміни чи тіні відміни.** ¹⁸Захотівши, Він нас породив словом правди, щоб ми стали якимсь первопочином творів Його.

¹⁹Отож, мої брати любі, нехай буде кожна людина швидка послухати, забарна говорити, повільна на гнів. ²⁰Бо гнів людський не чинить правди Божої. ²¹Тому-то відкиньте всіляку нечисть та залишок злоби, і прийміть із лагідністю всіяне слово, що може спасти ваші душі. ²²**Будьте ж виконавцями слова, а не слухачами самими, що себе самих обманюють.** ²³Бо хто слухач слова, а не виконавець, той подібний людині, що риси обличчя свого розглядає у дзеркалі, – ²⁴бо розгляне себе та й відійде, і зараз забуде, яка вона є. ²⁵А хто заглядає в закон досконалий, закон волі, і в нім пробуває, той не буде забудько слухач, але виконавець діла, – і він буде блаженний у діянні своїм! ²⁶Коли ж хто гадає, що він побожний, і свого язика не вгамовує, та своє серце обманює, – марна побожність того! ²⁷Чиста й непорочна побожність перед Богом і Отцем оця: зглянутися над сиротами та вдовицями в утисках їхніх, себе берегти чистим від світу.

Гріх упередженості

РОЗДІЛ 2

¹Брати мої, не зважаючи на обличчя, майте віру в нашого Господа слави, Ісуса Христа. ²Бо коли до вашого зібрання увійде чоловік із золотим перснем, у шаті блискучій, увійде й бідняк у вбогім вбранні, ³і ви поглянете на того, хто в шаті блискучій, і скажете йому: «Ти сідай вигідно отут», а бідняку

прокажете: «Ти стань там, чи сідай собі тут на підніжку моїм»,⁴то чи не стало між вами поділення, і не стали ви злодумними суддями? ⁵Послухайте, мої брати любі, – чи ж не вибрав Бог бідняків цього світу за багатих вірою й за спадкоємців Царства, яке обіцяв Він тим, хто любить Його? ⁶А ви бідняка зневажили! Хіба не багаті переслідують вас, хіба не вони тягнуть вас на суди? ⁷Хіба не вони зневажають те добре ім'я, що ви ним називаєтесь? ⁸Коли ви Закон Царський виконуєте, за Писанням: «Люби свого ближнього, як самого себе», то ви робите добре. ⁹Коли ж дивитесь на обличчя, то чините гріх, бо Закон доводить, що ви винуватці. ¹⁰Бо хто весь Закон виконує, а згрішить в одному, той винним у всьому стає. ¹¹Бо Той, Хто сказав: «Не чини перелюбства», також наказав: «Не вбивай». А хоч ти перелюбства не чиниш, а вб'єш, то ти переступник Закону. ¹²Отак говоріть і отак чиніть, як такі, що будете суджені законом волі. ¹³Бо суд немилосердний на того, хто не вчинив милосердя. Милосердя бо ставиться вище за суд.

Віра і діла

¹⁴Яка користь, брати мої, коли хто говорить, що має віру, але діл не має? Чи може спасти його віра? ¹⁵Коли ж брат чи сестра будуть нагі, і позбавлені денної їжі, ¹⁶а хто-небудь із вас до них скаже: «Ідіть з миром, грійтесь та їжте», та не дасть їм потрібного тілу, – що ж то pomoже? ¹⁷**Так само й віра, коли діл не має, – мертва в собі!** ¹⁸Але скаже хто-небудь: «Маєш ти віру, а я маю діла; покажи мені віру свою без діл твоїх, а я покажу тобі віру свою від діл моїх». ¹⁹Чи віруєш ти, що Бог один? Добре робиш! Та й демони вірують, – і тремтять. ²⁰Чи хочеш ти знати, о марна людино, що віра без діл – мертва? ²¹Авраам, отець наш, – чи він не з діл виправданий був, як поклав на жертовника свого сина Ісаака? ²²Чи ти бачиш, що віра допомогла його ділам, і вдосконалилась віра із діл? ²³І здійснилося Писання, що каже: «Авраам же ввірував Богові,

і *це* йому зараховане в праведність, і був названий він другом Божим». ²⁴Отож, чи ви бачите, що людина виправдується від діл, а не тільки від віри? ²⁵Чи так само і блудниця Рахав не з діл виправдалась, коли прийняла посланців, і дорогою іншою випустила? ²⁶Бо як тіло без духа мертво, так і віра без діл – мертва!

Язык – то вогонь

РОЗДІЛ 3

¹Не багато хто ставайте, брати мої, учителями, знаючи, що більший осуд приймемо. ²Бо багато ми всі помиляємось. Коли хто не помиляється в слові, то це муж досконалий, спроможний приборкувати й усе тіло. ³От і коням вкладаємо уздечки до рота, щоб корилися нам, і ми всім їхнім тілом керуємо. ⁴От і кораблі, хоч які величезні та гнані вітрами жорстокими, *проте* найменшим стерном скеровуються, куди хоче стерничий. ⁵Так само й язык, – малий член, але хвалиться вельми! Ось маленький вогонь, а запалює величезного ліса! ⁶І язык – то вогонь. Як світ¹ кривди, поставлений так поміж нашими членами, язык сквернить усе тіло, запалює круг життя, і сам запалюється від геєни. ⁷Бо всяка природа звірів і пташок, гадів і морських *потвор* приборкується, і приборкана буде природою людською, ⁸та не може ніхто із людей языка вгамувати, – він зло безупинне, він повний отрути смертельної! ⁹Ним ми благословляємо Бога й Отця, і ним проклинаємо людей, що *створені* на Божу подобу. ¹⁰Із тих самих уст виходить благословення й прокляття. Не повинно, брати мої, щоб так це було! ¹¹Хіба з одного отвору виходить вода солодка й гірка? ¹²Хіба може, брати мої, фігове дерево родити оливки, або виноград – фіги? Солодка вода не тече з солонця².

¹ Грецьке κόσμος – прикраса, будова, всесвіт, світ.

² Солонець – джерело солі.

Мудрість зверху

¹³Хто мудрий і розумний між вами? Нехай він покаже діла свої в лагідній мудрості добрим поведженням! ¹⁴Коли ж гірку заздрість та сварку ви маєте в серці своєму, то не величайтесь та не говоріть неправди на правду, – ¹⁵це не мудрість, що *ніби* зверху походить вона, але земна, тілесна *та* демонська. ¹⁶Бо де заздрість та сварка, там безлад та всяка зла річ! ¹⁷А мудрість, що зверху вона, насамперед чиста, а потім спокійна, лагідна, покірлива, повна милосердя та добрих плодів, безстороння та нелукава. ¹⁸**А плід правди сіється творцями миру.**

Чого слід уникати

РОЗДІЛ 4

¹Звідки війни та свари між вами? Чи не звідси, – від ваших пожадливоростей, які в ваших членах воюють? ²Бажаєте ви – та й не маєте, убиваєте й заздрите – та досягнути не можете, сваритесь та воюєте – та не маєте, бо не прохаєте, ³прохаєте – та не одержуєте, бо прохаєте на зло, щоб ужити на розкоші свої. ⁴Перелюбники та перелюбниці, чи ж ви не знаєте, що дружба зі світом – то ворожнеча супроти Бога? Бо хто хоче бути світові приятелем, той ворогом Божим стається. ⁵Чи ви думаєте, що даремно Писання говорить: «Жадає аж до заздрості дух, що в нас пробуває»? ⁶Та ще більшу благодать дає, через що й промовляє: «Бог противиться гордим, а смиренним дає благодать».

⁷Тож підкоріться Богові та спротивляйтесь дияволові, – то й утече він від вас. ⁸Наблизьтесь до Бога, то й Бог наблизиться до вас. Очистіть руки, грішні, та серця освятіть, двоєдушні! ⁹Журіться, сумуйте та плачте! Хай обернеться сміх ваш у плач, а радість у сум! ¹⁰Упокоріться перед Господнім лицем, і Він вас підійме!¹

¹ Тут «підійме» – це гебраїзм: простить. Пор. 1 М. 32:21.

¹¹Не обмовляйте, брати, один одного! Бо хто брата свого обмовляє або судить брата, той Закон обмовляє та судить Закон. А коли ти Закон осуджуєш, то ти не виконавець Закону, але суддя. ¹²Один Законодавець і Суддя, що може спасти й погубити. А ти хто такий, що осуджуєш ближнього?

¹³А ну тепер ви, що говорите: «Сьогодні чи ввввтра ми підемо у те чи те місто, і там рік проживемо, та будемо торгувати й заробляти», ¹⁴ви, що не знаєте, що *трапиться* ввввтра, – яке ваше життя? Бо це пара, що на хвильку з'являється, а потім зникає!.. ¹⁵Замість того, щоб вам говорити: «Як схоче Господь та будемо живі, то зробимо це або те». ¹⁶А тепер ви хвалитеся в своїх гордощах, – лиха всяка подібна хвальба! ¹⁷**Отож, хто знає, як чинити добро, та не чинить, – той має гріх!**

Неправильне використання багатства

РОЗДІЛ 5

¹А ну ж тепер ви, багаті, – плачте й ридайте над лихом своїм, що вас має спіткати: ²ваше багатство згнило, а ваші вбрання міль поїла! ³Золото ваше та срібло поіржавіло, а їхня іржа буде свідчити проти вас, і поїсть ваше тіло, немов той вогонь! Ви скарби зібрали собі на останні дні! ⁴Ось голосить заплата, що ви затримали в робітників, які жали на ваших полях, – і голо-сіння женців досягли вух Господа Саваота! ⁵Ви розкошували на землі й насолоджувались, серця свої¹ вигодували, немов би на день заколення. ⁶Ви Праведного засудили й убили, – Він вам не противився!

Заклик

⁷Отож, браття, довготерпіть аж до приходу Господа! Ось чекає землероб дорогоцінного плоду землі, довготерпить за нього, аж поки одержить дощ ранній та пізній. ⁸Довготерпіть *же* й ви, зміцніть

¹ «Серця свої» – гебраїзм: самих себе.

серця ваші, бо наблизився прихід Господній! ⁹Не нарікайте один на одного, браття, щоб вас не засуджено, – он Суддя стоїть перед дверима! ¹⁰Візьміть, браття, пророків за приклад страждання та довготерпіння, – вони промовляли Господнім Ім'ям! ¹¹Отож, за блаженних ми маємо тих, хто витерпів. Ви чули про Йовове терпіння та бачили Господній кінець *його*, що «дуже Господь милостивий та щедрий».

¹²А найперше, браття мої, не клянїться ні небом, ані землею, і ніякою іншою клятвою! *Слово* ж ваше хай буде: «Так, так» та «Ні, ні», щоб не впасти вам в осуд.

¹³Чи страждає хто з вас? Нехай молиться! Чи тішиться хтось? Хай співає псалми! ¹⁴Чи хворіє хто з вас? Хай покличе пресвітерів Церкви, і над ним хай помоляться, намастивши його оливою в Господнє Ім'я, ¹⁵і молитва віри вздоровить недужого, і Господь його підійме, а коли він гріхи учинив, то вони йому простяться.

¹⁶Отже, признавайтесь один перед одним у *своїх* прогріхах, і моліться один за одного, щоб *вам* уздоровитись. **Бо дуже могутня ревна молитва праведного!** ¹⁷Ілля був людина, подібна до нас пристрастями, і він помолився молитвою, щоб дощу не було, – і дощу не було на землі аж три роки й шість місяців... ¹⁸І він знов помолився, – і дощу дало небо, а земля вродила свій плід!

¹⁹Браття мої, – коли хто з-поміж вас заблудить від правди, і його хто наверне, ²⁰хай знає, що той, хто грішника навернув від його блудної дороги, той душу його спасає від смерті та безліч гріхів покриває!

ПЕРШЕ СОБОРНЕ ПОСЛАННЯ СВ. АПОСТОЛА ПЕТРА

Жива надія і безумовне спасіння

РОЗДІЛ 1

¹Петро, апостол Ісуса Христа, вигнанцем Розпорошення: Понту, Галатії, Каппадокії, Азії й Віфінії, вибраним ²із передбачення Бога Отця, посвяченням Духа, на покору й окроплення кров'ю Ісуса Христа: нехай примножитья вам благодать та мир!

³**Благословенний Бог і Отець Господа нашого Ісуса Христа, що великою Своєю милістю віродив нас до живої надії через воскресення з мертвих Ісуса Христа,** ⁴на спадщину нетлінну й непорочну та нев'янучу, заховану в небі для вас, ⁵що ви бережені силою Божою через віру на спасіння, яке готове з'явитися останнього часу. ⁶Тіштеся з того, засмучені трохи тепер, якщо треба, всілякими випробовуваннями, ⁷щоб досвідчення вашої віри було дорогоцінніше за золото, яке гине, хоч і вогнем випробовується, на похвалу, і честь, і славу при з'явленні Ісуса Христа. ⁸Ви Його любите, не бачивши, і віруєте в Нього, хоч тепер не бачите, а вірувавши, радієте невимовною й славною радістю, ⁹бо досягаєте мети віри вашої – спасіння душам. ¹⁰Про це спасіння розвідували та допитувалися пророки, що звіщали про благодать, *призначену* вам. ¹¹Вони досліджували, на котрий чи на який час показував Дух Христов, що в них був, коли Він сповіщав про Христові страждання та славу, що *прийдуть* по них. ¹²Їм відкрито було, що вони не для себе самих, а для вас служили тим, що тепер звіщено вам через благовісників Духом Святим, із неба посланим, на що бажають дивитися Анголи.

¹³Тому-то, підперезавши стегна свого розуму та бувши твезі, майте досконалу надію на благодать, що приноситься вам в з'явленні Ісуса Христа. ¹⁴Як слухняні, не застосовуйтеся до попередніх пожадливоростей вашого невідання, ¹⁵але за Святим, що покликав вас, будьте й самі святі в усім вашім поводженні, ¹⁶бо написано: «Будьте святі, – Я-бо святий!» ¹⁷І коли ви Отцем звете Того, Хто кожного, не зважаючи на особу, судить за вчинок, то в страху провадьте час вашого тимчасового замешкання. ¹⁸І знайте, що **не тлінним сріблом або золотом відкуплені ви від марного вашого життя, що передане вам від батьків, ¹⁹але дорогоцінною кров'ю Христа, як непорочного й чистого Ягняти, ²⁰що призначений іще перед закладами світу, але з'явлений вам за останнього часу. ²¹Через Нього ви віруєте в Бога, що з мертвих Його воскресив та дав славу Йому, щоб була ваша віра й надія на Бога.**

²²Послухом правді очистіть душі свої через Духа на нелицемірну братерську любов, і ревно від щирого серця любіть один одного, ²³бо народжені ви не з тлінного насіння, але з нетлінного, – Словом Божим живим та тривалим. ²⁴Бо «кожне тіло – немов та трава, і всяка слава людини – як цвіт трав'яний: засохне трава – то й цвіт опаде, ²⁵**а Слово Господнє повік пробуває!**» А це те Слово, яке звіщене вам в Євангелії.

Як новонароджені немовлята

РОЗДІЛ 2

¹Отож, відкладіть усяку злобу, і всякий підступ, і лицемірство, і заздрість, і всякі обмови, ²і, немов новонароджені немовлята, жадайте щирого духовного молока, щоб ним вирости вам на спасіння, ³якщо ви спробували, що добрий Господь.

Немов каміння живе

⁴Пристапайте до Нього, до Каменя живого, дорогоцінного, що відкинули люди Його, але вибрав Бог. ⁵І самі, немов *те* каміння

живе, будуйтеся в дім духовий, на священство святе, щоб приносити жертви духовні, приємні для Бога через Ісуса Христа. ⁶Бо стоїть у Писанні: «Ось кладу Я на Сіоні Каменя вибраного, наріжного, дорогоцінного, і хто вірує в Нього, той не буде засоромлений!» ⁷Отож-бо, для вас, хто вірує, Він кошовність, а для тих, хто не вірує – «камінь, що його занедбали будівничі, той наріжним став каменем», ⁸і «камінь спотикання, і скеля спокуси», – і об нього вони спотикаються, не вірячи слову, на що їй призначені. ⁹**Але ви – вибраний рід, священство царське, народ святий, люд власності Божої, щоб звіщали чесноти Того, Хто покликав вас із темряви до дивного світла Свого,** ¹⁰колись «ненарод», а тепер народ Божий, колись «непомилувані», а тепер ви помилувані!

¹¹Благаю вас, любі, як приходьків та подорожніх, щоб ви здержувались від тілесних пожадливоростей, що воюють проти душі. ¹²Поводьтєся поміж поганамн добре, щоб за те, за що вас обмовляють вони, немов би злочинців, побачивши добрі діла, славили Бога в день відвідання.

Шануйте владу

¹³Отож, корітьсє кожному людському творінню ради Господа, – чи то цареві, як найвищому, ¹⁴чи то володарям, як від нього посланим для карання злочинців та для похвали доброчинців. ¹⁵Бо така Божа воля, щоб доброчинці гамували неуцтво нерозумних людей, – ¹⁶як вільні, а не як ті, що мають волю на прикриття лихого, але як раби Божі. ¹⁷**Шануйте всіх, братство любіть, Бога бійтєся, царя поважайте.**

¹⁸Раби, – корітьсє панам із повним страхом, не тільки добрим та тихим, але й прикрим. ¹⁹Бо то вгодне, коли хто, через сумління перед Богом, терпить недолю, непоправді страждаючи. ²⁰Бо яка похвала, коли терпите ви, як вас б'ють за провини? Але коли з мукою терпите за добрі вчинки, то це вгодне Богові!

Христос – наш приклад

²¹Бо на це ви покликані. Бо й Христос постраждав за нас, і залишив нам приклад, щоб пішли ми слідами Його. ²²«Не вчинив Він гріха, і не знайшлося в устах Його підступу!» ²³Коли був лихословлений, Він не лихословив взаємно, а коли Він страждав, не погрожував, але передав Тому, Хто судить справедливо. ²⁴**Він тілом Своїм Сам підніс гріхи наші на дерево, щоб ми вмерли для гріхів та для праведності жили; Його «ранами ви вздоровилися».** ²⁵**Ви-бо були як ті вівці заблукані, та ви повернулись до Пастиря й Опікуна ваших душ.**

Благочестиве життя

РОЗДІЛ 3

¹Так само дружини, – коріться своїм чоловікам, щоб і деякі, хто не кориться слову, були приєднані без слова поведженням дружин, ²як побачать ваше поведження чисте в страху. ³А окрасою нехай буде не зовнішнє, – заплітання волосся та навішання золота або вбирання одерж, ⁴але захована людина серця¹ в нетлінні лагідного й мовчазного духа, що дорогоцінне перед Богом. ⁵Бо так само колись прикрашали себе й святі ті жінки, що клали надію на Бога й корились своїм чоловікам. ⁶Так Сара корилась Авраамові, і паном його називала. А ви – її діти, коли добро робите та не лякаєтесь жодного страху.

⁷Чоловіки, – так само живіть разом *із дружинами* за розумом, як зі слабішою жіночою посудиною, і виявляйте їм честь, бо й вони є співспадкоємиці благодаті життя, щоб не спинялися ваші молитви.

⁸Нарешті ж, *будьте* всі однодумні, спочутливі, братолюбні, милосердні, покірливі. ⁹**Не платіть злом за зло, або лайкою за лайку, навпаки, – благословляйте, знавши, що на це вас**

¹ В євангельській мові «серце» – це й розум.

покликано, щоб ви впадкували благословення. ¹⁰«Бо хто хоче любити життя та бачити добрі дні, нехай здержить свого язика від лихого та уста свої від говорення підступу. ¹¹Ухиляйся від злого та добре чини, шукай миру й женися за ним! ¹²Бо очі Господні – до праведних, а вуха Його – до їхніх прохань, а Господнє лице проти тих, хто чинить лихе!» ¹³І хто заподіє вам зле, коли будете ви оборонцями доброго? ¹⁴А коли ви за правду й страждаєте, то ви блаженні! «А їхнього страху не бійтеся, і не тривожтеся!»

¹⁵А Господа Христа святить у ваших серцях, і **завжди готовими будьте на відповідь кожному, хто в вас запитає рахунку про надію, що в вас, із лагідністю та зі страхом.** ¹⁶Майте добре сумління, щоб тим, за що вас обмовляють, немов би злочинців, були посоромлені лихословники вашого поведження в Христі. ¹⁷Бо ліпше страждати за добрі діла, – коли хоче того Божа воля, – аніж за лихі. ¹⁸Бо й Христос один раз постраждав за наші гріхи, щоб привести нас до Бога, Праведний за неправедних, хоч умертвлений тілом, але Духом оживлений, ¹⁹Яким Він і духам, що в в'язниці були, зійшовши, звіщав; ²⁰вони колись непокірливі були, як їх Боже довготерпіння чекало за Ноевих днів, коли будувався ковчег, що в ньому мало, цебто вісім душ, спаслось від води. ²¹Того образ, хрищення – не тілесної нечистоти позбуття, але обітниця Богові доброго сумління, – спасає тепер і нас воскресенням Ісуса Христа, ²²що, зійшовши на небо, пробуває по Божій правиці, а Йому підкорилися Анголи, влади та сили.

Майте щиру любов

РОЗДІЛ 4

¹Отож, коли тілом Христос постраждав за нас, то озбройтеся й ви тією самою думкою, бо хто тілом постраждав, той перестав грішити, ²щоб решту часу в тілі жити вже не для пожадливоростей

людських, а для Божої волі. ³Бо досить минулого часу, коли ви чинили волю поган, ходили в розпусті, у пожадливістях, у пияцтві, у гулянках, у пиятиках, у беззаконних ідолослужбах. ⁴Вони з того дивуються, що ви разом із ними не берете участі в розпусті, та зневажають. ⁵Вони дадуть відповідь Тому, Хто судитиме живих та мертвих! ⁶Бо на те й мертвим звіщувано Євангелію, щоб вони прийняли суд по-людському тілом, але жили по-Божому духом.

⁷Кінець же всьому наблизився. Отже, будьте мудрі й пильуйте в молитвах! ⁸Найперше майте щиру любов один до одного, бо любов покриває багато гріхів! ⁹Будьте гостинні один до одного без нехоті! ¹⁰**Служіть один одному, кожен тим даром, якого отримав, як доморядники всілякої Божої благодаті.** ¹¹Коли хто говорить, *говори*, як Божі слова. Коли хто служить, то *служи*, як від сили, яку дає Бог, щоб Бог прославлявся в усьому Ісусом Христом, що Йому слава та влада на віки вічні, амінь.

Розділіть страждання Христа

¹²Улюблені, не дивуйтесь вогневі, що вам посилається на випробовування, немов би чужому випадку для вас. ¹³Але через те, що берете ви участь у Христових стражданнях, то тіштеся, щоб і в з'явленні слави Його раділи ви й звеселялись. ¹⁴Коли ж вас принижують за Христове Ім'я, то ви блаженні, бо на вас спочиває Дух слави й Дух Божий. ¹⁵Ніхто з вас хай не страждає, як вбивця, або злодій, або злочинець, або бунтівник, ¹⁶а коли – як християнин, то нехай не соромиться він, але хай прославляє Бога за те. ¹⁷Бо час *уже* суд розпочати від Божого дому; а коли він *почнеться* перше з нас, то який кінець тих, хто противиться Божій Євангелії? ¹⁸А коли «праведний ледве спасеться, то безбожний та грішний де зможе з'явитись?» ¹⁹Тому й ті, хто з Божої волі страждає, нехай душі свої віддадуть в добродійстві Йому, як Створителю вірному.

Охоче служить Богові

РОЗДІЛ 5

¹Тож благаю між вами пресвітерів, співпресвітер та свідок Христових страждань, співучасник слави, що повинна з'явитись: ²пасіть стадо Боже, що у вас, наглядajte не з примусу, але добровільно по-Божому, не для брудної наживи, а ревно, ³не пануйте над спадком *Божим*, але будьте для стада за взір. ⁴А коли Архипастир з'явиться, то одержите ви нев'янучого вінка слави. ⁵Також молоді, – коріться старшим! А всі майте покору один до одного, бо **«Бог противиться гордим, а смиренним дає благодать!»** ⁶Тож покоріться під міцну Божу руку, щоб Він вас *Свого* часу повищив. **7Покладіть на Нього всю вашу журбу, бо Він опікується вами!** ⁸Будьте тверезі, пильнуйте! Ваш супротивник – диявол – ходить, ричучи, як лев, що шукає пожерти кого. ⁹Противтесь йому, тверді в вірі, знаючи, що ті самі муки трапляються й вашому братству по світі.

¹⁰А Бог усякої благодаті, що покликав вас до вічної слави Своєї в Христі, нехай Сам удосконалить вас, хто трохи потерпів, хай упевнить, зміцнить, уґрунтує. ¹¹Йому слава та влада на вічні віки, амінь.

¹²Я коротко вам написав через Силуяна, як гадаю – вірного брата. Закликаю та свідчу, що це Божа благодать правдива, що ви в ній стоїте. ¹³Вітає вас разом вибрана *Церква* в Вавилоні, і Марко, мій син. ¹⁴Вітайте один одного поцілунком любові. Мир вам усім у Христі! Амінь.

ДРУГЕ СОБОРНЕ ПОСЛАННЯ СВ. АПОСТОЛА ПЕТРА

Зростання у християнських чеснотах

РОЗДІЛ 1

¹Симеон¹ Петро, раб та апостол Ісуса Христа, до тих, хто одержав із нами рівноцінну віру в правді Бога нашого й Спасителя Ісуса Христа: ²благодать вам та мир нехай примножиться в пізнанні Бога й Ісуса, Господа нашого!

³Усе, що *потрібне* для життя та побожності, подала нам Його Божа сила пізнанням Того, Хто покликав нас славою та чеснотою. ⁴Через них даровані нам цінні та великі обітниці, щоб ними ви стали учасниками Божої Істоти, утікаючи від пожадливого світового тління. ⁵Тому докладіть до цього всю пильність, і покажіть у вашій вірі чесноту, а в чесноті – пізнання, ⁶а в пізнанні – стримання, а в стриманні – терпеливість, а в терпеливості – благочестя, ⁷а в благочесті – братерство, а в братерстві – любов. ⁸Бо коли це в вас є та примножується, то воно зробить вас нелінивими, ані безплідними для пізнання Господа нашого Ісуса Христа. ⁹А хто цього не має, той сліпий, короткозорий, він забув про очищення з своїх давніх гріхів. ¹⁰Тому, браття, тим більше дбайте чинити міцним своє покликання та вибрання, бо, роблячи так, ви ніколи не спіткнетесь. ¹¹Бо щедро відкриється вам вхід до вічного Царства Господа нашого й Спасителя Ісуса Христа. ¹²Тому-то ніколи я не занедбую про це вам нагадувати, хоч ви й знаєте, і впевнені в теперішній правді. ¹³Бо вважаю я за справедливе, доки я в цій оселі, спонукувати вас нагадуванням, ¹⁴знаючи, що я незабаром повинен

¹ Симеон – це гебрійська форма, у старших списках. Інші списки дають Симон.

покинути оселю свою, як і Господь наш Ісус Христос об'явив мені. ¹⁵А я пильнуватиму, щоб ви й по моєму відході завжди мали це в пам'яті.

Очевидці

¹⁶Бо ми сповістили вам силу та прихід Господа нашого Ісуса Христа, не йдучи за хитро видуманими байками, але будши самовидцями Його величі. ¹⁷Бо Він честь та славу прийняв від Бога Отця, як до Нього прийшов від величної слави голос такий: «Це Син Мій Улюблений, що Його Я вподобав!» ¹⁸І цей голос, що з неба зійшов, ми чули, як із Ним були на святій горі. ¹⁹**І ми маємо слово пророче певніше. І ви добре робите, що на нього вважаєте, як на світильника, що світить у темному місці, аж поки зачне розвиднятися, і світова зірниця засяє у ваших серцях,** ²⁰бо ви знаєте перше про те, що жодне пророцтво в Писанні від власного вияснення не залежить. ²¹Бо пророцтва ніколи не було з волі людської, а звіщали його святі Божі мужі, проваджені Духом Святим.

Зростання кількості лжепророків

РОЗДІЛ 2

¹А між людом були й неправдиві пророки, як і будуть між вас учителі неправдиві, що впровадять згубні ересі, відречуться від Владики, що викупив їх, і стягнуть на себе самі скору погибель. ²І багато хто підуть за пожадливістю їхньою, а через них дорога правдива зневажиться. ³І в зажерливості вони будуть ловити вас словами облесними. Суд на них віддавна не бариться, а їхня загибель не дрімає! ⁴Бо як Бог Анголів, що згрішили, не помилував, а в кайданах темряви вкинув до аду, і передав зберігати на суд; ⁵і Він не помилував першого світу, а зберіг самовосьмого Ноя, проповідника праведності, і навів потоп

на світ безбожних; ⁶і міста Содом і Гоморру спопелив, засудивши на знищення, і дав приклад для майбутніх безбожників, ⁷а врятував праведного Лота, змученого поведженням розпусних людей, – ⁸бо цей праведник, живши між ними, день-у-день мучив *свою* праведну душу, бачачи й чуючи вчинки безбожні, – ⁹то вміє Господь рятувати побожних від спокуси, а неправедних берегти на день суду для кари, ¹⁰а надто тих, хто ходить за нечистими пожадливістями тіла та погорджує владою; зухвалі свавільці, що не бояться зневажати слави, ¹¹хоч Анголи, будши міццю та силою більші *за них*, не несуть до Господа зневажливого суду на них. ¹²Вони, немов звірина нерозумна, зроджена природою на зловлення та загибель, зневажають те, чого не розуміють, і в тлінні своїм будуть знищені, ¹³і приймуть за плату за лихі вчинки. Вони повсякденну розпусту вважають за розкіш; *самі* бруд та неслава, вони насолоджуються своїми оманами, бенкетуючи з вами. ¹⁴Їхні очі наповнені перелюбом та гріхом безупинним; вони зваблюють душі незміцнені; вони, діти прокляття, мають серце, привчене до зажерливості. ¹⁵Вони покинули просту дорогу та й заблудили, і пішли слідом за Валааомом Беоровим, що полюбив нагороду несправедливості, ¹⁶але був докорений у своїм беззаконні: німа під'яремна ослиця проговорила людським голосом, та й безум пророка спинила. ¹⁷Вони – джерела безводні, хмари, бурею гнані; для них приготований морок темряви! ¹⁸Бо, висловлюючи марне базікання, вони зваблюють пожадливістю тіла *й* розпустою тих, хто ледве втік від тих, хто живе в розпусті. ¹⁹Вони волю обіцяють їм, самі будши рабами тління. Бо хто ким переможений, той тому *й* раб. ²⁰Бо коли хто втече від нечистоти світу через пізнання Господа *й* Спасителя Ісуса Христа, а *потому* знов заплутуються ними та перемагаються, – то останнє буває для них гірше першого. ²¹Бо краще було б не пізнати їм дороги праведності, аніж, пізнавши, вернутись назад від переданої їм святої заповіді! ²²Бо їм трапилося за правдивою приказкою:

«Вертається пес до своєї блювотини» та: «Помита свиня йде валятися в калюжу»...

Мета цього послання

РОЗДІЛ 3

¹Це вже другого листа пишу я до вас, улюблені. У них нагадуванням я буджу вашу чисту думку, ²щоб ви пам'ятали слова, що святі пророки давніше звістили їх вам, і заповідь Господа й Спасителя, що *одержали* через ваших апостолів.

Прийдешній день Господній

³Насамперед знайте оце, що в останні дні прийдуть із насмішками глузії, що ходитимуть за своїми пожадливістями, ⁴та й скажуть: «Де обітниця Його приходу? Бо від того часу, як позасинали наші батьки, усе залишається так від початку творіння». ⁵Бо сховане від тих, хто хоче цього, що небо було напочатку, а земля із води та водою складена словом Божим, ⁶тому тодішній світ, водою потоплений, згинув. ⁷А теперішні небо й земля заховані тим самим словом, і зберігаються для вогню на день суду й загибелі безбожних людей.

⁸Нехай же одне це не буде заховане від вас, улюблені, що в Господа один день – немов тисяча років, а тисяча років – немов один день! ⁹Не баритесь Господь із обітницею, як деякі вважають це барінням, але вам довготерпить, бо не хоче, щоб хто загинув, але щоб усі навернулися до каяття.

Нове небо і земля

¹⁰День же Господній прибуде, як злодій вночі, коли з гуркотом небо мине, а стихії, розпечені, рунуть, а земля та діла, що на ній, погорять... ¹¹А коли все оце поруйнується, то якими мусите бути в святому житті та в побожності ви, ¹²що чекаєте й прагнете скорого приходу Божого дня, в яким небо, палючися,

зникне, а розпалені стихії розтопляться? ¹³**Але за Його обітницею ми дожидаємо неба нового й нової землі, що правда на них пробуває.**

¹⁴Тож, улюблені, чекаючи цього, попильнуйте, щоб ви знайшлися для Нього нескверні та чисті у мирі. ¹⁵А довготерпіння Господа нашого вважайте за спасіння, як і улюблений брат наш Павло написав до вас за даною йому мудрістю, ¹⁶як і по всіх посланнях, що в них він говорить про це. У них є дещо тяжко зрозуміле, що неуки та незміцнені перекручують, як і інші Писання, на власну загибель свою. ¹⁷Тож ви, улюблені, знаючи це наперед, стережіться, щоб не були ви зведені блудом безбожних і не відпали від свого вґрунтування, ¹⁸але щоб зростали в благодаті й пізнанні Господа нашого й Спасителя Ісуса Христа. Йому слава і тепер, і дня вічного! Амінь.

ПЕРШЕ СОБОРНЕ ПОСЛАННЯ СВ. АПОСТОЛА ІВАНА

Передмова, втілене Слово

РОЗДІЛ 1

¹Що було від початку, що ми чули, що бачили власними очима, що розглядали, і чого руки наші торкалися, – про Слово життя, –²а життя з'явилося, і ми бачили, і свідчимо, і звіщаємо вам життя вічне, що в Отця перебувало й з'явилося нам, –³що ми бачили й чули – про те ми звіщаємо вам, щоб і ви мали спільність із нами. Спільність же наша з Отцем і Сином Його Ісусом Христом. ⁴А це пишемо вам, щоб повна була ваша радість!

Бог є світло

⁵А це звістка, що ми її чули від Нього і звіщаємо вам: Бог є світло, і немає в Нім жадної темряви! ⁶Коли ж кажемо, що маємо спільність із Ним, а ходимо в темряві, то неправду говоримо й правди не чинимо! ⁷Коли ж ходимо в світлі, як Сам Він у світлі, то маємо спільність один із одним, і кров Ісуса Христа, Його Сина, очищує нас від усякого гріха. ⁸**Коли ж кажемо, що не маємо гріха, то себе обманюємо, і немає в нас правди!** ⁹**Коли ми свої гріхи визнаємо, то Він вірний та праведний, щоб гріхи нам простити, та очистити нас від неправди всілякої.** ¹⁰А як кажемо, що ми не згрішили, то чинимо з Нього неправдомовця, і слова Його нема в нас!

Христос – наш Заступник

РОЗДІЛ 2

¹Діточки мої, – це пишу я до вас, щоб ви не грішили! **А коли хто згрішить, то маємо Заступника перед Отцем, – Ісуса Христа, Праведного.** ²**Він ублагання за наші гріхи, і не тільки за наші, але й за гріхи всього світу.** ³А що ми пізнали Його, пізнаємо *це* з того, коли заповіді Його додержуємо. ⁴Хто говорить: «Пізнав я Його», але не додержує Його заповідей, той неправдомовець, і немає в нім правди! ⁵А хто додержує Його слово, у тому Божа любов справді вдосконалилась. Із того ми пізнаємо, що в Нім пробуємо. ⁶А хто каже, що в Нім пробує, той повинен поводитись так, як поведився Він.

⁷Улюблені, – не пишу я для вас нову заповідь, але заповідь давню, яку мали від початку: заповідь давня, – то слово, що чули його від початку. ⁸Але нову заповідь я вам пишу, що справді вона в Нім та в вас, – що минається темрява, і світло правдиве вже світить. ⁹Хто говорить, що він пробує у світлі, та ненавидить брата свого, той у темряві досі. ¹⁰А хто любить брата свого, той пробує у світлі, і в ньому спотикання немає. ¹¹Хто ж ненавидить брата свого, пробує той у темряві й ходить у темряві, і не знає, куди він іде, бо темрява очі йому осліпила.

¹²Пишу я вам, дітоньки, що гріхи вам прощаються ради Імені Його. ¹³Пишу вам, батьки, бо ви пізнали Того, Хто від початку. Пишу вам, юнаки, бо перемогли ви лукавого. ¹⁴Пишу, діти, вам, бо ви пізнали Отця. Я писав вам, батьки, бо ви пізнали Того, Хто від початку. Писав я до вас, юнаки, бо міцні ви, і Слово Боже в вас пробує, і лукавого перемогли ви.

Не любіть цей світ

¹⁵**Не любіть світ, ані того, що в світі. Коли любіть хто світ, у тім немає любові Отцівської,** ¹⁶**бо все, що в світі: пожадливість тілесна, і пожадливість очам, і пиха життєва, –**

це не від Отця, а від світу. ¹⁷Минається і світ, і його пожадливність, а хто Божу волю виконує, той повік пробуває!

¹⁸Діти – остання година! А що чули були, що антихрист іде, – а тепер з'явилось багато антихристів, – з цього ми пізнаємо, що остання година настала! ¹⁹Із нас вони вийшли, та до нас не належали. Коли б були належали до нас, то залишилися б з нами; але *вийшли*, щоб відкрилось, що не всі вони наші. ²⁰А ви маєте помазання від Святого, і знаєте все. ²¹Я не писав вам, немов ви не знаєте правди, але що знаєте її, і що всякий обман не від правди. ²²Хто неправдомовець, як не той, хто відкидає, що Ісус є Христос? Це антихрист, що відрікається Отця й Сина! ²³Кожен, хто відрікається Сина, не має Отця; хто визнає Сина, той має Отця. ²⁴Тож, що ви чули з початку, нехай в вас пробуває воно; якщо в вас пробуватиме те, що ви чули з початку, то й ви пробуватимете в Сині й Отці.

Обітниця про вічне життя

²⁵А оце та обітниця, яку Він Сам обіцяв нам: вічне життя. ²⁶Це я написав вам про тих, хто обманює вас.

²⁷А помазання, яке прийняли ви від Нього, – воно в вас залишається, і ви не потребуєте, щоб вас хто навчав. А що те помазання само вас навчає про все, – воно-бо правдиве й нехибне, – то як вас навчило воно, у тім пробувайте. ²⁸А тепер, діточки, залишайтеся в Нім, щоб, як з'явиться Він, то щоб ми мали відвагу та не були засоромлені Ним під час Його приходу. ²⁹Коли знаєте, що Він праведний, то знайте, що всякий, хто чинить справедливість, народився від Нього.

Божі діти, любіть один одного

РОЗДІЛ 3

¹Подивіться, яку любов дав нам Отець, щоб ми були дітьми Божими, і *ними ми є*. Світ нас не знає тому, що Його не пізнав.

²Улюблені, – ми тепер Божі діти, але ще не виявилось, що ми будемо. Та знаємо, що, коли з'явиться, то будемо подібні до Нього, бо будемо бачити Його, як Він є. ³І кожен, хто має на Нього надію оцю, очищає себе *так же само*, як чистий і Він. ⁴Кожен, хто чинить гріх, чинить і беззаконня. Бо гріх – то беззаконня. ⁵І ви знаєте, що Він з'явився, щоб гріхи наші взяти, а гріха в Нім нема. ⁶Кожен, хто в Нім пробуває, не грішить; усякий, хто грішить, не бачив Його, і не пізнав Його.

⁷Діточки, – хай ніхто вас не зводить! Хто чинить правду, той праведний, як праведний Він! ⁸Хто чинить гріх, той від диявола, бо диявол грішить від початку. **Тому-то з'явився Син Божий, щоб знищити справи диявола.** ⁹Кожен, хто родився від Бога, не чинить гріха, бо в нім пробуває насіння Його. І не може грішити, бо від Бога народжений він.

¹⁰Цим пізнаються діти Божі та діти дияволові: Кожен, хто праведності не чинить, той не від Бога, як і той, хто брата свого не любить! ¹¹Бо це та звістка, яку від початку ви чули, – щоб любили один одного, ¹²не так, як *той* Каїн, що був від лукавого, і брата свого убив. А за що він убив його? Бо лукаві були його вчинки, а брата його – праведні. ¹³Не дивуйтеся, браття мої, коли світ вас ненавидить! ¹⁴**Ми знаємо, що ми перейшли від смерті в життя, бо любимо братів. А хто брата не любить, пробуває той в смерті.** ¹⁵Кожен, хто ненавидить брата свого, той душогуб. А ви знаєте, що жоден душогуб не має вічного життя, що в нім перебувало б. ¹⁶Ми з того пізнали любов, що душу Свою Він поклав за нас. І ми мусимо класти душі за братів! ¹⁷А хто має достаток на світі, і бачить брата свого в недостатчі, та серце своє зачиняє від нього, то як Божа любов пробуває в такому?

¹⁸Діточки, – любімо не словом, ані язиком, але ділом та правдою! ¹⁹**Із цього довідуємось, що ми з правди, і впокорюємо наші серця перед Ним,** ²⁰**бо коли винуватить нас серце, то Бог більший від нашого серця та відає все!**

²¹Улюблені, – коли не винуватить нас серце, то маємо відвагу до Бога, ²²і чого тільки попросимо, одержимо від Нього, бо виконуємо Його заповіді та чинимо любе для Нього. ²³І оце Його заповідь, щоб ми вірували в Ім'я Сина Його – Ісуса Христа, і щоб любили один одного, як Він нам заповідь дав! ²⁴А хто Його заповіді береже, той у Нім пробуває, а Він у ньому. А що в нас пробуває, пізнаємо це з того Духа, що Він нам Його дав.

Випробування духів

РОЗДІЛ 4

¹Улюблені, – не кожному духові вірте, але випробовуйте духів, чи від Бога вони, бо неправдивих пророків багато з'явилося в світ. ²Духа Божого цим пізнавайте: кожен дух, який визнає, що Ісус Христос прийшов у тілі, той від Бога. ³А кожен дух, який не визнає Ісуса, той не від Бога, але він антихристів, про якого ви чули, що йде, а тепер уже він у світі.

⁴Ви від Бога, дітки, і ви перемогли їх, – більший-бо Той, Хто в вас, аніж той, хто в світі. ⁵Вони від світу, Тому-то говорять від світу, а світ слухає їх. ⁶Ми від Бога, – хто знає Бога, той слухає нас, хто не від Бога, той не слухає нас. Цим пізнаємо Духа правди та духа обмани.

Бог є любов

⁷Улюблені, – любім один одного, бо від Бога любов, і кожен, хто любить, родився від Бога та відає Бога! ⁸Хто не любить, той Бога не пізнав, бо Бог є любов! ⁹**Любов Божа до нас з'явилася тим, що Бог Сина Свого Однородженого послав у світ, щоб ми через Нього жили.** ¹⁰**Не в тому любов, що ми полюбили Бога, а що Він полюбив нас, і послав Свого Сина вблаганням за наші гріхи.**

¹¹Улюблені, – коли Бог полюбив нас отак, то повинні любити і ми один одного! ¹²Бога не бачив ніколи ніхто. Коли один

одного любимо, то Бог в нас пробуває, а любов Його в нас удосконалилась. ¹³Що ми пробуваємо в Ньому, а Він у нас, пізнаємо *це* тим, що Він дав нам від Духа Свого. ¹⁴І ми бачили й свідчимо, що Отець послав Сина Спасителем світу. ¹⁵Коли хто визнає, що Ісус – то Син Божий, то в нім Бог пробуває, а він у Бозі. ¹⁶Ми познали й увірували в ту любов, що Бог її має до нас. **Бог є любов, і хто пробуває в любові, пробуває той в Бозі, і в нім Бог пробуває!** ¹⁷Любов удосконалюється з нами так, що ми маємо відвагу на день судний, бо який Він, такі й ми на цім світі. ¹⁸**Страху немає в любові**, але досконала любов проганяє страх геть, бо страх має муку. Хто ж боїться, той не досконалий в любові. ¹⁹**Ми любимо Його, бо Він перше нас полюбив.** ²⁰Як хто скаже: «Я Бога люблю», та ненавидить брата свого, той неправдомовець. Бо хто не любить брата свого, якого бачить, як може він Бога любити, Якого не бачить? ²¹**І ми оцю заповідь маємо від Нього, щоб, хто любить Бога, той і брата свого любив!**

Перемога над світом

РОЗДІЛ 5

¹Кожен, хто вірує, що Ісус – то Христос, той родився від Бога. І кожен, хто любить Того, Хто породив, любить і Того, Хто народився від Нього. ²Що ми любимо Божих дітей, дізнаємося з того, коли любимо Бога і Його заповіді додержуємо. ³Бо то любов Божа, щоб ми додержували Його заповіді, Його ж заповіді не тяжкі. ⁴Бо кожен, хто родився від Бога, перемагає світ. **А оце перемога, що світ перемогла, – віра наша.** ⁵А хто світ перемагає, як не той, хто вірує, що Ісус – то Син Божий?

⁶То Той, що прийшов водою та кров'ю, – Ісус Христос. І не тільки водою, а водою та кров'ю. І Дух свідчить, бо Дух – то правда. ⁷Бо трое свідкують на небі: Отець, Слово й Святий Дух, і ці Троє – Одно. ⁸І трое свідкують на землі: дух, і вода, і кров,

і троє – в одно. ⁹Коли ми приймаємо свідчення людське, то свідчення Боже вартніше, бо це свідчення Бога, яким свідчив про Сина Свого. ¹⁰Хто вірує в Божого Сина, той свідчення має в собі. Хто не вірує Богові, той учинив Його неправдомовцем, бо не вірив у свідчення, яким Бог свідчив про Сина Свого. ¹¹А це свідчення, що Бог життя вічне нам дав, а життя це – у Сині Його. ¹²Хто має Сина, той має життя; хто не має Сина Божого, той не має життя.

Це написано, щоб ви могли знати

¹³Оце написав я до вас, що віруєте в Ім'я Божого Сина, щоб ви знали, що ви віруючи в Ім'я Божого Сина, маєте вічне життя. ¹⁴І оце та відвага, що ми маємо до Нього, – що коли чого просимо згідно волі Його, то Він слухає нас. ¹⁵А як знаємо, що Він слухає нас, чого тільки ми просимо, то знаємо, що одержуємо те, чого просимо від Нього. ¹⁶Коли хто бачить брата свого, що грішить гріхом не на смерть, нехай молиться *за нього*, – і Він життя йому дасть, тим, хто грішить не на смерть. Є *й* гріх на смерть, – не про нього кажу, щоб молився. ¹⁷Усяка неправда – то гріх. Та є гріх не на смерть.

¹⁸Ми знаємо, що кожен, хто народився від Бога, не грішить, – бо хто народився від Бога, той себе береже, і лукавий його не торкається. ¹⁹Ми знаємо, що ми від Бога, і що весь світ лежить у злі. ²⁰Ми знаємо, що Син Божий прийшов, і розум нам дав, щоб пізнати Правдивого, і щоб бути в правдивому Сині Його, Ісусі Христі. Він – Бог правдивий і вічне життя!

²¹Дітоньки, – бережіться від ідолів! Амінь.

ДРУГЕ СОБОРНЕ ПОСЛАННЯ СВ. АПОСТОЛА ІВАНА

Жити за Його заповідям

РОЗДІЛ 1

¹Старець – вибраній пані та дітям її, яких я поправді люблю, і не тільки я, але й усі, хто правду пізнав, ²за правду, що в нас пробуває й повік буде з нами: ³нехай буде з вами благодать, милість, мир від Бога Отця та Ісуса Христа, Сина Отцевого, у правді та в любові!

⁴Я дуже зрадів, що між дітьми твоїми знайшов таких, що ходять у правді, як заповідь ми прийняли від Отця. ⁵І тепер я благаю тебе, пані, не так, ніби пишу тобі нову заповідь, але ту, яку маємо від початку, – щоб ми любили один одного! ⁶А любов ця – щоб ми жили згідно з Його заповідями. Це та заповідь, яку ви чули від початку, щоб ви згідно з нею жили. ⁷Бо в світ увійшло багато обманців, які не визнають Ісуса Христа, що прийшов у тілі. Такий – то обманець та антихрист! ⁸Пильнуйте себе, щоб ви не згубили того, над чим працювали, але щоб прийняли повну нагороду. ⁹Кожен, хто робить переступ та не пробуває в науці Христовій, той Бога не має. А хто пробуває в науці *Його*, той має і Отця, і Сина. ¹⁰Коли хто приходить до вас, але не приносить науки цієї, не приймайте до дому його, і не вітайте його! ¹¹Хто-бо вітає його, той участь бере в лихих учинках його.

¹²Багато я мав написати до вас, але не схотів на папері й чорнилом. Та маю надію прибути до вас, і говорити устами до уст, щоб повна була ваша радість! ¹³Вітають тебе діти вибраної сестри твоєї. Амінь.

ТРЕТЄ СОБОРНЕ ПОСЛАННЯ СВ. АПОСТОЛА ІВАНА

Ходить у істині

РОЗДІЛ 1

¹Старець – улюбленому Гаєві, якого я насправді люблю. ²Улюблений, – я молюся, щоб добре велося в усьому тобі, і щоб був ти здоровий, як добре ведеться душі твоїй. ³Бо я дуже зрадив, як прийшли були браття, і засвідчили правду твою, як ти живеш у правді. ⁴Я не маю більшої радості від цієї, щоб чути, що діти мої живуть у правді.

⁵Улюблений, – вірно ти чиниш, як що робиш для братті та для чужинців, – ⁶вони про любов твою свідчили Церкві; добре ти зробиш, як їх випровадиш, як достойно для Бога, ⁷бо вийшли вони ради Імені Його, нічого не взявши від поган. ⁸Отож, ми повинні приймати таких, щоб бути співробітниками правді.

⁹Я до Церкви писав, але Діотреф, що любить бути першим у них, нас не приймає. ¹⁰Тому-то, коли я прийду, то згадаю про вчинки його, що їх робить, словами лихими обмовляючи нас. І він тим не задовольнюється, – а й сам не приймає братів, і тим, що бажають *приймати*, боронить, і вигонить із Церкви. ¹¹Улюблений, – не робися подібним до лихого, а до доброго: доброчинець від Бога, а злочинець Бога не бачив.

¹²Про Димитрія свідчили всі й сама правда. І свідчимо й ми, а ви знаєте, що свідчення наше правдиве.

¹³Багато хотів я писати, та не хочу писати до тебе чорнилом та очеретинкою, ¹⁴але маю надію побачити тебе незабаром, і говорити устами до уст. ¹⁵Мир тобі! Друзі вітають тебе. Привітай друзів поіменно! Амінь.

СОБОРНЕ ПОСЛАННЯ СВ. АПОСТОЛА ЮДИ

Попередження історії для нечестивих

РОЗДІЛ 1

¹Юда, раб Ісуса Христа, а брат Якова, – покликаним, улюбленим у Бозі Отці та збереженим Ісусом Христом: ²милість вам, і мир, і любов хай примножиться!

³Улюблені, всяке дбання чинивши писати до вас про наше спільне спасіння, я признав за потрібне писати до вас, благаючи боротись за віру, раз дану святим. ⁴Бо крадькома повходили деякі люди, на цей осуд віддавна призначені, безбожні, що благодать нашого Бога обертають у розпусту, і відкидаються єдиного Владики і Господа нашого – Ісуса Христа.

⁵А я хочу нагадати вам, що раз усе знаєте, що Господь визволив людей від землі єгипетської, а згодом вигубив тих, хто не вірував. ⁶І Анголів, що не зберегли початкового стану свого, але кинули житло своє, Він зберіг у вічних кайданах під темрявою на суд великого дня. ⁷Як Содом і Гоморра та міста коло них, що таким самим способом чинили перелюб та ходили за іншим тілом, понесли кару вічного вогню, і поставлені в приклад, – ⁸так само *буде* й цим сновидам, що опоганюють тіло, погорджують владами, зневажають слави. ⁹І сам Архангол Михаїл, коли сперечався з дияволом і говорив про Мойсееве тіло, не наважився винести суду зневажливого, а сказав: «Хай Господь заборонить тобі!» ¹⁰А ці зневажають, чого не знають; а що знають із природи, як німа звірина, то й у тому псуються. ¹¹Горе їм, бо пішли вони дорогою Каїноюю, і попали в обману Валаамової заплати, і загинули в бунті Корея! ¹²Вони скелі

підводні на ваших вечерях любові, бо з вами без страху їдять та про себе піклуються; хмари безводні, що носяться вітром; осінні дерева безплідні, двічі померлі, викорінені; ¹³люті хвилі морські, що з піною викидають власний сором; зорі блудні, що для них морок темряви бережеться повік. ¹⁴Про них же звіщав Енох, сьомий від Адама, і казав: «Ось іде Господь зі Своїми десятками тисяч святих, ¹⁵щоб суд учинити над усіма, і винуватити всіх безбожних за всі вчинки безбожності їхньої, що безбожно накоїли, та за всі жорстокі *слова*, що їх говорили на Нього безбожні грішники». ¹⁶Це ворчуни, незадоволені з долі своєї, що ходять у своїх пожадливостях, а уста їхні говорять зухвало; вони захоплюються особою заради користі!

Бережіть себе в любові Божій

¹⁷А ви, улюблені, згадуйте слова, що їх давніше казали апостоли Господа нашого Ісуса Христа, ¹⁸ які вам говорили: «Що останнього часу будуть глузії, що ходитимуть за своїми бажаннями та безбожністю». ¹⁹Це ті, хто відлучується *від єдності*, тілесні, що духа не мають. ²⁰А ви, улюблені, будуйте себе найсвятішою вашою вірою, моліться Духом Святим, ²¹бережіть себе самих у Божій любові, і чекайте милості Господа нашого Ісуса Христа для вічного життя. ²²І до одних, хто вагається, будьте милостиві, ²³спасайте і виривайте з вогню, а до інших будьте милосердні зі страхом, і ненавидьте навіть одягу, опоганену від тіла!

²⁴А Тому, Хто може вас зберегти від упадку, і поставити перед Своєю славою непорочними в радості, ²⁵Єдиному премудрому Богові, Спасителеві нашому через Ісуса Христа, Господа нашого, слава, могутність, сила та влада перше всього віку, і тепер, і на всі віки! Амінь.

ОБ'ЯВЛЕННЯ СВ. ІВАНА БОГОСЛОВА

Об'явлення Ісуса Христа

РОЗДІЛ 1

¹Об'явлення¹ Ісуса Христа, яке дав Йому Бог, щоб показати Своїм рабам, що незабаром статися має. І Він показав, і послав Своїм Анголом рабові Своему Іванові, ²який свідчив про Слово Боже, і про свідчення Ісуса Христа, і про все, що він бачив. ³Блаженний, хто читає, і ті, хто слухає слова пророцтва та додержує написане в ньому, – час-бо близький!

Послання до семи Церков

⁴Іван до семи Церков, що в Азії: благодать вам і мир від Того, Хто є, Хто був і Хто має прийти; і від семи духів, що перед престолом Його, ⁵та від Ісуса Христа, а Він «Свідок вірний, Первенець з мертвих і Владика земних царів». Йому, що нас полюбив і кров'ю Своею обмив нас від наших гріхів, ⁶що вчинив нас «царями, священиками Богові» й Отцеві Своему, – Тому слава та сила на вічні віки! Амінь. ⁷«Ото Він із хмарами йде», і побачить Його кожне око, і ті, що Його «прокололи, і всі племена землі будуть плакати за Ним». Так, амінь!

⁸Я Альфа й Омега,² – говорить Господь, – Бог, Той, Хто є, і Хто був, і Хто має прийти, Вседержитель!

¹ Грецьке Ἀποκάλυψις, латинське revelatio, церковнослов'янське *откровініє*. Пор. 1 Петр. 4:13; Гал. 1:12.

² Альфа – початкова, а Омега – остання буква грецької азбуки. Цебто: «Я Початок і Кінець». Пор. Об. 22:13.

Видіння на Патмосі

⁹Я, Іван, ваш брат і спільник у біді, і в царстві, і в терпінні в Ісусі, був на острові, що зветься Патмос, за Слово Боже і за свідчення Ісуса Христа. ¹⁰Я був у душі Господнього дня,¹ і почув за собою голос гучний, немов сурми, ¹¹який говорив:

– Що бачиш, – напиши *те* до книги, і пошли до сімох Церков: до Ефесу, і до Смірни, і до Пергаму, і до Тіятирів, і до Сард, і до Філядельфії, і до Лаодикії.

¹²І я оглянувся, щоб побачити голос, що говорив зі мною. І, оглянувшись, я побачив сім свічників золотих; ¹³а посеред семи свічників «Подібного до Людського Сина, одягненого в довгу одержу і підперезаного» по грудях золотим поясом. ¹⁴А «Його голова та волосся – білі, немов біла вовна, як сніг; а очі Його – немов полум'я вогняне. ¹⁵А ноги Його подібні до міді», розпалені, наче в печі; а «голос Його – немов шум великої води». ¹⁶І сім зір Він держав у правиці Своїй, а з уст Його меч обосічний виходив, а обличчя Його, немов сонце, що світить у силі своїй. ¹⁷І коли я побачив Його, то до ніг Йому впав, немов мертвий. І поклав Він на мене правицю Свою та й промовив мені:

– **Не лякайся! Я Перший і Останній, ¹⁸і Живий. І був Я мертвий, а ось Я Живий на вічні віки. І маю ключі Я від смерті й від аду.** ¹⁹Отже, напиши, що ти бачив, і що є, і що має бути по цьому! ²⁰Таємниця семи зір, що бачив ти їх на правиці Моїй, і семи свічників золотих: сім зір, – то Анголи семи Церков, а сім свічників, що ти бачив, – то сім Церков.

Послання до Церкви в Ефесі

РОЗДІЛ 2

¹До Ангола Церкви в Ефесі напиши: «Оце каже Той, Хто тримає сім зір у правиці Своїй, Хто ходить серед семи свічників

¹ Κυριακή ἡμέρα – день Господній, церковнослов'янське *день недѣльный* (неділя).

золотих: ²Я знаю діла твої, і працю твою, і твою терпеливість, і що не можеш терпіти лихих, і випробував тих, хто себе називає апостолами, але ними не є, і знайшов, що фальшиві вони. ³І ти маєш терпіння, і працював для Імені Мого, але не знемігся. ⁴Але маю на тебе, що ти покинув свою першу любов. ⁵Отож, пам'ятай, звідки ти впав, і покайся, і вчинки давніші роби. Коли ж ні, то до тебе прийду незабаром, і зрушу твого свічника з його місця, якщо не покаєшся. ⁶Але маєш оце, що ненавидиш учинки Николаїтів¹, яких і Я ненавиджу. ⁷Хто має вухо, хай чує, що Дух промовляє Церквам: переможцеві дам їсти від дерева життя, яке в раю Божім».

Послання до Церкви в Смірні

⁸А до Ангола Церкви в Смірні напиши: «Оце каже Перший й Останній, що був мертвий й ожив: ⁹Я знаю діла твої, і біду, і убогство, – але ти багатий, – і зневагу тих, що говорять про себе, ніби юдеї вони, та ними не є, але вони – зборище сатани. ¹⁰Не бійся того, що маєш страждати! Ось диявол вкидатиме декого з вас до в'язниць, щоб вас випробувати. І будете мати біду десять день. **Будь вірний до смерті, і Я тобі дам вінця життя!** ¹¹Хто має вухо, хай чує, що Дух промовляє Церквам: переможець не буде пошкоджений від другої смерті».

Послання до Церкви в Пергамі

¹²А до Ангола Церкви в Пергамі напиши: «Оце каже Той, що має меч обосічного: ¹³Я знаю діла твої, і що де ти живеш, там престол сатани. І тримаєш ти Імя Моє, і ти не відкинувся від віри Моєї навіть за днів, коли в вас, де живе сатана, був убитий Антипа², свідок Мій вірний. ¹⁴Але трохи Я маю на тебе, бо маєш там тих, хто тримається науки Валаама, що навчав

¹ Николаїти – еретики апостольського часу. Пор. 2 Петр. 2:10–22; Юди 1:8–13.

² Антипа – муж апостольський, учень Івана Богослова, єпископ Пергамський, убитий року 92-го.

Балака покласти спотикання перед синами Ізраїля, щоб їли ідольські жертви й розпусту чинили. ¹⁵Так маєш і ти таких, що тримаються науки Николаїтської так само. ¹⁶Тож покайся! Коли ж ні, то до тебе прийду незабаром, і воюватиму з ними мечем Своїх уст. ¹⁷Хто має вухо, хай чує, що Дух промовляє Церквам: переможцеві дам їсти приховану манну, і дам йому білого каменя, а на камені написане ім'я нове, якого не знає ніхто, – тільки той, хто приймає його».

Послання до Церкви в Тіятирах

¹⁸І до Ангола Церкви в Тіятирах напиши: «Оце каже Син Божий, що має очі Свої, як полум'я вогняне, а ноги Його подібні до міді: ¹⁹Я знаю діла твої, і любов, і віру, і службу, і твою терпеливість, і останні вчинки твої, що більші за перші.

²⁰Але маю на тебе, що жінці Єзавелі, яка каже, ніби вона пророкиня, ти попускаєш навчати та зводити рабів Моїх, чинити розпусту та їсти ідольські жертви. ²¹Я дав їй часу, щоб покалася, – та вона не схотіла покаятися в розпусті своїй. ²²Ось Я кину її на ложе, а тих, що чинять із нею розпусту, у велику біду, коли тільки в учинках своїх не покаються, ²³а діти її поб'ю смертю. І пізнають усі Церкви, що Я Той, Хто нирки й серця¹ вивіряє, і Я кожному з вас дам за вчинками вашими.

²⁴А вам, та іншим, що в Тіятирах, що не мають науки цієї, і – як кажуть – не розуміють *так званих* глибин сатани, кажу: не накладу на вас інший тягар, ²⁵тільки те, що ви маєте, тримайте, аж поки прийду. ²⁶А переможцеві, і тому, хто аж до кінця додержує Мої вчинки, Я дам йому владу “над поганами, ²⁷і буде пасти їх залізним жезлом; вони, немов глиняний посуд, покрушаться”, як і Я одержав *владу* від Свого Отця, ²⁸і дам Я йому зорю досвітню. ²⁹Хто має вухо, хай чує, що Дух промовляє Церквам!»

¹ Нирки й серце в біблійній мові – це центр духового життя людини, це її розум.

Послання до Церкви в Сардах

РОЗДІЛ 3

¹А до Ангола Церкви в Сардах напиши: «Оце каже Той, Хто має сім Божих духів і сім зір: Я знаю діла твої, що маєш ім'я, ніби живий, а ти мертвий. ²Будь чуйний та решту зміцняй, що мають померти. Бо Я не знайшов твоїх діл закінченими перед Богом Моїм.

³Отож, пам'ятай, як ти взяв і почув, і бережи, і покайся. А коли ти не чуйний, то на тебе прийду, немов злодій, і ти знати не будеш, якої години на тебе прийду. ⁴Та ти маєш і в Сардах кілька імен, що одежі своєї вони не споганили, і в білій зі Мною ходитимуть, бо гідні вони.

⁵Переможець зодягнеться в білу одягу, а ім'я його Я не змию із книги життя, й ім'я його визнаю перед Отцем Своїм і перед Його Анголами. ⁶Хто має вухо, хай чує, що Дух промовляє Церквам!»

Послання до Церкви в Філядельфії

⁷І до Ангола Церкви в Філядельфії напиши: «Оце каже Святий, Правдивий, що має “ключа Давидового, що Він відчиняє, – і ніхто не зачинить, що Він зачиняє, – і ніхто не відчинить”. ⁸Я знаю діла твої. Ось Я перед тобою дверей не зачинив, – і їх зачинити не може ніхто. Хоч малу маєш силу, але слово Моє ти зберіг, і від Імені Мого не відкинувся. ⁹Ось Я зроблю, що декого з зборища сатани, *із тих*, що себе називають юдеями, та ними не є, але кажуть неправду, – ось Я зроблю, що вони “прийдуть та вклоняться перед ногами твоїми”, і пізнають, що “Я полюбив тебе”.

¹⁰А що ти зберіг слово терпіння Мого, то й Я тебе збережу від години випробовування, що має прийти на весь всесвіт, щоб випробувати мешканців землі. ¹¹Я прийду незабаром. **Тримай, що ти маєш, щоб твого вінця ніхто не забрав.**

¹²Переможця зроблю Я стовпом у храмі Бога Мого, і він вже не вийде назовні, і на нім напишу Ім'я Бога Мого й ім'я

міста Бога Мого, Єрусалиму Нового, що з неба сходить від Бога Мого, та нове Ім'я Своє. ¹³Хто має вухо, хай чує, що Дух промовляє Церквам!»

Послання до Церкви в Лаодикії

¹⁴І до Ангола Церкви в Лаодикії напиши: «Оце каже Амін, Свідок вірний і правдивий, початок Божого творива: ¹⁵Я знаю діла твої, що ти не холодний, ані гарячий. Якби-то холодний чи гарячий ти був! ¹⁶А що ти літеплий, і ні гарячий, ані холодний, то виплону тебе з Своїх уст... ¹⁷Бо ти кажеш: “Я багатий, і збагатів, і не потребую нічого”. А не знаєш, що ти нужденний, і мізерний, і вбогий, і сліпий, і голий!

¹⁸Раджу тобі купити в Мене золота, у вогні перочищеного, щоб збагатитись, і білу одежу, щоб зодягтися, і щоб ганьба наготи твоєї не видна була, а мастю на очі намасти свої очі, щоб бачити. ¹⁹Кого Я люблю, тому докоряю й караю *того*. Будь же ревний і покайся! ²⁰**Ось Я стою під дверима та стукаю: коли хто почує Мій голос і двері відчинить, Я до нього ввійду, і буду вечеряти з ним, а він зі Мною.**

²¹Переможцеві сісти Я дам на Моєму престолі зі Мною, як і Я переміг, і з Отцем Своїм сів на престолі Його. ²²Хто має вухо, хай чує, що Дух промовляє Церквам!»

Місце події – небо

РОЗДІЛ 4

¹По цьому я поглянув, – і ось двері на небі відчинені, і перший голос, що я чув його, як сурму, що зі мною говорив, сказав: – Іди сюди, і Я тобі покажу, що статися має по цьому!

²І зараз у дусі я був. І ось престол стояв на небі, а на престолі Сидячий. ³А Сидячий подібний був з вигляду до каменя яспіса й сардиса, а веселка навколо престолу видом подібна була до смарагду. ⁴А навколо престолу – двадцять чотири

престоли, а на престолах я бачив двадцятьох чотирьох старців, що сиділи, у шати білі одягнені, а на головах своїх мали вінці золоті.

Трон і поклоніння Творцю

⁵А від престолу виходили блискавки, і голоси, і громи. А перед престолом горіли сім свічників вогняних, а вони – сім духів Божих. ⁶І перед престолом – як море скляне, до кришталю подібне. А серед престолу й навколо престолу четверо тварин, повні очей спереду й ззаду. ⁷І перша тварина подібна до лева, а друга тварина подібна до теляти, а третя тварина мала лице, як людина, а четверта тварина подібна до орла, що летить. ⁸І ті чотири тварині, – кожна з них мала навколо по шість крил, а всередині повна очей. І спокою не мають вони день і ніч, промовляючи:

– Свят, свят, свят Господь, Бог Вседержитель, що Він був, і що є, і що має прийти!

⁹І коли ті тварини складають славу, і честь, і подяку Тому, Хто сидить на престолі й живе віки вічні, ¹⁰тоді падають двадцять чотири старці перед Тим, Хто сидить на престолі, і вклоняються Тому, Хто живе віки вічні, і складають вінці свої перед престолом та кажуть:

– ¹¹Достойний Ти, Господи й Боже наш, прийняти славу, і честь, і силу, бо все Ти створив, і з волі Твоєї існує та створене *все!*

Книга з сімома печатками

РОЗДІЛ 5

¹І я бачив в правиці Того, Хто сидить на престолі, книгу, написану всередині й назовні, і запечатану сімома печатками.

²І бачив я потужного Ангола, який гучним голосом кликав:

– Хто гідний розгорнути книгу, і зламати печатки її?

³І не міг ніхто ні на небі, ні на землі, ані під землею розгорнути книги, ані навіть зазирнути в неї. ⁴І плакав я гірко, що не знайшовся ані один гідний розгорнути й прочитати книгу, ані навіть зазирнути в неї. ⁵А один із старців промовив до мене:

– Не плач! Ось Лев, що з племені Юдиного, корінь Давидів, перемиг так, що може розгорнути книгу, і зламати сім печаток її.

⁶І я глянув, – і ось серед престолу й чотирьох тварин і серед старців стоїть Агнець, як заколений, що має сім рогів і сім очей, а це – сім Божих духів, посланих на всю землю. ⁷І Він підійшов, і взяв книгу з правиці Того, Хто сидить на престолі. ⁸А коли Він узяв книгу, то чотири тварині й двадцять чотири старці попадали перед Агнцем, а кожен мав гуслі й золоті чаші, повні пахощів, а вони – молитви святих. ⁹І нову пісню співають вони, промовляючи:

– Ти достойний узяти цю книгу, і розкрити печатки її, бо Ти був заколений, і кров'ю Своєю Ти викупив людей Богові з усякого племені, і язика, і народу, і люду. ¹⁰І Ти їх зробив для нашого Бога царями, і священиками, – і вони на землі царюватимуть!

Ангели звеличують Агнця

¹¹І я бачив, і чув голос багатьох Анголів навколо престолу, і тварин, і старців, – і число їх було десятки тисяч раз по десять тисяч і тисячі тисяч. ¹²І казали вони гучним голосом:

– Достойний Агнець, що заколений, прийняти силу, і багатство, і мудрість, і міць, і честь, і славу, і благословення!

¹³І кожне створіння, що воно на небі, і на землі, і під землею, і на морі, і все, що в них, чув я, говорило:

– Тому, Хто сидить на престолі, і Агнцеві – благословення, і честь, і слава, і сила на вічні віки!

¹⁴А чотири тварині казали: «Амінь!» І двадцять чотири старці попадали та поклонились Тому, Хто живе повік-віку!

Перша печатка – Вершник на білому коні

РОЗДІЛ 6

¹І я бачив, що Агнець розкрив одну з семи печаток, і почув я одну з чотирьох тих тварин, яка говорила, як голосом грому:

– Підійди!

²І я глянув, – і ось кінь білий, а той, хто на ньому сидів, мав лука. І вінця йому дано, і він вийшов, немов переможець, і щоб перемогти.

Друга печатка – війна

³І коли другу печатку розкрив, я другу тварину почув, що казала:

– Підійди!

⁴І вийшов кінь другий, – червоний. А тому, хто на ньому сидів, було дано взяти мир із землі та щоб убивали один одного. І меч великий був даний йому.

Третя печатка – голод

⁵І коли третю печатку розкрив, я третю тварину почув, що казала:

– Підійди!

І я глянув, – і ось кінь вороний. А той, хто на ньому сидів, мав вагу в своїй руці. ⁶І я ніби голос почув посеред чотирьох тих тварин, що казав:

– Ківш¹ пшениці за динарія, і три ковші ячменю за динарія, а оливи й вина не марнуй!

Четверта печатка – смерть

⁷А коли Він четверту печатку розкрив, я четверту тварину почув, що казала:

¹ Грецьке χοῖνιξ – хлібна міра, якої вистачає людині на один день. Динарій – римська монета, денна плата робітника.

– Підійди!

⁸І я глянув, – і ось кінь чалий¹. А той, хто на ньому сидів, на ім'я йому Смерть, за ним же слідом ішов Ад. І дана їм влада була на четвертій частині землі забивати мечем, і голодом, і мором, і земними звірми.

П'ята печатка – мученики

⁹І коли п'яту печатку розкрив, я побачив під жертвником душі побитих за Боже Слово, і за свідчення, яке вони мали.

¹⁰І кликнули вони гучним голосом, кажучи:

– Аж доки, Владико святий та правдивий, не будеш судити, і не мститимеш тим, хто живе на землі, за кров нашу?

¹¹І кожному з них дано білу одежу, і сказано їм іще трохи спочити, аж поки доповнять число їхні співслуги, і брати їхні, що будуть побиті, як і вони.

Шоста печатка – жах

¹²І коли шосту печатку розкрив, я поглянув, – і ось сталось велике трясіння землі, і сонце зчорніло, як міх волосяний, і весь місяць зробився, як кров... ¹³І на землю попадали зорі небесні, як фігове дерево ронить свої недозрілі плоди, коли потрясе сильний вітер... ¹⁴І небо сховалось, згорнувшись, немов той сувій пергамену, і кожна гора, і *кожен* острів порушилися з своїх місць... ¹⁵І земні царі, і вельможі та тисячники, і багаті та сильні, і *кожен* раб та *кожен* вільний, – поховались у печери та в скелі гірські, ¹⁶та й кажуть до гір та до скель:

– Поспадайте на нас, і позакривайте ви нас від лица Того, Хто сидить на престолі, і від гніву Агнця!.. ¹⁷Бо прийшов *це* великий день гніву Його, і хто встояти може?

¹ Грецьке χλωρός – жовтавий, буланый, блідий. Церковнослов'янське *блїдѣх*.

Интерлюдія

РОЗДІЛ 7

¹А по цьому я бачив чотирьох Анголів, що стояли на чотирьох кутах землі та тримали чотири земні вітри, щоб вітер не віяв на землю, ані на море, ані на жодне дерево. ²І бачив я іншого Ангола, що від схід сонця виходив, і мав печатку Бога Живого. І він гучним голосом крикнув до чотирьох Анголів, що їм дано пошкодити землі та морю, ³говорячи:

– Не шкодьте ані землі, ані морю, ані дереву, аж поки ми покладемо печатки рабам Бога нашого на їхніх чолах!

Сто сорок чотири тисячі

⁴І почув я число попечатаних: сто сорок чотири тисячі¹ попечатаних від усіх племен Ізраїлевих синів: ⁵з племені Юдиного – дванадцять тисяч попечатаних, з племені Рувимового – дванадцять тисяч, з племені Гадового – дванадцять тисяч, ⁶з племені Асирового – дванадцять тисяч, з племені Нефталимового – дванадцять тисяч, з племені Манасіїного – дванадцять тисяч, ⁷з племені Симеонового – дванадцять тисяч, з племені Левїїного – дванадцять тисяч, з племені Іссахарового – дванадцять тисяч, ⁸з племені Завулонового – дванадцять тисяч, з племені Йосипового – дванадцять тисяч, з племені Веняминного – дванадцять тисяч попечатаних.

Великий натовп, що прийшов від великого горя

⁹Потому я глянув, – і ось натовп великий, що його зрахувати не може ніхто, з усякого люду, і племен, і народів, і язиків, стояв перед престолом і перед Агнцем, зодягнені в білу одягу, а в їхніх руках було пальмове віття. ¹⁰І взивали вони гучним голосом, кажучи:

– Спасіння нашому Богові, що сидить на престолі, і Агнцеві!

¹ Цебто 12 раз по 12 тисяч. Племен Ізраїлевих було 12.

¹¹А всі Анголи стояли навколо престолу та старців і чотирьох тих тварин. І вони на обличчя попадали перед престолом, і вклонилися Богові, ¹²кажучи:

– Амінь! Благословення, і слава, і мудрість, і хвала, і честь, і сила, і міць – нашому Богу на вічні віки! Амінь!

¹³І відповів один із старців, і до мене сказав:

– Оці, що зодягнені в білу одержу, – хто вони й звідкіля поприходили?

¹⁴І сказав я йому:

– Мій пане, ти знаєш!

Він же мені відказав:

– **Це ті, що прийшли від великого горя, і випрали одіж свою, та вибілили її в крові Агнця...** ¹⁵Тому-то вони перед Божим престолом, і в храмі Його день і ніч Йому служать. А Той, Хто сидить на престолі, розтягне намет над ними.

¹⁶Вони голоду й спраги терпіти не будуть уже, і не буде палити їх сонце, ані спека яка. ¹⁷Бо Агнець, що серед престолу, буде їх пасти, і водитиме їх до джерел вод життя. **І Бог кожну сльозу з очей їхніх зітре!**

Сьома печатка – сурми

РОЗДІЛ 8

¹І коли сьому печатку розкрив, німа тиша настала на небі десь на півгодини. ²І я бачив сімох Анголів, що стояли перед Богом. І дано було їм сім сурем. ³І прийшов другий Ангол, та й став перед жертovníком із золотою кадильницею. І було йому дано багато кадила, щоб до молитов усіх святих додав на золотого жертovníка, що перед престолом. ⁴І знявся дим кадильний з молитвами святих від руки Ангола перед Бога. ⁵А Ангол кадильницю взяв, і наповнив її вогнем із жертovníка, та й кинув на землю. І зчинилися громи, і гуркотнява, і блискавиці та трясіння землі...

⁶І сім Анголів, що мали сім сурем, приготувалися, щоб сурмити.

⁷І засурмив перший Ангол, – і вчинилися град та вогонь, перемішані з кров'ю, і впали на землю. І спалилась третина землі, і згоріла третина дерев, і всіляка зелена трава погоріла...

⁸І засурмив другий Ангол, – і немов би велика гора, розпалена вогнем, була вкинена в море. І третина моря зробилася кров'ю, ⁹і померла третина морського створіння, що мають життя, і загинула третина кораблів...

¹⁰І засурмив третій Ангол, – і велика зоря спала з неба, палаючи, як смолоскип. І спала вона на третину річок та на водні джерела. ¹¹А ім'я зорі тій Полин. І стала третина води, як полин, і багато з людей повмирали з води, бо згіркла вона...

¹²І засурмив Ангол четвертий, – і вдарено третину сонця, і третину місяця, і третину зір, щоб затьмилася їхня третина, щоб третина дня не світила, так само ж і ніч... ¹³І бачив, і чув я одного орла, що летів серед неба і кликав гучним голосом:

– Горе, горе, горе тим, хто живе на землі, від голосів сурмових позоставших трьох Анголів, що мають сурмити!..

П'ята сурма – безодня

РОЗДІЛ 9

¹І засурмив п'ятий Ангол, – і я бачив зорю, що спала із неба додолу. І їй даний був ключ від криниці безодньої. ²І вона відімкнула криницю безодню, – і дим повалив із криниці, мов дим із великої печі. І затьмилася сонце й повітря від криничного диму... ³А з диму на землю вийшла сарана, і дано їй міць, як мають міць скорпіони земні. ⁴І наказано їй, щоб вона не шкодила земній траві, ані жодному зіллю, ані жодному дереву, але тільки тим людям, які на чолах не мають печатки Божої. ⁵І було дано їй, щоб їх не вбивати, але мучити п'ять місяців; а мука від неї, як мука від скорпіона, коли вкусить людину. ⁶І в ті дні люди смерті шукатимуть, – та не знайдуть її! Померти

вони захочуть, – та втече від них смерть!.. ⁷А вигляд сарани був подібний до коней, на війну приготованих; а на головах у неї – немовби вінки, подібні на золото, а обличчя її – немов людські обличчя. ⁸І мала волосся – як волосся жіноче, а її зуби були немов лев'ячі. ⁹І мала вона панцери, немов панцери залізни; а шум її крил – немов шум колісниць, коли коней багато біжить на війну. ¹⁰І мала хвости, подібні до скорпіонових, та жала, а в неї в хвостах її влада – п'ять місяців шкодити людям. ¹¹І мала вона над собою царя, ангола безодні; йому по-єврейському ім'я Аваддон, а по-грецькому звався він Аполліон!¹
¹²Одне горе минуло! Ось за ним ще два горя надходять!

Шоста сурма – армія зі сходу

¹³І засурмив шостий Ангол, – і я почув один голос із чотирьох рогів золотого жертovníка, який перед Богом, ¹⁴що казав шостому Анголові, який мав сурму:

– Розв'яжи чотирьох Анголів, що пов'язані при великій річці Ефраті.

¹⁵І були порозв'язувані чотири Анголи, приготовані на годину, і на день, і на місяць, і на рік, щоб убили третину людей. ¹⁶А число кінного війська «двадцять тисяч раз по десять тисяч; і я чув їхнє число. ¹⁷І так бачив я коней в видінні, а на них верхівців, що панцери мали вогняні, і гіяцинтові, і сірчані. А голови в коней – немов голови лев'ячі, а з їхнього рота виходив вогонь, і дим, і сірка. ¹⁸І побита була третина людей від цих трьох поразок, – від вогню, і від диму, і від сірки, що виходили з їхніх ротів. ¹⁹Сила-бо коней була в їхнім роті та в їхніх хвостах. А хвости їхні подібні до вужів, що мають голови, і ними вони шкоду чинять. ²⁰А решта людей, що не вбита була цими поразками, не покаялася за діла своїх рук, щоб не кланялись демонам, ані ідолам золотим, і срібним, і мідяним, і кам'яним, і дерев'яним, що не можуть вони ані бачити, ані чути, ані ходити. ²¹І вони

¹ Аваддон – ад, Аполліон – погубник.

не покаюлися в своїх убивствах, ані в чарах своїх, ні в розпусті своїй, ні в крадіжках своїх...

Ангол і маленька книжечка

РОЗДІЛ 10

¹І бачив я іншого потужного Ангола, що сходив із неба. Був одягнений в хмару, і над його головою веселка була, а обличчя його – як стовпи вогняні, ²і мав у руці своїй книжку розгорнену. І він поставив свою праву ногу на море, а ліву – на землю, ³і закричав гучним голосом, як лев той ричить. І як він закричав, то заговорили сім громів голосами своїми. ⁴А як заговорили сім громів голосами своїми, я хотів писати. Та я почув голос із неба, що до мене казав:

– Запечатай оте, що сім громів казали, і того не пиши!

⁵А Ангол, що я бачив його, як стояв він на морі й землі, зняв до неба правицю свою ⁶та й поклявся Живучим по вічні віки, Який створив небо та те, що на ньому, і землю та те, що на ній, і море й що в нім, – що вже часу не буде, ⁷а дня голосу сьомого Ангола, коли він засурмить, довершиться Божа таємниця, як Він благовістив Своім рабам пророкам. ⁸І голос, що я чув його з неба, став знов говорити зі мною й казати:

– Піди, та візьми розгорнену книжку з руки Ангола, що стоїть на морі й землі.

⁹І пішов я до Ангола та й промовив йому, щоб дав мені книжку. А він мені каже:

– Візьми, і з'їж її! І гіркість учинить вона для твого живота, та в устах твоїх буде солодка, як мед.

¹⁰І я взяв з руки Ангола книжку та й з'їв її. І була вона в устах моїх, немов мед той, солодка. Та коли її з'їв, вона гіркість зробила в моїм животі... ¹¹І сказали мені:

– Ти мусиш знову пророкувати про народи, і поган, і язики, і про багато царів.

Два свідки

РОЗДІЛ 11

¹І дано тростину мені, подібну до палиці, і сказано:

– Устань, і зміряй храм Божий й жертовник, і тих, хто вклоняється в ньому. ²А двір, що за храмом, лиши та не міряй його, бо він даний поганам, – і сорок два місяці будуть топтати вони святе місто. ³І звелю Я двом свідкам Своїм, і будуть вони пророкувати тисячу двісті шістьдесят день,¹ зодягнені в волосяницю.

⁴Вони – дві оливі та два свічники, що стоять перед Богом землі. ⁵І коли б хто схотів учинити їм кривду, то вийде вогонь з їхніх уст, – і поїсть ворогів їхніх. А коли хто захоче вчинити їм кривду, – той отак мусить бути забитий. ⁶Вони мають владу небо замкнути, щоб за днів їхніх пророцтва не йшов дощ. І мають владу вони над водою, – у кров обертати її, і вдарити землю всілякою карою, скільки разів вони схочуть. ⁷А коли вони скінчать свідоцтво своє, то звірина, що з безодні виходить, із ними війну поведе, – і вона їх переможе та їх повбиває. ⁸І їхні трупи полишить на майдані великого міста, що зветься духовно Содом і Єгипет, де й Господь наш був розп'ятий. ⁹І *багато* з народів, і з племен, і з язиків, і з поган будуть дивитися три з половиною днів на їхні трупи, не дозволять покласти в гроби їхніх трупів. ¹⁰А мешканці землі будуть тішитися та радіти над ними, і дарунки пошлють один одному, бо мучили ці два пророки мешканців землі.

¹¹А після трьох днів і половини дух життя ввійшов у них від Бога, – і вони повставали на ноги свої. І напав жах великий на тих, хто дивився на них! ¹²І почули вони гучний голос із неба, що їм говорив:

– Зійдіть сюди!

І на небо зійшли вони в хмарі, і вороги їхні дивились на них.

¹³І тієї години зчинився страшний землетрус, і десята частина

¹ Тут 1260 день – це теж 42 місяці, три з половиною роки.

міста *того* завалилась... І в цім трусі загинуло сім тисяч людських імен, а решта обгорнена жахом була, – і вони віддали славу Богу Небесному!.. ¹⁴Друге горе минуло! Ото незабаром настане за ним третє горе!

Сьома сурма – передвіщення про правління Христа

¹⁵І засурмив сьомий Ангол, – і на небі зчинились гучні голоси, що казали:

– Перейшло панування над світом до Господа нашого та до Христа Його, – і Він зацарює на вічні віки!

¹⁶І двадцять чотири старці, що на престолах своїх перед Богом сидять, попадали на обличчя свої, та й уклонилися Богові, ¹⁷казучи:

– Дяку складаємо Тобі, Господи, Боже Вседержителю, що Ти є й що Ти був, що прийняв Свою силу велику та й зацарював!

¹⁸А погани розлютилися, та гнів Твій прийшов, і час настав мертвих судити, і дати заплату рабам Твоїм, пророкам і святим, і тим, хто Ім'я Твоє боїться малим і великим, і знищити тих, хто нищить землю.

¹⁹І розкрився храм Божий на небі, – і ковчег завіту Його в Його храмі з'явився. І зчинилися блискавки, і гуркіт, і громи, і землетрус, і великий град...

Жінка, Ізраїль

РОЗДІЛ 12

¹І з'явилась на небі велика ознака: Жінка, зодягнена в сонце, а під ногами її місяць, а на її голові вінок із дванадцяти зір.

²І вона мала в утробі, і кричала від болю, та муки терпіла від породу.

Червоно-вогняний змії, сатана

³І з'явилася інша ознака на небі, – ось змії червоно-вогняний, великий, що мав сім голів та десять рогів, а на його головах

сім вінців. ⁴Його хвіст змів третину зір із Неба та й кинув до-
долу. І змій стояв перед жінкою, що мала вродити, щоб з'їсти
дитину її, коли вродить...

Дитина чоловічою статі – Христос

⁵І дитину вродила вона чоловічої статі, що всі народи має
пасти залізним жезлом. І дитина її була взята до Бога, і до
престолу Його. ⁶А жінка втекла на пустиню, де вона мала
місце, від Бога для неї вготоване, щоб там годували її тисячу
двісті шістдесят день.

Ангол Михаїл

⁷І сталась на небі війна: Михаїл та його Анголи вчинили зі
змієм війну. І змій воював та його анголи, ⁸та не втрималися,
і вже не знайшлося їм місця на небі. ⁹І скинений був змій вели-
кий, вуж стародавній, що зветься диявол і сатана, що зводить
усесвіт, і скинений був він додолу, а з ним і його анголи були
скинені. ¹⁰І я почув гучний голос на небі, який говорив:

**– Тепер настало спасіння, і сила, і царство нашого Бога,
і влада Христа Його, бо скинений той, хто братів наших
скаржив, хто перед нашим Богом оскаржував їх день і ніч!
¹¹І вони його перемогли кров'ю Агнця та словом свого
засвідчення, і не полюбили життя свого навіть до смерті!
¹²Через це звеселися ти, небо, та ті, хто на нім пробуває!
Горе землі та морю, до вас-бо диявол зійшов, маючи лю-
тість велику, знаючи, що короткий час має!**

¹³А коли змій побачив, що додолу він скинений, то став пе-
реслідувати жінку, що вродила хлоп'я. ¹⁴І жінці дані були дві
крилі великого орла, щоб від змія летіла в пустиню до місця
свого, де будуть її годувати час, і часи, і півчасу. ¹⁵І пустив
змій за жінкою з уст своїх воду, як річку, щоб річка схопила її.
¹⁶Та жінці земля допомогла, – і розкрила земля свої уста, та й ви-
пила річку, яку змій пустив із своїх уст... ¹⁷І змій розлютувався

на жінку, і пішов воювати з останком насіння її, що вони бережуть Божі заповіді та мають свідоцтво Ісусове.

Звірина з моря

РОЗДІЛ 13

¹І я став на морському піску. І я бачив звірину, що виходила з моря, яка мала десять рогів та сім голів, а на рогах її було десять вінців, а на її головах богозневажні імена. ²А звірина, що я її бачив, подібна до рися була, а ноги її – як ведмежі, а паща її – немов лев'яча паща. І змій дав їй свою силу, і престол свій, і владу велику. ³А одна з її голів була ніби забита на смерть, але рана смертельна її вздоровилась. І вся земля дивувалась, слідкуючи за звіриною! ⁴І вклонилися змієві, що дав владу звірині. І вклонились звірині, говорячи:

– Хто до звірини подібний, і хто воювати з нею може?

⁵І їй дано уста, що говорили зухвале та богозневажне. І їй дано владу діяти сорок два місяці. ⁶І відкрила вона свої уста на зневагу проти Бога, щоб богозневажати Ім'я Його й оселю Його, та тих, хто на небі живе. ⁷І їй дано провадити війну зі святими, та їх перемогти. І їй дана влада над кожним племенем, і народом, і язиком, і людом. ⁸І їй вклоняться всі, хто живе на землі, що їхні імена не написані в книгах життя Агнця, заколеного від закладин світу. ⁹Коли має хто вухо, нехай слухає: ¹⁰Коли хто до полону веде, – *сам* піде в полон. Коли хто мечем убиває, – такий мусить *сам* бути вбитий мечем! Отут терпеливість та віра святих!

Звірина із землі

¹¹І бачив я іншу звірину, що виходила з землі. І вона мала два роги, подібні ягнячим, та говорила, як змій. ¹²І вона виконувала всю владу першої звірини перед нею, і робила, щоб земля та ті, хто живе на ній, вклонилися першій звірині, що в неї

вздоровлена була її рана смертельна. ¹³І чинить вона великі ознаки, так що й вогонь зводить з неба додолу перед людьми. ¹⁴І зводить вона мешканців землі через ознаки, що їх дано їй чинити перед звіриною, намовляючи мешканців землі зробити образа звірини, що має рану від меча, та живе. ¹⁵І дано їй вкласти духа образів звірини, щоб заговорив образ звірини, і зробити, щоб усі, хто не поклониться образів звірини, побиті були. ¹⁶І зробить вона, щоб усім – малим і великим, багатим і вбогим, вільним і рабам – було дано знамено на їхню праву руку або на їхні чола, ¹⁷щоб ніхто не міг ані купити, ані продати, якщо він не має знамена імені звірини, або числа імені його... ¹⁸Тут мудрість! Хто має розум, нехай поррахує число звірини, бо воно число людське. А число її – шістсот шістдесят шість.

Агнець і 144 000 на горі Сіонській

РОЗДІЛ 14

¹І я глянув, – і ось Агнець стоїть на Сіонській горі, а з Ним сто сорок чотири тисячі, що мають Ім'я Його й Ім'я Отця Його, написано на своїх чолах. ²І почув я голос із неба, немов шум великої води, і немов гук міцного грому. І почув я голос гусярів, що грали на гусях своїх, ³і співали, як пісню нову перед престолом і перед чотирма тваринами й старцями. І ніхто не міг навчитися пісні, окрім цих ста сорока чотирьох тисяч, викуплених від землі. ⁴Це ті, хто не осквернився з жінками, бо чисті вони. Вони йдуть за Агнцем, куди Він іде. Вони викуплені від людей, первістки Богів і Агнцеві, ⁵не знайшлося-бо підступу в їхніх устах, бо вони непорочні!

Видіння про Ангола з Євангелією

⁶І побачив я іншого Ангола, що летів серед неба, і мав благовістити вічну Євангелію мешканцям землі, і кожному людові, і племені, і язичку, і народові. ⁷І він говорив гучним голосом:

– Побійтеся Бога та славу віддайте Йому, бо настала година суду Його, і вклоніться Тому, Хто створив небо, і землю, і море, і водні джерела!

⁸А інший, другий Ангол *летів* слідом і казав:

– Упав, упав Вавилон, город великий, бо лютим вином розпусти своєї він напоїв усі народи!

Загибель тих, хто вклоняється звірині

⁹А інший, третій Ангол *летів* услід за ним, гучним голосом кажучи:

– Коли хто вклоняється звірині та образу її, і приймає знамено на чолі своїм чи на руці своїй, ¹⁰то той питиме з вина Божого гніву, вина незмішаного в чаші гніву Його, і буде мучений у вогні й сірці перед Анголами святими та перед Агнцем. ¹¹А дим їхніх мук підійматиметься вічні віки. І не мають спокою день і ніч усі ті, хто вклоняється звірині та образу її, і приймає знамено імені його. ¹²Тут терпеливість святих, що додержують заповіді Божі та Ісусову віру!

¹³І почув я голос із неба, що до мене казав:

– Напиши: **«Блаженні ті мертві, хто з цього часу вмирає в Господі! Так, каже Дух, – вони від праць своїх заспокоються, бо їхні діла йдуть за ними слідом».**

Женці

¹⁴І я глянув, – і ото біла хмара, а на хмарі сидить подібний до Людського Сина. Він мав на своїй голові золотого вінця, а в руці його гострий серп. ¹⁵І інший Ангол вийшов із храму, і гучним голосом кликнув до того, хто на хмарі сидів:

– Пошли серпа свого й жни, бо настала година пожати, дозріло-бо жниво землі!

¹⁶І той, хто на хмарі сидів, скинув додолю серпа свого, – і земля була вижата. ¹⁷І інший Ангол вийшов із храму, що на небі, – і він мав гострого серпа. ¹⁸І інший Ангол, що мав владу

над вогнем, вийшов від жертовника. І він гучним голосом кликнув до того, що мав гострого серпа, говорячи:

– Пошли свого гострого серпа, і позбирай грона земної виноградини, бо грона її вже доспіли.

¹⁹І Ангол кинув додолу серпа свого, і зібрав виноград на землі, і вкинув в велике чавило Божого гніву. ²⁰І потовчене було чавило за містом, і потекла кров із чавила аж до кінських вуздечок, на тисячу шістсот стадій...

Знамено на небі

РОЗДІЛ 15

¹І бачив я інше знамено на небі, велике та дивне, – сім Анголів, що сім кар вони мали, бо ними кінчався гнів Божий.

²І я бачив *щось*, ніби як море скляне, з вогнем перемішане. А ті, що перемогли звірину та образа його, і знамено його, і число його імені, – стояли на морі склянім, та мали гуслі Божі.

³І співали вони пісню Мойсея, раба Божого, і пісню Агнца, говорячи:

– Великі та дивні діла Твої, о Господи, Боже Вседержителю! Справедливі й правдиві дороги Твої, о Царю святих! ⁴Хто Тебе, Господи, не побоїться, та Ім'я Твоє не прославить? Бо один Ти святий, бо народи всі прийдуть та вклоняться перед Тобою, бо з'явилися суди Твої!

⁵А по цьому я глянув, – і ось відчинився храм скинії свідчення в небі, ⁶і сім Анголів вийшли з храму, і сім кар вони мали. Вони були вдягнені в шати льняні, чисті й ясні, і підперезані довкола грудей золотими поясами.

⁷І одна з чотирьох тих тварин дала сімом Анголам сім чаш золотих, наповнених гніву Бога, що живе повік віку. ⁸І храм переповнився димом від Божої слави, і від сили Його. Та до храму ніхто не спромігся ввійти, аж поки не скінчилися ті сім кар сімох Анголів.

Шість чаш гніву

РОЗДІЛ 16

¹І я почув гучний голос із храму, що казав до семи Анголів:

– Ідіть, і вилийте на землю сім чаш гніву Божого!

²І пішов перший Ангол, і вилив на землю чашу свою. І шкідливі та люті болячки обсіли людей, хто мав знамено звірини й вклонявсь її образу.

³А другий Ангол вилив свою чашу до моря. І сталася кров, немов у мерця, – і кожна істота жива вмерла в морі.

⁴Третій же Ангол вилив чашу свою на річки та на водні джерела, – і сталася кров. ⁵І почув я Ангола вод, який говорив:

– Ти праведний, що Ти є й що Ти був, і святий, що Ти це присудив! ⁶Бо вони пролили кров святих та пророків, – і Ти дав їм напитися крові. Вони варті *того!*

⁷І я чув, як жертovníк говорив:

– Так, Господи, Боже Вседержителю! Правдиві й справедливі суди Твої!

⁸А Ангол четвертий вилив свою чашу на сонце. І дано йому палити людей вогнем. ⁹І спека велика палила людей, і зневажали вони Ім'я Бога, що має владу над карами тими, – і вони не покаялися, щоб славу віддати Йому.

¹⁰А п'ятий Ангол вилив чашу свою на престол звірини. І затьмилося царство її, і *люди* від болю кусали свої язики, ¹¹і Бога Небесного вони зневажали від болю свого й від своїх болячок, – та в учинках своїх не покаялись!

¹²Шостий же Ангол вилив чашу свою на річку велику Ефрат, – і вода її висохла, щоб приготувити дорогу царям, які від схід сонця.

Армагеддон

¹³І я бачив, *що виходили* з уст змія, і з уст звірини, і з уст неправдивого пророка три духи нечисті, як жаби, – ¹⁴це духи демонські, що чинять ознаки. Вони виходять до царів усього

всесвіту, щоб зібрати їх на війну того великого дня Вседержителя Бога. ¹⁵Ось іду, немов злодій! Блаженний, хто чуйний, і одягу свою береже, щоб нагим не ходити, і щоб не бачили ганьби його! ¹⁶І зібрав їх на місце, яке по-єврейському зветься Армагеддон¹.

Сьома чаша гніву

¹⁷Сьомий же Ангол вилив чашу свою на повітря. І голос гучний залунав від небесного храму з престолу, говорячи:

– Сталося!

¹⁸І сталися блискавки й гуркіт та громи, і сталось велике трясіння землі, якого не було, відколи людина живе на землі... Великий такий землетрус, такий міцний! ¹⁹І місто велике розпалося на три частині, і попадали людські міста... І великий Вавилон був згаданий перед Богом, щоб дати йому чашу вина Його лютого гніву... ²⁰І зник кожен острів, і не знайдено гір!.. ²¹І великий град, як важкі тягарі, падав із неба на людей. І люди зневажали Бога за покарання градом, – бо кара Його була дуже велика!..

Загибель Вавилону

РОЗДІЛ 17

¹І прийшов один із семи Анголів, що мають сім чаш, і говорив зі мною, кажучи:

– Підійди, – я покажу тобі засудження великої розпусниці, що сидить над багатьма водами. ²З нею розпусту чинили земні царі, і вином розпусти її впивались мешканці землі.

³І в дусі повів він мене на пустиню. І побачив я жінку, що сиділа на червоній звірині, переповненій іменами богозневажними, яка мала сім голів і десять рогів. ⁴А жінка була одягнена в порфіру й кармазин, і приоздоблена золотом і дорогоцінним

¹ Ἀρμαγέδών – гора або місто Мегіддо; розпорошення, убивство.

камінням та перлами. У руці своїй мала вона золоту чашу, повну гидоти та нечести розпусти її. ⁵А на чолі її було написане ім'я, таємниця: «Великий Вавилон, – мати розпусти й гидоти землі». ¹ ⁶І бачив я жінку, п'яну від крові святих і від крові мучеників Ісусових, і, бачивши її, дивувався я дивом великим. ⁷А Ангол промовив до мене:

– Чого ти дивуєшся? Я скажу тобі таємницю жінки й звірини, яка носить її, яка має сім голів і десять рогів. ⁸Звірина, яку бачив я, була – і нема, і має вийти з безодні – і піде вона на погибель. А мешканці землі, що їхні імена не записані в книгу життя від закладин світу, дивуватися будуть, як побачать, що звірина була – і нема, і з'явиться. ⁹Тут розум, що має він мудрість. Сім голів – це сім гір, що на них сидить жінка. І сім царів, – ¹⁰п'ять їх упало, один є, другий іще не прийшов, а як прийде, то мусить він трохи пробути. ¹¹І звірина, що була – і нема, і вона – сама восьма й з сімох, і йде на погибель. ¹²А десять тих рогів, що бачив ти їх, – то десять царів, що ще не прийняли царства, але приймуть владу царську із звіриною на одну годину. ¹³Вони мають одну думку, а силу та владу свою віддадуть звірині.

Перемога Агнця

¹⁴Вони воюватимуть проти Агнця та Агнець переможе їх, бо Він – «Господь над панамі та Цар над царями». А ті, хто з Ним, покликані, і вибрані, і вірні.

¹⁵І говорить до мене:

– Води, що бачив ти їх, де сидить та розпусниця, то народи та люди, і племена та язики. ¹⁶А десять рогів, що ти бачив їх, та звірина, – вони зненавидять розпусницю, спустошать її й обнажать, і з'їдять її тіло, і вогнем її спалять. ¹⁷Бо Бог дав їм до серця, щоб волю чинили Його, маючи одну думку, і щоб царство своє

¹ Назви міст по-гебрейському й по-грецькому – жіночого роду, тому тут до слова Вавилон різні уподібнення жіночого роду.

віддали звірині, аж поки не виповняться слова Божі. ¹⁸А жінка, яку ти бачив, то місто велике, що панує над царями земними.

Вавилон упав

РОЗДІЛ 18

¹Після цього побачив я іншого Ангола, що сходив із неба, і що владу велику він мав. І земля освітілась від слави його. ²І він гучним голосом кликнув, говорячи:

– Упав, упав великий Вавилон! Став він оселею демонів, і сховищем усякому духові нечистому, і сховищем усіх птахів нечистих та ненавидних, ³бо лютим вином розпусти своєї він напоїв всі народи! І земні царі з ним розпусту чинили, а земні купці збагатили від сили розкоші його!

⁴І почув я інший голос із неба, який говорив:

– Вийдіть із нього, люди мої, щоб не сталися ви спільниками гріхів його, і щоб не потрапили в каранья його. ⁵Гріхи-бо його досягли аж до неба, і Бог згадав про неправди його. ⁶Відплатіть ви йому, як і він вам платив, і вдвоє подвойте йому за вчинки його! Удвоє налийте до чаші, що нею він вам наливав! ⁷Скільки він славив себе та розкошував, стільки муки та смутку завдайте йому! Бо в серці своєму говорить: «Сиджу, як цариця, і я не вдова, і бачити смутку не буду!» ⁸Через це одного дня прийдуть кари його, смерть, і плач, і голод, і спалений буде вогнем, бо міцний Господь, Бог, що судить його!

Плач про Вавилон

⁹І будуть плакати та голосити за ним царі земні, що з ним розпусту чинили та розкошували, коли побачать дим пожежі його. ¹⁰Вони через страх його мук стоятимуть здалека та говоритимуть: «Горе, горе, о місто велике, Вавилоне, місто могутнє, бо суд твій прийшов однієї години!» ¹¹І земні купці будуть плакати та голосити за ним, бо ніхто не купує вже

їхнього вантажу, – ¹²вантаж золота, і срібла, і каміння дорогоцінного, і перел, і віссону, і порфіри, і шовку, і кармазину, і всякого дерева запашного, і всякого посуду з слонової кістки, і всякого посуду з дорогоцінного дерева, і мідяного, і залізного, і мармурового, ¹³і кориці, і шафрану, і пахощів, і мирри, і ливану, і вина, і оливи, і тонкої муки, і пшениці, і товару, і вівців, і коней, і возів, і рабів, і душ людських. ¹⁴І плоди пожадли- вості душі твоєї відійшли від тебе, і все сите та світле пропало для тебе, – і вже їх ти не знайдеш! ¹⁵Купці цими речами, що вони збагатилися з нього, від страху мук його стануть зда- лека, і будуть плакати та голосити, ¹⁶і казати: «Горе, горе, місто велике, зодягнене в віссон і порфіру та в кармазин, і прикрашене золотом і дорогоцінним камінням та перлами, ¹⁷бо за одну годину згинуло таке велике багатство»... І кожен стерник, і кожен, хто плаває на кораблях, і моряки, і всі, хто працює на морі, – стали здалека, ¹⁸і, бачивши дим від пожежі його, кричали й казали: «Котре до великого міста подібне?» ¹⁹І вони посипали порохом голови свої, і закричали, плачучи та голосячи, і кажучи: «Горе, горе, місто велике, що в ньому з його дорогоцінностей збагатилися всі, хто має кораблі на морі, бо за одну годину воно спорожніло! ²⁰Радій з цього, небо, і святі апостоли та пророки, бо Бог виконав суд ваш над ним!»

²¹І один сильний Ангол узяв великого каменя, як жорно, і кинув до моря, говорячи:

– З таким розгоном буде кинений Вавилон, місто велике, – і вже він не знайдеться! ²²І голос гусярів, і співаків, і сопіль- ників, і сурмачів уже не буде чутий в тобі! І вже не знайдеться в тобі жодного митця й ніякого мистецтва, і шум жорен уже не буде чутий в тобі! ²³І світло свічника вже не буде світити в тобі, і голос молодого й молодої вже не буде чутий в тобі. Бо купці твої були земні вельможі, бо твоїм ворожбитством були зведені всі народи! ²⁴Бо в нім знайдена кров пророків, і святих, і побитих усіх на землі...

Чотириразове «Алілуя»

РОЗДІЛ 19

¹По цьому почув я наче гучний голос великого натовпу в небі, який говорив:

– Алілуя!¹ Спасіння, і слава, і сила Господеві нашому, ²правдиві-бо та справедливі суди Його, бо Він засудив ту велику розпусницю, що землю зіпсула своєю розпустою, і помстив за кров Своїх рабів з її рук!

³І вдруге сказали вони:

– Алілуя! І з неї дим виступає на вічні віки!

⁴І попадали двадцять чотири старці й чотири тварині, і поклонилися Богові, що сидить на престолі, говорячи:

– Амінь, алілуя!

⁵А від престолу вийшов голос, що кликав:

– Хваліть Бога нашого, усі раби Його, і всі, хто боїться Його, і малі, і великі!

⁶І почув я ніби голос великого натовпу, і наче шум великої води, і мов голос громів гучних, що вигукували:

– **Алілуя, бо запанував Господь, наш Бог Вседержитель!**

Весілля Агнця

⁷Радіймо та тішмося, і даймо славу Йому, бо весілля Агнця настало, і жона Його себе приготувала!

⁸І їй дано було зодягнутися в чистий та світлий вісон, бо віссон – то праведність святих. ⁹І сказав він мені:

– Напиши: **Блаженні покликані на весільну вечерю Агнця!**

І сказав він мені:

– Це правдиві Божі слова!

¹⁰І я впав до його ніг, щоб вклонитись йому. І він каже мені:

– Таж ні! Я співслуга твій та братів твоїх, хто має засвідчення

¹ Алілуя – хваліть Господа.

Ісусове, – Богові вклонися! Бо засвідчення Ісусове, – то дух пророцтва.

Явлення Христа

¹¹І побачив я небо відкрите. І ось білий кінь, а Той, Хто на ньому сидів, зветься Вірний і Правдивий, і Він справедливо судить і воює. ¹²Очі Його – немов полум'я вогняне, а на голові Його – багато вінців. Він ім'я мав написане, якого не знає ніхто, тільки Він Сам. ¹³І зодягнений був Він у шату, покрашену кров'ю. А Йому на ім'я: Слово Боже. ¹⁴А війська небесні, зодягнені в білий та чистий віссон, їхали вслід за Ним на білих конях. ¹⁵А з Його уст виходив гострий меч, щоб ним бити народи. І Він пастиме їх залізним жезлом, і Він буде топтати чавило вина лютого гніву Бога Вседержителя! ¹⁶І Він має на шаті й на стегнах Своїх написане ім'я: «Цар над царями, і Господь над панами». ¹⁷І бачив я одного Ангола, що на сонці стояв. І він гучним голосом кликнув, кажучи до всіх птахів, що серед неба літали:

– Ходіть, – і зберіться на велику Божу вечерю, ¹⁸щоб ви їли тіла царів, і тіла тисячників, і тіла сильних, і тіла коней і тих, хто сидить на них, і тіла всіх вільних і рабів, і малих, і великих...

¹⁹І я побачив звірину, і земних царів, і війська їхні, зібрані, щоб учинити війну з Тим, Хто сидить на коні, та з військом Його.

Загибель звірини і неправдивий пророк

²⁰І схоплена була звірина, а з нею неправдивий пророк, що ознаки чинив перед нею, що ними звів тих, хто знамено звірини прийняв і поклонився образу її. Обоє вони були вкинені живими до вогняного озера, що сіркою горіло... ²¹А решта побита була мечем Того, Хто сидів на коні, що виходив із уст Його. І все птаство наїлося їхніми трупами...

Сатану скуто

РОЗДІЛ 20

¹І бачив я Ангола, що сходив із неба, що мав ключа від безодні, і кайдани великі в руці своїй. ²І схопив він змія, вужа стародавнього, що диявол він і сатана, і зв'язав його на тисячу років, – ³та й кинув його до безодні, і замкнув його, і печатку над ним поклав, щоб народи не зводив уже, аж поки не скінчиться тисяча років. А по цьому він розв'язаний буде на короткий час.

⁴І бачив я престоли та тих, хто сидів на них, – і суд їм був даний, – і душі стятих за свідчення про Ісуса й за Слово Боже, які не вклонились звірині, ані образів її, і не прийняли знамена на чола свої та на руку свою. І вони ожили, і царювали з Христом тисячу років. ⁵А інші померлі не ожили, аж поки не скінчиться тисяча років. Це перше воскресіння. ⁶Блаженний і святий, хто має частку в першому воскресінні! Над ними друга смерть не матиме влади, але вони будуть священиками Бога й Христа, і царюватимуть з Ним тисячу років.

Сатана звільнений, приречений

⁷Коли ж скінчиться тисяча років, сатана буде випущений із в'язниці своєї. ⁸І вийде він зводити народи, що вони на чотирьох краях землі, Гога й Магога,¹ щоб зібрати їх до бою, а число їхнє – як морський пісок. ⁹І вийшли вони на ширину землі, і оточили табір святих та улюблене місто. І зійшов вогонь з неба, – і пожер їх. ¹⁰А диявол, що зводив їх, укинений в озеро вогняне та сірчане, де звірина й пророк неправдивий. І мучені будуть вони день і ніч на вічні віки.

Суд біля престолу Божого

¹¹І я бачив престол великого білого, і Того, Хто на ньому сидів, що від лиця Його втекла земля й небо, і місця для них не знайшлося. ¹²І бачив я мертвих малих і великих, що стояли

¹ За Єз. 38:2 Гог це цар землі Магог. Збір тих, що сильно хваляться.

перед Богом. І розгорнулися книги, і розгорнулась інша книга, – то *книга* життя. І суджено мертвих, як написано в книгах, за вчинками їхніми. ¹³І дало море мертвих, що в ньому, і смерть і ад дали мертвих, що в них, – і суджено їх згідно з їхніми вчинками. ¹⁴Смерть же та ад були вкинені в озеро вогняне. Це друга смерть, – озеро вогняне. ¹⁵А хто не знайшовся написаний в книзі життя, той укинений буде в озеро вогняне...

Нові небо і земля

РОЗДІЛ 21

¹І бачив я небо нове й нову землю, перше-бо небо та перша земля проминули, і моря вже не було. ²І я, Іван, бачив місто святе, Новий Єрусалим, що сходив із неба від Бога, що приготований, як наречена, прикрашена для чоловіка свого. ³І почув я гучний голос із престолу, який кликав:

– **Оце оселя Бога з людьми, і Він житиме з ними! Вони будуть народом Його, і Сам Бог буде з ними, ⁴і Бог кожду сльозу з очей їхніх зітре, і не буде вже смерті. Ані смутку, ані крику, ані болю вже не буде, бо перше минулося!**

⁵І сказав Той, Хто сидить на престолі:

– **Ось нове все творю!**

І говорить:

– Напиши, що слова ці правдиві та вірні!

⁶І сказав Він мені:

– Сталося! Я Альфа й Омега, Початок і Кінець. Хто прагне, тому дарма Я дам від джерела живої води. ⁷**Переможець наслідить усе, і Я буду Богом для нього, а він Мені буде за сина!** ⁸А лякливим, і невірним, і мерзким, і душогубам, і розпусникам, і чарівникам, і ідолянам, і всім неправдомовцям, – їхня частина¹ в озері, що горить вогнем та сіркою», а це – друга смерть!

¹ Частина – доля.

⁹І прийшов до мене один із семи Анголів, що мають сім чаш, наповнених сімома останніми карами, та й промовив до мене, говорячи:

– Ходи, покажу я тобі наречену, жону Агнця.

Новий Єрусалим

¹⁰І заніс мене духом на гору велику й високу, і місто велике мені показав, – святий Єрусалим, що сховався із неба від Бога.

¹¹Славу Божу він має. А світлість його подібна до каменя дорогоцінного, як каменя ясписа, що блищить, як кришталю. ¹²Мур воно мало великий і високий, мало дванадцять брам, а на брамах дванадцять Анголів та імена написані, а вони – імена дванадцятьох племен синів Ізраїля. ¹³Від сходу три брами, і від півночі три брами, і від півдня три брами, і від заходу три брами.

¹⁴І міський мур мав дванадцять підвалин, а на них дванадцять імен дванадцяти апостолів Агнця. ¹⁵А той, хто зі мною говорив, мав міру, – золоту тростину, щоб зміряти місто, і брами його і його мур. ¹⁶А місто чотирикутне, а довжина його така, як і ширина. І він зміряв місто тростиною на дванадцять тисяч стадій¹; довжина, і ширина, і вишина його рівні. ¹⁷І зміряв він мура його на сто сорок чотири лікті міри людської, яка й міра Ангола. ¹⁸Його мур був збудований з яспису, а місто було – щире золото, подібне до чистого скла. ¹⁹Підвалини муру міського прикрашені були всяким дорогоцінним камінням. Перша підвалина – яспис, друга – сапфір, третя – халкидон, четверта – смарагд, ²⁰п'ята – сардонікс, шоста – сардій, сьома – хризоліт, восьма – берил, дев'ята – топаз, десята – хрисопрас, одинадцята – якинт, дванадцята – аметист. ²¹А дванадцять брам – то дванадцять перлин, і кожна брама зокрема була з однієї перлини. А вулиці міста – щире золото, прозорі, як скло. ²²А храму не бачив я в ньому, бо Господь, Бог Вседержитель – то йому храм і Агнець. ²³І місто не має потреби

¹ Грецьке στάδιον – міра довжини, 125 кроків.

ні в сонці, ні в місяці, щоб у ньому світили, – слава-бо Божа його освітила, а світильник для нього – Агнець. ²⁴І народи ходитимуть у світлі його, а земські царі принесуть свою славу до нього. ²⁵А брами його зачиняться не будуть удень, бо там ночі не буде. ²⁶І принесуть до нього славу й честь народів. ²⁷І не ввійде до нього ніщо нечисте, ані той, хто чинить гиду й неправду, але тільки ті, хто записаний у книзі життя Агнця.

Річка і дерево життя

РОЗДІЛ 22

¹І показав він мені чисту ріку живої води, ясну, мов кришталь, що випливала з престолу Бога й Агнця. ²Посеред його вулиці, і по цей бік і по той бік ріки – дерево життя, що родить дванадцять раз плоди, кожного місяця приносячи плід свій. А листя дерев – на вздоровлення народів. ³І жодного прокляття більше не буде. І буде в ньому Престол Бога та Агнця, а раби Його будуть служити Йому, ⁴і побачать лице Його, а Ім'я Його – на їхніх чолах. ⁵А ночі вже більше не буде, і не буде потреби в світлі світильника, ані в світлі сонця, бо освітлює їх Господь, Бог, а вони царюватимуть вічні віки. ⁶І сказав він до мене:

– Це вірні й правдиві слова, – а Господь, Бог духів пророчих, послав Свого Ангола, щоб він показав своїм рабам, що незабаром статися мусить. ⁷Ото, незабаром приходжу. Блаженний, хто зберігає пророчі слова цієї книги!

⁸І я, Іван, чув і бачив оце. А коли я почув та побачив, я впав до ніг Ангола, що мені це показував, щоб вклонитись йому. ⁹І сказав він до мене:

– Таж ні! Бо я співслуга твій і братів твоїх пророків, і тих, хто зберігає слова цієї книги. Богові вклонися!

Останнє послання

¹⁰І сказав він до мене:

– Не запечатуй слів пророцтва цієї книги. Час-бо близький!

¹¹Неправедний – нехай чинить неправду ще, і поганий – нехай ще опоганюється. А праведний – нехай ще чинить правду, а святий – нехай ще освячується! ¹²Ото, незабаром приходжу, і зі Мною заплата Моя, щоб кожному віддати згідно з ділами його. **¹³Я Альфа й Омега, Перший і Останній, Початок і Кінець.** ¹⁴Блаженні, хто випере шати свої,¹ щоб мати право на дерево життя, і ввійти брамами в місто! ¹⁵А поза *ним будуть* пси, і чарівники, і розпусники, і душогуби, і ідоляни, і кожен, хто любить та чинить неправду. ¹⁶Я, Ісус, послав Свого Ангола, щоб засвідчити вам це у Церквах. Я корінь і рід Давидів, зоря ясна і досвітня!

¹⁷А Дух і наречена говорять: «Прийди!» А хто чує, хай каже: «Прийди!» І хто прагне, хай прийде, і хто хоче, хай воду життя бере дармо!»

¹⁸Свідкую я кожному, хто чує слова пророцтва цієї книги: Коли хто до цього додасть *що*, то накладе на нього Бог кари, що написані в книзі оцій. ¹⁹А коли хто *що* відійме від слів книги пророцтва цього, то відійме Бог частку його від дерева життя, і від міста святого, що написане в книзі оцій.

²⁰Той, Хто свідкує, говорить оце: «Так, – незабаром прийду!» Амінь.

Прийди, Господи Ісусе! ²¹Благодать Господа нашого Ісуса Христа зо всіма вами! Амінь.

¹ Інші грецькі тексти дають: «хто виконає заповіді Його».

ДОДАТОК

Таблиця мір

Міри ваги

Талант \approx від 33,510 кг до 36 кг.

Міна \approx від 558 г до 610 г.

Шекель \approx 11,17 г до 12,2 г.

Гера \approx від 0,92 г до 1,01 г.

Літра \approx 327 г.

Фунт римський \approx 373 г.

Міри об'єму

Ефа \approx 36 л.

Хомер (кор) – 10 еф.

Бат – ефа.

Сата – 7,3 л.

Гомер – десята частина ефи.

Кав – шоста частина сати.

Гін – шоста частина бата.

Лог – дванадцята частина гону.

Ківш – міра зерна, необхідна
людині на один день.

Вимір відстані

Стадія \approx 185 м.

Миля – 1,478 м.

Дорога суботнього дня \approx 1 км.

Міри довжини

Лікоть \approx 45 см.

Великий лікоть \approx 52 см.

П'ядень, п'ядь \approx 22,5 см.

Долоня \approx 7,5 см.

Перст \approx 1,9 см.

Посох \approx 6 ліктів.

Сажень \approx 1,8 м.

Гроші

Драхма – персидська золота
монета вагою 8,36 г.

Кесита – монета.

Лепта – найдрібніша мідна
монета.

Шеляг – 2 лепти.

Асарій – 4 шеляга.

Динарій срібний – 16 асаріїв.

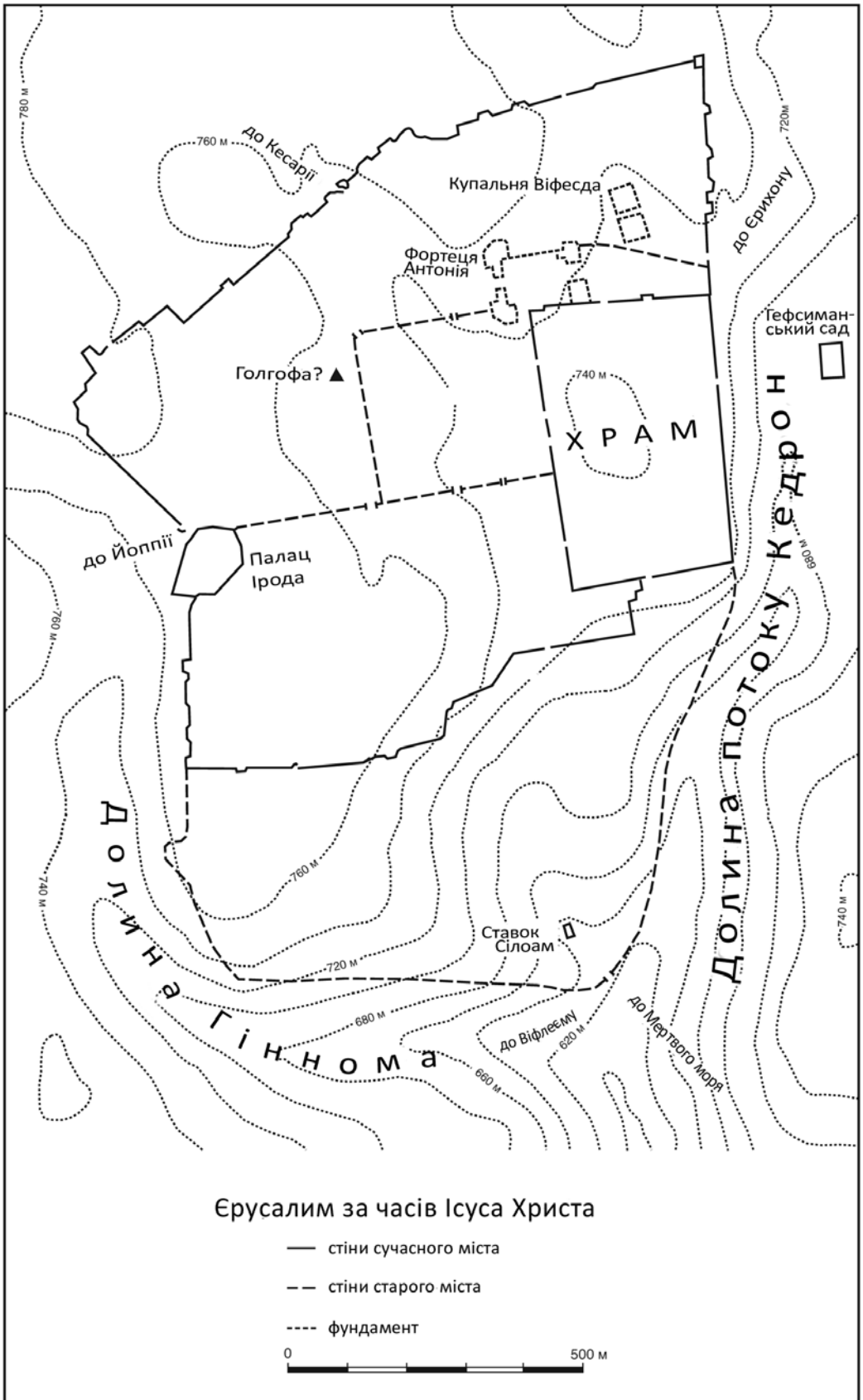
Грецька драхма – 1 динарій.

Дидрахма – 2 динарія.

Статир – 4 драхми.

Міна – 100 драхм.

Талант – 60 мін.

ЗМІСТ

Євангелія від Матвія	3
Євангелія від Марка	80
Євангелія від Луки	128
Євангелія від Івана.....	205
Дії апостолів	267
Послання до римлян	337
Перше послання до коринтян	362
Друге послання до коринтян.....	386
Послання до галатів	402
Послання до ефесян	411
Послання до филип'ян	420
Послання до колоссян	426
Перше послання до солунян	432
Друге послання до солунян	438
Перше послання до Тимофія	441
Друге послання до Тимофія	448
Послання до Тита	453
Послання до Филимона	456
Послання до євреїв	458
Послання Якова	477
Перше послання Петра	484
Друге послання Петра	491
Перше послання Івана	496
Друге послання Івана	503
Третє послання Івана	504
Послання Юди	505
Об'явлення Івана	507
Додаток	541

НОВИЙ ЗАПОВІТ

українською мовою
у перекладі професора
Івана Огієнка

Директор *П. Давидюк*
Коректор *І. Савченко*
Відповідальний за випуск *В. Цорн*

РО «Українське місіонерське товариство “Світло на Сході”»,
вул. Хорольська, 30, 02090, м. Київ, Україна.

Ідентифікаційний код: 14300272.

Місцезнаходження: вул. Хорольська, 30, 02090, м. Київ, Україна.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 6016. Дата видачі 15.02.2018 р.

Вид. № 02.548. Підписано до друку 15 травня 2018 р. Папір: Thinoraque
cream, 36 г/м². Покривний матеріал обкладинки: Algora 24111.

Формат 70x100/16. Гарнітура: ОстavaСТТ. Друк офсетний.

Умов. друк. арк. 44,07. Наклад 5 000 прим. Замовлення № 18-0797К.

Надруковано в типографії ТОВ «Новий друк»,
вул. Магнітогорська, 1, 02660, м. Київ, Україна.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої
продукції Серія ДК № 1447. Дата видачі 28.07.2003 р.

ЄРУСАЛИМ

за часів Ісуса Христа

0 м 300 600

- 1 Красні ворота
- 2 Жіночий двір
- 3 Двір для поган
- 4 Ганок Соломонів
- 5 Внутрішній двір
- 6 Наділ 500 ліктів

- А Храм
- Б Палац Ірода
- В Фортеця Антонія
- Г Палац Хасмонейв
- Д Палац Кайяфи
- Е Горниця Вечері Господньої
- Є Ставок Сілоам
- Ж Сілоамська башта
- З Купальня Віфесда
- И Ставок Ізраїльський

- 7 Башта Гіпікуса
- 8 Башта і брама Фазаеля
- 9 Брама есеїв
- 10 Східна брама
- 11 Овеча брама

Велике (Середземне) море

0 25 50 км

ІЗРАЇЛЬ

ЗА ЧАСІВ ІСУСА ХРИСТА

- Провінція Юдея
- Міста під управлінням Риму
- Царство Ірода Антипи
- Царство Пилипа
- Десятимістя
- Область Лісанія
- Провінція Сирія
- Царство набатеїв

Велике
(Середземне)
море

Узбережна рівнина
(Долина филистимлян)

Передгір'я

Юдейські
гори

Юдейська пустеля

Арава

Гори
Аварім

Арнон

Солоне
(Мертве)
море
-395

Оливна гора 812

Височина
Адуммім

Арава

Пісга
Нево 802

Єфремові
гори

Яркон

Кана

Яркон

Айялон

Гарізім 881

Яббок

Гори
Гілеадські
1247

Гори
Гілбоавські
497

Харод

Йордан

Фавор
588

Ярмук

Озеро Генісаретське
(Кінерет)
-209

Башан
(Голани)

Мерон
1208

Озеро Хуле
(Мером)

Галілея

Літані

Гори Л

Гермон
2814

Східна
пустеля

Негев

Сеїр
1585

**Фізична мапа
Ізраїлю**

0 25 50 км

вище рівня моря 2000	0 - 200
1000 - 2000	-200 - 0
500 - 1000	нижче рівня моря - 200
200 - 500	

© Genfer Bibelgesellschaft
© Український переклад «Світло на Сході»

A

B

C

D

2

3

4

5

6

МІСІОНЕРСЬКІ ПОДОРОЖІ АПОСТОЛА ПАВЛА

СЕРЕДИНА ПЕРШОГО СТОЛІТТЯ

	1-а подорож
<i>Антиохія, Дервія, Антиохія</i>	
	2-а подорож
<i>Єрусалим, Коринт, Ефес, Єрусалим</i>	
	(Можливий інший шлях)
	3-а подорож
<i>Антиохія, Коринт, Троя, Єрусалим</i>	
	(Можливий інший шлях)
	4-а подорож
<i>Єрусалим, Рим</i>	

© Genfer Bibelgesellschaft
 © Український переклад «Світло на Сході»

	Зелені кольори	Імператорські провінції
	Юдея належить Сирії	
	Царство Агріппи II	
	Жовті кольори	Сенаторські провінції

